THOMAS MANN

Iosif și frații săi

Vol. II

Iosif în Egipt

Iosif în Egipt

CAPITOLUL UNU

CĂLĂTORIA ÎN JOS

Despre tăcerea morților

— Încotro mă conduceți? Îl întrebă Iosif pe Chedma, unul dintre fiii bătrînului, în vreme ce, pe colina scăldată de lumina lunii, de la picioarele munţilor numiţi „Livada“, se pregăteau să ridice

corturile, să doarmă în ele.

Chedma îl măsură de sus şi pînă jos.

— Eşti bine, îi spuse el şi clătină din cap, în semn că, în mintea sa, cuvîntul „bine“ avea un înţeles cu totul altul decît cel obişnuit şi că-l lua în sensul de „zevzec“, de „neobrăzat“ şi de „ciudat“. Unde te conducem? Dar oare te conducem încotrova? Adevărul este că nu te conducem nici într-un fel. Te afli cu noi din întîmplare, fiindcă tatăl meu te-a cumpărat de la stăpîni cîinoşi, şi mergi cu noi încotro vom merge. Asta, însă, nu se poate numi, totuşi, că te „conducem“.

— Nu? Fie nu, i-o întoarse Iosif. Voiam să ştiu doar atît: încotro mă conduce Dumnezeu, în vreme ce merg cu voi?

— Eşti şi rămîi un flăcău caraghios, îi replică maonitul, şi ai un fel al tău de a te aşeza în centrul lucrurilor, încît omul nu ştie dacă trebuie să se mire sau să se supere. Îţi închipui, măi, tu, că noi călătorim ca tu să ajungi într-un loc anume, adică unde Dumnezeul tău vrea să fii?

— Nici nu m-am gîndit la una ca asta, i-o întoarse Iosif. Ştiu că, voi stăpînii mei, călătoriţi urmărind propriile voastre ţeluri sau după cum vreţi, şi eu n-am vrut să jignesc cu întrebarea mea nici demnitatea şi nici independenţa voastră. Dar, vezi tu, lumea are mai multe centre, pentru fiecare fiinţă cîte unul şi în jurul fiecăruia se aşază în cercuri deosebite. Nu eşti decît la o jumătate de cot de mine, dar un cerc universal te înconjoară, al cărui centru eşti tu, nu eu. Iar centrul cercului meu, sînt eu. Iată de ce este adevărat şi aşa şi altminteri, după cum se vorbeşte din punctul tău de vedere sau al meu. Căci amîndouă cercurile noastre nu sînt depărtate, încît să nu se atingă, ci Dumnezeu le-a vîrît atît de tare unul într-altul şi le-a făcut să se întretaie în aşa fel, încît voi, ismaeliţii, călătoriţi bineînţeles în toată libertatea şi după pofta inimii voastre, mai fiind şi, în măsura în care cele două cercuri se întretaie, mijlocul şi unealta care-mi vor îngădui să-mi ating propriul meu ţel. Iată de ce te-am întrebat încotro mă conduceţi.

— Ian te uită, făcu Chedma, şi tot îl mai măsura din cap pînă-n picioare, cu faţa întoarsă de la ţăruşul pe care tocmai se pregătea să-l înfigă în pămînt. Uite ce năzbîtii mai scorneşti, iar limba îţi aleargă ca o mangustă. Am să-i spun bătrînului, tatălui meu, cum tu fecior de cîine, îţi îngădui să faci pe deşteptul, şi-ţi vîri nasul într-o asemenea ştiinţă, cum că ai avea un cerc al lumii anume pentru tine şi că menirea noastră este să-ţi fim călăuze. Să ştii că te spun.

— N-ai decît, i-o întoarse Iosif, n-ar putea să-mi strice. Îl va pune pe gînduri pe stăpîn, tatăl tău, să nu mă vîndă prea ieftin şi să nu mă dea primului venit, dacă vrea să mă neguţeze.

— Stăm aici la taifas, i-o tăie Chedma, sau ridicăm cortul? Şi-i ceru să-i dea o mînă de ajutor. Dar, continuînd să trebăluiască, urmă: Mă întrebi prea mult, de vrei să afli de la mine încotro ne îndreptăm. N-aş avea nimic împotrivă să-ţi spun, dacă măcar aş şti. Dar, merge după bătrînul, tatăl meu, care le hotărăşte pe toate numai după capul lui, iar noi, ceilalţi, le aflăm abia după aceea. Limpede este doar că ascultăm de sfaturile stăpînilor tăi haini, păstorii aceia, încît ne ferim să pătrundem înlăuntrul ţării, pe cumpăna apelor, ci o ţinem tot de-a lungul mării şi a cîmpiei de la ţărm, pe aici om tot coborî spre miazăzi şi om ajunge în Ţara filistenilor, oraşele neguţătorilor năieri şi în cetăţile piraţiilor. Poate să te vîndă pe acolo, pe undeva, să vîsleşti la galere.

— Nu doresc aşa ceva, zise Iosif.

— Aici nu încap dorinţe. Totul merge după capul bătrînului, după cum le chibzuieşte, şi s-

ar putea nici el să știe, încă, unde ne duce pînă la urmă călătoria. Dar aș vrea să credem că le-ar şti pe toate de la bun început iar noi o luăm de bună — Efer, Mibsam, Chedar şi cu mine... îţi povestesc asta, fiindcă întîmplarea ne-a strîns la un loc să ridicăm, împreună cortul; altfel n-am nici o pricină să ţi le spun. Aş vrea însă ca bătrînul să nu te dea, prea curînd, pe purpură sau ulei de cedru, ci să mai rămîi cu noi niţeluş şi o bucată de drum, să mai aflăm de la tine ceva despre cercurile lumii ce-i înconjură pe oameni şi cum se întretaie.

— Orişicînd, îi răspunse Iosif. Sînteţi stăpînii mei şi m-aţi cumpărat cu douăzeci de sicii, cu minte şi limbă cu tot. Astea sînt la porunca voastră, iar celor povestite de cercul lumii hărăzit fiecăruia, le-aş mai putea adăuga şi alte multe, despre minunea, nu întru totul armonioasă, a numerelor divine, pe care omul trebuie să le perfecţioneze apoi despre pendul, despre anul zodiacal şi despre reînnoirea vieţii...

— Dar nu acum, îi spuse Chedma. Trebuie ridicat numaidecît cortul ăsta, căci bătrînul, tatăl meu, este trudit, dealtfel ca şi mine. Mă tem că azi n-aş putea urmări repeziciunea limbii tale. Îţi mai este rău de foamea îndurată şi te mai dor mădularele în locurile unde ce-au strîns funiile?

— Aproape deloc, răspunse Iosif. Doar n-am stat în groapă decît trei zile, iar untdelemnul, cu care m-am putut unge, mi-a alinat foarte mult mădularele. Sînt sănătos. Şi nimic nu scade valoarea şi utilitatea sclavului vostru.

În adevăr, avusese posibilitatea să se cureţe de murdării. Să se dea cu alifii şi căpătase un şorţ de la stăpînii săi, iar pentru orele răcoroase, un veşmânt alb cu glugă, mototolit, ca al băiatului buzat ce vedea de cămile, astfel încît expresia „a se simţi ca nou născut“ i se potrivea poate mai bine lui decît vreodată vreunui om de la facerea lumii şi pînă azi — căci, oare, nu se născuse, într-adevăr, din nou? Între prezentul şi trecutul său se căscase o prăpastie adîncă, mormîntul. Fiindcă murise de tînăr, forţele lui vitale se refăcuseră repede şi uşor dincolo de groapă, ceea ce însă nu-l împiedica să deosebească foarte limpede între existenţa sa actuală şi cea dinainte, a cărei încheiere fusese tocmai această groapă, şi să nu se mai socotească vechiul Iosif, ci unul nou. Dacă a fi mort şi răposat înseamnă să fii în mod indisolubil legat de o stare care îţi interzice să trimiţi în urmă orice semn sau salut, să reiei chiar şi cel mai discret contact cu viaţa trecută; dacă înseamnă a fi dispărut şi mut faţă de acea viaţă de pînă acum, fără îngăduinţă şi nici posibilitate imaginabilă de a rupe opreliştea tăcerii prin vreun semn — înseamnă că Iosif era mort, iar untdelemnul cu care îi fusese îngăduit să se ungă, după ce se curăţase de murdăria gropii, nu fusese decît cel dat mortului în mormînt, să se poată unge în cealaltă viaţă.

Stăruim asupra acestui aspect fiindcă ni se pare foarte necesar să-l apărăm, încă de aici, pe Iosif, pentru acum şi pentru mai tîrziu, de o învinuire ce i-a fost adesea adusă la cercetarea istoriei lui: adică întrebarea, care de fapt este o mustrare, de ce imediat ce a scăpat din groapă n-a încercat, prin toate mijloacele, să reia legătura cu nefericitul Iacob, să-i dea de ştire că ar trăi. Prilej pentru asta trebuie să i se fi ivit desigur curînd, ba, cu timpul, posibilitatea de a-i transmite tatălui înşelat ştirea adevărată se va fi oferit fiului tot mai lesnicios, astfel încît ar fi de neînţeles, sau chiar revoltător, că a omis să o folosească.

Această acuzaţie confundă ceea ce se putea fizic face, cu ceea ce era lăuntric posibil, şi nu ţine seama de cele trei zile negre dinaintea învierii lui Iosif. Acelea îl siliseră, în mari dureri, să priceapă greşelile de moarte ale vieţii lui de pînă acum şi să renunţe la întoarcerea în această viaţă; îl învăţaseră să încuviinţeze încrederea fraţilor în moarte, iar hotărîrea şi intenţia sa de a nu o înşela

erau cu atît mai puternice cu cît nu ţineau de voia sa, ci erau atît de involuntare şi de logic necesare ca tăcerea unui mort. De fapt, mortul nu tace faţă de cei iubiţi din lipsă de dragoste, ci fiindcă este silit; şi nu din cruzime a tăcut Iosif faţă de tatăl său. Ba tăcerea ajunsese să-i fie chiar foarte grea, tot mai grea cu trecerea timpului, ne este îngăduit s-o credem — nu mai uşoară decît îl apasă pe mort ţărîna care îl acoperă. Mila de bătrîn, ce-l iubise, o ştia, mai mult decît pe sine însuşi, pe care şi el îl iubea cu cea mai firească dragoste a recunoştinţei şi cu care se băgase împreună în mormînt, îl încercase puternic şi l-ar fi îndemnat uşor la paşi nesăbuiţi. Dar mila de o durere stîrnită altora de propria noastră soartă este de un fel deosebit, hotărît mai aspră şi mai rece decît cea cu o suferinţă ce ne este străină. Iosif trecuse prin încercări cumplite şi căpătase lecţii înfricoşătoare — acestea îl făceau să îndure mai uşor mila de Iacob, ba conştiinţa responsabilităţii lor comune făcea ca deznădejdea tatălui său să-i apară, întrucîtva, firească. Legarea de moarte îl împiedica să dea de minciună semnul sîngeros pe care celălalt trebuise să-l primească. Iar faptul că Iacob fusese silit, neapărat şi fără putinţă de contrazicere, să ia sîngele animalului drept sîngele lui Iosif, se răsfrîngea la rîndul său asupra lui Iosif şi practic desfiinţa în ochii lui deosebirea dintre „Acesta este sîngele meu“ şi „Acesta înseamnă sîngele meu“. Iacob, aşadar, îl socotea mort; iar cum convingerea aceasta nu putea fi contrazisă — era, aşadar, Iosif mort ori ba?

Da, era. Iar faptul că trebuise să amuţească faţă de tată, era, pentru aceasta, cea mai convingătoare dovadă. Pe el îl ţinea împărăţia morţilor — ori, mai bine: îl va ţine, căci află curînd că mai era în drum într-acolo şi că trebuia să vadă, în midianiţii ce-l cumpăraseră, călăuzele sale spre ţara aceea.

Înaintea stăpînului

Lăsaseră de multe zile în urmă muntele Kirmil, umblînd prin nisipuri de-a lungul ţărmului mării nemărginite.

— Trebuie să vii la stăpîn, îi spuse lui Iosif într-o seară o slugă, pe nume Ba’almahar, pe cînd fiul lui Iacob tocmai cocea lipii pe pietre înfierbîntate. Afirmase că se pricepe în mod deosebit la treaba asta, şi cu toate că nu încercase niciodată, deoarece nimeni nu i-o ceruse, izbuti, în adevăr, minunat de bine, din mila lui Dumnezeu. La apusul soarelui, tabăra fusese pregătită pentru noapte la poalele şirului de dune acoperite cu stuf, care zile întregi ţinuseră caravanei, dinspre uscat, o tovărăşie monotonă. Peste zi, fusese arşiţă; acum, însă, din cerul care pălea, începuse să pogoare răcoarea înserării. Ţărmul se întindea pînă departe, învăluit într-o culoare viorie. Marea, ce murea spre mal, trimitea, cu un foşnet de mătase, valuri joase şi întinse la ţărmul ei, lucind de umezeală, aurit şi roşu de resturile purpurii ale incendiului pe care astrul îl aprinsese, întru despărţire. Cămilele se odihneau, pironite de ţăruşi. Nu departe de ţărm, un velier, cu catargul scurt şi vergă lungă, înainta împins de vîslaşi, trăgînd spre miazăzi un ceam greoi, încărcat, se părea, cu lemn de construcţie şi doar cu doi cîrmaci ca echipaj. Velierul avea, la proră, un cap de animal, mult înălţat deasupra apei.

— La stăpîn, repetă sluga. Te cheamă prin gura mea. Şade, acum, pe rogojina din cort şi-ţi porunceşte să vii înaintea sa. Tocmai treceam pe acolo, cînd m-a strigat chiar pe numele meu, care e Ba’almahar, şi mi-a spus: „Ia, trimite-mi pe cel de curînd cumpărat, pe osîndit, copilul trestiilor, pe

„Măi, tu“ de la fîntînă, căci vreau să-i pun nişte întrebări.

Aha, gîndi Iosif, Chedma i-a spus de cercurile lumii, asta e chiar bine. Şi, adresîndu-se băiatului, zise:

— Ei, da, s-a exprimat aşa fiindcă ţie, Ba’almahar, nu putea să-ţi tălmăcească altfel la cine anume se gîndea. A fost silit, bunule, să-ţi vorbească ca să poţi pricepe.

— De bună seamă, i-o întoarse celălalt, cum oare ar fi putut spune în alt chip? Cînd vrea să mă vadă, porunceşte: „Să mi-l trimiteţi pe Ba’almahar!“ deoarece ăsta este numele meu. Cu tine, însă, treaba este mai încurcată, întrucît tu eşti un ăla pe care-l chemi cu un fluierat.

— Vrea, desigur, să te vadă mereu, spuse Iosif, deşi ţi-e capul puţin cam bubos? Ci du-te. Îţi mulţumesc că mi-ai dat de ştire.

— Ce-ţi mai trece prin cap! exclamă Ba’almahar. Trebuie să vii pe dată cu mine, să te duc eu însumi înaintea lui, căci dacă nu vii, va fi rău de mine.

— Trebuie, oricum, îi răspunse Iosif, să termin de copt lipia asta, înainte de a mă duce. Vreau să i-o duc stăpînului, să guste din coptura mea, deosebit de bună. Stai liniştit şi aşteaptă!

Cu toate stăruinţele sclavului, Iosif îşi isprăvi de copt lipia, apoi se sculă în picioare şi zise:

— Mă duc.

Ba’almahar îl întovărăşi pînă la bătrînul ce şedea îngîndurat pe rogojină, chiar la intrarea îngustă a cortului său de călătorie.

— A auzi înseamnă a te supune, îi spuse Iosif şi salută.

Bătrînul, cu ochii pironiţi în roşeaţa crepusculului, înclină capul, apoi, cu o mişcare piezişă, numai din încheietura uneia din mîini, care-i odihneau în poală, făcu semn lui Ba’almahar să plece.

— Aud, începu el, că ai fi spus că eşti buricul lumii?

Iosif clătină din cap, zîmbind.

— Ce s-o fi putut înţelege, răspunse el, din ce voi fi rostit eu, într-o doară şi unde veni vorba, ca să fie aduse, fără ştirea mea, atît de răstălmăcite, la cunoştinţa stăpînului meu? Stai să-mi aduc aminte. Da, ştiu, am spus că lumea ar avea multe centre, atîtea cîţi oameni pe pămînt îşi zic eu, pentru fiecare unul.

— Asta-i cam acelaşi lucru, i-o întoarse bătrînul. Este, aşadar, adevărat că din tine au ieşit asemenea nesăbuinţe. N-am mai auzit ceva asemănător, oricît de departe am colindat şi văd că eşti, într-adevăr, un hulitor şi un spurcat la gură, cum mi te-au descris foştii tăi stăpîni. Unde am mai ajunge, dacă orice nătăfleaţă şi ţîngău, iscat din marele amestec, s-ar socoti pe sine drept buricul lumii, oriunde ar merge şi orice ar face, şi unde am ajunge cu atîtea centre? Cu alte cuvinte, după părerea ta, fîntîna în care zăceai şi în care, precum văd, ai fost foarte pe drept aruncat, ei, bine, fîntîna aceea era centrul sfînt al lumii ?

— Dumnezeu a sfinţit-o, îi răspunse Iosif, deoarece veghea asupra ei şi nu m-a lăsat să pier, ci v-a trimis pe drumul ce trecea pe acolo, încît să mă scăpaţi de la moarte.

— Încît? îl întrebă neguţătorul. Sau pentru ca?

— Încît şi pentru ca, i-o întoarse Iosif. Amîndouă, după cum vrei s-o iei.

— Eşti un flecar! Pînă acum, părea oricum îndoielnic dacă Babel ar fi centrul lumii cu Turnul său, sau locul Abot de pe fluviul Hapi, unde e îngropat Întîiul Apusului. Tu, însă, multiplici întrebarea. Cărui zeu te închini?

— Lui Dumnezeu, Atotputernicul.

— Lui Adon, deci, şi boceşti la apusul soarelui. Asta-mi place. Este cel puţin, o mărturisire acceptabilă şi sună mai bine decît dacă unul spune: „Eu sînt un punct central“, ca şi cum ar fi scrîntit. Ce ai în mînă?

— O lipie, pe care am copt-o pentru stăpînul meu. Mă pricep deosebit de bine la copt lipii.

— Deosebit? Să văd.

Şi bătrînul luă lipia, o întoarse pe toate feţele, apoi muşcă din ea dintr-o parte, că dinţii din faţă nu-i mai avea. Lipia era bună, cît putea fi o lipie, nu mai bună; dar bătrînul rosti:

— E foarte bună. Nu vreau să spun „deosebită“, deoarece ai spus-o tu singur. Trebuia să mă laşi pe mine s-o spun; oricum, e bună. Ba, chiar straşnică, adăugă el, tot mestecînd. Îţi poruncesc să-mi coci mai des asemenea lipii.

— Se va face.

— Este adevărat că te pricepi să scrii şi că poţi întocmi o listă cu tot soiul de mărfuri?

— Pentru mine ar fi o jucărie, răspunse Iosif. Cunosc atît scrierea oamenilor, cît şi pe cea a lui Dumnezeu, cu stilul sau cu trestia, cum poftiţi.

— Cine te-a învăţat?

— Vechilul casei. O slugă înţeleaptă.

— De cîte ori este cuprins şapte în şaptezeci şi şapte? Desigur, de două ori?

— Da, de două ori, dar numai după scriere. Dacă ţinem seama, însă, de sens, atunci se cuvine să luăm cifra şapte o dată, apoi de două ori şi apoi de opt ori, ca să ajungem la şaptezeci şi şapte, căci adunînd şapte, paisprezece şi cincizeci şi şase căpătăm întocmai acest număr. Iar unul şi cu doi şi cu opt fac unsprezece şi, în felul acesta, am găsit dezlegarea problemei : şapte intră de unsprezece ori în şaptezeci şi şapte.

— Atît de iute găseşti un număr ascuns?

— Iute sau deloc.

— De bună seamă că-l ştiai din experienţă. Să zicem, însă, că am un ogor de trei ori mai mare decît al vecinului Dagantakala, acesta însă mai cumpără un pogon de pămînt să-şi rotunjească proprietatea, iar acum a mea este doar de două ori mai mare decît a lui: cîte pogoane au cele două ogoare?

— Laolaltă? întrebă Iosif şi socotea...

— Nu, fiecare în parte.

— Ai cumva un vecin căruia îi zice Dagantakala ?

— Aşa l-am botezat pe cel de-al doilea proprietar din problema mea.

— Văd şi înţeleg. Dagantakala — acesta trebuie să fie un locuitor din Peleşet, judecînd după nume, din ţara filistenilor, către care se pare că ne îndreptăm acum, potrivit hotărîrii pe care ai socotit de cuviinţă s-o iei. Omul ăsta nu există defel, dar se numeşte Dagantakala, şi îşi lucrează cu cumpătare micul său ogor, ajuns, de curînd, la trei pogoane, neînstare să-l pizmuiască pe stăpînul meu şi nici ogorul lui de şase pogoane, deoarece, pe de o parte, şi-a mărit oricum propriul ogor de la două pogoane la trei, iar, pe de altă parte, pentru că nici el nu există, nici ogoarele, care, totuşi, laolaltă, fac nouă pogoane, asta-i nostimada. Doar stăpînul meu există şi capul său care gîndeşte.

Bătrînul clipi şovăitor, căci nu-şi da bine seama că Iosif şi dezlegase problema.

— Ei? făcu el întrebător... Ah, da, aşa-i! Ai găsit dezlegarea şi eu nu mi-am dat seama, căci ai încîlcit-o atît de iscusit cu parascoveniile în care ai înfăşurat-o, încît era aproape să-mi scape. Este just: şase, doi şi trei, acestea sînt numerele. Erau acoperite şi ascunse — dar cum de le-ai scos atît de repede la vedere, pălăvrăgind?

— Necunoscutul trebuie pironit cu o privire neabătută, pentru ca vălurile să-i cadă şi să devină cunoscut.

— Îmi vine a rîde, îi zise bătrînul, pentru că ai pomenit doar în treacăt dezlegarea, fără să stărui asupra ei, cînd ai găsit-o. Ei, da, trebuie să rîd din toată inima... Şi neguţătorul rîse, dezvelindu-şi gura ştirbă şi lăsînd pe umăr capul pe care îl mai şi clătina. Apoi redeveni serios, iar ochii, încă umezi, clipiră.

— Şi, acum, „Măi! tu!“, ascultă-mă şi răspunde-mi odată cinstit şi drept: spune eşti cu adevărat sclav, copil al nimănui, fecior de cîine şi sluguliţa de cea mai de jos treaptă, pedepsit cumplit pentru ticăloşiile tale repetate şi terfelirea bunelor moravuri, aşa cum mi-au spus păstorii?

Iosif plecă pleoapele şi-şi bosumflă buzele, rotunjindu-le în felul lui, cea de jos ieşind puţin în afară.

— Mi-ai dat, stăpîne, îi zise el, lucruri neştiute, ca să mă încerci, dar nu mi-ai spus şi dezlegarea, căci aşa, n-ar mai fi fost încercare. Acum, că Dumnezeu te pune pe tine în faţa necunoscutului — vrei să ţi se dea imediat dezlegarea, iar cel ce întreabă să răspundă în locul celui întrebat. Pe lume, nu astfel se petrec lucrurile. Nu m-ai scos chiar tu din groapa în care mă mînjisem, ca o oaie, cu scîrna ei? Numai din asta se poate vedea ce fecior de cîine trebuie să fiu şi cît de cumplită mi-e ticăloşia! Eu am sucit în mintea mea, în fel şi chip, numerele pe care mi le-ai dat, dublul, triplul şi am cîntărit proporţiile, ca să găsesc răspunsul. Socoteşte şi tu, dacă binevoieşti, în fel şi chip, între osîndă, vină şi josnicie, şi desigur că, din două, vei ajunge mereu la a treia.

— Exemplul meu era potrivit şi cuprindea în sine dezlegarea. Numerele sînt curate şi îngăduie dezlegări logice. Dar cine îmi dă chezăşia că şi în viaţă lucrurile se dezleagă la fel şi că ce este cunoscut nu ne înşală cu privire la necunoscut? Multe spun, că aici proporţiile nu se potrivesc.

— Trebuie aşadar să ţii seama şi de asta. Dacă în viaţă lucrurile nu se dezleagă ca în lumea numerelor, în schimb viaţa îţi stă în faţă, s-o poţi vedea cu ochii.

— De unde ai talismanul de la deget?

— Poate feciorul de cîine l-o fi furat, îşi dădu Iosif cu presupusul.

— Poate... Totuşi, tu trebuie să ştii de unde îl ai.

— Îl am de cînd mă ţin minte şi nu-mi amintesc, vreodată, să nu-l fi avut.

— Prin urmare l-ai adus o dată cu tine din smîrcurile şi trestiile zămislirii tale nelegiuite. Dar oare eşti cu adevărat copilul smârcurilor şi al păpurişurilor?

— Sînt copilul fîntînii, din fundul căreia m-ai scos afară, stăpîne, şi m-ai hrănit cu lapte.

— Altă mamă, decît fîntîna asta, n-ai mai cunoscut?

— Ba da, făcu Iosif. Am cunoscut o mamă mai dulce. Obrajii ei amiroseau ca petalele de trandafir.

— Ei, vezi. Şi nu ţi-a dat nici un fel de nume?

— L-am pierdut, stăpîne, deoarece mi-am pierdut viaţa. Nu-mi este îngăduit să-mi cunosc numele, după cum nu-mi este îngăduit să-mi cunosc viaţa, pe care mi-au prăvălit-o în groapă.

— Spune-mi greşeala ta, ce ţi-a împins viaţa în groapă.

— Era vrednică de osîndă, îi răspunse Iosif, şi se numea încredere. Încredere vinovată şi pretenţie oarbă îi este numele. Căci este orb şi mortal să ai încredere în oameni peste puterea lor şi să le pretinzi ce nu vor şi nu pot auzi; de asemenea dragoste şi înaltă stimă li se varsă fierea şi ajung ca fiarele. A nu şti, sau a nu voi să ştii asta, este foarte dăunător. Eu însă n-am ştiut-o, ori n-am vrut s-o ştiu, încît, nepunîndu-mi lacăt la gură, le-am povestit visele mele, pentru ca să se minuneze şi ei laolaltă cu mine. Însă „pentru ca“ şi „încît“ sînt cîteodată felurite şi nu se împacă întotdeauna. De fapt „pentru ca“ a greşit, iar „încît“ s-a numit groapa.

— Pretenţia ta, îi spuse bătrînul, cu care ai făcut din oameni fiare furioase, se numea, de bună seamă, mîndrie şi obrăznicie, fapt de care-mi dau uşor seama şi nici nu mă uimeşte, cînd vine de la unul care spune: „Eu sînt buricul lumii şi centrul“. Dar am călătorit mult printre fluviile care curg felurit, unul de la miazăzi spre miazănoapte şi altul altminteri, şi ştiu că multe taine lucrează în această lume, ce pare atît de deschisă cunoaşterii, şi în care îşi fac mendrele, îndărătul vorbelor zgomotoase, forţe în chip ciudat trecute sub tăcere. Ba, mi-a părut adesea că lumea este plină de zgomotoasa vorbărie, doar pentru ca cele nespuse să se poată mai bine ascunde sub vuiet, iar vorbele să acopere taina pitită pe după oameni şi lucruri. Am întîlnit multe, fără să le fi căutat şi ce nu cercetasem mi-a ieşt în cale. Dar m-am păzit să le adîneesc, căci nu sînt atît de curios să le pătrund pe toate, şi mi-a ajuns să ştiu că vuie lumea de vorbe, dar e plină de taine. Iată, cum mă vezi că stau aici, sînt un sceptic, dar nu fiindcă n-aş crede în nimic, ci fiindcă socot că totul este cu putinţă. Aşa sînt eu, bătrînul. Ştiu poveşti şi întîmplări care par de necrezut, dar, totuşi, s-au petrecut. Ştiu de acela, nobil şi de cin înalt, care se îmbrăca în pînză de in regal şi se ungea cu untdelemnul bucuriei, şi a fost gonit în pustie şi mizerie...

Aici negustorul se întrerupse şi clipi, căci urmarea necesară şi firească a cuvintelor sale, continuarea ce venea acuma, fără să-şi fi dat seama de ea mai înainte, îl punea pe gînduri. Da, există, pe căile minţii, făgaşuri săpate adînc, din care nu se mai poate ieşi, odată ce ai intrat în ele; asociaţii de idei obişnuite din străvechime, pe care le aflăm gata, prinse între ele ca verigile unui lanţ, astfel încît cel ce spune acum A, nu are încotro, trebuie să spună şi B, sau cel puţin să-l gîndească; iar aceste asociaţii de idei mai seamănă cu verigile unui lanţ şi pentru că în ele pămîntescul şi cerescul în aşa fel se îmbină şi se prind reciproc, încît dai, în mod necesar, din una în alta, fie vorbind, fie amuţind. Căci aşa stau lucrurile, omul gîndeşte mai cu seamă în tipare şi-n forme statornicite, adică nu la alegerea sa, ci după uz, potrivit aducerii aminte, şi încă de cînd pomenise despre cel care, din culmea splendorilor, fusese alungat în pustie şi mizerie, bătrînul ajunsese la tiparul divin. De acesta se lega, fără să poată fi ocolit, cel de-al doilea motiv, despre înălţarea celui umilit, devenit mîntuitorul oamenilor şi aducătorul timpurilor noi, la care gînd bunul bătrîn se opri, într-o mută tulburare.

N-a fost mai mult decît o uşoară tulburare — fiind doar oprirea cuviincios-cucernică a omului practic, dar de soi bun, în faţa celor spirituale-sfinte. Şi dacă asta se prefăcu într-un fel de nelinişte, de şovăială mai adîncă, ba chiar de spaimă — trecătoare, fireşte, şi aproape neobservată — de vină a fost numai întîlnirea ce avu loc aici între ochii bătrînului, care continuau să clipească, şi ochii tînărului, ce sta în picioare în faţa lui, întîlnire care nu merita propriu-zis acest nume, deoarece privirea lui Iosif nu i-o „întîlni“ pe a celuilalt, nu-i răspunse de fapt, ieşindu-i într-un fel în întîmpinare, ci se mulţumi doar să primească căutătura bătrînului şi să i se dăruiască în tăcere, cu nevinovăţie, lăsîndu-l să privească în el — într-o întunecime cu înţelesuri felurite şi provocatoare. Mai căutaseră şi alţii să-şi explice această provocare mută, cu aceeaşi clipire emoţionată cu care încerca acum ismaelitul — neliniştit de întrebarea ce afacere puţin obişnuită, ba nu tocmai curată, făcuse cu păstorii aceia şi ce se va alege din ce dobîndise. Dar întreaga convorbire de seară se ocupa doar de cercetarea întrebării, şi dacă punctul de vedere din care bătrînul nostru o cerceta se deplasase, pentru durata unei clipe, în domeniul suprateresstru-nereal, pînă la urmă nu există lucru care să nu poată fi cercetat şi din această parte; un bărbat vrednic, însă, deosebeşte bine între sfere şi aspecte şi se întoarce iarăşi, fără greutate, către latura practică a lumii.

Bătrînului i-a fost de ajuns să-şi dreagă glasul, ca să facă această întoarcere.

— Hm, făcu el. Cu una cu alta, stăpînul tău este umblat prin lume, cunoaşte bine pămînturile dintre fluvii şi ştie ce se întîmplă. Nu are de primit lecţii de la tine, copil al smîrcurilor şi fiu al fîntînii. Eu ţi-am cumpărat trupul laolaltă cu iscusinţa care este în el, dar nu şi inima ta, ca s-o pot sili să-mi dea în vileag ce este cu tine. Nu numai că nu-i nevoie să pătrund în ea, ba nici n-ar fi bine şi s-ar putea să-mi pricinuiască vreo pagubă. Te-am găsit şi ţi-am redat suflarea; dar nu avusesem de gînd să te cumpăr, dacă n-ar fi decît pentru că nu ştiam dacă eşti sau ba de vînzare. Nu mă gîndeam la vreo afacere, decît poate la o răsplătire a găsitorului, la o răscumpărare. Cu toate acestea, s-a ajuns la încheierea unei afaceri al cărei obiect a fost persoana ta; o propusesem doar ca să-i pun la încercare. Le-am spus: „Vindeţi-mi-l!“, şi cum, pentru mine, încercarea trebuia să fie hotărîtoare, lucrurile s-au şi hotărît, căci păstorii au primit propunerea mea. Astfel am ajuns să te cumpăr, într-o tîrguială aprigă şi amănunţită, căci s-au lăsat greu. Le-am plătit pentru tine valoarea a douăzeci de sicii de argint, în metal, cîntărit după obicei, şi în mărfuri, şi nu le-am rămas dator nimic. Cum este acest preţ şi cu ce mă aleg? E un preţ mijlociu, nici prea bun şi nici prea rău. Aş fi putut să-l mai scad, avîndu-se în vedere metehnele tale, care, după cum spuneau ei, te-au dus

la groapă. După calităţile tale, te pot vinde mai scump decît te-am cumpărat, ca să mă îmbogăţesc, cum îmi este menirea. Prin urmare, la ce mi-ar folosi să intru, cu de-a sila, în ce ţi-e ursit şi, poate, să aflu că numai zeii ştiu cum stau lucrurile cu tine, încît nici nu puteai fi de vînzare şi nu eşti nici acum, ci că mi-am pierdut argintul dat, sau, dacă te revînd, aş făptui o nedreptate, aş vinde un bun dosit? Ci du-te, nu vreau să ştiu ce-i cu tine, în amănunţime adică, ca să mă păstrez neprihănit şi să rămîn cu dreptatea. Mi-e destul să bănui că aceste amănunte ar putea fi puţin cam ciudate şi că fac parte dintre acele lucruri de care şi aşa mă îndoiesc că pot fi. Du-te, am şi vorbit prea mult cu tine, şi este vremea somnului. Coace-mi mai des asemenea lipii, sînt destul de bune, deşi nu-s deosebite. Şi îţi mai poruncesc să ceri ginerelui meu, Mibsam, să-ţi dea o călimară, foi, trestii şi tuş, iar tu îmi vei întocmi, în scriere omenească, o listă a mărfurilor pe care le avem de vînzare, după felul lor: balsamuri, alifii, cuţite, linguri, bastoane şi lămpi, precum şi încălţări, ulei de ars şi smalţ, după numărul şi greutatea lor; lucrurile le vei trece cu negru, iar greutatea şi numărul lor, cu roşu, fără greşeli sau pete, şi-mi vei aduce lista de azi în trei zile. S-a înţeles?

— Porunca primită este ca şi îndeplinită, zise Iosif.

— Du-te, deci.

— Pace şi dulceaţă somnului tău, îi spuse Iosif. Fie ca vise uşoare şi plăcute să te cerceteze!

Mineul zîmbi. Şi se mai gîndi la Iosif.

Convorbire de noapte

După ce mai călătoriră încă trei zile de-a lungul ţărmului, iarăşi veni seara şi timpul odihnei în corturi, iar locul ales era aidoma cu acela unde se opriseră cu trei zile în urmă; ar fi putut fi acelaşi. Înaintea bătrînului, care şedea pe rogojină la intrarea în cortul său, se înfăţişă Iosif, în mînă cu lipii şi cu un sul.

— Careva dintre robi îi aduce stăpînului cele poruncite, zise el.

Midianitul puse lipiile deoparte. Apoi desfăşură sulul, privi lista şi cercetă, cu capul pieziş, scrisul, îi plăcea.

— Nu-i nici o pată, constată el, asta-i bine. Dar se mai vede şi că semnele au fost scrise cu plăcere şi simţ al frumosului, şi sînt o podoabă. Să nădăjduim că se potrivesc cu realitatea, că, adică, nu sînt numai decorative, ci şi corespunzătoare. Este îmbucurător să vezi ce-i al tău, aşa frumos scris pe curat, şi că lucrurile felurite sînt însemnate aici în această simetrie. Marfa este grasă şi lipicioasă; neguţătorul nu are a-şi murdări mîinile, căci o mînuieşte sub forma ei scrisă. Lucrurile sînt acolo, dar sînt şi aici, nemirositoare, curate şi lesne de cuprins cu privirea. O astfel de listă scrisă este asemenea lui Ka, corpul spiritual al lucrurilor, care dăinuie alături de corpul lor material. Bine, deci, „Măi, tu“, că te pricepi să scrii şi ştii oarecum să şi socoteşti, precum am băgat de seamă. Şi, apoi, pentru un băiat de starea ta, ai o vorbire aleasă, căci mi-a priit felul cum i-ai dorit noapte bună stăpînului, în urmă cu trei zile. De fapt, ce cuvinte ai rostit?

— Nu le mai ştiu, i-o întoarse Iosif. Fără îndoială că am chemat pacea să-ţi vegheze somnul.

— Nu, erau mai plăcute. Însă, oricum, ţi se va mai ivi prilejul să rosteşti ceva asemănător. Dar ce voiam să-ţi spun, este asta: cînd nu mă gîndesc la lucruri mai de seamă, mi se întîmplă, în al treilea sau al patrulea rînd, să mă gîndesc şi la tine. Soarta ta trebuie să te apese, ai cunoscut oricum zile mai bune şi acum slujeşti ca brutar şi scrib la un neguţător nomad. De aceea, revînzîndu-te, neprihănit de cunoaşterea a ce ţi-e ursit, şi îmbogăţindu-mă cît se poate din acest tîrg, vreau să caut să am şi grijă de tine.

— Eşti tare milostiv.

— Vreau să te duc în pragul unei case pe care o cunosc şi căreia mi s-a întîmplat să-i fac oarecare servicii, folositoare atît ei, cît şi mie: o casă bună, o casă îndestulată, o casă cinstită şi nobilă. Ar fi o binecuvîntare, îţi spun, să-i aparţii, chiar şi numai ca cea de pe urmă slugă, şi dacă există undeva un loc unde o slugă să poată vădi însuşiri deosebite, atunci acesta este. Dacă ai noroc şi te bag în această casă, soarta se va fi arătat atît de milostivă cît putea fi cu tine, avîndu-se în vedere greşeala şi vinovăţia ta.

— Şi a cui e casa?

— Da, a cui. A unui bărbat — căci este un bărbat — mai curînd un stăpîn. Mare peste cei mai mari, împodobit cu aurul laudelor, un om sacru, sever şi bun, pe care mormîntul îl aşteaptă în apus, un păstor de oameni şi icoana vie a unui zeu. Numele său este „Purtătorul evantaiului de-a dreapta regelui“, dar crezi oare că el poartă evantaiul? Nu, grija asta o lasă altora, căci el este prea sacru, el nu poartă decît acest titlu. Cumva crezi că eu îl cunosc pe acest bărbat, darul Soarelui? Nu, înaintea sa nu sînt decît un viermuşor, el nici nu mă vede şi nici eu nu l-am zărit decît o singură dată, de departe, în chiar grădina sa, şezînd în jilţ înalt, cum întindea mîna să poruncească, iar eu m-am făcut mic, să nu fie jignit, văzîndu-mă, şi tulburat în poruncile lui — cum mi-aş fi putut îngădui una ca asta? Dar îl cunosc bine pe vechilul casei sale, cu care vorbesc de la om la om, mai marele peste slugi, grînare şi meşteşuguri, cel care le gospodăreşte pe toate. Mă iubeşte şi, cînd dă cu ochii de mine, îmi spune, adesea, cîte o vorbă de duh, ca de pildă: „Ei, bătrîne, iar ai venit în pragul casei noastre, cu mărunţişurile tale, să ne mai pungăşeşti?“ Spune asta, în glumă, mă înţelegi, fiindcă-şi închipuie că neguţătorul este măgulit cînd îl faci pungaş, şi rîdem laolaltă. Lui vreau să i te înfăţişez şi lui să i te propun spre vînzare, şi dacă vechilul, prietenul meu, va fi în apele sale şi va avea nevoie de un rob tînăr, ca tine, pentru casă, vei fi la adăpost.

— Cine-i regele care a dăruit aurul laudelor stăpînului acestei case? întrebă Iosif.

Voia să afle unde avea să fie dus şi pe unde se găsea casa pe care i-o sorocea bătrînul; dar nu numai asta îl făcea să întrebe aşa. N-o ştia, dar gîndirea şi iscodirea lui erau determinate de un mecanism ce acţiona mai demult, din începuturi şi timpuri strămoşeşti: prin glasul lui vorbea Avraam, care gîndise atît de trufaş despre om, încît fusese de părere că acestuia nu i-ar fi îngăduit să slujească, exclusiv şi fără mijlocitori, decît Celui-mai-înalt. Meditaţiile şi toate strădaniile sale, pline de dispreţ faţă de zeii calpi şi mărunţi, le îndreptase spre Cel-mai-înalt, spre Prea-înaltul. Glasul nepotului întreba aici, mai sfios şi mai lumesc, dar tot întrebarea străbunului era. De aceea, Iosif îl ascultase nepăsător pe ismaelit, vorbindu-i despre vechil, deşi de el depindea nemijlocit soarta lui. Încerca dispreţ pentru bătrin, care nu-l cunoştea decît pe vechil, şi nici măcar pe bărbatul de seamă căruia îi aparţinea casa. Dar, de fapt, şi acesta abia dacă-l interesa. Deasupra acestuia era unul mai înalt, Cel mai înalt, despre care bătrînul vorbise în treacăt, şi acesta era un rege. Către acesta se îndrepta, direct şi exclusiv, curiozitatea şi interesul lui Iosif, şi numai de el întreba limba

lui, neştiind că n-o făcea de voia sa şi întâmplător, ci după moştenire şi tipar.

— Care rege? repetă bătrînul. Neb-ma-re-Amon- hotpe-Nimuria, adăugă el cu un fel de psalmodiere liturgică, de parcă ar fi rostit o rugăciune.

Iosif se sperie. Pînă în acea clipă, stătuse în picioare, cu braţele încrucişate la spate, dar, acum, la auzul acestor cuvinte, şi le desfăcu, şi, brusc, îşi apăsă palmele pe obraji.

— Dar acesta-i faraonul! exclamă el. De altfel, cum s-ar fi putut înşela? Numele pe care-l psalmodiase bătrînul, era ştiut pînă la marginile lumii şi pînă la popoarele necunoscute, despre care Eliezer îl învăţase pe Iosif, pînă la tarşişi şi kittimi, pînă la Ofir şi pînă în îndepărtata ţară a Elamului, unde se sfîrşea orientul. Cum putea rămîne numele acesta lipsit de însemnătate, tocmai pentru învăţatul Iosif? Chiar de ar fi trebuit să-i rămînă neînţelese anumite părţi ale numelui rostit de mineu, acel „Stăpîn al adevărului este Re“, acel „Amon este mulţumit“, adausul în limba siriană — „Nimuria“, adică „Merge să-şi întîmpine soarta“ — ar fi trebuit să-l lămurească. Erau mulţi regi şi păstori de popoare; fiecare oraş îl avea pe al său, încît Iosif se interesă, destul de nepăsător, de acel despre care se vorbea, numai fiindcă se aştepta să i se pomenească de vreun stăpînitor al drumurilor de-a lungul ţărmului, de un Ţurat, un Ribaddi, un Abdaşarat sau un Aţiru. Nu se aşteptase să înţeleagă numele regesc cu întregul său înţeles glorios-divin, atît de orbitor de strălucitor, cum o impunea numele auzit. Înscris într-un oval aşezat vertical, apărat de aripi de şoim, pe care însuşi soarele le întindea asupra lui, numele acesta sta la sfîrşitul unui şir de nume măreţe, venind din adîncimile veşniciei, deopotrivă înscrise în ovale, ce aminteau oricui de războaie biruitoare, pietre de hotar împinse departe, construcţii măreţe, lăudate în toată lumea; numele din oval reprezenta o asemenea moştenire de veneraţie sacră, un atît de uimitor pisc al vieţii, impunea asemenea prosternări, încît tulburarea lui Iosif era de înţeles. Dar oare nu-l mişca în adîncul lui şi altceva decît această spaimă respectuoasă, pe care oricine altul, în locul lui, ar fi încercat-o? Ba, da, sufletul său era răscolit de multe alte sentimente, mai ales de răzvrătire, ce veneau de tot atît de departe ca şi întrebarea despre Cel prea înalt, şi cu ajutorul lor căută, fără să vrea să-şi corecteze prima pornire, vădi adică o atitudine ironică faţă de neruşinata putere temporară, o surdă împotrivire, în numele lui Dumnezeu, contra puterii regale concentrate în mîinile nimrudului — astea toate îl făcură să-şi ieie mîinile de pe obraji, şi să repete, mult mai liniştit, exclamaţia, s-o repete numai în chip de constatare:

— Acesta-i faraonul.

— De bună seamă, făcu bătrînul. Da, asta-i măreaţa putere ce a dat mărire casei unde vreau să te duc, să te înfăţişez prietenului meu, vechilul, spre a-ţi încerca norocul.

— Aşadar eşti hotărît să mă călăuzeşti pînă jos de tot, în Miţraim, în ţara smîrcurilor? îl întrebă Iosif, simţind cum îi bate inima.

Bătrînul clătină din cap.

— Vorbele astea, iarăşi, îţi seamănă, îi spuse el. Ştiu de la Chedma, fiul meu, că tu îţi închipui, în orgoliul tău copilăros, că noi te călăuzim în cutare sau cutare loc, cînd, de fapt, ne-am urma calea aceasta şi fără tine, astfel încît tu vei ajunge pur şi simplu acolo unde ne poartă drumul nostru. Merg în Egipt, este adevărat, dar nu pentru a te călăuzi pe tine, ci fiindcă vreau să-mi văd acolo de oarecare negustorie, care să mă îmbogăţească: vreau să cumpăr anumite lucruri, care, acolo, se fac foarte bine şi în altă parte se cer: şiraguri de mărgele smălţuite, scaune pliante, cu

picioare gingaşe, rezemători pentru cap, jocuri de dame şi şorţuri de in plisate. Vreau să le cumpăr în ateliere şi în pieţe, la preţul cel mai mic ce mi-l vor îngădui zeii ţării, apoi mă voi întoarce, trecînd înapoi, peste munţii Kenan, Retenu şi Amor, în ţara Mitanni, de pe malul fluviului Eufrat şi în ţara regelui Hattuzil, unde aceste lucruri au preţ, iar oamenii mi le vor plăti scump, în patima lor. Acesta este adevărul. Vorbeşti de „Ţara smîrcurilor“, de parcă ar fi un loc al spurcăciunilor, frămîntat din baligă, ca un cuib de pasăre, şi semănînd cu un grajd nerînit. Iar ţara unde m-am hotărît să mă întorc şi unde, poate, voi izbuti să te las, este cea mai minunată de pe rotundul pămîntului, cu obiceiuri atît de alese, încît te vei simţi acolo ca boul căruia i se cîntă din alăută. Vei holba ochii, tu, amu nenorocit, cînd vei vedea pămîntul străbătut de fluviul divin şi poreclit „ţările“, fiindcă e dublu şi de două ori încununat, iar Memfis, casa lui Ptah, este cumpăna acestor ţări. Acolo, cu faţa la deşert, stau la rînd măreţele, nemaiauzitele monumente funerare, şi lîngă ele şade întins şi leul cu vălul pe cap, Hor-em-ahet, cea mai străveche zămislire, taina timpurilor, la pieptul căruia a adormit regele, fiul lui Tot, şi i-a fost ridicat capul în vis, pentru suprema făgăduinţă. Or să-ţi iasă ochii din cap, cînd vei vedea minunile, strălucirea şi minunăţia acestui pămînt, numit Keme, pentru că este negru, de rodnic ce este, şi nu roş ca deşertul nefericit. De unde această rodnicie? De la fluviul-zeu, doar de la el. Căci îşi are ploile şi apele sale bărbăteşti nu în cer, ci pe pămînt, şi zeul Hapi, taurul vînjos, se culcă pe întinderea lui şi-l acoperă un întreg anotimp, lăsînd, după el, urma neagră a puterii sale, ca în ea să se arunce sămînţa şi să rodească însutit. Iar tu vorbeşti, de parcă ar fi o groapă de gunoaie.

Iosif îşi plecă, abătut, capul. Aflase că se îndreaptă către ţara morţilor; căci obiceiul, să socoată Egiptul drept ţara lumii subpămîntene şi pe locuitorii lui ca oameni ai Şeolului, se născuse cu el, niciodată nu auzise altceva şi, mai ales, Iacob nu-i vorbise altfel. Aşadar, va fi vîndut acolo, în jalnica lume subpămînteană, iar fraţii lui tocmai pentru asta îl vînduseră, căci, aruncîndu-l în fîntînă, îi deschiseseră intrarea potrivită. Era trist şi lacrimile n-ar fi fost nelalocul lor. Totuşi, bucuria de împlinirea previziunilor sale precumpănea tristeţea; deoarece părerea sa, că ar fi mort şi că sîngele animalului ar fi fost în adevăr al său, era adeverită, cu haz, de lămuririle bătrînului. Şi trebui să zîmbească — oricît de apropiate i-ar fi fost lacrimile, de dragul lui şi de al lui Iacob. Tocmai acolo jos avea să ajungă, în ţara de care tatălui său îi era mai tare silă, locul de baştină al lui Agar, în ciudata ţară a Egiptului! Îşi aduse aminte de descrierile împătimite ale lui Iacob, cu care voise să-i facă şi lui nesuferite aceste meleaguri, ce i se înfăţişau, fără să aibă o imagine a lor, în lumina hidoasă a unor principii oribile: cultul trecutului, dragostea cu moartea şi nepăsarea faţă de păcat. Iosif fusese totdeauna înclinat spre o neîncredere amuzată faţă de îndreptăţirea acestui tablou, spre o curiozitate plină de simpatie, consecinţă firească a predicilor părinteşti moralizatoare. De-ar fi aflat bunul şi principialul Iacob, că mielul său era dus demult spre Egipt, ţara lui Ham cel despuiat, cum îi spunea el, pentru că i se zicea Keme din pricina mîlului negru şi roditor, ce i-l dăruia zeul lui! Confuzia era foarte caracteristică pentru pioasa părtinire a judecăţii lui Iacob, gîndi Iosif şi zîmbi.

Însă, nu numai în opunere i se adeverea ataşamentul său filial. Evident, era o glumă de toată nostimada că trebuia să ajungă într-un ţinut înfierat din principiu, o biruinţă de băietan, plină de cochetării cu ororile morale ale lumii subpămîntene. Dar în această biruinţă se amestecau planuri mute şi aprige, care, iarăşi, ar fi fost pe placul tatălui său: hotărîrea vlăstarului din Avram de a nu se pierde cu firea în faţa minunăţiilor de rafinament ce-i fuseseră vestite de ismaelit şi, desigur, să nu admire peste măsură splendida civilizaţie care-l aştepta. O ironie a spiritului, venită de foarte departe, îi strîmbă buzele batjocoritor, cînd se gîndi la viaţa nemaipomenit de aleasă care,

chipurile, îl aştepta; şi această ironie era, totodată, o pavăză, ridicată la timp, împotriva stupidităţii nerodnice, rezultatul unei admiraţii excesive.

— Casa la care vrei să mă duci, întrebă el, ridicînd privirea, se află la Memfis, casa lui Ptah?

— O, nu, răspunse bătrînul, pentru asta va trebui să mergem mai departe, în sus; vreau să spun, în jos, adică în amontul fluviului şi să trecem din ţara şarpelui în aceea a vulturului. Întrebi ca un prost, fiindcă doar ţi-am spus că stăpînul acestei case se numeşte Purtătorul evantaiului de-a dreapta regelui, şi este deci dator să locuiască acolo unde îşi are reşedinţa majestatea sa, zeul cel bun, şi de aceea casa sa se află în Vese; în oraşul lui Amon.

În seara aceea, pe ţărmul mării, Iosif află multe şi îl năpădiră tot felul de gînduri! Aşadar, avea să ajungă chiar la No, la No-Amon, oraşul oraşelor, straşnic subiect de zvonuri şi convorbiri duse la cele mai depărtate neamuri, în care se pretindea că ar avea o sută de porţi şi mai mult de o sută de mii de locuitori. Oare lui Iosif nu-i vor da, totuşi, lacrimile de emoţie, cînd va zări această metropolă? Îşi dădu bine seama că trebuia să se întărească în hotărîrea sa, de a nu cădea cumva în admiraţie prostească. Făcu, deci, o mutră cu totul nepăsătoare; dar oricît se căzni, în cinstea Dumnezeului său, să pară indiferent, tot nu reuşi să alunge stânjeneala de pe faţa lui. De fapt, îi era puţin frică de No, mai ales din pricina numelui lui Amon, acest nume puternic şi care-i umplea pe toţi de sfială, chiar şi în locurile unde zeul era străin. Ştirea că va ajunge în domeniul cultului şi al puterii acestui zeu îl neliniştea. Amon era stăpînul Egiptului, divinitatea oficială a ambelor ţări, regele zeilor, după cum ştia Iosif, iar un rang atît de unic îl tulbura. Amon era cel mai mare — firește numai în ochii odraslelor Egiptului. Dar şi Iosif avea să locuiască printre copiii Egiptului. De aceea socoti că era folositor pentru el să vorbească despre Amon şi să-şi obişnuiască gura cu numele lui.

— Stăpînul oraşului Vese este, în paraclisul şi în luntrea sa, unul dintre cei mai măreţi zei din această lume? întrebă Iosif.

— Unul dintre cei mai măreţi? i-o întoarse bătrînul. Într-adevăr, nu vorbeşti mai bine, decît le pricepi. Oare bănuieşti tu cam cîte pîini şi plăcinte şi gîşte, cîtă bere şi cît vin a jertfit faraonul, numai pentru îndestularea zeului ? Ţi-am spus doar că este un zeu fără asemănare şi mi s-ar tăia răsuflarea, dacă aş vrea să-ţi povestesc de toate comorile şi bunurile mişcătoare şi nemişcătoare pe care le stăpâneşte, iar numărul scribilor care le gospodăresc este egal cu cel al stelelor.

— Minunat, făcu Iosif. Aşadar, după cîte îmi spui, e un zeu tare bogat. Numai că eu te-am întrebat, sincer vorbind, nu de bogăţia, ci de măreţia lui.

— Prosternează-te în faţa lui, îl sfătui glasul bătrînului, deoarece eşti sortit să trăieşti în ţara Egiptului, şi nu fă prea mare deosebire între bogăţie şi măreţie, de parcă n-ar ţine una locul alteia, ca şi cum amîndouă calităţile n-ar fi de-o seamă. Căci ale lui Amon sînt toate corăbiile de pe mări şi fluvii, şi fluviile şi mările tot ale sale sînt. El este şi Tor-nuter, adică Muntele cedrilor, ale cărui trunchiuri cresc numai pentru luntrea lui, numită „Fruntea lui Amon este puternică“. În întruparea lui de faraon, el se apropie de Marea Soţie şi-l zămisleşte, în chiar palatul său, pe zeul Hor. El este Baal în fiecare din mădularele sale, oare asta nu te impresionează? El este soarele, iar numele lui este Amon-Re. Ei, ţi-a potolit asta pretenţia de măreţie, sau nu de tot?

— Dar am auzit, i-o întoarse Iosif, că el ar fi şi un berbec în bezna cea mai tainică a sanctuarului.

— Am auzit, am auzit... Nu pricepi nimic şi vorbeşti cum pricepi, nici un pic mai bine. Amon este berbec, întocmai cum zeul Bastet, în ţara Deltei, este pisică, iar Marele Scrib de la Şmun este, deopotrivă, ibis şi maimuţă. Căci ei sînt sfinţi în animalele lor şi animalele sînt sfinte în ei. O să ai multe de învăţat, dacă vrei să trăieşti şi să faci faţă în această ţară, fie chiar ca ultimul din robii săi tineri. Cum crezi tu că poţi vedea un zeu, dacă nu în animal? Trei sînt unul: zeul, omul şi animalul. Din împreunarea zeului cu animalul se naşte omul şi, de aceea, la sărbători, faraonul poartă o coadă de animal, potrivit unui străvechi obicei. Iar dacă animalul se împreunează cu omul, atunci se naşte un zeu şi este cu neputinţă să vezi şi să înţelegi divinitatea altfel decît printr-o asemenea unire, încît vei avea prilejul s-o contempli pe ziduri pe Heket, adică Marea Moaşă, recunoscînd-o după capul ei de broască şi pe Anup, deschizătorul de drumuri, cu un cap de cîine. Vezi tu, în animal, zeul şi omul se regăsesc, iar animalul este punctul contactului şi al unirii lor, sărbătorească şi venerabilă în felul ei. Iar venerabilă între toate sărbătorile este sărbătoarea din oraşul Diedet, cînd berbecul se împreunează cu fecioara neprihănită.

— Am auzit despre asta, spuse Iosif. Aprobă oare stăpînul meu asemenea obiceiuri?

— Eu? îl întrebă ma'onitul. Dă-i pace bătrînului! Noi sîntem neguţători nomazi, mijlocitori, la ei acasă pretutindeni şi nicăieri, iar nouă ni se potriveşte zicala: „Dacă îmi umpli pîntecul, îţi cinstesc credinţa". Ţine-o minte pe lumea asta, că şi ţie o să-ţi prindă bine.

— În Egipt, îi răspunse Iosif, şi, în casa Purtătorului de evantai, nu voi sufla niciodată o vorbă împotriva caracterului venerabil al serbării împerecherii fecioarei cu berbecul. Dar între noi, lasă-mă să-ţi spun că în cuvîntul venerabil se ascunde o capcană. Căci omul lesne socoate venerabil ceea ce este vechi, tocmai din pricina vechimii, şi ia una drept alta. Dar caracterul venerabil a ceea ce e vechi nu-i, cîteodată, decît o capcană. Mai ales cînd este vorba despre ceva învechit şi putred — care atunci n-are decît aparenţa de venerabil, iar în adevăr este, în ochii Domnului, grozăvie şi scîrnă. Fie vorba între noi, dar jertfa neprihănitei fecioare de la Diedet, îmi pare, mai curînd, ceva scîrbavnic.

— Cum vrei să deosebeşti asta? Şi unde am ajunge dacă orice găgăuţă s-ar proţăpi centrul lumii şi ar vrea să judece el, care lucru de pe lumea asta este sfînt şi care doar vechi, care mai este venerabil şi care o grozăvie? Curînd, n-ar mai dăinui nimic sfînt! Ei, da, mă îndoiesc că o să-ţi poţi stăpîni limba şi ascunde gîndurile necredincioase. Căci gînduri de acestea, cum îţi umblă ţie prin minte, se deosebesc tocmai prin faptul că se cer rostite — cunosc asta.

— În preajma ta, stăpîne, învеţi uşor să socoţi venerabil ce este bătrîn.

— Haida de! Nu-mi şopti mie vorbe dulci, căci eu sînt doar un neguţător nomad. Mai bine fii atent la sfatul pe care ţi l-am dat: fereşte-te să jigneşti odraslele Egiptului cu pălăvrăgelile tale şi nu-ţi prăpădi norocul vorbind. Căci este sigur că nu vei şti să-ţi ascunzi gîndurile, de aceea ai mai întîi grija gîndurilor tale, să fie cum trebuie, şi nu numai ce vorbeşti. Este vădit că nimic nu-i mai sfînt decît unitatea în jertfă a zeului, cu omul şi animalul. Socoteşte cum vrei partea fiecăruia din cei trei în ce priveşte jertfa şi vei găsi că se pierd în ea. Toţi trei sînt cuprinşi în jertfă şi fiecare ia locul celuilalt. De aceea Amon apare ca berbecul jertfirii în cea mai tăinuită încăpere.

— Nu prea ştiu ce-i cu mine, tu, stăpînul şi cumpărătorul meu, venerabile neguţător. Pe cînd îmi dai învăţătură, se întunecă tare şi o lumină risipită se cerne din stele, ca pulberea de nestemate. Să-mi fie cu iertare, dacă mă frec la ochi, dar trebuie s-o fac, vor doar să mă înşele, şi

cum şezi aici pe rogojina ta, îmi pare că ai un cap de broască, şi şezi aici, înţelept şi lăbărţat, ca o broască mare!

— Vezi că nu eşti în stare să-ţi ascunzi gîndurile, oricît ar fi ele de respingătoare? Cum de vrei şi poţi să vezi în mine o broască?

— Ochii mei nu mă întreabă cam ce-aş dori să văd. Dar chiar mi-ai apărut asemenea unei broaşte, şezînd tihnită sub licărul stelelor. Căci tu ai fost pentru mine Heket, Marea Moaşă, cînd m-a născut fîntîna şi m-ai scos din pîntecele mamei.

— Ah, tu, flecarule! Pe tine nu te-a tras la lumină nici o Mare Moaşă! De broasca Heket se zice că este mare fiindcă a ajutat la naşterea a doua şi la învierea Sfîşiatului, cînd lumea subpămînteană i-a revenit lui la împărţeală, iar lui Hor lumea de sus, potrivit credinţei odraslelor Egiptului, în timp ce Osiris, jertfitul, a ajuns Cel dintîi al apusului, adică rege şi judecător al morţilor.

— Asta îmi place. Dacă tot trebuie să ajungi în apus, atunci, măcar, să fii Cel dintîi printre cei de acolo. Dar, stăpîne, luminează-mă: Osiris, sfîşiatul, să fie chiar atît de mare în ochii fiilor ţării Keme, încît Heket s-a prefăcut într-o mare broască, numai pentru că l-a ajutat, ca moaşă, la învierea sa?

— Peste măsură de mare.

— Mare peste măreţia lui Amon?

— Amon este mare prin împărăţia sa, gloria lui înspăimîntă popoarele străine, încît doboară cedrii lor în cinstea lui Osiris, Sfîşiatul, este însă mare prin iubirea norodului, şi e îndrăgit de tot norodul de la Dianet, din Deltă şi pînă la Ieb, insula Elefanţilor. Nici unul, fie că e sclavul care icneşte şi tuşeşte cărînd pietre din carieră, care trăieşte de milioane de ori, fie că e faraonul care trăieşte numai o singură dată şi sieşi se închină — nu există, îţi spun, nici unul, care să nu-l iubească şi să nu dorească să-şi găsească mormîntul, dacă ar fi cu putinţă, la locul sfinţit, la Abot, unde este mormîntul Sfîşiatului. Dar, deşi asta nu se poate, oamenii din popor tot ţin la el din toată inima, în nădejdea că vor ajunge asemenea lui, cînd le va bate ceasul, adică să trăiască veşnic.

— Să ajungă de-o seamă cu zeul?

— Da, de-o seamă cu zeul, aidoma lui, cu alte cuvinte, contopit în el, astfel încît răposatul este Osiris şi-i şi poartă numele.

— Nu mai spune! Cruţă-mă, însă, stăpîne, cînd mă înveţi şi vino în ajutorul minţii mele, aşa cum m-ai ajutat să ies din adîncul fîntînii! Că doar nu-i lesne de înţeles, ceea ce binevoieşti să-mi dezvălui tu, aici, pe ţărmul mării adormite, în plină noapte, despre credinţele fiilor ţării Miţraim. Să înţeleg ce mi-ai spus în sensul că moartea are puterea să schimbe natura făpturilor, astfel încît mortul ar fi zeu, chiar cu barba unui zeu?

— Da, aceasta este credinţa nestrămutată a tuturor popoarelor din aceste ţări, şi o iubesc cu atît mai arzător şi mai unanim, de la Zo-an pînă la Elefantina, cu cît au fost silite s-o cucerească într-o luptă lungă şi grea.

— Cum, cu de-a sila şi-au cucerit credinţa lor, după o aprigă biruinţă, luptînd pentru ea pînă în zori?

— Pînă la sfîrşit, au reuşit s-o impună. Căci, la început şi-n origini, numai faraonul, adică Hor în palatul său, se întîlnea, după moarte, cu Osiris şi se contopea cu acesta, deci ajungea aidoma cu zeul şi veşnic. Dar toţi cei ce tuşesc mereu, cei ce trag statuile, cărămidarii, olarii, plugarii şi truditorii din fundul minelor, toţi, absolut toţi de-a valma n-au avut răgaz şi au luptat pînă ce au impus şi făcut valabilă credinţa că, după ultimul lor ceas de viaţă, vor ajunge cu toţii Osiris, că, după moarte, se vor numi unul Osiris Hnemhotpe, altul Osiris Rehmere şi că vor trăi veşnic.

— Iar îmi plac spusele tale. M-ai dojenit, fiindcă am afirmat că oricare copil al pămîntului are propriul său cerc al lumii, al cărui centru este. Dar, mi se pare că, într-un fel sau altul, fiii Egiptului au împărtăşit credinţa mea, deoarece fiecare voia să ajungă Osiris după moarte, ca înainte numai faraonul, şi au obţinut cîştig de cauză.

— Continui să vorbeşti prostii. Căci nu odrasla pămîntului, adică Hnemhotpe sau Rehmere, este centrul lumii, ci numai credinţa lor şi convingerea care-i pune pe toţi de acord, în sus şi-n jos, de-a lungul fluviului, de la Deltă şi pînă la cascada a şasea, în ce priveşte credinţa în Osiris şi-n învierea sa. Tu trebuie să ştii: acest zeu foarte mare n-a murit şi n-a înviat numai o singură dată; el reîncepe veşnic ciclul, în ritmul egal al creşterilor şi descreşterilor sale, chiar sub ochii fiilor ţării Keme — adică se înalţă şi iarăşi coboară, cu toată puterea sa, pentru a se întinde ca o binecuvîntare peste întreaga ţară, luînd înfăţişarea zeului Hapi, taurul vînjos, divinul fluviu. Dacă numeri zilele iernii, cînd fluviul scade şi pămîntul se usucă, vei căpăta şaptezeci şi doi, şi şaptezeci şi doi sînt uneltitorii care, împreună cu Set, măgarul viclean, l-au închis pe rege în raclă. Dar cînd îi vine ceasul, el se înalţă din lumea subpământeană şi măreşte, umflă şi revarsă apele fluviului, el, stăpînul pîinii, creatorul tuturor bunurilor lumii, ce dă viaţă la toţi şi toate, pe nume „hrănitorul ţării“. În cinstea lui sînt înjunghiaţi boi şi alte vite, însă, aici vezi că zeul şi victima ucisă fac una; căci el însuşi li se înfăţişează ca vită şi taur, pe pămînt şi în casa lui: Hapi cel negru, cu semnul lunii pe coapsă. Iar cînd moare, e îmbălsămat, înfăşurat în benzi înguste de pînză, înmormîntat şi ia numele de Osiris-Hapi.

— Ia te uită! făcu Iosif. Oare a obţinut şi el, ca Hnemhotpe şi Rehmere, să ajungă după moarte Osiris?

— Cred că-ţi cam baţi joc? întrebă bătrînul. Abia te zăresc în licărirea şovăielnică a nopţii, dar te aud şi tare îmi pare că-ţi baţi joc. Ţi-o spun răspicat, nu umbla cu batjocuri în ţara unde te duc, pentru că oricum merg într-acolo, şi mai ales nu te ţine mîndru, ca un nătărău, faţă de credinţele fiilor Egiptului, închipuindu-ţi că cunoşti mai bine adevărul cu Adon al tău, şi supune-te cuvios obiceiurilor de acolo, deoarece altfel nu te văd bine. Te-am învăţat cîte ceva şi te-am iniţiat puţin, şi am schimbat cîteva păreri cu tine în seara asta, să mă distrez şi să mai omor timpul; căci port povara multor ani şi cîteodată somnul mă ocoleşte. Altă pricină nu aveam, să stau de vorbă cu tine. Acum, însă, poţi să-mi spui noapte bună, să încerc să adorm. Dar ai grijă de forma în care îmi vei face urarea!

— Ce e poruncit, e ca şi îndeplinit, îi răspunse Iosif. Cum însă aş fi putut vorbi în derîdere, cînd stăpînul meu m-a iniţiat în seara asta atît de binevoitor, ca să pot trăi în tihnă şi să nu păţesc ceva rău în ţara Egiptului, şi l-a învăţat pe cel pedepsit lucruri pe care, bădăranul de mine, nu le-aş fi bănuit nici în vis, atît de noi îmi sînt şi de neînţeles omului de rînd. Crede-mă că, dacă m-aş pricepe cum să-ţi mulţumesc, aş face-o. Dar cum nu mă pricep, vreau, binefăcătorul meu, să-ţi dau azi ceea ce ţi-am refuzat alaltăieri şi să-ţi răspund la o întrebare, pe care am ocolit-o, atunci cînd

mi-ai pus-o. Vreau să-ţi spun numele meu.

— Vrei asta? îl întrebă bătrînul. Spune-l, sau mai bine, nu-l spune; nu te-am silit să mi-l destăinuieşti, căci sînt bătrîn şi prudent, şi prefer să nu ştiu defel ce este cu tine, că ar trebui să mă tem să mă încurc în asta şi să ajung părtaşul unei nedreptăţi, tocmai pentru că aş cunoaşte-o.

— Cîtuşi de puţin. Nu te paşte primejdia asta. Dar se cuvine să-i spui sclavului tău pe nume, cînd îl vei vinde acelei case binecuvîntate din oraşul lui Amon.

— Deci, cum te numeşti?

— Usarsif, îi răspunse Iosif.

Bătrînul tăcu. Şi cu toate că Iosif nu era decît la depărtarea cerută de respectul faţă de stăpînul său, totuşi abia dacă îşi mai zăreau, unul altuia, umbra.

— Bine, Usarsif, zise bătrînul după o clipă. Mi-ai dezvăluit numele tău. Dar, acum, du-te, căci, la răsăritul soarelui, vom porni iar la drum.

— Rămîi cu bine, îi ură Iosif din întuneric. Fie ca noaptea să te legene în braţele ei blînde, iar capul să-ţi adoarmă la pieptul ei, într-o dulce pace, cum adormea capul tău de copil lîngă inima mamei tale!

Ispita

Şi acum, după ce Iosif îi destăinuise ismaelitului numele său de mort şi-i arătase cum voia să i se spună în Egipt, oamenii continuară să coboare spre sud, cîteva zile, mai multe, numeroase zile, cu o deplină nepăsare şi o totală indiferenţă faţă de timp, care, într-o bună zi, o ştiau, va izbuti să biruie spaţiul şi asta cu atît mai sigur, dacă nu se sinchiseau deloc de el, lăsîndu-i în grijă să acumuleze, pe sub mînă, progrese, neînsemnate fiecare în parte, care, însă, laolaltă, se adunau alcătuind sume considerabile, caravana avînd doar grija să-şi ducă zilele şi să păstreze, mai mult sau mai puţin, direcţia spre ţel.

Direcţia le-o dădea marea care, în dreapta drumului nisipos, se întindea la nesfîrşit, sub cerul prăvălit către sfintele depărtări, cînd potolită într-un scînteietor azur argintat, cînd gonind din talazuri spumegînde, să asalteze, năvalnic, ca un taur, binecunoscutele ţărmuri. Iar soarele, neschimbat în mişcarea sa, ochiul Domnului, adesea într-o pură singurătate, disc limpede şi incandescent care, cufundîndu-se în valuri, dura, pe nemărginirea apelor, o tremurătoare punte lucitoare pînă pe ţărmul pe care treceau călătorii, cu sufletele pline de extazul acestei măreţii, soarele, adesea, apunea într-o somptuoasă şi solemnă claritate difuză, bătînd în trandafiriu şi aur, şi urzea privelişti minunate ce exaltau în suflete sentimentul divinităţii, ori, alte dăţi, apunea în aburi încinşi şi nori întunecaţi, care făceau să se strîngă inimile călătorilor de presimţirea toanelor ameninţătoare ale zeului. În schimb, răsărea nu din cuprinsul orizontului deschis, ci dindărătul colinelor şi al înălţimilor munţilor, ce parcă se încălecau unul în spatele celuilalt şi hotărniceau vederea de cealaltă parte, la stînga drumeţilor; şi pe acolo, în întinderile învecinate, erau ogoare lucrate, fîntîni zidite în terenuri unduioase şi livezi ce împodobeau povîrnişurile tăiate în trepte — şi pe acolo îi duceau paşii, urcînd însă cam la vreo cincizeci de coţi deasupra oglinzii mării,

prin sate tributare ale unor oraşe întărite şi unite între ele printr-un legămînt statornicit de principii lor — iar către miazăzi se înălţa Gaza, adică Iiazati, puternica cetate, căpetenia acestei confederaţii.

Albe şi înconjurate cu ziduri, la umbra palmierilor, aceste oraşe-mame, cetăţile sarnimilor, străjuiau din vîrful colinelor şi ofereau la nevoie adăpost locuitorilor de la ţară; şi, ca pe cîmpul din faţa satelor, midianiţii îşi desfăceau produsele în pieţele de la porţile marilor oraşe, păzitoarele templelor, forfotitoare de lume, şi ofereau spre vînzare mărunţişurile lor trans-iordanice, locuitorilor din Ekron, Iabne şi Asdod. Atunci, Iosif făcea pe scribul. Şezînd, Usarsif, sclavul tînăr, iscusit în arta de a scrie şi dornic să intre în voia bunului său stăpîn, însemna cu penelul fiecare afacere încheiată, după tocmeli amarnice, cu fiii zeului Dagon, pescari, corăbieri, meşteşugari, ori ostaşi lefegii, în platoşe de aramă, năimiţi de stăpînii oraşului. Dar, din zi în zi, inima celui vîndut bătea tot mai tare şi ne putem da seama lesne, de ce. Nu era în firea lui să se lase absorbit în mod inconştient de impresiile simţurilor, fără a-şi reprezenta cu discernămînt locul unde se afla şi poziţia acestuia faţă de alte locuri. Ştia foarte bine că, cu multe opriri şi nenumărate popasuri, refăcea, pe alte meleaguri, la oarecare depărtare spre apus, acelaşi drum, pe care îl străbătuse în sens invers, călare pe sărmana Hulda, mergînd să-şi întîlnească fraţii, numai că, de data asta, se îndrepta chiar spre sălaşul tatălui său, urmînd să treacă pe lîngă el şi, curînd, va fi atins punctul în care ar fi refăcut calea în întregime, despărţindu-l doar, lateral, de vatra părintească, o distanţă nu mai mare decît cam jumătatea drumului făcut către fraţi. Punctul acesta se găsea, pe lîngă Asdod, o aşezare comercială foarte activă, la două ore de ţărm, sălaşul lui Dagon, zeul-peşte, cinstit în întreg ţinutul mării, iar calea ce ducea spre port, vuia de ţipete, mişuna de oameni, de care trase de boi şi de atelaje de cai: ei, bine, locul acesta era cel mai apropiat de Hebron; Iosif înţelegea foarte limpede că, spre Gaza, linia ţărmului avea să tindă spre apus, astfel încît distanţa care-l va despărţi de ţinutul muntos răsăritean, dinlăuntrul ţării, se va mări, pe zi ce trece, fără a mai pomeni că, în curînd, Hebronul va fi depăşit mult spre miazăzi.

Iată de ce îi bătea inima, îngrijorată şi ispitită, pe cînd străbătea aceste meleaguri, îndepărtîndu-se încet către Ascalon, cetatea dintre stînci. Avea în minte topografia locului; lanţurile munţilor ce se vedeau în răsărit, contemplaţi meditativ de ochii lui, atît de asemănători cu ai Rahilei, constituiau a doua treaptă mai înaltă, forfecată de văi, a ţării filistenilor, iar dincolo de ea se înălţa, tot mai abrupt, către răsărit, o lume mai aspră, dură, de piscuri golaşe, unde nu mai creşteau palmierii şesurilor, ci păşuni bogate în ierburi aromate, mişunînd de oi, oile lui Iacob... Cum se mai suciseră toate! Acolo, undeva, pe sus, Iacob, deznădăjduit, cu ochii arşi de lacrimi, copleşit de apriga durere trimisă de Dumnezeu, strîngea în bietele lui mîini crispate dovada însîngerată a morţii şi sfîşierii lui Iosif, — iar aici, jos, la picioarele bătrînului tată, Iosif cel furat, trecea mut, furişîndu-se parcă, dintr-un oraş filistean în altul, pe lîngă atît de apropiata vatră părintească, în tovărăşia unor oameni străini, ca să scoboare în Şeol, pentru a sluji în sălaşul morţii! Cît de apropiat îi era atunci gîndul fugii! Şi cum acest imbold îi da mîncărimi pe tot trupul şi trăgea de el, făcîndu-i mintea să fiarbă de jumătăţi de hotărîri, înfăptuite năvalnic în închipuire — şi asta mai ales seara, după ce-i adresase cumpărătorului său, bătrînului, urarea de noapte bună; deoarece avea zilnic îndatorirea asta: să-i dorească ismaelitului, după apusul soarelui, o noapte fericită, cu formulări cît mai alese şi mereu altele, căci, altfel, bătrînul i-ar fi spus că le-a mai auzit. Aşadar, îndeosebi pe întuneric, cînd caravana poposea în faţa vreunui sat sau a vreunui oraş al filistenilor, şi somnul punea stăpînire pe tovarăşii săi de drum, pe Iosif îl apuca, şi mai să-l învingă, gîndul fugii peste rodnicele coline scufundate în noapte, peste creste de munţi şi prin prăpăstii

împădurite, la o distanţă de vreo opt leghe — nu putea fi mult mai mult; căţărîndu-se, ar fi ştiut să găsească drumul cel mai scurt şi — urcînd în ţinutul muntos — ar fi ajuns în braţele lui Iacob, să usuce lacrimile tatălui cu vorbele „Sînt aici“, şi să fie iarăşi preferatul lui.

A făcut-o, oare, şi a căutat să fugă? Nu, se ştie doar că n-a făcut-o. Se răzgîndea, chiar dacă, uneori, respingea ispita doar în ultima clipă, se lepăda de plan şi rămînea acolo unde se afla. De altfel, în clipa aceea, hotărîrea era şi cea mai lesnicioasă, căci fuga de unul singur comporta primejdii foarte mari: să moară de foame, să cadă în mîna unor hoţi sau ucigaşi, să ajungă pradă fiarelor sălbatice. Totuşi, ar fi să-i micşorăm meritul că a renunţat să fugă, dacă l-am pune numai pe socoteala regulei potrivit căreia lenea firească a oamenilor îi împinge mult mai lesne la inactivitate decît la activitate. Au fost şi cazuri în care Iosif a refuzat o tentaţie lumească, neîndoielnic mai seducătoare decît o fugă nechibzuită peste munţi. Nu, renunţarea care a pus capăt acum, ca şi în importanta împrejurare la care ne gîndim, anticipînd, foarte puternicei ispite, corespundea unor stări de spirit specifice lui Iosif şi care, în vorbe, ar fi sunat cam aşa: „Cum pot săvîrşi asemenea neghiobie şi păcătui împotriva lui Dumnezeu?“ Altfel spus, avea înţelegerea aberaţiei prosteşti şi cu păcat a gîndului fugii, conştiinţa limpede şi inteligentă că ar fi fost o greşeală neroadă să vrea să încurce, prin fuga sa, planurile divine. Căci Iosif era pătruns de certitudinea că nu fusese luat şi dus în van, ba mai mult, că Plănuitorul, care-l smulsese din vechea viaţă şi-l purta către cea nouă, avea, într-un fel sau altul, intenţii în legătură cu viitorul său; astfel, încît, opunîndu-se acestei voinţe, fugind de o asemenea încercare, ar fi fost şi păcat şi o greşeală grosolană — ceea ce, în ochii lui Iosif, era una. Concepţia păcatului ca greşeală şi neiscusinţă de a trăi, ca încălcare prostească a înţelepciunii lui Dumnezeu, îi era înnăscută, iar experienţa sa îl întărise extraordinar în această credinţă. Comisese destule greşeli — de asta îşi dăduse seama în groapă. Dar, acum, scăpat din groapă şi purtat, vădit potrivit Planului, spre alte locuri, greşelile săvîrşite pînă atunci puteau fi socotite ca făcînd, oricum, parte din Plan, corespunzătoare scopului şi, cu toată orbirea lui, voite de Domnul. Ar fi fost de rău, o nebunie înfricoşătoare, să săvîrşească alte asemenea greşeli, mai cu seamă fuga; ar fi însemnat, literalmente, să vrea să fie mai înţelept decît Dumnezeu — ceea ce din punctul de vedere cumpănit al lui Iosif, ar fi fost pur şi simplu culmea neghiobiei.

Să redevină preferatul tatălui? Nu, să continue să fie asta — dar într-un sens nou, dorit şi visat din totdeauna. Căci, acum, dincolo de groapă, trebuia să trăiască un nou soi mai înalt de preferinţă şi alegere, în podoaba cu mireasma amară a răpirii, păstrată celor păstraţi şi hărăzită doar celor aleşi. Sfîşiata cunună de mirt, podoaba jertfei de tot, o purta iarăşi — dar nu în jocul unei visări prevestitoare, ci, în adevăr — adică în spirit — şi să se despoaie oare de ea, din pricina unui nesăbuit imbold al cărnii? Iosif nu era nici atît de neghiob şi nici atît de lipsit de orice înţelegere a Domnului ca să risipească, în ultima clipă, foloasele situaţiei sale. Oare cunoştea sau nu sărbătoarea, în toate orele ei? Centrul prezentului şi al sărbătorii — era sau nu era el? Purtînd cununa pe frunte, să fugă din sărbătoare, ca să redevină un păstor al turmei, alături de fraţii lui? Ispita nu fusese puternică decît pentru carnea sa, în spirit, însă, foarte slabă. Iosif îi rezistă. Îşi continuă drumul cu cei care-l cumpăraseră, trecu prin dreptul locului unde se afla Iacob şi se depărtă de vecinătatea lui — el, Usarsif, născutul între trestii, adică Iosif-em-heb, ca să vorbim în limba egipteană, ceea ce înseamnă anume: „Iosif- în-sărbătoare“.

O revedere

Şaptesprezece zile? Nu, fusese o călătorie de şapte ori şaptesprezece zile — dar nu spunem asta pentru că le-am fi numărat, ci în sensul unei foarte lungi durate; şi, în definitiv, nici nu se mai putea deosebi, cît din durata asta trebuia pusă în seama încetinelii midianiţilor şi cît în seama spaţiului de parcurs. Străbătură ţara plină de viaţă, roditoare, încununată cu dumbrăvi de măslini, acoperită cu palmieri, nuci şi smochini, semănată cu grîu şi udată din fîntîni adînci, la care cămile şi boi învîrteau roţile. Ici-colo, în cîmp deschis, se înălţau mici cetăţui ale regilor, numite popasuri, înconjurate cu ziduri şi turnuri de luptă, cu metereze pline de arcaşi, din porţile cărora oşteni ieşeau în goană, cu atelajele nărăvaşe; şi, nici cu războinicii regelui, ismaeliţii nu se temeau să facă negoţ. Pretutindeni localităţi, curţi sau aşezări statornicite în jurul vreunui migdal îmbiau la popas, şi ei întîrziau săptămîni întregi, fără să le pese. Pînă ajunseră acolo unde tivul neted al ţărmului se înălţa, deodată, abrupt, ca un zid de stîncă, dominat de cetatea Ascalon, vara era sfîrşită.

Sfîntă şi puternică era cetatea Ascalon. Blocurile de piatră, abia cioplite, ale zidurilor ei de apărare, care coborau în semicerc spre mare şi înconjurau portul, păreau aburcate şi proptite de uriaşi, templul lui Dagon se înălţa masiv şi cu multe curţi, dumbrava lui era foarte plăcută, cu un eleşteu plin de peşti, iar templul Astartei se bucura de faima de a fi cel mai vechi altar închinat zeiţei. În nisipul de sub palmieri creştea aici, sălbatic, un soi de ceapă mică, cu miros puternic. Era un dar al Dercetei, stăpîna cetăţii Ascalon, şi se putea vinde în alte localităţi. Bătrînul porunci să fie strînsă în săculeţe, pe care scrise cu caractere egiptene: „Delicioasă ceapă de Ascalon“.

De acolo, prin păduri de măslini cu trunchiurile noduroase, la umbra cărora păşteau turme multe, ajunseră la Gaza, denumită Hazati, într-adevăr foarte departe de Hebron. Aici se şi aflau aproape în sfera egipteană; căci, din totdeauna, Gaza fusese primul popas al expediţiilor întreprinse de faraon, cînd se năpustea dinspre miazăzi în acest ţinut, cu carele de luptă şi pedestraşii săi, pentru a străbate nefericitele ţări, Zahi, Amor şi Retenu, răzbind pînă la marginile lumii, ca să fie înfăţişat, urieşesc, cu linii adînci, pe zidurile templelor, cum ţinea de păr, cu stînga, cinci barbari dintr-o dată şi învîrtea cu dreapta buzduganul peste capetele victimelor, cuprinse de o spaimă sfîntă. Dealtfel, se puteau întîlni mulţi egipteni pe uliţele pline de mirosuri iuţi ale Gazei. Iosif îi cercetă amănunţit. Aveau umerii laţi, înfăţişarea trufaşă şi se purtau înveşmîntaţi în alb. Pe ţărm şi pînă adînc în pămînturi, de-a lungul drumului către Beer-şeba, se făcea un vin straşnic şi ieftin. Bătrînul dobîndi prin schimb multe chiupuri din acest vin, ca la două poveri de cămilă, şi porunci să se scrie pe ele: „Vin de Hazati, de opt ori bun“.

Dar oricît de departe ajunseseră ismaeliţii, adică pînă sub zidurile puternice ale Gazei, — partea cea mai anevoioasă a călătoriei lor, faţă de care mersul domol prin ţara filistenilor fusese un simplu joc de copii şi o petrecere, rămînea abia de făcut; căci mai la vale de Gaza, spre miazăzi, unde drumul nisipos de-a lungul ţărmului, cobora spre fluviul Egiptului — ismaeliţii, care trecuseră adesea pe acest drum, o ştiau — locurile erau cumplit de neprimitoare şi, pînă a pătrunde în cîmpiile mănoase în care Nilul se despărţea în mai multe braţe, li se deschidea înainte lugubra lume subpămînteană, întinderea înfricoşătoare şi primejdioasă, cam vreo nouă zile de drum, o pustietate deznădăjduitoare, unde nu era îngăduit să zăboveşti, trebuind s-o străbaţi cu cea mai mare iuţeală, pentru a o lăsa cît mai repede în urmă, Gaza fiind, aşadar, ultimul popas înainte de a ajunge în Miţraim. Iată de ce bătrînul, stăpînul lui Iosif, nu se arătă deloc zorit să plece de aici, deoarece, cum spunea el, odată plecaţi, vor trebui să se grăbească destul, ci poposi la Gaza un şir de zile, mai ales că trebuiau făcute pregătiri serioase în vederea străbaterii deşertului: să se aprovizioneze cu apă, să caute şi să aleagă o călăuză, care să le fie şi deschizător de drumuri, şi, de

fapt, ar fi trebuit să se înarmeze împotriva tîlharilor şi a locuitorilor nisipurilor, lucru la care, de altfel, bătrînul nostru renunţă, în primul rînd, pentru că, în înţelepciunea sa, socotea asta de prisos, întrucît, cum spunea el, ori ai noroc să le scapi — şi atunci n-ai nevoie de arme — ori ai ghinion şi îi întîlneşti — şi atunci, oricîţi ai doborî, tot rămîn destui să te jefuiască la piele. Neguţătorul, mai spunea bătrînul, trebuie să se încreadă în norocul său, nu în suliţi şi săgeţi, asta n-ar fi treaba lui.

În al doilea rînd, însuşi călăuza năimită în piaţa din faţa porţii oraşului, unde asemenea oameni se ofereau călătorilor, îl liniştise categoric în ce privea tîlharii ce ar cutreiera ţinutul şi îl încredinţase că, sub conducerea sa, nici n-ar fi nevoie de arme, întrucît el ar fi o călăuză perfectă, ce ştia să găsească drumurile cele mai sigure prin grozăvie, astfel încît ar fi fost de-a dreptul de rîs să-l iei pe el de călăuză şi să te mai încarci şi cu arme. Care nu-i fu mirarea lui Iosif, ba, spaima şi, totodată, bucuria, cînd, necrezîndu-şi simţurilor, recunoscu în călăuza năimită, ce se alătură, în dimineaţa plecării, micii caravane, punîndu-i-se în frunte, pe tînărul îndatoritor şi arţăgos care, mai ieri, adică înaintea atîtor lucruri petrecute în ultimul timp, îl călăuzise de la Sihem spre Dotan.

El era, fără nici o îndoială, deşi veşmîntul ce-l purta acum, pentru a înfrunta deşertul, îl arăta altfel faţă de atunci. Dar capul mic şi gîtul umflat, gura roşie şi bărbia rotundă ca un fruct şi, mai ales, privirea ştearsă şi ţinuta, ciudat de nefirească, nu-ţi îngăduiau să te înşeli, iar Iosif, uluit, crezuse chiar că a surprins un semn de complicitate, pe care călăuza i-l adresase făcîndu-i iute cu ochiul, fără însă să-i piardă chipul ceva din obişnuita nepăsare, o aluzie, adică la vechea lor cunoştinţă şi la necesitatea discreţiei în privinţa asta. Faptul îl linişti mult pe Iosif; căci această cunoştinţă ducea mai adînc înapoi în viaţa sa dinainte, decît voia să lase să pătrundă privirea ismaeliţilor, iar semnul făcut îi îngăduia să înţeleagă că şi călăuza ar pricepe asta.

Totuşi, straşnic ar mai fi dorit să schimbe cîteva vorbe cu acest om, şi, de aceea, cînd caravana se porni, în cîntecele cămilarilor şi în sunetul tălăngii cămilei din frunte, lăsînd în urmă ogoarele verzi, iar în faţă se desfăşură nesfîrşita întindere stearpă, Iosif, ce călărea în urma bătrînului, îi ceru acestuia îngăduinţa să mai întrebe, încă o dată şi pentru orice caz, pe omul ce-i călăuzea, dacă este chiar sigur de drum.

— Ţi-e frică? îl întrebă bătrînul.

— Este vorba de noi toţi, i-o întoarse Iosif. Eu, însă, n-am mai călătorit niciodată prin aceste locuri blestemate şi aproape că-mi vine să plîng.

— Atunci, întreabă-l.

Şi, astfel Iosif îşi zori cămila spre cea care păşea în fruntea caravanei, iar cînd ajunse lîngă ea, îi spuse călăuzei:

— Eu sînt gura stăpînului. Vrea să ştie dacă eşti încredinţat că ăsta-i drumul.

Tînărul îl privi pe Iosif, după vechiul lui obicei, peste umăr, cu ochii pe jumătate închişi.

— Ar trebui să fii în măsură, din propria-ţi experienţă, să-l liniştească, îi răspunse el.

— Taci! îi şopti Iosif. Cum de-ai ajuns aici?

— Dar tu? sună răspunsul.

— Uite-aşa. Vezi, să nu scapi vreo vorbă faţă de ismaeliţi, că mă duceam să-mi întîlnesc

fraţii! îi mai şopti Ioisif.

— Fii fără grijă! i-o întoarse celălalt, deopotrivă de încet; şi, de astă dată, nu vorbiră mai mult.

Cînd, însă, după o zi şi încă una, caravana se afundă tot mai adinc în inima deşertului — soarele apusese îndărătul lanţului de munţi morţi, tivind cu chenar de foc oştirile norilor întunecaţi, ce acopereau, în amurg, cerul deasupra întinderii nisipoase, galbenă ca ceara, presărată pînă în depărtare de coline mici, pe care creştea în smocuri iarba cenuşie a pustiei — atunci se ivi încă o dată prilejul să mai stea de vorbă cu acest om, fără să bată la ochi. Aşadar, cîţiva dintre călători se aciuiseră la poalele uneia din colinele înierbate şi aprinseseră un foc de vreascuri, căci tocmai se lăsase un frig pătrunzător; printre ei se afla şi călăuza care, de obicei, se ţinea de o parte, atît de stăpîni, cît şi de slugi, deoarece nu-i plăceau taclalele şi stătea de vorbă, în fiecare seară, doar cu bătrînul, dar, şi cu acesta, numai atît cît cerea alegerea drumului şi a potecilor ce urmau să le străbată în ziua următoare: astfel Iosif, după ce îşi îndeplinise slujba, adică după ce urase, ca de obicei, stăpînului, un somn fericit, se alătură grupului şi, culcîndu-se aproape de călăuză, aşteptă să înceteze convorbirile monosilabice ale călătorilor, iar ei să aţipească de-a binelea. Apoi, trăgîndu-se şi mai mult lîngă vecinul său, îi zise:

— Ascultă, tu, îmi pare rău că, atunci, n-am putut să-mi ţin făgăduiala şi că, fără voia mea, te-am părăsit, pe cînd mă aşteptai.

Omul îi aruncă peste umăr o căutătură mohorîtă şi continuă să se uite în jăratic.

— Aşa, n-ai putut? răspunse el. Atunci, îngăduie-mi să-ţi spun, că, în lumea asta, cît este de largă, n-am întîlnit mincinos mai mare. M-ai fi lăsat să stau de pază lîngă măgarul tău de şapte ori cincizeci de ani, dacă n-ar fi atîrnat decît de tine, şi nu te-ai fi întors nici chiar atunci, măcar că mi-ai făgăduit. Dealtfel, mă prinde mirarea că mai şi stau de vorbă cu tine şi chiar sînt foarte uimit de purtarea mea.

— Dar îţi cer iertare, cum auzi, murmură Iosif, şi într-adevăr n-am avut vreo vină, doar că, tu, habar n-ai. Lucrurile s-au întors altfel decît îmi închipuisem şi s-au petrecut cum n-am bănuit. Mi-a fost cu neputinţă să mă mai întorc, oricît aş fi vrut-o.

— Da, da, da. Palavre, vorbe goale. Puteam sta şapte ani jubiliari în aşteptarea ta...

— Dar n-ai stat şapte ani jubiliari, ci ţi-ai văzut de drum, cînd ţi-ai dat seama că fusesem oprit să mă mai întorc. Aşa încît nu mai întrece măsura cu împiedicarea pe care ţi-am pricinuit-o, fără voia mea! Mi-ar plăcea mai mult să-mi spui ce s-a făcut Hulda după plecarea mea!

— Hulda? Cine-i Hulda?

— „Cine“ este cam prea mult, îi zise Iosif. Te întreb de Hulda, măgăriţa pe care am încălecat-o amîndoi, măgăruşul meu alb de călătorie, din grajdul tatălui meu.

— Măgăruşul, măgăruşul, măgăruşul alb de călătorie, făcu călăuza încet, maimuţărindu-l. Ai un fel de a vorbi atît de duios despre ale tale, încît ţi se vede cît de colo iubirea de sine. Asemenea oameni sînt de o necinste...

— Ah, nu, nu-i adevărat, se împotrivi Iosif. Nu de dragul meu vorbeam duios de Hulda, ci

de al ei, căci era un animal nespus de prietenos şi înţelept, pe care tatăl meu mi-l încredinţase, şi cînd mă gîndesc cum îi cădea coama creaţă pe frunte, pînă peste ochi, inima mi se strînge de alean. De cînd m-am despărţit de tine, n-am încetat nici o clipă să-i port grija şi să mă întreb ce s-o fi făcut cu ea, chiar în momente şi-n ore lungi, care pentru mine nu erau lipsite de groază. Trebuie să ştii că, de cînd am ajuns la Sihem, nenorocul nu m-a mai părăsit şi am avut parte de necazuri grele.

— Cu neputinţă şi chiar de necrezut! făcu omul. Necazuri? Îmi stă mintea-n loc şi nu-mi vine să cred ce-mi aud urechile. Nu te duceai să-ţi întîlneşti fraţii? Oamenii şi tu, doar vă zîmbeaţi neîncetat, fiindcă eşti gingaş şi frumos, cum sînt chipurile cioplite şi, pe deasupra, te mai împodobeşte şi draga de viaţă! De unde atunci nenorocul şi necazurile? Zadarnic stau şi mă întreb.

— În orice caz aşa este, i-o întoarse Iosif. Şi cu toate acestea, îţi repet, nici măcar o clipă n-am încetat cu totul să fiu îngrijorat de soarta sărmanei Hulda.

— Ei, bine, îi spuse călăuza — bine, fie. Iar Iosif recunoscu de îndată ciudata rostogolire rapidă a ochilor şaşii, pe care o mai observase şi altădată la el. În cazul acesta, tinere sclav, Usarsif, continuă omul, tu vorbeşti şi eu aud. De fapt, s-ar putea crede că ar fi aproape cu totul de prisos să-ţi mai aminteşti de un măgar, faţă de atîtea greutăţi, căci, la urma urmei, ce rol joacă asemenea animal în toată tărăşenia asta şi cui îi mai poate păsa de el, cu atîtea necazuri? Socot, însă, cu putinţă, ca tocmai grija aceasta să-ţi fie luată în seamă şi să fii bine văzut, fiindcă te-ai gîndit la animalul ăsta, în mijlocul propriilor necazuri.

— Spune-mi, aşadar, ce s-a făcut cu ea?

— Cu făptura aceea? Hm, este cam stînjenitor pentru alde noi, întîi să păzească zadarnic un măgar şi, apoi, să mai şi dea socoteală de cele petrecute. Tare aş dori să aflu cum am ajuns la asta. Tu, însă, poţi fi liniştit. Ultima mea impresie a fost că măgăriţa nu avea chişiţa chiar atît de betegită, pe cît am crezut în primele noastre clipe de spaimă. S-ar zice că era numai scrîntită, nu ruptă — adică: era ruptă doar părelnic, de fapt, era doar scrîntită, înţelege-mă bine. Dar, aşteptîndu-te pe tine, nu am prea avut răgazul să mă îngrijesc de piciorul măgarului şi cînd, la urmă, mi-am pierdut răbdarea, Hulda ta ajunsese s-o poată lua la trap, chiar dacă mai mult în trei picioare. Totuşi, eu însumi am călărit-o pînă la Dotan, unde am lăsat-o într-o casă căreia am avut deseori prilejul să-i fiu de folos, spre binele ei şi al meu, la un gospodar de frunte de prin partea locului, un agricultor, unde să fie îngrijită tot atît de bine ca în grajdul tatălui tău, aşa-zisul Israel.

— Adevărat? exclamă Iosif cu glas scăzut şi mulţumit. Cine ar fi crezut! Prin urmare, s-a înzdrăvenit şi a putut s-o ia la trap, şi tu te-ai îngrijit s-o ducă bine?

— Foarte bine, îi adeveri celălalt. Poate spune că a avut noroc că am lăsat-o în casa acelui agricultor, şi soarta a fost îndurătoare cu ea.

— Asta înseamnă, i-o întoarse Iosif, că ai vîndut-o la Dotan. Dar preţul vînzării, unde-i?

— Întrebi de preţul vînzării?

— Da, cum se aude.

— M-am despăgubit din el pentru serviciile mele de călăuză şi paznic.

— Ah, da. Ei, n-am de gînd să te întreb cam la cît le-ai preţuit. Totuşi, spune-mi măcar ce-ai

făcut cu bogăţia de alimente pe care o căra Hulda?

— Chiar te mai gîndeşti la crăpelniţă în mijlocul atîtor încercări, şi găseşti că, în comparaţie, ar mai avea vreo însemnătate?

— Nu prea mare, totuşi, exista.

— Şi cu ea m-am despăgubit.

— Fie şi aşa, i-o întoarse Iosif, mai cu seamă că începuseşi din timp să te despăgubeşti, în spatele meu, şi prin asta pomenesc de oarecare cantitate de ceapă şi poame uscate. Dar s-o lăsăm baltă, căci poate ai făcut-o cu gînduri evlavioase şi vreau în toate să ţin seama de părţile bune pe care le ai. Îţi sînt recunoscător că ai înzdrăvenit-o pe Hulda şi ai avut grijă să fie sătulă şi binecuvîntez norocul care mi te-a scos, pe neaşteptate, iar, în cale, să aflu veştile astea.

— Da, şi acum, iată-mă din nou silit să te călăuzesc pe drumul bun, pe tine, traistă plină de vînt, ca să-ţi atingi ţinta, reluă omul. Cît despre a şti dacă această îndatorire este sau nu potrivită şi de obrazul celui care o îndeplineşte, se mai întîmplă să te întrebi pe tăcute, dar în zadar, căci nimeni altul nu-şi mai pune această întrebare.

— Iarăşi ai devenit arţăgos, îi replică Iosif, întocmai ca în noaptea aceea, în drum spre Dotan, cînd din propriul tău imbold mă ajutai să-mi găsesc fraţii, însă o făceai, aşa, în silă. De data asta, eu, unul, nu am să-mi aduc nici o învinuire că te stînjenesc, deoarece chiar tu te-ai năimit ismaeliţilor, să-i călăuzeşti prin deşert, iar cît despre mine, nu sînt aici decît din întîmplare.

— Pînă la urmă e totuna — tu sau ismaeliţii.

— Să nu care cumva să le-o spui, căci ei ţin la demnitatea şi mîndria lor, şi nu le place să audă că ei nu călătoresc, aşa zicînd, decît ca să ajung eu acolo unde mă vrea Dumnezeu.

Călăuza tăcu, vîrîndu-şi bărbia în şalul ce-i înfăşură gîtul. Oare îşi mai dădu ochii peste cap ca de obicei? Se prea poate, însă, din pricina întunericului, nu se vedea prea limpede.

— Cine ar auzi cu plăcere că nu-i decît o unealtă? spuse călăuza cu oarecare efort. Şi mai ales, cui i-ar place să i-o spună un mucos? Din partea ta, tinere sclav Usarsif, sună ca o adevărată neruşinare, dar, pe de altă parte, adevereşte tocmai ceea ce-ţi spuneam, că tot aia este şi că, oricum, s-ar prea putea ca ismaeliţii să fie aceia ce vin cu tine, astfel încît tot ţie sînt silit să-ţi deschid iarăşi drumul — cît despre partea mea, fie! Află însă că, între timp a trebuit să păzesc şi o fîntînă, ca să nu mai vorbim de măgar.

— O fîntînă?

— De fiecare dată a trebuit să mă pregătesc pentru acest rol, cînd era vorba de o fîntînă. A fost groapa cea mai goală pe care am văzut-o vreodată, mai goală nu putea fi şi era mai curînd de rîs cît era de goală — judecă şi tu din asta ce demn şi potrivit mi-a fost rolul. Dealtfel, poate că, tocmai faptul că era atît de goală avea însemnătate la această groapă.

— Piatra era dată la o parte?

— Bineînţeles, am şezut doar pe ea şi acolo am rămas, oricît de mult i-ar fi plăcut unui bărbat să dispar.

— Ce bărbat?

— Ei, chiar acela care, în prostia sa, a venit pe ascuns la groapă. Era un bărbat de statură impunătoare, cu picioare ca stîlpii de templu şi o voce caraghios de subţire în ditamai trup.

— Ruben! exclamă Iosif, uitînd aproape de prudenţă.

— Spune-i cum pofteşti, omul ăsta ca un turn era un nătărău. Închipuieşte-ţi că venise cu funiile şi cu veşmîntul său la o groapă cum nu se poate mai goală...

— Voia să mă salveze! îşi dădu seama Iosif.

— Se prea poate, i-o întoarse călăuza şi, căscînd ca o femeie, duse mîna la gură, cu un gest ales şi un suspin discret. Şi el îşi juca rolul, adăugă omul, cu glasul devenit neclar, căci îşi înfundase bărbia şi gura în cutele şalului, părînd că stă să aţipească. Iosif, însă, îl mai auzi şoptind, pe un ton arţăgos, frînturi, ca de pildă :

— Nu-i de luat în serios... Simplă glumă şi aluzie... mucos... aşteptare...

Dar nu se mai putea scoate nimic folositor de la el şi, în restul călătoriei prin pustie, Iosif nu mai apucă să mai aibă vreo convorbire cu călăuza şi paznicul.

Fortăreața Țel

Zi după zi, străbătură întinderea jalnică, urmînd talanga cămilei care păşea în fruntea caravanei, din popas cu fîntînă în popas cu fîntînă, pînă trecură nouă zile şi se socotiră norocoşi. Călăuza nu li se lăudase pe nedrept, îşi cunoştea meseria. Nu se rătăci şi nu se abătu din drum, nici cînd era de străbătut o regiune de munţi care, de fapt, nici nu erau munţi adevăraţi, ci doar imense bolovănişuri cenuşii de gresie, arătînd adesea straniu, grămezi colosale de stînci, cu un luciu negru, ce semănau nu a piatră, ci a metal, încît sclipirea lor întunecată îţi ducea gîndul la o înaltă cetate de fier. Nu se rătăci nici chiar atunci cînd, zile întregi, nu putea fi vorba de un drum sau de o cărăruie, în sensul tărîmului de sus, ci lumea devenise un fund de mare blestemat ce le închidea înfricoşător orizontul, desfăşurîndu-şi nesfîrşirea nisipurilor, de culoarea leşurilor, pînă la marginea cerului îngălbenit de arşiţă, iar caravana înainta pe crestele dunelor cu spinarea unduioasă, ce păreau încreţite de vînt cu o respingătoare gingăşie, pe cînd la poalele lor, deasupra cîmpiei, aerul fierbinte vibra sclipind, de parcă era gata să se aprindă şi să se preschimbe în flăcări dănţuitoare, iar vîrtejurile de nisip se înălţau spiralate, astfel, încît, în faţa acestei vesele viclenii a morţii, bărbaţii îşi înveleau capul, preferind să nu mai vadă, şi înaintau mînîndu-şi orbeşte cămilele, numai să scape de grozăvie.

Dădeau adesea în cale de oase îngălbenite, coşul pieptului ori un femur de cămilă sau o grămadă de mădulare omeneşti uscate, ce se iveau din prăfăria ca de ceară. Drumeţii clipeau şi, în ciuda lor, îşi păstrau nădejdea. Două jumătăţi de zi, de la amiază şi pînă seara, în fruntea caravanei lor înainta un stîlp de foc, părînd că o călăuzeşte. Şi, deşi cunoşteau natura acestui fenomen, călătorii nu-l luau numai sub aspectul lui firesc. Ştiau că nu erau decît vîrtejuri de praf alungate de vînt, străluminate de razele scînteietoare ale soarelui. Totuşi, se simţiră cinstiţi de acest fapt şi-şi spuneau unul altuia cu tîlc: „Un stîlp de foc înaintează în fruntea noastră“. Dacă acest semn ar fi

dispărut, însă, dintr-o dată, chiar sub ochii lor, ar fi fost înfricoşător; căci, aproape sigur, i-ar fi urmat, imediat, un cumplit *abubu* de praf. Dar stîlpul nu se nărui, ci doar îşi schimbă înfăţişarea şi, asemenea unui spiriduş, se pierdu încetul cu încetul, în vîntul de miazănoapte. Acesta le rămase credincios de-a lungul celor nouă zile; norocul lor ţinu înlănţuit vîntul de la miazăzi care, de aceea, nu izbuti să le usuce burdufurile şi să-i lase fără apă, această dăruitoare de viaţă. În ziua a noua, se aflară în afară de orice primejdie şi, scăpaţi din toate grozăviile pustiei, se putură socoti fericiţi, căci, această postată a drumului deşertului era ocupată şi asigurată de ocrotirea Egiptului, care supraveghea pas cu pas o bucată bună din pustiu, păzindu-şi accesul cu bastioane, metereze şi turnuri de pază, înălţate în preajma fîntînilor, ocupate de mici trupe de arcaşi nubieni, cu părul împodobit cu pene de struţ, şi de ostaşi libieni cu securi, aflaţi cu toţii sub porunca unor şutaşi egipteni. Aceştia strigară cu asprime la călătorii ce se apropiau şi-i interogară oficial, de unde sînt şi încotro se duc.

Bătrînul avea un fel vesel şi iscusit de a sta de vorbă cu oştenii, pentru a-i asigura de gîndurile lui curate şi a le cîştiga bunăvoinţa, dăruindu-le cîte ceva din mărunţişurile lui, ca lămpi, cuţite sau ceapă de Ascalon. Înaintară astfel încet, dar tot rîzînd, din post în post, căci era fireşte mult mai plăcut să glumeşti cu apărătorii, decît să străbaţi cetatea de fier sau gălbuiul fund de mare. Călătorii ştiau că, lăsînd în urmă aceste popasuri, se mai aflau într-o situaţie îndoielnică, şi că nevinovăţia lor şi caracterul lor nevătămător pentru siguranţa moravurilor aveau abia să fie supuse, în curînd, unui interogatoriu foarte bănuitor: la acea stavilă mare şi de neocolit, căreia bătrînul îi zicea „Zidul stăpînului“, ridicată încă din vechime, pe limba de pămînt dintre Lacurile amare, împotriva sălbaticilor din Şosu şi celor din prăfăria stepelor, care s-ar fi încumetat cumva să dea buzna, cu turmele lor, în păşunile faraonului.

De pe un deal, unde poposiră la apusul soarelui, zăriră aceste înjghebări şi lucrări ale unei apărări ameninţătoare şi trufaşe, pe care bătrînul reuşise să le străbată în mai multe rînduri, la dus şi la întors, bun de gură cum era şi, de aceea, nefiindu-i teamă, putu să le arate acum liniştit alor săi: un zid lung în linie dreaptă, zimţat cu metereze şi întrerupt, din loc în loc, de turnuri, se întindea îndărătul unor şanţuri ce uneau laolaltă un lanţ de lacuri, mai mici sau mai mari. Cam pe la mijlocul acestei linii de apărare, un pod trecea peste apă, dar chiar acolo, de amîndouă părţile locului de trecere, sistemul de apărare avea puterea cea mai mare; căci acolo se înălţau castele şi fortăreţe masive, înalte, de două caturi, înconjurate de propriile lor centuri de apărare, ale căror ziduri şi ieşinduri, pline peste tot de turnuri pătrate cu crenele, porţi pentru contraatacuri, balcoane de apărare, ferestre cu gratii, se ridicau, într-o linie savant frîntă, pînă la metereze, să le asigure mai bine. Aceasta era fortăreaţa Ţel, zidul de apărare, temătorul şi mîndrul dispozitiv defensiv al Egiptului fericit şi rafinat, dar vulnerabil, în contra deşertului, a tîlharilor şi a mizeriei răsăritene, — iar bătrînul îi spuse chiar pe nume alor săi, netemîndu-se de ea, însă vorbea aşa mult, de cît de uşor îi va veni deplinei sale nevinovăţii să se strecoare, şi de data asta, cu uşurinţă, ca în mai multe rînduri, printre oprelişti, încît, ascultîndu-l, aveai impresia că încearcă să-şi facă singur curaj.

— N-am eu, oare, la mine, spunea el, scrisoarea prietenului de afaceri din Galaad, de dincolo de Iordan, către prietenul de afaceri din Dianet, oraşul căruia i se mai zice şi Zo’an, şi care a fost clădit cu şapte ani mai tîrziu decît Hebronul? Ba da, o am şi veţi vedea că ea ne va deschide toate porţile şi uşile. Trebuie numai să avem de arătat ceva scris, iar locuitorii Egiptului să aibă şi ei ce scrie şi s-o trimită undeva, mai departe, să fie scris din nou, pentru ţinerea socotelii. Fără ceva

scris ne-ar fi cu neputinţă, de bună seamă, să trecem; dar de îndată ce arăţi un ciob scris, un sul sau un document, chipul oamenilor de aici se luminează. Degeaba se laudă ei că-l slăvesc pe Amon mai presus de orice, sau pe Osiris, Lăcaşul Ochiului; eu, însă, îi ştiu mai bine, cel mai mult îl slăvesc pe zeul Tot, Scribul. Credeţi-mă, va fi destul ca Hor-Vaţ, tînărul ofiţer-scrib, să se ivească pe ziduri, căci mi-e mai de mult aproape prieten, şi să izbutesc să vorbesc cu el, că nu vom mai avea greutăţi şi ne vom putea strecura. Ei, şi odată ajunşi înlăuntrul ţării, nimeni nu va mai cerceta nevinovăţia noastră, şi vom călători liberi în susul fluviului, prin toate ţinuturile, oricît de departe vom pofti. Să ridicăm aici corturile, să poposim noaptea care vine, căci în seara asta Hor-Vaţ nu se va mai arăta pe ziduri. Dar mîine dimineaţă, înainte de a ne înfăţişa fortăreţei Ţel, pentru a cere să fim primiţi, va trebui să ne spălăm cu apă pe obraji şi să ne scuturăm veşmintele de praful deşertului, să ni-l scoatem de prin urechi şi să ne curăţim unghiile, să arătăm înaintea lor ca oameni, nu ca iepurii nisipurilor; iar cei mai tineri dintre voi, să vă ungeţi părul cu untdelemn înmirezmat şi să vă sulemeniţi pe la ochi, să fiţi cît mai plăcuţi; căci mizeria le stîrneşte egiptenilor numai neîncredere, iar lipsa de cultură le este nesuferită.

Astfel le vorbi bătrânul, şi ei îl ascultară, adică poposiră acolo peste noapte şi îşi dădură silinţa să se facă cît mai arătoşi, cît se putea, după o călătorie atît de lungă prin grozăvie. În răstimpul acestor pregătiri, avură şi o surpriză ciudată: călăuza, pe care bătrînul o năimise la Gaza şi care-i purtase pe drumuri sigure, la un anume moment nu mai putu fi găsită printre ei, fără să fie cineva în stare să spună, cu siguranţă, cînd anume se făcuse nevăzut: încă în timpul nopţii sau, poate, pe cînd se spilcuiau în cinstea fortăreţei Ţel? Destul că, în clipa în care se uitară întîmplător după el, nu mai era, deşi cămila cu talangă, pe care o încălecase, se afla acolo, şi nici simbria nu şi-o ridicase de la bătrîn.

Nu era pricină de jelanie, ci doar de clătinat din cap, căci nu mai aveau nevoie de călăuză, şi fusese un bărbat foarte închis, scump la vorbă. S-au mirat scurt timp, iar satisfacţia bătrînului de economia făcută, se găsi puţin diminuată din pricina caracterului de neînţeles al întîmplării şi a nelinişteі ce o aduce după sine orice treabă rămasă nelămurită. Bătrînul crezu, dealtfel, că bărbatul se va ivi cîndva, să-şi ia drepturile, Iosif gîndi că poate luase pe sub mînă chiar mai mult decît i se cuvenea şi sugeră un control al stocurilor de mărfuri; dar rezultatul cercetărilor nu-i dădu dreptate. El, cel dintîi, fu uimit de neconsecvenţa vechii sale cunoştinţe, cît şi de nepăsarea sa faţă de cîştig, ce nu se împăca deloc cu lăcomia dovedită altminteri. Pentru un serviciu făcut prieteneşte, spontan, ceruse o plată nesăbuit de mare, şi, iată, că, acum, dispreţuia, judecînd cel puţin după aparenţe, o simbrie cuvenită potrivit înţelegerii. Iosif, însă, nu putea discuta aceste nepotriviri cu ismaeliţii, iar ceea ce nu se spune, se uită repede. Toţi aveau în cap alte griji, decît ciudata călăuză; căci, după ce îşi spălară urechile, şi-şi sulemeniră ochii, înaintară către şanţurile cu apă şi Zidul Stăpînului, iar spre amiază ajunseră dinaintea fortăreţei Ţel, ce apăra podul.

Vai, era de două ori mai înfricoşătoare de aproape, decît de departe, şi de necucerit cu forţa, cu zidurile ei cotite, cu turnurile, contraforturile şi meterezele ocupate de ostaşi munteni, în cămăşi de zale, purtînd în spate un scut de blană de animal; drepţi şi neclintiţi, strîngînd lancea în pumni şi cu bărbia sprijinită pe braţ, se uitau, foarte de sus, la cei ce se apropiau. Ofiţerii, în spatele lor, se agitau încolo şi încoace, cu peruci semilungi, tunici albe, şorţuri cu bretele de piele, iar în mîini, o vergea. Ei nu se sinchisiră de caravana ce se apropia; dar ostaşi din posturile înaintate puseră la gură mîinile făcute pîlnie şi, rezemîndu-şi lancea în braţe, începură să strige:

— Înapoi! Întorceţi-vă! Fortăreaţa Ţel! Trecerea oprită! Staţi, sau vă străpungem cu lăncile!

— Lăsaţi-i, spuse bătrînul. Nu vă pierdeţi cu firea. Nu-s nici pe jumătate atît de cumpliţi pe cît par. Să le arătăm prin gesturi dorinţa noastră de pace şi, înaintînd întruna încet, să nu ne oprim deloc. Oare n-am la mine scrisoarea prietenului de afaceri? Răzbatem noi!

Prin urmare înaintară drept pînă la breşa zidului şi la poarta de bronz dindărătul ei, care ducea la pod, şi dădură semne de pace. Deasupra porţii zidului, strălucea, săpată în linii adînci şi colorate, o acvilă cu gîtul fără pene, cu aripile întinse şi cu un inel heraldic în gheare, iar la dreapta şi la stînga ei ţîşneau parcă, din zidul de cărămidă, doi şerpi cu ochelari, ciopliţi în piatră, înalţi de patru picioare, cu capetele umflate, ridicîndu-se pe pîntec şi înfricoşători la vedere, însemne ale apărării.

— Înapoi! strigau străjerii de pe ziduri, de deasupra porţii exterioare şi a acvilei cioplită în piatră. Fortăreaţa Ţel! Întorceţi-vă în lumea jalei, voi iepuri ai nisipurilor! Pe aici nu se trece!

— Vă înşelaţi, războinici ai Egiptului, le răspunse, de pe cămilă, cel mai bătrîn dintre drumeţi. Tocmai pe aici este trecerea şi nicăieri prin altă parte. Şi unde-ar putea fi oare, pe această limbă de pămînt, dacă nu aici? Sîntem oameni bine informaţi şi nu batem la poarta care nu se cuvine, căci ştim pe unde se intră în ţară, întrucît am mai trecut podul acesta, la venire şi la plecare.

— Ei, da, înapoi! strigau ceilalţi de sus. Înapoi iarăşi şi mereu înapoi în pustie, voi ăştia, ăsta-i cuvîntul! Nici o lepădătură nu intră în ţară!

— Cui spuneţi asta? le-o întoarse bătrînul. Tocmai mie, care o ştiu prea bine şi care, pe deasupra, încuviinţez întru totul ce spuneţi? Doar urăsc cu aceeaşi patimă ca şi voi lepădăturile şi iepurii nisipurilor, şi vă laud foarte că-i opriţi să vă pîngărească ţara. Dar uitaţi-vă bine la noi şi cercetaţi-ne chipurile. Oare arătăm a tîlhari ori a lepădături din pustiul Sinai? Vă stîrneşte înfăţişarea noastră bănuiala că am avea gînduri rele şi că am vrea să iscodim ţara? Unde sînt turmele pe care am încercat să le mînăm să pască pe pajiştile faraonului? Nu s-ar putea spune aşa ceva, nici chiar în glumă. Midianiţi sîntem, din Ma'on, neguţători nomazi, cu gînduri întru totul cinstite şi vă aducem mărfuri fermecătoare, lucrate în străinătate, pe care am vrea să le întindem în faţa voastră, nădăjduind să facem vreun schimb cu copiii din Keme şi, să ducem, în schimb, pînă la marginile lumii, darurile lui Ieor, numit aici Hapi. Căci este vremea schimburilor şi a darurilor reciproce, cărora noi nomazii, le sîntem slujitori şi preoţi.

— Frumoşi preoţi! Preoţi prăfuiţi! Totul e o minciună sfruntată! le strigau soldaţii în jos.

Dar bătrînul nu pierdu curajul dintr-atîta şi se mărgini doar să clatine din cap, îngăduitor. Şi, vorbindu-le tovarăşilor săi de drumeţie, le spuse în treacăt:

— Ca şi cum n-aş cunoaşte toate astea! Fac totdeauna greutăţi, orice ar fi, numai s-o luăm din loc. Dar nu m-am întors niciodată din drum, aşa că, şi de data asta, voi izbuti să trec. Ascultaţi-mă, voi, războinici ai faraonului, spuse el, adresîndu-se celor de pe ziduri, ascultaţi, voi, bărbaţi curajoşi cu pielea arămie. Îmi place tare mult să stau de vorbă cu voi, care sînteţi atît de veseli. Dar aş dori, oricum să vorbesc cu tînărul vostru comandant, pe nume Hor-Vaţ, care mi-a îngăduit ultima dată să trec. Fiţi buni şi chemaţi-l pe metereze! Vreau să-i arăt o scrisoare pe care o duc la Zo'an. O scrisoare! repetă el. Lucru scris! Tot! Diehuti, maimuţa !

Toate astea le striga zîmbind, cum aminteşti, jumătate în glumă, jumătate încercînd să-i măguleşti, unor oameni în care vezi nu atît individul, ci mai mult reprezentantul unei naţiuni, în

linii mari cunoscută în lume, de numele unei ocupaţii socotite caracteristica naţională, a cărei simplă pomenire se leagă, pentru oricine, şăgalnic, prin zicale şi legende, de ideea acestei naţionalităţi. Rîdeau acum şi străjerii de pe metereze, poate din pricina prejudecăţii pe care o aveau străinii, pătrunşi de convingerea că orice egiptean avea patima scrisului şi se dădea în vînt după tot ce era scris, dar erau totodată impresionaţi şi fiindcă numele unui comandant de-al lor era atît de familiar bătrînului; căci se sfătuiră între ei, apoi le dădură de ştire că Hor-Vaţ, căpetenia lor, lipsea din fortăreaţă, că se află, în interes de serviciu, în oraşul Zent şi nu se va întoarce decît abia peste trei zile.

— Asta-i rău! le zise bătrînul. Ce nenorocită întâmplare, o, voi, războinici egipteni! Trei zile negre, zile cu lună nouă, fără Hor-Vaţ, prietenul nostru! Înseamnă că va trebui să-l aşteptăm. Bine, dragi ostaşi, îl vom aştepta aici, să se întoarcă. Dar de îndată ce se va fi înapoiat, rogu-vă chemaţi-l grabnic pe metereze, spunîndu-i că aici se află binecunoscuţii midianiţi de loc din Ma'on şi că au asupra lor o scrisoare.

Îşi ridicară, deci, corturile chiar în faţa fortăreţei Ţel şi, aşteptând trei zile întoarcerea locotenentului, înnodară legături bune cu străjerii zidului, iar aceştia coborîră chiar în mai multe rînduri, să le cerceteze mărfurile şi să cumpere cîte ceva de la ei. Dealtfel, li se mai adăugă încă un convoi, sosit dinspre miazăzi, din părţile Muntelui Sinai, venit de-a lungul Lacurilor Amare, dornic deopotrivă să intre în Egipt, oameni destul de zdrenţăroşi, cu prea puţină bună cuviinţă. Aşteptară şi aceştia, laolaltă cu ismaeliţii, iar cînd sosi ora, cînd adică Hor-Vaţ se întoarse, soldaţii îi băgară pe toţi, de-a valma, în curtea interioară, pe poarta dinaintea portalului podului, şi, acolo, mai aşteptară vreo cîteva ore, pînă cînd tânărul comandant, păşind săltat cu picioarele lui subţiri, coborî scara largă şi se opri pe ultimele trepte. Îl întovărăşeau doi bărbaţi, dintre care unul îi ducea călimara, iar celălalt stindardul cu cap de berbec. Hor-Vaţ făcu semn solicitanţilor să se apropie.

Purta o perucă bătând în castaniu, care-i cădea pe frunte orizontal, în formă de breton. Netedă şi lucitoare în creştetul capului, ea era alcătuită, de sub linia urechilor, din mai multe rînduri de zulufi, ce-i ajungeau pînă pe umeri. Pieptarul său cu solzi, de care era prinsă, ca o decoraţie, o muscă de bronz, nu se prea potrivea cu pliseul delicat al tunicii sale de in alb, cu mîneci scurte, purtată pe dedesubt şi nici cu şorţul, deopotrivă de fin plisat, care îi cădea pieziş pînă la genunchi. Îl salutară cu tot dichisul; dar oricît de prăpădiţi i-ar fi văzut, Hor-Vaţ le întoarse salutul, aproape şi mai politicos, ba cu un aer de caraghioasă delicateţe, îşi curbă spinarea ca o pisică, aruncă înapoi capul cu un zîmbet dulceag, apoi, ţuguindu-şi buzele, sărută aerul, întinzînd spre ei, din mîneca plisată, un braţ foarte subţire, ars de soare, cu o brăţară la încheietura mîinii. Bineînţeles că totul se desfăşură uşor şi iute, astfel încît numai un foarte scurt răstimp apărea o mimică silită, dar graţioasă, exagerat de expresivă, stingîndu-se de îndată; se vedea bine — şi Iosif, mai ales, înţelese — că toată politeţea sa nu se desfăşurase atît în cinstea lor, cît mai ales din grija lui pentru bunele maniere şi din respectul faţă de sine însuşi, — Hor-Vaţ avea un obraz de copil bătrînicios, scurt, nasul cîrn, ochii alungiţi cu suliman, iar zbîrcituri foarte adînci îi încadrau gura, mereu uşor ţuguiată şi zîmbitoare.

— Cine sînt ăştia? întrebă el repede, în limba egipteană. Oameni ai mizeriei, atît de mulţi la număr, care vor să pătrundă în ţările noastre?

În mintea sa, cuvîntul „mizerie" nu însemna chiar o înjurie; aşa înţelegea el, pur şi simplu, să desemneze străinătatea. Spunînd „atît de mulţi la număr", vîra în aceeaşi oală ambele grupe de

călători, pe care nu-i deosebea, midianiţii printre care se afla Iosif, şi sinaiţii, care se şi prosternaseră în faţa lui.

— Sînteţi prea numeroşi, continuă el pe un ton de reproş. În fiecare zi vin cîte unii, dintr-un loc sau altul, fie din ţara lui Dumnezeu, fie de pe muntele Şu, şi cer să fie primiţi la noi, ori, dacă este exagerat să spun în fiecare zi, să zicem că aproape zilnic. Abia alaltăieri, am îngăduit să treacă cîţiva din Upi şi de pe muntele Uzer, fiindcă aveau scrisori de recomandare. Eu sînt un scrib al Marilor porţi, şi am însărcinarea să redactez rapoarte bune şi plăcute în legătură cu treburile ţărilor noastre, pentru cel care le va citi. Răspunderea mea este copleşitoare. De unde veniţi şi ce vreţi? Aveţi gînduri bune, mai puţin bune sau atît de rele, încît va trebui să fiţi pe loc alungaţi sau să căpătaţi de îndată culoarea unui leş? Sosiţi cumva din Kadeş, Tubihi, sau din oraşul Her? Să răspundă căpetenia voastră! Dacă este vorba cumva de portul Zur, cunosc foarte bine acest loc jalnic, unde apa este cărată cu luntrile. Dealtfel noi cunoaştem amănunţit toate ţinuturile străine, căci doar le-am supus şi ne plătesc tribut... Dar, în primul rînd, ştiţi trăi? Adică, vă întreb aveţi ce mînca şi veţi putea trăi, fără să ajungeţi o povară pentru statul nostru şi nici să fiţi siliţi să furaţi ? Dacă e aşa, unde este adeverinţa, unde garanţia scrisă, că traiul vă va fi asigurat ? Aveţi scrisori pentru vreun cetăţean al ţării? Atunci, arătaţi-mi-le. Altfel, plecaţi înapoi.

Înţelept şi blînd, bătrînul se apropie de ofiţer.

— Tu eşti aici ca faraonul, îi zise el lui Hor-Vaţ, şi dacă nu sînt înspăimîntat de autoritatea pe care o exerciţi, adică dacă nu mă pierd cu firea şi nu mă bîlbîi în faţa puterii tale suverane, este doar fiindcă nu mă aflu pentru prima dată înaintea ta, încît ţi-am mai cunoscut bunătatea, înţelepte locotenent!

Apoi, în continuare, îi aminti: era cam prin cutare şi cutare vreme, să tot fie vreo doi ani, poate patru, şi, cu acel prilej, el, neguţătorul midianit, îl cunoscuse pe comandantul trupelor Hor-Vaţ, care-i îngăduise să treacă, avînd în vedere gîndurile bune cu care cerea să intre în ţară. Auzind toate astea, Hor-Vaţ îşi aduse oarecum aminte, mai ales de bărbuţa şi de capul, ţinut pieziş, al acestui bătrîn, care vorbea egipteana ca un om; astfel că şi ascultă cu bunăvoinţă răspunsurile la întrebările sale; nu numai că nu avea gînduri rele sau mai puţin bune, dar ele erau întru totul, minunate; că trecuse Iordanul, călătorind în interes de afaceri, şi că străbătuse ţara Peleşet şi pustiul, iar cît privea mijloacele lor de trai, atît pentru el, cît şi pentru ai lui, erau mai mult decît îndestulătoare, aşa cum o dovedea, dealtfel, şi bogata încărcătură a animalelor sale de povară. Cît despre legăturile lui în ţară, neguţătorul avea o scrisoare — şi desfăşură în faţa comandantului fîşia din piele de capră lustruită, pe care prietenul său de afaceri din Galaad scrisese cîteva rînduri de recomandare, în scriere canaaneană, către corespondentul din Dianet, cetatea din Deltă.

Hor-Vaţ întinse degetele subţiri — şi anume ale ambelor mîini, luînd cu un gest delicat documentul. Întîmpină o oarecare greutate să-l citească, însă constată că această scrisoare îi mai fusese înfăţişată, deoarece observase într-un colţ propria-i viză şi semnătură.

— Îmi arăţi mereu aceeaşi scrisoare, bătrîne amice, îi zise el. Asta nu se înghite şi multe ori n-o să mai poţi trece cu ea. Să nu mai văd această zmîngălitură veche, va trebui să-ţi faci rost de ceva mai nou.

La aceasta bătrînul arătă că legăturile sale nu se mărgineau numai la prietenul din Dianet, ci, dimpotrivă, se întindeau, adăugă el, pînă chiar la Teba, la Vese, oraşul lui Amon, unde nădăjduia să

ajungă pe pragul casei cinstite şi falnice între toate, cu al cărei vechil numit Mont-kav, fiul lui Ahmose, era bine cunoscut de ani nenumăraţi, deoarece îi fusese de multe ori îngăduit să-l servească cu mărfuri străine. Această casă era a unui mare între cei mari, pe nume Petepre, Purtătorul de-a dreapta al evantaiului. — Pomenirea unei legături cu curtea faraonului, chiar atît de indirectă, făcu o impresie puternică tînărului ofiţer.

— Pe viaţa regelui! exclamă el. Deci, nu ai fi chiar primul venit şi, dacă gura ta de asiatic nu rosteşte vreo minciună, lucrurile s-ar schimba desigur cu totul. Nu cumva ai o scrisoare care să adeverească limpede că-l cunoşti pe acest Mont-kav, fiul lui Ahmose, vechilul casei Purtătorului de evantai? N-ai nimic? E destul de neplăcut, asta ar fi uşurat foarte mult treaba. Dar, oricum, te-ai priceput să-mi spui acest nume, iar chipul tău paşnic ne face să dăm crezare vorbelor tale.

La un semn, ajutorul se grăbi să-i prezinte cele necesare pentru scris, călimara, trestia ascuţită şi tăbliţa de lemn, pe a cărei suprafaţă netedă de gips comandantul obişnuia să-şi facă ciorna însemnărilor sale. Hor-Vaţ muie trestia în păhărelul pus la capătul paletei ţinută de soldatul de lîngă el, lăsă să picure puţină cerneală drept prinos, pentru ca apoi, să ducă, într-un gest larg, mîna dreaptă la tăbliţă şi să scrie, cerînd să i se repete, datele personale ale bătrînului. Scria stînd în picioare, lîngă stindard, ţinînd tăbliţa pe braţ, aplecat uşor înainte, ţuguindu-şi buzele, clipind uşor, binevoitor, plin de sine şi cu o vădită plăcere.

— Lăsaţi-i să treacă! porunci el, după aceea restitui tăbliţa şi condeiul, salută iarăşi în felul său ridicol de distins, apoi, dintr-un salt, urcă scările pe care coborîse. Şeicul de prin partea Sinaiului, cu barba lui sălbăticită, care, în tot acest timp, rămăsese prosternat, nici măcar nu fu întrebat nimic, Hor-Vaţ îl vîrîse, împreună cu ai săi, în caravana bătrînului ismaelit, şi, astfel, foarte incompletele informaţii, scrise pe papirusul frumos, aveau să ajungă sus, la serviciile de la Teba, fără să se işte de aici vreun neajuns pentru Egipt şi nici vreo neorînduială în ţară. Oricum, principalul pentru ismaeliţi a fost că, împinse de mîinile soldaţilor din Ţel, porţile de bronz se deschiseră, dîndu-le cale liberă peste podul de vase, pe care caravana îl trecu cu animale şi cu tot calabalîcul, pentru a pătrunde în cîmpiile lui Iiapi.

Şi, astfel, cel mai neînsemnat dintre aceşti drumeţi, neştiut de nimeni şi nici măcar pomenit în raportul administrativ al lui Hor-Vaţ, adică Iosif, fiul lui Iacob, intră în ţara Egiptului.

CAPITOLUL DOI

INTRAREA ÎN ȘEOL

Iosif zărește Țara Gosenului și ajunge la Per Sopd

Dar ce a văzut chiar de la început? O știm întocmai. Împrejurările ne-o arată. Drumul pe care ismaeliţii l-au dus era obligatoriu din mai multe pricini; era impus şi de condiţiile geografice, ba, mai mult, este cu totul neîndoielnic, deşi nimeni nu s-a gîndit la aceasta, că primul ţinut egiptean pe care l-a străbătut, a fost tocmai provincia care îşi datoreşte reputaţia, ca să nu zicem faima, nu rolului jucat în istoria Egiptului, cît însemnătăţii avute în istoria lui Iosif şi a alor săi. Era provincia

Gosen.

Provincia se mai numea, de asemenea, potrivit diferitelor pronunţări Gosem ori Goşen, şi făcea parte din noma Arabiei, a douăzecea nomă a ţării lui Uto, Şarpele, altfel spus, al Egiptului de jos. Era aşezată în partea răsăriteană a Deltei, pricină pentru care Iosif, cu cei ce-l conduceau, pătrunse în ea chiar de la început, adică îndată ce lăsă în urmă lacurile sărate interioare şi întăriturile de la frontieră, şi, în adevăr, nu era aici nimic grozav şi neobişnuit — iar Iosif socoti că primejdia de a-şi pierde capul în faţa minunilor Miţraimului şi de a se lăsa copleşit de o timiditate nelalocul ei nu era, deocamdată, foarte ameninţătoare.

Zborul unor gîşte sălbatice vîrsta cerul spălăcit, ce burniţa peste o întindere mocirloasă, monotonă şi brăzdată de şanţuri şi zăgazuri, iar doar ici şi colo se înălţa, singuratic, cîte un porumbar sau un sicomor. Păsări cu picioarele lungi, cocostîrci şi ibişi, îşi căutau hrana prin păpurişul apelor mocirloase, de-a lungul cărora caravana înainta pe diguri. De sub evantaiele palmierilor-dum, satele se oglindeau, cu conurile de argilă ale coşarelor, în iazuri verzui pline de raţe — privelişte deloc deosebită de aceea a satelor de-acasă, încît nu merita să faci o călătorie de mai mult de şapte ori şaptesprezece zile ca să le vezi. Iosif avea în faţa ochilor un şes neted de tot, fără însuşiri tulburătoare şi, deocamdată, nu vedea nici măcar „grînarul“ pe care Keme îl reprezenta în închipuirea tuturor; căci aici se întindeau în lung şi-n lat doar pajişti şi imaşuri, ce-i drept pămînturi jilave şi grase — fiul păstorului le privea cu interes. Adesea, întîlneau cirezi la păscut, vite mari tărcate alb şi roşu, unele fără coarne, altele cu coarne în formă de liră, se vedeau şi turme de oi; iar păstorii şi cîinii lor, cu urechile ascuţite, ca de şacal, stăteau ghemuiţi sub rogojini de papirus, întinse pe beţe, să-i ferească de burniţă.

Vitele astea, le explica bătrînul soţilor săi, nu erau, în cea mai mare parte, de pe aceste meleaguri. Moşieri şi vechili ai grajdurilor templelor de departe, din susul fluviului, unde nu existau decît ogoare, iar vitele erau silite să pască numai în trifoişte, le trimiteau aici, în terenurile astea aluvionare din partea de miazănoapte a Ţării de jos, unde puteau paşte iarba bună şi grasă, datorită binefacerilor cursului de apă dulce, navigabil, adică a canalului principal, de-a lungul căruia tocmai înaintau călătorii, de-i ducea drept la Per-Sopd, sfîntul şi străvechiul oraş al provinciei. Căci, acolo canalul se despărţea de braţul de deltă al lui Hapi şi lega fluviul cu Lacurile amare. Dar şi acestea, la rîndul lor, continua bătrînul, comunicau, printr-un alt canal, cu Marea pămîntului roşu, altfel zis, Marea Roşie, astfel, încît, îmbarcîndu-te pe Nil, puteai pluti fără nici o oprire de la oraşul lui Amon şi pînă-n Pont, ţara tămîii, cum îndrăzniseră corăbiile Hatşepsutei, femeia care ajunsese, odinioară, faraon şi purtase barba lui Osiris.

Despre toate astea bătrînul povestea potrivit tradiţiei, în felul său, înţelept şi familiar. Numai că Iosif aproape că nu-l asculta şi nu dădea atenţie isprăvilor săvîrşite de Hatşepsut, femeia asta, a cărei alcătuire fusese schimbată prin puterea demnităţii regale şi purta bărbuţă. Ar fi oare exagerat dacă am înregistra în povestea lui că, încă de pe atunci, arunca, în gînd, un pod aerian între pajiştile goale de aici şi neamul său de acolo de acasă, tatăl său şi micul Beniamin? Evident, nu — chiar dacă gîndirea sa era de cu totul alt soi decît a noastră, ci se rotea în jurul a cîtorva motive de vis, ce alcătuiau oarecum substanţa muzicală a vieţii lui spirituale. Unul dintre ele răsuna aici, care încă de la început fusese strîns legat de acela de „răpire“ şi de „înălţare“: era motivul „reunirii în Egipt“. Dar încă unul mai intra, de data asta, în jocul gîndurilor sale: motivul silei ce o resimţea Iacob faţă de pămîntul răpirii; însă el le împăcă, îmbinîndu-le, spunîndu-şi că această ţară de păşuni liniştite şi puţin folosite, pe care o avea sub ochi, ar fi desigur deja Egiptul, dar nu adevăratul Egipt, în toată

oroarea sa dezgustătoare, şi că, prin urmare, ar putea să-i placă şi lui Iacob, regele turmelor, pe care ţara sa de baştină abia le mai putea hrăni. Şi, astfel, uitîndu-se la oile trimise aici din pricina ierbii bune, de moşierii din ţara de sus, el simţea viu pînă la ce punct anume motivul răpirii avea nevoie să fie întregit cu acela al înălţării, înainte ca cirezile stăpînilor de pe Nilul de sus să lase locul, în ţara Gosen, altor turme, pe scurt, înainte de a veni la rînd motivul „reunirii“. Şi iară cumpăni gîndul şi se întări puternic în el, că dacă tot este să mergi către apus, apoi trebuie măcar să ajungi primul dintre cei de acolo.

Deocamdată, însă, umbla, cu cei care-l cumpăraseră, de-a lungul malului mîlos şi neted al canalului Binecuvîntării, străjuit pe alocuri de palmieri firavi, pe a cărei suprafaţă lină, plutea, îndreptîndu-se către răsărit, o flotilă de ambarcaţiuni cu pînze foarte înalte pe catargele mlădioase. Înaintînd astfel, ajungeau oricum la Per-Sopdu, oraşul sfînt, care, li se dovedi foarte înghesuit, prins între ziduri prea înalte şi cu puţină viaţă. Căci judecătorul ogoarelor şi „ştiutorul tainic al poruncilor regale“ înscăunat acolo, ce purta şi titlul sirian de „rabizu“, constituia, împreună cu funcţionarii săi şi cu preoţii cu craniul ras, ce slujeau zeului local Sopd, poreclit şi „Acel ce loveşte pe locuitorii Sinaiului“, aproape toată populaţia; iar, în rest, straiele pestriţe asiatice şi graiurile amoriţilor şi zahiilor precumpăneau asupra straielor albe ale egiptenilor şi asupra limbii lor. În aşa măsură mirosea în incinta îngustă a Per-Sopdului a cuişoare şi scorţişoară, încît era plăcut numai la început şi nu întîrzia să supere mirosul; acestea erau miresmele preferate de zeul Sopdu în templul său, care i se adăugau din belşug la toate ofrandele — un zeu atît de străvechi, încît propriii lui preoţi şi profeţi, ce purtau o blană de rîs şi umblau cu ochii plecaţi, nu mai ştiau bine dacă avea cap de porc sau de hipopotam.

Era o divinitate dată la o parte, ajunsă să fie neînţeleasă şi, judecînd după starea de spirit şi spusele preoţilor lui, destul de amărîtă, care de mult nu mai lovise pe locuitorii Sinaiului. Statueta lui, nu mai înaltă de o palmă, era aşezată în fundul celui mai îndepărtat sanctuar al străvechiului său templu bolovănos, ale cărui curţi şi vestibule erau împodobite cu chipuri cioplite foarte grosolan, ale faraonului din străvechime, şezînd pe tron, cel care înălţase acest lăcaş. Beţele aurite ale steagurilor multicolore din firidele primei porţi, cu zidurile teşite ale faţadei acoperite cu picturi, zadarnic se trudeau să dea o înfăţişare plăcută casei lui Sopd. Lăcaşul zeului avea o zestre săracă, iar în jurul curţii centrale vistieria şi grînarele erau goale şi doar puţini poporeni mai aduceau prinosuri stăpînului Sopdu; numai populaţia egipteană a oraşului, dar, din afară, nimeni; căci nici o sărbătoare valabilă în întreaga ţară nu atrăgea mulţimi animate de credincioşi în josul fluviului, în zidurile părăginite ale Per-Sopdului.

Ismaeliţii cumpărară, din amabilitate negustorească, bucheţele de flori din prima curte descoperită a templului şi o raţă împănată cu cuişoare, depunîndu-le pe masa darurilor, din mijlocul unei încăperi scunde, unde preoţii cu tigvele lucioase, cu unghiile lungi şi cu privirile acoperite mereu de pleoapele lăsate, le vorbiră, cu glas tărăgănat, despre starea jalnică a străvechiului lor stăpîn şi a oraşului. Se văitară de schimbarea vremurilor, ce adusese mari nedreptăţi şi îngrămădise toate semnele puterii, strălucirii şi rangului suprem, pe unul din talgerele balanţei, acela al ţinuturilor de sus ale sudului, de cînd Vese ajunsese mare între toate cetăţile, pe cînd odinioară se buluceau pe talgerul ţinuturilor de jos ale nordului, Ţara Deltei, ceea ce era pe dreptate, în timpurile străvechi şi drepte, care văzuseră strălucind Memfisul, pe atunci oraş regal, Egiptul adevărat şi propriu-zis ar fi fost alcătuit din Deltă, iar regiunile de sus ale Sudului, împreună cu Teba, erau aproape tot una cu mizerul Kuş şi ţinuturile locuite de negri. În acea străvechime,

sudul ar fi fost sărac în cultură şi în lumini spirituale, iar frumuseţea vieţii îi era cu desăvîrşire necunoscută, şi de aici, din străvechiul nord, au pornit în susul fluviului, roditoare, toate aceste binefaceri; aici ar fi gîlgîit izvorul ştiinţei, civilizaţiei şi al prosperităţii, şi tot aici s-ar fi ivit cele mai venerabile şi mai străvechi divinităţi ale ţării, ca Sopd, stăpîn al răsăritului în lăcaşul său, pe care numai împărţeala strîmbă a greutăţilor pe talgerele balanţei l-a împins cu totul în umbră. Căci Amon, tebanul, cel din susul apei, de lîngă ţara negrilor, s-ar ridica acum să judece ce ar trebui socotit azi egiptean şi ce nu, — atît ar fi de sigur că numele lui ar fi una cu al Egiptului şi al Egiptului cu al său. Nu prea de mult, mai povesteau amărîţii slujitori ai templului, locuitori ai apusului, vecini cu Libia, au trimis lui Amon o delegaţie, să-i spună că li s-ar părea că ei înşişi ar fi libieni, nu egipteni; căci, locuind în afara Deltei, nu se potriveau întru nimic cu copiii Egiptului, nici în slujirea zeilor şi nici în alte privinţe; că, au trimis ei vorbă, le-ar plăcea carnea de vacă şi ar dori să aibă toată slobozenia s-o mănînce, ca şi libienii, fiind de aceeaşi fire cu ei. Dar Amon le-ar fi răspuns că nici măcar nu putea fi vorba să mănînce carne de vită, deoarece Egiptul cuprindea întregul pămînt rodit de Nil, atît în susul cît şi în josul fluviului, şi că toţi cei care locuiau dincoace de cetatea Elefantina şi beau din apa fluviului ar fi, deopotrivă, egipteni.

Aşa hotărîse Amon, iar preoţii lui Sopdu ridicară mîinile cu unghiile lungi, ca ismaeliţii să-i înţeleagă şi mai limpede nesăbuirea. Căci de ce de dincoace de Ieb şi de la prima cascadă? întrebară ei batjocoritori. Numai fiindcă Teba mai era dincoace? Acest zeu se dovedea a fi, în adevăr, foarte darnic! Dacă Sopd, stăpînul lor, ar fi statornicit, de aici, din nord, că toţi cei care se adăpau din apele Nilului erau egipteni, din partea sa ar fi fost, cu adevărat, bunăvoinţă şi mărinimie. Dar cînd Amon o zicea, tocmai el de care, spus prudent, s-ar bănui că ar fi de obîrşie nubiană şi, la început, un zeu al Kuşului nenorocit, care n-a izbutit să se înfigă ca divinitate băştinaşă decît după ce în chip samavolnic s-a declarat egalul lui Aton-Re — mărinimia lui nu avea valoare deplină şi nu putea cu nici un chip fi confundată cu bunăvoinţa...

Pe scurt, era vădit că mîndria prorocilor de la Sopd fusese jignită de primenirea vremilor şi de întîietatea sudului, iar ismaeliţii, cu bătrînul în frunte, ţinură seama de susceptibilitatea lor şi o cinstiră negustoreşte; mai adăugară, deci, jertfei lor vreo cîteva pîini şi nişte ulcioare cu bere, şi mărturisiră, ca neguţători, mult respect faţă de năpăstuitul şi lepădatul Sopd, înainte de a-şi urma călătoria către oraşul vecin, numit Per- Bastet.

Orașul pisicilor

Aici duhnea atît de stăruitor a odolean, buruiana pisicii, încât străinului, neobişnuit, aproape că i se făcea rău. Căci acest miros este nesuferit oricărei alte fiinţe, în afară doar de animalul sfînt al zeului Bastet, pisica adică, de care, dealtfel, se ştie că îl preferă cu lăcomie, în lăcaşul sfînt al lui Bastet, impunătorul centru al oraşului, trăiau nenumărate specimene din neamul pisicesc, negre, albe şi tărcate, şi, cu graţia unduioasă şi tăcută proprie numai lor, se plimbau nestingherite pe ziduri şi prin curţi, printre credincioşi; iar toţi le linguşeau cu buruiana greţoasă. Cum, însă, ele erau deopotrivă de ocrotite şi în alte părţi ale Per-Bastetului, în toate casele, duhoarea de valeriană răbufnea pretutindeni, atît de puternică încît se amesteca în toate celelalte mirosuri, da gust bucatelor şi pătrundea veşmintele cu o duhneală stăruitoare, încît toţi călătorii plecaţi din oraş erau recunoscuţi, pînă la On şi Memfis, numai după miros, iar oamenii, întîlnindu-i, le spuneau

rîzînd: „Se simte că veniţi de la Per-Bastet!“

De altfel, râsul acesta, nu se datora doar mirosului, ci oraşului pisicilor însuşi şi gîndurilor legate de el, care erau vesele. Căci Per-Bastet, deosebindu-se întru totul de Per-Sopd, fiind şi mult mai mare şi mai populat decît acela, era un oraş vesel ca renume şi înfăţişare, deşi se afla în fundul străvechii Delte, — însă de o veselie străveche şi grosolană, a cărei amintire, doar, ajungea să dezlănţuie rîsul pe tot cuprinsul Egiptului, într-adevăr, oraşul acesta avea, spre deosebire de lăcaşul lui Sopd, o sărbătoare anuală, respectată în tot Egiptul, la care, cum se făleau băştinaşii, luau parte „milioane“ de vizitatori, adică, desigur, cîteva zeci de mii, ce coborau în josul fluviului, pe drumuri şi pe apă, dinainte foarte bine dispuşi, mai ales femeile, care, înarmate cu huruitoare, făceau, se spune, tot felul de ştrengării şi strigau de pe corăbii, cu mare risipă de gesturi, măscări şi tradiţionale ocări grosolane la adresa satelor pe lîngă care treceau. Dar şi bărbaţii erau foarte veseli, fluierau, cîntau şi băteau din palme; şi toată această mulţime de femei şi bărbaţi se îmbrînceau într-o imensă îmbulzeală şi se buluceau spre Per-Bastet, unde tăbărau în corturi: o sărbătoare care ţinea trei zile, cu jertfe, dansuri şi jocuri cu măşti, bîlci, ropot surd de tobe, povestitori de basme, scamatori şi îmblînzitori de şerpi, la care curgea atîta vin de struguri, cît nu bea tot Per-Bastetul în restul anului, iar lumea era, se mai spune, într-o stare sufletească într-adevăr primitivă, astfel încît ajungea cîteodată să se şi flageleze sau, mai curînd, să se lovească dureros, cu un fel de reteveie pline de spini, în vălmăşagul strigătelor ce nu putea fi despărţit de străvechile sărbători ale Bastetului, strigăte a căror amintire tocmai stîrnea hohotele de rîs; căci semănau cu mieunatul pisicilor, vizitate noaptea de motan.

Locuitorii oraşului le povesteau, deci, străinilor de acest puhoi de lume, care îi îmbogăţea şi întrerupea, o dată pe an, monotonia vieţii lor zilnice. Bătrînul deplînse, din motive negustoreşti, faptul că nu sosise la vreme, în cursul sărbătorii, care se prăznuia în alt anotimp. Cît despre tînărul sclav Usarsif, el asculta toate aceste povestiri, căsca ochii mari, pentru a se preface atent, clătina cuviincios din cap şi se gîndea la Iacob. La el se gîndea şi la Dumnezeul fără de templu al părinţilor săi, cînd privea în jos, din partea înaltă a oraşului, în mijlocul căruia, într-o adîncitură, două braţe de apă, adumbrite de arbori, cuprindeau peninsula sfîntă, cînd se uita de acolo, de sus, în lăcaşul zeiţei, cum se întindea de vast, între înaltele ziduri înconjurătoare, clădirea principală ascunsă într-o pădurice de sicomori bătrîni, cu piloanele pline de reprezentări simbolice, curţile sale interioare acoperite cu pînză de cort şi colonadele multicolore, ale căror capiteluri imitau umbrelele deschise, sau închise, ale trestiei de Byblos. Accesul în întinsul ansamblu se făcea dinspre răsărit, pe o alee pavată cu piatră, pe care venise şi el încoace, împreună cu ismaeliţii. Aceleaşi gînduri îl munceau cînd se preumbla jos, la faţa locului, prin săli, şi contempla scenele săpate în pereţi şi colorate în roşu închis şi azuriu: cum faraonul tămîia pisica, iar sub inscripţii de o luminozitate miraculoasă, pline cu păsări, ochi, săgeţi, scarabei şi guri, se puteau vedea diferite divinităţi arămii, cu coadă, cu şoldurile încinse cu şorţuri, împodobite cu şiraguri de mărgele şi brăţări scînteietoare, purtînd pe capetele lor de animale coroane înalte, iar în mîini simbolul vieţii, crucea încercuită, cu care atingeau, binevoitoare, umărul fiului lor pămîntean.

Iosif cerceta toate astea, mic în faţa giganticului, cu ochii lui tineri, dar neliniştiţi. Căci sta, tînăr, împotrivă străvechii puteri; însă, o adîncă intuiţie, că nu i se opunea numai prin tinereţea anilor săi, ci, într-un sens mai larg, îi sporea dîrzenia în faţa acestei forţe copleşitoare şi, cînd îşi amintea tradiţionalele strigăte de noapte, cu care poporul umplea curţile Bastetului în sărbătoare, ridica nepăsător din umeri.

On, orașul învățăturii

Cît de precis cunoaştem calea pe care a fost dus cel răpit! — fie în jos, fie în sus, după cum vrem s-o luăm şi vrem să-i spunem. Căci, aici, printre atîtea alte lucruri menite să-l zăpăcească, mai intervenea, deopotrivă, şi tulburătoarea încurcală între „în sus“ şi „în jos“: deoarece părăsind vatra părintească, întocmai ca şi Avram „mersese în jos“ către Egipt, dar odată ajuns acolo, „mersese în sus“ fiindcă urcase cursul fluviului, ce venea dinspre sud, astfel încît, în această ţară, spre miazăzi nu se „mergea în jos“ci, dimpotrivă, se „mergea în sus“. Asta de parcă se urmărea zăpăcirea omului, ca la jocul în care cel cu ochii legaţi este învîrtit în jurul său de mai multe ori, să nu mai ştie în care parte îi mai este întors capul, unde-i înainte şi unde înapoi. — Dar nici timpul, adică anotimpurile şi calendarul, tot nu se potriveau deloc, aici jos.

Era în al douăzeci şi optulea an de domnie al faraonului, după felul nostru de exprimare, mijlocul lunii decembrie. Locuitorii din ţara Keme spuneau că era „prima lună a revărsării“, şi-i ziceau Tot, ceea ce-i plăcu lui Iosif, sau Diehuti, cum pronunţau ei numele maimuţei, prietenă a lunii. Dar indicaţia nu se potrivea cu fenomenele naturale: anul local era aproape întotdeauna în conflict cu realitatea; adică, schimbîndu-se mereu, se întîmpla ca doar din cînd în cînd, la răstimpuri foarte rare, prima sa zi să coincidă eu prima zi, adevărată şi precisă, în care Sirius se ivea în răsărit şi apele Nilului începeau să se umfle. În mod obişnuit, între anul presupus şi desfăşurarea firească a anotimpurilor, se statornicise o nepotrivire confuză şi, practic, era cu neputinţă şi acum să afirmi că ai fi la începutul revărsării: fluviul se şi afla în scădere, pînă la a reintra aproape în vechea sa matcă; pămîntul prindea să se ivească şi, după semănăturile ce se făcuseră mai peste tot, încolţirea era în plin — căci atît de înceată fusese călătoria ismaeliţilor venind încoace, în jos, încît de la solstiţiul de vară, de cînd Iosif fusese prăvălit în groapă, se şi scursese o jumătate de an.

Cu ideile sale despre timp şi spaţiu oarecum certate între ele, Iosif îşi urmă drumul din popas în popas... În ce popasuri? Le ştim întocmai; împrejurările ni le dezvăluie. Deoarece călăuzele sale, ismaeliţii, îşi continuau şi acum drumul fără să se zorească şi, potrivit vechiului lor obicei, fără să le pese de timp, avînd doar grijă, în negraba lor, să se păstreze mai mult sau mai puţin în direcţia ţintei urmărite, astfel încît înaintară cu el de-a lungul braţului fluviului de la Per-Bastet spre sud, către confluenţa cu cursul principal al apei, la vîrful triunghiului Deltei. În felul acesta ajunseră la auritul On, aşezat în acest vîrf, un oraş nemaipomenit, cel mai mare pe care Iosif îl văzuse pînă atunci, care păru ochilor săi orbiţi zidit mai ales din aur, lăcaşul Soarelui; dar, de acolo, la o depărtare de numai o zi, aveau să ajungă la Memfis, zis şi Menfe, oraşul regesc al vremurilor străvechi, care nu era silit să-şi treacă morţii peste fluviu, întrucît era aşezat pe ţărmul apusean. Dealtfel, asta era tot ce ştiau de mai înainte despre Memfis. De acolo, însă, planul lor era să nu mai călătorească pe uscat, ci să tocmească o corabie, pentru a ajunge pe calea apei la No-Amon, oraşul faraonului. Aşa gîndise bătrînul în sinea lui, căci numai după capul său mergeau toate, şi deci, înaintau spre Memfis, oprindu-se doar ici şi colo, neguţînd, de-a lungul malurilor Ieorului, numit în partea asta „Hapi“, ce curgea, cafeniu, în albia lui şi doar din loc în loc mai stăruia în băltoace pe ogoarele înverzite, cît ţinea pămîntul roditor, de la un deşert la altul.

Acolo unde malul era rîpos, oamenii scoteau apa în burdufuri din fluviu, folosindu-se de o cumpănă, întocmită dintr-o grindă, avînd la un capăt un bulgăre mare de argilă uscată, ce alcătuia contragreutatea, iar apa roditoare şi mîloasă era vărsată, apoi, în jgheaburile făcute anume pentru

irigaţie, să curgă pînă la canalele din vale, să poată avea grîu, cînd scribii strîngători de biruri ai faraonului aveau să vină să le ridice. Aici era Egiptul robiei, pe care îl dezaproba Iacob, unde scribii stăpînirii soseau, întovărăşiţi de executorii nubieni, cu nuielele lor de palmier.

Ismaeliţii făceau schimb cu şerbii de prin sate, dînd lămpi şi răşine plăcut mirositoare pe şiraguri de mărgele, rezemători de cap şi pe acele pînzeturi ţesute de femeile ţăranilor din inul cîmpiilor şi pe care le strîngeau scribii fiscului — stăteau la taclale cu oamenii şi priveau ţara Egiptului. Iosif privea şi el şi, în mijlocul acestui du-te vino şi a acestor treburi negustoreşti, se lăsa pătruns de atmosfera deosebită a ţării, de aspra şi tarea savoare a credinţelor, moravurilor şi formelor sale; dar nu trebuie să ne închipuim cumva că spiritul şi sentimentele i se aflau în faţa unei experienţe cu totul noi, sălbatice şi străine. Patria lui, dacă cuprindem în ea atît ţinutul Iordanului cu şiragul său de coline, cît şi ţara muntoasă unde crescuse Iosif, aşadar, ţinutul său natal, alcătuia o regiune intermediară, o zonă de trecere aflată şi sub înrîurirea sudului, deci a felului de trai şi a civilizaţiei egiptene, dar şi sub aceea a regatului răsăritean al Babilonului; oştirile faraonului trecuseră peste aceste pămînturi, lăsînd în urma lor garnizoane, guvernatori şi clădiri. Iosif văzuse egipteni şi veşmintele lor; aspectul templelor egiptene nu-i era străin; şi, la urma urmelor, el nu era doar vlăstarul munţilor natali, ci şi al unei unităţi spaţiale mai vaste, a Orientului mediteranean, în cuprinsul căruia nimic nu-l putea surprinde cu totul, prin extravaganţă şi neprevăzut, şi, în afară de asta, mai era un copil al timpului său, cel de mult scufundat, în care trăia şi în adîncul căruia am coborît pe urmele lui, asemenea zeiţei Iştar, după fiul ei. Şi timpul, dimpreună cu spaţiul, alcătuise unitatea şi comunitatea aspectelor lumii şi ale formei ei spirituale; noul propriu-zis, de care Iosif îşi dădu seama în călătorie, a fost că el, şi cei de felul său, nu erau singuri pe lume, nici fără seamăn; şi-şi mai dădu seama, deopotrivă, că o mare parte a meditaţiilor şi a năzuinţelor strămoşilor săi, cu chinuitoarea căutare a Domnului şi speculaţiile ei pătimaşe, fuseseră mai puţin un privilegiu distinctiv, cît mai ales aparţineau timpului şi spaţiului, zonei acestei colectivităţi — sub rezerva, evident, a însemnatei deosebiri fireşti în binecuvîntare şi în iscusinţa exercitării ei.

Dacă, de pildă, Avram dusese atît de lungi şi de stăruitoare tratative cu Melhisedec asupra gradului de similaritate ce ar putea exista între EI elion, Baalul celor din Sihem, şi propriul său Adon, asta fusese o convorbire de actualitate şi exprimînd gîndirea comună, atît prin natura problemei dezbătute, cît şi prin importanţa ce i se acorda, interesul general ce i se arăta. Astfel, chiar în timpul cînd Iosif sosi în Egipt, preoţii de la On, oraşul lui Aton-Re-Horahte, stăpînul Soare, definiseră din punct de vedere dogmatic relaţia dintre sfîntul lor taur Merver, pe de o parte, şi locatarul ceresc al orizontului, Constelaţia Taurului, pe de altă parte, calificîndu-l pe Merver ca „replica vie“ a acestuia din urmă — formulă ce împăca, totodată, ideea concomitenţei cu aceea a unităţii, motiv pentru care preocupa arzător Egiptul întreg şi făcuse o puternică impresie chiar şi la curtea faraonului. Toată lumea, oamenii din popor şi nobilii, comentau cu patimă această definiţie dogmatică formulată de preoţi, iar ismaeliţii nu puteau schimba cinci debene de laudanum pe o cantitate echivalentă de bere sau pe o piele bună de bou, fără ca, în convorbirile preliminare, sau în cele ce însoţeau tîrgul, omul cu care se tocmeau să nu pomenească noua definiţie a relaţiei dintre Merver şi Aton-Re şi să dorească să cunoască efectul ei asupra străinilor. Putea conta, dacă nu pe aprobarea, măcar pe curiozitatea lor; căci deşi veneau de departe, erau oricum, din acelaşi spaţiu, iar, mai ales, timpul comun în care trăiau îi făcea să asculte noutatea cu oarecare tulburare sufletească.

On, prin urmare lăcaşul Soarelui, casa celui care se numeşte Hepre dimineaţa, Re la amiază şi Aton seara, a celui ce deschide ochii şi se face lumină, îi închide şi se face întuneric — reşedinţa aceluia care şi-a spus numele faţă de Eset, fiica sa: On din ţara Egiptului, oraş milenar pe locul său, se afla pe drumul către sud al ismaeliţilor, iar deasupra-i se înălţa, scînteind, auritul vîrf în patru colţuri al giganticului obelisc de granit şlefuit, care, ridicat pe o temelie largă, domina marele templu al Soarelui, unde ulcioare de vin, încununate cu flori de lotus, copturi şi pocale cu miere, păsări şi toate soiurile de roade ale ogoarelor acopereau masa de alabastru a lui Re-Horahte, iar slujitorii sanctuarului, purtînd şorţuri ţepene de scrobeală şi cîte o piele de leopard pe spate, ardeau mirodenii în cinstea acelei vite, Merver, marele taur, replica vie a zeului, cu un grumaz de aramă, ce începea de la rădăcina coarnelor în formă de liră şi cu puternicile boaşe, ce i se bălăbăneau între picioarele din spate. Fireşte, era un oraş cum Iosif nu mai văzuse niciodată, deosebit nu doar de celelalte oraşe ale lumii, ci chiar şi de acelea ale Egiptului, şi însuşi templul său, zidit din cărămizi aurite şi care adăpostea nava înaltă a Soarelui, nu se asemăna deloc, prin plan şi aspect, cu celelalte temple egiptene. Întregul oraş lucea şi scînteia de aur solar, astfel încît ochii localnicilor erau umflaţi, din pricină că lăcrămau întruna, iar străinii îşi trăgeau glugile şi mantalele pe cap, pentru a se apăra împotriva strălucirii. Acoperişurile zidului înconjurător erau de aur, şi raze de aur fulgerau şi scînteiau în vîrful falnicelor ţepuşe solare, care păreau că zbîrlesc zidul — fulgerau şi sclipeau pe auritele simboluri solare, reprezentînd animale, toţi acei lei, sfincşi, ţapi, vulturi, şoimi şi ulii de care era plină cetatea; şi nu era destul că pe fiecare casă, clădită cu cărămizi frămîntate din mîlul Nilului, chiar şi pe cele mai sărace bordeie, strălucea un semn aurit, dedicat Soarelui, adică un disc înaripat, o roată zimţată, un ochi, o secure sau un scarabeu, şi că pe fiecare acoperiş se afla ceva cam ca o minge, sau un măr, poleite cu aur — la fel era şi cu locuinţele, hambarele şi grînarele din împrejurimile oraşului On: deasupra tuturora, se vedea oarecare herb, fie un scut de aramă, fie un şarpe încolăcit, fie o cîrjă de păstor, fie un pocal de aur, ce reflectau strălucirea astrului; căci doar aici era ţinutul Soarelui şi zona clipitului.

Da, oraşul On, milenarul, era menit să te facă să clipeşti, după aspectul său exterior. Dar te făcea să clipeşti şi datorită particularităţii sale lăuntrice, a spiritului de care era însufleţit. Căci învăţătura străveche aici îşi avea casa, şi chiar străinul abia sosit îşi da seama de asta — deoarece îl pătrundea, ca să spunem aşa, prin toţi porii. Aici, se preda ştiinţa măsurătorii şi îmbinării exacte a corpurilor şi a suprafeţelor ce le determină, gîndite în spaţiul celor trei dimensiuni, a felului cum se delimitează în unghiuri egale, se alătură pe muchii drepte, ce se întîlnesc într-un punct, care nu are dimensiuni şi nu ocupă spaţiu, măcar că există — şi alte multe asemenea taine sfinte. Planul oraşului, prin el însuşi, mărturisea interesul manifestat pentru figurile abstracte, şi vădea interesul pentru ştiinţa spaţiului, adică geometria, ce caracteriza vechea cetate, în desăvîrşită unire cu cultul local al astrului zilei. În adevăr, aşezat la extremitatea vîrfului triunghiului de la gura fluviului, oraşul însuşi alcătuia, cu casele şi străzile sale, un triunghi isoscel al cărui vîrf — într-un mod simbolic şi destul de real totodată — coincidea cu acel al Deltei; şi, în vîrful acesta, se înălţa, pe un măreţ romb de granit roşu, obeliscul, ale cărui patru muchii se uneau în vîrful lui aurit, ce se învăpăia şi scînteia în fiecare dimineaţă, la prima rază de soare, iar în incinta lui de piatră se încheia şirul de lăcaşuri religioase ce porneau încă din mijlocul oraşului-triunghiular.

Aici, în faţa portalului pavoazat al templului, ce ducea în ganguri împodobite cu picturi graţioase, reprezentînd feluritele episoade sau daruri ale celor trei anotimpuri, se întindea o piaţă deschisă, plantată cu arbori, unde ismaeliţii îşi petreceau aproape toată ziua, deoarece aici era locul adunărilor şi tîrgul pentru schimburi, atît al localnicilor oraşului On, care clipeau mereu, cît şi

al străinilor. Şi la acest bîlci veneau şi slujitorii zeului, cu ochii lăcrimoşi, fiindcă priveau prea mult în soare, cu craniile lucitoare, avînd drept veşmînt doar un şorţ scurt, ca-n vremurile străvechi, şi o panglică preoţească, şi se amestecau printre oamenii din popor, primind să stea de vorbă cu aceştia, dacă doreau să le cerceteze înţelepciunea. Dealtfel, după cît se părea, erau chiar îndemnaţi la asta de mai-marii lor şi nu aşteptau decît să fie întrebaţi, ca să mărturisească adevăratul lor cult venerabil şi milenara tradiţie de învăţătură a sanctuarului lor. Iar bătrînul nostru, stăpînul lui Iosif, se folosi în diferite rînduri de această încuviinţare sub-înţeleasă, dar vădită, şi stătu de vorbă, în hărmălaia bîlciului, cu învăţaţii Soarelui, pe cînd Iosif tăcea şi asculta.

Meditarea stăruitoare asupra zeului şi darul legiferării credinţei erau, spuneau ei, ereditare în tagma lor. Din străvechime le-a fost hărăzită, ca zestre, sfînta agerime a minţii. Ei, adică înaintaşii lor în sfînta slujbă, au măsurat, primii, timpul, i-au statornicit împărţirile şi au întocmit calendarul, căci toate cîte sînt, ca şi învăţătura figurilor ideale, se leagă de esenţa zeului a cărui bătaie din pleoape dă naştere zilei. Înainte de asta, oamenii trăiseră într-o necunoaştere oarbă a timpului, fără simţul măsurii şi neatenţi; dar Acela care crea orele — deci, născătoarele zilelor — le deschise ochii, prin mijlocirea învăţaţilor lui. Că tot ei, adică strămoşii lor, au scornit ceasul solar, se înţelege de la sine. Cît priveşte aparatul de măsurare a orelor în timpul nopţii, cu alte cuvinte ceasul cu apă sau clepsidra, nu e chiar atît de sigur că ei l-au născocit; dar devenea probabil, prin aceea că zeul apei Sobk din Ombo, cu înfăţişarea lui de crocodil, ca şi multe alte chipuri slăvite, nu era privit cum se cuvine, cu un ochi ce lăcrimează, decît o reîntrupare a lui Re, sub un alt nume, şi, ca dovadă, purta semnul aceluia, discul solar cu şarpele.

Dealtfel această sinteză era opera şi baza învăţăturii craniilor lucitoare; ei se mărturiseau a fi foarte tari în sinteze şi spuneau că se pricep să asimileze tot felul de divinităţi locale din felurite ţinuturi cu Aton - Re - Horahte din On, el însuşi fiind o sinteză şi o constelaţie, alcătuită din diferite numina, de sine stătătoare la origine. Preocuparea preferată a acestor slujitori ai templului era să facă unul din mai mulţi, adică să reducă multiplul la unitate, ba, cînd îi ascultai, nu existau, de fapt, decît doi mari zei: unul, al celor vii, acesta era Hor de pe Muntele luminii, cu alte cuvinte Aton-Re; şi, altul, stăpînul celor morţi, Osiris, Ochiul care stă pe tron. Dar Ochiul era şi Aton-Re, discul solar şi, astfel, pentru o minte ageră, reieşea că Osiris era stăpînul luntrii nocturne în care, cum ştia toată lumea, Re cobora după apusul soarelui, pentru a pluti din apus spre răsărit, ca să lumineze lumea subpămînteană. Cu alte cuvinte şi aceşti doi zei mari nu erau, privind bine lucrurile, decît una şi aceeaşi zeitate. Dar dacă agerimea unei astfel de sinteze era de admirat, se cuvenea nu mai puţin a fi lăudată şi arta învăţaţilor care o predau, de a nu mîhni pe nimeni şi, cu toată silinţa lor de a reduce multiplul la unitate, de a nu se atinge, cumva, de pluralitatea de fapt a zeilor Egiptului.

Şi izbuteau de minune prin mijlocirea ştiinţei triunghiului. Înţelegeau, oare, ascultătorii, natura acestui semn minunat? întrebau învăţaţii din On. Baza triunghiului, spuneau ei, corespundea divinităţilor cu nume şi forme diferite, slăvite de popor şi de care se îngrijeau preoţii din oraşele ţării. Dar, pornind de la bază şi sprijinindu-se pe ea, se înălţau laturile convergente ale acestei frumoase figuri, iar spaţiul hotărnicit de ele putea fi numit „spaţiul sintezei“, caracterizat prin aceea că se îngusta pe măsură ce se înălţa şi că liniile orizontale trase paralel cu baza, deveneau tot mai mici, pînă cînd sfîrşeau prin a nu mai exista. Căci amîndouă laturile se contopeau într-un singur punct, iar acest punct final, acest punct de întretăiere, sub care toate paralelele simbolului dăinuiau concomitent, era însuşi Stăpînul templului lor, adică Aton-Re.

Aceasta era teoria triunghiului, figura frumoasă a sintezei. Iar slujitorii lui Aton nu se făleau

puţin cu ea. Ba, după spusele lor, făcuseră şcoală; pretutindeni, în ultima vreme, lumea crea sinteze şi echivalenţe, dar tocmai, doar şcolăreşte şi cu stîngăcie, adică nu potrivit duhului adevărat al doctrinei, ci fără duh şi chiar cu o grosolană neîndemînare. Aşa, de pildă, Amon, cel bogat în vite, de la Teba, din Egiptul de sus, şi-a pus profeţii să-l asemene lui Re şi, acum, năzuieşte să fie denumit, în sanctuarul său, Amon-Re — bine, fie, numai că asta nu se face în spiritul triunghiului şi al împăcării, ci, dimpotrivă, a fost făcut ca şi cum Amon l-ar fi biruit pe Re, l-ar fi devorat, prefăcîndu-l în propriul său trup şi ca şi cum Re ar fi fost silit, cumva să-i dea numele — ceea ce era o folosire brutală a doctrinei, adică o impietate neroadă a unor frunţi înguste, hotărît potrivnică spiritului triunghiului. Cît despre Aton-Re, nu degeaba se numea şi se numeşte Cel ce locuieşte orizontul; căci orizontul său era vast şi cuprindea un spaţiu imens, şi imens era şi spaţiul triunghiular al sintezei sale. Da, spiritul acestui zeu străvechi, ajuns de mult la maturitatea supremă şi binevoitoare, era deschis lumii şi o iubea. Şi, spuneau craniile-lucitoare, nu numai că se recunoştea sub diferitele forme pe care poporul le slăvea, atît pe ogoarele, cît şi în oraşele din Keme, dar ar vedea cu ochi buni o înţelegere cuprinzătoare şi armonioasă cu toate divinităţile solare ale celorlalte popoare — adică cu totul deosebit de tînărul Amon de la Teba, care era lipsit de orice aptitudine pentru speculaţii şi al cărui orizont ar fi, în fapt, atît de mărginit, încît nu cunoştea decît Egiptul, dar, chiar şi la el acasă, în loc să fie îngăduitor, nu ştia decît să-şi înfulece potrivnicul, pentru a şi-l încorpora, şi nu era în stare să vadă, ca să spunem aşa, mai departe de vîrful nasului său.

Dealtfel, adăugau ochii-lăcrimoşi, nu voiau să stăruiască asupra certei cu tînărul Amon din Teba, căci însăşi firii zeului lor îi era caracteristică nu contradicţia, ci o înţelegere prietenoasă. Re iubea ce este străin, cum se iubea pe sine însuşi, şi de aceea ei, slujitorii lui, stăteau cu plăcere de vorbă cu străinii, bunăoară cu acest bătrîn şi cu tovarăşii lui. Oricare ar fi fost zeii la care se închinau şi orice nume le-ar fi dat, liniştiţi şi fără să se lepede de credinţa lor, puteau să se apropie de masa de alabastru a lui Horahte, şi să depună acolo, potrivit averii lor, porumbei, pîini, fructe şi flori. Era deajuns o privire aruncată pe chipul liniştit şi zîmbitor al Părintelui Mare-Preot, care stînd pe un jilţ aurit la picioarele obeliscului, avînd în spate discul solar înaripat, cu o tichie aurită pe chelia aureolată de părul alb şi îmbrăcat în veşmîntul său, tot alb, cu bogate falduri, supraveghea cu voioşie binevoitoare aducerea darurilor. Această privire le îngăduia străinilor să se încredinţeze că, în aceeaşi măsură ca şi lui Aton-Re, ofrandele erau menite şi zeilor lor de acasă, că şi aceia ar fi cinstiţi potrivit spiritului triunghiului.

Şi spunînd astea, slujitorii soarelui îi îmbrăţişară şi-i sărutară pe rînd, în numele Părintelui Mare-Profet, atît pe bătrîn, cît şi pe ai lui, printre ei Iosif, apoi trecură la alţi oaspeţi veniţi la bîlci, pentru a propovădui mai departe întru slăvirea lui Aton-Re, stăpînul întinsului' orizont. Iar ismaeliţii, nespus de plăcut impresionaţi; plecară din On cel aflat în vîrful triunghiului, îndreptîndu-şi paşii mai în sus, sau mai în jos, cum vreţi, în ţara Egiptului.

Iosif la piramide

Nilul curgea molcom între malurile sale joase şi năpădite de păpuriş, totuşi se mai vedea cîte o tulpină de palmier oglindindu-se în bălţile rămase de pe urma descreşterii apelor şi, în timp ce pe unele fîşii de pămînt din ţinutul binecuvîntat dintre două pustiuri, lanurile de grâu şi de orz

începuseră să şi înverzească, în alte locuri, păstori smoliţi, cu şorţuri albe şi cu o bîtă în mînă, mînau din urmă pe ogoare, vitele mari şi oile, să îngroape, sub copitele lor, sămînţa, în pămîntul jilav şi moale. Vulturi şi şoimi albi se roteau cu ochiri iscoditoare şi, apoi, se năpusteau asupra satelor înşirate de-a lungul canalelor de irigaţie, sub evantaiurile curmalilor, cu casele acoperite cu gunoişte, cu pereţii din chirpici aplecaţi, ca zidurile vechilor temple — toate pătrunse de caracterul specific formelor şi zeilor Egiptului, ce îşi punea pecetea pe oameni şi pe lucruri, pe care Iosif, în vremea cînd încă mai era acasă, nu o simţise decît pe cutare sau cutare clădire răzleaţă ori datorită vreunei întâmplătoare întâlniri cu unele aspecte ale vieţii, însă acum i se impunea prin specificul dominant, în cele mai mari, ca şi în cele mai mici.

Lîngă schelele satelor, copiii despuiaţi se jucau printre orătănii, sub umbrarele făcute din beţe şi ramuri, iar oamenii se întorceau acasă, în luntrile împletite din papură, mai înalte la pupă, pe care le împingeau cu cangea de-a lungul canalului. După cum fluviul plin de vintrele împărţea ţara în două de la miazănoapte spre miazăzi, tot astfel între apus şi răsărit şiroiau nenumărate fire de apă, care jilăveau pămîntul şi-l îmbucăţeau într-o puzderie de insule, dînd naştere la oaze înverzite, umbrite de palmieri; drumurile, însă, erau diguri, pe care se umbla printre şanţuri, iazuri şi lunci, şi aşa, ismaeliţii înaintau către miazăzi, odată cu mulţimea de băştinaşi, unii călare pe asini, alţii în căruţe trase de boi în jug ori de catîri în ham, în sfîrşit, oameni pe jos, cu cobiliţa ţinută în cumpănă pe ceafă, ce duceau la tîrg raţe ori peşte — un întreg popor de oameni firavi la trup, arămii, cu pîntecul supt, umerii drepţi şi firea blîndă, gata oricînd să rîdă, cu bărbia ascuţită ieşită în afară, nasul lat şi ascuţit, obrajii ca de copil, ţinînd o floare de papură între buze, după ureche sau la cingătoarea şorţului decolorat de multe spălături, cu beteliile petrecute unele peste altele, pieziş, mai înalt la spate decît în faţă, iar părul, lins, îl purtau retezat drept pe frunte şi deasupra lobului urechii. Aceşti oameni îi plăceau lui Iosif; era nostim să gîndeşti că erau băştinaşi din ţara morţii şi locuitori ai Şeolului, mai cu seamă că rîdeau cu poftă şi, drept salut, aruncau glume habirilor călări pe cămile, căci tot ce era străin li se părea caraghios. Pe ascuns, Iosif încercă să vorbească în graiul lor şi se exersă ascultîndu-i, ca să poată curând vorbi iute şi uşor cu ei, folosindu-se şi de aluzii curente prin partea locului.

Aici, ţara Egiptului era strîmtă, doar o fîşie îngustă de semănături. La stânga, către răsărit, munţii deşertului arabic se prefirau spre miazăzi, pe cînd la apus unduiau nisipoşii munţi libieni, iar la ora cînd soarele scăpăta dincolo de ei, singurătatea lor de moarte se transfigura într-o amăgitoare suavitate purpurie. Dar chiar acolo, pe fundalul acestor lanţuri muntoase, în apropierea regiunii înverzite, adică la hotarul deşertului, drumeţii văzură înălţîndu-se în faţa lor un alt şir de munţi, ciudaţi, de formă geometrică, cu suprafeţele triunghiulare şi cu muchiile care, delimitând uriaşe planuri oblice, năzuiau în sus, pentru a se contopi în vîrfuri ascuţite. Însă erau nu munţi creaţi, ci făcuţi de om; erau marile construcţii de care ştia toată lumea şi bătrînul îi vorbise lui Iosif în timpul călătoriei, mormintele lui Cufu, Chefren şi ale altor regi străvechi, înălţate de sute de mii de sclavi care, cu plămînii rupţi de tuse şi sub sfichiurile vergilor, de-a lungul a zeci de ani de muncă de rob şi de sfinte chinuri, au cioplit milioane de tone de blocuri de piatră din carierele Arabiei, le-au tîrît pe pămînt pînă la fluviu, de unde, încărcate pe poduri plutitoare, apoi trase pe nisip, le-au dus, icnind şi gemînd, pînă la hotarul libic, şi, de necrezut, le-au aburcat, cu ajutorul aparatelor de ridicat, pînă la înălţimea munţilor, poticnindu-se, căzînd şi murind cu limba scoasă, în căldarea de foc a deşertului, după trude peste fire, pentru ca zeul-rege Cufu să odihnească în adîncul piramidei, ascuns într-o mică încăpere, închis sub greutatea veşnică a şapte milioane tone de piatră şi cu un fir de mimoză pe inimă.

Ce înălţaseră copiii ţării Keme nu era o lucrare omenească şi, totuşi, era rodul trudei acestor oameni mărunţei, care trepădau de-a lungul drumurilor de pe diguri, o operă a mîinilor lor însîngerate, a muşchilor firavi şi a plămînilor rupţi de tuse — smulsă omenescului, deşi îl depăşea, deoarece Cufu era zeul-rege şi fiul Soarelui. Dar Soarele, care biciuia şi mistuia poporul ziditor, putea fi mulţumit de această supraomenească lucrare a oamenilor, Rehotep, soarele mulţumit, căci dăinuia o legătură hieroglifică între el şi aceste vaste morminte, aceste învieri, care, sub chipurile lor abstracte, erau, totodată, morminte şi semne solare, iar imensele suprafeţe triunghiulare, lustruite şi lucioase de la temelie şi pînă la vârful lor ascuţit comun, erau îndreptate, cu o pioasă precizie, către cele patru puncte ale zării.

Iosif privea cu ochii mari aceşti munţi funerari, de formă geometrică, înălţaţi cu atâtea chinuri, pe care Iacob le dezaproba, şi asculta flecărelile bătrânului povestind de regele Cufu, supraomenescul ziditor, întâmplări întunecate, cum şi le povestea azi poporul despre el, ce mărturiseau amarnica amintire păstrată după mai bine de o mie de ani de oamenii din Keme, faraonului cumplit, care-i silise să înfăptuiască supraomenescul. Se spunea, de pildă, că ar fi fost un zeu răutăcios, care închisese toate templele, ca nimeni să nu-i poată fura nici măcar timpul cerut de aducerea unei jertfe. Mai hotărâse ca poporul întreg, fără nici o deosebire, să muncească silnic în vederea înălţării uimitorului său mormînt, trudind zi şi noapte, şi vreme de treizeci de ani nu-i îngăduise nimănui măcar o clipă de răgaz, să-şi trăiască propria viaţă. Zece ani la şir, egiptenii au cărat şi au cioplit stâncile şi timp de două ori zece ani, au construit pînă la deplina sleire a puterilor lor, şi chiar mult dincolo de ele. Căci, dacă se făcea socoteala, niciodată aceste puteri adunate n-ar fi ajuns să înalţe piramida. Prisosul forţelor de care aveau nevoie le-a fost dat de însăşi divinitatea regelui Cufu, fapt pentru care ei însă nu-i puteau fi recunoscători. Construcţia asta a costat comori şi, deoarece, chiar şi acelea ale divinei sale majestăţi ale regelui se sleiseră, faraonul a scos la vedere, în palatul lui, pe propria sa fiică, despuiată şi lăsată în voia acelora care-i vor plăti desfrînarea cu asemenea preţ, încît sipetele să i se umple iarăşi.

Aşa vorbea poporul, potrivit spuselor bătrînului, şi este cu putinţă ca ce se mai povestea pe socoteala lui Cufu, după o mie de ani de la moartea sa, să fi fost, în mare parte, basme şi scorneli. Dar, reieşea că oamenii din Keme nu-i păstrau regelui, răposat decît o amintire bîntuită de spaime, fiindcă îi împilase dincolo de orice margine şi-i silise să facă ce era peste puterile lor.

Pe măsură ce călătorii se apropiau, munţii ascuţiţi se desprindeau tot mai vădit unul de altul, pe patul lor de nisip, lăsînd să se vadă şi starea de stricăciune a feţelor lor triunghiulare, ale căror lespezi şlefuite începuseră să se fărîmiţeze. Iar pe şesul pietros al întinderii deşerte, doar deznădejdea se desfăşura între construcţiile uriaşe, însingurate şi prea dintr-o bucată, ca muşcătura timpului să le fi putut roade altceva decît suprafaţa. Numai aceste construcţii mai susţineau biruitoare lupta împotriva duratei înfricoşătoare a timpului, căci tot ceea ce, odinioară, umpluse spaţiul dintre aceste imense figuri geometrice, şi-l ocupase cu o religioasă măreţie, dispăruse şi se cufundase în pămînt. Şi, astfel, Iosif nu mai văzu nici măcar vreo rămăşiţă din templele închinate morţii, care se sprijiniseră de muchiile piezişe, ale piramidelor, şi în care ar fi trebuit să se facă, „în vecii vecilor“, slujbe pentru acei care se uniseră cu Soarele; din galeriile acoperite, cu pereţii plini de chipuri, şi din portalele largi, care, aşezate spre răsărit, la marginea ţinutului înverzit, alcătuiau intrarea pe ultimul drum, în vrăjita împărăţie a vieţii veşnice, Iosif nu mai văzu nimic în zilele lui, ba, mai mult, nici măcar nu bănui existenţa lor nimicită, nici faptul că a nu vedea însemna a nu mai vedea, sau a vedea nimicnicia însăşi. Faţă de noi, el trăia într-o epocă fără îndoială mult mai

timpurie, măcar că, oricum, era venit tîrziu, dacă socoteala se făcea în sens invers, iar privirea i se izbea de această matematică uriaşă, despuiată şi exasperant de durabilă, de aceste imense hîrburi ale morţii, ca un picior ce se împiedică de o zdreanţă. Nu că n-ar fi resimţit uimire şi veneraţie faţă de aceste sacre edificii cu feţele din triunghiuri; însă durata înspăimîntătoare a anilor de-a lungul cărora aceste rămăşiţe, părăsite de vremea lor, rămăseseră încremenite în prezenţa lui Dumnezeu, le dădea, în ochii lui, un caracter înfiorător şi blestemat, şi Iosif se gîndea la turnul din Babel.

Şi taina cu capul îmbrobodit, Hor-em-aliet, adică marele Sfinx, zăcea, pe undeva, pe acolo, ca o moştenire a vremurilor, dărăpănat şi acoperit de nisip, deşi Tutmes al patrulea, ultimul predecesor al faraonului în viaţă, îl eliberase şi-l salvase, dezgropîndu-l, supus poruncii unui vis profetic avut într-o zi, în răgazul somnului de amiază. Nisipul ajunsese iar să urce pînă la pieptul uriaşei creaturi, tolănită aici de cînd lumea şi atît de statornică, încît nimeni nu mai ştia să spună cînd şi cum se ivise din stîncă, însă, acum, avea o labă împotmolită iarăşi în pulberea pustiei, cealaltă, încă dezgolită, fiind cît trei case de mare. Fiul regelui aţipise, ca o păpuşă de mic faţă de imensa zeitate animală, aciuat la pieptul ei cît un munte, în vreme ce, la o oarecare depărtare, slu¬jitorii îi păzeau carul de vînătoare, iar sus, deasupra omuleţului, tainicul cap, acoperit cu basmaua ţeapănă ce-i cădea pe ceafă, cu fruntea sa veşnică şi nasul mîncat, care-i dădea un uşor aer desfrînat, cu buza stîncoasă umflată deasupra unei guri largi, pe care flutura un zîmbet blajin, sălbatic şi, totodată, senzual, privea, cu ochii luminos-deschişi, inteligenţi şi ameţiţi de adânca beţie a trecutului, drept înainte, spre răsărit, cum făcuse dintotdeauna.

Aşa zăcea şi acum himera străveche, împlîntată într-un prezent care, în ochii ei, nu se deosebea desigur deloc de prezentul ei de odinioară, şi cu privirea semeaţă, în încremenirea-i sălbatică şi senzuală, ţintea un punct către răsărit, trecînd pe deasupra ismaeliţilor ce-l cumpăraseră pe Iosif. O placă de piatră, mai înaltă decît un stat de om, i se rezema pe piept, iar la citirea ei midianiţii se simţiră îmbărbătaţi şi mai în apele lor, căci piatra aceasta, tîrzie, le dădea o bază solidă în timp, ca o platformă îngustă, pe care să-ţi sprijini piciorul deasupra abisului; era piatra pentru aducere aminte, înălţată de faraonul Tutmes, întru pomenirea visului său şi a eliberării zeului din robia nisipului. Bătrînul citi soţilor lui inscripţia şi le tîlcui înţelesul: cum prinţul, furat de somn, la umbra monstrului, chiar la ora cînd soarele se afla în vîrful cerului, văzuse în vis majestatea acestui zeu splendid, Harmahis-Hepere- Aton-Re, tatăl lui, care-i vorbise, numindu-l dragul său fiu. „De un lung şi amar şir de ani, i-ar fi spus el, chipul meu este întors către tine şi inima mea de asemenea. Vreau, Tutmes, să-ţi dărui puterea regală, ca să porţi, pe tronul lui Gheb, coroanele amînduror ţărilor, iar pămîntul fi-va al tău în lung şi-n lat, dimpreună cu tot ce străluminează ochiul, izvoditor de raze, al stăpînului lumii. Comorile Egiptului şi marile biruri ale neamurilor vor trebui să-ţi fie dăruite ţie. Dar, în vremea asta, eu care sînt vrednic să fiu adorat, sînt apăsat de nisipul pustietăţii, pe locul unde mă aflu. Astfel, dorinţa mea îndrituită s-a născut din această silnicie zdrobitoare. Şi nu am nici o îndoială, că-mi vei îndeplini rugămintea, de îndată ce vei putea, căci tu eşti fiul meu, o ştiu, şi mântuitorul meu. Iar eu voi fi cu tine. „Cînd Tutmes se trezi din somn, continua inscripţia, încă mai ştia vorbele acelui zeu şi le păstră în amintire până în ceasul înălţării sale pe tron. Însă chiar în aceeaşi oră, dădu poruncă să fie înlăturat, de îndată, nisipul ce-l apăsa greu pe Harmahis, Marele Sfinx, de lîngă Memfis, din deşert.“

Asta, deci, da de ştire placa. Iar Iosif, care îl ascultase pe bătrîn, stăpînul său, pe cînd citea, tare se feri să sufle vreo vorbă; îşi aminti de îndemnul să-şi pună frîu limbii în ţara Egiptului, şi vru să arate, că la nevoie, ştia să păstreze sub lacătul tăcerii şi gînduri ca acelea ce-l munceau. În sinea

lui, însă, visul prevestitor îl necăji din pricina lui Iacob şi, în supărarea sa, îl socoti foarte firav şi puţintel. Faraonul, îşi spunea Iosif, făcea, cu placa sa memorială, prea mare caz de visul acela. Căci, la urma urmelor, ce i se făgăduise? Nimic altceva decît ce i se cuvenea oricum prin naştere, anume să ajungă rege cînd îi va sosi ceasul, şi să domnească peste amândouă ţările. Numai atît îi făgăduise zeul, dar şi asta numai dacă, şi în cazul cînd, faraonul avea să-i scoată statuia de sub greutatea apăsătoare a nisipului. Aşa se vedea ce nerozie era să-ţi faci un chip. Chipul ajungea să aibă necazuri, cu nisipul, iar zeul, să fie nevoit să-i cerşească un ajutor: „Mîntuieşte-mă, fiule!“ şi, în felul acesta, trebui să facă un legămînt prin care, în schimbul unei binefaceri jalnice, îi făgăduia ceea ce era oricum de aşteptat. Prostească treabă! Cu totul altfel, mult mai subtil, fusese legămîntul încheiat de Domnul Dumnezeu cu strămoşii lui: tot dintr-o nevoie, dar a amîndurora; să se salveze unul pe altul din nisipul deşertului şi să se sfinţească unul pe altul. — Dealtfel, fiul regelui ajunse rege la ceasul sorocit, dar talazurile de nisip ale deşertului îl acopereau iarăşi pe zeu. Pentru o despovărare atît de vremelnică era îndestulătoare şi o asemenea făgăduială de prisos, îşi spuse în sinea lui Iosif, iar apoi îi împărtăşi părerea asta, între patru ochi, şi lui Chedma, fiul bătrînului, care se minună de atîta criticism.

Dar Iosif n-avea decît să-i găsească cusururi Sfinxului şi să zeflemisească, în cinstea lui Iacob, pe socoteala lui, totuşi îi făcuse, într-un fel sau altul, mai multă impresie decît tot ce văzuse pînă atunci din ţara Egiptului şi aruncase în sîngele său tînăr o nelinişte, ce nu îngăduia zeflemeaua şi nu-l lăsa să doarmă. Căci se făcuse noapte pe cînd ei mai zăboveau la măreţele monumente ale deşertului; şi astfel, îşi ridicară corturile, să doarmă, iar dimineaţa să se pornească mai departe spre Memfis. Iosif, însă, care se şi întinsese în cort, lîngă Chedma, alături de care dormea, mai ieşi sub cerul înstelat, pe cînd în depărtare urlau şacalii, şi păşi înaintea uriaşului idol, pentru a-l mai privi o dată, temeinic şi pentru sine, numai el singur, fără martori, în licărirea nopţii, hotărît să-i iscodească monstruozitatea.

Monstruoasă era, într-adevăr, dihania care dăinuia de cînd lumea şi pămîntul, pe cap cu stîncoasa-i năframă regească, dar nu atît din pricina uriaşei sale mărimi şi nici a întunecatei sale obîrşii. Cum suna taina sa? Ei, bine, nu suna deloc. Taina aceasta sălăşluia în tăcerea sa, în tăcerea asta liniştită-beată, cu care dihania privea luminos şi sălbatic, dincolo de iscoditorul- iscodit — cu nasul lipsă, ce-ţi ducea gîndul la unul cu tichia pusă pe-o ureche. Da, să fi fost o ghicitoare de felul celei a bunului bătrîn, în legătură cu ogorul lui Dagantakala, vecinul său — oricît i-ar fi fost cifrele de ascunse şi învăluite, era, oricum, cu putinţă să combini cele necunoscute şi să le cumpăneşti relaţiile, nu numai pentru a găsi dezlegarea, ci chiar ca să te joci cu ea, flecărind mîndru de tine. Dar ghicitoarea asta era doar tăcere; Sfinxul era mîndria de sine, judecînd după nas; şi măcar că el avea un cap omenesc, ghicitoarea nu putea fi dezlegată de cap de om, oricît ar fi fost de pătrunzător.

De pildă... de ce natură era Sfinxul — bărbat sau femeie? Oamenii de pe aici îl numeau „Hor pe muntele luminii“, şi socoteau că era chipul Stăpânului Soare, aşa cum, de curând, socotise şi Tutmes. Dar aceasta era o tâlcuire a timpurilor noi, care n-a fost totdeauna îndrituită, şi chiar dacă dihania asta, intinsă in nisip, ar fi fost o intruchipare a Stăpînului Soare — s-ar fi ştiut mai mult despre natura sa? Aceasta, însă, eră acoperită şi ascunsă, prin însăşi poziţia sfinxului. În cazul că s-ar ridica în picioare, ar avea oare boaşele taurului Merver din On, care se bălăbăneau cu măreţie — sau s-ar dovedi că este de alcătuire femeiască, o leoaică fecioară? În privinţa asta, nu exista răspuns. Şi chiar dacă se iscase, cîndva, singur din stîncă, se va fi făcut, cum îşi fac artiştii simulacrele şi amăgirile lor, de fapt nici măcar făcute, ci reprezentate, astfel încît ceea ce nu se

vedea, nici nu exista; şi de s-ar aduce o sută de cioplitori în piatră, spre a iscodi dihania asta, pe toate părţile, cu ciocanul şi cu dalta, ca să-i afle natura, încă nu s-ar găsi nimic, fiindcă n-ar fi ce.

Era un Sfinx, adică o ghicitoare şi o taină — sălbatică, ce-i drept, cu gheare de leu, lacomă de sînge tînăr, primejdioasă pentru copilul lui Dumnezeu şi, desigur, o capcană anume pusă în calea odraslei Făgăduinţei. De plîns, placa comemorativă a fiului de rege! Pe acest sîn de stîncă şi între labele-i de femeie-balaur nu se puteau visa vise ale Făgăduinţii — cel mult dacă se încropeau vise foarte firave! Sfinxul ăsta nu avea nimic de-a face cu Făgăduinţa, aşa cum sta înfipt acolo, în mijlocul nisipului, încremenit în înfricoşătoarea sa nemişcare, cu ochii holbaţi năprasnic, cu nasul ciuntit de timp şi privirea pierdută peste fluviul său, într-o cumplită neschimbare, dar nu din aceasta izvora ameninţătoarea sa taină. Era sortit să dăinuie beat în viitor, dar un viitor sălbatic şi mort, căci era numai dăinuire şi o veşnicie amăgitoare, lipsită de fiorul aşteptării.

Iosif, în picioare, îşi încercă puterile inimii şi ale curajului, înfruntînd maiestatea voluptoasă şi zîmbitoare a dăinuirii. Sta foarte aproape... Oare nu-şi va ridica laba din nisip, să-l strîngă pe el, băietanul, la piept? Iosif îşi întări inima şi se gîndi la Iacob. Simpatia izvorîtă din curiozitate este o buruiană cu rădăcini firave, numai un triumf de adolescent al libertăţii. Faţă în faţă cu cel dispreţuit, simţi din ce spirit te tragi şi eşti solidar cu tatăl.

Multă vreme, Iosif rămase sub stele, în faţa uriaşei ghicitori, sprijinindu-se într-un picior, cu o mînă rezemîndu-şi cotul, iar cu cealaltă, bărbia. Dar cînd, întors iarăşi în cort, se culcă lîngă Chedma, visă că Sfinxul îi grăia: „Te iubesc. Întinde-te lîngă mine şi spune-mi numele tău, oricare mi-ar fi natura“. La care, Iosif îi răspunse în vis: „Cum aş putea săvîrşi asemenea nelegiuire şi păcătui împotriva lui Dumnezeu?”

Lăcașul celui îmbălsămat

Înaintaseră de-a lungul malului apusean, cel drept, după cum priveau fluviul, şi era, cu adevărat, drumul bun. Căci nu mai trebuiau să treacă fluviul pentru a ajunge la Memfis, marea cetate, aşezată, şi ea, spre soare-apune — cea mai uriaşă îngrămădire de oameni, pe care ochii primului născut al Rahilei o văzuseră vreodată, înconjurată de dealuri din care se scotea piatră şi în care oraşul îşi adăpostea morţii.

Memfis era ameţitor de vechi şi deci venerabil, în măsura în care aceste atribute se potrivesc. Meni, regele dintru început, care stătea la obîrşia amintirii şi a succesiunii dinastiilor, întărise acest loc pentru a înrobi Ţara de jos, alipită prin silnicie; şi casa puternică a lui Ptah, durată din pietre veşnice, era, deopotrivă, lucrarea străbunului rege Meni, fiind înălţată deci de mult mai multă vreme decît piramidele din afara oraşului, adică tocmai în vremuri dincolo de care nici un om nu mai putea privi.

Totuşi, înfăţişarea străvechimii nu se vădea la Mem¬fis ca la piramide, ca o tăcere încremenită, ci ca viaţă forfotitoare şi un prezent nespus de însufleţit, ca un oraş cu peste o sută de mii de suflete, ce se alcătuia dintr-o urieşească îngrămădire de mahalale cu felurite nume — cu un păienjeniş încîlcit de uliţe înguste şi întortocheate, ce urcau sau coborau într-un vălmăşag, o duhoare şi o forfotă de oameni din popor, munciţi şi guralivi; prin uliţe, adîncite spre mijlocul lor,

se scurgeau, într-un şanţ, lăturile. Erau şi cartierele celor bogaţi, pline de vile cu portaluri frumoase, presărate prin grădini plăcute, precum şi cartierele cu multă verdeaţă al templelor, sub adierea fluturătoare a flamurilor, ale căror săli înalte îşi oglindeau policromia ornamentaţiilor în apele limpezi ale bazinelor sfinte. Mai erau şi alei străjuite de sfincşi, late de cincizeci de coţi, şi căi triumfale, mărginite de arbori, străbătute de carele marilor demnitari, înhămate cu telegari focoşi, împodobiţi cu pene de struţ, înaintea cărora, goneau alergătorii cu sufletul la gură, strigînd: „Abrek!“ „Ţine-ţi inima!“ „Ia seama!“

Da, „Abrek!“. Asta îşi putea spune şi Iosif în sinea lui, să-şi ţină adică inima, pentru a nu se cufunda într-o neprielnică prostie, faţă cu un rafinament atît de mare al vieţii. Căci doar aici era Memfis sau Menfe, cum îi mai ziceau locuitorii, dîndu-i un nume izvodit dintr-o îndrăzneaţă prescurtare de cuvinte, adică din „Men-nefru-Mire“, „Se păstrează frumuseţea lui Mire“ — a regelui adică din cea de a şasea dinastie, care, odinioară, lărgise incinta străvechilor întărituri ale templului de jur împrejurul cartierului său regal, înălţînd, totodată, în apropiere, şi piramida menită să-i ocrotească şi să-i păstreze frumuseţea. La început, numai mormîntul purtase numele de „Men-nefru-Mire“, însă cu încetul, crescînd, oraşul întreg căpătă această denumire, adică: Menfe, cumpăna ţărilor, regescul oraş al mormîntului.

Ce ciudat că numele de Menfe era doar prescurtarea cutezătoare a numelui unui mormînt! Asta îl preocupă foarte mult pe Iosif. Fără îndoială că oamenii simpli, de pe uliţele cu canalele de scurgere, au fost aceia care l-au prescurtat nepăsători, să-l rostească mai uşor, da, aceşti oameni slabi de li se vedeau coastele, din mahalalele ca nişte furnicare, unde se afla şi hanul care-i găzduia pe ismaeliţi: caravanserai ticsit de oameni de toate neamurile, sirieni, libieni, nubieni, midianiţi, ba şi cretani, a cărui curte noroioasă, pardosită cu cărămidă, răsuna de răgetele vitelor, de ţipete şi de vuietul asurzitor al muzicanţilor cerşetori orbi. Cînd Iosif ieşi din han, îşi dădu seama ca, aici, totul se petrecea ca în tîrgurile de la el de-acasă, numai pe o scară mai vastă şi potrivit felului de a fi al egiptenilor. De ambele părţi ale şanţului de scurgere a lăturilor, bărbierii îşi rădeau muşteriii, cizmarii mînuiau aţa şi sula, olarii, cu mîinile îndemînatice, mînjite de lut, modelau şi învîrteau cu iscusinţă oale, înălţînd cîntece întru slava lui Hnum, făuritorul, stăpânul cu cap de capră al roţii olarilor; tîmplarii de sicrie lucrau cu tesla coşciuge, cu forme oarecum omeneşti, cu barbă, iar ştrengari, cărora le mai atîmau peste urechi cîrlionţii copilăriei, batjocoreau beţivanii ameţiţi, ce ieşeau clătinîndu-se din berăriile gălăgioase. Cîtă lume! Toţi purtau acelaşi şorţ de in şi aveau acelaşi fel de a-şi tăia părul; toţi aveau aceiaşi umeri drepţi şi aceleaşi braţe subţiri, şi acelaşi fel naiv şi obraznic de a ridica sprîncenele. Erau foarte numeroşi şi, din pricina mulţimii şi uniformităţii lor, erau atît de zeflemitori. Li se potrivea că simplificaseră, cu o nestingherită bună dispoziţie, numele ceremonios al unui oraş-mormînt, făcînd din el „Menfe“, iar Iosif, în faţa acestui nume nou, simţi în piept o stare sufletească cunoscută, pe care o avusese mai demult cînd, din vîrful colinei de acasă, privise în depărtare oraşul Hebron şi peştera dublă, mormîntul moştenit al străbunilor lui, şi cînd o cucernicie, iscată de gîndul morţii, i se amestecase în inimă cu simpatia ce i-o trezea privelişteа unui oraş clocotitor de lume. Era un amestec subtil şi plăcut, ciudat de potrivit cu firea lui, dar şi în legătură tainică cu îndoita binecuvîntare, al cărei copil se simţea — precum şi cu spiritul ce făcea legătura, mijlocitor şi trimis, între amîndouă. Iar numele popular dat metropolei sepulcrale i se păru a fi, deopotrivă, urzeala aceluiaşi spirit, şi, din pricina aceasta, inima lui simţi o vădită simpatie faţă de cei ce scorniseră prescurtarea asta, faţă de acei oameni costelivi, ce trăiau de o parte şi de alta a canalului de scurgere a lăturilor, şi astfel sfîrşi prin a-i face plăcere să stea la taclale cu ei, în graiul lor, să se veselească laolaltă şi chiar să ridice sprîncenele cu aceeaşi

obrăznicie ca ei, ceea ce nu-i veni greu.

Dealtfel, băgă de seamă că pornirea lor de a lua toate în zeflemea, pe care o încuviinţa în sufletul său, nu venea doar din faptul că erau atît de mulţi, şi nu se răsfrîngea numai în afară, asupra celor de alt soi decît ei, ci locuitorii din Menfe făceau haz, deopotrivă, şi pe seama lor, gîndindu-se cum fusese oraşul odinioară şi cum, de multă vreme, nu mai era. Zeflemeaua lor era forma ce o lua, în marele oraş, acel ton posac ce răzbătuse din cuvintele celor din Per-Sopdu şi al amărîţilor lor preoţi — adică starea sufletească a unei străvechi civilizaţii, depăşite şi ajunse aici zeflemea şi scepticism batjocoritor faţă de lumea toată şi de sine însuşi. Căci aşa era: Memfisul, cumpăna ţărilor şi oraşul regelui, domnise odinioară, pe vremea ziditorilor piramidelor. Dar iată că, din Teba, oraşul de la miazăzi, cu desăvîrşire necunoscut pe cînd Memfe era vestit din străvechimi ce nu puteau fi socotite — din această Tebă, deci, răsări, după blestemate perioade de tulburări şi stăpîniri străine, o epocă nouă, adică eliberarea şi restaurarea unităţii naţionale, datorită dinastiei Soarelui, domnitoare atunci, iar Vese purta îndoita coroană şi ţinea sceptrul, pe cînd cetatea Menfe, forfotitoare de lume şi mare cum fusese, era o regină detronată, mormîntul propriei sale măreţii, unul din marile oraşe ale lumii cu nume de mormînt, prescurtat cu obrăznicie.

Şi asta, nu fiindcă Ptah, stăpîn în sanctuarul său, ar fi fost cumva un zeu lepădat şi scăpătat, ca Sopdu de la răsărit. Nu, căci numele lui era slăvit pe întinsul ţinuturilor, acest zeu cu forma omenească fiind bogat în danii, moşii şi vite, ceea ce sărea în ochi văzîndu-i vistieriile, grînarele, grajdurile şi hambarele ce alcătuiau gospodăria casei sale. Stăpînul Ptah, pe care nimeni nu-l putea vedea — deoarece, chiar atunci cînd, suit în luntre, pornea în procesiune, sau cînd mergea în ospeţie la vreo altă divinitate de prin partea locului, statueta sa era ascunsă pe după perdele de aur şi numai preoţii ce-l slujeau îi ştiau chipul — ei, bine, Ptah locuia în casa sa, împreună cu soţia sa Sehmet, numită Puternica, înfăţişată pe pereţii templului cu un cap de leoaică şi căreia i-ar fi plăcut războiul. Ei locuiau cu fiul lor, Nefertem, frumos şi prin numele ce-l purta, dar cu o personalitate mult mai nelămurită decît Ptah, zeul cu forma omenească, şi decît cumplita Sahmet. Nefertem era fiul şi nu se ştia despre el nimic altceva, iar Iosif nu putu afla nici el mai mult. Totuşi, unii spuneau că Nefertem, fiul, purta pe cap o floare de lotus, iar alţii stăruiau că el însuşi, în întregime, n-ar fi decît un nufăr albastru. Această neştiinţă privitoare la fiu nu-l împiedica să fie persoana cea mai iubită din treimea de la Menfe, şi cum se statornicise că lotusul ca azurul cerului era floarea sa preaiubită, această plantă frumoasă îi împodobea din belşug casa, iar ismaeliţii nu întîrziară să-i ducă şi ei drept prinos lotuşi albaştri, şi, ca neguţători cu experienţă, să-l slăvească pe cel iubit de popor.

Niciodată ca pînă acum, Iosif, răpitul, nu călcase pe un tărîm atît de oprit, ţinînd seama de oprelişte a tradiţiei sale, care suna: „Să nu-ţi faci, ţie, chip cioplit“. Doar nu în zadar Ptah era zeul ce făurea lucrări de artă, ocrotitorul sculptorilor şi al meşteşugarilor, despre care se spunea că planurile inimii lui se înfăptuiesc şi că gîndurile sale se împlinesc. Măreaţa locuinţă a lui Ptah era un tezaur; casa şi curţile casei sale erau ticsite de chipuri. Cioplite în piatra cea mai tare, ori în calcar şi gresie, în lemn şi aramă, gîndurile lui Ptah îi populau sălile, ale căror coloane, acoperite cu imagini scînteietoare, încununate cu capiteluri în formă de snopi de papirus, se ridicau de pe socluri ca pietrele de moară şi se înălţau uriaşe, pînă la grinzile strălucind de praf de aur. Aceste lucrări stăteau în picioare, mergeau sau şedeau cam peste tot, un personaj singur, sau câte două ori trei, uneori îmbrăţişate, ori pe jilţuri regale, pe care se puteau cîteodată vedea şi copiii lor, reproduşi la o scară mai mică: chipuri de regi cu coroane ca scufiile, cu cîrje încovoiate şi cu partea din faţă a

şorţului plisat întinsă pe genunchi, ori cu o năframă pe cap, ale cărei capete le atîrnau pe umeri şi pe urechile clăpăuge, cu expresia nobilă, misterioasă şi pieptul firav, cu mîinile lipite de coapse — suverani ai străvechimei, cu umerii laţi şi şoldurile înguste, călăuziţi de zeiţe care, cu stîngăcie, ţineau cu degeţelele lor antebraţul celui ocrotit, în timp ce, în ceafa lui, un şoim îşi întindea aripile. Regele Mire, care făcuse din Menfe un oraş mare, păşea, din aramă, sprijinindu-se într-un toiag, cu nasul şi buzele cărnoase, împreună cu feciorașul de lîngă el, nepotrivit de mic, uitînd, ca şi alte statui, dealtfel, să ridice de la pămînt piciorul rămas în urmă; adică păşea pe amîndouă tălpile deodată, stătea în mers şi mergea stînd. Statuetele se sprijineau pe picioare vînjoase, ţinînd capul sus şi încercînd parcă să se desprindă de coloana de piatră ce se înălţa pe soclurile lor, iar braţele le atîrnau din umerii drepţi, terminîndu-se cu pumnii strînşi pe mici cilindre. Alteori, şedeau ca scribii, cu picioarele îndoite ghemuit sub ei şi mîinile active, şi înălţau ochi isteţi către privitor. Sau, de pildă, soţul şi soţia şedeau laolaltă, cu genunchii strînşi, cu pielea, părul şi veşmintele zugrăvite în culori naturale, ca şi cum morţii ar fi fost vii sau viaţă încremenită. Unora dintre statuete, artiştii lui Ptah le făcuseră ochi cumplit de înspăimântători — dar nu din acelaşi material cu statueta, ci anume introdus în orbite: o pietricică neagră încastrată în email ţinea loc de pupilă, iar în adîncul ei un fir de argint, aproape nevăzut, le da ca o lucire de lumină, şi ochii holbaţi căpătau o strălucire atît de groaznică, încît, neştiind încotro să fugi de privirea lor scînteietoare, îţi înfundai faţa în palme.

Acestea erau gîndurile încremenite ale lui Ptah, care locuiau cu el în lăcaşul său, împreună cu mama-leoaică şi cu fiul-lotus. El însuşi figura de sute de ori, în forma sa omenească, pe zidurile templului său: da, desigur, în forma sa omenească, dar care te făcea să te gîndeşti la o păpuşă croită oarecum abstract, din profil, cu un singur picior, cu ochiul prelungit spre tâmplă, cu o glugă strâns lipită pe cap şi cu ciocul regal al unei bărbi false. Silueta sa, neîmplinită într-un mod ciudat, era doar conturată în general — ca pumnii ce ţineau înaintea lui sceptrul puternic — părea ca vîrîtă într-o învelitoare strimtă, ce o diforma, părea, sincer vorbind, înfăşurată şi îmbălsămată... Ce era, de fapt, cu Ptah, stăpînul, şi care îi era situaţia? Oare marele oraş străvechi merita să poarte numele de mormînt, nu numai din pricina piramidei, după care îşi primise numele şi nu numai din pricina faptului că ţinea de trecut, ci mai ales şi mai cu seamă pentru că era lăcaşul stăpînului? Iosif ştia foarte bine unde ajungea, cînd cei ce-l cumpăraseră îl duseseră în jos, către Egipt, ţara pe care Iacob o dezaproba. Dealtfel, recunoştea din plin că, datorită stării lui, aici îi era locul, iar ceea ce era oprit nu-i era oprit lui, ci, dimpotrivă, într-un sens profund, i s-ar potrivi. Oare nu-şi alesese chiar el, din timp, în cursul drumului, un nume ce trebuia să-l desemneze ca localnic? Şi, totuşi, era mereu ostil noului său mediu, în spiritul tatălui său, şi mereu îl mînca limba să-i încerce pe localnici cu întrebări viclene despre cum stau lucrurile cu zeii lor şi cu însăşi ţara Egiptului, ca ei să i-o dezvăluie lui, care o ştia, precum şi lor înşişi, căci păreau să nu fie prea lămuriţi.

Aşa se întîmplase cu Bata, meşterul brutar din Menfe pe care-l întîlniră în templul lui Ptah, în timpul unei jertfe aduse zeului Apis.

Într-adevăr, în afară de însuşi Cel lipsit de înfăţişare, de Leoaică, de Fiul nedesluşit şi de gîndurile încremenite pe socluri şi pe ziduri, în templu mai locuia şi Hapi, marele taur, „replica vie“ a Stăpînului, zămislit de o rază de lumină cerească, intrată în trupul unei vaci care, de atunci, nu mai fătă niciodată; iar boaşele sale i se bălăbăneau tot atît de maiestuos ca acelea ale lui Merver din On. El locuia îndărătul unor porţi de bronz, în fundul unei colonade descoperite, iar tăbliţe de piatră, măiestrit lucrate, umpleau golurile dintre coloane, la jumătatea cărora se vedeau

ornamente cioplite cu artă; şi de fiecare dată cînd slujitorii lui Hapi îl scoteau din penumbra lămpilor ce domnea în staulul paraclis, poporul se îmbulzea pe lespezile curţii, să vadă cum trăieşte zeul şi să-i aducă prinosul.

Iosif luă şi el, împreună cu proprietarii lui, parte la asemenea slujbă. Era o ciudată grozăvie şi destul de veselă, dealtfel, datorită bunei dispoziţii specifice oamenilor din Menfe, bărbaţi şi femei, cu copiii lor ce ţopăiau, iar această droaie, sărbătorească şi însufleţită, rîdea şi flecărea glumind şi, aşteptînd ivirea zeului, „săruta“, cum se spunea acolo pentru „a mînca“, smochine de sicomor şi ceapă, lăsa să le curgă pe la colţurile gurii zeama feliilor de pepene din care muşcau, şi se tocmea cu negustorii ce vindeau, de o parte şi de alta a curţii, pîini binecuvîntate, păsări pentru jertfă, bere, tămîie, miere şi flori.

Un bărbat burduhănos, cu sandale de rafie, sta chiar lîngă ismaeliţi şi, din pricina înghesuielii, intră în vorbă cu ei. Purta un şorţ scorţos de in, cu faţa triunghiulară, care-i ajungea pînă la genunchi, iar în jurul pieptului şi al braţelor avea tot felul de panglici, în care făcuse noduri cu rost religios. Părul, scurt şi lins, i se lipea de craniul rotund, iar ochii, sticloşi şi bulbucaţi, plini de bunăvoinţă, îi ieşeau şi mai tare din cap, cînd gura lui frumoasă, bărbierită de jurîmprejur, se frămînta în vorbiri avîntate. Îi cântărise mult, dintr-o parte, atît pe bătrîn, cît şi pe tovarăşii lui, pînă a li se adresa şi a-i întreba de unde erau şi încotro mergeau, curios fiind din pricină că îi vedea străini. Cît despre el, era brutar, cum le arătă, adică nu el însuşi frămînta pîinea, cu mîinile sale, şi nici nu-şi vîra capul în dogoarea cuptorului. Avea o jumătate de duzină de calfe şi de vînzători ce umblau prin oraş cu cornurile şi covrigii săi minunaţi, în coşuri purtate în vîrful capului, şi, vai de ei, dacă, uitînd să vînture braţele ca evantaiele, deasupra mărfii, ar fi lăsat păsările cerului să se abată peste paner şi să fure din conţinut! Cel căruia i s-ar fi întîmplat una ca asta, căpăta „o învăţătură de minte“, cum zicea meşterul-brutar Bata. Căci acesta-i era numele. Mai avea, spunea el, ceva pămînt în afara oraşului, un ogor pe care semăna grîu, iar din făina dobîndită cocea pîine, să se mai înlesnească. Dar cum recolta nu-i dădea atît cît i-ar fi trebuit pentru a face faţă negoţului său, care era, fie spus în treacăt, foarte mare, se vedea silit să cumpere cantitatea de grîu ce-i lipsea. Azi, însă, ieşise în oraş, anume să vadă zeul, ceea ce ar fi priincios, după cum nu i-ar fi priit defel să n-o facă. Între timp, femeia lui, povestea el, plecase să se închine Marei Mame, în templul zeiţei Isis, dar şi pentru a-i duce flori, căci credea în ea în mod deosebit, pe cînd el, Bata, afla mult mai multă mulţumire în acest loc. Cît despre dumneavoastră, nu-i aşa că umblaţi prin ţară în interes de afaceri? îi întrebă brutarul.

— Da, aşa e! îi răspunse bătrînul. Şi tocmai ajunseseră, aşa zicînd, la capătul drumului, fiind la Menfe, oraşul cu porţile puternice, bogat în locuinţe şi în construcţii veşnice, şi, acum, ar putea de fapt s-o pornească înapoi.

— Vă sîntem, într-adevăr, foarte recunoscători, i-o întoarse meşterul. Aţi putea s-o porniţi înapoi, dar, de bună seamă, nu o veţi face; căci în privinţa asta, ca toţi ceilalţi, nu veţi socoti, fireşte, acest oraş prăpădit decît ca o treaptă pe care să-ţi pui piciorul, ca să urci pînă la splendoarea lui Amon. Dumneavoastră aţi fi primii care v-aţi abate de la acest obicei, dacă n-aţi socoti ca încheiere a călătoriei oraşul nou-nouţ Veset, cetatea faraonului (să trăiască, să înflorească şi să fie sănătos!), unde oamenii şi bogăţiile se bulucesc din toate părţile, iar cît despre ofilitul nume de Menfe, îşi mai păstrează destulă strălucire doar ca să împodobească titlurile unor curteni şi mari eunuci ai faraonului, sau cel al înaltului brutar al zeului, care îşi îndeplineşte îndatorirea de a supraveghea cuptoarele palatului, purtînd titlul de „prinţ de Menfe“, şi, trebuie să recunoaştem,

nu pe nedrept, deoarece la Menfe se vindeau, la domiciliul clienţilor, prăjituri delicioase, în formă de vacă sau de melc, într-o vreme cînd oamenii de la Amon se mai mulţumeau să înghită boabele de grîu niţel prăjite.

Bătrînul tocmai răspundea: Da, fireşte, după această şedere prelungită la Menfe, au de gînd să arunce o ochire şi la Veset, pentru a vedea cît propăşise atît în rafinamentele vieţii, cît şi în cele ale copturilor mai alese, — dar chiar atunci se porni un răpăit de tobe, poarta din fund se deschise şi zeul ieşi în curte, făcînd numai cîţiva paşi dincolo de canaturile uşii — iar mulţimea fu foarte tulburată. Se strigă: „Hapi! Hapi!“ şi se ţopăi într-un picior, iar cel ce afla loc în înghesuială săruta pămîntul. Se vedeau multe spinări încovoiate, iar aerul se umplu de sunetul hîrşit cu care începea numele zeului, răcnit de sute de guri. Acesta era totodată şi numele fluviului care făcuse ţara şi o hrănea. Dar, mai era şi numele taurului solar, simbolul tuturor puterilor roditoare, de care oamenii ştiau că atîrnă, al continuităţii existenţei pămîntului şi al locuitorilor, numele vieţii. Se cutremurau de emoţie, oricît erau ei, tot neamul lor, guraliv şi fluşturatic, deoarece evlavia lor era urzită din toate nădejdile şi temerile cu care existenţa lor, strict determinată, le umplea piepturile. Se gîndeau în clipele astea la nivelul revărsării Nilului, care nu avea voie să fie cu un cot mai jos sau mai ridicat, ca viaţa să mai poată dăinui; se gîndeau la fertilitatea femeilor şi la sănătatea copiilor; la trupurile lor şi la funcţiunile nesigure ale acestora, ce le dădeau voluptăţi şi mulţumire cînd lucrau bine, dar mari chinuri cînd nu-şi făceau treaba, şi care trebuiau apărate prin farmece împotriva farmecelor; se mai gîndeau la duşmanii ţării de la miazăzi, răsărit şi apus; şi, în sfîrşit, se mai gîndeau la faraon, pe care-l numeau „Puternicul Taur“, şi-l ştiau îngrijit şi ocrotit, în palatul său de la Teba, întocmai ca Hapi, aici, ca să-i apere şi să constituie, în făptura lui trecătoare, legătura dintre ei şi esenţialul de pe lume. „Hapi! Hapi!“ strigau ei, cuprinşi de o bucurie neliniştită, apăsaţi de sentimentul vieţij lor strict condiţionate, primejduite, şi îşi aţinteau ochii, plini de speranţă, la fruntea pătrată a zeului-animal, la coarnele sale de fier, la linia cefei vînjoase, neîncovoiată între spinare şi craniu, şi la aparatul său sexual, această chezăşie a rodniciei. „Siguranţă!“ însemnau strigătele lor. Şi deopotrivă: „Ocrotire şi statornicie!“ „Trăiască ţara Egiptului!“

Replica vie a lui Ptah era, într-adevăr, de o uluitoare frumuseţe, — păi fireşte, dacă cei mai pricepuţi căutaseră şi aleseseră ani la rînd cel mai desăvîrşit taur dintre smîrcurile Deltei şi insula Elefantină, acela chiar trebuia să fie minunat de frumos! Hapi era negru; şi splendid, pentru a nu se spune divin, se potrivea, cu întunecimea lui, cioltarul roşu aprins, pe care-l avea pe spinare. Doi îngrijitori raşi în cap, îmbrăcaţi în şorţuri plisate din pînză de aur, ce lăsau în faţă buricul descoperit şi în spate li se înălţau pînă la jumătatea spinării, ţineau taurul sfînt prins, de amîndouă părţile, cu funii aurite, iar îngrijitorul din dreapta ridica puţin poala cioltarului, ca poporul să vadă şoldul lui Hapi cu pata sa albă, în care se cuvenea să recunoşti imaginea secerii lunii. Un preot, îmbrăcat într-o blană de leopard, ale cărui labe şi coadă îi atîrnau pe spate, înclină fruntea, apoi, înaintînd temător, întinse taurului căţuia cu coadă, pe cînd animalul, cu capul plecat înainte, pufnea din nările groase şi jilave, gîdilate de fumul înmiresmat, şi strănută cu putere. Atunci, strigătele de slavă se înteţiră, ca şi ţopăielile într-un picior. Harpiste cinchite la pămînt, intonînd cu chipurile înălţate spre cer imnuri de laudă, iar îndărătul lor alţi cîntăreţi, ţinîndu-le isonul şi bătînd din palme, însoţeau slujba religioasă a tămîierii. Apoi veneau femei, slujitoare ale templului cu părul răsfirat, prima dintre ele fiind totdeauna goală, doar cu o simplă cingătoare împrejurul şoldurilor pline, iar a doua înveşmîntată numai cu un lung văl subţire, deschis în faţă, care lăsa de asemenea să i se vadă întreaga tinereţe. Dănţuind, ele dădură ocol scenei, sunînd din sistre şi tamburine, ridicînd cîte un picior întins la o înălţime uimitoare. Un prect-cititor, şezînd la picioarele taurului, cu faţa către

gloată, începu să psalmodieze, legănîndu-şi capul, un text scris pe un sul de papirus, iar poporul îi ţinea isonul la cuvintele ce se auzeau iarăşi şi iarăşi: „Hapi este Ptah. Hapi este Re, Hapi este Hor, fiul zeiţei Isis!“ Apoi, pe sub fîlfîirile evantaielor de pene, a intrat cu alai pe scenă un slujitor vădit de seamă al templului, chel şi mîndru, într-o fustă lungă şi largă de pînză subţire de in, ce ţinea în mîini un castron mare, de aur, încărcat cu mirodenii şi buruieni aromatice. El înainta către taur, într-un fel de alunecare complicată şi îndemînatică, întinzînd un picior foarte mult înapoi şi îndoind cît putea genunchiul celuilalt, ce se sprijinea în degete şi, astfel, întinse cu amîndouă braţele prinosul adus zeului.

Hapi nu se clinti şi nici nu se sinchisi. Obişnuit cu toate aceste ceremonii în cinstea lui, cu o existenţă de solemnă plictiseală, care devenise, datorită unei anumite conformaţii trupeşti, melancolicul său destin, sta nemişcat, cu picioarele depărtate, pîndind cu ochii lui mici şi înroşiţi de taur, peste capul aducătorului ofrandei, lumea ce sălta şi ţopăia strigîndu-i numele sfînt, cu o mînă pe piept şi cealaltă întinsă spre el. Erau atît de bucuroşi să-l vadă ţinut cu funii de aur şi să-l ştie bine păzit în grija templului, înghesuit de paznicii ce-l slujeau! Era zeul şi prizonierul lor. Şi tocmai întemniţarea lui, şi siguranţa pe care aceasta le-o dădea, o aclamau ei, chiuind şi ţopăind de bucurie, şi poate că taurul îi privea aşa, parcă pîndindu-i cu răutate, pentru că pricepea că, în ciuda tuturor acestor ceremonii, nu prea îi voiau binele.

Meşterul brutar Bata nu ţopăia de bucurie cu ceilalţi, din pricina burduhanului său, dar dădea şi el, cu glas puternic, răspuns preotului şi saluta zeul, prosternîndu-se sau ridicînd mîna, vădit întărit sufleteşte la vederea lui.

— Cînd îl vezi, te simţi foarte bine, le spuse vecinilor săi. Întăreşte duhul vieţii şi îţi reînsufleţeşte nădejdea. Ştiu din proprie experienţă că, după ce-l văd pe Hapi, nu mai am nevoie de mîncare toată ziua, căci mă simt ca şi cum aş fi înfulecat o mulţime de carne de vită, sînt somnoros şi sătul după asta, trag un pui de somn şi mă trezesc ca nou-născut. Hapi, replica vie a lui Ptah, este un zeu foarte mare! Se cuvine să ştiţi că încă de pe acum îi aşteaptă mormântul la soare-apune, căci porunca a fost dată ca după moarte să fie sărat şi înfăşat, adică îmbălsămat conform celei mai înalte categorii tarifare, cu răşine scumpe şi cu fîşii de in regal, şi să fie aşezat, potrivit obiceiului, în oraşul morţilor, în casa veşnică a animalelor divine. Aşa s-a poruncit, spuse el, aşa se va întîmpla. De pe acum, odihnesc, în lăcaşul veşnic de la soare-apune, în sicriele de piatră, doi Usar-Hapi.

Bătrînul îi aruncă o privire lui Iosif, iar acesta o tălmăci ca o încurajare de a pune o întrebare.

— Îndeamnă-l pe acest bărbat, se rugă el, să ne explice de ce a spus că lăcaşul de veci al lui Usar-Hapi îl aşteaptă la soare-apune, căci doar nu se află la soare-apune, întrucît Menfe, oraşul celor vii se găseşte chiar pe malul apusean, aşa că nici un mort nu are a trece fluviul.

— Tinerelul ăsta, mijloci bătrînul, întorcîndu-se către brutar, întrebă cutare şi cutare lucru. Poţi să-i răspunzi?

— Am spus, aşa cum se vorbeşte la noi, îi replică egipteanul, şi nici nu m-am gîndit la vorbele mele. Căci vorbim toţi aşa şi nu despicăm firul în patru, Soare-apune înseamnă, în graiul nostru, soare-apune, adică cetatea morţilor. Dar este adevărat că morţii din Menfe nu trec nicidecum fluviul, ca în alte părţi, ci însuşi oraşul celor vii se află la soare-apune. Vorbele flăcăiandrului tău sînt întemeiate, dacă stai să cumpăneşti bine. Dar potrivit felului nostru de a vorbi, am şi eu dreptate.

— Mai întreabă-l încă ceva, spuse Iosif. Dacă, Hapi, frumosul taur, este, pentru vii, Ptah cel viu, ce mai înfăţişează Ptah în paraclisul său?

— Ptah este mare, răspunse brutarul.

— Spune-i că nu mă îndoiesc de asta, îl încredinţă Iosif. Dar Hapi se numeşte, după moarte, Usar-Hapi, şi iarăşi, Ptah în luntrea sa este Osiris şi se spune că are o înfăţişare omenească, deoarece are forma sicrielor cu ţăcălie, pe care tîmplarii le lucrează cu tesla, şi pare îmbălsămat. Aşadar, el ce este?

— Fă-l pe flăcăiandrul tău să priceapă, îi zise brutarul, că, în fiecare zi preotul intră la Ptah, îi deschide gura, cu o unealtă anume făcută pentru asta, ca să poată bea şi mînca, şi în fiecare zi îi împrospătează pe obraji sulemeneala vieţii. Asta este slujba şi îngrijirea.

— Acum, zise Iosif, îmi îngădui să întreb cu toată cuviinţa, ce face preotul cu mortul în faţa mormîntului său, cînd Anup îi stă în spate, şi care-i slujba ce o săvîrşeşte asupra mumiei?

— Nu ştie nici măcar atît? răspunse mirat brutarul. Se vede limpede că e un om al deşertului, străin cu totul şi venit în Egipt de curînd. Slujba constă înainte de toate, îngăduie-mi să i-o spun, în ceea ce noi numim deschiderea-gurii, şi i se zice astfel, deoarece preotul descleştează cu un băţ potrivit gura mortului, ca acesta să poată mînca şi să se poată bucura de prinosurile care i se aduc. Apoi, preotul morţilor, ca să simbolizeze învierea potrivit pildei date de Osiris, sulemeneşte înfloritor obrajii mumiei, mîngîietor lucru pentru cei ce bocesc.

— Am ascultat cu plăcere ce mi s-a spus şi mulţumesc mult. Numai în asta stă, prin urmare, deosebirea între slujba făcută pentru zei şi slujba făcută pentru morţi. Acum, mai întrebaţi-l pe meşterul Bata, cu ce se clădeşte în ţara Egiptului.

— Flăcăiandrul tău, îi răspunse brutarul, este frumuşel, dar puţin cam nătîng. Pentru cei vii, se construieşte din cărămizi, făcute din mîlul Nilului. Locuinţele morţilor, ca şi templele, dealtfel, se clădesc din pietre veşnice.

— Am ascultat ceea ce mi s-a spus, zise Iosif, şi mulţumesc mult. Dar dacă două lucruri se aseamănă tare, înseamnă că pot fi schimbate între ele. Cu alte cuvinte, mormintele Egiptului sînt temple, iar templele...

— Templele sînt lăcaşurile zeilor, îl completă brutarul.

— Tu ai spus-o. Morţii egiptenilor sînt zei, dar zeii voştri, ce sînt?

— Zeii sînt mari, i-o întoarse Bata, brutarul. Simt acest lucru după îmbuibarea şi oboseala ce mă cuprinde după ce l-am privit pe Hapi. Vreau să mă duc acasă, să dorm ca un prunc şi să renasc. Între timp, trebuie să se fi întors şi femeia mea de la slujba Zeiţei Mame. Fiţi sănătoşi, voi străinilor! Bucuraţi-vă şi călătoriţi în pace!

Astfel plecă. Iar bătrînul grăi către Iosif:

— Omul era vlăguit de vederea zeului, iar tu n-ar fi trebuit să-l hărţui cu întrebări cicălitoare, prin mijlocirea mea.

— Se cuvine însă, se dezvinovăţi Iosif, ca sluga ta să se informeze de toate, ca să se

descurce în viaţa Egiptului, în care vrei să mă laşi şi unde îi este hărăzit să se statornicească. Aici, totul este destul de ciudat şi nou pentru băiat. Copiii Egiptului se roagă în morminte, fie că le spun temple sau lăcaşuri veşnice; la noi însă, rugăciunile se înalţă de sub arborii verzi, potrivit datinei strămoşilor noştri. Oare nu-i de meditat şi de rîs cu copiii ăştia? Ei îl socot pe Hapi forma vie a lui Ptah, iar eu îmi spun că Ptah chiar are nevoie de aşa ceva, deoarece e vădit înfăşat în fîşii, deci este un leş. Ei însă nu se astîmpără şi n-au sufletul împăcat pînă nu i-au legat fedeleş şi forma vie, făcînd şi din ea un Osiris, o mumie divină. Eu, însă, am o slăbiciune pentru Menfe, ai cărei morţi n-au a mai trece Nilul, deoarece chiar oraşul se află la soare-apune — acest oraş mare plin de oameni şi căruia i-au prescurtat, pentru înlesnirea lor, numele. Păcat că binecuvîntata casă pe pragul căreia vrei să mă duci, casa lui Petepre, cel cu evantaiul, nu este aici, la Menfe, care mi-ar plăcea cel mai mult dintre oraşele Egiptului.

— Eşti încă mult prea necopt, îi răspunse bătrînul, să-ţi poţi da seama de ceea ce-ţi prieşte. Dar, eu o ştiu şi am grijă de ce-ţi prieşte ca un tată; căci asta îţi şi sînt, dacă recunoaştem că groapa ţi-a fost mamă. Mîine, chiar la primele ore ale dimineţii, vom urca pe o corabie şi vom pluti nouă zile de-a lungul ţării Egiptului, urcînd în susul fluviului Nil, către miază-zi, ca la sfîrşit să punem piciorul pe ţărmul sclipitor al lui Veset-per-Amon, oraşul regelui.

CAPITOLUL TREI

SORIREA

Călătoria pe fluviu

,,Fulgerător de nume” se chema corabia pe care se urcaseră ismaeliţii la schelă, trecînd împreună cu animalele lor peste o punte, după ce îşi luaseră merinde pentru nouă zile, prin dughenele din apropierea malului. Acesta îi era numele, scris pe amîndouă părţile provei, împodobite cu un cap de gîscă — nume scornit de lăudăroşenia egiptenilor, deoarece, de fapt, era cea mai greoaie corabie de la schela oraşului Memfis, foarte pintecoasă, să încapă în ea cît mai multă încărcătură, cu bordurile de lemn, cu o singură cabină, de fapt un cort de rogojini, deschis în faţă, şi numai cu o cîrmă, dar foarte grea, legată de un stîlp, la pupă.

Pe stăpînul corăbiei — un bărbat de la miazănoapte, cu cercei la urechi şi părul alb pe cap şi pe piept, îi zicea Tot-nofer — bătrînul îl cunoscuse la han şi căzuse cu el la învoială, căci îi ceruse preţ mic pentru călătoria pe Nil. Corabia lui Tot-nofer era încărcată cu cherestea, valuri de pînză de in regal şi de in comun, papirus, piei de bou şi odgoane, douăzeci de saci de linte şi treizeci de butoaie de peşte uscat. În afară de asta, „Fulgerător de iute“ mai avea, pe punte, lîngă proră, statuia unui cetăţean bogat din Teba, îmbrăcată cu leaturi şi pînză de sac. Era menită „casei bune“, adică mormântului său, dincolo de fluviu, spre soare-apune, unde, ieşind pe o uşă falsă, trebuia să contemple atît bunurile sale în veşnicie, cît şi scenele din viaţa lui de toate zilele, pictate pe ziduri. Ochii cu care statuia ar fi trebuit să le vadă pe toate, nu-i fuseseră încă încastraţi în orbite, statuia nu fusese încă vopsită în culorile vieţii şi nu exista nici bastonul pe care ar fi trebuit să-l strîngă pumnul întins, alături de foaia dinainte, piezişă şi ţeapănă, a şorţului. Dar modelul ţinuse ca guşa

lui şi picioarele-i dolofane să-i fie făcute, sau cel puţin schiţate, sub ochii zeului Ptah şi de artiştii lui; finisarea statuii n-avea decît să se facă într-un atelier din necropola Tebei.

Echipajul corăbiei dezlegă, pe la amiază, odgoanele ce o legau de mal, apoi înălţă pînza cafenie şi destul de cîrpită, pe care vîntul de miazănoapte o şi umflă. Cîrmaciul începu să mînuiască cîrma cu mangealîcul de lemn de la pupa ascuţită a corăbiei, iar un bărbat, cocoţat pe capul de gîscă de la provă, încerca cu o prăjină şenalul navigabil, pe cînd Tot-nofer, stăpînul corăbiei, pentru a-i îndupleca pe zei să fie prielnici călătoriei, se apucă să ardă, chiar în faţa cabinei, cîteva bucăţi din răşina pe care ismaeliţii i-o dăduseră drept plată, şi astfel corabia care-l ducea pe Iosif, porni de-a lungul malului, cu amîndouă capetele îndoite mult în sus şi netăind apa decît cu mijlocul chilei, iar bătrînul, aşezat cu ai săi pe stiva de lemne din spatele cabinei, se deda la consideraţii asupra înţelepciunii vieţii, în care aproape întotdeauna cîştigul şi paguba se cumpănesc şi se compensează, încît desăvîrşita stare mijlocie stă într-un amestec de nici prea bine şi nici prea rău. Aşa, de pildă, ca acum, cînd pluteau împotriva curentului apei, dar, în schimb, vîntul sufla de la miazănoapte, ca aproape totdeauna, umflînd prielnic pînza, înfrînarea şi imboldul laolaltă îngăduind o înaintare moderată. Coborîrea pe cursul apei ar fi ea veselă, căci te-ai putea lăsa dus de curent: numai că astfel mişcarea ar ajunge lesne dezordonată, corabia s-ar putea pune de-a curmezişul şi oamenii ar trebui să se istovească la vîsle şi cîrmă, ca să nu se termine chiar prost călătoria. Astfel avantajele vieţii ar fi totdeauna îngrădite de dezavantaje, iar dezavantajele cumpănite de avantaje, încît, strict calculatoric, rezultatul ar fi nul şi neatent, practic, însă, înţelepciunea cumpănirii şi perfecţiunea mediei, faţă de care nu-şi are locul nici chiotul de bucurie, nici blestemul, ci mulţumirea. Căci perfecţiunea n-ar sta în adunarea de avantaje de o singură parte, ceea ce ar face, de cealaltă parte, viaţa imposibilă, prin mulţimea de dezavantaje. Ci perfecţiunea ar consta în anularea reciprocă a avantajului şi dezavantajului în neant, ce s-ar numi mulţumire.

Cam aşa vorbea bătrînul, ţinînd degetul ridicat şi capul aplecat pe-o parte, iar ai lui îl ascultau cu gura căscată, schimbînd între ei priviri încăpăţînat-ruşinate, cum fac oamenii de rînd cărora li se propune cîte un subiect de gîndire ce-i depăşeşte şi pe care ar fi fost bucuroşi să nici nu fi trebuit să-l asculte. Dar şi Iosif urmărea neatent abstracţiunile bătrînului, căci îl bucura noua sa experienţă, a călătoriei pe apă, adierea răcoroasă a vîntului, clipocitul melodic al valurilor la provă, dulcea alunecare legănată pe întinderea vastă a fluviului, ale cărui valuri le săreau scînteietoare în întâmpinare, cum îi sărise odinioară pămîntul în întâmpinarea lui Eliezer, în călătoria sa. Pe mal se perindau privelişti vesele, mănoase şi sfinţite; treceau des prin dreptul unor colonade, alteori le făceau alaiul crînguri de palmieri, şi tot atît de des apăreau drumuri, pardosite de mîna omului cu lespezi, care duceau spre templele oraşelor. Defilau prin faţa lor sate cu hulubării înalte, ogoare înverzite, şi iarăşi strălucirea pestriţă a oraşelor, cu obeliscurile lor solare, scînteind de aur, porţi împodobite cu flamuri şi perechi de uriaşi de granit, ce şedeau pe ţărm, cu mîinile pe genunchi şi priveau, cu o senină încremenire, pustia, dincolo de întinderea fluviului şi a ogoarelor. Toate acestea erau cîteodată foarte apropiate şi, cîteodată, foarte depărtate — după cum pluteau pe firul de mijloc al apei, care, în unele locuri, se lărgea devenind asemenea unei mări, sau înaintau de-a lungul malului, urmîndu-i cotiturile, îndărătul cărora, cînd se ascundeau, cînd se iveau dintr-o dată, mereu alte privelişti ale Egiptului. Dar cît de distractivă era însăşi viaţa căii sfinte, a marelui drum al călătoriilor în ţara Egiptului, cîte pînze, grosolane sau scumpe, de corăbii erau umflate de vînt — şi ce multe vîsle se opinteau în valurile sale! Pe întinderea apelor, aerul limpede şi sonor vibra de glasuri omeneşti, se auzeau saluturile şi vorbele de şagă ale corăbierilor, strigătele oamenilor care

mînuiau ghionderul la provă, vestind bulboane sau bancuri de nisip, în sfîrşit, poruncile cîntate tărăgănat, date de proprietarii vaselor, de pe acoperişurile cabinelor, corăbierilor ce mînuiau fie pînzele, fie cîrma. Corăbii mătăhăloase, ca a lui Tot- nofer, erau o mulţime, dar treceau pe lîngă ei şi nave subţiri şi avîntate, întreceau pe „Fulgerător de iute“, ajungîndu-l din urmă şi luîndu-i-o înainte sau veneau repede din sens invers: vopsite albastru, cu catargul scurt şi pînza largă, albă ca porumbelul, aveau prova în formă de lotus şi un chioşc elegant în locul cabinei primitive. Mai erau şi corăbiile templelor, cu pînza largă, de purpură, şi cu picturi mari la provă ; şi mai erau, de asemenea, preanobilele corăbii ale celor puternici, cu cîte doisprezece vîslaşi pe fiecare parte, cu chioşcuri zvelte, prevăzute cu porţi sprijinite de stîlpi, pe acoperişul lor aflîndu-se calabalâcul şi carul stăpînului, iar între luxoşii pereţi, acoperiţi cu covoare, şedea nobilul cu mîinile pe genunchi, înţepenit în splendoarea şi bogăţia sa, fără a privi la dreapta sau la stânga. În sfîrşit, se încrucişară şi cu un convoi funebru, trăgând trei luntre la şir, iar în ultima, albă în întregime, fără pînză şi fără vîsle, zăcea Osiris cel multicolor, cu capul îndreptat înainte, pe o năsălie cu picioarele de leu, înconjurat de bocitori.

Da, multe erau de văzut, atît pe maluri, cît şi pe fluviu; Iosif, cel vândut, încerca pentru prima oară bucuria unei asemenea călătorii pe apă, iar zilele zburau ca orele. Cît de obişnuit avea să-i ajungă mai tîrziu acest fel de călătorie pe apă şi, îndeosebi, drumul între lăcaşul lui Arnon şi funerar-glumeţul Menfe! Atunci, el însuşi avea să şadă, potrivit hotărîrilor cerului, întocmai ca aceste prea alese feţe, în chioşcurile lor acoperite cu covoare, încremenit în nemişcarea demnă, pe care va trebui s-o înveţe, pentru că poporul aşteaptă s-o vadă la zei şi la cei puternici. Căci avea să se călăuzească în viaţă cu atâta înţelepciune şi să se cârmuiască atît de iscusit în legăturile sale cu Dumnezeu, încît va ajunge printre primii din apus, putînd să şadă fără a se uita nici la dreapta, nici la stînga. Asta îi era sorocit. Deocamdată, însă, mai arunca nesăţios priviri la dreapta şi la stînga, să adune şi să îngrămădească în minte şi-n simţirea sa priveliştile şi viaţa acestei ţări, mereu cu grijă ca nu cumva curiozitatea să-i degenereze în zăpăceală sau într-o nerozie stânjenitoare, ci să se păstreze rezervată şi vie, întru slava părinţilor.

Astfel, cu seara şi dimineaţa, se adunau zilele, tot mai multe. Menfe rămase departe în urmă, ca şi ziua plecării lor. La scăpătatul soarelui, deşertul devenea siniliu, pe cînd de-a stînga cerul arabic răsfrîngea în nuanţe mai palide lucirile fulgerătoare, portocalii, ale cerului libic de la dreapta lor, iar ei trăgeau corabia la mal, o priponeau unde se întîmpla şi se culcau, pentru a-şi urma drumul a doua zi dimineaţă. Vîntul le rămase aproape statornic prielnic, în afară doar de zilele cînd se potolea. Atunci trebuia vîslit, treabă la care ajuta Usarsif, cel de vînzare, cît şi ismaeliţii mai tineri, căci corăbieri erau puţini şi corabia lor întîrzia, ceea ce îl amăra peste măsură pe Thot- nofer, care trebuia să predea, într-o zi anume, statuia funerară. Totuşi întîrzierea nu fu mare, căci, în alte zile, pînza se umfla cu atît mai tare, cîştigul şi pierderea cumpănindu-se, dînd naştere mulţumirii; iar în seara celei de a noua zile văzură, mişcîndu-se minunat de gingaş, în depărtarea limpede, de culoarea strugurelui pîrguit, înălţimile dinţate şi miraculos de frumoase, asemenea pietrei roşii de corindon, deşi toţi ştiau că erau moarte, nemişcate, deznădăjduite şi blestemate, ca toţi munţii Egiptului. Stăpînul corăbiei, împreună cu bătrînul ismaelit, recunoscură în ele munţii lui Amon, măgurile lui No; şi, după ce dormiră, înălţară iarăşi pînza, însă erau atît de nerăbdători, încît mai şi traseră la lopeţi, astfel că, deodată, în faţa lor izbucni o scăpărare de aur, o lucire gingaşă a tuturor culorilor curcubeului, şi pătrunseră cu corabia în vestita şi minunata cetate a faraonului, înainte încă să fi pus piciorul pe pământ: căci fluviul devenise o cale triumfală, curgînd domol de-a lungul şirurilor de clădiri neasemuit de frumoase, înconjurate de raiuri de verdeaţă, printre temple şi

palate, atît pe dreapta cît şi pe stînga, prin urmare, deopotrivă şi pe ţărmul vieţii şi pe ţărmul morţii, între şiruri de coloane în formă de snop de papirus sau de lotus, printre obeliscuri cu vîrfuriie de aur şi statui uriaşe şi turnurile porţilor, la care ajungeai printre alei de sfincşi ce porneau de la ţărm; iar canaturile porţilor şi beţele poleite ale flamurilor răspîndeau fulgere, silind ochii să clipească, încît toate culorile picturilor şi inscripţiilor murale, roşu cinabru, purpura vineţie şi verdele de smarald, galbenul şi ocrul şi albăstruiul azurului, se amestecau înaintea lor, într-un imens vălmăşag de nuanţe neprecise.

— Acesta este Epet-Ezovet, marele lăcaş al lui Arnon, spuse bătrînul către Iosif, arătîndu-i-l cu degetul. Are o sală largă de cincizeci de coţi, cu cincizeci şi două de coloane şi stîlpi, asemenea stîlpilor cortului, iar sala, este, dacă-ţi place, pardosită cu lespezi de argint.

— De bună seamă că-mi place, îi răspunse Iosif. De altfel, ştiam mai de mult că Amon este un zeu foarte bogat.

— Acelea de colo sînt şantierele navale ale zeului, continuă bătrînul, arătîndu-i, spre stînga, portul interior şi docurile uscate pentru repararea corăbiilor, unde nenumăraţi bărbaţi cu şorţuri, dulgherii zeului, trebăluiau în jurul carenelor, cu sfredele, cu ciocane şi cu smoală...

Acesta este templul mortuar al faraonului, iar celălalt, de colo, palatul vieţii sale, adăugă el şi întinse braţul spre apus, atrăgîndu-i atenţia asupra unui grup de clădiri de o splendoare ce te copleşea şi, totodată, te încînta. Asta este Casa de la miazăzi a femeilor lui Amon, îi mai spuse bătrînul, şi iarăşi trecu cu degetul către celălalt mal, pentru a-i arăta templele şi clădirile ridicate, unele lîngă altele, pe malul fluviului. Pe faţadele însorite puternic, se vedeau umbrele în unghiuri ale unor ieşinduri, iar de jur împrejur mai forfotea o droaie de muncitori constructori. Vezi această minunăţie? mai adăugă el. Vezi Casa de taină a zămislirii regale? Bagi de seamă că faraonul a poruncit să se clădească în faţa vechii săli şi a curţii, o nouă sală, ale cărei coloane sînt mai înalte decît celelalte? Prietene, ceea ce vezi tu, acolo, este măreţul Novet- Amon, care ni se arată! Spune-mi drept, nu te-a uimit aleea berbecilor, ce leagă, acolo, Casa de la miazăzi a femeilor cu Marea locuinţă? Află că aleea, asta ca s-o ştii, are o lungime de cinci mii de coţi, şi este mărginită, de-a dreapta şi de-a stingă, de berbecii lui Amon, ce poartă între picioarele lor chipul faraonului.

— E mai mult decît drăguţ, îi răspunse Iosif.

— Drăguţ? se aprinse bătrînul. Mă văd silit să te fac atent că, din comoara graiului, tu alegi cuvintele cele mai caraghios de nepotrivite, iar reflecţiile tale faţă de minunăţia oraşului Veset nu mă mulţumesc deloc.

— Totuşi, am spus „mai mult“ decît drăguţ, i-o întoarse Iosif. Cît vrei mai mult. Dar unde-i casa celui care poartă evantaiul, pragul pe care vrei să mă duci? Poţi să mi-o arăţi?

— Nu, deocamdată, căci nu se vede de aici, răspunse bătrînul. Ea se află hăt-colo, în spre pustiul răsăritean, unde casele sînt mai rare şi unde oraşul se prefiră în grădini şi vilele stăpînilor.

— Şi vrei să mă duci acolo chiar azi?

— Nu mai poţi aştepta deloc şi tu, să te vînd neîntârziat? Eşti chiar atît de încredinţat că vechilul casei te va place şi că-mi va da îndeajuns, încît să-mi scot cheltuielile şi, pe deasupra, să mă mai aleg şi cu un cîştig, mic, dar drept? Iată, luna a crescut şi a descrescut de cîteva ori de cînd te-am scos din fîntînă, adică din sînul maicii tale, şi s-au scurs destule zile de drum, de cînd îmi coci

lipii şi tot dai la iveală, din comoara ta de vorbe, cuvinte noi, să-mi urezi noapte bună. Aşa, că se prea poate ca timpul să-ţi pară lung şi să înceapă să ţi se urască printre noi, năzuind la o nouă slujbă. Dar tot astfel, se prea poate, ca din mulţimea zilelor petrecute cu noi să fi prins să-ţi crească obişnuinţa în suflet şi să-ţi pară rău să te desparţi de bătrînul midianit din Ma'on, mamoşul tău, încît să aştepţi fără grabă ora plecării lui, cînd te va lăsa pe mîini străine. Iată cele două posibilităţi ce rezultă din mulţimea zilelor noastre de drumeţie împreună.

— Ultima posibilitate, îi zise Iosif, hotărît ultima, cuprinde adevărul. N-am, de bună seamă, nici o grabă să mă despart de tine, mîntuitorul meu. Sînt doar grăbit să ajung acolo unde Dumnezeu doreşte să fiu.

— Aibi răbdare, îi răspunse bătrînul. Om coborî, curînd, şi pe uscat ne-om supune tuturor sîcîielilor cu care copiii Egiptului îi hărţuie pe noii sosiţi, şi care durează. Abia după aceea vom merge spre partea mai veche a oraşului şi om trage la un han pe care-l cunosc, unde om petrece noaptea. Iar mîine dimineaţă, te-oi duce pe pragul casei binecuvîntate şi te-oi arăta spre vînzare vechilului Mont-kav, prietenul meu.

Pe cînd vorbeau astfel, corabia ajunse în port sau, mai curînd, trase la schelă, după ce tăiase fluviul de-a curmezişul, în vreme ce Tot-nofer, stăpînul ei, se apucă să ardă din nou balsam în faţa cabinei, drept mulţumire zeilor, că l-au adus cu bine la capătul călătoriei; iar cît despre debarcare, ea comportă lanţul întreg de belele, pierderi de timp şi plictiseli fără sfîrşit, care au fost şi sînt nedespărţite de sosirea unei nave. Fură prinşi în îmbulzeala şi ţipetele de pe schelă şi de pe apă; nenumărate corăbii localnice şi străine se buluceau, unele fiind gata trase la mal, altele încercînd să arunce odgonul de îndată ce se ivea vreun ţăruş liber; supraveghetorii schelei şi slujbaşii de la vamă dădură năvală pe „Fulgerător de iute", întocmind mulţime de acte, în vreme ce, pe ţărm, slujitorii omului care comandase statuia urlau din răsputeri, întinzînd braţele către chipul pe care îl aşteptaseră atît, iar o droaie de neguţători strigau, să-şi spargă plămînii, să vîndă celor sosiţi sandale, scufii şi turte cu miere; glasurile lor se amestecau cu behăitul turmelor coborîte pe uscat, lîngă ei, şi cu muzica unor măscărici care, cocoţaţi pe zidul cheiului, se trudeau să atragă atenţia asupra lor, răcnind cît puteau mai tare. Era o nemaipomenită harababură şi, în mijlocul ei, Iosif împreună cu tovarăşii lui, rămaseră încremeniţi şi muţi pe stiva de lemne dindărătul corăbiei, aşteptînd să pună piciorul pe chei, pentru a merge la han, ceea ce, deocamdată, mai avea să dureze. Căci şi bătrînul trebui să se înfăţişeze în faţa vameşilor, să se declare pe sine şi tot ce era al lui pe corabie şi să plătească taxa portului pentru marfa sa. Dar se pricepu atît de bine să-i ia subţire pe slujbaşi şi să pună, cu felul său de a fi, atîta înţelepciune şi omenie în locul relaţiilor administrative, încît ei începură să rîdă şi, în schimbul unor mici daruri, nu se arătară prea cusurgii, îngăduindu-i să coboare la mal împreună cu oamenii lui; şi, cîteva ore după ce aruncaseră odgonul, cumpărătorii lui Iosif putură să-şi treacă peste punte cămilele, în desăvîrşita nepăsare a unei mulţimi obişnuite cu toate neamurile şi toate veşmintele, şi-şi tăiară drum prin hărmălaia nedesluşită a portului.

Iosif trece prin Veset

Oraşul în care Iosif debarcă şi-n care trăi, căruia, mai tîrziu, grecii aveau să-i spună „Thebai",

pentru a-i da un nume mai uşor de rostit şi mai familiar lor, nu ajunsese încă în culmea gloriei sale, măcar că de pe atunci era vestit, cum, dealtfel, reiese atît din felul în care ismaelitul îi vorbise despre el, cît şi din sentimentele ce-l încercară pe Iosif, cînd află că acesta va fi ţinta călătoriei sale. Din străfundul vremurilor străvechi, adică din începuturile zilelor lui întunecate şi umile, oraşul acesta nu contenise o clipă să propăşească întru înălţarea sa şi deplina lui înflorire; dar mai trebuiau încă destul de multe ca splendoarea lui să atingă un punct de desăvîrşire cu neputinţă de întrecut, făcînd din el una dintre cele şapte minuni ale lumii; atît în întregul său, cît şi deja, ba chiar îndeosebi, într-una din părţile lui — sala de uriaşe proporţii, fără pereche de frumoasă, cu plafonul susţinut de coloane, pe care un faraon de mai tîrziu, numit Re-messu, adică „Soarele l-a născut“, avea s-o adauge, către miazănoapte, la grupul de clădiri ale marelui templu al lui Amon, cu o risipă de cheltuieli potrivită cu uriaşa însemnătate la care ajunsese zeul. Din această minunăţie ochii lui Iosif nu văzură nimic, după cum nu putuseră vedea, în preajma piramidelor, valurile succesive de trecuturi aşternute în jurul lor, dar dintr-o pricină opusă: splendida sală nu devenise încă prezent şi nimeni nu se încumeta măcar s-o închipuie. Deoarece, ca sala asta să devină posibilă, mai trebuiau ridicate multe clădiri, care să poată fi apoi întrecute de închipuirea învăţată cu ele şi mereu nemulţumită: aşa, de pildă, era sala de festivităţi de la Epet-Esovet, pardosită cu lespezi de argint, pe care bătrînul o ştia, cu cei cincizeci şi doi de pilaştri asemenea stâlpilor unui cort, clădită de al treilea predecesor al zeului actual; sau sala imensă pe care, chiar atunci, cel de acum o construia, cum văzuse Iosif, la miazăzi de Casa femeilor lui Amon, neasemuitul templu de pe malul fluviului, întrecînd tot ce se clădise pînă atunci. Frumuseţea aceasta trebuia mai întîi închipuită şi înfăptuită în credinţa că înfăţişa ceva unic, pentru ca, după aceea, firea nesăţioasă a oamenilor să se întemeieze pe ea şi, în felul acesta, mai tîrziu, să fie închipuită şi realizată în fapt, la ceasul ei, splendoarea fără seamăn, desăvîrşită şi care nu mai putea fi întrecută de nimeni şi de nimic, minunea lumii, sala lui Ramses.

Cu toate că, pe vremea lui Iosif şi a povestirii noastre, această minune nu exista, ci mai era, ca să spunem aşa, pe drumul timpului, oraşul Veset, numit şi Novet- Amon, capitala de pe malul fluviului Nil, stîrnea încă de pe atunci, chiar şi pe treapta de frumuseţe la care ajunsese, uluirea tuturor, pînă la marginile lumii din acea vreme, larmă ce mai şi era exagerată : un acord asupra faimei, cum le place oamenilor, faima de care contemporanii se îndrăgostesc şi pe care o slăvesc din auzite, dar cu o încăpăţînare unanimă, fiindcă entuziasmul şade bine şi face şcoală, iar cel care ar fi pus făţiş la îndoială că oraşul No al Egiptului ar fi unic în măreţie şi în frumuseţe, cvintesenţa măreţiei arhitecturale, un oraş de vis, ar fi fost privit chiorîş, punîndu-se singur în afara omenirii. Nouă, care ne-am coborît pînă la el — ne-am lăsat „de vale“, în sensul spaţial, am urcat, adică, pieptiş, cursul fluviului, laolaltă cu Iosif, şi ne-am coborît, de asemenea, şi în timp, deci în trecut, unde, la adîncimi relativ moderne, oraşul acesta continua să trăiască cu vuiet, să forfotească, să scapere şi să reflecteze, limpede şi exact, în oglinda încremenită a apelor sfinte, imaginea templelor sale — nouă ni se întîmplă, în mod necesar, cu acest oraş, cam cum ni s-a întîmplat cu Iosif, cel prea lăudat şi idealizat de cînturi şi legende, cînd l-am văzut, pentru prima dată, în realitate, lîngă fîntînă: i-am redus frumuseţea de necrezut, cum se spunea, la scara omenească a prezentului său, iar din farmecul lui seducător, inutil exagerat de faimă, tot rămăsese prea destul.

Acelaşi lucru s-a petrecut şi cu No, oraşul ceresc. Nu fusese zidit din materiale cereşti, ci din cărămidă, făcută din argilă amestecată şi frămîntată cu paie, ca orice alt oraş egiptean, şi, ceea ce îl alină pe Iosif, uliţele sale erau tot atît de strîmte şi de întortocheate, de murdare şi de împuţite, cum au fost şi vor fi totdeauna, prin aceste părţi, străzile aşezărilor omeneşti mari sau mici — cel

puţin în cartierele întinse ale sărăcimii, căci numărul sărăntocilor întrecea cu mult, ca de obicei, numărul celor bogaţi, care locuiau în case fermecătoare, risipite printre vaste spaţii verzi. Cînd, în lumea largă, pe insulele mărilor şi pe şi mai depărtate ţărmuri, se spunea şi se cînta că în oraşul Veset „casele erau doldora de comori“, asta nu se potrivea, cu excepţia templelor, bineînţeles, în care aurul se vîntura cu lopata, decît unui număr foarte mic de locuinţe, pe care faraonul le îmbogăţise; însă marea majoritate a celorlalte case nu ascundea nici o comoară şi erau tot atît de sărace ca locuitorii de pe insulele şi ţărmurile îndepărtate, care se încălzeau la gîndul binecuvîntatei străluciri a bogăţiei Vesetului.

Oraşul No era socotit de o mărime enormă şi chiar aşa era, dar sub rezerva ca expresia „enormă“, să nu fie luată în sine, adică în sensul independent şi absolut, ci relativ, căci accepţia sa variază în raport cu ideea particulară sau generală care o determină în ochii lumii, semnul distinctiv al măreţiei Vesetului se lega de o neînţelegere: anume de cele „o sută de porţi“ ale sale. Din Cipru-Alaşia pînă în Creta şi mai departe, se spunea că oraşul egiptean are o sută de porţi. Şi se adăuga, cu admiraţia ce se cuvine celor legendare, că fiecare din aceste „o sută de porţi“ era destul de largă ca să poată trece prin deschiderea ei două sute de bărbaţi gata de luptă, împreună cu telegarii şi carele lor. Este limpede: flecarii aceia îşi închipuiau un zid circular de o lungime imensă, nu cu patru sau cinci porţi, ci cu o sută — o reprezentare copilărească, posibilă numai în minţile acelora care nu văzuseră niciodată oraşul Veset şi nu-l cunoşteau decît din legende sau din scorneli. Ideea multor porţi se lega într-un anumit sens, pe drept, de oraşul lui Amon; acesta avea într-adevăr multe „porţi“, dar nu erau porţi în zidul de apărare şi de ieşire la atac, ci erau construcţii decorative, măreţe şi înveselitoare, strălucind de bogăţia inscripţiilor lor magice şi ale basoreliefurilor policrome, cu piloni foarte înalţi, peste care fîlfîiau flamuri şi panglici multicolore prinse de vergele aurite, construcţii cu care purtătorii celor două coroane împodobiseră şi înzestraseră, treptat, cu prilejul anilor jubiliari şi ai marilor revoluţii astrale, sanctuarele zeilor. Existau, într-adevăr, o mulţime de asemenea „porţi“ monumentale, chiar dacă s-au mai tot adăugat pînă în ziua splendorii depline şi de neîntrecut a oraşului. Dar nici atunci şi nici mai tîrziu în vreo altă epocă, n-au fost „o sută de porţi“. O sută, însă, nu este decît o cifră rotundă şi, chiar pentru noi, ea nu înseamnă adesea decît, simplu, „foarte mult“. Marele lăcaş al lui Amon, de la miazănoapte, adică Epet-Esovet, avea, însă, pe vremea aceea, şase sau şapte asemenea porţi, iar templele mai mici din preajma sa, cum erau cele ale zeilor Honsu, Mut, Mont, Min şi Epet, cel întrupat într-un hipopotam, tot aveau mai multe porţi. Celălalt templu mare de pe malul fluviului, numit Casa femeilor lui Amon, aşezat la miazăzi, căruia i se zicea, mai simplu, „Haremul“, prezenta, de asemenea, mai multe porţi, străjuite de turnuri, ba, astfel de porţi fuseseră ridicate pînă şi în faţa locuinţelor unor zeităţi mai puţin însemnate, nici măcar băştinaşe, dar, oricum, locuind aici, aşa că li se aduceau prinosuri şi ofrande, sub formă de alimente — deci în faţa lăcaşurilor lui Osiris şi a zeiţei Isis, a lui Ptah de la Menfe, a lui Tot şi a multor altora.

Cartierele de temple, împresurate de grădinile, dumbrăvile şi lacurile lor, alcătuiau miezul oraşului, fiind, de fapt, oraşul însuşi, iar edificiile profane şi locuinţele oamenilor umpleau spaţiile goale dintre ele; cu alte cuvinte se întindeau din mahalalele de la miazăzi ale portului şi de la Casa femeilor lui Amon pînă către grupul templelor dinspre miazănoapte-răsărit, fiind străbătute, în lungime, de marea cale triumfală a divinităţii, străjuită pe amîndouă laturile de berbecii-sfincşi, pe care bătrînul i-o arătase lui Iosif de pe puntea corăbiei. Era o bună bucată de drum, lungă de cinci mii de coţi, şi deoarece calea procesiunilor se depărta de Nil, spre miazănoapte-răsărit, cotind spre interior, iar locuinţele ocupau spaţiul rămas liber între ea şi fluviu, pe cînd de partea cealaltă,

cartierele de locuinţe se întindeau pînă la marginea pustiului răsăritean, unde se risipeau, pierzîndu-se în grădinile şi vilele nobililor (acolo se aflau „casele doldora de comori“) — oraşul Veset era, într-adevăr, foarte mare sau, dacă vrem, chiar urieşesc: căci în el locuiau, se spunea, peste o sută de mii de oameni, iar dacă numărul o sută însemna o aproximare poetică, vorbind de porţi, în schimb cifra considerabilă de o sută de mii, folosită cu privire la locuitori, era vădit o rotunjire în jos: şi dacă ne încredem atît în rapida noastră evaluare, cît şi în aceea a lui Iosif, atunci trebuie să admitem că locuitorii Vesetului nu numai că erau „mai mulţi“, ci mult mai mulţi, foarte probabil chiar de două sau de trei ori mai mulţi, mai cu seamă dacă le adăugăm şi pe toţi aceia care populau necropola, de acolo, din apus, de dincolo de fluviu, denumită „în faţa stăpînului“ — bineînţeles, nu morţii, dar cei vii, care trăiau acolo din pricina serioaselor lor meşteşuguri, puse în slujba celor răposaţi, a acelora care trecuseră fluviul, cu care ei păstrau anume legături, profesionale ori rituale. Prin urmare, toţi aceştia, laolaltă cu locuinţele lor, alcătuiau acolo, peste apă, un oraş deosebit care, adăugat celuilalt Veset, oraşul propriu-zis, îi dădea o mărime extraordinară. Faraonul însuşi aparţinea locuitorilor din necropolă; căci nu în Vesetul celor vii, ci acolo, la apus, către hotarul deşertului şi printre stîncile lui roşii, se înălţa palatul său, de o gingăşie aeriană, în mijlocul grădinilor paradisiace, cu lacul lor şi jocuri de apă, ce nu existaseră pînă atunci.

Aşadar, un oraş foarte mare — şi mare nu numai prin suprafaţă şi numărul locuitorilor, ei mare, mai cu seamă, prin tensiunea lui interioară, împestriţarea de neamuri şi vesela însufleţire de iarmaroc, un oraş mare ca focar şi centru al lumii. Oraşul însuşi se socotea buricul pămîntului — ceea ce era o lăudăroşenie în ochii lui Iosif şi, dealtfel, discutabil. Doar mai exista şi Babelul, pe malul fluviului Eufrat, ce curgea anapoda, unde localnicii găseau, dimpotrivă, că fluviul Egiptului ar curge anapoda, şi nu voiau să se îndoiască de faptul că restul lumii era orînduit într-un cerc plin de admiraţie în jurul lui Babilu, deşi nici acolo nu se ajunsese încă, pe atunci, din punct de vedere arhitectonic, la frumuseţea deplină. Nu degeaba, acasă la Iosif, le plăcea să spună în legătură cu oraşul lui Amon, că „puterea i-o alcătuiau nubienii şi egiptenii fără număr, iar oamenii din Punt şi din Libia erau ajutoarele lui“. Dealtfel, încă de pe cînd străbătu pentru prima oară Vesetul, împreună cu ismaeliţii, de la malul fluviului pînă la hanul aflat tocmai departe, în adîncul oraşului înghesuit, Iosif adună o sută de impresii, care întăriră adevărul zicalei. Nimeni nu se uita după el şi tovarăşii lui, deoarece aici lumea era învăţată cu exotismul, iar al lor nu se vădi atît de puternic încît să bată la ochi. Cu atît mai nestînjenit putea privi, şi cel mult îngrijorarea că atît a forfotă de lume mare i-ar putea tulbura mîndria spirituală, dîndu-l pradă şovăielii, mai impunea oarecare reţinere privirilor sale.

Cîte n-a mai văzut de-a lungul drumului de la schelă pînă la han! Ce bogăţie de mărfuri se revărsa din dughene şi cum mai mişunau pe uliţe, cum mai viermuiau şi colcăiau toate soiurile de copii ai lui Adam! Se părea că întreaga populaţie a Vesetului se pornise să colinde oraşul de la un capăt la altul, împinsă de nu se ştie care nevoie fără astîmpăr s-o apuce la drum, într-o direcţie sau în cea contrară, iar printre localnici se amestecau, de-a valma, toate tipurile omeneşti şi toate porturile din cele patru colţuri ale lumii. Abia coborîţi pe uscat, Iosif şi ai lui văzură o gloată adunată în jurul unui grup de harapi cu pielea neagră ca abanosul, necrezut de buzaţi şi cu pene de struţ în păr: bărbaţi voinici şi femei cu ochii de animal şi cu sînii ca nişte burdufuri, care îşi cărau copii caraghioşi în panere purtate în spate. Mînau, legate cu lanţuri, pantere, care mieunau îngrozitor, şi paviani, maimuţe ce mergeau în patru labe; o girafă, pe dinainte cît un pom, şi pe dinapoi numai cît un cal, se înălţa printre ele, mai erau şi vreo cîţiva ogari; harapii duceau în braţe, înfăşurate în ţesături de aur, lucruri al căror preţ trebuia, fără îndoială, să fie pe măsura

învelitorilor lor — de bună seamă numai aur şi fildeş. Era vorba, după cum află Iosif, de tributul pe care o solie, mică şi extraordinară, în afara protocolului obişnuit, îl aducea, dinspre miazăzi, tocmai din ţara lui Kuş, din susul fluviului, aflată destul de departe de ţara Vesetului, ca să-l înmîneze faraonului, fiindu-i trimis de către viceregele şi principele din Kuş, să-i înveselească inima şi s-o cîştige de partea lui cu darul acesta, ca nu cumva maiestatea sa să se gîndească să-l recheme şi să-l înlocuiască în slujba atît de mănoasă, cu vreunul din domnii anturajului său, care, dimineaţa, în iatac, şopoteau vorbe viclene la slăvită ureche, săpîndu-l din umbră pe actualul dregător. Ciudat era că atît gloata din port, care se holba căscînd gura la această solie, cît şi golanii de pe uliţe, pe care-i desfăta gîtul girafei, lung ca un palmier, nu erau deloc străini de dedesubturile acestei mascarade, cunoscînd frămîntările viceregelui, dar şi vorbele defăimătoare şoptite dimineaţa în iatac, şi făceau în gura mare tot felul de comentarii critice, de faţă cu Iosif şi cu ismaeliţii. Păcat doar pentru ei, gîndi Iosif, că, printr-o atît de rece cunoaştere, desfătarea lor cu convoiul multicolor îşi pierdea nevinovăţia şi naivitatea. Dar poate că pentru ei tocmai în asta sta hazul deosebit al situaţiei, iar cît îl privea pe el, asculta cu plăcere ce vorbeau, socotind că i-ar fi de folos să afle, pe sub mînă, cîte ceva din tainele şi dedesubturile acestei lumi, de pildă, că principele din Kuş tremura pentru slujba sa, că curtenii îl defăimau şi că faraonul primea cu plăcere daruri; căci astea îi întăreau conştiinţa propriei demnităţi şi-l înarmau împotriva prostiei.

Păziţi şi îndrumaţi de slujbaşii egipteni, negrii au fost urcaţi într-o luntre şi trecuţi fluviul, pentru a fi duşi înaintea faraonului; Iosif mai văzu şi asta; dealtfel, mai întîlni pe drum şi alţi negri. Dar mai văzu oameni de toate nuanţele, negri ca obsidianul, oacheşi şi galbeni feluriţi, ba erau şi unii cu pielea ca brînza de albă, văzu, chiar oameni cu părul galben şi ochii ca azurul, văzu toate soiurile de feţe şi veşminte de orice croială, văzu însăşi omenirea. Asta se datora faptului că cele mai multe dintre corăbiile străinilor, cu care faraonul avea legături de negoţ, nu se opreau aproape niciodată în porturile Deltei, ci preferau să urce în susul fluviului, împinse de vîntul de la miază-noapte, ca să-şi descarce încărcătura, tributuri ori mărfuri de schimb, la faţa locului, cu alte cuvinte în Casa comorilor faraonului, unde oricum se adunau toate, îmbogăţindu-l în asemenea măsură atît pe Amon, cît şi pe prietenii lui, încît zeul îşi putea spori mereu pretenţiile privitoare la construcţii şi întrece tot ce exista, iar prietenii faraonului ajungeau în situaţia să-şi rafineze la extrem viaţa, ce devenea astfel nemaipomenit de aleasă, decăzînd, de atîta fineţe, chiar în sminteală.

Aşa îi explică bătrînul lucrurile lui Iosif, şi asta era pricina pentru care vedea printre locuitorii băştinaşi ai Vesetului, în afară de harapii din Kuş şi atîtea alte neamuri: beduini din ţara lui Dumnezeu, de pe malul Mării Roşii; libieni cu chipurile palide, din oazele de pe coastele apusene, îmbrăcaţi în burnuze tărcate, ţesute din lînă, şi cu părul împletit în codiţe ca ţepii ariciului; oamenii din Amu şi asiatici ca el, înfăşuraţi în ţesături multicolore de lînă, cu barba şi nasul celor din ţara sa; bărbaţi hitiţi, de dincolo de munţii Amanus, cu pletele vîrîte în săculeţe de pînză şi cămăşile strînse pe trup; neguţători din Mitanni, purtînd impunătorul veşmînt din Babel, cu multe falduri şi plin de ţarţamuri; comercianţi şi corăbieri din insulele arhipelagului şi de la Micene, în lîneturi albe, ce le cădeau în falduri splendide, cu inele de bronz pe braţele neacoperite — văzu toate acestea deşi bătrînul, din sfială, căută, pentru mica sa caravană, uliţele cele mai sărăcăcios populare, ocolind străzile nobile, pentru a nu le jigni frumuseţea. Să le ferească cu totul nu putu, căci, pînă la urmă, ismaeliţii se văzură, totuşi, siliţi să păşească pe minunata cale Honsu, paralelă cu drumul triumfal al zeului, numită şi „Calea Fiului“, aşadar a lui Hons, zeul rudă cu Luna, fiind născut din unirea dintre Amon şi zeiţa Mut, Baalat a sa, corespunzînd cu aceea ce reprezenta Nefertem, Lotusul albastru, la Menfe, şi alcătuind, laolaltă cu slăviţii lui părinţi, treimea de la Veset — pe calea lui deci, o arteră

principală şi un adevărat bulevard „abrek“, pe care totdeauna era cuminte să-ţi ţii inima — chiar pe calea aceasta ismaeliţii fură siliţi să meargă o bună bucată, cu riscul să fie izgoniţi din frumuseţea ei; astfel Iosif văzu palate, ca Administraţia Tezaurului şi a Hambarelor grîului, precum şi Palatul principilor străini, unde erau crescuţi fiii suveranilor unor oraşe siriene, clădiri minunate şi vaste, înălţate din cărămidă şi din lemn, zugrăvite în culori strălucitoare. Văzu, apoi, trecînd ca-n zbor, care pe două roţi, acoperite cu aur ciocănit, în care nobili în picioare, sfichiuiau cu bicele spinările telegarilor avîntaţi. Animalele sforăiau înflăcărate, cu boturile albite de spumă, cu picioarele ca ale căprioarelor, iar capetele lor, legate în piept, erau încununate cu pene de struţ. Şi mai văzu trecînd lectici, ale căror stinghii le ţineau pe umeri tineri înalţi, cu pasul grijuliu şi sprinten, purtînd şorţuri de aur. Lecticele erau sculptate, aurite şi acoperite cu perdele, după care şedeau bărbaţi în jilţuri, cu părul dat pe spate, lăcuit pînă la ceafă, cu o mică bărbuţă, osîndiţi de situaţia lor înaltă să stea nemişcaţi şi cu pleoapele plecate, iar, în spatele lor, un perete de trestii şi stofe pictate îi apăra de vînt. Dar oare cine avea să şadă cîndva în aceeaşi atitudine, fiind purtat către casa lui, pe care faraonul o va fi acoperit de bogăţii? Taina asta zace încă în sînul viitorului, iar ora sărbătorească a povestirii noastre n-a sunat deocamdată, măcar că şi există la locul ei şi este cunoscută de toţi. De fapt, Iosif vedea acum doar ceea ce el însuşi era sortit să ajungă, însă numai după ce vor fi trecut mulţi ani, privea la acestea cu ochi la fel de holbaţi şi străini, ca ai acelora care, mai tîrziu, îl vor contempla pe el sau se vor ascunde dinaintea lui, a Străinului, a Ilustrului, — tînărul sclav Usarsif, fiul fîntînii, răpit şi vîndut aici, în Ţara de jos, îmbrăcat cu o cămaşă sărăcăcioasă, cu glugă, şi avînd picioarele murdare, care se pomeni deodată lipit de un zid, cînd, chiar prin faţa lui, pe „Strada Fiului“, trecu, în vuiet de trîmbiţe, o trupă de suliţaşi, în pas alergător, unităţi disciplinate, manevrînd exact, înarmate cu lăncii, scuturi, arcuri şi măciuci. Iosif crezu că bărbaţii aceştia, cu înfăţişarea crîncenă şi paşii cadenţaţi, erau din trupele faraonului; dar bătrînul recunoscu, după stindardele şi însemnele de pe scuturi, că erau soldaţii zeului, armata templului, forţa lui Amon. Cum, se întrebă el, Amon are armată şi luptători, ca şi faraonul? Asta nu-i plăcu, şi nu numai pentru că trupa, umplînd strada, îl grămădise în zid. Iar în inima lui se ivi o gelozie de dragul faraonului şi din pricina întrebării cine era, aici, Cel-mai- înalt. Apropierea mîndriei şi slavei lui Amon îl întrista; oricum, prezenţa unui alt Mai-înalt, adică a faraonului, îi părea o contragreutate binefăcătoare, iar faptul că falsul zeu îşi însuşea drepturi egale cu ale monarhului şi avea armată îl supăra; ba, parcă simţi că şi pe faraon l-ar supăra acest fapt şi trecu de partea lui, împotriva înfumuratului.

Părăsiră iute, aşadar, „Calea Fiului“, pentru a nu o mai urîţi cu făpturile lor şi o apucară mai departe, pe uliţe strîmte şi prăpădite, ca să ajungă la hanul numit „Curtea sippară“, din pricină că proprietarul ei, hangiul, era un caldeean de loc din oraşul Sippar, de pe malul fluviului Eufrat, şi trăgeau aici mai ales călători originari din Caldeea, măcar că se nimereau la han şi alte neamuri de oameni. Curte, însă, i se zicea şi pentru că, asemenea „Curţii străinilor“ de la Menfe, era, de fapt, aproape numai o curte cu fîntînă la mijloc, plină de murdărie, miazme şi zgomote, de răgetele animalelor, de certuri şi de flecărelile pezevenghilor, ca la Curtea străinilor din Menfe. Chiar în aceeaşi seară, bătrînul puse la cale niscaiva schimburi, care izbutiră. Apoi adormiră, acoperiţi cu mantăile lor, dar nu toţi, căci stătură pe rînd de veghe, cu ochii larg deschişi, nu cumva să fie jefuiţi de mărfurile şi avutul lor de acei oameni — de strînsură — numai bătrînul avînd dreptul să odihnească, netulburat, toată noaptea. A doua zi dis-de-dimineaţă, făcură coadă la fîntînă pentru spălat şi luară o gustare, după obiceiul caldeean, un terci de făină de susan, numit „papazu“, după care bătrînul zise, fără să-l privească pe Iosif:

— Şi acum, dragii mei, tu Mibsam, ginerele meu, Efer, nepoate, şi voi Chedar şi Chedma, fiii mei, fiţi cu luare aminte şi ascultaţi-mă! Vom porni cu mărfurile noastre către răsărit, spre deşert, acolo unde oraşul se răreşte pentru a face loc strălucirii bogătanilor. Ştiu, acolo, muşterii şi cumpărători cu nevoi mari, gata, nădăjduiesc, să cumpere una sau alta din mărfurile noastre pentru cămările lor, şi să ne dea un preţ atît de bun, încît nu numai că ne-om scoate cheltuielile, dar om şi izbuti să punem la teşcherea un cîştig drept şi să ne înavuţim, cum este menirea noastră pământeană de neguţători. Încărcaţi, deci, mărfurile pe animale şi înşeuaţi-mi-l pe al meu, să vă pot duce pînă acolo!

Aşa se făcu şi, părăsind „Curtea sippară“, o luară către răsărit, spre grădinile celor bogaţi. În capul caravanei, Iosif ducea, de un dîrlog lung, cămila bătrînului.

Iosif ajunge înaintea casei lui Petepre

Se îndreptară spre pustiu şi spre dogoritoarele lui coline, de unde Re se ivea dimineaţa şi pe unde se mergea în ţara lui Dumnezeu, pe ţărmul mării Pămîntului roşu. Şi astfel înaintară pe un loc neted, ca acela pe care intraseră în valea Dotanului, numai că acum nu băiatul buzat, lupa, călăuzea animalul bătrînului, ci Iosif. Ajunseră astfel în faţa unui zid împrejmuitor, ce înconjura un domeniu vast, iar dincolo de zid se vedeau înălţîndu-se arbori frumoşi, sicomori, salcîmi spinoşi, smochini, curmali şi rodii, precum şi partea de sus a unor clădiri vopsite în alb luminos sau în culori vii. Iosif, care le observase, ridică privirea către stăpînul lui, să-şi dea seama, după expresia chipului său, dacă aceasta era casa Purtătorului evantaiului, fiind vădit că era o reşedinţă binecuvîntată. Dar bătrînul continua să se uite drept înainte, ţinîndu-şi capul plecat pe umăr, şi rămase nepăsător, în vreme ce înaintau de-a lungul zidului, pînă acesta se înălţă, alcătuind turnul unei porţi; acolo făcu un semn şi caravana se opri.

La umbra turnului, pe o bancă de cărămidă, şedeau nişte flăcăiandri în şorţuri, vreo patru sau cinci, şi jucau între ei un joc cu mîinile.

Cum, însă, bătrînul se uită un timp la ei de pe cămilă, pînă la urmă se hotărîră să ia seama la el, lăsară să le cadă mîinile, tăcură, se întoarseră către dînsul şi ridicînd sprîncenele, îl priviră toţi ironic-miraţi, să-l pună în încurcătură.

— Să fiţi sănătoşi, le spuse bătrînul.

— Fii fericit, răspunseră ei, ridicînd din umeri.

— Ce joc era ăsta, pe care l-aţi întrerupt de dragul venirii mele? îi întrebă el.

Tinerii se uitară unul la altul şi rîseră între ei.

— De dragul venirii tale? i-o întoarse unul. L-am întrerupt din pricină că ne-ai stricat cheful, tot căscînd gura la noi.

— Oare se cuvine să-ţi sporeşti cunoştinţele tocmai aici şi nicidecum aiurea, bătrîne iepure de pustiu, de vreme ce ne întrebi ce-i cu jocul nostru? îi strigă altul.

— Multe am eu de vînzare, i-o tăie bătrînul, dar căscaturi n-am, oricît de completă mi-ar fi

încărcătura, căci nu cunosc asemenea marfă, însă, judecînd după plictisul vostru, bănuiesc că voi aveţi destulă. Desigur că de aceea căutaţi să vă petreceţi timpul cu jocul acesta hazos, numit, dacă nu greşesc, „Cîte degete?“

— Ei şi?

— Vă întrebasem doar în treacăt şi ca să deschid vorba, urmă bătrînul. Aşadar, aici sînt casa şi grădinile măritului Petepre, Purtătorul evantaiului de-a dreapta?

— Da de unde o mai ştii pe asta? îl întrebară ei.

— Amintirea mi-a spus-o, iar răspunsul vostru mi-a întărit acest lucru, le răspunse el. Iar voi, pe cît se pare, sînteţi puşi strajă la poarta acestui sfînt bărbat şi soli, avînd menirea să-i vestiţi ivirea vreunui oaspete de-al casei?

— Chiar arătaţi a oaspete de-al casei! rîse unul. Pungaşi şi mîrţoage nenorocite ale pustiei. Foarte mulţumesc.

— Tinere paznic şi sol, i-o întoarse bătrînul, află că te înşeli, iar ştiinţa ta despre lume este necoaptă, ca smochinele verzi. Nu sîntem nici pungaşi şi nici potlogari, ci urîm această liotă, iar, în rînduiala statornicită, sîntem tocmai dimpotrivă. Căci sîntem neguţători nomazi, ce neguţează încoace şi încolo, printre împărăţii, şi întreţinem legături frumoase, ce ne îngăduie să fim primiţi bine pretutindeni, ca şi în această casă, cu nevoi atît de numeroase. Numai deocamdată n-am fost încă primiţi aici, din pricina necioplirii tale. Aşa că te îndemn să nu ajungi vinovat în ochii lui Mont-kav, mai-marele tău, care gospodăreşte casa aceasta, mă numeşte prietenul său şi-mi preţuieşte comorile! îndeplineşte-ţi, deci, datoria ce-ţi revine în orînduirea acestei case şi aleargă să-l vesteşti pe vechil că cunoscuţii neguţători nomazi din Ma’on şi din Mosar, pe scurt negustorii midianiţi, au sosit iarăşi în aceste locuri, cu lucruri frumoase pentru îndestularea cămărilor şi hambarelor casei.

Auzind rostindu-se numele vechilului lor, paznicii de la poartă schimbară priviri între ei. Apoi, cel cu care bătrînul vorbise, unul cu obrajii bucălaţi şi ochişorii înguşti, îi răspunse:

— Cum crezi că te-aş putea vesti tocmai lui? Gîndeşte-te puţin, bătrîne, şi cată-ţi de drum! Pot oare da buzna la el şi să-l vestesc: Nişte midianiţi din Mosar sînt aici, de aceea am lăsat poarta, pe care stăpînul nostru soseşte la amiază, cu carul tras de telegari, şi am venit să te stingheresc din treburile tale. M-ar face fecior de cîine şi m-ar trage de urechi. Acum cercetează socotelile la pitărie şi discută cu scribul bufetului. Are, deci, ceva mai bun de făcut, decît să se tocmească cu tine pentru troacele tale. Deci, cară-te!

— Păcat de tine că-mi pui piedici, tinere paznic, atunci cînd vreau să-l văd pe Mont-kav, prietenul meu de atîţia ani, şi te aşezi de-a curmezişul, ca un fluviu plin de crocodili şi ca un munte prăpăstios şi de netrecut. Nu cumva te numeşti Şeşi?

— Ha, ha, Şeşi! exclamă paznicul porţii. Teti mă numesc!

— Aşa socoteam şi eu, i-o întoarse bătrânul. Dacă ţi-am rostit greşit numele, vina o poartă şi rostirea mea străină, dar şi bătrîneţea, ce m-a lăsat fără dinţi. Aşadar, Tşetşi (ei, na, că tot n-am izbutit mai bine), îngăduie-mi să văd dacă nu cumva se află vreun vad uscat prin fluviu sau vreo cărare ocolită să înconjoare stîncile muntelui. Din greşeală m-ai socotit pungaş, dar, adăugă el şi-şi scotoci haina, iată un lucru în adevăr frumuşel, care ar fi al tău, dacă ai vrea să fugi, să-i dai de

veste şi să mi-l aduci încoace pe Mont-kav. Hai, ia-mi-l din mînă! Nu e doar decît o mică mostră din comorile mele. Plăseaua este din lemnul cel mai tare, lustruită frumos şi, de-a lungul, are o despicătură. Din ea poţi scoate cuţitul, ce taie ca diamantul, care uite cum stă drept şi nemişcat. Dacă apleci lama, ea intră în despicătura plăselei, înainte chiar s-o fi apăsat pînă la capăt, iată, şi, astfel, stă în şănţuleţ, încît poţi ascunde cuţitul, chiar şi în şorţ. E bine?

Tînărul se apropie şi încercă briceagul.

— Nu-i rău, făcu el. E al meu? şi, nemaiaşteptînd răspunsul, îl şi dosi. Din ţara Mosar? întrebă el. Şi din Ma'on? Neguţători midianiţi? Aşteaptă o clipită.

Dispăru pe sub bolta porţii. Bătrînul îl petrecu cu privirea şi zîmbi, clătinînd din cap.

— Am biruit noi fortăreaţa Ţel, zise el, şi le-am venit de hac strajelor de la hotarele faraonului şi droaiei de scribi. Vom răzbi, pînă la sfîrşit, şi la prietenul meu Mont-kav.

Şi, zicînd asta, plescăi din limbă, ceea ce era semnul şi îndemnul dat cămilei să îngenunche, ca să coboare, iar Iosif îl ajută. Ceilalţi descălecară şi ei.

După un răstimp, Teti se întoarse şi spuse:

— Intraţi în curte! Vechilul va să vină.

— Bine, îi răspunse bătrânul, şi fiindcă binevoieşte să ne vadă, îl vom aştepta, supunîndu-ne dorinţei sale, măcar că noi mergem mai departe.

Călăuziţi de tînărul paznic, ismaeliţii trecură, cu cămilele, pe sub bolta porţii, care răsună de tropăitul lor, şi pătrunseră în curtea pardosită în întregime cu lut bătucit, privind la porţile deschise, încadrate cu palmieri umbroşi, ale zidului dreptunghiular, construit din cărămidă şi prevăzut cu breşe, înapoia căruia se înălţa palatul stăpînului, cu portalul pictat cu pilaştri, cu cornişe frumoase şi, pe acoperiş, cu guri triunghiulare de aerisire, deschise spre apus.

Aşezat în mijlocul domeniului, palatul era cuprins în două părţi, spre apus şi spre miazăzi, de întinderile verzi ale unei grădini. Curtea era întinsă, iar între clădirile aşezate în partea din miazănoapte, neîmprejmuite, cu faţadele spre miazăzi, erau deasemenea mari spaţii. Cea mai însemnată dintre aceste construcţii, lungă, luminoasă şi elegantă, se întindea, străjuită de paznici, la dreapta celor care intrau în incintă, iar slujitoare se tot foiau prin jur, ducînd vase cu fructe şi amfore înalte. Alte femei torceau şi cîntau pe acoperiş. Mai încolo, către apus şi zidul dinspre miazănoapte, se afla încă o clădire, din care ieşeau aburi, iar oameni trebăluiau în jurul cazanelor de fiert malţul şi a morilor de făină. Şi mai departe spre apus, dincolo de livadă, în faţa altei case, lucrau meşteşugari. Mai în fund, în colţul de la miazănoapte-apus al zidului împrejmuitor, erau grajduri de vite şi hambare pentru grîne, prevăzute cu scări.

O proprietate binecuvîntată, fără îndoială. Iosif o cîntări cu privirea grăbită, dornică să le pătrundă pe toate, dar, deocamdată, nu putu, căci trebui să ajute la ceea ce stăpînul său poruncise de cum intraseră în curte: descărcarea mărfurilor de pe cămile şi întinderea lor, la vedere, pe lutul bătucit al curţii, între poartă şi casa stăpînului, încît dacă, fie vechilul, fie oamenii din preajma sa, ar fi dorit să cumpere cîte ceva din mămularia ismaeliţilor, să aibă o privire largă şi atrăgătoare asupra mărfurilor lor.

Piticii

În adevăr, s-au şi pomenit, peste puţin timp, înconjuraţi de o mulţime de curioşi din oamenii curţii, care de departe băgaseră de seamă sosirea asiaticilor şi văzuseră în această întâmplare, dealtfel deloc rară, un prilej bine venit pentru a-şi întrerupe munca sau hoinăreala. Astfel, din casa femeilor, dădură buzna paznicii nubieni şi slujitoarele ale căror forme feminine se zăreau, potrivit obiceiului ţării, prin batistul foarte subţire al îmbrăcămintei lor; slugărimea din casa principală, purtând veşminte potrivite treptei lor în ierarhie, fie un şorţ scurt, fie unul mai lung, fie o haină cu mînecile scurte; oameni care ieşeau de prin bucătării, cu cîte o găină pe jumătate jumulită în mină, rîndaşi la cai, meşteşugari care lucrau pe lîngă casa servitorilor şi grădinari: toţi aceştia se apropiară, priviră, sporovăind, marfa, se aplecară să ia în mână cîte ceva, întrebînd de preţul lor de schimb, exprimat în greutăţi de argint şi aramă. Printre ei se aflau şi doi inşi mici de statură, pitici: făceau parte din personalul gospodăriei Purtătorului evantaiului; însă, cu toate că erau amîndoi înalţi de trei picioare, deosebirea dintre ei era mare, unul fiind un caraghios, iar celălalt, o fire demnă. Acesta ieşi întîi din clădirea principală; se apropie cu destulă greutate, păşind tacticos, cu picioruşele ce păreau, la rîndul lor, pipernicite faţă de trunchiul mărunt, şi, ţinîndu-se drept, ba chiar cam lăsat pe spate, arunca priviri în jur şi vâslea grăbit prin aer din cioturile sale de braţe. Purta un şorţ scrobit, ce forma în faţă un triunghi ţeapăn. Capul, lunguieţ şi mare faţă de restul trupului, era acoperit cu păr scurt, ce-i năpădea fruntea şi tîmplele, iar nasul îi era gros şi expresia feţei calmă, ba chiar hotărîtă.

— Tu eşti mai-marele acestei caravane neguţătoreşti? întrebă el, proţăpindu-se în faţa bătrînului, care şedea ghemuit pe călcâie, lîngă mărfuri, ceea ce era pe placul piticului, deoarece aşa i se putea adresa, oarecum, de la egal la egal. Îşi da silinţa să vorbească gros, cu glasul său înfundat, şi-şi vîra bărbia în piept, trăgîndu-şi buza de jos peste dinţi. Cine v-a îngăduit să intraţi? continuă el. Paznicii de la poartă? Cu îngăduinţa vechilului? Atunci, e bine. Puteţi rămîne să-l aşteptaţi, măcar că nu e sigur că va mai găsi vreme să vă vadă. Aduceţi lucruri folositoare, lucruri frumoase? Sau mai mult nişte troace? Mă rog, se află cumva în grămada asta, obiecte mai de valoare, serioase, cuviincioase şi trainice? Văd balsamuri, mai văd şi bastoane. Eu, s-ar putea să am nevoie de un baston, dar numai dacă e din lemn de cel mai tare şi arătos ca lucrătură. Dar, înainte de toate: aveţi găteli pentru trup, cu alte cuvinte lanţuri, şiraguri, inele? Sînt îngrijitorul veşmintelor şi giuvaericalelor stăpînului nostru, mai-marele peste garderoba sa. Numele meu este Dudu. Şi soţiei mele, Ţezet, aş putea să-i fac o surpriză cu o bijuterie mai acătării, să-i mulţumesc pentru maternitatea ei. Aveţi aşa ceva? Văd smalţ, mai văd o grămadă de fleacuri. Ce mi-ar trebui, ar fi aur, argint, pietre frumoase, ca lapislazuli, cornalină, cristal de stîncă...

În timp ce omuleţul vorbea astfel cu bătrînul, şi-şi arăta pretenţiile, se ivi alergînd şi celălalt pitic, dinspre harem, unde făcuse, de bună seamă, tot felul de caraghiozlîcuri în faţa femeilor; venea într-un suflet, fiindcă aflase, se pare, cu întîrziere de sosirea străinilor; mînat de un entuziasm copilăresc se grăbea să fie de faţă — gonea cît îl ajutau picioarele mici şi dolofane, dar uneori înceta de a se mai folosi de amîndouă, ţopăind într-unul singur şi ţipînd, totodată, cu o voce piţigăiată, şuierătoare, într-un soi de zvîcnet de bucurie:

— Ce este? Ce este? Ce se petrece în lume? O zarvă, o mare adunare? Ce este de văzut? Ce poate fi admirat în curtea noastră? Nişte neguţători — ba chiar oameni sălbatici — oameni ai

nisipurilor? Ei, piticul se teme, ei, însă curiozitatea îl mistuie, şi iaca aleargă de zor la faţa locului, hop! hop!

Ţinea cu o mînă, pe umăr, o maimuţă cu coada scurtă, de culoarea ruginii, care sta încremenită, cu gîtul întins şi încordat, pironindu-şi drept înainte ochii vioi, bulbucaţi de groază. Îmbrăcămintea acestui pitic era de rîs, fiind alcătuită dintr-un fel de costum de sărbătoare, care părea să fie, din sminteală, haina lui zilnică, pricină pentru care micul şorţ de in, fin plisat şi eu volan cu ciucuri, lung pînă la glezne, fluturând în vînt, şi cămeşuica sa străvezie, cu mînecile deasemenea plisate, arătau boţite şi terfelite. Ba, mai mult, la încheieturile mînuţelor lui, purta brăţări spiralate de aur, iar în jurul gîtului un colan de flori cam jumulit, de care erau agăţate alte ghirlande, care-i acopereau umerii. Pe cap, peste peruca brună, de lînă, cu bucle, avea un con de alifii, dar nu cu adevărat din grăsimi miresmate, ce se topesc încet, ci din pîslă, amirosind frumos. Şi, în sfîrşit, spre deosebire de cel care venise înaintea lui, faţa acestui pitic era copilăroasă şi bătrînicioasă totodată, plină de creţuri mărunte, stafidită, aducînd cu rădăcina mătrăgunei.

Pe cînd cei de faţă îl salutaseră cuviincios pe Dudu, mai-marele peste garderoba stăpînului, pe tovarăşul acestuia întru destin şi frate întru pipernicie, îl primiră cu hohote de rîs.

„Vizir!“ îi strigară ei (aceasta fiindu-i, vădit, porecla). „Bez-em-heb!“ (aceasta era denumirea unui zeu pitic ridicol, importat, căreia i se mai adăuga şi particula „în sărbătoare“, ca o aluzie la permanenta ţinută de gală a omuleţului). „Vrei să cumperi, Bez-em-heb? Cum îţi mai sfîrîie călcîiele! Fugi, Şepzez- Bez!“ (ceea ce înseamnă „măreţule Bez, straşnicule Bez“). Aleargă şi cumpără, dar, mai întîi, răsuflă! Cumpără-ţi o sanda, Vizire, şi pune-o pe arşice de bou, aşa vei avea un pat pe măsura ta, însă nu uita că-ţi va trebui şi o scăriţă, să te poţi urca, să te culci.“

Cam în felul acesta îl întâmpinau, iar el, sosind, le răspundea cu glasul lui astmatic, ţîrîitor, ca de greiere, ce parcă venea de departe:

— Încercaţi să glumiţi, voi lunganilor? Şi după părerea voastră aţi şi izbutit, de bine de rău? Vizirul, însă, nu poate decât să caşte de glumele voastre — oh! oh!... căci l-au plictisit de moarte, cum îl plictiseşte şi această lume, în care un zeu l-a pus să trăiască şi unde toate au fost făcute pentru uriaşi, mărfurile, hazul şi clipa. Ei, dacă lumea ar fi făcută pe măsura lui, să-i slujească drept vatră părintească, ar fi şi mai veselă şi nu ţi-ar mai veni să caşti. Ar exista numai mici ani sprinteni, mărunte ore duble şi scurte schimburi de noapte. Inima însăşi ar bate iute tic-tic-tic, toate ar trece într-o clipită, generaţiile omeneşti s-ar petrece repede-repede — abia ai avea vreme să faci o glumă bună pe pămînt, că ai şi dispărea la iuţeală şi... la iuţeală ar ieşi altul la lumină. Ei, tare ar mai fi veselă viaţa asta scurtă. Pe cînd aşa, piticul trebuie să trăiască într-o lume peste măsură de mare şi cască de plictiseală. N-am poftă să cumpăr mărfurile voastre grosolane, iar glumele voastre de bădărani nu le-aş primi nici în dar. Voiam doar să văd ce lucruri neobişnuite se petreceau în uriaşa piaţă din curtea noastră — şi, iată, bărbaţi străini, oameni din ţara sărăciei, oameni ai nisipurilor, nomazi sălbatici, îmbrăcaţi aşa cum nu se poartă nici un om... Ptiu! făcu el, întrerupîndu-şi dintr-o dată ţîrîitul de greere, iar chipul său boţit de pitic se mai şi încruntă de mînie. Îl băgase de seamă pe Dudu, fratele lui întru piticime, care continua să stea înaintea bătrânului cinchit şi-i cerea marfă de preţ, gesticulând cu braţele sale scurte.

— Ptiu! repetă cel poreclit Vizirul. Iaca şi cumătrul, preacinstitul! Trebuia să dau peste ipochimenul ăsta, tocmai cînd doream să-mi potolesc curiozitatea — ce neplăcut! S-a şi proţăpit aici, domnul garderobier, mi-a luat-o înainte şi spune prostii ce chiar merită să fie ascultate... Bună

dimineaţa, domnule Dudu! ţîrîi năpîrstocul şi, dintr-un salt, se înfipse lîngă celălalt. Bună dimineaţa înălţimea voastră şi toată stima vînjoasei voastre persoane! Putem oare întreba de sănătatea doamnei Ţezet, care vă cuprinde cu un singur braţ, şi de cea a înaltelor voastre mlădiţe, Ezezi şi Ebebi, drăguţii copii?

Cu mare silă, Dudu întoarse capul spre el, peste umăr, părînd că nici nu ştie unde să-l caute cu privirea, totuşi, pînă la sfîrşit, o opri pe undeva, la picioarele celuilalt.

— Tu, şoarece, i se adresă el şi, înălţînd capul, îşi trase îndărăt buza inferioară, astfel încît cea superioară sta deasupra ei, ca un acoperiş. Ce mi te tot foieşti fără astîmpăr şi chiţăi? Bagă-ţi în cap că nu te iau în seamă mai mult decît pe un rac de mare sau o nucă găunoasă, din care ar mai curge puţin praf, iată cît te iau în seamă. Cum de-ţi îngădui să întrebi de soţia mea Ţezet, ba, pe deasupra să mai strecori şi o ironie ascunsă în legătură cu ea şi cu copiii mei, care cresc văzînd cu ochii, Ezezi şi Ebebi? Nu se cade să iscodeşti asemenea lucruri, nu este treaba ta, e necuviincios, nu-i de nasul tău şi n-ai nici o cădere, caraghiosule, zdreanţă...

— Ian te uită! i-o întoarse cel pe care îl porecliseră şi „Şepzez-Bez“, iar mutrişoara i se boţi şi mai tare. Vrei să te ridici deasupra mea, cine ştie cît de sus, însă glasul îţi sună ca din butoi de atîta falsă onorabilitate, cînd, de fapt, nu poţi nici măcar să te uiţi peste muşuroiul unei cîrtiţe şi nu eşti la înălţimea copiilor tăi, fără să mai vorbim de aceea care te îmbrăţişează cu un singur braţ! Eşti pitic în vecii vecilor, din neamul piticilor, oricît te-ai grozăvi, şi mă mustri, ca de o necuviinţă, că te-am întrebat cuviincios de familia ta, că aşa ceva nu mi s-ar cădea? Ei, da, dar ţie ţi se cade şi ţi se potriveşte, cu statura, ta, să faci pe soţul şi tatăl între uriaşi, să-ţi iei nevastă între ei şi să te lepezi de cei de soiul mic...

Gloata din curte rîdea în gura mare de cearta omuleţilor, a căror antipatie reciprocă părea să fie un prilej obişnuit de petrecere, şi îi aţîţa, îndemnîndu-i: „Dă-i la moacă, Vizirule!“ — „Astupă-i gura, Dudu, soţ al Ţezetei!“ — Dar acela căruia gloata îi strigase „Bez-em-heb“, părăsi brusc lupta, dînd a înţelege că nu-l mai interesa. Era chiar lîngă adversarul său odios, care continua să stea dinaintea bătrânului, ce şedea cinchit. Dar lîngă acesta sta în picioare Iosif, astfel încît Bez se găsi înaintea fiului Rahilei; iar cînd îl zări, amuţi dintr-o dată şi-l pironi cu privirea, în vreme ce chipul său bătrânicios de spiriduş, pe care abia se oglindise mînia lui măruntă, se lumină parcă, pielea i se întinse şi piticul căpătă o expresie iscoditoare, de totală uitare de sine. Rămase cu gura deschisă, pe cînd partea de jos a frunţii, unde s-ar fi cuvenit să fie sprîncenele (pe care însă nu le avea) i se înălţă foarte sus, pînă spre vîrful capului. Astfel privi în sus la tînărul kabir, iar maimuţica de pe umăr îl imită, într-o contemplare vrăjită: şi maimuţica privea necurmat, cu gîtul întins şi înălţat înainte şi cu ochii zgîiţi, chipul nepotului lui Avram.

Iosif se lăsă cu plăcere cercetat şi răspunse doar cu un zîmbet privirii de jos a piticului, şi astfel rămaseră mai multă vreme, pe cînd Dudu, piticul serios, îi formula noi pretenţii bătrînului, iar atenţia celorlalţi privitori se întorsese din nou la străini şi la mărfurile lor.

În cele din urmă, omuleţul spuse cu glăsciorul lui ciudat, care suna ca de departe, arătîndu-şi pieptul cu degetul de pitic:

— Se’enh-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amon.

— Cum, vă rog? întrebă Iosif.

Piticul repetă cele spuse, continuînd să-şi arate pieptul cu degetul.

— Numele! îi explică el. Numele celui mic. Nu Vizir. Nu Şepzez-Bez. Se'enh-Ven-nofre...

Şi pentru a treia oară îşi murmură numele întreg, atît de lung şi de măreţ, pe cît de neînsemnată era făptura sa. Înţelesul lui era următorul: „Fiinţa binevoitoare (adică Osiris) să-l ţină în viaţă pe alesul zeilor (sau pe cel iubit de zeu) în casa lui Amon"; iar Iosif pricepu.

— Un nume frumos! spuse el.

— Da, frumos, însă nu adevărat, şopti, ca de departe, piticul. Eu nu plăcut, eu nu iubit de zeu, eu doar o broască rîioasă. Tu plăcut, tu Neteruhotpe, aşa este frumos şi adevărat.

— De unde ştiţi asta? îl întrebă Iosif zîmbind.

— Văd! se auzi răspunsul venit ca de sub pămînt. Văd limpede! şi năpîrstocul îşi duse degetul la ochi. Înţelept, mai adăugă el. Bun, frumos şi înţelept. Eşti al ăstuia? mai întrebă el. Şi arătă spre bătrînul ce se tocmea cu Dudu.

— Da, sînt al lui, spuse Iosif.

— Încă de mic copil?

— Lui i-am fost născut.

— Prin urmare, e tatăl tău?

— Este un tată pentru mine.

— Cum te numeşti?

Iosif nu răspunse pe loc... Întîi zîmbi.

— Usarsif, zise el.

Piticul clipi. Cîntări numele.

— Te-ai născut în stuf? întrebă el. Eşti cumva un Osiris din păpuriş? Cumva mama pribeagă te-a găsit în umezeală?

Iosif tăcu. Năpîrstocul continua să clipească.

— Vine Mont-kav! se auzi deodată şi oamenii curţii se făcură nevăzuţi, ca nu cumva mai-marele casei să-i găsească căscînd gura şi nelucrînd.

Putea fi văzut între casa stăpînului şi casa femeilor, în partea unde curtea se deschidea dinaintea clădirilor înşirate în colţul din spre miazănoapte-apus, a domeniului: un bărbat mai în vîrstă, purtînd o frumoasă haină albă, însoţit de cîţiva scribi-sclavi care, aduşi din spate, cu condeiele de trestie pe după urechi şi în mînă, îi însemnau spusele pe tăbliţe.

Se apropie. Mulţimea din curte se împrăştiase. Bătrînul se ridică în picioare. Dar în timpul zarvei iscate, Iosif auzi, urcînd spre el, murmurul glăsciorului, care parcă venea din pămînt:

— Rămîi la noi, flăcău al nisipurilor!

Mont-kav

Vechilul ajunsese în faţa porţii deschise în zidul cu metereze înconjurînd clădirea principală. Întors pe jumătate către ea, aruncă peste umăr o privire înspre grupul de străini şi mărfurile întinse la vedere.

— Ce-i asta? întrebă el, cam supărat. Cine sînt oamenii ăştia?

După cît se părea, alte treburi îl făcuseră să uite că i se vestise sosirea lor, iar plecăciunile cu care bătrînul îl întîmpina de departe nu însemnau mare lucru. Un scrib îi aduse aminte, arătîndu-i tăbliţa pe care era înscrisă venirea străinilor.

— Da, aşa-i, sînt neguţătorii nomazi din Ma'on sau din Mosar, spuse vechilul. Bine, bine, dar n-am nevoie de nimic, afară doar de timp, iar asta n-au ei de vînzare. Şi porni către bătrînul care se grăbi să-i iasă înainte. Ei, bătrîne, cum o mai duci după atîta amar de zile? îl întrebă Mont-kav. Ai poposit iarăşi înaintea casei noastre cu mărunţişurile tale, ca să ne şmechereşti?

Rîdeau laolaltă. Amîndoi nu mai aveau în gură decît colţii de jos, care arătau singuratici, ca nişte ţăruşi. Vechilul era un bărbat scund, vînjos, de cincizeci de ani, îndesat, cu capul expresiv, iar atitudinea dîrză, pe care i-o impunea slujba, era îmblînzită de bunăvoinţă. Pungi foarte pronunţate îi atîrnau sub ochi, făcîndu-i să pară mici şi buhăiţi, aproape oblici, sub sprîncenele dese şi în întregime negre. Două cute adînci îi porneau de la rădăcina nasului energic şi coborau pînă la colţurile gurii, a cărei buză superioară, bărbierită şi lucioasă ca şi obrajii, o accentuau puternic. Bărbia se termina cu o bărbuţă căruntă. Atît fruntea, cit şi tîmplele, erau pleşuve, dar dinspre ceafă era adus păr, alcătuind un fel de evantai îndărătul urechilor, de care atîrnau cercei de aur. Dăinuia în fizionomia lui Mont-kav o expresie de şmecherie ţărănească moştenită şi un umor de corăbier, iar pielea oacheşă, de un roşu-brun, contrasta cu albul floral al veşmîntului său — din acel neîntrecut in egiptean, din care se puteau face pliseuri atît de splendide ca acelea ale fustei sale lungi, cu şorţ, care, pornind din dreptul buricului, ajungea, lărgindu-se, pînă la glezne. Mînecile largi ale vestei vîrîte în şorţ îi acopereau doar jumătate din braţe, şi aveau, de asemenea, cutuliţe piezişe. Iar prin batistul străveziu se vedea musculatura pieptului său păros.

Piticul Dudu trecu alături de el şi de bătrîn; dealtfel, amîndoi prichindeii îşi luaseră libertatea de a rămîne locului. Vîslind cu pumnişorii, Dudu se apropie cu un aer important.

— Mă tem, vechilule, să nu-ţi pierzi vremea cu oamenii ăştia, îi spuse el, vorbindu-i de la egal la egal, măcar că de foarte jos. Am aruncat şi eu o privire peste marfa întinsă la vedere. Dar n-am văzut decît mardale, n-am văzut decît fleacuri. Nu-i nici un lucru de preţ, serios, vrednic de curtea şi casa preaslăvitului. Nu cred că-ţi va mulţumi, dacă îi vei cumpăra ceva din zdrenţele astea.

Bătrînul era amărît. Dădea a înţelege, cu mimica lui, că-i părea rău de veselia prietenească şi promiţătoare stîrnită de cuvintele de salut ale vechilului, tulburată acum de asprimea lui Dudu.

— Dar am şi lucruri preţioase! exclamă el. Preţioase, poate nu pentru domniile-voastre, cei cu slujbe înalte şi nicidecum pentru stăpîn, nu, nici n-aş vrea să spun una ca asta. Dar cît popor de slugi nu se află la curtea asta, brutari, bucătari, grădinari, soli, paznici şi străji pe ziduri, mulţi cît

nisipul mării, măcar că numărul lor nu este, bineînţeles, nici destul de mare, sau cumva prea mare, pentru casa unuia atît de slăvit ca milostenia-sa Petepre, prietenul faraonului, încît să nu mai poată creşte cu încă un slujitor plăcut şi dibaci, localnic ori străin, numai să fie folositor. Dar ce bat cîmpii şi sporovăiesc, în loc să-ţi spun de-a dreptul: de cei mulţi şi nevoile lor ai tu grijă, mare vechil, iar el, bătrânul midianit, neguţătorul nomad, poate să-ţi fie de folos cu mărfurile sale mult călătorite. Priveşte aceste lămpi de lut, zugrăvite frumos, din Galaad, de dincolo de apa Iordanului — pe mine mă costă puţin, să cer pe ele un preţ mare, ţie, binefăcătorului meu? Îngăduie-mi să-ţi dăruiesc vreo cîteva şi, dacă, în schimb, îmi vei dărui bunăvoinţa ta, crede-mă, mă voi socoti bogat. Pe de altă parte, aceste ulcioraşe cu sulimanuri pentru ochi, dimpreună cu un cleştişor şi o linguriţă din corn de vacă, preţul lor este neînsemnat, nu însă şi valoarea. Aici, sînt sape, unelte neapărat trebuincioase: dau bucata pe două oale cu miere. Mult mai preţios este conţinutul acestui săculeţ: e plin cu ceapă din Ascalon, pe cît de rară, pe atît de greu de găsit, ce dă o aromă şi un gust iute, plăcut, tuturor felurilor de mîncare. Iar vinul din aceste oale este vin de Haţati, de opt ori mai bun decît oricare altul, adus tocmai din ţara Feniciei, aşa cum se şi vede scris pe ele. Ia seama, rogu-te, că te îmbii cu mărfurile mele, trecînd de la cele mai neînsemnate la cele mai bune, ca, la urmă, să ajung la cele mai alese, potrivit unui obicei bine gîndit. Căci balsamurile pe care le vezi aici, precum şi răşina de tămîie, guma de astragal şi laudanumul, alcătuiesc mîndria negoţului meu şi specialitatea binecunoscută a casei mele. Ne merge faima în lumea largă şi sîntem vestiţi între fluvii, că avem, mai din belşug decît oricare alt neguţător, fie nomad, fie statornicit în dugheana sa, balsamurile ce te ajută să asuzi. „Iată-i pe ismaeliţii din Midian, se zice la trecerea noastră, care duc acolo, în Egipt, mirodenii, balsamuri şi mirt din Galaad.“ Aşa spun gurile oamenilor, de parcă noi n-am avea şi n-am căra cu noi şi alte mărfuri, cum se brodesc şi se găsesc, fără viaţă şi vii, făcute sau chiar făpturi, încît sîntem oameni în stare nu numai să îndestulăm o casă, dar să o şi înmulţim. Dar mai bine tac.

— Cum, tu să taci? se miră vechilul. Eşti cumva bolnav? Cînd taci, nu te mai cunosc, ci doar cînd cuvintele îţi şiroiesc, în dulce flecăreală, pe deasupra bărbuţei — aşa cum îmi mai sună în urechi de la ultima noastră întîlnire, şi chiar după asta te-am recunoscut.

— Nu este oare cuvântul cinstea omului? îi răspunse bătrînul. Zeii şi oamenii se arată binevoitori faţă de cel care ştie să potrivească cuvintele şi ştie să le rostească frumos, iar un asemenea om întîlneşte şi urechi atente. Sluga ta, însă, nu-i prea înzestrată cu darul acesta şi nici nu-i stăpîn pe comoara graiului, o spun deschis, astfel încît vorbirea stăruitoare şi durata curgerii ei trebuie să înlocuiască termenii aleşi, care îi lipsesc. Căci un neguţător trebuie să fie priceput la vorbe, iar limba lui să ştie măguli clienţii, altfel nu-şi va cîştiga pâinea şi nici nu va putea să-i vîndă omului cele şapte lucruri ale sale...

— Şase, murmură vocea mică, susurătoare, a prichindelului Iubit-de-zeu, ce venea parcă de departe, măcar că era foarte aproape, numai şase lucruri, bătrâne, ai înşirat spre vînzare: lămpi, alifii, sape, ceapă, mirt şi vin. Dar unde-i al şaptelea?

Ismaelitul făcu pîlnie mîna stângă şi o duse la ureche, iar mîna dreaptă o puse streaşină la ochi, căutîndu-l pe cel care-i vorbea.

— Care a fost întâmpinarea acestui domn de înălţime mijlocie, înveşmântat în haine de sărbătoare? întrebă el.

Unul dintre ai lui îi lămuri spusele piticului.

— Ei, şi al şaptelea, i-o întoarse el, se află printre cele aduse în Egipt, în afară de mult lăudatele balsamuri şi mirodenii, şi pentru el voi îngădui limbii mele să alerge cu cuvinte stăruitoare, dacă nu şi alese, ca să pot vinde marfa celui căruia îi este sorocită şi casei lui, iar ismaeliţii din Midian să-şi facă o faimă, prin ce duc şi aduc în Egipt.

— Fii atît de bun! îi spuse însă vechilul. Îţi închipui oare că am răgazul să stau şi să-ţi ascult flecărelile, cît e de lungă ziua lui Re? Este aproape amiază, fie-ţi milă şi scuteşte-mă! Dintr-o clipă într-alta, stăpînul poate sosi de la soare-apune, de la palat. Crezi cumva că trebuie să las totul baltă în seama slugilor, iar eu să nu mă mai îngrijesc şi să nu mai văd de bunul mers al sufrageriei, să nu urmăresc ce se petrece cu raţele fripte, cu copturile şi cu florile? Stăpînul trebuie să-şi găsească prînzul pregătit ca de obicei, lîngă stăpână şi slăviţii lui părinţi de la catul de sus. Dă-i drumul sau, dacă nu, vezi-ţi de drum! Trebuie să intru în casă. Şi, dealtfel, bătrâne, n-am nevoie nici de tine, nici de cele şapte lucruri ale tale, adică de nimic, vorbind la drept...

— Căci sînt ca zdrenţele unui zdrenţăros, interveni Dudu, piticul-soţ.

Vechilul îi aruncă, de sus, o privire peste umăr acestui hain.

— Dar tu, pe cît mi s-a părut, ai nevoie de miere, îi spuse bătrînului, aşa că îţi dau câteva oale cu miere egipteană pe două sape ca astea, ca nici tu şi nici zeii tăi să nu se supere. Apoi, mai dă-mi şi cinci săculeţe cu bulbi de ceapă aromatică, în numele Tăinuitorului, şi cinci măsuri din vinul tău de Fenicia, în numele Mamei şi a Fiului!... Cît îmi ceri pe astea? Nu umfla preţul de trei ori, asemenea unui neguţător moftangiu, care te sileşte să stai şi să te târguieşti, mie spune-mi cel mult preţul îndoit, ca să putem ajunge cît mai repede la cel drept, şi să izbutesc să mă duc la treburile mele. În schimb, îţi voi da hîrtie de scris şi pînză de in de-a casei. Dacă pofteşti, vei mai căpăta, de asemenea, bere şi pâine. Hai, fă-ţi socotelile, să pot pleca cît mai repede!

— Va fi cum doreşti, îi spuse bătrânul, scoţând cîntarul de mînă de la cingătoare. Sluga ta te serveşte cît ai clipi şi ai zice peşte, numaidecît şi fără zăbavă. Ce spun eu: fără zăbavă! Cu zăbavă, fireşte, dar cum se cuvine! De n-ar trebui să trăiesc şi eu, ţi le-aş da pe toate fără nici un preţ. Aşa, însă, ţi-oi cere un preţ, cît să trăiesc ca vai de capul meu, dar să-mi ţin zilele, ca să te mai pot sluji, căci ăsta-i lucrul cel mai de seamă. — Măi, tu, strigă el peste umăr spre Iosif, ia lista mărfurilor pe care ai întocmit-o, cu lucrurile scrise în negru, iar greutăţile şi cantităţile însemnate în roşu. Ia-o şi citeşte-ne greutatea cepelor şi a vinului, cu preţurile lor, dar să mi le calculezi pe loc şi din cap, prefăcîndu-le imediat în măsurători ale ţării ăsteia, în debene, adică, şi în jumătăţi de uncie, ca să aflăm cît preţuiesc aceste mărfuri în livre de aramă, pentru ca înălţimea sa, vechilul să ne dăruiască, preţ de tot atîta aramă, pînză de in şi hîrtie de scris făcute aici, în casa aceasta! Eu însă vreau, binefăcătorul meu, dacă binevoieşti a-mi îngădui, să ţi le cîntăresc din nou, să vezi că măsura-i cinstită.

Iosif se şi apropie cu sulul de papirus gata pregătit şi-l desfăşură. Lîngă el sta şi meşterul Iubit-de-zeu, căruia i-ar mai fi trebuit mult să poată arunca măcar o ochire pe sulul-registru, totuşi înălţă privfrea cu luare aminte la mîinile care-l desfăşurau.

— Stăpînul porunceşte ca sclavul său să spună preţul dublu sau cel drept?

— Cel drept, se înţelege; ce tot trăncăneşti? îl bombăni bătrînul.

— Dar înălţimea sa, vechilul, ţi-a poruncit să-i spui preţul îndoit, i-o întoarse Iosif, cu o

seriozitate fermecătoare. Dacă îl voi spune pe cel drept, va putea crede că este cel îndoit şi nu-ţi va oferi decît jumătate — şi atunci din ce o să mai trăieşti? Ar fi mai bine să socotească preţul îndoit cel drept, căci chiar dacă ţi-l va micşora puţin, traiul tău, oricum, nu va fi strîmtorat.

— He! he! făcu bătrînul. He! he! repetă el, trăgînd cu coada ochiului la vechil, pentru a vedea cum găsise răspunsul.

Scribii-sclavi rîdeau, cu trestiile de scris pe după ureche. Iar piticul Iubit-de-zeu îşi bătea cu mînuţa coapsa unui picior pe care-l ţinea în aer, tot ţopăind din răsputeri pe celălalt. Veselia îi smochinise cu mii de creţuri chipul de mătrăgună. Dudu, în schimb, fratele lui întru pipernicire, îşi întinsese cu şi mai multă demnitate streaşina buzei şi clătina din cap.

Bineînţeles că Mont-kav nu dăduse la început o atenţie deosebită tînărului şi isteţului sclav cu registrul, dar, acum, îşi pironi ochii asupra lui cu o mirare, ce se prefăcu iute în uimire, iar, după un scurt răstimp, uimirea aceasta se schimbă într-un sentiment apropiat de nedumerire, însă mult mai profund. Este cu putinţă — iar noi nu sugerăm aici decît o ipoteză şi nu ne încumetăm să facem o afirmaţie — este cu putinţă că, în această hotărîtoare clipă, Dumnezeul părinţilor săi, Făuritorul planurilor, să mai fi săvîrşit ceva pentru Iosif, lăsînd să cadă asupra lui o rază în stare să trezească, în inima celui care-l privea, o emoţie prielnică înaltelor sale scopuri. Căci Acela despre care este vorba, ne-a dăruit văzul, auzul şi toate celelalte simţuri pentru deplina noastră bucurie de a trăi; dar sub rezerva totuşi ca El însuşi să se slujească de acestea, socotite doar ca mijloace şi căi de pătrundere ale intenţiilor Sale, spre influenţarea spiritului nostru în vederea proiectelor Lui, mai mult sau mai puţin vaste şi nepătrunse — de aici ipoteza noastră, pe care sîntem gata s-o retragem imediat, dacă, în cadrul acestei istorii foarte naturale, caracterul ei supranatural s-ar părea nepotrivit.

Interpretări fireşti şi raţionale ni se impun în mod deosebit aici, căci însuşi Mont-kav era un om raţional şi firesc, şi pe deasupra, făcea parte şi dintr-o lume, încă de pe atunci, foarte depărtată de aceea în care faptul de a întîlni pe neaşteptate un zeu în plină zi, sau, ca să spunem aşa, pe stradă, fusese ceva foarte firesc.

Lumea în care trăia Mont-kav era însă, oricum, mult mai aproape de asemenea posibilităţi şi întrupări dumnezeieşti decît a noastră, chiar dacă, de pe atunci, ele se şi retrăseseră în lumina nesigură a echivocului, nemaifiind univoce, esenţiale şi categorice. Se întîmplă că vechilul îl zări pe fiul Rahilei, şi-şi dădu seama de frumuseţea lui. Numai că ideea de frumuseţe, care i se impunea prin văz şi pusese stăpînire pe conştiinţa lui, era legată în mod logic pentru el, de imaginea lunii, care, la rîndul ei, era astrul lui Die-huti de la Hmunu, arătarea cerească a lui Tot, maestrul măsurii şi al ordinii, înţeleptul, vrăjitorul şi scribul. Acum Iosif sta dinaintea sa, în mînă cu un sul de papirus, şi rostea cuvinte ciudat de subtile, iscusite şi pătrunzătoare pentru un sclav, fie şi un scrib-sclav — ceea ce se potrivea neliniştitor cu îmbinarea de gînduri din mintea lui Mont-kav. Tînărul beduin şi asiat nu avea un cap de ibis pe umăr şi era, deci, nu zeu, nu era Tot de la Hmunu. Dar, pe planul ideilor, avea de-a face cu el şi apărea echivoc, cum sînt şi anumite cuvinte, de pildă adjectivul „dumnezeiesc“: această derivaţie, ce semnifică şi o anumită atenuare faţă de maiestuosul substantiv, din care se trage, nu vrea să conţină toată realitatea şi maiestatea lui, ci doar să amintească de ele, menţinîndu-se, în felul acesta, în nespecific şi transpus, dar cu un sens şovăielnic, revendicînd totuşi iarăşi specificitatea, în măsura în care, „dumnezeiesc“ semnifică aceea ce cade sub simţuri, cu alte cuvinte, forma vădită a zeului.

Asemenea echivocuri fură stîrnite în spiritul vechilului Mont-kav la prima privire ce o aruncă lui Iosif şi-l făcură atent. Ceea ce se petrecea atunci şi acolo era reînnoirea unei întîmplări ce se mai petrecuse aşa, sau asemănător, şi avea să se mai petreacă din nou în alţii. Totuşi nu trebuie crezut că omul căruia i se impuneau asemenea gînduri fusese zguduit foarte tare. De fapt, Mont-kav nu simţise decît ceea ce simţim noi cînd exclamăm „la naiba!“ Nu spusese aşa. Întrebă:

— Ce o mai fi şi asta?

Spusese „asta“ cu dispreţ, dar şi cu prudenţă, ceea ce uşură răspunsul bătrînului:

— Ei „asta“, îi răspunse el cu un zîmbet, e tocmai lucrul al şaptelea.

— E un obicei barbar să vorbeşti numai în cimilituri, i-o întoarse egipteanul.

— Cum, binefăcătorului meu nu-i plac cimiliturile? îl întrebă bătrînul. Păcat! Căci mai ştiu încă multe altele. Doar că asta este cît se poate se simplă: Mi s-a spus că lucrurile înşirate de mine spre vînzare nu erau decît şase la număr, nu şapte, cum mă lăudasem la început şi cum este şi mai frumos. Ei, bine, această bucată de sclav, aici de faţă, care îmi ţine registrul, este chiar lucrul al şaptelea, sau, mai limpede, un tînăr canaanean, adus de mine în Egipt împreună cu vestitele mele mirodenii şi pe care îl am de vînzare. Nu că aş vrea să scap de el la orice preţ, nici că nu mi-ar mai place. Căci doar se pricepe la copt şi la scris şi are un cap limpede. Dar pentru o casă aleasă, ca a ta, adică, pe scurt, pentru tine şi de dragul tău, mă învoiesc să-l vînd, dacă despăgubirea pe care vei binevoi să mi-o dai îmi va ajunge să-mi duc măcar zilele. Căci îi doresc un adăpost bun.

— N-avem locuri libere, făcu cam grăbit vechilul, clătinînd din cap cu oarecare nerăbdare. Căci nu-i plăcea vorbirea cu două înţelesuri, nici în sensul obişnuit şi mai puţin încă în sensul mai înalt, şi vorbea ca un bărbat practic, care, lucid cum este, vrea să apere domeniul său de activitate de pătrunderea unor elemente anarhice şi mai înalte, altfel spus, „dumnezeieşti“. N-avem nici un loc liber, reluă Mont-kav, personalul casei este absolut complet. N-avem nevoie nici de brutar, nici de scrib şi cu atît mai puţin de un cap limpede, al meu fiind destul de limpede pentru a mă îngriji de casa asta. Aşa că, ia-ţi al şaptelea lucru, du-l cu tine şi să-ţi poarte noroc!

— Avem de-a face doar cu o milogeală şi un milog, şi cu o milogeală de milog, se repezi grav Dudu, soţul Ţezetei.

Dar un alt glăscior înăbuşit interveni — ţîrîitul de greiere al Iubitului-de-zeu, al micului bufon:

— Lucrul al şaptelea este cel mai bun. Cumpără-l, Mont-kav!

Bătrînul se avîntă iarăşi:

— Cu cît ţi-e capul mai limpede, cu atît mai supărătoare sînt minţile întunecate ale altora, te vor face să-ţi pierzi răbdarea. Un cap limpede de conducător are nevoie de capete limpezi care să asculte de el. Încă de cînd mă despărţeau de tine mari întinderi şi timp îndelungat, ţi-l hărăzisem ţie pe acest slujitor şi ţi l-am adus în pragul casei tale, vrînd să ţi-l dau cu precădere şi din prietenie. Căci flăcăiandrul are un cap limpede şi vorbeşte frumos, că e o plăcere să-l asculţi, şi se pricepe să scoată drăgălăşenii din comoara lui de cuvinte, care te măgulesc. De trei sute şaizeci de ori pe an îţi va spune noapte bună, şi de fiecare dată în alt fel, ştiind să găsească vorbe noi chiar şi pentru cele cinci zile ce se adaugă anului. Iar dacă se va întîmpla cumva să spună chiar şi numai de două ori acelaşi lucru, n-ai decît să mi-l dai înapoi contra preţului la care l-ai cumpărat.

— Ascultă-mă, bătrîne! i-o tăie vechilul. Toate bune. Dar fiindcă veni vorba de răbdare — află că răbdarea mea a cam ajuns la capăt. Sînt gata, din bunătate, să-ţi iau cîteva fleacuri, alese printre mărunţişurile tale, de care n-am nici o trebuinţă, doar ca să nu-ţi supăr zeii, şi să pot, în sfîrşit, intra în casă — iar tu şi vrei să-mi bagi pe gît, cu vorbăria ta, un sclav care să-mi spună noapte bună şi te porţi de parcă i-ar fi fost menit casei lui Petepre, încă de la întemeierea ţării.

Atunci, Dudu, mai marele cămării cu veşminte, făcu să răsune, de jos, un rîs batjocoritor, un „lioho!“ puternic, ca de bărbat în toată firea, iar vechilul îi aruncă de sus o privire mînioasă.

— De unde ai flăcăiandrul nostru bun de gură? continuă vechilul şi, fără să se uite, întinse mîna către sulul de papirus pe care Iosif, apropiindu-se, i-l înmînă cu toată cuviinţa.

Mont-kav îl desfăşură, ţinîndu-l tare departe de ochi, fiindcă nu avea vederea bună. În vremea asta bătrînul reluă:

— Este întocmai cum ţi-am spus. Păcat, totuşi, că binefăcătorului meu nu-i plac cimiliturile. Am una să-ţi răspund de unde-l am pe băiatul ăsta.

— O cimilitură? repetă distrat vechilul, adîncit în cercetarea registrului.

— Dacă vrei, ţi-o spun şi dezleag-o! îi zise bătrînu. O mamă stearpă l-a născut pentru mine. Poţi oare dezlega cimilitura asta?

— Va să zică el a scris asta? întrebă Mont-kav, tot privind listele. Hm — tu, dă-te înapoi! Sînt întocmite cu pietate şi cu plăcere, nu pot spune că nu, şi cu simţ al frumosului. Ar putea împodobi un perete şi ar merge ca inscripţie. Dacă are vreun sens, nu ştiu, căci nu pricep nimic din limba asta păsărească. Stearpă? mai întrebă el, fiindcă nu ascultase atent spusele bătrînului. Ce tot îndrugi tu, acolo? O femeie ori este stearpă, ori naşte. Cum poţi să le împaci pe amîndouă?

— E doar o ghicitoare, stăpîne, îl lămuri bătrînul. Mi-am luat libertatea să înveşmînt răspunsul în haina unei cimilituri glumeţe. Dacă-mi îngădui, îţi voi da şi dezlegarea. Departe de locurile acestea, am dat peste o fîntînă seacă, din care se auzeau gemete. Atunci l-am scos la lumină pe ăsta, care stătuse trei zile în pîntecele fîntînii şi i-am dat lapte. Astfel fîntîna i-a fost mamă, deşi era stearpă.

— Ei, zise vechilul, ghicitoarea ta e treacă-meargă. Dar nu-i să te facă să rîzi cu toată gura. Şi dacă zîmbeşti, e tot din cuviinţă.

— Poate ai fi găsit-o mai hazlie, dacă o dezlegai singur, îi replică bătrînul, umilit în adîncul sufletului.

— În cazul acesta, i-o întoarse vechilul, dezleagă-ne şi tu o ghicitoare mult mai grea: de ce, adică, stau pironit aici şi flecăresc cu tine! Dezleag-o mai bine decît ai dezlegat-o pe a ta, căci, după cîte ştiu eu, nu există nici un demon care să facă fîntînele să nască. Cum de se găsea copilul în pîntece şi sclavul în fîntînă?

— Nişte stăpîni şi proprietari haini de la care l-am cumpărat, îl lămuri bătrînul, îl aruncaseră în fîntînă, ca pedeapsă pentru nişte greşeli, mici, dacă stai să cumpăneşti, care, însă, nu-i ştirbesc cu nimic valoarea sa de marfă, căci ele erau legate de înţelepciune şi de gingaşe deosebiri, cum ar fi, de pildă, între „pentru că“ şi ,,astfel încît“ — de care, cu adevărat, nici nu merită să

vorbim. Dar eu l-am cumpărat fiindcă degetele mele, pricepute în a preţălui după urzeală şi fir, au simţit pe loc că flăcăiandrul ăsta este dintr-o stofă aleasă, în pofida obîrşiei sale întunecate. Dealtfel, cît a stat în fîntînă, s-a căit de greşelile sale, iar osînda l-a îndreptat atît de bine, încît mi-a fost un slujitor vrednic, şi se pricepe nu numai să vorbească şi să scrie, dar mai ştie să şi coacă pe piatră lipii de o bunătate rară. Însă nu se cuvine să-ţi lauzi singur bunul tău, ci trebuie să laşi altora grija de a spune că este fără seamăn; dar, în ce priveşte isteţimea şi iscusinţa acestui flăcăiandru, purificate printr-o aspră pedeapsă, nu-mi stă la îndemînă decît un cuvînt: sînt neobişnuite! Dar, fiindcă ochiul tău s-a oprit chiar şi o singură dată asupra lui şi pentru că trebuie să te despăgubesc din pricina smintelii pe care am săvîrşit-o, sîcîindu-te cu ghicitorile mele, îngăduie-mi să-l dăruiesc lui Petepre şi casei sale, gospodărită de tine. Dealtfel, ştiu foarte bine că tu te vei gîndi să-mi faci în schimb un dar, ales dintre bogăţiile lui Petepre, pentru ca şi astfel încît să pot trăi şi să mai fiu în stare pe viitor să-ţi îndestulez casa şi chiar să ţi-o sporesc.

Vechilul îl privi pe Iosif.

— Este adevărat, îl întrebă el, răstit, că limba ţi-e iscusită şi ştii rosti cuvinte desfătătoare?

Fiul lui Iacob îşi adună toate cuvintele egiptene, şi-i răspunse cu o zicală:

— Vorbirea slujitorului nu este vorbire. Oamenii de rînd să tacă, cînd vorbesc stăpînii între ei, stă scris la începutul tuturor sulurilor de papirus. Şi, pe deasupra, numele cu care mă numesc este un nume al tăcerii.

— Cum aşa? Care ţi-e numele?

Iosif şovăi o clipă. Apoi ridică ochii.

— Usarsif, zise el.

— Usarsif? repetă întrebător Mont-kav. Nu cunosc acest nume. De fapt, nu e străin şi poate fi înţeles, fiindcă în alcătuirea sa intră şi acel al lui Abodu, stăpînul veşnicei tăceri. Dar, pe de altă parte, nu e folosit în ţară, şi în Egipt nimeni nu poartă şi nici n-a purtat vreodată acest nume, nici acum, nici în vremurile regilor de odinioară. Însă, Usarsif, măcar că numele tău este un nume al tăcerii, stăpînul tău stăruie că tu te pricepi să rosteşti urări plăcute şi că ştii să spui în diferite feluri noapte bună la sfîrşitul zilei. Ei bine, şi eu mă voi culca în seara asta şi mă voi ghemui în patul din camera deosebită a încrederii. Ce-mi urezi?

— Lină să-ţi fie odihna, după osteneala de peste zi! îi răspunse Iosif cu duioşie. Fie ca tălpile tale, arse de arşiţa potecilor pe care ai mers, să păşească alinate pe muşchiul tihnei, iar limba ta trudită să-şi potolească setea la izvoarele şopotitoare ale nopţii!

— Ei, da, asta este în adevăr înduioşător, mărturisi vechilul, abia stăpînindu-şi lacrimile. Şi-i făcu un semn cu capul bătrînului care, la rîndul lui, îi răspunse la fel şi zîmbi, frecîndu-şi mîinile. Cînd ai necazuri cu oamenii, continuă Mont-kav, şi nici nu te simţi prea grozav, fiindcă parcă te apasă o greutate la rinichi, asemenea cuvinte sînt de-a dreptul alinătoare. Oare, în numele zeului Set, am putea găsi vreo întrebuinţare unui sclav tînăr — la nevoie, să aprindă lămpile sau să stropească podelele? întrebă el, întorcîndu-se către scribi. Tu, Ha'ma't, ce părere ai? se adresă el către unul deşirat şi cu umerii căzuţi, ce purta mai multe condeie de trestie pe după fiecare ureche. Avem nevoie de aşa ceva?

Scribii începură să se frămînte, nehotărîţi, între da şi nu, îşi ţuguiară buzele, îşi înfundară capetele între umeri, vînturînd cu mîinile prin aer.

— De fapt, ce înseamnă „a avea nevoie“? îi răspunse numitul Ha'ma't. Dacă „a avea nevoie“ este totuna cu „a-ţi lipsi şi a nu putea trăi fără“ — atunci nu. Dar şi prisosul poate fi folositor. Totul atîrnă de preţul care se cere. Dacă, însă, acest sălbatic îşi închipuie că poate să-ţi vîndă un scrib-sclav, atunci alungă-l, căci sîntem destui scribi aici, nu ne este de trebuinţă şi nici n-am şti ce face cu el. Dar dacă vrea să-ţi dea o slugă de rînd, care să îngrijească de cîini sau pentru camera de baie, atunci să-ţi spună cît cere.

— Auzi, bătrîne, dă-i drumul, grăbeşte-te! cît vrei pentru feciorul tău din fîntînă?

— Este al tău! îi răspunse ismaelitul. Deoarece tot am ajuns să vorbim de el, iar tu mă întrebi, află că este al tău. Într-adevăr, nu-i cuviincios să hotărăsc eu însumi preţul darului pe care, s-ar părea că vrei să mi-l dai în schimb. Dar, de vreme ce-mi porunceşti — iată, pavianul stă lîngă cîntar! Şi să-l pedepsească puterea lunii pe cel ce va înşela fie la greutate, fie la măsură! Două sute debene de aramă, iată preţul pe care-l merită acest slujitor, ţinînd seama de darurile lui neobişnuite. Cît priveşte cepşoara şi vinul de Haţati, primeşte-le pe deasupra, drept chezăşie a prieteniei noastre.

Preţul era piperat, chiar dacă bătrînul făcuse tare bine să socoată bulbii sălbatici de Ascalon şi foarte popularul vin de Fenicia doar un simplu adaus gratuit, astfel încît întregul preţ era cerut în fapt numai pe tînărul sclav Usarsif — preţăluirea era neruşinat de îndrăzneaţă, oricît ne-am învoi că, dintre toate cele şapte mărfuri ale neguţătorilor, fără a nesocoti vestita lor smirnă, marfa vie îndreptăţea singură călătoria în Egipt, chiar dacă lucrurile erau privite din punctul de vedere că întregul negoţ al ismaeliţilor nu era decît un adaus, iar tot sensul vieţii lor sta în a-l aduce pe băiatul Iosif în Egipt, ca Planurile să se împlinească. Nu îndrăznim să insinuăm că vreo adiere a unei astfel de presimţiri ar fi atins sufletul bătrînului midianit; vechilul Mont-kav, era, în orice caz, foarte departe de a se gîndi la aşa ceva, şi este de presupus că ar fi protestat chiar el faţă de aceste pretenţii nesăbuite, dacă preacinstitul Dudu, omuleţul, nu i-ar fi luat-o înainte. Protestul acestuia suna valabil de sub acoperişul buzei sale de sus, iar mînuţele braţelor lui scurte nu conteneau să gesticuleze enervate.

— Asta-i bătaie de joc! zise el. Cea mai mare şi mai neîngăduită bătaie de joc, vechilule; întoarce-le spatele, mînios! Banditul ăsta bătrîn are neruşinarea să-ţi vorbească de prietenie, ca şi cum aşa ceva ar putea exista cumva între tine, un egiptean, mai-mare peste averile unei ilustre feţe, şi un sălbatic al nisipurilor, ca el! Cît despre neguţătoria sa, totul este capcană şi înşelăciune, căci este furt sadea să-ţi ia două sute de debene de aramă pe acest nătăfleţ — şi spunînd asta Dudu ridică mînuţele spre Iosif, lîngă care se înfipsese — da, da, pe acest mucos al deşertului, pe o îndoielnică marfă de milog. Podoaba asta de sclav îmi pare foarte suspectă, oricîte vorbe dulcege ar spune în legătură cu moliciunea muşchiului şi şopotul izvoarelor, care cine ştie pentru ce păcate de nestrunit a ajuns în groapa din care bătrînul şmecher zice că l-ar fi scos la lumină? Părerea mea este să nu-l iei pe prostănac, iar sfatul meu să nu-l cumperi pentru Petepre, căci el nu-ţi va fi deloc recunoscător pentru asta.

Aşa vorbi Dudu, mai-marele peste sipetele cu podoabe. Dar, după glasul său, se auzi un alt glăscior, ceva ca un ţîrîit de greiere ascuns în iarbă: glasul Iubitului-de-zeu, al „Vizirului“, înfipt de cealaltă parte a lui Iosif —căci cei doi pitici îl încadraseră.

— Cumpără-l, Mont-kav, şoptea el, ridicîndu-se pe vîrfuri. Cumpără copilul nisipului! Din toate cele şapte lucruri, nu-l cumpăra decît pe ăsta, care-i cel mai bun! Încrede-te în prichindel, care ştie să vadă! Bun, frumos, înţelept este acest Usarsif. E binecuvîntat şi va fi o binecuvîntare pentru casă. Ascultă un sfat isteţ!

— Nu asculta de un sfat fără valoare, ci de unul cuminte ! îi strigă celălalt pitic. Cum ar putea avea preţ părerea zbîrcitului ăstuia, cînd el singur e un nimic şi nu poate fi luat în serios, o nucă găunoasă, plină de vînt? N-are nici o greutate în lume, nu-i gospodar aşezat, ci e doar purtat pe deasupra ca un dop, saltimbancul, măscăriciul ăsta — cum oare ar putea el da un sfat cu greutate asupra lucrurilor lumii, asupra mărfurilor şi oamenilor, cît şi a mărfii omeneşti?

— Ah, preacinstite prostănac, ins întrutotul virtuos! răcni Bez-em-heb, iar mînia îi boţi chipul de gnom, făcîndu-i mii de încreţituri. Ai pretenţia să judeci şi să mai sfătuieşti de bine, renegat ticălos? Ai călcat în picioare înţelepciunea piticilor, te-ai lepădat de pitice, căsătorindu-te cu o deşirată şi ai zămislit copii lungi ca prăjinile, Ezezi şi Ebebi, ba te mai ţii şi mîndru de asta. După trup însă ai rămas pitic şi ţi-e cu neputinţă să vezi pe deasupra pietrei de hotar a unui ogor! Gogomănia ta, în schimb, este foarte bine crescută, iar judecata ta asupra mărfurilor şi oamenilor, şi asupra mărfii omeneşti, de o grosolănie...

Nu se poate închipui cît îl înfuriară pe Dudu aceste ocări, şi nici cît îl scoase din sărite această judecată asupra isteţimii sale. I se albise faţa ca brînza, iar buza de sus, ieşită ca o streaşină, tremura; îl împroşcă pe Iubitul-de-zeu cu vorbe otrăvite, făcîndu-l uşuratic şi de prisos, la care celălalt îi răspunse, copleşindu-l cu răutăţi, cum că, tot îngrijindu-se de falsa lui cinste în lume, Dudu pierduse orice ascuţime a inteligenţei; în felul acesta omuleţii se ciorovăiră şi se sfădiră, lovindu-se cu palmele peste genunchi, de o parte şi de alta lui Iosif, sau învîrtindu-se în jurul său, ca împrejurul unui copac, care-i despărţea şi-i apăra pe unul de celălalt; iar toţi cei de faţă, egipteni şi ismaeliţi, împreună cu vechilul, rîdeau cu poftă, de acest mărunt război de acolo, de jos; — cînd, deodată, totul încremeni.

Putifar

Da, totul încremeni, deoarece de pe şosea, din depărtare, se auzea venind un vuiet care tot creştea; tropăit de cai, rostogolire de roţi, lăpăitul unor oameni ce alergau, numeroase glasuri care cereau să se facă loc; iar vălmăşagul se apropia cu mare iuţeală, şi ajunse în faţa porţii.

— Am dat de bucluc! exclamă Mont-kav. Stăpînul; Şi rînduiala în sufragerie? Iar eu, slăvită Treime din Teba, mi-am pierdut vremea aici, trăncănind verzi şi uscate! Ei, voi, oameni de rînd, tăceţi, altfel gustaţi biciul! Ha'ma't, încheie tu tîrgul, eu trebuie să intru cu stăpînul în casă! Ia mărfurile la un preţ bine cumpănit! Bătrîne, fii sănătos! Mai întoarce-te pe la noi peste cinci sau şapte ani!

Şi plecă grăbit. Paznicii porţii începură să strige spre cei din curte. Din diferite părţi, servitori se grămădiră buluc şi se înşiruiră, cu fruntea în ţărînă, de-a lungul aleii pe care avea să intre stăpînul. Se auzi, apoi, huruitul carului şi trapul fugarilor răsunînd sub bolta porţii: astfel îşi făcu Petepre intrarea, precedat de alergători gîfîind, ce strigau să i se facă loc, înconjurat de purtătorii

de evantaie, care abia îşi mai ţineau răsuflarea; doi armăsari murgi, lucioşi şi nărăvaşi, cu hamuri frumoase, împodobiţi cu pene de struţ, trăgeau o trăsură cu două roţi, un mic vehicul de lux, cu o rezămătoare uşor curbată: puteau încăpea în ea doar doi, stăpînul şi vizitiul, dar acesta din urmă şedea fără rost, căci prietenul faraonului mîna singur şi, după înfăţişare şi podoabe, se vedea că el era stăpînul, care ţinea în mînă frîul şi biciul: era un bărbat trupeş şi peste măsură de mare, cu o gură mică, cum observă Iosif la repezeală; căci atenţia fiului lui Iacob fusese atrasă mai ales de focul pietrelor scumpe de multe culori încrustate în spiţele roţilor trăsurii, atît de strălucitoare, încît îţi luau ochii — un vîrtej năucitor de scîntei colorate în mii de feluri, pe care Iosif l-ar fi arătat cu plăcere micului său Beniamin, iar această splendoare se repeta, chiar dacă nu la fel de ameţitoare, şi pe făptura lui Petepre: îndeosebi datorită gherdanului ce-l purta la gît, o minunată lucrare de giuvaergerie, dintr-un mozaic de emailuri şi de nestemate în culori vii, orânduite de-a curmezişul, pe mai multe rînduri, şi pe care alba lumină dogoritoare, prăvălită de zeul zilei din înaltul cerului, îl învăpăia cu străluciri fulgerătoare.

Coastele fugarilor se mişcau năprasnic, ca foalele. Bidiviii stătură brusc locului, sforăind, spumegînd şi rostogolindu-şi focos ochii, pe cînd un slujitor, apucîndu-i de zăbale şi, mîngîindu-le gîtul asudat, îi alinta cu vorbe liniştitoare. Trăsura se oprise chiar între grupul neguţătorilor şi poarta zidului ce înconjura clădirea principală, lîngă palmieri, iar Mont-kav, rămas în faţa porţii, să-şi salute stăpînul, înainta acum zîmbitor, cu spinarea încovoiată, pe chip cu o expresie de bucurie, înălţînd sfios capul în semn de admiraţie, şi întinse mîna să-l ajute pe stăpîn să coboare din trăsură: Petepre aruncă hăţurile şi biciul vizitiului şi nu păstră în mîna-i mică decît un baston de trestie împodobit cu piele aurită, mai gros la un capăt, un fel de măciucă subţire.

— Spălaţi-i cu vin, acoperiţi-i bine şi plimbaţi-i, porunci el cu glas piţigăiat, ridicînd, pentru a arăta către armăsari, acest rest elegant al unei arme barbare, devenit un însemn al comandamentului, respinse mîna întinsă să-l ajute şi, deşi foarte trupeş, sări vioi, de unul singur, din trăsură, din care, dealtfel, ar fi putut coborî şi fără să mai sară.

Iosif îl privi şi-l auzi foarte bine, cu atît mai mult cu cît trăsura se îndrepta încet către grajduri, iar ismaeliţii avură, astfel, posibilitatea să-i vadă, în toată voia, pe stăpîn şi pe vechil, urmărind din ochi bidiviii ce se depărtau. Demnitarul avea ca la patruzeci de ani, sau treizeci şi cinci, şi era înalt, în adevăr, ca un turn — pe Iosif îl duse gîndul la Ruben, văzîndu-i picioarele ca nişte coloane, cum se zăreau prin inul regal al vesmîntului care, căzînd pînă la glezne, lăsa să se străvadă şi cum îi atîrnau pe dedesubt cutele şi panglicile şorţului acest trup mătăhălos se deosebea, totuşi, de acel al lui Ruben cel voinic: egipteanul era foarte gras peste tot, dar mai ales la piept, astfel încît sînii, ce umflau batistul subţire al cămăşii, săltaseră destul de tare cînd el sărise, fără rost de cutezător, din trăsură. Faţă de înălţimea şi masivitatea sa, capul, frumos modelat, era foarte mic, cu părul scurt, nasul uşor acvilin, gura graţioasă, bărbia ieşită plăcut în afară, iar genele lungi adumbreau căutătura trufaşă.

Sta la umbra palmierilor, lîngă vechilul său şi urmărea mulţumit armăsarii ce se depărtau la pas.

— Sînt tare nărăvaşi, spuse el. Veser-Min şi mai şi decît Vepvavet. Îi apucaseră năbădăile, voiau s-o ia razna, dar le-am venit eu de hac.

— Numai tu eşti în stare de aşa ceva, îi răspunse Mont-kav. Este de mirare. Nici chiar vizitiul tău, Neter-naht, nu s-ar pune cu ei. Ba, nimeni din casa ta n-ar fi îndrăznit, atît de nebuni

sînt bidiviii ăştia sirieni. Prin vinele lor curge foc, nu sînge. Nu-s cai, ci demoni. Tu însă îi înfrînezi. Cînd simt mîna stăpînului, le trec hachiţele şi, potoliţi, încep să galopeze în ham. Iar tu, după lupta victorioasă cu cerbicia lor, nu numai că nu eşti obosit, ci mai şi sari, stăpîne, din trăsură, ca un flăcău fără seamăn de îndrăzneţ!

Un zîmbet fugar adînci colţurile gurii mici a lui Petepre.

— Am de gînd, spuse el, ca în chiar după amiaza asta să-l cinstesc aşa cum se cuvine pe zeul Sebek şi să vînez pe apă. Fă pregătirile trebuincioase şi trezeşte-mă la vreme, dacă dorm cumva. Să fie suliţe de lemn în luntre şi lăncii pentru străpuns peştii. Mai ai grijă şi de harpoane, căci mi s-a dat de veste că, în braţul mort al fluviului unde vînez, s-ar fi rătăcit un hipopotam foarte mare, şi pe acesta anume îl urmăresc; vreau să-l dobor.

Vechilul plecă pleoapele şi-i răspunse sfios:

— Dar stăpîna Mut-em-enet va tremura de teamă, cînd va afla. Îngăduie-mi să te implor, ca măcar hipopotamul să nu-l ataci tu singur, ci lasă această primejdie în grija şi pe seama slujitorilor. Stăpîna...

— Nu-mi face plăcere, i-o întoarse Petepre. Voi arunca eu harponul...

— Stăpîna, însă, va tremura!

— N-are decît să tremure! făcu el. Apoi, întorcîndu-se către vechil, îl întrebă scurt: În casă totul este în ordine? N-a fost nici un necaz, nici o supărare? Nimic? Ce-i cu oamenii ăia, de colo? Neguţători nomazi, mda, bine! Stăpîna e bine dispusă? Dar cinstiţii mei părinţi, de la catul de sus, sînt sănătoşi?

— Ordinea şi buna dispoziţie sînt depline, îl încredinţă Mont-kav. Graţioasa stăpînă a binevoit să ceară să fie dusă, spre sfîrşitul dimineţii, la Renenutet, soţia mai-marelui peste vitele lui Amon, pentru a exersa cu ea imnuri. Cînd s-a întors, a poruncit lui Tepem-anh, scribul haremului, să-i citească basme, ea binevoind, totodată, să sărute dulciurile ce-i erau servite prin grija slujitorului tău. Cît despre preavenerabilii tăi părinţi de la catul de sus, află, te rog, că au catadicsit să treacă fluviul pentru a aduce, în templul morţilor, o jertfă lui Tutmes, tatăl zeului, cel unit cu Soarele. Întorşi de la soare-apune, preamăritul frate şi preamărita soră, Hui şi Tui, şi-au petrecut vremea stînd foarte liniştiţi şi cuvioşi, mînă-n mînă, în chioşcul de pe malul iazului grădinii, aşteptînd ora întoarcerii tale şi a prînzului.

— Poţi să le dai şi lor de veste şi să le aduci la cunoştinţă, pe sub mînă, că azi chiar voi ataca hipopotamul: este îngăduit s-o ştie.

— Doar că din păcate, răspunse vechilul, ştirea asta le va pricinui o mare îngrijorare.

— Nu face nimic, îl linişti Petepre. Apoi adăugă: Aici, după cît se pare, fiecare şi-a petrecut dimineaţa cum i-a plăcut, în vreme ce eu am avut supărări la curte şi neplăceri la palatul Marima’t.

— Tu ai avut —? întrebă Mont-kav înmărmurit. Cum este cu putinţă, cînd doar bunul zeu din Palat...

— Ori eşti căpetenia oştilor, răspunse ridicînd din umeri stăpînul, dînd să plece — şi şeful suprem al călăilor, ori nu mai eşti. Dar cînd eşti... iar acolo se mai iveşte cîte un...

Celelalte vorbe se pierdură. Şi, împreună cu vechilul, care păşea în urma lui şi se apleca înainte, să-l audă, el trecu printre două şiruri de slujitori cu braţele ridicate, apoi, intrînd pe sub poartă, se îndreptă spre locuinţa sa. Iosif, însă, îl văzuse pe „Putifar“, cum îi pronunţa el, în sinea lui, numele, pe marele dregător al Egiptului, căruia avea să-i fie vîndut.

Iosif este vîndut pentru a doua oară și se prosternează cu fruntea la pămînt

Căci faptul se săvîrşi. Ha'ma't, lunganul de scrib, încheie tîrgul cu bătrînul ismaelit, în numele vechilului, de faţă fiind piticii. Dar Iosif abia luă în seamă toată treaba şi la ce preţ mare ajunsese, atît era de cufundat în gînduri, şi stăpînit de primele impresii, iscate de persoana noului său proprietar. Gherdanul scînteietor şi aurul decoraţiilor; făptura lui peste măsură de grasă şi, totuşi, mîndră; saltul lui din trăsură şi măgulelile lui Mont-kav, lăudîndu-i puterea şi curajul cu care domolise armăsarii; hotărîrea lui Putifar de a se lupta el cu sălbaticul hipopotam, fără să-i pese că atît Mut-em-enet, soţia sa, cît şi Hui şi Tui, părinţii săi, vor tremura de teamă (măcar că, expresia „fără să-i pese“ era cu totul ne cuprinzătoare pentru a-i caracteriza atitudinea); pe de altă parte, întrebările lui repezite privind mersul casei şi buna dispoziţie a stăpînei; chiar şi frînturile de aluzii asupra neplăcerilor avute la curte, care se părea că-i scăpaseră fără voie: — toate acestea îi dădeau fiului lui Iacob un material la care avea, pe îndelete, de gîndit, de cîntărit, de ghicit; muncea pe tăcute să-l pătrundă, să-l tălmăcească şi să-l întregească, ca unul ce caută să stăpînească cu mintea, cît de repede cu putinţă, împrejurările şi situaţiile obiective în care a ajuns întîmplător şi de care trebuie să ţină seama.

Oare — aşa îi mergeau gîndurile — va ajunge să stea într-o bună zi lîngă ,,Putifar“, ca vizitiul lui? Oare îl va întovărăşi la vînătoare pe braţul mort al Nilului? De fapt, puteţi s-o credeţi sau ba, chiar din ceasul acesta, cînd abia fusese adus dinaintea casei, şi după o primă aruncătură de ochi iscoditoare asupra lucrurilor şi oamenilor, se şi gîndea cum va putea,, mai devreme sau mai târziu, dar cît de curînd, să ajungă lîngă stăpîn, cel mai mare dintr-acest cerc, chiar dacă nu era cel mai mare din Egipt, — şi, din aceasta reiese, că greutăţile de necuprins care îl despărţeau de acest prim ţel mult prea îndepărtat, nu-l împiedicau, nici pe atunci, să-şi închipuie altele şi mai depărtate, să-şi închipuie legătura cu întrupări şi mai categorice ale puterii supreme.

Aşa era; îl cunoaştem. Oare cu pretenţii mai mici ar fi izbutit să atingă, în ţara Egiptului, piscul pe care avea să ajungă? În lumea subpămînteană, a cărei intrare îi fusese fîntîna — nu mai era Iosif, ci Usarsif; iar faptul că era cel de pe urmă printre cei de jos, nu era îngăduit să dureze. Cîntări, dintr-o ochire grabnică, ce îi era prielnic şi ce neprielnic. Mont-kav era un om bun. Blîndeţea unei urări de seară, îi umpluse ochii cu lacrimi, fiindcă, adesea, nu se simţea prea grozav. Şi Iubitul-de-zeu, micul bufon, era bun şi vădit dispus şi pornit să-l ajute. Dudu era duşman — atît cît îi va mai fi potrivnic; poate va izbuti să-l cîştige de partea sa. Scribii îşi dăduseră invidia pe faţă, căci şi el era scrib: trebuia să fie atent şi, cruţîndu-i totuşi, să prevină aceste sentimente duşmănoase. Astfel cîntărea perspectivele cele mai apropiate, — şi ar fi greşit să fie sîcîit pe această temă şi luat drept un arivist mărunt. Iosif nu avea asemenea micimi sufleteşti şi, în felul acesta, gîndurile sale ar fi înţelese greşit. Se gîndea şi medita la o datorie mai înaltă. Dumnezeu pusese capăt vieţii sale neroade, de pînă atunci, şi-l făcuse să renască la una nouă. Prin mijlocirea ismaeliţilor, îl adusese în

această ţară. Cu aceasta, ca în toate, dealtfel, urmărea fără îndoială un ţel măreţ. Dumnezeu nu săvîrşea nimic care să nu aibă consecinţe măreţe, iar Iosif trebuia să-i ajute devotat, cu toate puterile spirituale ce-i fuseseră hărăzite, în loc să condamne la neputinţă intenţiile Lui, printr-o lenevoasă lipsă de ambiţie. Dumnezeu îl cercetase cu visuri, pe care visătorul ar fi trebuit să le păstreze pentru sine: visul cu snopii, cel cu stelele; şi asemenea vise erau mai puţin făgăduieli, cît o indicaţie. Ele aveau să se împlinească oricum; în ce chip, numai Dumnezeu unul ştia, dar strămutarea în această ţară însemna începutul împlinirii. De la sine, însă, nu se vor împlini nicicum — trebuiau ajutate. A trăi potrivit tainicei presupuneri sau convingeri că Dumnezeu are, şi urmăreşte cu tine, Planuri unice, nu este o rîvnă măruntă şi cuvîntul ambiţie nu este potrivit în acest caz; căci este o rîvnă în slujba Domnului şi aceasta merită nume mai cucernice.

Iată de ce Iosif abia dădu atenţie felului cum se desfăşurase cea de a doua vînzare a sa şi aproape nu-i păsă de preţul ce-l atinsese — atît era de preocupat să-şi orînduiască impresiile şi să ajungă, deocamdată în spirit, stăpînul împrejurărilor. Trestiile de după urechea lunganului de Ha'ma't rămaseră la locul lor doar printr-o minune a echilibristicii, de parcă erau lipite, oricît se fîţîi în timpul tîrguielii, şi nici una nu-i căzu. Pentru a mai reduce preţul de cumpărare, el se agăţă cu înverşunare de deosebirea pe care o făcuse între „a avea nevoie" şi „a putea folosi la nevoie", în vreme ce bătrînul se împotrivea cu vechiul şi statornicul său argument: valoarea darului pe care avea să-l primească în schimbul lui Iosif trebuia să-i îngăduie să-şi ducă zilele, pentru a mai fi în stare să slujească această casă; ba, se pricepu să dovedească atît de imperios nevoia asta, încît scribului nici măcar nu-i trecu prin minte, spre paguba sa, că ar fi putut să i-o tăgăduiască. Dudu, mai-marele peste cămara cu veşminte, se împotrivise atît lui „a avea nevoie" şi cît şi lui „a folosi la nevoie", şi asta pentru toate cele trei mărfuri: ceapa, vinul şi sclavul; cealaltă parte avea de aliat pe Şepzez-Bez, care îşi vădi, cu glasul lui ţîrîit, ascuţimea minţii sale de pitic şi se luptă din răsputeri ca Usarsif să fie cumpărat la preţul cerut la început şi fără şovăielile zgîrceniei. Abia mai tîrziu, şi doar ca în treacăt, cel pe seama căruia se tîrguiau se amestecă şi el în vorbă, spunînd că suma de o sută cincizeci de debene o socotea prea mică pentru valoarea sa, şi că se putea ajunge la o învoială, hotărînd drept preţ măcar o sută şaizeci de debene. Făcu, însă, aceasta îmboldit numai de rîvna întru Dumnezeu — fiind fireşte pus la punct, cu mînie, de scribul Ha'ma't, care găsi cu totul nepotrivit ca obiectul în discuţie să se amestece în dezbaterea preţului său, încît Iosif tăcu iarăşi, lăsînd lucrurile să-şi urmeze cursul.

Pînă la urmă, văzu şi un tăuraş bălţat, pe care Ha'ma't trimisese să-l aducă de la staul; şi era ciudat să-şi vadă propria valoare, întreaga sa vrednicie de om, întrupîndu-se, în afara sa, în chip de animal — ciudat, dar nu jignitor în ţara aceasta, în care cea mai mare parte dintre zeităţi se recunoşteau în animale, iar împăcarea similarităţii şi a concomitenţii trezea atîtea preocupări spirituale.

Dealtfel tăuraşul nu era de ajuns; valoarea acestuia nu se potrivea cu a lui Iosif, căci bătrînul nu vru să se învoiască a preţălui animalul la mai mult de o sută douăzeci de debene, încît Ha'ma't se văzu silit să mai adauge diferite bunuri: o pavăză de piele de bou, mai multe baloturi de papirus şi de pînză de rînd, cîteva burdufuri din piele de panteră pentru vin, o cantitate de sodă pentru îmbălsămat cadavrele, o legătură de cîrlige pentru undiţe şi încă vreo cîteva mături trebuiră să fie puse lîngă midianit, ca astfel balanţa asupra căreia veghea pavianul să plutească în sfîntă cumpănire, şi anume, mai mult prin învoială şi preţuire din ochi, decît potrivit vreunei socoteli aritmetice; căci, după o ceartă îndelungată pentru fiecare lucru, se renunţă, în cele din urmă, la o

socoteală exactă şi se resemnară de ambele părţi, mulţumindu-se cu sentimentul că nu au fost prea tare înşelaţi. O cantitate de aramă, cîntărind între o sută cincizeci şi o sută şaizeci de debene, iată cam preţul acestui schimb, şi, pentru atît, fiul Rahilei ajunse, împreună cu mărfurile adăugate prin învoială, proprietatea lui Petepre, un mare dregător al Egiptului.

Treaba se făcuse. Ismaeliţii din Midian îşi îndepliniseră rostul în viaţă, predaseră ce fuseseră meniţi să ducă în jos, în Egipt, puteau să-şi urmeze acum drumul şi să se piardă în zările lumii — nu mai erau de trebuinţă. Dealtfel, conştiinţa propriei lor însemnătăţi nu ieşi micşorată din această împrejurare; pe cînd îşi strîngeau calabalîcul, continuau să se ia la fel de în serios ca şi înainte, fără să aibă nicidecum sentimentul zădărniciei lor. Şi, oare, dorinţa şi imboldul părintesc care îl împinseseră pe bunul bătrîn să vegheze asupra sorţii copilului găsit şi să-l plaseze în cea mai bună casă pe care o cunoştea, nu avuseseră deplina lor demnitate în lumea morală, chiar dacă, altfel privită, pornirea sa nu fusese decît un mijloc, o unealtă şi un vehicul spre ţeluri ce nu le bănuia? Este destul de bătător la ochi faptul că ismaelitul l-a revîndut totuşi pe Iosif, ca şi cum aşa ar fi fost să fie, — cu un cîştig care, cum spunea, îi îngăduia ,,să-şi ducă zilele“, şi îi împăca oarecum conştiinţa sa de neguţător. Nu-l vînduse urmărind cu dinadinsul un folos; ba, mai mult, dacă nu ne înşelăm, ar fi vrut cu dragă inimă să-l păstreze pe fiul fîntînii, ca să-l mai poată auzi spunîndu-i noapte bună şi să-i mai coacă lipii. Deci, bătrînul nu lucrase mînat de vreun interes personal, oricît de preocupat era să iasă măcar, negustoreşte, la socoteală. Dar, de fapt, ce înseamnă „interes personal“? Ceva îl mîna să aibă grijă de Iosif şi să-i asigure un loc bun în viaţă, şi, cu împlinirea acestei dorinţi, tot îşi slujea, în acelsşi timp şi interesul personal, ori de unde ar fi provenit la el dorinţa aceasta, ce avea întîietate faţă de alte sentimente.

Dealtfel, Iosif era întru totul băieţandrul care să respecte demnitatea libertăţii ce umanizează necesitatea; şi cînd, după încheierea tîrgului, bătrînul îi spuse: „Ei, şi acum, vezi Măi tu, sau, Usarsif, cum îţi zici, nu mai eşti al meu, eşti al acestei case, iar ceea ce am gîndit, am îndeplinit“ — el îi arată întreaga recunoştinţă cuvenită, îi sărută de mai multe ori tivul veşmântului şi-l numi mîntuitorul său.

— Rămîi cu bine, copilul meu, îi zise bătrînul, şi fii vrednic de binele ce ţi l-am făcut! Fii isteţ şi prevenitor cu fiecare şi pune-ţi frîu gurii, cînd vei avea mîncărimi la limbă şi-ţi va veni să cîrteşti şi să încerci să faci deosebiri supărătoare, ca aceea dintre venerabil şi învechit — cu astea ajungi în groapă! Gurii tale i-a fost dată dulceaţa şi te pricepi să spui atît de plăcut noapte bună şi multe altele de acest fel — rămîi la ele şi bucură-i pe oameni, în loc să ţi-i înstrăinezi, căutîndu-le nod în papură, căci asta nu duce la nimic bun. Pe scurt, rămîi cu bine! Nu mai am nevoie, fără doar şi poate, să-ţi atrag luarea aminte asupra greşelilor ce te-au prăvălit în groapă: încrederea vinovată în tine şi pretenţiile nesăbuite, căci vreau să-mi închipui că, în privinţa asta, te-ai cuminţit. N-am iscodit ce anume s-a întîmplat, în amănunt, cu tine şi nici n-am scormonit să pătrund viaţa ta trecută, căci mi-e de ajuns să ştiu că, în lumea asta, plină de vuiet, se ascund destule taine, iar viaţa m-a învăţat să socot cu putinţă cele mai felurite întâmplări. Dacă, deci, lucrurile au fost ceea ce am putut cîteodată bănui, după purtările şi darurile tale, că ai trăit în împrejurări frumoase şi te miruiai cu uleiul bucuriilor, înainte de a fi încăput în fîntînă, ei, atunci prin faptul că te-am vîndut în această casă, ţi-a fost aruncată o frînghie de salvare şi ţi s-a deschis o zare de fericire, ca să te ridici iarăşi într-o stare mai pe potriva ta. Îţi spun pentru a treia oară, rămîi cu bine! Ţi-am mai spus-o, pînă acum, de două ori, dar ceea ce spui de trei ori are mai multă putere. Sînt bătrîn şi nu ştiu dacă am să te mai văd. Adon, zeul tău, care după cîte ştiu, este totuna cu soarele la apus, să-ţi vegheze şi

să-ţi apere paşii, ca nu cumva să te poticneşti. Şi fii binecuvîntat!

Iosif căzu în genunchi în faţa acestui părinte şi-i sărută încă o dată tivul veşmîntului, în vreme ce bătrînul îi puse mîna pe creştet. Şi de la Mibsam, ginerele, îşi luă rămas bun cel vîndut şi-i mulţumi că l-a scos din fîntînă; şi de la Efer, nepotul, de la Chedar şi Chedma, fiii bătrînului, după care, pe un alt ton, îşi luă rămas bun de la Baalmahar, hamalul şi de la lupa, băiatul buzat, care, acum, ţinea de funie tăuraşul, contravaloarea animalică a lui Iosif. Şi atunci ismaeliţii porniră şi, străbătînd curtea, ieşiră pe sub bolta cu lespezi răsunătoare, prin care veniseră, doar fără Iosif, ce sta uitîndu-se după ei, cu durere şi îndoială în suflet, din pricina acestei despărţiri şi a tuturor celor noi şi nesigure care-l aşteptau.

Cînd îi pierdu din ochi pe ismaeliţi, se uită roată jur împrejur şi băgă de seamă că toţi egiptenii se împrăştiaseră la treburile lor, lăsîndu-l singur sau aproape singur, căci rămăsese lîngă dînsul numai Şe'enh-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amon, omuleţul Iubit-de-zeu, Vizirul caraghios, care stătea alături de el, cu maimuţoiul roşcat pe umăr, şi-şi înălţa chipul spre Iosif, cu un zîmbet parcă mototolit.

— Ce trebuie să fac acum şi încotro să mă îndrept? îl întrebă Iosif.

Piticul nu-i răspunse. Se mulţumi doar să-i facă un semn din cap şi continuă să se bucure. Însă, deodată, tresări speriat, întoarse capul şi şopti:

— Aruncă-te cu faţa la pămînt!

El o făcu pe loc, cu alte cuvinte îşi lipi fruntea de pămînt, se strînse ghem, ca o moviliţă, cu maimuţa deasupra, căci aceasta, în urma mişcării repezite şi neaşteptate a piticului, ajunse, dintr-un salt, de pe umărul micului ei stăpîn pe spatele lui, unde încremeni cinchită, cu coada în vînt şi cu ochii holbaţi de cumplita spaimă şi zgîiţi către locul spre care nici Iosif nu renunţa să privească; căci, deşi urmase pilda lui Iubit-de-zeu, îşi ţinu, prosternat fiind, fruntea liberă, între mîini, cu braţele sprijinite în coate, pentru a vedea faţă de ce sau de cine îşi arăta evlavia.

Un alai străbătu pieziş curtea, ieşind din casa femeilor şi se îndreptă către casa stăpînului: cinci slujitori cu şorţuri şi scufii de in, strînse pe cap, mergeau în frunte şi cinci slujitoare cu părul despletit păşeau în urmă, iar la mijloc, deasupra lor, plutea o doamnă egipteană, cu picioarele încrucişate şi sprijinindu-şi spatele de pernele unui jilţ împodobit cu capete de animale cu boturile căscate, purtat în chip de lectică, pe umerii goi ai unor sclavi nubieni, o doamnă egipteană, nemaipomenit de gătită, avînd părul încreţit şi împodobit cu giuvaeruri scînteietoare, la gît numai colane de aur şi în degete numai inele; braţele îi erau albe asemenea crinilor, pline de brăţări, iar unul dintre ele — era foarte alb şi fermecător — atîrna alene pe marginea lecticii. Iosif văzu, sub diadema care-i împodobea capul, şi profilul ei ciudat de personal, în pofida modei, caracteristic şi foarte deosebit, cu ochii alungiţi pînă spre tîmple cu creionul cosmetic, un nas cîrn, gropiţe umbrite în obraji şi o gură mică, fragedă şi îngustă ce şerpuia, parcă, între colţurile accentuate ale buzelor.

Era Mut-em-enet, stăpîna casei, care mergea cu alai să prînzească, soţia lui Petepre, o femeie fatală.

CAPITOLUL PATRU

PREAÎNALTUL

Cît timp a stat Iosif la Putifar

A fost un bărbat care avea o vacă îndărătnică, ce nu voia să poarte jugul la vremea aratului, ci îl tot lepăda de pe grumaji. Atunci bărbatul îi luă viţelul şi-l duse la ogorul ce trebuia arat. Cînd vaca auzi mugetul copilului ei, se lăsă mînată unde-i era viţelul şi purtă jugul.

Viţelul este pe cîmp, căci bărbatul l-a adus, dar nu mugeşte, ci, tace ca mort, rotindu-şi întîi privirile în jur pe acest ogor străin, pe care-l socoate un ogor al morţilor. Simte că este prea devreme să-şi facă auzit glasul; dar are, oricum, o idee asupra ţelurilor bărbatului şi planurilor sale cu soroc îndepărtat, acest viţel, pe nume Iehosif sau Usarsif. Cum îl ştie pe bărbat, îi este uşor să bănuie şi simte, cu o limpezime de vis, că strămutarea sa pe acest ogor, faţă de care cei de acasă au o atît de îndărătnică împotrivire, nu este o întîmplare, ci că face parte dintr-un plan, în care una trage după sine alta. Tema „tragerii după sine“ şi a „reunirii“ sînt dintre acelea care se contrapun muzical în sufletul său inteligent şi visător, în care, aşa zicînd, cum se întîmplă, soarele şi luna sînt odată pe cer, iar gîndul dominant despre luna care, strălucind, deschide calea zeilor astrali, fraţii lui, este, de asemenea în joc. Iosif, viţelul, nu-şi făcuse oare, încă de pe atunci, cu de la sine putere şi pe propria-i răspundere, deşi potrivit cu hotărârile bărbatului, gîndurile sale, văzând pajiştile goale ale ţării Goşen? Gânduri prea timpurii, anticipări îndepărtate ale viitorului, care, după cum îşi da singur seama, mai trebuiau să rămână, deocamdată, mute. Căci multe trebuiau să se împlinească pentru ca aceste gânduri să devină, la rândul lor, realizabile şi numai strămutarea lui nu ajungea ; mai trebuia să i se adauge un alt element, căruia i se cuvine cea mai tăcută aşteptare şi cea mai tainică nădejde copilărească, despre care însă nu se poate nici măcar bănui cum va şti să se pornească şi să propăşească. Asta este în mîna bărbatului ce a strămutat viţelul pe ogor, este în mîna Domnului. — Nu, Iosif nu-l uitase pe bătrînul său, împietrit lîngă vatra părintească; tăcerea lui, tăcerea atîtor ani, nu se cade nici o clipă să ne ducă la o părere încărcată de asemenea reproş — cu atît mai puţin acum, cînd povestim cu sentimente ce seamănă aidoma cu ale sale — sînt chiar sentimentele lui. Cînd, într-adevăr, ne este ca şi cum am mai fi ajuns o dată la acest punct al istorisirii noastre şi că toate acestea le-am mai fi povestit; cînd sentimentul deosebit al recunoaşterii, al lui ,,asta am mai văzut“ şi „asta am mai visat“ ne emoţionează şi ne solicită, este din pricină că avem de-a face cu exact aceeaşi experienţă, cea trăită atunci de eroul nostru: o concordanţă, dealtfel, firească. Ceea ce, în vorbirea noastră curentă, sîntem ispitiţi să numim legătura sa cu tatăl, era o legătură cu atît mai adîncă şi mai intimă, cu cît, în virtutea unei egalizări şi a unei confundări ce se prelungeau foarte departe, era, totodată, o legătură cu Dumnezeu — această legătură îşi confirma tocmai în acest moment, cu o putere extraordinară trăinicia — şi cum ar fi fost cu putinţă ca această legătură să nu se confirme în el, cînd se confirma în raport cu el şi în afara lui? Întâmplările pe care le trăia îosif erau imitaţie şi succesiune; tatăl lui le trăise cîndva, înaintea sa, foarte asemănător. Era misterios să priveşti cum, în acest fenomen de succesiune, cele vrute de om se amestecă cu cele impuse de soartă, în aşa fel încât nu se mai poate deosebi cine anume imită şi ţine la repetarea trăirilor anterioare: persoana sau soarta. Cele lăuntrice se oglindesc în cele exterioare şi se materializează pe cât se pare involuntar, devenind eveniment, legat de persoană şi una cu ea dintotdeauna. Căci noi păşim în urme şi orice viaţă este umplerea cu

prezent a tiparelor mitice.

Iosif se complăcea în tot felul de imitaţii şi de transformări evlavioase şi amăgitoare ale făpturii sale, prin mijlocirea cărora ştia să facă impresie şi cu care se pricepea să-şi apropie, măcar momentan, oamenii. Acum, însă, era din plin şi de tot preocupat de reîntoarcerea părintelui şi de reînvierea acestuia într-însul: el era Iacob, tatăl, intrat în ţara lui Laban, răpit şi dus în lumea subpământeană, în imposibilitatea de a mai rămîne acasă, fugar din faţa urii fratelui său, de invidia furioasă a Roşului, din pricina Binecuvîntării şi a dreptului de prim-născut — doar că, de data aceasta Esau avea zece chipuri, aceasta era o schimbare, şi Laban de asemenea arăta cam altfel în acest prezent: sosise în trăsura sa, cu roţi ce lăsau dâre de foc în urmă, înveşmîntat în in regal şi se numea Putifar, îmblînzitorul telegarilor, masiv, gras şi cutezător de-ţi dădea fiori. Dar, fără îndoială, el era, oricum s-ar juca viaţa, îmbrăcînd situaţii identice în forme mereu noi. Şi astfel, încă o dată, potrivit prevestirii făcute „odinioară“, sămînţa lui Avram se afla în ţară străină, iar Iosif avea să-i slujească lui Laban care, în această reîntoarcere, purta un nume egiptean, zicîndu-şi îngîmfat „Darul Soarelui“ — totuşi, oare cît va trebui să-i slujească?

Am întrebat astfel în prezenţa lui Iacob, şi dezlegasem întrebarea potrivit minţii omeneşti. Acelaşi lucru întrebăm în cazul fiului, hotărît, şi de data aceasta, să le punem pe toate definitiv la punct şi să închegăm visările în realitate. Numai că, în cazul istoriei lui Iosif, întrebarea aducătoare de realitate, privitoare la timp şi vîrstă, a fost mereu nesocotită. Fantezia superficială şi visătoare i-a atribuit lui Iosif acea neschimbare, apărată de vitregiile timpului, ce o dobîndise în ochii lui Iacob, cînd îl socotea mort şi sfîşiat, şi pe care, cu adevărat, doar moartea o poate conferi. Dar, băietanul, trecut în veşnicie potrivit credinţei tatălui său, era viu şi creştea în vîrstă, şi trebuie să devină limpede că acel Iosif, înaintea jilţului căruia vor sta, într-o zi fraţii lui aflaţi la ananghie şi i se vor închina, era un bărbat de patruzeci de ani, pe care nu numai demnitatea, rangul şi îmbrăcămintea, ci şi schimbările aduse de timp făpturii sale, îl făceau de nerecunoscut solicitanţilor.

Douăzeci şi trei de ani se scurseseră de cînd fraţii- Esau îl vînduseră ca să ajungă în Egipt — aproape cît trăise Iacob în ţara „Fără-întoarcere“, iar numele pomenit putea fi revendicat şi mai deplin de ţara în care sămînţa lui Avram era de astă dată străină, căci Iosif a rămas acolo nu paisprezece ani, şi încă şase, şi încă cinci, sau şapte, şi încă treisprezece, şi încă cinci, ci întreaga sa viaţă, şi abia mort s-a întors în ţara sa de baştină. Dar este cu totul neclar şi puţin discutat cum se împart în diferitele perioade, atît de deosebite între ele, ale vieţii sale binecuvîntate, aceşti ani petrecuţi în lumea subpământeană — îndeosebi în primii, cei hotărîtori, cei cît a stat în casa lui Putifar şi cei ai gropii, în care nimerise din nou.

Treisprezece sînt, la un loc, anii ce revin acestor două capitole ale vieţii sale, tot cît i-a trebuit lui Iacob să-i înşire pe cei doisprezece copii mesopotamieni ai lui — dacă admitem că Iosif avea treizeci de ani cînd i-a fost ridicat capul, ajungînd cel dintîi printre cei de acolo, de dedesubt. Evident, nu stă scris nicăieri că avea atunci această vîrstă, — sau, în orice caz, nu acolo unde ar trebui să stea scris, ca să fie o mărturie hotărîtoare. Şi, totuşi, este un fapt îndeobşte admis, o axiomă ce n-are nevoie de dovadă, ci vorbeşte pentru sine şi, s-ar zice, se zămisleşte pe sine cu propria mamă, ca soarele, cu cea mai categorică pretenţie asupra simplei expresii: „Aşa stau lucrurile“. Căci este întotdeauna aşa. Treizeci de ani sînt tocmai vîrsta potrivită să păşeşti pe acea treaptă a vieţii, pe care Iosif păşea atunci; cu treizeci de ani ieşi din întunericul şi pustiul etapei premergătoare, intrînd în viaţa activă; este momentul manifestării şi al împlinirii. Prin urmare, treisprezece ani s-au scurs de la intrarea adolescentului de şaptesprezece ani în ţara Egiptului, pînă

s-a înfăţişat faraonului, asta este sigur. Dar cîţi ani din aceştia revin perioadei petrecute în casa lui Putifar şi cîţi celeilalte perioade, a gropii? Tradiţia statornicită lasă lucrurile nelămurite; cîteva formulări puţin semnificative sînt tot ce putem obţine de la ea, pentru lămurirea etapizării înlăuntrul istoriei noastre. Ce etape să-i atribuim deci? Şi cum vom orîndui grupele de ani?

Întrebarea pare nelalocul ei. Cunoaştem sau nu cunoaştem istoria pe care o povestim? Se cade şi este oare potrivit cu caracterul povestirii, ca naratorul să-i calculeze şi să-i cîntărească public datele şi faptele, în temeiul unor oarecare reflexii şi deducţii? Ar trebui povestitorul să fie altceva decît izvorul anonim al istoriei povestite, sau mai curînd povestindu-se singură pe sine, în care totul există prin sine însuşi, aşa şi nu altfel, fără îndoială şi sigur? Dar, se va găsi cu cale, ca povestitorul să fie înlăuntrul istorisirii, să facă corp cu ea, şi nu în afara ei, calculînd-o şi dovedind-o. — Cum stau, însă, lucrurile cu Dumnezeu, pe care Avram l-a conceput, în mintea lui şi l-a recunoscut? El este în foc, dar nu e însuşi focul. Este deci, totodată, în el şi în afara sa. Bineînţeles, a fi un lucru şi a-l cerceta sînt două acţiuni deosebite. Şi totuşi există planuri şi sfere în cuprinsul cărora amîndouă au loc odată: povestitorul este, într-adevăr, înlăuntrul istoriei, dar nu este însăşi istoria; el este spaţiul ei, dar istoria nu este spaţiul lui, ci el dăinuie în afara ei şi, printr-o întorsătură a spiritului, el se pune în situaţia s-o analizeze. Nu ne-am propus niciodată să stîrnim iluzia că am fi izvorul originar al istoriei lui Iosif. Ea s-a petrecut înainte să fi putut fi povestită; a ţîşnit din acelaşi izvor din care ţîşnesc toate cîte se întîmplă şi s-a povestit ea singură pe sine, împlinindu-se. De atunci dăinuie în lume. Fiecare o ştie sau îşi închipuie că o ştie, căci destul de frecvent ea nu este decît o aproximaţie superficial-visătoare a cunoaşterii şi nu foarte conştientă. De o sută de ori a fost povestită şi cu o sută de mijloace felurite ale povestirii. Însă, doar aici şi astăzi, este folosit un procedeu care-i îngăduie — aşa zicînd — să capete conştiinţă de sine şi să-şi rememoreze cum s-au petrecut odinioară, în amănunt şi în realitate, lucrurile cu ea, încît, totodată, să izvorască şi să se lămurească pe sine.

Ea lămureşte, de pildă, cum s-au împărţit cei treisprezece ani trecuţi de la vînzarea lui Iosif şi pînă la înălţarea capului său. Deoarece măcar atît este sigur, că Iosif cel aruncat în închisoare nu mai era de mult adolescentul adus de ismaeliţi în casa lui Petepre; şi că, dimpotrivă, partea cea mai mare din aceşti treisprezece ani, a revenit şederii în casa aceasta. Am putea afirma asta fără putinţă de tăgadă, dar acceptăm cu plăcere să întrebăm cum ar fi putut oare fi altfel? Din punct de vedere social, Iosif nici nu exista cînd, la şaptesprezece sau abia optsprezece ani, intrase la egiptean, iar pentru cariera făcută în casa lui, i-a fost necesar timpul efectiv petrecut în această casă. Doar „Putifar“ nu i-a încredinţat, după două sau trei zile, toate averea sa sclavului kabir, lăsîndu-i-o pe mînă. A trecut o bucată de timp, pînă ce a fost măcar băgat în seamă de el — de el şi de alte persoane, ce au jucat un rol hotărîtor în sfîrşitul acestui episod important al vieţii sale. Pe lîngă aceasta însă, cariera lui, în ascensiune rapidă, în domeniul administrativ-economic, trebuie să se fi întins în mod necesar peste mulţi ani, pentru a deveni şcoala pregătitoare drept care fusese gîndită — a viziratului de cele mai mari proporţii, care i-a urmat.

Într-un cuvînt: Iosif rămase zece ani la Putifar, ajungînd astfel, la douăzeci şi şapte de ani, „bărbatul“ ebreu, cum scrie despre el, fiind numit cîteodată, de către anume persoane, „slujitorul“, ebreu, ceea ce are însă o nuanţă bolnăvicioasă şi desnădăduită, fiindcă, pe atunci practic, de mult nu mai era „slujitor“. Momentul cînd, după poziţie şi prestigiu, încetă să mai fie slujitor, nu se poate determina cu precizie — azi tot atît de puţin ca vreo altă dată. În fond şi din punct de vedere strict juridic, Iosif rămase mereu un „slujitor“, un sclav, rămase în această situaţie pînă în piscul

măreţiei sale, ba chiar pînă la sfîrşitul vieţii. Căci citim, desigur, că a fost vîndut şi revîndut, în schimb nicăieri nu citǎm că ar fi fost dezrobit sau măcar răscumpărat din starea de robie. Nemaipomenita-i carieră s-a împlinit în pofida faptului legal al sclaviei sale, iar după brusca lui înălţare, nimeni nu s-a mai sinchisit de asta. Dar nici măcar în casa lui Petepre, Iosif n-a rămas multă vreme un slujitor în înţelesul umilitor al acestui cuvînt, iar binecuvîntata sa înălţare pînă la rangul pe care-l avusese Eliezer la Iacob, n-a cerut toţi anii petrecuţi la Putifar. Şapte ani au ajuns pentru aceasta, iată o certitudine; iar o alta este că abia restul deceniului a fost stăpînit şi umbrit de complicaţiile provocate de sentimentele unei femei nenorocite şi au dus la încheierea acestui capitol. Tradiţia nu scapă să dea a înţelege, cel puţin ca o determinare generală şi aproximativă a timpului, că aceste complicaţii n-au început îndată sau foarte curînd după intrarea lui Iosif în casă, că nu au coincis cu ascensiunea lui, ci s-au iscat abia după ce el îşi atinsese apogeul. „După această istorie“ se spune, ar fi început complicaţiile: anume după istoria cuceririi de către Iosif a celei mai înalte încrederi; astfel încît acea nenorocită patimă trebuie gîndit că s-a întins peste numai trei ani — destul de mult pentru cei cuprinşi de ea! — pînă s-a sfîrşit cu catastrofa.

Rezultatul unei asemenea autoexaminări a istoriei rezistă unei contraprobe. Prin urmare, dacă pentru episodul Putifar sînt de socotit zece ani din viaţa lui Iosif, atunci pentru etapa imediat următoare, închisoarea, revin trei ani. Nici mai mult, nici mai puţin; şi, într-adevăr, foarte rar au coincis, în mod atît de convingător, adevărul cu verosimilul, ca în acest fapt. Ce ar putea fi mai convingător şi mai exact decît faptul că Iosif a stat trei ani, nici mai mult, nici mai puţin, în închisoare, corespunzînd celor trei zile cît a zăcut în groapa de la Dotan. Aproape ne-am putea încumeta să afirmăm că el însuşi bănuia asta dinainte, ba, chiar că ştia, şi, dată fiind concepţia sa despre o anumită ordine armonioasă, despre simboluri şi exactitate, nici nu-i trecea prin cap măcar o clipă altă posibilitate — confirmat în aceasta de o soartă ce se pleacă în faţa necesităţii pure.

Trei ani — nu era destul că a fost aşa: dar nici nu ar fi putut fi altfel. Iar tradiţia determină cu o neobişnuită precizie, amănunţit, cum se împart aceşti trei ani; astfel, afirmă că vestitele întîmplări cu marele pitar şi marele paharnic, aleşii tovarăşi de captivitate ai lui Iosif, pe care trebuia să-i slujească, au avut loc încă în primul an. „După doi ani“, se zice, faraonul ar fi visat, iar Iosif i-ar fi tălmăcit visele. Doi ani după ce? În privinţa asta, s-ar putea discuta. Căci asemenea precizare ar putea să însemne: doi ani după ce faraonul a ajuns faraon, adică după urcarea pe tron a acestui faraon care avusese visurile enigmatice. Sau ar putea să însemne: doi ani după ce Iosif tălmăcise visele nobililor şi marele pitar fusese, cum se ştie, sugrumat. Dar discuţia ar fi inutilă, căci ceea ce spune tradiţia, oricare înţeles i-am da, se potriveşte oricum. Da, faraonul visă, într-adevăr, la doi ani după întâmplările cu cei doi sfetnici cu pricina, iar el visă, totodată, după ce ajunsese de doi ani faraon, deoarece doar în răstimpul cît Iosif a stat în temniţă, şi anume la sfîrşitul primului an, Amenhotep, al treilea cu acest nume, se uni cu soarele, astfel încît fiul său, visătorul, îşi puse pe creştet îndoita coroană.

De aici se vede cum, în această istorie, nu-i nimic fals, cum totul iese la socoteală cu cei zece ani şi încă trei, şi totul se dezleagă, în mod armonios, potrivit adevărului şi exactităţii!

În țara nepoților

Jocul vieţii, în măsura în care se referă la legăturile oamenilor între ei şi totala lipsă de presimţire, a chiar aceloraşi oameni, referitor la viitorul relaţiilor lor, care la primul schimb de

priviri n-ar putea fi mai firave, mai subţiri, mai distante, mai străine şi mai indiferente, şi sînt menite să ia, într-o zi de neînchipuit, caracterul unei arzătoare împletiri şi al unei cumplite, gîfîitoare, apropieri — fie ca acest joc şi această lipsă de presimţire, să devină, pentru observatorul prevenit, obiectul unor meditative clătinări din cap.

Iată-l pe Iosif, ghemuit în genunchi, pe burtă, pe lespezile curţii, lîngă piticul Iubit-de-zeu, zis şi Şepzez- Bez, privind, printre degetele răşchirate, din curiozitate, apariţia preţioasă şi cu totul necunoscută care, la numai cîţiva paşi de el, trecea plutind în lectica ei cu lei auriţi — specimen al supremei civilizaţii din lumea subpământeană, care nu-i trezi, totuşi, în suflet, decît un sentiment de respect, amestecat cu o puternică aversiune critică şi nici un alt gînd decît ceva de soiul: „Ei, na! Asta o fi stăpîna! Soţia lui Putifar, care trebuie să tremure pentru el! O fi din cei buni sau din cei răi? După cum arată, nu se poate şti. O foarte mare doamnă a Egiptului. Tatii nu i-ar place. Eu, însă, sînt mai îngăduitor în judecată, dar nici eu nu mă las intimidat...“ Asta a fost totul. Din partea ei, a fost şi mai puţin. O clipă, cum trecea plutind, ea întoarse capul împodobit spre cei doi prosternaţi în adoraţie. Şi-i văzu fără să-i vadă — atît de ostenite şi oarbe i-au fost privirile fugare. Pe ghiduş, fiindcă îl cunoştea, probabil că l-a recunoscut şi, în goana unei clipe, pîlpîirea unui zîmbet îi va fi luminat ochii smălţuiţi, prelungiţi cu pensula, şi adîncit uşor colţurile gurii frumos răsfrînte — dar nici asta nu-i prea sigur. Cît despre celălalt, de lîngă pitic, abia dacă îşi dădu seama că nu-l mai văzuse niciodată. Ceea ce îl deosebea, oarecum, era doar mantia ismaelită, mototolită, cu glugă, pe care tot o mai purta, şi nici părul nu-i era pieptănat după obiceiul egiptean. Văzu ea măcar şi atît? De bună seamă. Însă din pricina trufaşului sentiment al propriei însemnătăţi, această imagine fugară nu ajunse în domeniul cunoaşterii. Dacă nu avea ce căuta aici, ştiu zeii cum de se găsea aci — şi era destul, dacă ei o ştiau; ea, Mut- em-enet, numită Eni, îşi era prea preţioasă, să se mai gîndească şi la asta. Oare văzu ea cît era de gingaş şi frumos? Dar la ce bun întrebările? îl văzu fără să-l vadă; nu băgă de seamă, îi rămase tăinuit, că aici era prilejul să-şi folosească ochii. Nici unul n-a fost atins măcar de palida umbră sau de adierea vreunei bănuieli, unde o să ajungă ei doi în cîţiva ani şi ce avea să se petreacă între ei. Că această necunoscută grămăjoară de adoraţie avea să-i fie, într-o zi, comoara unică a vieţii, fericirea şi patima arzătoare, obsesia bolnăvicioasă care-i va rătăci minţile, o va îmboldi să săvîrşească fapte nebuneşti, va distruge toată ordinea, demnitatea şi rînduiala vieţii sale — femeia nu avea habar. Dar nici visătorul nu visa — cu toate că braţul alb ca crinul, care atîrna pe marginea lecticii, ar fi trebuit, oricum, să-i dea de gîndit — cîte lacrimi îi pregătea ea, nici în ce primejdie cumplită vor fi, din pricina ei, atît logodna lui cu Dumnezeu, cît şi cununa de pe frunte, şi că sminteala ei va reuşi, aproape, să-l despartă pe veci de Dumnezeul părinţilor lui. Să-i fie iertat observatorului, care cunoaşte istoria în toate orele ei, dacă zăboveşte o clipă clătinînd din cap, în faţa neştiinţei acelora care sînt în istorie şi nu şi în afara ei.

El revine imediat asupra curiozităţii sale indiscrete, cu care a dat la o parte perdeaua viitorului şi rămîne la momentul de faţă. Acesta cuprinde şapte ani, anii înălţării lui Iosif, atît de neverosimilă la început, în casa lui Petepre, din chiar clipa cînd, după ce stăpîna trecu prin curte, Bez-em-heb, micul bufon, îi şopti la ureche:

— Trebuie să te tundem şi să te îmbrăcăm, să arăţi la fel ca toţi ceilalţi...

...şi-l duse la băieşii din casa slujitorilor, care, în timp ce glumeau cu prichindelul, îi tăiară lui Iosif părul după felul egiptean, astfel încît semăna leit cu sclavii care trepădau pe diguri; şi, de acolo, îl duse în cămara veşmintelor şi la magazia cu şorţuri, unde un scrib îi dădu, din stoc, haine egiptene, livreaua lui Petepre pentru muncă şi cea pentru sărbătoare, încît semăna, într-adevăr, cu

un tinerel din Keme şi, poate că, chiar de atunci, fraţii nu l-ar mai fi recunoscut de la prima ochire...

...iar cît despre cele şapte revoluţii astrale, care erau o imitare şi o reîntoarcere, în viaţa fiului, a anilor părinteşti, ele corespundeau răstimpului în care Iacob ajunsese, din cerşetor fugar, mare proprietar şi asociat indispensabil al gospodăriei lui Laban, nemaipomenit de prosperă prin puterea Binecuvîntării. Acum, însă, îi sosise lui Iosif ora să se facă indispensabil, — cum oare s-au petrecut lucrurile şi cum a făcut? Găsit-a oare apă, ca Iacob? Asta era cu totul de prisos. Pe domeniul lui Petepre apă era din belşug căci, în afară de iazul cu lotuşi din grădiniţa desfătărilor, mai existau, între livezi şi grădina de zarzavaturi, rezervoare pătrate care, fără a fi în legătură cu fluviul Nil-hrănitorul, slujeau la udatul grădinii, fiind alimentate din izvoare subterane. De apă nu se ducea lipsă; şi chiar dacă această casă a lui Putifar nu era, în privinţa vieţii din lăuntrul ei, o casă binecuvîntată — ba curînd se vădi a fi, dimpotrivă, cu toată demnitatea sa, un lăcaş al smintelii şi al suferinţei, bîntuit de necazuri —, totuşi era doldora de bunăstare materială; astfel încît se dovedea greu şi aproape de prisos ca Iosif să devină „cel ce sporeşte“ această bunăstare; şi a fost de ajuns ca, într-o bună zi, proprietarul să se încredinţeze că, lăsînd pe mîna acestui tînăr străin întreaga sa avere, ea va fi gospodărită cît mai bine cu putinţă şi că n-ar mai trebui să se îngrijească absolut de nimic — cum cerea rangul său înalt şi cum era şi obiceiul. Prin urmare, puterea Binecuvântării se vădi aici, în primul rînd, în crearea unei nemărginite încrederi; iar groaza firească de a înşela asemenea încredere în orice punct — şi mai cu seamă în cel mai gingaş — avea să fie de un puternic ajutor purtătorului acestei încrederi, spre a se feri de învrăjbirea cu Dumnezeu.

Da, pentru Iosif reîncepea vremea lui Laban, însă totul se petrecea pe de-a întregul altfel decît în cazul patimilor carnale ale tatălui, iar pentru urmaş lucrurile luară o altă întorsătură. Căci reîntoarcerea înseamnă schimbare şi, după cum, într-un caleidoscop, acelaşi număr de cioburi colorate se orînduieşte mereu altfel dinaintea ochilor, aşa şi jocurile vieţii iscă noul din ce a fost, şi chipul stelar al fiului din aceleaşi părticele care alcătuiseră, odinioară, steaua vieţii tatălui. Distracţia cu caleidoscopul este bogată în învăţăminte; căci în ce ordini diferite se vor potrivi pentru fiu cioburile şi pietricelele ce alcătuiseră cîndva icoana vieţii lui Iacob — şi cum vor cădea mai bogat, mai încurcat, dar şi mai primejdios! Era un „caz“ mai tîrziu, mai delicat, acest Iosif, un caz de fiu, mai uşuratic şi mai spiritual, de bună seamă, decît al tatălui, dar şi mai dificil, mai dureros şi mai interesant, şi abia dacă se mai pot recunoaşte simplele temeiuri şi modele ale vieţii anterioare, părinteşti, în forma în care se reîntorc în viaţa lui. Ce va deveni, de pildă, în această viaţă ideea-Rahila şi prototipul-Rahila, dulcea, clasica figură de bază a vieţii — ce arabesc încîlcit şi primejdios pentru viaţă! — Se şi vede dealtfel: ce se pregăteşte aici, ce există, pentru că s-a şi petrecut, pe cînd istoria se povestea pe sine, şi cele cărora nu le-a venit încă rîndul, după ce legea timpului şi a succesiunii a fost repusă în vigoare — ne atrag puternic şi înfricoşător; curiozitatea noastră pentru toate acestea, un fel deosebit de curiozitate, care ştie totul de mai înainte, al cărei interes se îndreaptă mai puţin către fapte, decît către povestirea lor, este foarte vie şi ne încearcă mereu iarăşi indiscreţia, să dăm pe faţă, cu o clipă mai devreme, ce se va întîmpla în ceasul sărbătorii pe care o prăznuim. Aşa se întîmplă cînd îndoitul înţeles al cuvîntului „odată“ îşi exercită vraja, cînd viitorul este trecut, toate s-au şi petrecut de mult, iar acum trebuie doar să se petreacă iarăşi, într-un prezent exact!

Dar ceea ce am putea face pentru a mai slobozi cumva hăţurile nerăbdării noastre, este să lărgim puţin noţiunea strictă de prezent şi, deci, să contragern mai numeroase momente succesive într-o unitate şi o relativă concomitenţă. Grupa de ani în care Iosif a devenit slujitorul apropiat al

lui Petepre şi, apoi, vechilul său, se pretează la o asemenea examinare; ba o şi cere, căci împrejurările care au contribuit mult la izbînda sa (măcar că s-ar putea crede că ele ar fi trebuit s-o împiedice), şi şi-au exercitat înrîurirea asupra întregii perioade, şi chiar dincolo de ea, au avut încă de la început un rol hotărîtor, încît nici nu se poate vorbi de început fără a pomeni măcar de aceste împrejurări, care pătrundeau totul ca aerul.

Cuvîntul tradiţiei, după ce adevereşte că Iosif a fost vîndut a doua oară, reţine din tot ceea ce a urmat, faptul că „el era în casa stăpînului său, egipteanul“. Acolo era, de bună seamă. Unde-ar fi putut altfel fi? Vîndut acestei case, era în această casă, — astfel încît cuvîntul tradiţiei pare că vrea să adeverească un fapt dinainte statornicit şi să-l repete fără rost. Totuşi, cuvîntul se cuvine citit bine. Afirmaţia potrivit căreia Iosif „era“ în casa lui Putifar, vrea să ne dea de ştire că el a rămas acolo, ceea ce nu întăreşte cele spuse mai înainte, ci, dimpotrivă, este o noutate vrednică de a fi scoasă în evidenţă. Aşadar, după ce a fost cumpărat, Iosif a rămas chiar în casa lui Petepre, ceea ce înseamnă că a scăpat, după voia Domnului, de primejdia cea mai ameninţătoare, de a fi trimis la robotă pe ogoarele egipteanului, unde în timpul zilei ar fi leşinat de căldură, iar peste noapte ar fi dîrdîit de frig, putînd să-şi sfîrşească zilele sub biciul vreunui vătaf brutal, în obscuritate şi nevoie, necunoscut şi nepromovat.

Această spadă îi atîrna deasupra capului, să ne minunăm că nu l-a ucis. Cu toate că firul era destul de subţire. Căci Iosif era un străin vîndut în Egipt, un vlăstar de asiatic, un copil al lui Amu, un kabir sau ebreu, şi trebuie privit în faţă dispreţul căruia avea să-i fie expus ca atare, principial, în această Cea mai trufaşă ţară din lume, înainte de a lămuri care anume au fost înrîuririle opuse, în stare să slăbească, ba chiar să anihileze acest dispreţ. Că vechilul Mont-kav fusese ispitit, cîteva clipe, să-l scoată pe Iosif pe jumătate zeu, nu dovedeşte că l-a socotit vreodată, mai ales o dată anume, mai mult decît pe jumătate om. Deschis vorbind, de fapt nici n-o făcea. Cetăţeanul din Keme, ai cărui străbuni băuseră din undele Fluviului sfînt şi în a cărui incomparabilă ţară de baştină, bucşită cu edificii, inscripţii şi efigii străvechi, fusese cîndva rege Stăpînul Soare în persoană, îşi spunea „om“ numai sieşi, mult prea categoric ca să mai fi putut acorda această denumire şi neegiptenilor, cumva negrilor din Kuş, libienilor cu părul împletit în coadă şi păduchioaselor bărbi asiatice. Noţiunea de necurăţenie şi de scîrbă nu era deci o născocire a seminţiei lui Avram, nu era numai rezervată fiilor lui Sem. De cîte ceva le era la fel de scîrbă ca locuitorilor Egiptului: de pildă, de porc. Dar, în afară de asta, ebreii erau ei înşişi o pricină de scîrbă pentru băştinaşi şi, anume, în asemenea măsură, încît aceştia socoteau o adevărată pîngărire şi o neiertată mişelie să mănînce pîinea laolaltă cu astfel de oameni — era împotriva tipicului potrivit căruia şedeau la masă, şi vreo douăzeci de ani mai tîrziu decît momentul la care am ajuns, cînd Iosif devenise, cu voia lui Dumnezeu, în întregime egiptean, atît în deprinderi, cît şi în toată purtarea sa, el însuşi, primind la masa lui anumiţi barbari, puse să fie servit deosebit el şi egiptenii din alaiul său, şi deosebit străinii, pentru a-şi păzi cinstea obrazului şi a nu se pîngări faţă cu slugile sale.

Asta era, în principiu, în ţara Egiptului, situaţia oamenilor din Amu şi Haru; şi asta era şi situaţia lui Iosif, cînd a sosit acolo. Că a rămas pe lîngă casă şi că nu a fost trimis să se prăpădească pe ogoare, este o minune — sau cel puţin ceva care să ne minuneze; căci o minune a lui Dumnezeu, în înţelesul deplin al cuvîntului, n-a fost, deoarece la înfăptuirea ei au luat parte multe atitudini fireşti-omeneşti, şi unele legate de gust şi modă — pe scurt, acele înrîuriri de care am spus că se împotriveau principiilor statornicite, slăbindu-le, ba chiar anihilîndu-le. Totuşi, aceste principii statornicite îşi cereau drepturile, ca de pildă prin mijlocirea lui Dudu, soţul Ţezetei; piticul ăsta le

reprezenta, el voia şi cerea stăruitor ca Iosif să fie trimis la robotă pe cîmp. Căci el nu era numai un bărbat — sau un bărbătuş — al integrităţii şi al purităţii, ci şi adeptul şi apărătorul sfintelor tradiţii din vechi şi al rigorii moravurilor moştenite, un pitic principial şi evlavios; aşa fiind, era partizanul aprig şi sprijinitorul unui anumit fel de a gîndi şi a unor anumite îndreptări, care înmănunchind tot felul de tendinţe şi doctrine etice, statale şi religioase, într-o unitate firească şi combativă, trebuiau să-şi apere poziţia peste tot în ţară împotriva altor curente, mai puţin tradiţionaliste şi mărginite. Pe proprietatea lui Petepre, principalul punct de sprijin al tradiţionaliştilor era mai ales în casa femeilor, mai precis în chiar încăperile stăpînei, Mut-em-enet, unde intra cînd voia un bărbat a cărui personalitate rigidă era considerată, pe drept cuvînt, centrul şi punctul de adunare al acestor tendinţe: primul profet al lui Amon, Beknehons.

Despre acesta mai tîrziu. Iosif auzi de el şi-l văzu abia peste cîtva timp, după cum numai treptat ajunse să cunoască starea de lucruri la care facem aluzie aici. Dar ar fi trebuit să fi fost mai puţin atent şi mai puţin iute în a sesiza ce era favorabil şi ce defavorabil, pentru a nu se lămuri foarte curînd, de fapt, încă de la primele trăncăneli şi taclale cu restul slugilor casei, de cîte ceva, şi chiar de cele esenţiale. Pentru asta se prefăcu a fi informat dinainte de toate şi la curent, ca nimeni altul, cu zvonurile şi secretele cele mai confidenţiale ale ţării. În egipteana sa, ce le mai suna întrucîtva nostim oamenilor, făcîndu-le vădit plăcere, motiv pentru care nu se prea grăbi să şi-o îmbunătăţească, alegîndu-şi însă isteţ şi cu prudenţă cuvintele, le povesti de pildă despre „mîncătorii de gumă“ — aşa le spunea folosind, cu un aer firesc, o poreclă dată în derîdere negrilor nubieni — pe care îi văzuse cum au fost trecuţi fluviul, la audienţă, şi adăugă că intrigile domnilor invidioşi din camera dimineţii nu vor putea deocamdată face nici un rău principelui-vicerege din Kuş, deoarece acesta ştiuse să bucure inima faraonului prin tributul neaşteptat şi le luase apa de la moară. De asta rîdeau mai cu poftă decît dacă le-ar fi povestit noutăţi, căci le plăceau mai ales trăncănelile adesea repetate şi cunoscute; iar după cum se veseleau şi de rostirea sa cu iz străin, încît aproape că-l admirau şi-i pîndeau cuvintele canaaneene cu care, pentru a se ajuta, îşi împăna vorbirea, Iosif se lămuri curînd ce le era pe plac şi ce nu.

Căci ei imitau, cît se pricepeau, rostirea străină. Încercau şi ei să amestece în vorbirea lor cuvinte străine, akkadiene şi babiloneene, precum şi cuvinte de prin părţile lui Iosif; iar acesta simţi îndată, încă înainte ca impresia să-i fie adeverită, că slugărimea căuta astfel să imite oamenii distinşi, care, la rîndul lor, dăduseră în doaga asta nu din îndemn propriu, ci doar imitînd astfel, şi ei, o zonă mai înaltă încă, anume curtea. Iosif pricepu, cum am mai spus, aceste dependenţe, înainte să le fi încercat. Da, lucrurile se petreceau într-adevăr aşa, constată el, zîmbind tainic: aceşti omuleţi, fără margine de îngîmfaţi că au fost crescuţi cu apa Nilului şi erau din Ţara Oamenilor, singura adevărată ţară de baştină a zeilor, care ar fi răspuns cu rîsete, nu cu mînie, la cea mai mică îndoială faţă de străvechea şi, îndeobşte, indiscutabila superioritate a moravurilor lor asupra celor ale întregii lumi din jur, şi erau prea plini de gloria războinică a regilor lor, acei Ahmose, Tutmose şi Amenhotep, ce cuceriseră pămînturile pînă la Eufratul ce curgea de-a îndărătelea şi împinseseră pietrele lor de hotar pînă la înnoptatul Retenu, spre miazănoapte, şi pînă la marginile de la miazăzi, unde trăiau fiii pustiei şi trăgătorii cu arcul — ei, bine, toţi aceşti omuleţi, atît de încrezători în ei înşişi, aveau slăbiciunea şi copilăria să-l pizmuiască făţiş pe Iosif pentru că limba sa maternă era graiul canaanean, ba, chiar, fără să-şi dea seama şi împotriva oricărei judecăţi, îi găseau un merit că vorbea atît de firesc această limbă.

De ce? Fiindcă graiul canaanean era distins. Şi de ce era distins? Pentru că era din altă parte şi

străin. Dar oare tot ce-i străin nu era mizerie şi inferioritate? Ba da, însă, cu toate astea, era distins, iar această concluzie nelogică se întemeia, după propria lor părere, nu pe o slăbiciune copilărească, ci pe liberă-cugetare. Iosif o simţi. El fu primul pe lume care o simţi, întrucît fenomenul acesta se ivise atunci, pentru prima oară în lume. Era libera cugetare a unor oameni care nu biruiseră şi cuceriseră ei înşişi nenorocitele străinătăţi, ci lăsaseră pe alţii, înaintaşii lor, să facă treaba şi îşi îngăduiau acum să găsească biruitele străinătăţi foarte distinse. Dealtfel, chiar cei mari dădeau exemplu — iar Casa lui Petepre, Purtătorul evantaiului, i-o lămuri lui Iosif, căci cu cît o cunoştea mai bine, cu atît se încredinţă că bogăţiile casei erau, în cea mai mare parte, marfă de port, adică produse străine importate, şi anume, aproape în întregime din patria lui Iosif, în sensul mai larg sau mai restrîns al cuvântului, din Siria, deci, şi din Canaan. Faptul îl măgulea, totodată îi părea o tîmpenie; căci de-a lungul tărăgănatei sale călătorii din Deltă şi pînă la Casa lui Amon, fiul lui Iacob avusese numeroase prilejuri să admire frumuseţea şi originalitatea produselor meşteşugarilor din ţara faraonului. Caii lui Putifar, cel care îl cumpărase şi pe el, erau de sînge sirian — fireşte, aceste animale se cumpărau ori în Siria, ori în ţara Babel; hergheliile egiptene erau mai puţin vestite. Dar şi trăsurile şi carele lui Putifar, şi mai ales aceea ale cărei roţi parcă împrăştiau focuri de artificii, datorită pietrelor preţioase încrustate în spiţe, tot fuseseră importate, iar că îşi aducea vitele tocmai din Ţara amoriţilor, asta nu era decît o sminteală la modă, mai cu seamă dacă ne gîndim la frumoasa rasă băştinaşă de bovine, cu coarnele în formă de liră, la vacile Hathor, cu ochii atît de blânzi, la taurii vînjoşi, dintre care fuseseră aleşi măreţii Merver şi Hapi. Şi bastonul cu incrustaţii, cu care prietenul faraonului ieşea la plimbare, era tot din Siria, ca şi berea şi vinul pe care le bea la ospeţe. „Din port“ erau şi urcioarele, din care i se ofereau aceste băuturi, precum şi armele şi instrumentele muzicale ce-i împodobeau odăile. Aurul somptuoaselor vase, înalte aproape de un stat de om, aşezate în firidele pictate din hipostilele de la miazănoapte şi de la miazăzi, cît şi al celor ce străjuiau în sufragerie, de amîndouă părţile estradei, provenea bineînţeles din Nubia, dar vasele fuseseră lucrate de aurari la Damasc şi Sidon, iar în sala vastă, cu frumoase porţi, pentru recepţii şi ospeţe, care preceda sufrageria familială şi dădea drept în vestibul, i se mai arătară lui Iosif şi alte urcioare, de lut, cam ciudate ca formă şi zugrăveală, ce fuseseră aduse chiar din Ţara Edomului, de pe Muntele Caprelor, fiind pentru fiul lui Iacob ca un fel de salut din partea lui Esau, unchiul său înstrăinat, care, de bună seamă, că aici era de asemenea considerat distins.

Dar şi zeii din Emor şi Canaan, Bal şi Astarte, erau socotiţi foarte distinşi: Iosif îşi dădu seama de asta după felul în care slugărimea lui Putifar, închipuindu-şi că-l cinsteau, întreba stăruitor de ei, şi-i făcea complimente la adresa lor. Asta dădea de aceea cu atît mai mult impresia unei liber-cugetări debile, cu cît relaţiile şi raporturile de forţă dintre popoare şi ţări se întrupau doar, în ochii mulţimii, în zei şi erau numai expresia vieţii lor personale. Care era aici obiectul şi care imaginea sa? Care era realitatea şi care perifraza ei? Cînd se spunea că Amon biruise pe zeii Asiei şi-i silise să-i plătească tribut, nu era oare decît un fel de a vorbi, întrucît se ştia că, de fapt, faraonul fusese acela care îi supusese pe regii Canaanului? Sau acest fel de a vorbi să fi fost doar expresia, nepotrivită şi pămîntească, a acelor întâmplări? Cu neputinţă de deosebit, Iosif o ştia prea bine. Obiectul şi simbolul, propriul şi figuratul se contopeau într-o unitate indisolubilă. Tocmai de aceea, locuitorii Miţraimului dovedeau că nu se prea sinchiseau de Amon, nu numai atunci cînd găseau că zeii străini, Baal şi Aşerat, ar fi distinşi, dar chiar şi atunci cînd împănau graiul zeilor lor cu cuvinte stîlcite, împrumutate de la fiii lui Sem, prin urmare cînd îi spuneau „scribului“ — „seper“ sau „fluviului“ — „ne-hel“, fiindcă în Canaan li se ziceau „şofer“ şi „nahol“. La temelia acestor năravuri, hachiţe şi mode, era într-adevăr liberalismul, şi, anume, un liberalism ostil lui Amon egipteanul.

Acest liberalism avu drept efect că nu se mai lua chiar atît în serios sila principială faţă de tot ce era asiatic; iar Iosif, cîntărind elementele favorabile şi defavorabile, trecu constatarea aceasta în rîndul celor favorabile.

El lua notă de deosebirile existente de păreri, de curente şi contracurente, cu care se familiariza, cum am spus, pe măsură ce pătrundea mai adînc în viaţa ţării. Cum Putifar era curtean, unul dintre prietenii faraonului, se putea lesne bănui că izvorul mentalităţii laxe, favorabile străinilor, de revoltă împotriva lui Amon, pe care obiceiurile sale o lăsau să se întrevadă, se afla dincolo, spre soare-apune, pe celălalt mal al „nehelului“, în Marele Palat. Avea asta cumva, medita Iosif, vreo legătură cu trupele şi cohortele lui Amon, aceste forţe ale templului, care trecuseră în goană, cu suliţele în pumni, pe „Strada fiului“, grămădindu-l de un zid? Cu supărarea lui faraon că Amon, zeul oficial, mult prea încărcat de bogăţii, încerca să-l întreacă şi pe tărîmul ce-i aparţinea numai lui, cel militar?

Ciudate corelaţii, necuprins de vaste! Mînia faraonului în faţa trufaşei puteri a lui Amon sau a templului său se poate să fi fost cauza ultimă, datorită căreia Iosif n-a fost trimis la robotă pe ogor, îngăduindu-i să rămînă în casa stăpînului, urmînd să nu se ocupe cu muncile agricole decât mult mai tîrziu, dar nu ca rob de corvoadă, ci ca supraveghetor şi vechil. Această legătură, care îl făcea beneficiarul discret al unor auguste şi depărtate impulsuri, îl bucură pe tînărul sclav Usarsif, şi-l puse în legătură, prin mijlocirea înaltului său stăpîn, dincolo de acesta, cu Prea înaltul. Dar îl bucurară şi mai mult altele, mai generale, ce impregnau oarecum aerul lumii în care fusese transplantat, pe care le adulmeca mereu nasul lui frumos, deşi cu nările prea groase, tot încercînd să deosebească favorabilul de nefavorabil; un element apropiat fiinţei sale, în care se simţea ca peştele în apă. Era caracterul tîrziu al epocii, acest sentiment al unei societăţi de nepoţi şi moştenitori, de distanţare faţă de aşezămintele şi izvoadele părinţilor, ale căror biruinţe îi puseseră în situaţia de a aprecia ca distins pe cel învins. Acest caracter îi fu pe plac lui Iosif, deoarece şi el era un tîrziu, după vremea şi sufletul său, un caz de fiu şi nepot, uşuratic, spiritual, complicat şi interesant. De aceea se simţi îndată aici ca peştele în apă, fiind plin de nădejde şi încredere că, cu ajutorul lui Dumnezeu şi întru slava lui, va ajunge departe în ţara subpământeană a faraonului.

Curteanul

Prin urmare, Dudu, piticul căsătorit, acţiona potrivit datinelor străbune şi ca partizan al străvechilor legăminte, el acţiona într-adevăr în numele lui Amon, cînd îl sfătui pe Mont-kav, cu glasul grav şi risipă de gesturi, întinzînd în sus, spre el, micul său braţ, să-l trimită neîntârziat pe sclavul kiabir, de curînd cumpărat, la robii de pe ogoare, întrucît, trăgîndu-se dintr-un neam vrăjmaş zeilor, nu avea ce căuta la palat. Dar vechilul se prefăcu, cel puţin la început, că nici măcar nu-şi mai aducea aminte cam la cine se gîndea piticul — cum, adică, îi vorbea de un sclav amu? Pe care-l cumpărase de la midianiţi? Pe nume Usarsif? Ah, da! Şi după ce îi dădu sfătuitorului său, cu însuşi uitarea sa, un exemplu de indiferenţa şi lipsa de atenţie cu care se cuvenea privită această chestiune, îşi mai şi exprimă mirarea că mai-marele peste cămara cu veşminte îi acorda nu numai un gînd, ci chiar şi cîteva vorbe. Asta din cauza bunei-cuviinţe, răspunse Dudu. Deoarece oamenilor casei le-ar fi scîrbă să mănînce pîinea laolaltă cu aşa unul. Dar vechilul tăgădui că oamenii aceştia ar fi chiar atît de mofturoşi, şi-i pomeni de slujnica babiloneană, roabă în casa femeilor, pe nume

Iştarummi, care se înţelegea foarte bine cu soţiile şi femeile de acolo.

— Amon! exclamă solemn mai-marele peste sipetele cu podoabe. Rostea numele zeului hrănitor ridicînd o privire stăruitoare, aproape ameninţătoare, spre Mont- kav. Din dragoste pentru Amon, mai adăugă el.

— Amon este puternic! i-o tăie scurt vechilul, fără a se stăpîni cu totul să ridice din umeri. Dealtfel, urmă el, s-ar putea prea bine să-l trimit la robotă, pe acest sclav cumpărat de curînd. Poate-i voi trimite, poate nu, dar, dacă o fac, asta se va întîmpla doar dacă, întîmplător, mi-am adus singur aminte. Nu-mi place să-mi prindă alţii gîndurile în laţ, nici să mă înveţe ce să fac.

Pe scurt, îl trimise pe soţul Ţezetei la plimbare, cu ameninţarea lui cu tot — în parte, desigur, fiindcă nu-l putea suferi, şi anume din pricini vizibile şi ascunse. Pricina vizibilă a antipatiei sale era necuviincioasa îngîmfare cu care piticul îşi afirma puritatea morală, fapt care, pe Mont-kav, îl scotea din fire; iar pricina ascunsă era devotamentul sincer al vechilului faţă de Petepre, stăpînul său, devotament pe care piticul i-l jignea şi i-l supăra cu trufia lui. Dar toate astea se vor lămuri mai încolo. Deocamdată, este destul să spunem că nu doar sila lui Mont-kav, faţă de personalitatea energică a lui Dudu, îl îndemnă să facă pe surdul. Căci şi pe micul bufon Iubit-de-zeu, la care ţinea, nu atît pentru calităţile lui, cît fiindcă era opusul lui Dudu — și pe ,,vizir“ îl refuzase cam tot aşa, cînd acela încercase, înainte încă, să intervină, tocmai dimpotrivă, pentru Iosif. Acest tînăr al nisipurilor este frumos, bun şi deştept, iar pe deasupra şi ales de zei, îi şoptise piticul; el, Iubitul-de-zeu, care avea un nume atît de nepotrivit cu soarta sa, îşi da bine seama, cu limpezimea de minte neştirbită a piticului, de toate aceste calităţi, şi de aceea ar fi bine ca vechilul să aibă grijă să-i dea lui Usarsif un serviciu, fie înlăuntrul, fie în afara casei, în care să-şi poată vădi virtuţile. Însă, şi cu acest prilej, vechilul se prefăcuse, la început, că nici nu-şi amintea de cine anume era vorba, apoi refuză, înţelept, să se ocupe de a găsi mijlocul de folosire a unui bun cumpărat doar întîmplător şi din bunăvoinţă. Nu era, într-adevăr, nici o grabă în privinţa asta, iar el, Mont-kav, avea pe cap atîtea altele, la care trebuia să se gîndească.

Ce spunea era logic; un răspuns destul de potrivit din partea unui om copleşit de treburi, şi pe care rinichiul îl chinuia din cînd în cînd; şi Iubitul-de-zeu trebuia să-l ia de bun. Însă, în realitate, vechilul nu mai voia să ştie nimic de Iosif, nu numai faţă de alţii, ci faţă chiar de el însuşi, prefăcîndu-se că l-a uitat cu desăvîrşire, deoarece se ruşina de gîndurile şi sentimentele îndoielnice ce-l încercaseră pe el, omul chibzuit, cînd îl văzuse dintîi pe sclavul adus spre vînzare, căci doar îl luase aproape drept un zeu, drept stăpînul maimuţei albe. De aceasta, deci, se ruşina şi nu voia să i se mai amintească, şi nici măcar să i se facă propuneri, a căror acceptare ar fi semănat cît de cît cu vreo cedare faţă de gîndurile de atunci. Nu se învoi să-l trimită pe sclavul de curînd cumpărat la muncile cîmpului, dar nici nu se gîndi să-l folosească la treburile din casă, deoarece dorea stăruitor să nu se mai sinchisească de dînsul, defel şi nicicum. Bietul om, nu-şi da seama, şi-şi ascundea sieşi, că tocmai această înfrînare ţinea de primele sale impresii. Ea izvora din sfială; între noi fie spus, din sentimentul ce dăinuie la chiar temelia lumii, şi se afla, deci, şi în adîncul sufletului lui Mont- kav: aşteptarea.

Aşa se întîmplă că, tuns şi îmbrăcat potrivit portului egiptean, Iosif fu lăsat fără nici o treabă săptămîni şi luni întregi, sau, ceea ce însemna acelaşi lucru, era folosit la treburi uşoare şi de rînd, o dată ici, altă dată colo, azi aşa, mîine altminteri, întîmplător, după cum se ivea prilejul, rămînînd de capul lui prin curtea lui Petepre, ceea ce, dealtfel, nu mira pe nimeni, căci belşugul acestei case

binecuvîntate mişuna de pierde-vară şi de gură-cască. Lui Iosif, dealtfel, îi plăcea şi-i convenea, într-un sens, să nu fie băgat în seamă prea devreme, adică nu înaintea orei sorocite şi fără să i se fi dat o treabă serioasă şi onorabilă. Avea grijă să nu-şi înceapă nepotrivit şi anapoda cariera, să nu fie cumva trimis la meşteşugarii casei, să înveţe un meşteşug oarecare şi să rămînă închis, pe totdeauna, într-o astfel de activitate obscură. De asta se ferea, şi ştia să se facă nevăzut, cînd era cazul. Şedea des pe cunoscuta bancă de cărămidă, de la poartă, şi sporovăia cu străjerii, amestecînd cuvinte asiatice, ce stîrneau hohote de rîs. Dar ocolea brutăria, deoarece acolo se făceau pîinişoare atît de gustoase, încît el nu s-ar fi putut lăuda cu nemaipomenitele sale lipii, coapte pe piatra înfierbîntată, şi nu se arăta nici pe la cei care lucrau sandale, pe la cei ce făceau hîrtia, pe la tîmplari sau olari, pe la cei ce împleteau rogojini multicolore din fibre de palmier. Un glas lăuntric îl învăţa că, ţinînd seama de ce va fi mai tîrziu, n-ar fi fost cuminte să-şi dea în vileag nepriceperea şi să fie, printre ei, un începător stîngaci.

În schimb, i se îngăduia să alcătuiască, din cînd în cînd, vreo listă sau vreo socoteală, fie la spălătorie, fie pentru hambarele cu grîu, o îndeletnicire în care cunoştinţele sale în privinţa scrierii locale se vădiră, curînd, îndestulătoare. Iar cînd isprăvea lista sau socoteala, adăuga în josul papirusului: „Scrisă de tînărul sclav Usarsif, venit din străinătate, pentru Petepre, slăvitul său stăpîn, ah, facă Cel nevăzut să-i fie viaţa lungă! şi pentru Mont-kav, vechilul, cel foarte priceput în slujba lui, binevoiască Amon să-i amîne cu zece mii de ani sorocul sorţii sale! întocmit, în cutare şi cutare zi din luna a treia, a anotimpului Aşet, al revărsării Nilului.“ Se exprima astfel, în binecuvîntările sale, după obiceiurile locului şi ca unul ce s-a lepădat de Dumnezeul său, cu încrederea neclintită, şi vădit întemeiată, că acesta nu i-o lua în nume de rău, din pricina situaţiei sale şi a nevoii sale de a afla har în ochii mai-marilor lui. Mont-kav vedea uneori aceste liste şi semnături, dar nu spunea nimic.

Iosif îşi mînca pîinea, de-a valma cu oamenii lui Putifar, în casa slugilor, şi-şi bea berea laolaltă cu ei, stînd la taclale. Curînd ajunse să sporovăiască ca ei, ba, chiar îi întrecu; căci talentul său firesc îl îmboldea mai curînd spre ale vorbirii, decît spre îndeletnicirile manuale. Prindea de la ei, ca din zbor, expresiile locale şi învăţă limba lor, ca, deocamdată, să poată pălăvrăgi cu ei şi, mai tîrziu, să le poruncească. Învăţă, de pildă, să se jure: „Pe viaţa regelui!“ şi „Pe Hnum, Slăvitul, stăpînul lui Ieb!“ Mai învăţă, de asemenea, să spună: „Am cea mai mare bucurie din lume“ sau: „Se află în camerele de sub camere“, adică la catul de jos, sau vorbind de un vătaf înfuriat: „Era ca un leopard din Egiptul-de-sus“. Luă obiceiul, cînd le povestea cîte ceva, să-şi vădească predilecţia pentru pronumele demonstrativ, potrivit obiceiului ţării, şi să vorbească mereu aşa: „Iar cînd ne-am găsit în faţa acestei fortăreţe de necucerit, acel bătrîn deosebit de bun, îi spuse acelui ofiţer: Priveşte această scrisoare! Iar cînd acel comandant tînăr văzu acea scrisoare, zise: Pe Amon, străinii aceştia pot să treacă!“ — Aşa le plăcea oamenilor lui Putifar să li se vorbească.

De sărbători — în fiecare lună erau cîteva, atît potrivit calendarului, cît şi anotimpului adevărat, ca de pildă: aceea în care faraonul începea secerişul, făcînd gestul de a tăia spice, sau ziua urcării lui pe tron şi a unirii amînduror ţărilor, sau aceea a înălţării stîlpului lui Osiris, în sunete de sistre şi jocuri cu măşti, fără a mai vorbi despre zilele închinate Lunii sau despre marile zile ale treimii Tatălui, Mamei şi Fiului — în aceste zile se mâncau, în casa servitorilor, gîşte fripte şi pulpe de vită; iar Iosif mai primea, de la binefăcătorul său mărunt, Iubitul-de-zeu, felurite bunătăţi şi dulciuri, pe care acela le şterpelea, anume pentru el, de la masa din casa femeilor: struguri şi smochine, prăjituri în formă de vacă culcată şi fructe zaharisite în miere, şi cînd i le punea în faţă, îi

şoptea:

— Ia şi le mănîncă, flăcău al nisipurilor, sînt mai bune decît usturoi cu pîine, iar prichindelul le-a luat pentru tine de la masa femeilor, după ce au isprăvit de mâncat. Şi aşa se îngraşă, că prea lacom înfulecă, iar eu trebuie să dănţuiesc în faţa acestor gîşte, îndopate şi gîgîitoare. Hai, ia şi mănîncă hrana ce ţi-o aduce piticul şi placă-ţi, alţii n-au asemenea bunătăţi.

— Şi Mont-kav tot nu se gîndeşte încă la mine, să mă ridice? îl mai întreba Iosif, câteodată, după ce, mai întîi, îi mulţumea.

— Încă nu, îi răspundea clătinînd din cap Iubitul- de-zeu. Cînd vine vorba de tine, moţăie din cap, se face că n-aude şi nu-i place să i se mai aducă aminte. Dar nici prichindelul nu stă degeaba şi ţine bine cârma, corabia ta să aibă vântul în vintrele, aşa că lasă-l s-o cârmuiască şi să facă ce ştie el! îşi bate gîndul ca Usarsif să ajungă în faţa lui Petepre, şi aceasta se va întîmpla.

Căci Iosif îl rugase stăruitor să pună la cale să-l aducă în vreun fel în faţa lui Putifar; dar asta era într-adevăr aproape cu neputinţă, iar cel ce voia să-l ajute nu înainta decît pas cu pas şi pe dibuite. Toate sarcinile ce veneau, măcar de departe, în atingere cu persoana stăpânului, cu osebire acelea privind odaia şi trupul lui, se aflau în mîini foarte hotărîte şi care îşi temeau slujba. Nu izbutise ca Iosif să fie primit rîndaş la grajd, să hrănească, să ţesale şi să înhame armăsarii sirieni — despre aşa ceva nici vorbă. Chiar dacă ar fi reuşit, tot nu i s-ar fi îngăduit să aducă bidivii înhămaţi la trăsură, măcar vizitiului Netemaht, cu atît mai puţin stăpînului. Asta ar fi fost, oricum, o treaptă, dar nici n-o putea ajunge. Nu, deocamdată, încă n-avea parte să vorbească cu stăpînul, astfel încît nu putea decît să-i asculte pe slujitorii lui, sporovăind despre el, şi să-i descoasă despre stăpîn şi despre cum era casa aceasta unde fusese vîndut şi să-i urmărească atent, ori de cîte ori se putea, pe cei ce veneau în legătură cu stăpînul; şi, mai ales, pe vechilul Mont-kav, aşa cum o făcuse chiar de la început, din amiaza cînd a fost cumpărat.

De fiecare dată lucrurile se petreceau ca atunci, iar el privea şi asculta: Mont-kav îşi măgulea stăpînul, de parcă i-ar fi mîngîiat barba, dacă se poate spune aşa despre un bărbat egiptean fără barbă; îl încuraja — da, acesta era cuvîntul mai potrivit, îi descria propria lui viaţă, lăudîndu-i strălucirea bogăţiilor sale şi rangul înalt pe care-l deţinea, îi elogia şi-i admira curajul bărbătesc, de vînător şi de îmblînzitor de armăsari, ce făcea lumea întreagă să tremure de grija lui — iar toate astea Mont-kav le spunea, cum Iosif crezu, sigur că deosebeşte, nu din dorinţa de a i se vîrî sub piele şi nici din vreun interes personal, deci nu din slugărnicie şi linguşeală, ci de dragul stăpînului — căci Mont-kav părea a fi un om foarte de treabă, nici crud cu cei de jos şi nici tîrîndu-se în faţa celor de sus — şi dacă acum am pomenit de atitudinea sa iubitoare, expresia trebuie luată în sensul ei neprihănit, cu alte cuvinte să înţelegem, pur şi simplu, că vechilul ţinea mult la stăpînul său şi că, în dragostea sa de servitor credincios, dorea, prin cuvintele sale măgulitoare, să vină în ajutor sufletului său. Asta era deci impresia lui Iosif, întărită de zîmbetul gingaş-melancolic şi, totodată, triumfător, cu care prietenul faraonului, bărbatul acesta înalt cît un turn şi, totuşi, atît de deosebit de Ruben, accepta asemenea servicii; şi, cu timpul, pe măsură ce pătrundea mai adînc în tainele casei, Iosif îşi dădu mai limpede seama că felul de a se purta al lui Mont-kav faţă de stăpînul său, nu era decît o variantă a felului de a se purta între ei, al tuturor membrilor familiei. Toţi erau plini de demnitate, îşi arătau unul altuia multă preţuire, se copleşeau cu gingăşii şi cu atitudini măgulitoare, pline de cruţare, cu o politeţe atentă, puţin cam ţeapănă şi peste măsură de grijulie: asta era atitudinea lui Putifar faţă de soţia sa, stăpîna Mut-em-enet, şi a ei faţă de el; la fel era şi

aceea a „părinţilor sacri de la catul de sus“ faţă de fiul lor, Petepre, şi a acestuia faţă de ei; aşa era, în sfîrşit, şi a socrilor faţă de noră şi a nurorii faţă de socri. S-ar fi zis că demnitatea tuturora, căreia împrejurările din afară îi păreau atît de prielnice şi care le domina neîndoielnic comportarea, pentru că trebuie să fi fost puternică în conştiinţa lor, nu sta totuşi pe picioare foarte solide, părea a fi ceva găunos şi iluzoriu, pricină pentru care strădania de bază a tuturor arăta a fi să se confirme şi să se întărească reciproc în sentimentul lor de demnitate, prin cea mai gingaşă curtenie şi respect iubitor. Dacă, în această casă binecuvîntată, era ceva smintit şi dureros — aici era, şi dacă o bîntuia vreo amărăciune — aici începea să se arate. Nu-şi spunea numele, însă lui Iosif i se păru că-l aude: demnitate găunoasă.

Petepre deţinea multe titluri şi onoruri: faraonul îi înălţase mult capul şi, în mai multe rînduri, îi aruncase aurul răsplătirii de la Fereastra Apariţiei, de faţă fiind familia domnitoare şi mulţimea de curteni, în chiotele aprobatoare ale slugărimii, care execută şi sărituri de bucurie, cum cerea asemenea ceremonie. În casa slujitorilor, Iosif asculta povestirea celor petrecute. Stăpînul se numea Purtătorul la dreapta a evantaiului şi prieten al regelui. Nădejdea lui să obţină, într-o zi, titlul de „Singurul prieten al regelui“ (şi erau doar cîţiva care să-l aibă!) se vădea întru totul întemeiată. Era căpetenia trupelor palatului, mai-marele peste călăi şi comandantul închisorilor regale — adică aşa i se zicea, erau slujbe la Curte, cu care era investit şi purta nişte titluri onorifice, deşarte sau aproape deşarte. În realitate — asta află Iosif de la slujitori — un oştean aspru şi căpitan-colonel comanda garda personală şi era şeful execuţiilor, un ofiţer superior pe nume Hor-em-Heb, ori Harem-heb, care avea îndatorirea să prezinte curteanului comandant titular şi şef onorific al temniţei, deci lui Petepre, niscaiva rapoarte, dar şi acestea doar de dragul formelor; şi deşi era un adevărat noroc pentru grăsanul Ruben-turn, cu glasul subţire, cu zîmbetul melancolic, că nu trebuia chiar el, însuşi, să zdrobească cu cinci sute de lovituri de baston spinările oamenilor şi să-i vîre, cum se spunea, „în casa schingiuirii şi a execuţiei“, spre a-i face „să capete culoarea leşului“, ceea ce ar fi fost puţin potrivit pentru Petepre şi, fără îndoială, nu pe gustul lui — Iosif înţelese, totuşi, că asemenea situaţie îi provoca adesea stăpînului său necazuri şi destule umilinţe aurite.

Aşa şi era: comandamentul şi rangul de ofiţer, simbolizate prin măciuca subţire şi rafinată, semănînd la un cap cu un fruct de coconar, pe care Putifar o ţinea în mica-i mînă dreaptă, era o ficţiune onorifică, întreţinută ceas de ceas în conştiinţa sa, nu numai de credinciosul Mont-kav, ci de toată lumea şi de toate împrejurările exterioare, ficţiune pe care însă, în taină, şi fără să-şi dea singur seama, o va fi resimţit drept ce era, ficţiune şi aparenţă găunoasă. După cum măciuca de paradă simboliza demnităţile sale găunoase, tot astfel — i se păru lui Iosif — comparaţia putea duce şi mai departe, mai adînc, spre rădăcini, unde nu mai era vorba de aspecte profesionale, de serviciu, ci de o demnitate firesc-omenească; găunoşenia slujbelor sale, putea, iarăşi, fi înţeleasă ca găunoşenia unei demnităţi mai lăuntrice, mai profunde.

Iosif avea amintiri de dincolo de fiinţa lui, cît de neputincioase erau născocirile despre onoare ale moravurilor şi consensul social, faţă de conştiinţa onoarei, obscură şi tăcută, a adîncurilor, ce nu se lasă înşelată de ficţiunile luminoase ale zilei. Se gîndea la mama lui — ei, da, destul de ciudat, cercetînd situaţia egipteanului Petepre, cumpărătorul şi stăpînul său, şi meditînd asupra ei, gîndurile i se întoarseră la Rahila, cea gingaşă, şi la tulburarea ei, de care el ştia, căci alcătuia un capitol al tradiţiei şi preistoriei lui, deoarece Iacob îi povestise de multe ori de acea vreme cînd Rahila, cu toată rîvna, îi rămăsese stearpă, potrivit hotărîrii lui Dumnezeu, şi trebuise s-o lase pe Bilha să-i ia locul şi să nască pe genunchii ei. Lui Iosif i se părea că vede, cu ochii săi, zîmbetul

tulburat pe faţa aceleia pe care Dumnezeu o refuzase — acest zîmbet al mîndriei de o demnitate maternă care, de fapt, era o ficţiune onorifică a oamenilor, nu realitate, şi fără sprijin în carnea şi sîngele ei, ci jumătate noroc, jumătate înşelătorie, abia sprijinită pe obiceiuri, dar, în fond, găunoasă şi groaznică, Iosif se ajuta cu această amintire în cercetarea situaţiei stăpînului şi se gîndea la contradicţia dintre sentimentul intim al cărnii şi expedientul onorific al obiceiurilor. Fără îndoială că încurajarea, mîngîierile şi compensaţiile consensului moral erau, în cazul lui Putifar, mult mai puternice şi conştiente decît în cazul maternităţii atribuite Rahilei. Bogăţiile lui, toată strălucitoarea demnitate a unei vieţi împodobite cu pietre preţioase şi pene de struţ, priveliştea, care-i era familiară, a sclavilor prosternaţi în faţa lui, a încăperilor, de locuit şi de primire, bucşite de comori, a hambarelor şi magaziilor pline, şi a haremului său, în care se vînzoleau, turuind şi gîgîind, mincinoase şi lacome, puzderia aceea de femei ce forfoteau în preajma stăpînului, între care Mut-em-enet, cu braţele ei ca de crin, era Prima şi Cea adevărată — ei, bine, toate astea contribuiau să-i menţină lui Petepre sentimentul demnităţii personale. Şi totuşi, acolo, în străfunduri, unde Rahilei îi fusese ruşine de fapta groaznică săvîrşită în tăcere, el trebuia să ştie foarte bine că nu era, cu adevărat, comandantul trupelor, ci doar cu titlul, şi că tocmai de aceea Mont-kav socotea necesar să-l „măgulească“.

El era un curtean, un camerier şi un slujitor al regelui, aşezat foarte sus, este drept, copleşit de onoruri şi de avuţii, dar un curtean din creştet pînă-n călcîie; iar acel cuvînt avea un subînţeles sarcastic sau, mai curînd acoperea două noţiuni înrudite care, în acest cuvînt se contopeau într-una singură, era un cuvînt care azi nu se mai întrebuinţa sau, în orice caz, nu numai în înţelesul lui originar, ci şi într-unul metaforic, dar îşi mai păstra, deopotrivă, şi sensul propriu, astfel încît era cu dublu înţeles într-un fel onorabil — sarcastic şi sfînt, şi dădea în ambele înţelesuri prilej de măgulire; din pricina demnităţii şi a nedemnităţii sale. O convorbire, pe care Iosif o ascultase şi anume nu prin viclenie, ci cu totul pe faţă, datorită slujbei, îi dădu ceva lămuriri asupra acestor împrejurări.

Misiunea

Trecuseră nouăzeci sau o sută de zile de la intrarea sa în casa onoarei şi a distincţiei, cînd, prin grija lui Se'enh-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amon, piticul, îi fu dat lui Iosif să îndeplinească o misiune norocoasă şi simplă, măcar că puţin cam obositoare şi dureroasă. Stătea, iarăşi, căscînd gura, ca de obicei, prin curtea lui Putifar şi aştepta să-i vină şi lui ceasul, cînd, deodată, piciul apăru în goană, cu costumul de sărbătoare mototolit şi cu ţuguiul de pîslă înmiresmat pe cap, să-l vestească, în şoaptă, că se ivea pentru el o împrejurare norocoasă, o ştire bună şi plăcută la auz, un prilej prielnic. I-l înlesnise însuşi Mont-kav, care nu spusese nici nu, nici da, dar îl îngăduise. Nu, deocamdată nu era vorba să se înfăţişeze dinaintea lui Petepre, încă nu.

— Ascultă, însă, Usarsif, ce trebuie să faci şi misiunea care-ţi revine prin strădania piticului, ce a obţinut el pentru tine, tot gîndindu-se mereu: azi, către ora patru după amiază, sacrii părinţi de la catul de sus, după ce-şi vor fi făcut somnul de după-prînz, vor intra în micul templu al plăcerii, din grădina frumoasă, să şadă acolo la adăpost de soare şi de vînt, pentru a se bucura de răcoarea apei şi de pacea vîrstei lor. Le place să stea acolo, mînă în mînă, pe cîte un jilţ, iar în preajma lor, la această oră blîndă, să nu se afle nimeni afară de un slujitor mut, care trebuie să rămînă în

genunchi, nemişcat, într-un colţ, ţinînd o tabla încărcată cu gustări, din care bătrînii să-şi împrospăteze puterile, cînd se vor simţi trudiţi de paşnica şedere. Tu vei fi slujitorul mut, cum a poruncit Mont- kav, sau cel puţin n-a interzis-o, şi ai să ţii tablaua. Numai că va trebui să nu faci nici o mişcare, cît timp stai în genunchi, ţinînd-o, nici măcar să clipeşti, altfel le tulburi pacea şi-ţi permiţi prea multă prezenţă. Ci va trebui să fii un slujitor mut de tot, ca o figurină a lui Ptah, aşa sînt deprinşi. Numai dacă dau vreun semn de osteneală, slăviţii fraţi, te vei mişca degrabă, tot în genunchi, şi le vei întinde gustările, cu toată iscusinţa de care eşti în stare, avînd grijă să nu te poticneşti şi nici să nu agăţi ceva cu veşmintele, răsturnînd lucrurile de pe tabla. Îndată ce-şi vor fi împrospătat puterile, tu îţi reiei, tot în genunchi, locul din colţ, iute şi fără zgomot, ţinîndu-te din răsputeri să nu gîfîi, să nu ajungi o prezenţă necuviincioasă, şi să devii îndată, din nou şi cu totul, un slujitor mut. O să poţi?

— Dar fără îndoială! îi răspunse Iosif. Îţi mulţumesc din suflet, Iubitule-de-zeu, o să fac întocmai cum mi-ai spus, şi-mi voi încremeni ochii, să arate ca de sticlă, să fiu întru totul ca o figurină, iar eu însumi nu voi avea mai multă prezenţă decît doar spaţiul pe care-l ocupă trupul meu în aer, — aşa voi fi, ca un lucru nemişcat. Urechile, însă, le voi ţine deschise, fără să bage de seamă sacrii părinţi, cît timp vor sta de vorbă în faţa mea, ca tainele cele mai ascunse ale casei să-şi dea în vileag numele, iar eu să le pot stăpîni, în sfîrşit, cu mintea.

— Foarte bine, i-o întoarse piticul. Dar să nu-ţi închipui că este uşoară lunga şedere în genunchi, de slujitor mut, ca o figurină a lui Ptah, şi acest grabnic du-te-vino, tot în genunchi, cu gustările ţinute în mîini. Ar fi bine să încerci puţin, înainte, de unul singur. Gustările le vei cere de la scribul bufetului, nu în bucătărie, ci în cămara cu provizii din casa stăpînului, unde au şi fost pregătite. Ai să pătrunzi pe poarta casei în vestibul şi o s-o iei la stînga, unde este o scară şi se ajunge în Camera deosebită a încrederii, iatacul lui Mont-kav. O vei străbate pieziş şi vei deschide uşa de la dreapta, care dă într-o cameră lungă sau, mai bine zis, un gang, plin cu merindele sufrageriei, încît îţi dai seama că ai ajuns în cămară. Acolo găseşti scribul, să-ţi înmîneze cele de trebuinţă, pe care ai să le duci, cu toată evlavia, prin grădină, pînă la micul templu, cu un ceas înaintea orei hotărîte, ca, la sosirea slăviţilor, tu să şi stai încremenit pe locul tău. Aici îngenunchiezi în colţ, cu urechile ciulite. De îndată ce-i auzi venind, nici nu mai clipeşti şi răsufli doar pe furiş, pînă cînd venerabilii frate şi soră vor da semne de oboseală. Ei, acum îţi ştii îndatoririle slujbei?

— Pe deplin, îi răspunse Iosif. A fost odată femeia unui om, care s-a prefăcut într-un stîlp de sare, fiindcă s-a întors să mai vadă locul pierzaniei. Aşa am să stau şi eu în colţul meu, cu tablaua în mînă.

— Istoria asta n-o ştiu, îi spuse Neteruhotpe.

— Am să ţi-o povestesc cu primul prilej, răspunse Iosif.

— Mi-o datoreşti, Usarsif, şopti prichindelul, ca să-mi mulţumeşti că ţi-am obţinut slujba de slujitor mut! Te rog să-mi mai spui încă o dată şi istoria cu şarpele din pom şi cum cel neplăcut l-a ucis pe cel plăcut, şi cea despre lada-corabie a bărbatului prevăzător! Şi tare mi-ar place să te mai aud spunîndu-mi istoria cu jertfirea neîngăduită a băiatului, cît şi aceea în care era vorba de unul cu pielea netedă, pe care mamă-sa l-a înfăşurat în piei de animale şi care a cunoscut-o, pe întuneric, pe cea nedorită.

— Da, răspunse Iosif, istoriile noastre se ascultă cu plăcere. Acum, însă, mă duc să deprind alergatul repede în genunchi, înainte şi înapoi, şi să văd umbra ceasului, ca să mă dichisesc la timp pentru slujbă şi să iau gustările de la cămară, iar ţie îţi făgăduiesc să împlinesc totul precum ai spus.

Aşa şi făcu, şi apoi, cînd socoti că a izbutit să alerge cum trebuie în genunchi, se pomădui şi se ferchezui, îşi puse veşmintele de sărbătoare, un şorţ scurt, altul mai lung pe deasupra, sub care cel scurt se străvedea, îşi îmbrăcă pieptarul, dintr-un in ceva mai întunecat, nealbit, şi nu uită să-şi pună o cunună de flori pe cap şi una în jurul pieptului, pentru slujba de,cinste în care fusese ales. Apoi privi la ceasul solar, aşezat în curte într-un fel de piaţetă dintre casa stăpînului, casa slugilor, bucătărie şi casa femeilor, şi intră prin zidul incintei şi portal, în vestibulul lui Putifar, prevăzut cu şapte uşi de lemn roşu, decorate cu mari şi frumoase sculpturi. Plafonul se sprijinea pe pilaştri rotunzi, tot roşii, din lemn şlefuit şi lucios, cu socluri de piatră şi capitelurile verzi, pardoseala, însă, reprezenta cerul şi constelaţiile, fiind plină de sute de figuri: Leul, Hipopotamul, Scorpionul, Şarpele, Capricornul şi Taurul erau aşezaţi în cerc, între o mulţime de chipuri de zei şi regi cărora li se mai adăugau Berbecul, Maimuţa şi Şoimul încoronat.

Iosif străbătu pieziş vestibulul şi, trecînd pe sub scara ce ducea la camerele de deasupra camerelor, intră în camera deosebită a încrederii, unde vechilul Mont- kav se odihnea noaptea. Iosif, care dormea la întîmplare, oriunde, de-a valma cu ceilalţi sclavi, pe o rogojină întinsă pe pardoseală, în casa slugilor, învelit cu mantia sa, se uită roată în jur, în această cameră deosebită, şi cercetă cu atenţie patul elegant, acoperit cu blănuri, înălţat de la pămînt pe labe de animal, delicat sculptate, iar la căpătîi văzu chipurile zeităţilor ce ocroteau somnul, al lui Bez cel strîmb şi al lui Epet, femela ce stă să fete a hipopotamului, mai văzu cîteva sipete, un lighean şi o cană de piatră, vasul pentru jeratic şi braţul pentru torţe, şi se gîndi că un om trebuia să urce foarte sus în înalta încredere a stăpînului ca să atingă, în ţara Egiptului, această bunăstare deosebită. De aceea se grăbi să meargă mai departe, să-şi ia slujba în primire, şi ajunse astfel în cămara lungă, atît de îngustă încît nu avea nevoie nici de stîlpi şi nici de proptele; încăperea se întindea pînă la peretele dinspre soare-apune al casei, comunicînd nu numai cu sala de recepţie şi cea pentru ospeţe, ci şi cu o a treia sală hipostilă, aşezată către soare-apune; în afară de aceasta din urmă şi de vestibulul dinspre răsărit, mai era încă una spre miazănoapte — căci bogată era locuinţa lui Petepre şi cu multe încăperi de prisos. Aşa cum îl prevenise piticul, gangul-cămară era numai despărţituri, stelaje şi rafturi, pline cu mulţime de alimente şi vesela pentru sufragerie: fructe, pîini, prăjituri, cutii cu mirodenii, talgere, burdufuri cu bere, ulcioare de vin cu gîturile subţiri pe suporturi frumoase, şi multe flori, pentru împodobirea lor cu ghirlande şi coroniţe; aici Iosif dădu peste Ha'ma't, scribul deşirat care, cu trestiile pentru scris după ureche, îşi făcea socotelile şi zgîria cu stilul pe nişte tăbliţe.

— Ei, tu eşti, ţingăule, măi ţafandache din nisipuri? îl luă pe sus pe Iosif. De ce eşti atît de ferchezuit? A început să-ţi placă în Ţara oamenilor şi-n preajma zeilor? Mda, ţi s-a îngăduit să-i slujeşti pe slăviţii părinţi, am şi auzit — ceea ce, dealtfel, este însemnat acolo, pe tăbliţa mea. Pesemne că Şepzez-Bez ţi-a făcut rost de asta; altminteri cum era să-ţi cadă tocmai ţie asemenea pleaşcă? Piticul nu şi-a găsit liniştea pînă n-ai fost cumpărat, ba ţi-a mai şi umflat preţul, să mori de rîs. Doar nu crezi că preţuieşti cît un bou, viţelule?

„Măsoară-ţi vorbele, cît încă mai este vreme", gîndi Iosif în sinea lui, „căci voi fi de bună seamă înălţat mult deasupra ta în casa asta."

Cu glas tare, îi spuse:

— Fii atît de bun, învăţăcel al Casei cărţilor, tu, Ha'ma't, iscusit în arta cititului, a scrisului şi a magiei, şi dă acestui neînsemnat solicitant gustările menite lui Hui şi Tui, slăviţii bătrîni, ca eu slujitorul mut, să le am la îndemînă, la ceasul cînd ei vor fi obosiţi.

— Da n-am încotro, că le am însemnate pe tăbliţa mea şi nebunul nu s-a lăsat pînă n-a izbutit. Dar parcă văd că o să răstorni băutura pe picioarele veneraţilor, şi atunci ai să fii dus tu să capeţi, la rîndul tău, o gustare, pînă veţi cădea de obosiţi şi tu, care ai s-o primeşti, şi cel care ţi-o va da.

— Slavă Domnului eu văd lucrurile cu totul altfel, i-o întoarse losif.

— Chiar crezi aşa? îl întrebă deşiratul Ha'ma't, clipind. Mă rog. De fapt, te priveşte personal. Gustările sînt pregătite şi mi le-am însemnat: o tabla de argint, o căniţă de aur cu sînge de rodii, cupe mici de aur şi cinci scoici de mare cu struguri, smochine, curmale, fructe de palmier-dum şi turtite cu migdale. Sper că n-ai de gînd că ciuguleşti din ele sau chiar să le şterpeleşti?

losif îl ţintui cu privirea.

— Aşadar, n-o să faci una ca asta, zise scribul, oarecum tulburat. Cu atît mai bine pentru tine. Te-am întrebat numai într-o doară, căci mă îndoiesc că vei fi avînd poftă să ţi se taie nasul şi urechile, ba, pe deasupra, se prea poate să nu-ţi stea nici în năravi. Ţi-am spus-o doar, urmă el fiindcă losif tăcea, pentru că se ştie că stăpînii tăi de dinainte au fost siliţi să te pedepsească aruncîndu-te în fîntînă, pentru oarecare greşeli de care habar n-am — poate să fi fost mărunte şi nu în legătură cu furtişaguri, ci privitoare numai la învăţătură; nu pot şti şi nu mă pricep. Dealtfel, se aude că pedeapsa te-a vindecat de tot, încît eu, dacă am găsit de cuviinţă să-ţi pun cîteva întrebări, am făcut-o într-o doară şi numai din prudenţă...

„Ce m-a apucat să trăncănesc, se gîndi deşiratul în sinea lui, şi de ce mi-am lăsat limba slobodă, să bată cîmpii? Mă mir singur ce mi-a venit, dar inima mă îndeamnă totuşi, în chip ciudat, să-i mai spun o sumedenie de lucruri, ce n-ar trebui să-mi pară trebuincioase şi, totuşi, iaca, i le spun".

— Slujba mea m-a împins, urmă el cu glas tare, să-ţi pun asemenea întrebări; este de datoria mea să mă încredinţez de cinstea unui servitor pe care nu-l cunosc, şi nu mă pot dezvăţa să lucrez astfel, în primul rînd, spre binele meu, căci dacă ar pieri ceva din vase, eu răspund primul. Nu te cunosc, obîrşia îţi este întunecată, întrucît într-o fîntînă e întuneric. Se prea poate ca înainte de ea să fi fost mai limpede, dar a treia silabă a numelui tău — nu te cheamă Usarsif? — pare să arate că eşti un copil găsit în păpuriş, aşa că se prea poate să fi plutit într-un coşuleţ de papură, pînă cînd te-a pescuit vreunul care scotea apă cu căldarea — asemenea întîmplări se petrec şi se repetă mereu în lume. Dealtfel, se prea poate ca numele tău să ţintească la altceva, dar mai bine să nu vorbim de asta. În orice caz, te-am întrebat cum te-am întrebat, din datorie sau nu din datorie, cel puţin după datină şi obicei. Căci s-a statornicit între oameni datina să vorbeşti unui sclav tînăr cum ţi-am vorbit şi să-i spui, pe un ton obişnuit, că este un viţel. N-am vrut să zic că eşti cu adevărat un viţel — şi, de altfel, cum ar fi fost cu putinţă un asemenea lucru? Am vorbit doar cum vorbesc toţi şi potrivit obiceiului oamenilor. Apoi nu prevăd şi nici nu mă aştept să răstorni sucul de rodii pe picioarele veneraţilor; am spus aşa, numai din grosolănia obişnuită, şi, întrucîtva, am minţit. Oare nu este ciudat că omul, în lume, nu rosteşte, îndeobşte, ceea ce-i vine lui în minte, ci cuvintele pe

care crede că alţii le-ar spune în locul său, şi că vorbeşte după tiparul gata făcut?

— Am să-ţi înapoiez, spuse Iosif, vasele şi resturile gustărilor, după ce-mi voi fi îndeplinit slujba.

— Bine, Usarsif. Poţi ieşi pe uşa asta, din fundul cămării, fără să mai treci prin aceea a încrederii. De aici, ai să dai îndată de zidul înconjurător şi de portiţă. De cum treci pe portiţă, ajungi, dintr-o dată, printre arbori şi flori, vezi iazul, iar chioşcul templului îţi va zîmbi de departe.

Iosif ieşi.

„Na, dar ştiu că am flecărit, ierte-mă Dumnezeu!“ îşi zise Ha'ma't, de cum rămase singur. „Mă întreb doar ce poate gîndi despre mine asiaticul ăsta. Dacă măcar aş fi vorbit după tipar, în loc să fi simţit, deodată, că trebuia să-i spun ceva mai deosebit, încît, fără voia mea, m-am încălzit de mi s-a urcat tot sîngele în obraji. Lua-l-ar purcelul pămîntului! Dar dacă îmi mai iese vreodată în cale, am de gînd să mă port cu el grosolan, după tipic“.

Hui și Tui

Iosif intră în grădina lui Putifar prin portiţa din zidul înconjurător şi se pomeni printre cei mai minunaţi arbori: sicomori, curmali, palmieri-dum, smochini, rodii şi piersici se înşirau în şiruri drepte, prin iarba străbătută de cărări acoperite cu nisip roşu. Pitulat printre arbori şi tăinuit pe jumătate, în vîrful unui dîmb spre care şerpuia o potecă, se ridica un chioşc elegant, în culori vii, ce se reflecta într-un iaz pătrat, înconjurat cu trestie de papirus, pe a cărui oglindă verzuie pluteau cîteva raţe cu penaj frumos. O luntre uşoară se legăna acolo, între florile de lotus.

Iosif sui, cu tablaua în mîini, treptele chioşcului. Cunoştea grădina, care avea o înfăţişare nespus de aleasă. Dincolo de iaz, priveliştea se întindea de-a lungul aleii de platani, ce înainta pînă în dreptul porţii, străjuite de două turnuri, deschisă în zidul exterior, îngăduind ca şi din partea aceasta să ajungi de-a dreptul în casa binecuvîntată a lui Putifar. Livada, însă, cu micile sale bazine, alimentate cu apă freatică, se prelungea şi mai departe, dincolo de malul răsăritean al iazului, de unde abia începea o vie. Prea frumoase straturi de flori se întindeau de amîndouă părţile aleii cu platani şi jur împrejurul micului chioşc-templu. Desigur, căratul pămîntului fertil din care încolţise toată această minunăţie, pe locul înainte sterp, trebuie să le fi stors multe sudori amare sclavilor egipteni, slujitori ai acestei case.

Chioşcul, deschis cu vederea spre iaz, străjuit de o parte şi de alta de mici coloane albe, cu caneluri roşii, era un popas frumos rînduit, tainic, vădind gust, construit atît pentru contemplare singuratică şi admirarea de unul singur a splendorilor grădinii, cît şi pentru petreceri în cerc restrîns, ori numai între patru ochi, cum sugera, dealtfel, jocul de dame de pe o tablă aşezată într-un colţ. Picturi vesele şi naturale împodobeau fondul alb al pereţilor, unele floral-decorative, fermecătoare redări de plante împletite între ele sau căzînd ca liane aeriene, albăstrele, flori de laur galbene, frunze de viţă, maci roşii şi flori albe de lotus, iar altele înfăţişînd, cu multă vioiciune, scene vesele din viaţa zilnică; căci se vedea o turmă de măgari pe care te-ai fi aşteptat să-i auzi zbierînd, o friză cu gîşte pieptoase, o pisică privind cu ochii verzi din mijlocul stufărişului, cocori de o minunată culoare ruginie, păşind mîndri prin iarba mare, bărbaţi care înjunghiau vite sau duceau

în procesiune, spre sacrificare, coapse de bou şi păsări tăiate, cît şi multe alte scene, spre bucuria ochilor. Toate astea erau foarte izbutite, părînd să ţîşnească dintr-o legătură veselă, spirituală şi duios-ironică, între meşter şi obiectul său, fiind pictate cu o mînă cutezătoare şi, totuşi, stăpînită de credinţa în zei, şi atît de adevărate, încît te simţeai ispitit să exclami rîzînd: „Da, da, ah, uite minunata pisică, uite cocorul îngîmfat!“ cu toate că erau transpuse într-o sferă totodată mai gravă şi mai veselă, un fel de paradis al gustului celui mai ales, pe care Iosif, ce-l parcursese din ochi, nu-l ştia numi, dar îl preţuia şi-l înţelegea foarte bine. Era cultura, care îi zîmbea de pe aceste ziduri, iar nepotul tîrziu al lui Avram şi penultimul copil al lui Iacob, cam înclinat spre cele lumeşti cum era, spre simpatie din curiozitate şi spre izbînzile tinereşti ale libertăţii, se desfăta în faţa acestei privelişti, aruncînd o tainică privire înapoi spre preacuviosul său tată, care ar fi osîndit de bună seamă aceste imagini ale vieţii. „Sînt tare frumuşele, gîndi el, hai, bătrîne Israel, învoieşte-te cu ele şi nu le bombăni, căci ce au reuşit aici lumeşte cei din Keme, cu o zîmbitoare încordare şi o mare subţirime de gust, s-ar putea să-i placă chiar şi lui Dumnezeu! Iată, eu mă împac cu toate astea şi le găsesc fermecătoare, păstrînd în sînge conştiinţa calmă că nu poate fi esenţialul şi lucrul cel mai însemnat de a ridica ceea ce există la înălţimile gustului ales, ci că este neasemuit mai necesară grija de Dumnezeu, de dragul a ceea ce va să vină.

Aşa gîndea în sinea lui. Şi interiorul chioşcului-templu era de un gust sublim: patul de odihnă, cu o linie frumoasă, elegant, din abanos şi fildeş, pe picioare sculptate de leu, acoperit cu perne pufoase, cu piei de panteră şi de linx; jilţurile largi, cu spătarele de piele aurită şi lucrată în relief, cu mult simţ artistic, avînd, în faţă, pentru sprijinit picioarele, scăunele tapiţate, cu pernuţe moi şi brodate; stativele învoite cu căţuiele în care ardeau încet mirodenii de preţ. Chioşcul fusese conceput ca refugiu sufletesc, pentru plăcută şi liniştită şedere, precum şi ca loc de închinare şi paraclis; în fund, pe un prichici, erau înşiraţi mici terafimi de argint, purtînd pe creştet cununi de zei, iar lîngă ei, ofrandele de flori şi felurite obiecte rituale arătau că erau slăviţi.

Iosif îngenunche, deci, în colţul de lîngă intrare, să fie pregătit şi, pentru a-şi cruţa braţele, puse deocamdată tablaua dinaintea sa, pe rogojină. Însă, după cîteva clipe, o ridică grăbit şi încremeni cu ea în mîini, căci Hui şi Tui, încălţaţi în sandale cu vîrful întors, străbăteau grădina, tîrîndu-şi paşii şi rezemîndu-se de cîte un copil din slujba lor, fetiţe cu braţele subţiri ca lujerele şi cu gurile deschise cam prosteşte. Căci numai asemenea ajutoare răbda gîrbovita pereche frăţească şi de aceste copile se lăsa sprijinită şi pe panta ce urca la chioşc, pentru a pătrunde înlăuntru. Hui era fratele, iar Tui, sora.

— Se cade, înainte de toate, să ne închinăm Stăpînilor! ceru bătrînul Hui, cu glasul răguşit.

— Întocmai, întocmai, încuviinţă bătrîna Tui, care avea un obraz mare şi oval, foarte palid. Mai presus de toate să le implorăm îngăduinţă zeilor de argint, înainte de a ne simţi bine în jilţuri, în pacea acestui chioşc al bucuriei!

Şi se lăsară sprijiniţi de copile pînă în faţa terafimilor, unde înnălţară mîinile ofilite, îndoindu-şi spatele, care oricum era gîrbovit; căci amîndurora vîrsta le încovoiase şira spinării, gheboşindu-i. Iar Hui, fratele, îşi mai bîţîia şi capul, cînd înainte, cînd înapoi, ba, de multe ori, şi pe de laturi. Tui, însă, mai avea ceafa vînjoasă. În schimb, avea ochii ciudat de ascunşi între încreţiturile pleoapelor, crăpături oarbe, prin care nu se deosebea nici culoarea şi nici privirea, iar obrazu-i mare încremenise, parcă, într-un zîmbet.

După ce părinţii îşi terminară închinăciunile, fetiţele cu braţele slabe ca lujerele îi conduseră

pînă la cele două jilţuri, puse anume pentru ei în partea din faţă a chioşcului şi, cu multă grijă, îi ajutară să se aşeze, pentru ca, apoi, să le pună uşurel picioarele pe pernele moi, tivite cu şnur de aur, ale scăunelelor.

— Ah, da, ah, da, ah, da, da da, da, zise iarăşi Hui, cu un fel de şuşoteală răguşită, deoarece ăsta îi era glasul. Ei, şi acum plecaţi, slujnicuţelor, copilelor, ne-aţi îngrijit potrivit datoriei voastre, picioruşele noastre stau în voie, iar mădularele ni se odihnesc, aşa că toate sînt bune. Lăsaţi, lăsaţi, şed bine. Şezi bine şi tu, sora mea, Tui, tovarăşa mea de pat? Atunci, totul este în regulă, iar voi, ştergeţi-o, căci vrem să rămînem numai în de noi, să ne putem bucura singuri de ora de vrajă a după-amiezii şi a amurgirii peste trestii şi deasupra iazului cu raţe, de-a lungul aleei cu arbori, pînă la turnurile porţii zidului ce ne apără. Dorim să şedem nestingheriţi şi nevăzuţi de nimeni şi nici să nu asculte cineva cînd ne vom împărtăşi, unul altuia, tainele bătrîneţii!

Totuşi Iosif sta în genunchi în colţul cel mai apropiat de ei, cu tot tacîmul său. Însă ştia bine că nu era decît un sclav mut, prezent doar ca obiect, şi privea în gol, cu ochi ca de sticlă, peste capetele bătrînilor.

— Hai, fetiţelor, ascultaţi de porunca blîndă! le spuse Tui, cu glas foarte binevoitor şi limpede, care contrasta cu răguşeala soţului-frate. Duceţi-vă şi opriţi-vă destul de departe, dar şi destul de aproape, ca să puteţi auzi în orice caz bătăile din palme, cu care vă vom chema. Căci dacă vreunul dintre noi va simţi cumva, din întîmplare, că-i vine să leşine, sau dacă moartea se va apropia pe neaşteptate, vom bate din palme, în semn că trebuie să ne veniţi în ajutor şi, la nevoie, să daţi drumul păsărilor sufletelor, să ne zboare din gură.

Fetiţele se prosternară şi plecară. Hui şi Tui rămaseră tolăniţi în jilţuri, unul lîngă altul, cu mîinile, îmbătrînite şi pline de giuvaeruri, împreunate pe braţele interioare ale jilţurilor ce se atingeau. Amîndoi aveau părul încărunţit, de culoarea argintului impur, şi-l purtau la fel: din dreptul cărării rărite, le spînzurau şuviţe subţiri de păr pînă peste urechi, nu chiar pînă la umeri, însă la Tui, sora, se vădea stăruinţa de a le împleti cîte două sau trei la un loc, pentru a da o formă pieptănăturii, dar părul fiind prea rar, încercarea nu prea izbutise. Hui avea, în vîrful bărbiei, o ţăcălie de culoarea argintului întunecat. Purta cercei de aur, care i se iţeau prin păr, iar capul bătrîn al Tuiei era împodobit cu o diademă smălţuită în negru şi alb, reprezentînd petale de flori — un giuvaer lucrat cu măiestrie, pe care ai fi dorit să-l vezi mai curînd pe un cap nepustiit de bătrîneţe. Căci, în numele proaspetei tinereţi ne roade invidia de obiecte atît de frumoase, şi în taină socotim că nu se cuvine să împodobească un cap ajuns, mai curînd, craniu.

Dealtfel, şi în rest, mama lui Petepre era îmbrăcată cu multă distincţie: rochia, de o desăvîrşită albeaţă, sus în formă de pelerină, era strînsă pe talie cu o panglică, splendid brodată în multe culori, ale cărei capete, curbate în formă de liră, îi cădeau aproape pînă la picioare, iar un gherdan lat, tot din smalţ alb şi negru, ca şi cununa ce o purta în cap, îi acoperea pieptul veşted. În mîna stîngă ţinea un bucheţel de flori de lotus, pe care-l întinse spre obrazul fratelui ei:

— Ia, bătrîna mea comoară! spuse ea. Apleacă-ţi nasul, să miroşi sfintele flori, frumuseţea mlaştinii! Fie ca mireazma lor de anason să-ţi învioreze puterile, după drumul obositor făcut de la catul de sus pînă la acest paşnic adăpost.

— Îţi mulţumesc, soţia mea geamănă, îi răspunse răguşit bătrânul Hui, înfofolit în întregime într-o manta de lînă albă. Mi-ajunge, mă simt bine, le-am mirosit şi m-am înviorat. În

sănătatea ta! adăugă el, înclinîndu-se cu o politeţe de mare senior înţepenit de vîrstă.

— În a ta! îi răspunse ea.

Apoi amîndoi rămaseră un timp tăcuţi, să privească, clipind bătrîneşte, frumuseţea grădinilor, perspectiva luminoasă a iazului cu raţe, aleea de arbori, straturile de flori şi poarta străjuită de turnuri. El clipea mai bătrîneşte decît ea, căci ochii îi erau stinşi şi trudiţi, şi pe deasupra mai molfăia, cu o mişcare uniformă, din gingiile fără dinţi, şi, din pricina asta, ţăcălia subţire din vîrful bărbiei se ridica şi se cobora ritmic.

Tui nu molfăia. Obrazul ei mare, aplecat într-o parte, nu se clintea, iar ochii mijiţi păreau că iau parte la zîmbetul ei încremenit. Se vedea că era învăţată să ridice moralul soţului ei, ţinîndu-i mintea trează la ce se petrecea în preajma lor, căci spuse:

— Ei, da, brotăcelul meu, iată şedem aici şi ne simţim bine, cu voia Celor de argint. Gingaşele fetiţe au trebuit să aibă grijă de noi, venerabilii, să ne aşeze în pernele pufoase ale frumoaselor jilţuri şi s-au făcut nevăzute, să ne lase singuri-singurei, numai în de noi, ca perechea divină în pîntecul mamei. Doar că, acum, în găoacea noastră nu este beznă, astfel că ne putem bucura de drăgălăşia ei, de picturile sale plăcute şi de mobilele ei frumoase. Uite, ne-au pus picioarele pe scăunele împodobite cu şnur, drept răsplată că au colindat atîta pămîntul, mereu cîteşipatru. Dacă ne ridicăm ochii vedem cum, deasupra intrării chioşcului, frumosul disc solar, vegheat de şerpi guşaţi, îşi întinde aripile multicolore, Hor, stăpînul lotusului, fiul întunecatei îmbrăţişări. La stînga noastră o lampă de alabastru, lucrată de dăltuitorul în piatră Mer-em-opet, a fost aşezată pe o poliţă joasă, iar în colţul din dreapta, stă, în genunchi, sclavul mut, cu tablaua plină de mici bunătăţi, pentru cînd am pofti. Ai cumva poftă de ceva, buhaiul meu de baltă?

Îngrozitor de răguşit, fratele îi răspunse:

— Nu mi-ar lipsi pofta, dragul meu şoricel de cîmp, dar bănuiesc că e numai o năzăreală a închipuirii şi a cerului gurii, nu o nevoie a stomacului, care, dacă l-aş hrăni cînd nu se cuvine, s-ar burzului rău de tot şi mi s-ar ridica pînă în gît, dîndu-mi sudori reci şi spaime cumplite. Este mai înţelept să aşteptăm să fi obosit destul din şedere, ca abia după aceea să trebuiască, într-adevăr, să ne întremăm.

— Foarte bine, floarea mea galbenă, reluă ea, iar, după a lui Hui, vocea ei suna foarte moale şi limpede. Fii cumpătat, căci este mai cuminte şi, astfel, vei trăi încă destul de multe zile, că sclavul mut doar nu fuge cu bunătăţile dătătoare de putere. Priveşte-l, cît este de tînăr şi de drăguţ. Este de o drăgălăşenie tot atît de aleasă ca toate lucrurile care se dăruiesc ochilor noştri de bătrîni sacri. E încununat cu flori, ca un ulcior cu vin; sînt flori de arbori, flori de papură, flori de pe straturi. Iar frumoşii lui ochi negri se uită peste urechea ta, nu încoace unde şedem noi, ci mult mai departe, tocmai spre fundul chioşcului şi, astfel, privesc viitorul. Ai prins jocul meu de cuvinte?

— Este uşor de înţeles, cîrîi bătrînul Hui cu greutate. Căci jocul tău de cuvinte pomeneşte de menirea pe care o are acest chioşc-templu, unde morţii casei sînt păstraţi un timp oarecare. Sînt aduşi şi aşezaţi pe năsălii frumoase, acolo, în spatele nostru, în fund, în faţa terafimilor de argint, în sicriele lor pictate, după ce li s-au scos măruntaiele şi au fost umpluţi cu nard şi înfăşuraţi în faşe, de vraci şi îmbălsămatori, înainte să fie duşi de aici pe o corabie, cu tot alaiul, în susul fluviului, pînă la Abodu, unde el însuşi este înmormîntat. Acolo îi aşteaptă o îngropăciune foarte frumoasă, asemenea acelora hărăzite zeilor Hapi şi Merver, şi faraonului, şi sînt închişi în casa bună şi veşnică,

cu încăperi cu stîlpi, unde viaţa lor trecută le zîmbeşte, în culorile sale, de pe toţi pereţii.

— Întocmai, castorul meu de baltă, i-o întoarse Tui. Spiritul tău treaz a priceput jocul şi scopul vorbelor mele, aşa cum şi eu pricep într-o clipită, unde ţinteşti, oricât de înflorate ţi-ar fi vorbele, căci fiecare dintre noi şi amîndoi laolaltă am jucat jocul vieţii, ca o bătrînă pereche frăţească ce sîntem, de la al copilăriei la al căsătoriei — iar mica ta cîrtiţă nu vorbeşte aşa fiindcă n-ar avea ruşine, ci în spiritul confidenţelor, deoarece sîntem singuri aici, în chioşc.

— Ei, da, ei, da, făcu bătrînul Hui, parcă cerîndu-şi iertare. A fost viaţa, viaţa în doi, de la început şi pînă la sfîrşit. Am însemnat mult în lume şi printre oamenii lumii, căci sîntem născuţi nobili, în apropierea tronului. Dar, la drept vorbind, am fost veşnic singuri, numai noi doi în căsuţă, în căsuţa frăţietăţii noastre, ca în cea de aici; întîi în găoacea maternă, apoi în cochilia copilăriei frăţeşti şi, după aceea, în întunericul iatacului nunţii. Şi, acum, iată-ne gîrbovi, şezînd în coliba împodobită a bătrîneţii, loc prielnic pentru contemplare, un adăpost vremelnic. Însă mica noastră pereche sfîntă are pregătit de mult un lăcaş veşnic în peştera cu stîlpi, săpată anume în stînca muntelui, spre soare-apune, care ne va cuprinde pe amîndoi, laolaltă, un număr nesfîrşit de ani jubiliari, iar de pe pereţii întunecaţi de noapte ne vor zîmbi visurile vieţii.

— Aşa este, bunul meu bătrîn. Dar oare nu-i ciudat că acum, încă mai stăm tolăniţi pe jilţurile noastre şi sporovăim în faţa intrării chioşcului, iar peste puţin timp vom trece să odihnim acolo, în fundul chioşcului, culcaţi pe năsălii împodobite cu lei, în sicriele noastre, cu picioarele ridicate foarte sus, mai avînd încă o dată chipurile noastre afară, cu ţăcăliile divine la bărbie, deveniţi Usir Hui, Usir Tui, şi deasupra noastră se va apleca iscoditor Anup, cu urechile ascuţite?

— Da, este pesemne ciudat, croncăni Hui. Iată, însă, că nu mai izbutesc să-mi fac o idee prea lămurită şi mă tem de osteneală, deoarece capu-mi este obosit, pe cînd, în schimb, gîndurile tale mai sînt puternice, iar ceafa ţi-e vînjoasă. Asta mă pune pe gînduri, căci s-ar putea ca tu, zdravănă cum eşti, să nu pleci odată cu mine, să mai rămîi aici, în jilţul tău, iar eu voi zăcea mort şi tu m-ai lăsa să pornesc singur pe cărarea îngustă.

— Nu-ţi fie teamă în privinţa asta, huhurezul meu! răspunse ea. Mica ta cîrtiţă nu te va lăsa să porneşti singur, iar dacă tu vei ofta pentru ultima dată înaintea mea, voi lua nişte măselariţă, să-mi sece viaţa în trup şi vom rămîne laolaltă. Trebuie neapărat să fiu lîngă tine după moarte, să te ajut să-ţi găseşti motivările şi gîndurile, cînd vom ajunge să ne explicăm şi să ne dezvinovăţim, dacă va fi judecată.

— Va fi judecată? întrebă Hui îngrijorat.

— Trebuie să socotim că va fi, i-o întoarse Tui. Aşa spune învăţătura. Dar nu-i sigur că aceasta şi-ar mai păstra întru totul puterea. Există învăţături care seamănă cu casele părăsite: stau tot în picioare şi dăinuiesc, însă nimeni nu mai locuieşte în ele. Am stat de vorbă cu Beknehons, Marele profet al lui Amon, şi l-am întrebat cam cum vine cu sala zeiţelor dreptăţii, cu cîntarul inimii şi cu interogatoriul dinaintea Celui de la soare-apune, avînd, de o parte şi de alta, pe cei patruzeci şi doi cu numele înfricoşătoare. Beknehons nu mi-a vorbit lămurit. Învăţătura ar fi neclintită, i-a răspuns el cîrtiţei tale. Căci, a mai spus Marele profet, în ţara Egiptului toate dăinuiesc neclintite laolaltă, vechiul şi noul, înălţate unele lîngă altele, astfel încît pămîntul acesta este plin de chipuri, zidiri şi învăţături felurite, moarte şi vii, printre care oamenii se preumblă cuvioşi. Pentru că ce este mort ar fi cu atît mai sacru, deoarece ar fi mort, mumia adevărului, ce trebuie veşnic păstrată

poporului, chiar dacă cei care au primit noua învăţătură au părăsit-o pe cea veche. Aşa mi-a vorbit Beknehons, înţeleptul. Dar el este puternicul slujitor al lui Amon şi e plin de zel pentru zeul său. Îi pasă mai puţin de regele tărîmului de dedesubt, care ţine în mîini cîrja şi evantaiul şi tot puţin îi pasă de istoriile şi învăţăturile acestui mare zeu. Că le socoate un locaş părăsit şi un adevăr înfăşurat în feşe, ca o mumie, nu ne chezăşuieşte că vom fi scutiţi de a ne înfăţişa la judecată, cum crede poporul, pentru a ne dovedi nevinovăţia şi a ne lăsa inimile cîntărite în cîn- tarul dreptăţii, înainte ca Thot să ne scrie iertarea de cele patruzeci şi două de păcate, iar Fiul să ne ia de mînă pentru a ne conduce în faţa Tatălui. Trebuie să ne aşteptăm la asta. Şi iată de ce cucuveaua ta trebuie să fie neapărat lîngă tine, precum în viaţă, aşa şi în moarte, să ia cuvîntul înaintea Celui de pe tron, în sala aceea, şi a Celor cu nume înfricoşătoare, pentru a le lămuri faptele noastre, în cazul că ai fi pierdut cumva temeiurile şi nu ţi-ai mai aduce aminte, în clipa hotărîtoare, îndreptăţirile prielnice. Căci micuţul meu liliac are cîteodată în cap un pic de ceaţă.

— Nu spune una ca asta! răbufni Hui, cum nu se poate mai răguşit. Căci dacă mintea mi-e înceţoşată şi trudită, se datoreşte faptului că am meditat foarte mult şi din greu asupra temeiurilor şi a lămuririlor, însă înceţoşatul se va pricepe să vorbească, n-ai grijă, despre ce-i înceţoşează sufletul. Oare nu eu am avut ideea şi am aprins în sfintele întunecimi gîndul jertfei şi al împăcării? Nu poţi tăgădui asta, căci bineînţeles eu am fost acela, în perechea noastră frăţească eu sînt bărbatul, eu zămislitorul, — într-adevăr un bărbat al întunericului, în calitatea sa de soţ şi frate al tău din sfînta găoace a împreunării noastre, dar, oricum, bărbatul căruia i-a dat în gînd să aprindă în vechea orînduire sfîntă, ideea răscumpărării faţă de sfinţenia nouă.

— Oare o tăgăduiesc? răspunse Tui. Nu, bătrîna ta soţie n-a tăgăduit-o niciodată, deoarece adevărul este că bărbatul ei al întunericului a pus primul chestiunea pe tapet şi a început să deosebească între sfînt şi măreţ, adică noul din lume, care era, poate, de actualitate, şi avea să ne fie, eventual, viitorul, încît din prudenţă ar trebui să-i aducem o jertfă, ca să-l împăcăm. Căci şoricelul tău nu văzuse asta, adăugă ea legănîndu-şi ca orbii obrazul mare cu pleoapele încreţite, şi ar fi trăit împăcată în sfinţenia veche, neputincioasă să înţeleagă ceva din noua rînduială a zilelor.

— N-ai dreptate deloc, se împotrivi Hui răguşit, ai priceput-o foarte bine, cînd am pus chestiunea pe tapet, căci înveţi uşor, chiar dacă nu eşti prea isteaţă; dar ai înţeles minunat atît isteţimea fratelui tău, cît şi îngrijorarea lui din pricina actualităţii şi a eonului — altfel, cum te-ai fi învoit cu gîndul jertfei şi al răscumpărării? Cînd spun însă că te-ai „învoit“, cuvîntul nu este îndestulător; căci îmi pare că ţi-am înpărtăşit doar grija în legătură cu eonul şi actualitatea, dar ţie ţi-ar fi venit mai întîi gîndul de a-l închina pe fiul întunecat al sfintei noastre căsătorii noii măreţii şi de a-l sustrage vechiului.

— Nu, dar ştii că eşti bine!... zise bătrîna pe un ton afectat. Şiret cristei de baltă mai eşti! Vrei acum să mă scoţi pe mine că aş fi pus problema pe tapet şi încerci pînă la urmă să mă faci pe mine răspunzătoare în faţa regelui subpămîntean şi a celor cu nume înfricoşătoare! Şmechere! Cînd eu cel mult am înţeles şi am primit de la tine ideea, după ce tu mi-ai dat-o ca bărbat, întocmai cum l-am primit de la tine pe Hor al nostru, pe feciorașul nostru întunecat, Petepre, curteanul, pe care l-am făcut fiu al luminii şi l-am închinat măreţiei, după un gînd venit de la tine şi pe care eu doar l-am purtat, l-am nutrit şi l-am născut, ca mamă-Eset. Iar acum, cînd vrei să te dezvinovăţeşti, deoarece ţi-e teamă că poate s-ar dovedi în faţa Judecătorului că ne-am purtat amîndoi cu stîngăcie şi că am făcut o boroboaţă, tu ai vrea, ştrengarule, să nu fi fost tu acela, şi, la nevoie, chiar să susţii că eu am zămislit şi am născut acest gînd, singură eu şi pe a mea socoteală!

— Ei, lasă prostiile! croncăni el, necăjit. E bine că măcar sîntem singuri în chioşc şi că nimeni nu aude prostiile ce le cotcodăceşti. Căci însumi am spus că bărbatul am fost eu şi că eu am aprins în beznă acest gînd, tu însă susţii pe nedrept, şi mă învinovăţeşti, că aş fi spus că zămislirea şi naşterea se pot contopi şi fi una, cum dealtfel se petrece în fundul bălţilor şi în întunerecul din mîlul fluviului, unde materia maternă dospeşte, se îmbrăţişează şi se fecundează pe sine în beznă, dar nu la fel se întîmplă şi în lumea superioară, unde masculul îşi vizitează după cuviinţă femela.

Tuşi fără glas, molfăindu-şi gingiile. Capul i se bîţîia tare.

— Oare n-ar fi vremea, bufniţă dragă, spuse el, să-l urnim pe servitorul mut, să ne aducă gustările? îmi pare că gîndurile astea ţi-au vlăguit broscuţa verde şi că rîvna de a ne aminti pricinile şi de a lămuri apărarea noastră i-au stors puterile.

Iosif, nemişcat şi cu privirea încremenită undeva dincolo de ei, se şi pregăti să sosească repede, alunecînd în genunchi; dar clipa trecu, căci Hui urmă:

— Cred, mai curînd, că tulburarea ce mi-a căşunat-o această sforţare mă face să mă gîndesc la gustare, nu o adevărată vlăguire, şi stomacul tulburat ar putea s-o respingă. Nimic în lume nu-i mai tulburător decît preocuparea spirituală cu actualitatea şi cu eonul, căci este lucrul cel mai însemnat pentru om, în afară cel mult de nevoia de a mînca. Întîi trebuie să mănînce şi să se sature, asta-i adevărat, însă de îndată ce s-a săturat şi a scăpat de această grijă, el este muncit de gîndul îngrijorat al sfinţeniei, de a şti dacă această sfinţenie mai este sfîntă, dacă nu cumva a şi ajuns detestată, fiindcă, iată, mijeşte un nou eon şi trebuie să ne grăbim să ţinem pasul cu noua orînduire, să ne-o facem prielnică prin vreo jertfă sacră, ca să nu pierim. Deoarece însă sîntem bogaţi şi nobili, noi frăţeasca pereche, şi bineînţeles, avem cele mai alese mîncăruri, nimic nu-i mai însemnat şi mai tulburător pentru noi decît treaba aceasta, şi de multă vreme broasca ta bătrînă clatină din cap de această tulburare, în care foarte uşor poţi face o greşeală stîngace, numai din dorinţa să ieşi bine şi să împaci Noul...

— Linişteşte-te, pinguinul meu, îi zise Tui, şi nu-ţi scurta de pomană viaţa cu atîtea frămîntări! Dacă va fi judecată şi învăţătura mai este valabilă, las' că vorbesc eu în numele nostru, al amîndurora, şi voi lămuri cu uşurinţă fapta noastră ispăşitoare, s-o înţeleagă atît zeii, cît şi cei cu nume înfricoşător şi să n-o pună în rîndul celor patruzeci şi două de păcate, iar Thot să ne izbăvească de rele în înscrisurile sale.

— Da, i-o întoarse Hui, va fi bine să vorbeşti tu, căci amintirile tale sînt mai limpezi şi nici nu eşti atît de tulburată ca mine, deoarece de la mine ai ideea, iar tu doar ai primit-o şi înţeles-o, aşa se vorbeşte mai uşor. Eu, care am zămislit-o, m-aş putea uşor încurca, de cît de tare sînt tulburat, şi să ajung să mă bîlbîi în faţa acestor judecători, încît să pierdem procesul. Tu va trebui să fii limba noastră, a amîndurora; deoarece limba, cum ştii prea bine, are, în întunericul umed al gurii, o natură dublă şi două sexe, asemenea mlaştinii şi a mîlului care bolboroseşte, ce se fecundează singure, înainte ca, în ordinea superioară, masculul să viziteze femela.

— Dar tu, îţi luaseşi obiceiul să mă vizitezi cum se cuvine, ca masculul femela, îi spuse ea, şi mişcă în toate părţile chipul ei mare, ca de o gingaşă sfială. Ţi-a trebuit mult timp şi s-o faci de multe ori, pînă cînd binecuvîntarea a coborît asupra noastră, iar sora ţi-a fost roditoare în căsătorie. Căci, de la cea mai fragedă vîrstă, părinţii ne-au unit în chip solemn, dar a durat mulţi ani, poate douăzeci, pentru ca perechea fraternă să devină rodnică în căsnicie. Atunci ţi l-am dăruit

pe Petepre, curteanul, Hor al nostru, frumosul lotus, prietenul faraonului, în a cărui casă, la catul de sus, noi, bătrînii sacri ne ducem ultimele zile.

— Destul de adevărat, destul de adevărat, întări Hui. S-a petrecut cum spui, cuviincios şi chiar cu sfinţenie, şi cu toate acestea ceva nu era cum trebuia, o bănuială tăcută, nelinişte a tainică ce se preocupă de eon şi vrea să rămînă în pas cu actualitatea. Căci am zămislit ca bărbat şi femeie, cu cea mai înaltă cuviinţă, dar asta s-a petrecut în întunericul iatacului frăţietăţii noastre; şi îmbrăţişarea fratelui şi a sorei, spune, nu este oare de o seamă cu adîncimea ce se îmbrăţişează pe sine şi încă apropiată de zămislirea materiei materne bolborositoare, detestată de lumină şi de puterile actualităţii?

— Da, toate astea mi le-ai vîrît în cap ca soţ, spuse ea, iar eu le puneam la inimă şi-ţi şi purtam întrucîtva pică, fiindcă asemuiai frumoasa noastră căsătorie cu o clocotire, cînd, de fapt, era cuvioasă şi demnă, pînă la sfinţenie, în armonie cu cele mai alese obiceiuri şi o desfătare pentru zei şi oameni. Există ceva mai cuvios decît să te porţi ca zeii? Ei, însă, cu toţii, fac propriul lor sînge să rodească şi se căsătoresc cu mama sau sora. Căci stă scris: „Eu sînt Amon, care şi-a lăsat mama grea!“ Aşa glăsuieşte învăţătura, pentru a arăta că, în fiecare dimineaţă, cereasca Nut, zeiţa nopţii, îl naşte pe Preastrălucitorul, iar acesta, ajuns la amiază bărbat, se zămisleşte pe sine, unindu-se cu mamă-sa, şi se naşte ca noul zeu. Nu este oare Isis-Eset totodată, sora, mama şi soţia lui Osiris-Usir? Chiar înaintea naşterii, slăviţii frate şi soră cunoscuseră îmbrăţişarea nupţială în încăperea pîntecului matern, în care domnea, fără îndoială, tot atîta beznă şi umezeală ca în casa limbii sau în străfundurile smîrcurilor. Bezna, însă, este sfîntă, şi o unire care porneşte de la asemenea tipar este foarte preţuită în judecata oamenilor.

— Asta o spui bine şi o spui pe drept cuvînt, i-o întoarse moşneagul, luptînd din greu cu răguşeala glasului. Dar să nu uităm că şi mincioasa pereche frăţească, a lui Osiris şi Nebtot, s-a îmbrăţişat în beznă, iar greşeala lor a fost cumplită. Şi iată cum se răzbună lumina, minunata, care urăşte de moarte bezna maternă.

— Da, aşa vorbeşti şi ai vorbit ca bărbat şi stăpîn, îi replică ea, şi, fireşte, eşti de partea măreţiei, dar eu, femeie şi mamă, sînt mai mult de partea sfinţeniei şi pentru vechile credinţe, de aceea felul tău de a gîndi mă mîhneşte. Noi sîntem oameni nobili, noi bătrînii, şi apropiaţi de tron. Şi însăşi marea soţie n-a fost oare adeseori propria soră a faraonului, potrivit modelului divin? El, Men-heper-Re-Tutmes, al cărui nume este o binecuvîntare, pe cine putea oare îmbrăţişa, ca să facă o mamă divină, dacă nu pe Hatşepsut, sfînta sa soră? Ea era menită să-i fie femeie, şi erau amîndoi aceeaşi carne divină. Bărbatul şi femeia trebuie să fie o singură carne şi dacă sînt asta încă dinainte, căsătoria lor este însăşi cuviinţa şi nu o bolboroseală ca a smîrcului. Astfel ţi-am fost născută, în unire şi pentru unire cu tine, iar nobilii noştri părinţi ne hărăziseră unul altuia din chiar ziua în care ne-am născut, deoarece bănuiau că mica noastră pereche divină se şi îmbrăţişase în pîntecul mamei.

— De aşa ceva habar n-am şi nu izbutesc nicicum să-mi amintesc, răspunse răguşit bătrînul. Tot aşa se prea poate ca, acolo, înlăuntru, să ne fi ciorovăit şi să ne fi izbit cu picioarele, fără să-mi amintesc ceva, căci nu se păstrează amintiri de pe acea treaptă a vieţii. Şi după ce am ieşit, ne certam uneori, cum ştii şi tu, măcar că niciodată nu ne-am izbit cu picioarele, căci eram crescuţi ca nişte nobili, şi foarte respectaţi, o mare bucurie pentru oameni, şi, trăiam fericiţi, potrivit celor mai alese obiceiuri. Iar tu, cîrtiţa mea, erai cu totul mulţumită în sufletul tău, ca o

vacă sfîntă, cu chipul mulţumit, mai ales după ce ai rămas grea, dăruindu- mi-l pe Petepre, Hor al nostru, tu soră, soţie şi mamă.

— Aşa a fost, clătină ea cu melancolie capul. Eram plină de o linişte sfîntă, eu cârtiţa şi evlavioasa ta vacă, în lăcaşul fericirii noastre.

— Eu, însă, eram destul de bărbat, urmă el, când spiritul îmi mai era puternic şi, în afară de asta, destul de înrudit, prin familia mea, cu splendoarea lumii, ca să nu fiu împăcat eu vechea sfinţie. Căci aveam de mâncare pe săturate şi meditam. Da, iată, îmi aduc aminte, ceţurile din mine se risipesc, în clipa aceasta m-aş pricepe să le evoc pe toate în cuvinte înaintea judecăţii morţilor. Căci trăiam împreună, aidoma zeilor şi al regilor, intr-o desăvârşită armonie cu evlavioasa datină şi întru mulţumirea oamenilor. Şi, totuşi, eu, bărbatul, aveam un spin înfipt în mine şi mă bântuia o grijă de răzbunarea luminii. Căci lumina este măreaţă, altfel spus, bărbătească, şi ea urăşte bolboroseala beznelor materne, de care zămislirea noastră era încă apropiată şi legată prin aţa buricului. Iată, trebuia tăiată această aţă, ca viţelul să se desprindă de vaca mamă şi să ajungă taurul luminii! Ce învăţătură mai este întemeiată şi dacă, după ultimul nostru oftat, va mai fi o judecată viitoare, e lipsit de însemnătate. Însemnată este doar chestiunea eonului şi dacă gândurile după care trăim mai sînt sau nu actuale: după potolirea foamei, numai asta are greutate. Acum, însă, iată că se ivise în lume ceea ce presimţisem de multă vreme, şi anume că principiul bărbătesc vrea să rupă aţa buricului ce-l leagă de vacă şi să se înalţe deasupra materiei materne, ca stăpân, pe tronul lumii, pentru a întemeia noua orînduire a luminii.

— Da, aşa m-ai învăţat, îi răspunse Tui. Şi oricît de mulţumită eram în găoacea sfîntă, am pus la inimă învăţătura ta şi am purtat-o pentru tine. Căci femeia iubeşte bărbatul şi astfel iubeşte şi primeşte şi gîndurile lui, măcar că nu sînt ale ei. Femeia este a sfinţeniei, dar din dragoste pentru bărbatul şi stăpânul ei, iubeşte măreţia. Şi aşa am ajuns la jertfă şi ispăşire.

— Pe această cale, adeveri bătrânii. Azi, aş putea lămuri bine lucrurile regelui lumii subpământene. Am năzuit ca pe Hor al nostru, zămislit de perechea noastră frăţească, ca Usir şi Eset în adîncul întunecat, să-l scăpăm de domnia întunericului şi să-l închinăm unei stări mai pure. Acesta a fost preţul plătit erei noi, asupra căruia căzusem de acord. Nu l-am întrebat ce părere are în această privinţă, ci am făcut cu el ce am făcut, şi poate să fi fost o neghiobie, însă gîndul a fost bun.

— Dacă a fost o neghiobie, adăugă ea, atunci răspundem amîndoi de ea, căci împreună am pus la cale să facem asta cu micul fecioraş al beznei; tu, însă, aveai gîndurile tale, iar eu, pe ale mele. Cît despre mine, ca mamă, mă gîndeam mai puţin la lumină şi la îmbunarea ei, cît la măreţia fiului nostru şi la cinstirea lui pe pământ: voiam, prin această pregătire, să fac din el un curtean, un camerier şi un slujbaş regesc, menit rangului de şef onorar al trupelor datorită noii lui alcătuiri şi faraonul să reverse aurul laudei şi favoarea sa asupra celui închinat serviciului său. Cinstit vorbind, acestea mi-au fost gîndurile, care m-au împăcat cu jertfa împăcării, căci mi-a fost grea.

— A fost firesc, spuse el, că ai purtat gîndul ce ţi l-am dat în felul tău şi i-ai adăugat ceva de la tine, astfel încît din acestea s-a săvîrşit fapta, tratamentul aplicat din dragoste băieţaşului nostru, pe vremea cînd încă nu avea părere. Eu însumi am acceptat, pe deasupra, şi foloasele pe care le aducea cu sine, după mintea ta de femeie, acest tratament, băiatului nostru închinat; dar gîndurile mele erau bărbăteşti şi năzuiau spre lumină.

— Ah, bătrîne frăţioare, îi zise ea, după părerea mea, foloasele pe care le-a avut astfel erau prea necesare, încît să nu le invocăm, nu numai la cîntărirea inimilor în sala de jos, ci chiar şi faţă de el însuşi, fiul nostru. Căci oricît de duios şi plin de cuviinţă se poartă faţă de noi, venerabilii, şi oricît de înalt ar fi rangul ce-I acordă, în casa lui, nobililor săi părinţi, îmi pare uneori, şi cîteodată mă tem s-o citesc în taina chipului său, că, în ascuns, este puţin supărat pe noi doi, că l-am tăiat ca să facem din el un curtean, fără a-i cere părerea şi peste capul lui, cînd încă nu se putea apăra.

— Ar cam fi prea mult, îşi ieşi din fire răguşitul Hui, să cuteze să mîrîie pe ascuns împotriva sfinţilor lui părinţi de la catul de sus! Datoria lui este să se împace cu eonul şi actualitatea, ca fiu închinat, iar cele mai măgulitoare privilegii ce le are din aceasta să-i fie răsplată îndestulătoare, îneît să nu facă mutre. Nici nu vreau să mă gîndesc că ar face vreo mutră, mai cu seamă împotriva noastră, căci el este bărbat prin natură şi spirit, deci înrudit cu Splendidul, încît nu vreau să mă îndoiesc că el încuviinţează actul de împăcare al părinţilor săi şi-şi poartă cu mândrie starea.

— Bine, bine, clătină Tui din cap. Şi totuşi, nici chiar tu, uncheaşul meu, nu eşti sigur că tăietura cu care noi am tăiat aţa buricului dintre el şi bezna maternă, n-a fost cumva o neghiobie. Oare, prin ea, fiul închinat a devenit taur solar? Nu, ci este doar un curtean al luminii.

— Nu-mi repeta tu mie neliniştile mele! o dojeni el răguşit, căci sînt de a doua mînă. Cea mai de seamă dintre ele este grija de eon, de actualitate şi de concesia ce duce la împăcare. Că lucrurile nu s-au rezolvat cum am crezut şi că, deşi plină de gînduri bune, fapta noastră poate părea puţin stîngace, ţine de însăşi natura concesiei.

— Bine, bine! spuse ea iarăşi. Este neîndoielnic că Hor al nostru se bucură de cele mai măgulitoare consolări şi de para-despăgubiri dintre cele mai măreţe, fiind camerier al Soarelui şi slujbaş onorific al Măreţiei, asta nu-i problemă. Dar mai este şi Eni, mica noastră noră, Mut-em-enet, frumoasa, cea dintîi din această casă, soţia lui Petepre. Şi din pricina ei mă frămînt uneori, ca femeie şi ca mamă, căci oricît de iubitoare şi evlavioasă se poartă faţă de noi, sfinţii, bănuiesc, totuşi, că şi ea nutreşte, în adîncul sufletului ei, o uşoară mîhnire şi o mustrare tainică împotriva socrilor ei, că au făcut din fiul lor un curtean, şi că pentru ea nu-i un comandant de oşti adevărat, ci doar cu titlul. Eni a noastră este, crede-mă, îndestul femeie, ca să ne poarte puţină pică în ascuns, iar eu sînt îndestul femeie spre a-i citi asta pe faţă, cînd nu şi-o supraveghează.

— Haidade! făcu Hui. Asta ar fi o curată nerecunoştinţă, dacă ar tăinui o asemenea nemulţumire în sfîntul ei piept! Căci şi ea se bucură de consolări şi paraconsolări la fel de multe, ba chiar de şi mai multe decît Petepre, şi nu vreau să cred că viermele pizmei o roade, făcînd-o să tînjească după cele pămînteşti, tocmai pe ea, ce se preumblă printre cele divine şi poartă titlul de concubină a lui Amon, din casa soţiei zeului de la Teba! Este oare un fleac să fii Hathor, nevasta lui Re, să dănţuieşti în faţa lui Amon cu celelalte preotese ale tagmei, înveşmîntată în rochia, strînsă pe trup, a zeiţei şi să-i cînţi, acompaniindu-te cu timpane, iar capul să-ţi fie împodobit cu scufa de aur, cu coarne şi discul soarelui între ele. Asta nu-i fleac şi nici ceva neînsemnat, ci o paraconsolare dintre cele mai minunate, hărăzită ei ca soţia onorifică a fiului nostru, curteanul, şi ai ei au ştiut bine ce făceau, cînd i-au dat-o drept prima şi adevărata soţie, încă de pe cînd amîndoi mai erau copii, şi nici o căsătorie carnală nu ar fi putut avea loc între ei: au lucrat, aşadar, cu înţelepciune, căci a fost o căsătorie de onoare, şi aşa a rămas.

— Da, da, i-o întoarse Tui, aşa a rămas în chip necesar. Totuşi, dacă mă gîndesc la asta ca femeie, este un lucru cumplit, strălucitor de onoruri la lumina zilei, dar o jale noaptea. Mut se

numeşte fiica noastră, Mut-din-valea-deşertului, şi poartă numele unei mame străvechi. Dar mamă nu poate şi nici nu se cade să fie, din pricina stării de curtean a fiului nostru, şi teamă mi-e că ne învinuieşte cumva în taină şi ascunde o supărare îndărătul drăgălăşeniei ei faţă de noi.

— Să nu fie gîscă şi nici zburătoarea gliei, rămasă grea cu apă! mîrîi Hui. Asta îi trimit vorbă nurorii, dacă face pe supărata! Nu-i frumos, ca femeie-mamă, să-i ţii partea, împotriva fiului nostru, şi nici nu-mi place să aud asemenea vorbe. Pe el îl jigneşti, pe Hor al nostru, dar, pe deasupra jigneşti şi făptura feminină pe care îţi închipui că o aperi, cînd, de fapt, o înjoseşti în lume, ea şi cum n-ai putea, cu cea mai desăvîrşită bunăvoinţă, să ţi-o înfăţişezi altfel decît sub chipul unei femele de hipopotam ce poartă pui în pîntec. De bună seamă, tu nu eşti, prin natura ta, decît o cîrtiţă, iar eu, ca bărbat, ţi-am insuflat ideea noului eon şi a preţului de plătit. Cu toate acestea, ai fi fost neputincioasă s-o primeşti şi s-o înţelegi şi nici nu te-ai fi împăcat cu fapta ispăşirii asupra băieţelului nostru, dacă nici o cale n-ar fi legat fiinţa feminină de măreţie, de curăţenie, şi dacă n-ar fi părtaşă la acestea! Oare neapărat numai glia neagră şi roditoare să înfăţişeze icoana şi soarta femeii? Defel, căci şi ca preoteasă, de o lunară feciorie, îi este îngăduit să apară cu toată demnitatea. Aşa că îi trimit vorbă lui Eni a ta; să nu fie gîscă! Ca prima şi adevărata soţie a fiului nostru se numără printre primele femei ale ţării, rangului lui îi datoreşte titlul ei de prietenă a reginei Teie, a soţiei zeului, şi cel de soţie divină în casa din miazăzi a femeilor lui Amon, din tagma preoteselor zeiţei Hathor, ce are de stareţă şi primă doamnă a haremului pe soţia lui Beknehons, Marele profet. Este atît de copleşită de răsplăţi şi consolări spirituale, încît, pe scurt, e o zeitate, ce poartă coarnele şi emblema solară şi o călugăriţă albă a Lunii, după rangul ei sfînt. Aşa fiind, nu-i oare potrivit ca pămîntească ei căsătorie să fie doar o ficţiune onorifică, iar soţul ei de pe lumea aceasta să fie un fiu al ispăşirii şi un curtean al luminii? Iată culmea potrivirii, după părerea mea, şi dacă pe Eni a ta cumva n-o ajută mintea s-o priceapă, ştii ce anume să-i spui din partea mea.

Tui, însă, îi răspunse clătinînd din cap:

— Nu-i pot spune una ca asta, bătrînul meu, căci n-a dat soacrei nici un prilej de asemenea mustrare şi ar cădea din nori, cum se spune, dacă m-aş lua după tine şi aş face-o gîscă. E mîndra Eni a noastră, mîndră ea şi Petepre, soţul ei, fiul nostru, şi amîndoi, deopotrivă călugăriţa Lunii şi camerierul Soarelui, nu cunosc mîndria decît pe lumina zilei. Oare nu trăiesc ei fericiţi şi onoraţi cum nu se poate mai mult, în timpul zilei, potrivit celor mai nobile moravuri, fiind o bucurie pentru oameni? Ce ar mai putea ei şti, decît propria lor mîndrie? Şi dacă ar mai şti şi altceva, n-ar recunoaşte-o şi n-ar mărturisi-o nici propriului suflet, căci tot mîndria le-ar sta la loc de cinste. Cum îţi închipui că aş fi în stare s-o fac gîscă, din partea ta, pe nora noastră, cînd nu-i deloc gîscă şi are mîndra conştiinţă de a fi păstrată pentru zeu şi cînd întreaga ei făptură răspîndeşte o mireasmă amară, ca frunza mirtului? Cînd ţi-am pomenit de jalea şi de mustrarea ei tainică, nu m-am gîndit nici la zi, nici la înşirarea onorurilor zilei, ci la tăcuta noapte şi la beznele mute ale maternităţii, în care nu se poate zvîrli jignitorul nume de gîscă. Dacă te-ai temut ca lumina să ne facă să ispăşim împreunarea noastră din cuibul beznei, eu, ca femeie, mă tem cîteodată de răzbunarea întunecimii materne.

Aici Hui începu să chicotească, iar Iosif se sperie, încît tresări uşor cu tablaua lui de gustări şi, o clipă, îşi pierdu cumpătul şi nepăsarea de slujitor mut. Privi iute la bătrîni, pentru a încerca să vadă dacă aceştia îi zăriseră tresărirea înspăimîntată; dar nu băgaseră de seamă; cufundaţi în convorbirea despre fapta lor comună, nu-i dădură mai multă atenţie decît lămpii de alabastru a sculptorului Mer-em-opet, aşezată în celălalt colţ al încăperii. De aceea, întoarse iarăşi privirea de

la ei, cătînd ţintă, cu ochii sticloşi, pe lîngă urechea lui Hui, spre fundul chioşcului. Dar tot îi mai tăia suflarea auzindu-l, după-cîte toate le ascultase aici, pe bătrînul Hui chicotind bătrîneşte — ceea ce îi păru sinistru.

— Hi, hi! făcu Hui. Nu-ţi fie teamă, bezna este mută şi nici nu ştie de necazul ei. Fecioraşul şi nora sînt mîndri şi habar n-au de necaz şi supărare împotriva dragilor lor părinţi, care au săvîrşit şi au îndeplinit cîndva fapta, jugănindu-l şi făcîndu-l, din vier, purceluş, cînd nu avea încă părere, ci da doar neputincios din picioare şi nu se putea apăra. Hi, hi, hi, n-ai nici o teamă! Acum, fără îndoială, necazul şi supărarea sînt încuiate în beznă şi chiar de ar mai scoate capul cîteodată la lumină, ele ar fi îndată prinse iarăşi în cuvioasa bună creştere şi respectul duios faţă de noi, cei dragi, ce sîntem ţinuţi la catul de sus, cu stimă şi evlavioasă veneraţie, măcar că, odinioară, pentru ispăşirea noastră, le-am jucat un renghi copilaşilor! Hi, hi, hi, de două ori încuiate, de două ori zidite, sub două peceţi pecetluite şi nimic de făcut împotriva bătrînilor părinţi, trainic şi comod instalaţi — oare nu-i asta o şiretenie şi o poznă a vieţii?

Tui, uluită la început şi neliniştită de atitudinea soţu- lui-frate, sfîrşi prin a se lăsa cîştigată de spusele lui şi prinse de asemenea să chicotească, încreţind pleoapele abia întredeschise în orbitele adînci. Cu mîinile uscate împreunate pe burtă şi cu capetele trase între umerii gîrboviţi, perechea rămase aşezată în jilţurile fastuoase şi nu se mai auzi decît cloncănitul înfundat al celor doi.

— Da, hihihi, ai dreptate! reluă Tui. Vezi, cîrtiţa ta pricepe această poznă a vieţii, că le-am jucat un renghi copilaşilor, însă pizma lor este de două ori încuiată şi pecetluită şi nu ne poate face nimic. Asta-i, într-adevăr, nespus de viclean şi plăcut. Mă bucur că sobolul meu este voios şi că a uitat de grija întrebărilor ce i se vor pune în sala subpământeană. Dar oare nu te simţi cam obosit, să nu-i fac un semn sclavului mut să ne aducă gustările?

— Nicidecum! îi răspunse Hui. Nu simt în constituţia mea nici o urmă de oboseală. Dimpotrivă, sînt pe deplin înviorat după acest scurt ceas de sporovăială. Să ne păstrăm pofta de mîncare pentru ora cinei, cînd, în sufragerie, se reuneşte sfînta familie şi-şi întind unul altuia, cu gingaşă cruţare, bucheţelele de lotus pentru a fi mirosite. Hihi! Dar, deocamdată, să batem din palme, ca să vină slujnicuţele, să ne sprijine paşii, pentru o mică plimbare prin livadă, căci mădularele mele înviorate au poftă de puţină mişcare.

Şi bătu din palme. Fetiţele veniră alergînd, cu gura întredeschisă, în graba lor nătîngă, apoi, cu braţele lor foarte subţiri, îi ajutară pe bătrîni să coboare în grădină şi porniră cu ei.

Iosif aşează tablaua jos şi răsuflă adînc. Braţele îi erau înţepenite şi-l dureau, aproape ca atunci cînd ismaeliţii îl scoseseră din fîntînă.

„Sînt smintiţi în faţa lui Dumnezeu, gîndi el, aceşti sfinţi părinţi! Dar cu prilejul ăsta, am putut afla de jalnicele dedesubturi ale acestei binecuvîntate case, Dumnezeu să se milostivească de ea! De unde se vede că a locui în sferele gustului celui mai ales nu te apără de nebunie şi nici de cele mai nesăbuite neghiobii. Tatei ar trebui să-i povestesc cît de smintit îl nesocotesc aceşti păgîni pe Dumnezeu. Sărmane Putifar!“

Şi se întinse mai întîi aici pe rogojină, să-şi odihnească membrele ce-l dureau de pe urma slujbei lui de sclav mut, înainte de a-i duce înapoi, lui Ha’ma’t, gustările.

Iosif cumpănește aceste lucruri

A fost uluit şi emoţionat de cele auzite în timp ce-şi îndeplinea slujba, şi i-a dat o mulţime de gîndit. Dezgustul puternic faţă de sacrii părinţi nu era ţinut în frîu şi pecetluit decît de cuviinţa înţeleaptă şi manifestarea respectului, nicidecum însă de întunericul neştiinţei, căci nici supărarea lui de iresponsabila prostie întru Domnul a bătrînilor, nici sila de tihna plăcută ce o resimţeau, ştiindu-se cu demnitate la adăpost de reproşuri, nu erau defel lipsite de luciditate cu privire la sine însuşi.

Dar nu-i scapă nici aspectul educativ pe care cele aflate pe cînd fusese în stare de obiect le aveau pentru el, nepotul lui Avram, şi n-ar fi fost Iosif, fără dorinţa de a trage vreun folos de pe urma lor. Ceea ce auzise aici era de natură să-i lărgească perspectiva şi să-l prevină de-a mai vedea în strîmta sa patrie spirituală, în lumea părinţilor lui, al căror vlăstar şi învăţăcel era, şi în strădania acestora întru Dumnezeu, ceva excepţional, unic şi fără asemănare. Iacob nu era singurul din lume care se îngrijea de Dumnezeu. Asta se întâmpla pretutindeni între oameni şi peste tot exista amărăciunea şi neliniştea, dacă îl mai înţelegeau pe Dumnezeu şi vremurile — chiar dacă această tulburătoare întrebare ajungea, ici-colo, la cele mai stângace dezlegări, şi chiar dacă ideea moştenită, pe care Iacob şi-o făcuse despre Dumnezeu, îi oferea mijloacele cele mai subtile şi ascuţite pentru a răspunde întrebării îngrijorate privind distanţa la care, eventual, datina şi moravurile s-ar putea cumva să fi ajuns, faţă de voinţa şi dezvoltarea tocmai a acestui Dumnezeu.

Oricum, cît de apropiată era, şi aici, greşeala! Nici nu era nevoie să-ţi aminteşti de Laban, rămas încă la obiceiuri primitive şi de băieţaşul din chiup. Aici lipsise cu totul agerimea minţii faţă de problema în ce măsură datina asta se şi prefăcuse, cumva, în grozăvie. Dar şi sensibilitatea dezvoltată pentru asemenea schimbări, cît de uşor ducea în greşeală! Oare nu tristele temeri în legătură cu Sărbătoarea, îl ispitiseră pe Iacob să o desfiinţeze, cu toate obiceiurile ei, din pricina rădăcinilor sale, ce se hrăneau, poate, din noroiul cel mai de jos? A fost nevoie de rugămintea stăruitoare a fiului, ca tatăl să cruţe Sărbătoarea purificării, copacul cu umbroasa coroană, care, odată cu Dumnezeu, se ridicase deasupra rădăcinilor înfipte în mîl, dar care s-ar usca, dacă i le-am smulge. Iosif era pentru cruţare, nu pentru desţelenire, pentru că vedea în Dumnezeu care, la urma urmelor, nu fusese nici el, dintotdeauna, ce era acum, un Dumnezeu al cruţării şi al trecerii, care nici la Potop nu nimicise omenirea pînă-n rădăcini, ci, dimpotrivă, insuflase unei minţi înţelepte gîndul corăbiei mântuitoare, înţelepciunea şi cruţarea îi apăreau lui Iosif ca idei gemene, care purtau, pe rînd, acelaşi veşmînt, şi aveau chiar un nume comun, şi anume: bunătatea. Dumnezeu îl încercase pe Avram, să-i dea fiul, dar nu i l-a luat, ci, dimpotrivă, ca să-l lămurească, l-a înlocuit cu un berbec. Oamenii aceştia, de aici, oricît de înalte ar fi fost piscurile atinse de ei în împărăţia cerească a gustului, nu aveau, din păcate, în tradiţia lor asemenea istorii înţelepte — încît se dovedeau vrednici de oarecare îngăduinţă, oricît de respingători erau cu rîsul lor în legătură cu renghiul neghiob jucat copiilor lor. Dar şi ei primiseră un semn din partea spiritului Tatălui, sub forma unui zvon în suflete, circulînd nesigur şi încă foarte cufundat în împărăţia întunericului, cum că ar vrea să depăşească cu ei vechea sfinţenie şi obiceiurile îndătinate, să urce o treaptă spre o zonă mai luminoasă, şi auziseră îndemnul la jertfă. Dar cît de prinşi mai erau încă, asemenea lui Laban pe vremuri, în ale vechimii, tocmai cînd îşi dădeau silinţa să facă o concesie noului în lume! Căci, acestor oameni, părăsiţi de Dumnezeu, nu le apăruse nici un berbec, pe care să-l prefacă într-un batal al luminii, şi îl scopiseră pe Putifar, fecioraşul, ce se zbătea neputincios.

Asta se putea numi, pe drept cuvînt, purtarea unor oameni părăsiţi de Dumnezeu şi desemna stîngăcia prostească a unei jertfe în cinstea splendorii şi a lumii noi! Căci apropierea de spiritul Tatălui ceresc, îşi spunea Iosif, nu se înfăptuieşte prin castrare, şi era mare deosebirea între starea perfectă a bisexualităţii şi lipsa de sex a curteanului. Hermafroditismul, care unea în sine ambele puteri sexuale, era divin, ca făptura Nilului, cu un sîn femeiesc şi unul bărbătesc şi ca Luna, care era, totodată, soţia Soarelui şi bărbatul Terei, sămînţa-i luminoasă zămislind taurul în vacă; adică era, potrivit socotelilor lui Iosif, în raport cu starea de curtean, ca doi la zero.

Sărmanul Putifar! El era un zero, în ciuda slavei carelor sale cu roţi de foc şi a întregii lui măreţii printre mai-marii Egiptului. Prin urmare, tînărul sclav Usarsif avea un zero ca stăpîn, un Ruben-turn, dar fără putere şi fără putinţa de a greşi, victima unei neghiobii, nici refuzat şi nici acceptat, un nici unul, nici altul, de un omenesc fără nimic divin, foarte mîndru şi demn de onorurile sale în luminoasa zi, însă conştient, în noaptea fiinţei sale, de nimicnicia lui castrată şi simţind neapărata nevoie să se sprijine pe fast şi pe măgulirile pe care i le dăruiau toate împrejurările şi mai ales devotamentul slujitorului său, Mont-kav.

În lumina celor auzite, Iosif cercetă cu un ochi nou devotamentul măgulitor de slugă al acestuia şi nu şovăi să-l găsească vrednic de urmat. Aşa este: în temeiul celor aflate ca sclav mut, el se hotărî să-i fie şi el „de ajutor“ stăpînului egiptean, de îndată şi ori de cîte ori i- se va ivi prilejul, luîndu-l de pildă pe Mont-kav, dar, cum nu se îndoia, cu mai multă gingăşie decît acela şi întru mai-marea mulţumire a stăpînului. Căci, în acest fel, îşi spunea el, îi va fi cel mai bine „de ajutor“ celuilalt stăpîn, Celui prea înalt, în ce El întreprindea, ca să-i asigure tînărului sclav Usarsif propăşirea în lumea în care fusese transplantat.

Aici, pentru a respecta adevărul, este locul să-l apărăm pe Iosif de învinuirea de speculaţie rece, pe care moralizatori pripiţi nu vor şovăi să i-o aducă. Lucrurile nu erau chiar atît de simple, pe cît le-ar fi vrut o sentinţă morală. Căci Iosif pusese doar, de mai multă vreme, ochiul pe Mont-kav, cel mai vechi slujitor al casei, şi socotise că ar fi un om de treabă, a cărui rîvnă faţă de stăpînul său nu se cădea să fie numită slugărnicie, ci merita să poarte un nume mai frumos: numele de serviciu făcut din dragoste; iar din aceasta ajunse la încheierea că Petepre, comandantul titular al oştirii, trebuia, într-adevăr, să fie şi el demn de dragostea slujitorului său, şi s-o merite, — concluzie ce confirma şi propiile sale impresii privitoare la persoana stăpînului. Acest înalt dregător al Egiptului era un om nobil şi demn, cu suflet ales şi, după cum i se păruse lui Iosif, bun; căci faptul că se complăcea să-i facă pe ai lui să tremure pentru el, trebuia pus pe socoteala situaţiei lui de victimă a inculturii spirituale: Iosif găsea chiar că putea să i se acorde dreptul la oarecare răutate.

Se vede: faţă de el însuşi întîi şi în propriile sale gînduri, Iosif îi slujea lui Putifar, îl apăra şi căuta să-i fie de ajutor, nu abia după ce intrase în contact cu el- înainte de toate, egipteanul era stăpînul său, cel căruia îi fusese vîndut, cel mai înalt în sfera mai apropiată; şi ideea de stăpân şi Prea-înalt comporta pentru Iosif, de la natură şi din străvechime, un element de cruţare binevoitoare şi respectuoasă, care se dovedi transmisibil de pe planul superior pe cel inferior, aplicabil, oarecum, celor pămînteşti şi cazului cercului celui mai apropiat. Dar să fim bine înţeleşi! Ideea de stăpîn şi Prea-înalt crea ea însăşi o ordine unitară, care favoriza o anumită confuzie şi egalizare, între ce este sus şi ce este jos. Această înclinare a lui Iosif era întărită de conceptul „ajutorării“, adică de părerea că, din punctul lui de vedere, mijlocul cel mai bun de a veni în ajutorul Stăpînului visurilor sale consta în a-i fi de „ajutor“ lui Petepre, stăpînul său, luîndu-l drept pildă pe Mont-kav. Însă, în afară de asta, mai contribuia ceva ca legătura sa cu Stăpînul ceresc să

înrîurească, într-o oarecare măsură, asupra celei faţă de stăpînul cu roţile învăpăiate. Căci Iosif văzuse zîmbetul melancolic, mîndru şi, în taină, recunoscător, cu care Petepre răspundea măgulelilor vechilului său — singurătatea celui ce avea nevoie de simpatie, ce se vădea în aceasta. S-ar putea să sune copilăros, dar Iosif găsea o înrudire, ce-l îmboldea la o simpatie asemănătoare, între singurătatea din afara lumii a Dumnezeului părinţilor săi şi singurătatea trufaşă din afara omenescului, copleşită de aurul recompenselor, în care trăia Ruben-turnul cel castrat. Da, şi Dumnezeu, Stăpînul, era singur în măreţia sa, iar Iosif avea în sînge şi-n memorie ideea că izolarea lui Dumnezeu, cel fără femeie şi fără copii, contribuia să explice marea lui gelozie, în privinţa legămîntului încheiat între el şi om.

Îşi aducea aminte de îmbărbătarea cu totul deosebită pe care o aducea singuraticului fidelitatea unui slujitor devotat — şi durerea cu totul deosebită pe care i-o căşunează infidelitatea. Iosif nu pierdea din vedere că Dumnezeu nu avea nici o legătură cu zămislirea şi cu moartea, numai pentru că era totodată, şi într-o singură esenţă, Baal şi Baalat; nu-i scăpa nici o clipă deosebirea uriaşă dintre doi şi zero. Totuşi, nu facem decît să exprimăm situaţia tacit statornicită, spunînd că, pentru el, anumite simpatii şi cruţări se confundau ca-ntr-o visare, încît hotărî să păstreze nevolnicului zero credinţa omenească pe care obişnuia s-o păstreze prea nevolnicului doi.

Iosif vorbește înaintea lui Putifar

Astfel ajungem la acea primă şi hotărîtoare întîlnire şi convorbire a lui Iosif cu Putifar, în livadă, despre care nu pomeneşte nimic nici una dintre numeroasele variante ale acestei povestiri, nici din cele răsăritene, nici din cele apusene, şi de care nici istorisirile în proză şi nici cele în versuri nu ştiu să ne spună ceva — cum nu ne spun de numeroase alte amănunte, argumente şi precizări concludente, pe care versiunea şi redactarea noastră se poate mîndri că le-a scos la lumină, înglobîndu-le ştiinţelor frumoase.

Este statornicit că Iosif, tot lui Bez-em-heb, vizirul-măscărici, i-a datorat, mijlocit, această întîlnire rîvnită de atît de multă vreme şi într-adevăr hotărîtoare pentru întregul viitor, chiar dacă piticul nu o putuse, propriu-zis, pune la cale, ci izbutise doar să creeze condiţiile premergătoare. Acestea s-au ivit într-o bună zi, cînd tînărul sclav Usarsif, care căsca gura ici şi colo, fără nici o treabă, a fost propus ca grădinar în grădinile lui Putifar — bineînţeles nu grădinar-şef: grădinar-şef era un oarecare Hun-Anup, fiul lui Dedi, poreclit şi Pîntece-învăpăiat, din pricina burţii sale mari, a cărei piele, înroşită de arşiţa soarelui, de o culoare asemănătoare cu a astrului cînd apune, i se revărsa peste şorţ, deasupra buricului — un bărbat de aceeaşi vîrstă cu Mont-kav, dar nu de calitatea lui, deşi îşi ocupa cu cinste locul în specialitatea şi în treburile sale, în care era meşter: un cunoscător şi un adevărat cîrmuitor al plantelor şi al vieţii lor, nu numai cît slujeau de podoabă sau trebuinţelor casnice, dar, totodată, ţinînd seama şi de calităţile lor otrăvitoare sau binefăcătoare, adică nu era numai grădinarul, pădurarul şi florarul casei, împodobind cu flori mesele, ci mai era, de asemenea, spiţer şi vraci priceput, stăpîn peste sucuri, un meşter al ceaiurilor şi al esenţelor stoarse din plante, al alifiilor, clistirelor, vomitivelor şi cataplasmelor, pe care le prepara pentru oameni şi pentru, animale în caz de boală, dintre oameni însă numai pentru slugi; căci pe stăpîni îi ajuta să trăiască sau să moară un medic cu o pregătire mai severă, de pe lîngă templul zeului.

Şi chelia lui Hun-Anup era la fel de roşie ca pîntecele, căci nu purta scufie, iar după ureche avea, de obicei, o floare de lotus, ca scribul trestia. De şorţ îi atîrnau, în mănunchiuri, buruieni de toate soiurile, felurite rădăcini sau crenguţe tăiate, în trecere, cu foarfecele său de grădinărie, care i se bălăbănea pe şold, laolaltă cu un priboi şi un ferăstrău mic. Faţa acestui om scund era foarte colorată, stropită parcă de roşeaţa soarelui în apus, boţită, dar expresia ei nu era neplăcută: nasul borcănat şi o gură ciudat de strîmbă, care o lua spre nas, nu se putea şti dacă de haz sau de necaz, firele bărbii zbîrlite şi niciodată bărbierite, ce-i năpădeau obrajii, spînzurînd ca firişoarele unei rădăcini, întăreau parcă înfăţişarea telurică a chipului său, frămîntat de un veşnic clipit. Degetul lui scurt, roşu-chinovar, veşnic plin de ţărînă, cu care ameninţa mica sa liotă de supuşi, cînd se lăsau pe tînjeală, aducea cu un morcov abia smuls din pămînt.

Aşadar, Iubitul-de-zeu se apucă să-i vorbească grădinarului-şef despre un venetic cumpărat de curînd, dibaci şi priceput încă din copilărie, după cum îi şopti el, în toate lucrările privitoare la pămînt, pentru că înainte de a fi dus din ţara lui, nenorocita Retenu, se îngrijise de livada de măslini a tatălui său şi, din dragoste faţă de roade, se luase la ceartă cu soţii săi, care le scuturau, aruncînd cu pietre, şi le storceau fără grijă. Ba, mai mult, băiatul îl convinsese pe el, adică pe pitic, că moştenise o vrajă sau, mai curînd, primise o aşa-numită binecuvântare, de fapt una dublă: pe de o parte, pogorită din cer şi, pe de altă parte, urcînd din străfundurile subpămîntene. Asta ar fi tocmai ce-i trebuia unui grădinar, încât Hun-Anup ar face bine să-l ia la treabă pe băiatul ce trândăvea spre marea pagubă a gospodăriei, iată îndemnul micii sale înţelepciuni de pitic, şi nimeni nu s-a căit încă, urmîndu-i sfatul.

Aşa vorbi Vizirul, căruia îi sta la inimă dorinţa lui Iosif, să ajungă în faţa stăpînului, iar el, piticul, ştia că munca în grădină înlesnea cele mai bune prilejuri să se şi îndeplinească această dorinţă. Căci asemenea tuturor prea-puternicilor Egiptului, şi Purtătorul evantaiului era îndrăgostit de parcul său irigat şi nădăjduia că, în viaţa de după viaţa pământească, va avea unul la fel, care să-i dăruiască aceleaşi bucurii, pricină pentru care, la diferite răstimpuri ale zilei, se odihnea sau se plimba prin parc, şi, cînd i se năzărea, se oprea să vorbească cu grădinarii: nu numai cu Pîntece-învăpăiat, mai-marele lor, dar şi cu cei ce lucrau grădina, o săpau şi o udau; iar piticul îşi întemeia planul tocmai pe aceasta, şi-i izbuti de minune.

Într-adevăr, Pîntece-învăpăiat îl folosi pe Iosif la îngrijirea livezii; şi, anume, îi dădu de lucru în dumbrava palmierilor, ce se întindea la miazăzi de clădirea principală şi la răsărit piînă la iazul cu raţe, prelungindu-se către curte şi până la marginea viei. De altfel, dumbrava palmierilor era, ea însăşi, o adevărată vie, căci, pretutindeni, printre înaltele coloane ale arborilor, terminate cu moţul frunzelor, vrejurile viţei de vie atîrnau de cîrcei, şi doar din loc în loc era croită o trecere, să se poată răzbi prin desiş. Această îmbinare a rodniciei — căci vrejurile viţei erau grele de ciorchinii mari de struguri, iar palmierii dădeau anual mai multe sute de litri de curmale — era paradisiacă, o încântare pentru ochi, încît nu putea fi de mirare că Petepre avea o slăbiciune pentru dumbrava de palmieri, în care fuseseră săpate, din loc în loc, bazine de irigaţie, şi că cerea, cîteodată, să i se întindă acolo un pat de odihnă, pentru a-l putea asculta în tihnă pe sclavul lector, la umbra vîrfurilor care foşneau molcom, sau pentru a primi vreo dare de seamă a scribilor săi.

Aici, aşadar, i-a fost dat fiului lui Iacob să aibă de lucru, o muncă ce îi reaminti în chip dureros de un bun scump al vieţii lui trecute, pierdut în împrejurări înspăimântătoare: vălul, veşmîntul multicolor, acel *Ketônet passîm* care fusese deopotrivă al mamei sale şi al lui. Printre chipurile brodate, unul îl impresionase în mod deosebit încă de prima dată, cînd tatăl său îi arătase vălul în

cort: se afla acolo un copac sfînt, şi de o parte şi de alta a lui stăteau, faţă în faţă, doi îngeri bărboşi, care-l atingeau cu conul florii virile, pentru a-l fecunda. Iar acum, treaba care i se încredinţase lui Iosif era aceea a celor doi îngeri. Curmalul este un arbore dioic, adică vîntul duce plantelor reproducătoare polenul curmalilor masculini, ale căror flori, lipsite de pistil şi stigmat, nu au decît stamine. Dar, din toate timpurile, omul a făcut treaba vîntului, a recurs, adică, la fecundarea artificială, punînd, cu mîna, în contact inflorescenţele tăiate ale unui arbore neroditor cu florile unui arbore roditor, însămînţîndu-le. Tocmai această lucrare, săvîrşită de cei doi îngeri bărboşi, sub arborele sfînt, era reprezentată pe văl, şi asta era treaba lui Iosif, din porunca Pîntecelui-învăpăiat, fiul lui Dedi, grădinarul-şef al lui Putifar.

Îi încredinţase munca aceasta, tocmai pentru că era tînăr şi, datorită vîrstei, mădularele îi erau sprintene; căci este trudnic, trebuie să ai curaj să te caţări şi să nu ştii de ameţeală, ca să faci treaba vîntului. Cu ajutorul unei frînghii anume împletite, înfăşurată totodată în jurul mijlocului său şi al trunchiului, omul urca, cu un vas de lemn sau un paneraş în mînă, folosind locurile fireşti de sprijin, oferite de trunchiul solzos al palmierului, pînă în vîrful arborelui purtător de flori bărbăteşti, aruncînd de fiece dată funia în sus de amîndouă părţile, asemenea vizitiului care ar da drumul la cai, pentru a o aduce la înălţimea sa, şi odată ajuns sus, tăia cu grijă paniculele, le strîngea grijuliu în vas sau în paneraş, şi apoi cobora la pămînt. În acelaşi fel, urca într-un arbore roditor, apoi în altul şi încă în altul, şi pretutindeni punea paniculele bărbăteşti, pline cu polen, să „călărească“ între florile feminine, adică le atîrna printre inflorescenţele purtătoare de ovare pentru a le fecunda. Astfel, după un timp, se vor ivi fructele curmalului, de un galben limpede, care se vor putea curînd culege şi mînca, deşi abia cele ce se coceau mai tîrziu, în lunile caniculare Paofi şi Hatior, erau mai gustoase.

Cu degetul ca un morcov, de culoarea pămîntului roşietic, Hun-Anup îi arătă palmierii cu florile purtătoare de polen, puţini la număr, căci unul singur ajungea pentru fecundarea a treizeci de palmieri roditori. Apoi îi dădu o frînghie, dar nu una de cînepă, ci împletită din fibre de trestie, foarte bine înmuiate, bătute şi răsucite, de cea mai bună calitate egipteană, şi supraveghe el însuşi prima operaţie de înfăşurare şi legare, căci el răspundea şi nu voia ca tînărul începător să cadă cumva din vîrf şi să-şi împrăştie maţele pe pămînt, păgubind astfel stăpînul de preţul lui de cumpărare. Mai tîrziu, cînd îşi dădu seama că flăcăiandrul era îndemînatic şi că, aproape fără să se folosească de funie, ajungea pînă la ramurile palmierilor, tocmai în vîrf, mai sprinten decît veveriţa, şi-şi făcea treaba cu grijă şi pricepere, îl lăsă să lucreze de capul lui şi-i făgădui că-l va folosi în continuare, ca să ajungă cu timpul un grădinar adevărat, dacă munca lui se va dovedi spornică, adică fructele se vor grăbi să se ivească din belşug pe ramurile palmierilor roditori.

Plin de rîvnă întru Domnul, cum era, Iosif îndrăgi această lucrare, care-i cerea îndrăzneală şi dibăcie, şi se sili să-l uimească pe grădinar — o stare pe care căuta s-o işte la toţi cei cu care avea de-a face —, muncind cu atîta zel, o zi şi încă una, pînă la ore tîrzii de seară, cînd soarele scăpăta în apus şi, dincolo de iazul cu raţe, oraşul şi Nilul îşi dezvăluiau obişnuita lor minunăţie, roşie ca bujorii şi lalelele, iar grădina se golea de ceilalţi muncitori, şi numai el singur rămînea la arborii săi, sau, mai curînd, în ei, folosind lumina pîlpîitoare a amurgului pentru a mai „încăleca“ florile. Tocmai şedea, lucrînd cu luare aminte, în vîrful unui palmier roditor, care-şi legăna coroana avîntată şi mlădioasă cînd, deodată, auzi sub el un lipăit grăbit de paşi, apoi un şopotit, şi aruncîndu-şi ochii în jos îl recunoscu pe Iubitul-de-zeu, care, văzut de sus, părea cît o ciupercuţă, cum îi făcea semne, ridicînd spre el braţele. După aceea, piticul duse o mînă pîlnie la gură şi îi şopti

cît putu de tare:

— Usarsif! Vine!

Apoi dispăru.

Iosif se grăbi să întrerupă, deocamdată, gingaşa lui ocupaţie, coborî cît putu de repede din vîrful palmierului şi, odată ajuns jos, îl zări, într-adevăr, apropiindu-se dinspre iaz, pe o cărare croită printre butucii viei, pe sub palmieri, pe Putifar, stăpînul, cu o mică suită — măreţ şi alb în roşeaţa cerului, însoţit de vechilul Mont- kav, la un pas în urma lui, oarecum pieziş; apoi, ceva mai departe, venea Dudu, mai-marele peste besacteaua cu giuvaeruri, doi scribi de-ai casei şi Bez-em-heb, vestitorul, care, pe o cale ocolită, îi ajunsese din urmă. „Ia te uită, gîndi Iosif cu privirea ţintită asupra stăpînului, se plimbă prin livadă la ora cînd cade răcoarea serii“. Iar cînd grupul se apropie, Iosif se prosternă la piciorul arborelui, cu fruntea lipită de pămînt, doar cu palmele ridicate şi întoarse întru întîmpinarea celor ce înaintau.

Petepre se uită mirat la cel ce i se închina pe marginea cărării şi se opri brusc, ceea ce făcu şi întreaga suită.

— Scoală-te, spuse el scurt, dar blînd; iar Iosif, dintr-o singură mişcare iute, îi îndeplini porunca.

Rămase în picioare, drept, lipit cu spatele de trunchiul palmierului, într-o atitudine umilă, cu mîinile încrucişate pe gît şi cu capul plecat. Inima încordată îi sta de veghe şi la pîndă. Acum i se împlinise dorinţa: era în faţa lui Putifar. Înaltul dregător se oprise în loc. Curînd avea să plece iarăşi. Totul era să-l uluiască pe stăpîn. Oare ee întrebare avea să-i pună ? Nădăjduia că una ce făcea cu putinţă un răspuns uluitor. Iosif aştepta cu ochii în părnînt.

— Eşti de-ai casei? auzi el vocea subţire, întrebîn- du-l scurt.

Asta oferea, deocamdată posibilităţi neînsemnate. Totuşi, măcar prin forma aleasă, dacă nu prin conţinut, va şti să dea răspunsului un caracter care, chiar dacă nu va ului, va forţa măcar în vreun fel atenţia, împiedicîndu-l pe cel ce întrebase să-şi urmeze imediat drumul. Iosif murmură:

— Puternicul meu stăpîn ştie tot. Acesta este ultimul şi cel mai umil dintre sclavii săi. Ultimul şi cel mai umil dintre sclavii săi trebuie socotit fericit.

„Nu prea grozav!“ gîndi el. ,,Doar n-o să plece îndată? Nu, mai întîi mă va întreba de ce mai sînt aici. Va trebui să-i răspund într-un stil cît mai frumos.“

— Eşti unul dintre grădinari? auzi el, după o clipă de tăcere, vocea blîndă deasupra sa.

Răspunse:

— Stăpînul meu ştie şi vede tot, asemenea lui Re, care ni l-a dăruit. Sînt cel mai umil dintre grădinarii lui.

Şi iarăşi se auzi vocea:

— Dar de ce mai zăboveşti în livadă, cînd toţi au plecat, iar soţii tăi se bucură de încetarea lucrului şi-şi mănîncă pîinea în tihnă?

Iosif îşi plecă şi mai adînc capul peste mîini.

— Tu, stăpînul meu, care eşti în fruntea oştirilor faraonului, tu cel mai mare printre mai-marii ţării! zise el, ca în rugăciune. Eşti asemenea lui Re, care pluteşte în luntrea sa pe cer, împreună cu alaiul lui. Tu eşti cîrma Egiptului, iar corabia împărăţiei pluteşte după cum ţi-e voia. Eşti primul după Tot, care împarte dreptatea fără osebire. Pavăză a nevoiaşilor, fie ca mila ta să se pogoare asupra mea, ca îndestularea ce potoleşte foamea. Ca un veşmînt care ne acoperă goliciunea, fie să-mi dărui iertarea ta, fiindcă am zăbovit la lucru, lîngă arborii tăi, pînă la ceasul cînd tu te plimbi prin livadă, şi am fost o piedică în drumul tău!

Urmă o clipă de adîncă tăcere. Se poate ca Petepre să-şi fi privit însoţitorii din pricina acestei implorări, rostite cu vorbe alese şi un accent încă puţin cam nisipos, dar dibace şi limpede, după cum se obişnuia, era adevărat, dar nu lipsită de o căldură ţîşnită din suflet. Iosif nu vedea dacă acela se uita la ai lui, însă nădăjduia şi aştepta. Totuşi, ascultînd foarte atent, îţi dădeai seama că prietenul faraonului zîmbea uşor, cînd îi răspunse:

— Nici rîvna întru îndeplinirea unei îndatoriri şi nici silinţa fără măsură în slujba casei nu pot isca mînia stăpînului. Vino-ţi în fire! Eşti, aşadar, sîrguincios în munca ta şi-ţi iubeşti meşteşugul?

Aici, Iosif simţi că este potrivit să ridice capul şi ochii. Iar ochii negri şi adînci ai Rahilei întîlniră, la o înălţime considerabilă, ochii de gazelă, blînzi şi cam trişti, adumbriţi de genele lungi, învăluiţi de mîndrie, care, iscodind cu bunăvoinţă, se adînceau într-ai săi. Putifar sta în faţa lui Iosif, mare, gras şi îmbrăcat cu o deosebită grijă, cu o mînă pe discul de sprijin al bastonului său elegant, ceva mai jos de mînerul de cristal, iar în cealaltă ţinînd măciuca lui uşoară. Faianţa multicoloră a colanului ce-l purta la gît imita florile. Jambiere de piele îi ocroteau gleznele. Tot din piele, rafie şi bronz îi erau încălţările, iar între degetul gros şi cel de-al doilea deget de la picior treceau cureluşe. Capul graţios, cu o floare proaspătă de lotus care-i atârna de pe cărare pe frunte, se aplecă atent spre Iosif.

— Cum oare aş putea să nu-mi iubesc munca de grădinar, îi răspunse acesta şi să n-o fac cu sîrguinţă, preaputernice stăpîne, cînd ea este plăcută zeilor şi oamenilor şi cînd munca cu sapa întrece în frumuseţe cea a plugului, cît şi multe altele, dacă nu cumva pe toate? Ea cinsteşte pe omul care o face şi, încă din străvechime, cei aleşi lucrau cu sapa. N-a fost oare Işullanu grădinarul unui mare zeu şi însăşi fiica zeiţei Sin nu se uita la el cu bunăvoinţă, cînd îi aducea zilnic buchete, înflorindu-i masa? Ştiu de un copil părăsit într-un paner de papură, pe care şuvoiul l-a luat, ducîndu-l la Akki, cel ce scotea apa din fluviu, care îl învăţă pe băiat arta subţire a grădinarului, iar grădinarului Şaruk-inu zeiţa Iştar i-a dăruit dragostea ei şi regatul. Mai ştiu şi despre un alt mare rege, numit Uraimitti din Izin, care a schimbat, în glumă, rolul cu Ellil-bani, grădinarul său şi l-a aşezat pe tron. Însă Ellil-bani a rămas bun aşezat şi a fost el însuşi rege.

— Ia te uită, ia te uită! spuse Petepre şi, zîmbind, privi iarăşi la vechilul Mont-kav care, cu o mutră încurcată, clătina din cap. Scribii la fel, dar mai ales Dudu, piticul, clătina din cap dezaprobator. Numai Iubitul-de-zeu-Şepzez-Bez, încuviinţă cu chipul lui mototolit.

— Dar de unde ştii toate istoriile astea? Eşti cumva din Karduniaş îl întrebă curteanul în limba akkadiană, ţara astfel numită fiind Babilonul.

— Acolo m-a născut mama, răspunse Iosif de asemenea în limba Babilonului. Dar cel ce-ţi

aparţine astăzi, a crescut în ţara Ţahi, într-una din văile Canaanului, lîngă turmele tatălui său.

— Ah! lăsă Putifar să-i scape.

Îi plăcea să vorbească în limba babiloniană şi-l reţinu o anumită cadenţă poetică a răspunsului, aluzia fugară din fraza „lîngă turmele tatălui meu“ — şi, totodată, îl stingheri. O îngrijorare aristocratică, de a nu provoca prea mare familiaritate şi de a nu afla lucruri ce nu-l priveau, se amesteca laolaltă cu o curiozitate şi o atenţie sporită, cu dorinţa să afle din gura asta mai multe.

— Totuşi, spuse el, nu vorbeşti rău limba regelui Kadaşmanharbe. Şi dînd-o iar pe egipteană, întrebă: Cine te-a învăţat povestirile astea?

— Le-am citit, stăpîne, cu cel mai vechi argat al tatălui meu.

— Cum, ştii citi? întrebă Petepre, bucuros că are prilej să-şi arate uimire ; căci de tată şi de faptul că avea un argat care era cel mai vechi, că tatăl, adică, avea argaţi, nu voia să ştie.

Capul lui Iosif se plecă mai mult decît se înclină, de parcă s-ar fi recunoscut vinovat.

— Şi scrie?

Capul se plecă şi mai adînc.

— Ce anume făceai, îl întrebă Putifar, după o clipă de nehotărâre de ai întîrziat?

— Puneam florile să călărească, stăpîne.

— Aşa? — Pomul ăsta din spatele tău e de parte bărbătească sau femeiască?

— Este unul roditor, stăpîne, şi va da fructe. Cît despre a şti dacă acestui soi de arbore i se potriveşte a fi numit femeiesc sau bărbătesc, lucrul nu-i statornicit, iar părerile oamenilor sînt împărţite. În ţara Egiptului, arborii roditori sînt bărbăteşti. Dar oamenii veniţi de pe insulele mării, din Alaşia şi din Creta, cu care am stat de vorbă, socot arborii femeieşti roditori, iar de parte bărbătească pe aceia care împrăştie polenul, însă nu rodesc.

— Deci, e un arbore roditor, spuse scurt comandantul trupelor. Şi cam ce vîrstă are? mai întrebă el, căci o asemenea convorbire nu putea avea alt scop decît de a cerceta cunoştinţele în meserie ale celui întrebat.

— De zece ani înfloreşte, o stăpîne! îi răspunse Iosif zîmbind, cu o oarecare însufleţire, pe jumătate din inimă (căci avea o mare pasiune pentru arbori) şi pe jumătate părîndu-i că i-ar folosi. Şi au trecut şaptesprezece ani de cînd puietul a fost răsădit. Însă de azi în doi ani sau cel mult trei, el — sau ea — va da belşug de fructe, fiind în culmea rodniciei. Dar chiar şi acum dă, în fiecare an aproape două sute de hini de fructe alese, de o frumuseţe şi o mărime neasemuită, chihlimbarii, doar să nu te laşi în seama vîntului, adică mîna omului să asigure polenizarea. Palmierul acesta este minunat între cîţi ai tu, adăugă el şi, lăsîndu-se în voia entuziasmului, puse mîna pe tulpina subţire a curmalului, adică e bărbătesc în mîndria impunătoarei sale vigori, încît ai fi ispitit să-ţi însuşeşti felul cum îl numesc oamenii Egiptului; şi de parte femeiască, potrivit bogăţiei darurilor sale, astfel că ai fi gata să-ţi însuşeşti felul de a vorbi al oamenilor mării şi să fii de o părere cu ei. Pe scurt, e un arbore divin, dacă îngădui slugii tale să unească în acest cuvînt, ce este despărţit în gura poporului.

— Ia te uită, făcu Petepre, cu o ironie iscoditoare, te pricepi oare să-mi vorbeşti şi despre cele divine? Spune-mi, acasă la tine vă închinaţi la arbori?

— Nu, stăpîne. Ne rugam sub arbori, dar nu la arbori. Oricum, arborii ne îndeamnă la evlavie, căci au în ei ceva sfînt şi se spune că sînt mai vechi decît însuşi pămîntul. Sclavul tău a auzit vorbindu-se despre arborele vieţii, care, zice-se, avea puterea de a zămisli toate cîte sînt. Se cade oare să numim bărbătească sau femeiască, această forţă ce le-a făcut pe toate? Artiştii lui Ptah, la Menfe, şi sculptorii faraonului, de aici, adică plăsmuitorii de forme, umplu lumea cu chipuri frumoase: dar se cuvine oare s-o numim bărbătească sau femeiască puterea lor, şi oare zămisleşte sau naşte? Asta-i cu neputinţă de statornicit, deoarece puterea aceasta este de ambele feluri, iar arborele vieţii trebuie că a fost şi bărbătesc şi femeiesc, ca mai toţi arborii, de altfel, cum este şi Hepre, scarabeul soarelui, care se zămisleşte singur pe sine. Uite, lumea e dezbinată, încît se vorbeşte de bărbătesc şi femeiesc şi nici măcar nu sîntem înţeleşi să facem deosebirea, iar neamurile se ceartă între ele dacă arborele roditor sau cel sterp se cade să fie numit bărbătesc. Dar temelia lumii şi arborele vieţii nu sînt nici bărbăteşti, nici femeieşti, ei amîndouă într-una. Ce înseamnă însă amîndouă într-una? Înseamnă că nu sînt nici unul, nici alta. Sînt feciorelnice, asemenea zeiţei cu barbă, şi sînt, totodată, tatăl şi mama vlăstarului, căci sînt mai presus de sex, iar esenţa lor roditoare nu vrea să ştie de dezbinare.

Putifar tăcu şi, cu silueta lui de turn sprijinită în frumosul său baston, se uita în pămînt, adică la picioarele celui întrebat. Simţea o căldură în obraji, în piept, prin toate mădularele şi o uşoară emoţie, care-l ţintuiau în loc şi nu-i îngăduia să-şi urmeze plimbarea, deşi el, omul de lume, nu ştia să ducă mai departe convorbirea. Dintr-o nobilă sfială nu-şi îngăduise să afle mai multe despre sclavul său; şi, acum, din pricina altei sfieli, convorbirea se împotmolise şi în direcţia în care o luase. Putea foarte bine pleca mai departe, lăsînd tînărul străin lîngă arbore; dar nici n-o voia şi nici nu era în stare. Şovăia şi, tocmai prin şovăiala lui, răzbătu vocea gravă a lui Dudu, stîrpitura, soţul Ţezetei, care găsi nimerit să-l facă atent.

— Preamărite stăpîne, oare n-ar fi bine să-ţi continui plimbarea şi să te îndrepţi spre casă? Focurile cerului prind a păli, şi-n orice clipă frigul deşertului te poate ajunge aici, încît ai putea face un guturai, căci eşti fără mantie.

Dar, spre ciuda lui Dudu, Purtătorul evantaiului nici nu-l băgă în seamă. Căldura din capul lui îi închise urechile la cuvintele înţelepte ale piticului. Spuse:

— Îmi pari un grădinar meditativ, tinere din Canaan. Şi, amintindu-şi de o vorbă care-i reţinuse atenţia, atît prin ecoul stîrnit, cît şi prin cuprins, îl întrebă : Erau numeroase — turmele tatălui tău?

— Foarte numeroase, stăpîne. Ţara abia putea să le încapă.

— Prin urmare, tatăl tău era un om fără grijă?

— În afară de grija de Dumnezeu, nu mai avea nici una.

— Ce este grija de Dumnezeu?

— Grija de Dumnezeu este răspîndită în toată lumea, o, stăpîne. Oamenii o poartă cu mai multă sau mai puţină binecuvîntare şi iscusinţă. Dar alor mei le-a fost impusă de multă vreme în mod deosebit, încît tatăl meu, regele turmelor, a fost numit şi un principe al lui Dumnezeu.

— Ai ajuns chiar pînă la a-i zice rege şi principe? Aşadar, zilele copilăriei ţi le-ai petrecut într-un atît de mare belşug?

— Argatul tău, i-o întoarse Iosif, ar putea spune că-n zilele copilăriei se ungea cu untdelemnul bucuriei şi că trăia printre cei de neam bun. Căci tatăl său îl iubea pe el mai mult decît pe soţii lui şi-l copleşea cu darurile dragostei sale. Şi astfel i-a dăruit un veşmînt sfînt, ţesut în fel şi chip din lumini şi semne înalte — era un văl înşelător şi un veşmînt al înlocuirii, lăsat lui moştenire de maică-sa şi el îl purta în locul ei. Dar a fost sfîşiat de dintele pizmei.

Lui Putifar nu i se păru că minte. De altfel, privirea tînărului, întoarsă în trecut, şi simţirea adîncă a vorbirii sale nu îngăduiau asemenea bănuială. O oarecare şovăială în cuvintele lui putea fi pusă pe socoteala faptului că era străin, căci, altfel, aveau un sîmbure de exactitate, care nu putea înşela.

— Cum s-a făcut că ai ajuns — îl iscodi dregătorul. A vrut să se exprime cu cruţare şi întrebă: Cum de s-a schimbat trecutul tău în acest prezent?

— Am murit moartea vieţii mele, îi răspunse Iosif, şi o viaţă nouă mi-a fost hărăzită în slujba ta, o, stăpîne. Dar de ce să-ţi ostenesc urechea cu întîmplările istoriei mele şi cu popasurile sorţii mele? Trebuie să mă socotesc un om trist-vesel. Căci alintatul a fost alungat în pustiu şi în mizerie, răpit şi vîndut. După fericire, a băut din plin lacrimile durerii şi jalea i-a fost hrana. Căci fraţii lui l-au urmărit cu ura lor şi i-au întins laţuri sub paşi. I-au săpat un mormînt sub tălpi şi viaţa i-au îmbrîncit-o în groapă, ca întunericul să-i fie lăcaş.

— Despre tine este vorba?

— Despre cel de pe urmă dintre ai tăi, stăpîne. Trei zile a stat legat fedeleş sub pămînt, aşa încît începuse, cu adevărat, să miroasă urît; căci se mînjise, ca o oaie, cu propria scîrnă. Atunci au trecut pe acolo, din întîmplare, nişte drumeţi buni la suflet care l-au tras afară, la lumină, de s-a născut din prăpastie. Apoi l-au alăptat pe noul-născut şi i-au acoperit goliciunea. După aceea, însă, l-au adus în jos, în faţa casei tale, o Akki! mărite udător, iar tu ai făcut din el grădinarul tău şi ajutorul vîntului pe lîngă arborii tăi, astfel încît noua sa naştere poate fi socotită deopotrivă de miraculoasă cu prima.

— Cum, cu prima lui naştere?

— În tulburarea sa, stăpîne, sluga ta s-a pierdut şi a luat-o razna. Gura mea n-a vrut să rostească ceea ce a rostit.

— Totuşi, ai spus că naşterea ta a fost miraculoasă.

— Mi-a scăpat, mărite stăpîne, vorbind în faţa ta. Oricum, a fost feciorelnică.

— Cum este cu putinţă una ca asta?

— Mama era gingaşă, spuse Iosif, însemnată de Hator cu sărutul gingăşiei. Dar trupul îi rămase zăvorît mulţi ani în şir, iar ea pierduse nădejdea că va fi vreodată mamă şi nimeni din preajmă nu se mai aştepta ca gingăşia ei să mai rodească. Totuşi, iată că, după doisprezece ani de deznădejde, ea rămase grea şi născu în chinuri peste fire, pe cînd în răsărit urca pe cer semnul zodiacal al Fecioarei.

— Numeşti asta naştere feciorelnică?

— Nu, stăpîne, dacă nu-ţi este pe plac.

— Nu se poate spune că mama aceasta a născut fiind fecioară, numai fiindcă naşterea s-a petrecut sub semnul Fecioarei.

— Nu numai de asta, o, stăpîne! Trebuie ţinut seamă şi de alte împrejurări, adică pecetea harului divin şi faptul că trupul slugii Domnului rămăsese zăvorît atît de mulţi ani. Toate acestea, laolaltă cu semnul ceresc, arată într-acolo.

— Dar nu există o naştere din fecioară.

— Nu, stăpîne, fiindcă tu o spui.

— Sau după părerea ta, există?

— Cu miile, stăpîne! spuse Iosif, plin de bucurie. Da, au loc cu miile în această lume, dezbinată de sex, şi întregul univers este plin de zămisliri şi naşteri ce depăşesc sexul. Oare nu o rază de lună binecuvîntează trupul vacii gonite, care-l fată pe Hapi? Oare o veche tradiţie nu ne învaţă că albinele au fost zămislite de frunzele arborilor? Şi iată iar arborii, pe care sluga ta îi îngrijeşte, şi tainele lor, în care Creaţia se joacă cu sexul, le uneşte pe amîndouă într-unul singur sau le desparte potrivit bunului ei plac, lucrînd cînd într-un fel, cînd într-altul, încît nimeni nu mai poate cunoaşte nici ordinea şi nici numele sexului lor, iar popoarele se ciorovăiesc între ele în legătură cu asta. Căci, adesea, arborii nici nu se reproduc prin mijlocirea sexului, ci în afara lui — adică nu prin polenizare şi fecundare, ci prin butaşi şi lăstari sau prin răsădire, iar grădinarul, în loc să pună seminţe, înfige în pămînt lăstari de palmieri, nu sîmburi, ca să ştie dacă va avea un pom roditor sau sterp. Cînd reproducerea se face prin sex, polenul şi ovarul sînt, cîteodată, reunite şi, câteodată, despărţite, în chiar florile unuia şi aceluiaşi arbore, şi de multe ori se găsesc împrăştiate pe arbori diferiţi ai grădinii, roditori şi neroditori, şi este treaba vîntului să ducă pulberea zămislitoare şi s-o aşeze pe florile care vor rodi. Dar dacă ne gîndim bine, oare asta se mai poate numi o fecundare şi o zămislire prin mijlocirea sexului? Ce face vîntul nu seamănă oare cu fecundarea făcută de raza lunii în trupul vacii, o cale de mijloc, de trecere spre o fecundare superioară şi o zămislire feciorelnică?

— Totuşi, nu vîntul este cel ce fecundează, i-o întoarse Putifar.

— Nu spune una ca asta, o, stăpîne, în măreţia ta! Am auzit, că adeseori adierea dulce a zefirului fecundează păsările, înainte de a le fi sosit vremea dragostei. Căci este o adiere a spiritului lui Dumnezeu, iar vîntul este spirit şi cum meşterii cioplitori ai lui Ptah umplu lumea cu chipurile lor frumoase, fără să poată cineva statornici dacă lucrarea lor este femeiască sau bărbătească, deoarece este amîndouă laolaltă şi nici una, adică e feciorelnică şi totodată rodnică — la fel este şi lumea plină de zămisliri şi naşteri fără sex şi de zămisliri prin adierea spiritului. Tată şi Creator al lumii este Dumnezeu, şi al tuturor cîte s-au făcut, ci nu pentru că sînt din sămînţă, ci fiindcă Cel-nezămislit a pus, prin altă putere, în materie, un principiu originar rodnic, care o transformă şi o schimbă în varietate. Căci în gîndirea lui Dumnezeu au dăinuit dintru început toate lucrurile în felurimea lor, iar Cuvîntul, purtat de suflarea spiritului, este zămislitorul lor.

Era o scenă ciudată, cum nu se mai petrecuse în casa şi curtea egipteanului. Putifar sta sprijinit în baston şi asculta atent. Pe chipul său, cu trăsături alese, răbdarea ironică, pe care, din

decenţă, încerca s-o vădească, lupta cu o mulţumire destul de puternică pentru a putea fi numită bucurie, ba fericire — într-adevăr atît de puternică încît nu mai putea fi vorba de o luptă cu ironia, deoarece era vădit că mulţumirea recunoscătoare învinsese. — Lîngă el, stătea Mont-kav, omul cu barbişon, vechilul casei, care, la început, se roşise, iar acum privea cu ochii săi mici, cu pungile umflate, uluiţi, înmărmuriţi şi plini de o recunoştinţă aproape admirativă, la faţa grăitoare a noului sclav cumpărat de el — a acestui băiat care izbutea o treabă pe care el însuşi, vechilul, o învăţase din credinţa sa de slujitor, din dragoste faţă de nobilul său stăpîn, iar lui Iosif îi reuşea într-un chip mult mai înalt, mai gingaş şi mai folositor. — Ceva mai departe şi îndărătul lor, Dudu, soţul Ţezetei, era pradă unei mînii virtuoase, fiindcă stăpînul rămăsese surd la sfaturile sale, iar atenţia cu care îl răsplătea pe tînărul sclav, îl împiedica pe el, Dudu, să încerce o nouă întrerupere şi să pună capăt unei convorbiri din care găgăuţă ieşea, vădit, foarte bine — şi, încă, ştirbind demnitatea sa, a piticului soţ. Căci îi părea că spusele neobrăzate şi de neîngăduit ale sclavului, pe care stăpînul le sorbea ca apa vieţii, erau numai jigniri la adresa demnităţii sale, a piticului, pentru că devalorizau tot pe ce se întemeia pura mîndrie a vieţii sale şi-i dădea o superioritate faţă de anumiţi oameni, atît mici, cît şi mari. — Cît despre cei mici, de faţă mai era şi Iubitul-de-zeu, mătrăguna, cu obrazul încreţit şi încîntat de succesul protejatului său, umflîndu-se în pene de mulţumire, că băiatul ştia să folosească acest prilej, dovadă că pe drept cuvînt îl dorise cu atîta foc. — Mai erau acolo şi cei doi scribi, cărora tot nu li se mai întîmplase niciodată ceva asemănător, iar iscodirea sîrguincioasă a chipurilor stăpînului şi vechilului, precum şi propriile impresii, le tăiaseră pofta de rîs. În faţa grupului de ascultători, Iosif sta zîmbitor, cu spatele sprijinit de palmier şi continua să-şi farmece ascultătorii. Lepădase, între timp, atitudinea de sclav care, la început, îl stînjenise, astfel încît, acum, avea în mişcări o plăcută uşurinţă, sublinia cu gesturi oratorice şi cuceritoare vorbele care i se rostogoleau de pe buze cu o voioasă seriozitate, curgător şi firesc, despre concepţia mai înaltă şi fecundarea prin suflarea spiritului. Între coloanele înalte ale acestor palmieri în amurg, el era ca acel copil vizitat de spirit în templu, prin care Dumnezeu se slăvea pe sine şi căruia îi dezlegase limba pentru a prooroci şi propovădui, spre mirarea învăţaţilor.

— Unul este Dumnezeu, continuă el voios, dar cele divine dăinuiesc sub multe înfăţişări în lume, ca şi în virtutea dăruitoare, care nu-i nici bărbătească, nici femeiască, întrucât este mai presus de sex şi n-are de-a face cu sfîşierea. Îngăduie-mi să cînt, o stăpîne, cu sprintenă limbă, cît sînt în faţa ta, această virtute! Căci în vis ochii mi s-au luminat şi am văzut, într-o ţară îndepărtată, o casă binecuvîntată, o moşie înfloritoare, cu clădiri, hambare, grădini, ogoare şi ateliere, şi oameni şi vite fără număr. Acolo domneau munca şi izbînda, semănăturile şi culesul roadelor se ţineau lanţ, teascurile de untdelemn nu şedeau, vinul curgea gîrlă din zăcătorile tescuitorilor, laptele şiroia din ugere şi aurul mierii din faguri. Dar oare cine le făcea pe toate astea să se urnească, să se desfăşoare şi să sporească din belşug? Ah, numai stăpînul care le era în frunte, proprietarul! Căci totul atîrna de un semn al sprîncenelor sale şi se mişca în ritmul suflării lui! Unuia îi spunea: „Du-te!“ şi se ducea, iar altuia îi poruncea: „Fă asta!“ şi făcea. Fără el n-ar fi vieţuit nimic, toate s-ar fi uscat, ar fi pierit. Din belşugul lui se îndestulau toate slugile şi-i binecuvîntau numele. El era, totodată, şi tatăl şi mama casei şi a gospodăriei, căci privirea ochiului său era ca raza lunii ce fecunda vaca, să nască zeul, suflarea cuvîntului său era ca vîntul ce ducea, din arbore în arbore, polenul zămislitor, iar din însăşi fiinţa sa ţîşnea tot începutul, toată prosperitatea, ca aurul mierii din fagurii stupului. Iată ce am visat de rodnica virtute, departe de aici, ca să aflu că există în lume zămisliri şi rodnicii care nu sînt pămîntene, potrivit sexului şi speciei, şi nu ale trupului, ci divine şi spirituale. Iată, neamurile se ciorovăiesc să ştie care dintre arbori se cuvine să fie numit bărbătesc,

cel roditor sau cel zămislitor, şi nu se înţeleg asupra cuvintelor. Dar de ce nu se înţeleg? Deoarece cuvîntul este spirit, iar în spirit, lucrurile pot avea mai multe înţelesuri. Am văzut un om — înfricoşător, o, stăpîne, prin statura sa, şi cumplit prin puterea sa trupească, un uriaş, un fiu al lui Enoh, şi avea sufletul ca pielea de vită. Vâna leul, se lua la trîntă cu taurul sălbatic, cu crocodilul, cu rinocerul şi pe toţi îi biruia şi îi ucidea. Însă, dacă era întrebat : „Nu ţi-e frică?“ răspundea : „Ce o fi aia, frica?“ Căci, într-adevăr, habar n-avea de ea. Dar am mai văzut în lume încă un alt fiu al omului, gingaş la suflet, ca şi la trup, şi ştia de frică. Şi iată că îşi luă scutul şi suliţa, spunând: „Hai, frica mea!“ Şi doborî leul, taurul sălbatic, crocodilul şi hipopotamul. Iar acum, stăpâne, dacă ai vrea să mă pui la încercare şi ţi-ar trece prin cap să mă întrebi care din aceştia doi este vrednic să poarte numele de bărbat, s-ar putea ca Dumnezeu să-mi insufle răspunsul...

Putifar sta aplecat uşor înainte, sprijinit de bastonul lui lung de plimbare, iar prin cap şi mădulare simţea o căldură plăcută. Un asemenea sentiment plăcut îi încerca, se zice, pe oameni, cînd un zeu li se arăta în chip de drumeţ, de cerşetor, sub înfăţişarea vreunei rude sau cunoştinţe, pentru a vorbi cu ei. Se spune că, după asta l-ar fi recunoscut, sau au avut măcar o fericită bănuială în legătură cu el. Această ciudată bucurie care le umplea trupul şi sufletul, era pentru acei oameni semnul că insul cu care stătuseră de vorbă putea fi, în fapt, un drumeţ, un cerşetor, vreo cunoştinţă sau vreo rudă şi că trebuiau să ţină seamă de realitatea aceasta, potrivit bunului simţ, şi să se poarte cum se cuvine, dar — tocmai din pricina ciudatei lor bucurii lăuntrice — cîntărind, totodată, şi posibilităţile ce depăşeau realitatea. Simultaneitatea este natura şi modul de existenţă al tuturor lucrurilor, realităţile pot apărea ascunse şi travestite, iar un cerşetor tot cerşetor va fi, chiar dacă în el se prea poate să se fi ascuns un zeu. Fluviul nu este oare un zeu, în chip de taur sau de hermafrodit încununat cu flori, cu un sîn de bărbat şi altul de femeie şi, totuşi, n-a creat el ţara şi n-o hrăneşte? Asta nu împiedică deloc să se păstreze legături obiective cu apa lui, limpezi ori tulburi ca aceasta: oamenii o beau, călătoresc cu corăbiile pe valuri, îşi spală rufele în undele ei, şi doar sentimentul plăcut ce ne încearcă atunci cînd o bem sau ne scăldăm, ne poate duce întrucîtva gîndul la cele mai înalte. Între pămîntesc şi ceresc, hotarul este nestatornic şi ajunge să-ţi pironeşti mai lung ochii pe o arătare, ca privirea să ţi se frîngă şi imaginea să se dedubleze. Şi mai există trepte intermediare şi trepte prealabile ale divinului, aluzii, jumătăţi, treceri. În cele mărturisite de tînărul sclav sub arbore, despre viaţa sa anterioară, erau multe aspecte familiare, amintiri şi prevestiri şăgalnice, ce puteau fi luate, într-o oarecare măsură, drept reminiscenţe literare, despre care era greu de spus pînă la ce grad se bazau pe o ordine ori o asimilare arbitrară şi în ce măsură puteau fi întemeiate în realitatea obiectivă: trăsături ce caracterizau viaţa unor figuri de binefăcători, mântuitoare, mîngîietoare şi eliberatoare, învecinate cu divinul. Tînărul grădinar cunoştea aceste trăsături; şi le însuşise din punct de vedere spiritual, şi s-a priceput să facă datele propriei sale vieţi să consune cu ele. Asta putea fi o reuşită a inteligenţei sale, pricepută la citate, dar că şi faptele înşele, şi de la ele, măcar îl ajutaseră — pentru asta pleda sentimentul vădit de încîntare al lui Putifar. El zise:

— Te-am şi pus la încercare, prietene, şi n-ai ieşit rău. Dar, adăugă el prietenos, totodată ca învăţătură şi sfat, de o naştere feciorelnică nu este cazul să se vorbească numai fiindcă a avut loc în zodia Fecioarei. I-o spunea dintr-un simţ sănătos pentru latura realităţii ce i se vădea în practică şi, oarecum, pentru a ascunde zeului că îl recunoscuse. Te du, îi mai zise el, şi te odihneşte astă-seară cu soţii tăi, iar mîine, odată cu noul soare, reia-ţi lucrul în livadă.

Apoi, cu chipul îmbujorat şi zîmbitor, dădu să plece, dar după doi paşi îşi opri însoţitorii, care

tocmai se porniseră şi, ca să nu se mai întoarcă din drum, îl chemă cu un semn pe Iosif:

— Cum te numeşti? îl întrebă el, căci uitase să-i pună această întrebare.

Nu fără a face acea pauză, ce nu putea fi atribuită unui efort de gîndire, Iosif îi răspunse, privindu-l grav:

— Usarsif.

— Bine, răspunse Purtătorul evantaiului, iute şi scurt, şi-şi reluă grăbit plimbarea.

Dar zorite i-au fost vorbele şi cînd îi spuse din mers lui Mont-kav, vechilul (piticul Iubitul-de-zeu îl auzi şi-i dădu de ştire în acelaşi ceas lui Iosif):

— Acest slujitor, pe care l-am cercetat, este deosebit de deştept. Cred că îngrijirea arborilor se află pe mîini bune. Totuşi, îmi zic că n-ar trebui ţinut prea mult la această treabă.

— Ai grăit, îi răspunse Mont-kav şi ştiu ce avea de făcut.

Iosif încheie o alianță

Nu în zadar am reprodus aici, cuvînt cu cuvînt, exact cum s-a desfăşurat, de-a lungul tuturor întorsăturilor şi ocolişurilor ei, convorbirea aceasta, de care nu se pomeneşte nimic nicăieri. Căci faimoasa carieră a lui Iosif în casa lui Putifar de aici a pornit; doar începînd cu întîlnirea asta egipteanul şi-l apropie, ca să-l facă slujitorul lui personal şi, în cele din urmă, să-l pună în fruntea tuturor bunurilor sale, lăsîndu-i-le pe mînă: ca o cămilă bună de fugă, relatarea acestor fapte ne-a dus în chiar miezul celor şapte ani ce l-au purtat pe fiul lui Iacob spre o nouă culme a vieţii, urmată de o altă prăbuşire în moarte. Căci el dovedise, la acest examen, că înţelegea de ce anume aveau nevoie cei din sărmana casă binecuvîntată, căreia îi fusese vîndut: de a se ajuta unii pe alţii prin măguleli şi de a-şi sprijini, cu o grijulie serviabilitate, demnitatea găunoasă. Şi dovedise nu numai că înţelegea asta, ci şi că ştia să facă cele necesare, mai bine şi mai dibaci decît oricine altul.

Asta pricepuse îndeosebi Mont-kav, care, în grija şi strădania sa, ca slujitor devotat, de a întări sufletul nobilului său stăpîn, se simţi cu totul depăşit de necrezuta dibăcie a lui Iosif, — fără pizmă şi bucuros, cum adăugăm într-adins, spre a cinsti onestitatea sa şi diferenţa importantă dintre un serviciu făcut din dragoste şi unul făcut din slugărnicie. Într-adevăr, după scena din livadă, vechilul n-ar mai fi avut nevoie de porunca stăpînului său pentru a scoate sclavul de curînd cumpărat din starea lui de slugă aflată pe cea mai de jos treaptă, ca să-i deschidă posibilităţi mai luminoase de afirmare. Doar ştim de mult, că pînă atunci îl reţinuse doar teama stingherită ce-l încercase în sinea lui, cînd îl văzuse dintîi pe Iosif cu sulul de papirus în mînă, sentiment atît de înrudit cu cel al lui Putifar însuşi, în convorbirea sa cu sclavul grădinar.

Chiar a doua zi, la răsăritul soarelui, după ce Iosif îşi mîncase terciul de dimineaţă şi tocmai se grăbea să-şi reia munca de subaltern al lui Hun-Anup şi de ajutor al vîntului, Mont-kav porunci să-i fie trimis ebreul şi îl încunoştinţă de schimbările radicale privitoare la folosirea lui, găsind de cuviinţă să le socoată destul de întîrziate, şi trăgîndu-l oarecum la răspundere pe Iosif de această întîrziere. Cît de ciudaţi mai sînt oamenii, şi cum cred că trebuie să sucească lucrurile! Adică, Mont-

kav făcu pe supăratul şi-i aduse la cunoştinţă celui chemat norocul care dăduse peste el, într-o formă curioasă, purtîndu-se de parcă din vina lui Iosif se prelungise atît de scandalos o situaţie neîngăduită.

Vechilul îl aştepta în curte, între casa slugilor, bucătării şi casa femeilor, în apropierea grajdurilor.

— Ei, iată-te, în sfîrşit! răspunse el la salutul lui Iosif. Tot e bine că măcar vii cînd eşti chemat. Oare gîndeşti că mai merge mult aşa şi că o să-ţi duci viaţa prin pomi pînă la sfîrşitul zilelor? Te înşeli dacă-ţi închipui una ca asta, ascultă-mă pe mine! Acum vom cînta pe altă strună şi s-a sfîrşit cu lenevia. Treci în serviciul interior, fără mofturi. Vei servi pe stăpîni în sufragerie, le vei înfăţişa tăvile şi vei sta în spatele jilţului pe care şade Prietenul faraonului. Nici nu-mi trece prin minte să te întreb dacă îţi convine. De destulă vreme umbli creanga, ferindu-te de îndatoriri mai înalte. Uite-te în ce hal eşti! Pielea şi veşmîntul de in de pe tine sînt murdare de munca în curmali şi de praful din livadă! Du-te şi te curăţă! Cere să ţi se dea de la magazie şorţul de argint, al celor care servesc la masă, iar florarilor cere-le să-ţi facă o coroniţă potrivită pentru păr — sau cum ţi-ai închipuit că o să stai îndărătul scaunului lui Petepre?

— Nu mi-am închipuit că aş putea sta acolo, răspunse Iosif, liniştit.

— Ei, da, după cum vezi, lucrurile nu merg după capul tău. Apoi, ţine-te bine: după masă îi vei citi din suluri, de probă, stăpînului, înainte să aţipească, în sala hipostilă dintre miazănoapte, care este mai răcoroasă. Oare ai să te descurci cum trebuie?

— Tot îmi va veni în ajutor, îşi luă Iosif libertatea să-i răspundă, cu toată încrederea în cruţătoarea indulgenţă a Celui care-l trimisese în Egipt, şi după zicala: „Cîte bordeie, atîtea obiceie“. Dar pînă acum cine s-a bucurat de cinstea să citească stăpînului?

— Cine? Amenemuie, învăţăcelul de la Casa cărţilor. Şi de ce mă întrebi?

— Fiindcă, în numele celui Ascuns, n-aş vrea să iau locul nimănui, îi răspunse Iosif, şi nici să încalc hotarul altuia, răpindu-i slujba ce i-a fost încredinţată spre cinstea lui.

Această neaşteptată rezervă îl impresionă plăcut pe Mont-kav. Din ajun — dacă abia din ajun — îl încercase o stăruitoare presimţire, că destoinicia şi chemarea acestui tânăr îl îndrituiau să concureze aici la slujbe mult mai însemnate decît îşi va fi dat el însuşi jseaima, mai însemnate decît slujba şi persoana lui Amenemuie, cel ce-i citea faraonului, — ba chiar mult mai însemnate; şi, de aceea, această delicateţe îi făcu bine, deşi el era dintre oamenii ca Ruben, pentru care fericirea şi demnitatea sufletească însemnau a fi „drept şi echitabil“, cu alte cuvinte să-şi pună bucuros de acord planurile cu cele ale puterilor superioare, fie chiar şi în sensul propriei abdicări. Prin firea sa, Mont-kav năzuia către această bucurie şi nobleţe sufletească, poate fiindcă nu era foarte sănătos şi, adesea, îl apăsau rinichii. Totuşi, repetăm, grija lui Iosif îi fu plăcută. Îi zise:

— Mi se pare că îngrijorarea ta îţi depăşeşte situaţia. Lasă-i lui Amenemuie şi mie grija de cinstea sa şi de locul unde va fi întrebuinţat. Dealtfel, asemenea îngrijorări sînt din acelaşi aluat cu obrăznicia. Ai auzit porunca.

— Preaslăvitul a poruncit?

— Ce porunceşte vechilul, este poruncă. Şi ce anume ţi-am poruncit chiar acum?

— Să mă duc să mă curăţ.

— Atunci, fă-o!

Iosif se înclină şi se îndepărtă păşind de-a-ndăratelea.

— Usarsif! făcu administratorul, îmblînzindu-şi vocea, iar cel chemat se apropie iarăşi.

Mont-kav îi puse mîna pe umăr.

— Îl iubeşti pe stăpîn? întrebă el, iar ochii săi mărunţi, cu pungile umflate, iscodiră cu o dureroasă stăruinţă chipul lui Iosif.

Iată o întrebare extraordinar de emoţionantă, plină de amintiri şi atît de familiară lui Iosif încă din copilărie! La fel întreba şi Iacob cînd, luîndu-l pe genunchi pe preferatul lui, iscodea chipul copilului, pironindu-l cu ochii căprui, cu pungile umflate, avînd în privire aceeaşi stăruinţă dureroasă. Şi fără să vrea, Usarsif, sclavul cumpărat de curînd, răspunse cu formula potrivită în asemenea cazuri, pe care o repetase mereu, şi care nu-şi pierduse, prin faptul că era impusă, semnificaţia sa intimă.

— Din tot sufletul, din toată inima şi cu toată simţirea mea.

Iar vechilul încuviinţă, clătinînd din cap, cu aceeaşi mulţumire ca Iacob odinioară.

— Asta-i bine, îi zise el. Stăpînul nostru este bun şi mare. Ieri, în livada curmalilor, ai vorbit frumos în faţa lui, şi cum n-ar putea oricine. Mi-am dat seama că te pricepi la mai multe decît să spui noapte bună. Ţi-au scăpat, este adevărat, greşeli, ca, de pildă, cînd ai numit feciorelnică o naştere, numai fiindcă a avut loc sub semnul Fecioarei, dar ţi s-a trecut cu vederea, deoarece eşti tînăr. Zeii însă ţi-au dăruit gînduri frumoase şi ţi-au dezlegat limba, să le îmbini şi să le mlădii ca într-o horă. Stăpînul s-a bucurat de ele şi eşti chemat să stai în spatele jilţului său. Dar şi mie îmi vei fi ucenic şi învăţăcel, cînd umblu prin gospodărie, să deprinzi casa, curtea şi cîmpul, să vezi cum se lucrează şi să cunoşti numărul animalelor noastre, ca să capeţi o vedere de ansamblu şi să poţi oricum ajunge, cu vremea, ajutorul meu, deoarece am multe necazuri pe lumea asta şi adesea nici nu mă mai simt prea grozav. Eşti de acord?

— Dacă nu răpesc, într-adevăr, dreptul nimănui, stînd îndărătul jilţului pe care sade stăpînul sau lîngă tine, îi spuse Iosif, primesc cu cea mai adîncă recunoştinţă, deşi nu fără o oarecare şovăială. Căci, să-ţi mărturisesc în taină, cine sînt şi ce pot face? Tatăl meu, regele turmelor, mi-a îngăduit să învăţ puţin să scriu şi să vorbesc, altminteri m-a lăsat să mă ung doar cu untdelemnul bucuriei, şi nu ştiu nici o meserie, nici cizmărie, nici smolitul corăbiilor, nici olăritul. Cum aş putea, aşadar, avea curajul să umblu printre meseriaşi ce-şi ştiu meseria, unul una, altul alta, ba, să mai am şi îndrăzneala să-i conduc şi să-i supraveghez?

— Crezi cumva că eu mă pricep la cizmărie ori la smolit? i-o întoarse Mont-kav. Nici eu n-aş şti să învîrt roata olarului, nici să fac jilţuri sau sicrie, căci nu-i nevoie şi nimeni nu mi-ar cere s-o ştiu, mai ales nu meseriaşii pricepuţi. Căci eu sînt născut dintr-altă obîrşie şi dintr-altă plămadă decît ei, iar capul meu le pricepe pe toate şi tocmai de aceea am ajuns vechil. Meşteşugarii din feluritele ateliere nu te întreabă ce anume ştii să faci, ci doar cine eşti, căci de aceasta este legată cu totul altă ştiinţă, făurită anume pentru supraveghere. Cel în stare să vorbească în faţa stăpînului ca tine, iar gîndurile frumoase îi vin laolaltă cu vorbele potrivite, nu trebuie să mai stea cocîrjat

asupra unor mărunţişuri, ci trebuie să umble alături de mine printre cei ce trudesc. Conducerea şi supravegherea sînt ale vorbei, nu ale mîinii. Ai de obiectat ceva la cele spuse de mine sau vrei cumva să cîrteşti?

— Nu, mărite vechil. Sînt de acord şi-ţi sînt adînc recunoscător.

— Acesta-i cuvîntul, Usarsif! Iar noi ne vom da cuvîntul, eu, bătrînul şi tu, tînărul, să rămînem uniţi în slujba şi în dragostea ce o purtăm stăpînului nostru Petepre, nobilul, comandantul oştilor faraonului, şi vom încheia între noi o alianţă pentru slujirea sa, iar fiecare dintre noi va rămîne credincios acestei alianţe pînă la sfîrşitul zilelor sale, încît nici moartea celui mai în vîrstă nu o va putea desface, căci dincolo de mormântul lui, celălalt va rămîne credincios alianţei, ca un fiu şi ca un moştenitor, care va trebui să simtă că-şi ocroteşte şi-şi apără tatăl, ocrotindu-l şi apărîndu-l, în unire cu cel mort, pe nobilul nostru stăpîn. Ai înţeles ce ţi-am spus, ai priceput bine? Sau poate gîndul meu îţi pare o toană şi o ciudăţenie?

— Nicidecum, tată al meu şi vechil, răspunse Iosif. Ai vorbit întru totul după mintea şi inima mea, căci de multă vreme mă pricep la asemenea alianţă, ce se încheie cu Domnul şi, totodată, cu aproapele, din evlavie pentru El, şi nimic n-ar putea fi în ochii mei mai firesc şi mai puţin ciudat. Pe capul tatălui meu şi pe viaţa faraonului: sînt al tău.

Acel care-l cumpărase tot îi mai ţinea mîna pe umăr şi, acum, cu cealaltă, luă mîna lui Iosif într-a lui.

— Bine, Usarsif, îi zise el, bine. Du-te şi te curăţă ca să poţi intra în serviciul personal al stăpânului şi să-i citeşti. Dar când nu va avea nevoie de tine, vino să te introduc în gospodărirea casei şi să te învăţ privirea ce le îmbrăţişează pe toate dintr-o dată!

CAPITOLUL CINCI

BINECUVÎNTATUL

Iosif este slujitor personal și lector

Aţi băgat de seamă surîsul oamenilor de rând şi felul lor de a lăsa pleoapele în jos, atunci cînd, printr-o nedreptate părelnică, unul dintre ai lor, la care se gândeau cel mai puţin, se află săltat într-o dată, fără ca ei s-o priceapă şi este chemat spre meniri mai înalte? Zîmbetele acestea şi privirile schimbate între ei şi lăsate în jos cu necaz, încurcate, răutăcioase, pline de invidie şi, deopotrivă, de îngăduinţă, acest aer de acceptare, pe jumătate încîntată, a toanelor sorţii şi ale celor mari, Iosif le-a simţit zilnic în acea vreme: mai întîi, chiar atunci, de îndată, în grădină, ce s-a zvonit că Mont-kav ar vrea să-l vadă — tocmai pe el dintre toţi, pe flăcăiandrul ce se căţăra în palmieri, să-i polenizeze, şi de atunci mereu iarăşi. Căci acum începuse şi capul i-a fost înălţat în diferite feluri: că a ajuns slujitorul preferat al lui Putifar şi acesta i-a încredinţat, cu încetul, ebreului toată casa, cum ne arată şi istoria, asta fusese pregătit mai de mult şi cuprins în germene în cuvintele lui Mont-kav şi în alianţa ce o încheiase cu Iosif, şi era gata pînă în amănunt în această

alianţă, cum este arborele, ce creşte încet şi an de an, gata, în sămînţă, încât nu-i trebuie decât timp să crească şi să se împlinească.

Iosif primi, aşadar, şorţul de argint şi coroniţa de flori, care alcătuiau livreaua celor care slujeau în sufragerie şi nu mai trebuie spus că arăta deosebit de bine. Căci aşa trebuiau să arate toţi cei cărora le era îngăduit să servească la masă pe Petepre şi ai lui; dar acest fiu ai unei mame gingaşe, se mai deosebea de ceilalţi printr-o strălucire mai puternică, ce nu era numai de natură fizică, ci în ea se îmbinau spiritualul şi corporalul şi se scoteau în evidenţă reciproc.

Sta îndărătul jilţului, lui Petepre, pe estradă, sau, mai curînd, la început, lîngă platforma de piatră, spre partea unde zidul era căptuşit cu lespezi de piatră şi unde îşi aveau locul un urcior şi pocale de bronz. Căci atunci cînd membrii înaltei familii intrau în sufragerie, fie din sala de la miazănoapte, fie din cea de la apus, pe această platformă, spre care ducea o treaptă, trebuia să li se toarne apă pe mîini; iar Iosif avea îndatorirea s-o toarne pe mîinile lui Putifar, mici şi albe, împodobite cu inele cu scarabei sau cu peceţi, pentru ca, după aceea, să-i întindă un ştergar înmiresmat, spre a şi le zbici. Şi, în timp ce stăpînul se ştergea pe mîini, Iosif trebuia să alerge cu pas uşor pe rogojinile şi lăicerele multicolore ale sălii, să ajungă pe estrada pe care erau jilţurile stăpînilor, adică ale venerabililor părinţi de la catul de sus, al fiului lor şi al stăipînei Mut-em-enet. Trebuia să stea în spatele jilţului lui Putifar, să-l aştepte pe stăpîn acolo şi să-i prezinte mâncărurile pe care i le treceau alţi sclavi, îmbrăcaţi cu şorţuri de argint. Căci Iosif nu mai alerga acum de colo pînă colo, spre a aduce şi strînge lucrurile, ci alţii i le înmînau, iar el, la rîndul său, le oferea Prietenului faraonului, în aşa fel, încît acesta lua din mîinile lui tot ce alegea şi mînca.

Sufrageria era înaltă şi luminoasă, cu toate că strălucirea zilei nu pătrundea de-a dreptul, ci numai din încăperile vecine, îndeosebi prin vestibulul dinspre apus, prin cele şapte porţi şi prin ferestrele de deasupra acestora, ce aveau plăci de piatră frumos ajurate. Dar pereţii erau foarte albi şi sporeau lumina zilei, fiind împodobiţi de frize pictate de jur împrejurul încăperii, pînă pe sub tavanul deopotrivă alb, străbătut de grinzi de culoarea cerului albastru, la care ajungeau capitelurile multicolore ale stîlpilor de lemn, vopsiţi tot în albastru şi înfipţi în piedestale masive, rotunde şi albe. Stîlpii de lemn de culoarea azurului erau o podoabă frumoasă; şi elegantă şi frumoasă, plină de ornamente strălucite şi de belşug, era sufrageria de toate zilele a lui Putifar: jilţurile stăpînilor, de abanos şi de fildeş, împodobite cu capete de lei şi acoperite cu perne brodate de puf, lampadarele somptuoase şi trepiedele în care ardeau mirodenii de-a lungul pereţilor, cupele aşezate pe suporturi, urnele pline cu alifii mirositoare şi, pe socluri, urcioarele de vin cu toarte late, încununate cu flori, precum şi tot ce strălucea ca veselă şi tacîmuri trebuincioase servirii unor persoane alese. La mijlocul încăperii se mai afla şi un bufet mare, bogat încărcat, ca masa de jertfe a lui Amon, cu mulţime de mîncăruri, de pe care sclavii de legătură luau neîncetat tipsiile şi le înmînau celor care îi serveau direct pe stăpîni, mult prea multe feluri ca înaltele feţe de pe estradă să le fi putut mînca: era o expoziţie fastuoasă de gîşte, de raţe şi de buturi de bou fripte, de legume, de prăjituri şi pîini, de castraveţi, pepeni galbeni şi fructe de Siria. Iar în mijlocul tuturor acestor bucate, ieşea în evidenţă o tipsie de aur, dăruită lui Petepre de faraon cu prilejul Anului Nou, înfăţişînd un templu sub arbori exotici, plini de maimuţe căţărate prin crengi.

Cînd Petepre şi ai lui stăteau la masă în sufragerie, domnea o tăcere vătuită. Tălpile goale ale servitorilor nu făceau nici un zgomot pe rogojini, iar stăpînii, de atîta respect reciproc, nu schimbau decît puţine vorbe, pe şoptite. Se aplecau grijulii unii spre alţii, oferindu-şi, în răstimpurile dintre felurile de mîncare, floarea de lotus, spre a fi mirosită, sau, cîteodată, îşi vîrau în gură unul altuia

cîte o bucăţică mai bună, iar grija delicată pe care o vădea fiecare faţă de vecinul său, crea o atmosferă stingheritoare. Jilţurile erau aşezate două cîte două, cu un spaţiu liber între ele. Petepre şedea lîngă aceea care îl născuse, iar Mut, stăpîna, lîngă bătrînul Hui.

Aceasta nu arăta totdeauna aşa cum îi apăruse lui Iosif, pentru prima dată, în curte, ca o vedenie ce plutea în aer, cu o coafură cîrlionţată, chiar din părul ei, şi pudrată cu aur. Adesea, purta o perucă lucrată cu artă, albastră, bălaie sau castanie, cu bucle mici, care-i atîrnau destul de jos, pînă pe umeri, şi era încununată cu o diademă. Coafura ei, amintind de năframa purtată pe cap de sfincşi, era tăiată în formă de inimă deasupra frunţii albe, iar cîteva şuviţe de păr sau buclişoare, cu care stăpîna se juca uneori, îi atîrnau de-a lungul obrajilor, încadrîndu-i chipul deosebit, în care gura şi ochii contrastau izbitor; ochii severi, întunecaţi, abia se mişcau, pe cînd gura, sinuoasă, era ciudat surpată la colţuri. Braţele ei, albe şi goale, păreau sculptate şi lustruite de artiştii lui Ptah: păreau divine, cînd gesticulau în timpul mesei şi, văzute de aproape, nu erau mai puţin atrăgătoare decît de departe.

Prietenul faraonului mînca mult cu gura lui frumos desenată, se înfrupta din toate, deoarece avea de întreţinut un adevărat turn de carne. Ba, mai trebuia, la fiecare masă, să i se umple de mai multe ori pocalul, dintr-o cană cu gîtul lung, căci vinul îi încălzea plăcut conştiinţa de sine şi-i îngăduia să se creadă, cu tot acel Hor-em-heb, un adevărat şi autentic comandant de oşti.

O sclavă drăgălaşă şi sclifosită, ce o servea numai pe stăpînă, plutea în jurul acesteia, goală sub un voal dintr-o ţesătură ca de paianjen (Iacob, tatăl, să nu fi văzut aşa ceva!) — însă Mut-emenet nu prea avea poftă de mîncare, încît părea să vină la masă doar pentru a se supune obiceiului şi ceremonialului: lua cîte o raţă friptă, muşca uşor şi ca din vîrful buzelor, abia deschizîndu-şi gura, din pieptul ei, şi imediat o şi arunca într-un vas de metal. — Cît despre venerabilii părinţi, veşnic întovărăşiţi de micuţele fete prostuţe (căci nu răbdau şi nu îngăduiau să fie slujiţi de persoane adulte) — aceştia se mărgineau să cîrtească într-una şi să se vaicăre, neluînd parte la masă decît din bunăcuviinţă, sătui după două-trei îmbucături dintr-o legumă sau din vreo prăjitură oarecare, mai ales că bătrînul Hui trebuia să aibă mereu grijă că stomacul n-ar suporta mai mult, i s-ar face rău şi l-ar trece cu sudori reci. — Câteodată, Bez-em-heb, Iuibitul-de-zeu, piticul burlac, se aşeza pe treptele estradei şi ronţăia la picioarele stăpîniior, deşi prînzea în toată legea la un fel de masă a mareşalilor casei, la care mîncau Mont-kav însuşi, Dudu, mai- marele peste besecteaua cu giuvaeruri, şeful grădinar Pîntece-învăpăiat şi cîţiva scriibi, adică toţi slujbaşii mai de seamă ai casei, şi, curînd, şi Iosif, numitul Usarsif, sclavul kabir ce-l servea pe stăpîn; — alte ori Vizirul bufon, îmbrăcat cu vechiturile lui sărbătoreşti, executa, în jurul marelui bufet, cîteva danţuri comice. Adesea, un bătrîn harpist, cinchit într-un colţ îndepărtat al sufrageriei, îşi purta uşor degetele, uscate şi strîmbe, pe strune, murmurînd cîntece ale căror vorbe nu se prea puteau desluşi. Era orb, aşa cum se potivea unui cîntăreţ, şi se pricepea, oarecum, să şi prorocească, deşi destul de şovăielnic şi de nesigur.

Aşa se desfăşura în fiecare zi masa lui Petepre. Deseori, se întîmpla ca şambelanul să fie oprit la prînz de către faraon, chiar în palatul Merima't, dincolo de fluviu, ori îşi întovărăşea zeul în luntrea regală, în susul şi în josul Nilului, cînd acesta inspecta carierele de piatră, minele, sau construcţiile de pe pămînt şi de pe apă. În acele zile, ceremonialul mesei era suprimat, iar sala albastră rămînea goală. Dar în zilele cînd stăpînul era acasă, îndată după terminarea prînzului şi după nenumăratele mărturisiri reciproce de duioşie, venerabilii părinţi erau conduşi la catul de sus, iar nora lor, preoteasa Lunii, trecea în camera sa de odihnă, hărăzită ei în locuinţa principală,

despărţită de odaia de culcare a soţului prin marea sală hipostilă de la miazănoapte; sau, precedată şi urmată de alaiul ei, Mut se întorcea, tolănită în lectica împodobită cu capete de lei, în casa femeilor — atunci Iosif trebuia să-l însoţească pe Putifar într-una din sălile vecine, aerată şi împodobită cu firizi pictate de-a lungul a trei pereţi, al patrulea fiind înlocuit de coloane zvelte: aveau de ales între cea dinspre miazănoapte, în prelungirea sălii în care se dădeau ospeţele şi aveau loc primirile, şi cea de la apus, şi mai frumoasă încă, fiindcă dădea spre arborii grădinii şi chioşcul de pe dîmb. În schimb, cealaltă sală îngăduia stăpînului să îmbrăţişeze de acolo, dintr-o privire, curtea gospodăriei, hambarele şi grajdurile. Era şi mai răcoroasă.

În amândouă se aflau nenumărate obiecte minunate, la care Iosif se uita cu acel amestec de admiraţie, îndoială şi ironie, cu care privea înalta civilizaţie a ţării Egiptului: erau daruri pe care faraonul, în bunăvoinţa sa, le făcuse şambelanului său şi şefului onorific al oştirilor, ca, de pildă, uimitoarea capodoperă de aur din sufragerie, toate fiind aşezate la vedere pe scrinuri ori pe poliţe sau atîrnate pe pereţi — mici statuete turnate în aur şi în argint, sau din abanos şi fildeş, înfăţişîndu-l toate pe regescul donator, Neb-ma-re-Amenhotpe, un bărbat gras şi bondoc, îmbrăcat în diferite veşminte de ceremonie, purtînd coroane şi pieptănături felurite; mai erau sfincşi de bronz, tot cu capul zeului; tot soiul de opere de artă, reprezentând animale ca, de pildă, o turmă de elefanţi alergînd, paviani cinchiţi sau o gazelă cu flori în gură; vase preţioase, oglinzi, evantaie, cravaşe; dar, mai ales, arme, arme de luptă, în număr mare şi de toate soiurile: securi, pumnale, cuirase de solzi şi scuturi învelite cu piei de animale, arcuri şi platoşe de bronz; rămîneai uimit că faraonul, care era, într-adevăr, urmaşul unor mari cuceritori, dar, în ceea ce îl privea, nu mai era un om al bătăliilor, ci un constructor, avînd mereu planuri noi, şi un prinţ bogat al păcii, îl putuse totuşi copleşi pe curteanul său cu atîtea arme — tocmai pe acest turn-Ruben, care, prin structură, tot nu părea înclinat să-i înece în valuri de sînge pe mîncătorii de gumă şi pe locuitorii pustiei.

Printre mobilele sălilor erau şi cîteva dulapuri frumoase încărcate cu cărţi şi, în vreme ce Putifar îşi tolănea greutatea cărnii pe un pătuţ delicat, de paradă, ce părea, sub apăsarea lui, şi mai delicat, Iosif se apropia de unul din dulapuri pentru a propune ce să citească: dacă să desfăşoare sulul cu păţaniile naufragiatului pe insula dihăniilor; ori istoria regelui Kufu şi a acelui Dedi, care se pricepea să pună la loc un cap descăpăţînat; ori dreapta şi adevărata istorisire a cuceririi cetăţii Ioppe, de către Tuti, marele ofiţer al majestăţii sale faraonul Men-heper-Re-Tutmes al treilea, care introdusese în cetate cinci sute de oşteni ascunşi în saci şi panere; ori povestea cu acel copil de rege, căruia ursitoarele îi prorociseră că va pieri din pricina unui crocodil, a unui şarpe sau a unui cîine — şi încă multe altele. Să tot alegi! în dulapurile din cele două săli, Petepre avea o bibliotecă frumoasă şi variată, ce cuprindea atît hazlii povestiri născocite şi fabule glumeţe, ca *Lupta pisicilor şi a gîştelor*, cît şi scrieri interesante din punct de vedere dialectic, ca, de pildă, apriga dispută epistolară dintre scribii Hori şi Amenemone, sau texte religioase şi magice, tratate de înţelepciune, scrise într-un limbaj obscur şi artificial, cronici regeşti, începînd din vremurile zeilor pînă în timpul regilor păstori străini, în care, pentru fiecare din fiii Soarelui, era pomenită data urcării pe tron şi cît le-a dăinuit domnia, apoi mai erau analele tuturor evenimentelor istorice memorabile, cuprinzînd şi ridicările excepţionale de biruri şi jubileele cele mai însemnate. Din bibliotecă nu lipsea nici *Cartea despre respiraţie*, nici cartea *Despre străbaterea veşniciei*, şi nici cartea *Numele să înfloreascâ*, precum şi un tratat geografic savant al lumii de dincolo.

Putifar le ştia pe toate foarte bine. Dacă, totuşi, le mai asculta, era pentru desfătarea pe care o simţea auzind încă o dată lucruri devenite familiare, aşa cum reasculţi muzică. Atitudinea lui faţă

de cele propuse spre lectură era cu atît mai firească cu cît la cea mai mare parte a acestor opere nu interesa povestirea în sine, ci accentul se punea pe farmecul stilului, pe raritatea şi eleganţa formei. Iar Iosif, şezînd ca un scrib, cu picioarele îndoite sub el, sau stînd drept în faţa unui fel de pupitru liturgic, citea perfect: curgător, exact, lipsit, în aparenţă, de orice pretenţie, dramatic cu măsură şi cu o atît de firească stăpînire a cuvîntului, încît, pe buzele sale, textele cele mai grele şi mai artificial-literare, căpătau un aer de improvizaţie sprintenă şi un ton de conversaţie. Citind, pătrundea în adevăr în inima celui ce-l asculta, şi de aceste ore de lectură trebuie să ţinem seama, dacă vrem să pricepem mai bine ascensiunea lui în favoarea egipteanului.

Adesea, dealtfel, Putifar aţipea, legănat de glasul stăpînit, dar plăcut al sclavului, care îi vorbea, pe un ton egal şi înţelept. Deseori intervenea vigilent în timpul lecturii, îndrepta pronunţia lui Iosif, comenta pentru sine şi pentru lector vreo întorsătură de condei retorică sau făcea critica literară a textului ascultat, iar atunci cînd înţelesul nu era prea limpede, îl discuta cu tînărul său lector, încîntat de pătrunderea spirituală şi de iscusinţa în materie de exegeză a acestuia. Cu timpul, stăpînul începu să vădească un gust deosebit şi o anumită înclinaţie faţă de cîteva opere literare potrivite cu sensibilitatea sa: de pildă, avea o preferinţă pronunţată pentru *Cîntarea celui trudit de viaţă întru slăvirea morţii*, pe care, pe măsură ce Iosif îşi îndeplinea mai des funcţia de lector, îl punea mereu iarăşi să i-o recite. Pe un ton nostalgic şi egal, moartea era asemuită în această lucrare cu multe lucruri bune şi gingaşe: cu vindecarea după o boală grea sau cu mireasma smirnei şi a lotusului, cu şederea sub o pînză de adăpost împotriva vântului pe o zi vîntoasă, sau cu o băutură răcoritoare băută pe ţărm, cu „drumul prin ploaie“, cu întoarcerea năierului pe corabia de război, cu revederea casei şi a căminului după ani îndelungaţi de captivitate şi cu multe alte lucruri ce pot fi dorite. Ca acestea toate, spunea poetul, i se înfăţişa moartea; şi Putifar asculta cuvintele care picurau, rostite cu grijă, de pe buzele lui Iosif, cum asculţi o muzică pe care o cunoşti prea bine.

O altă bucată literară care-l fermeca şi care trebuia, adeseori, să-i fie declamată, era întunecata şi înfricoşătoarea prorocire a năprasnicelor tulburări din cele două ţări egiptene, culminînd într-o anarhie sălbatică şi într-o înfiorătoare răsturnare a tuturor lucrurilor, drept care bogaţii ajungeau săraci, iar săracii, bogaţi, situaţie ce ar fi mers mînă în mînă cu golirea templelor de credincioşi şi cu totala delăsare faţă de practicele religioase. Nu se putea şti de ce lui Petepre îi făcea de fapt atîta plăcere să i se recite această prorocire; poate din pricina fiorului ce-l încerca şi care putea fi plăcut, căci, deocamdată, bogaţii mai erau bogaţi, iar săracii, tot săraci, iar lucrurile vor rămîne aşa pe mai departe, atîta vreme cît se evita dezordinea şi li se vor aduce daruri zeilor. Nu-şi rosti părerea despre asta, după cum nu comentă vreodată *Cîntarea celui trudit de viaţă*; aceeaşi tăcere o păstră şi faţă de *Cîntecele pentru desfătare*, care erau doar vorbe mieroase şi văicăreli de iubire. Aceste romanţe exprimau bucuriile şi necazurile unei mici prinzătoare de păsărele, îndrăgostită nebuneşte, care gungureşte de dorul unui tînăr şi tînjeşte să-i fie soţie, ca braţul iubitului să se culce de-a pururi pe al ei. Dacă la noapte nu va veni, gemea ea într-un grai dulce ca mierea, atunci va fi ca una ce zace în mormânt, căci el îi era sănătatea şi viaţa. Dar nu-i despărţea decît o neînţelegere, căci şi tânărul zăcea în iatacul lui şi da de ruşine arta vracilor cu boala lui, dragostea. Apoi, fata sfîrşi prin a-l găsi unde zăcea şi nu-şi mai chinuiră inimile unul altuia, ci se făcură unul pe altul primii de pe lume, şi mînă în mînă, cu obrajii îmbujoraţi, se preumblară prin grădina înflorită a fericirii lor. Din cînd în cînd, Petepre cerea să i se citească gunguritul. Atunci asculta cu atenţie rece, cu chipul împietrit şi privirea rătăcind încet de ici-colo şi niciodată nu arăta că i-ar plăcea sau nu aceste cîntece.

Dar într-un rînd, după mai mult timp, îl întrebă pe Iosif cum găsea *Cîntecele pentru desfătare*, şi aceasta a fost întîia oară cînd stăpînul şi slujitorul atinseră iarăşi, în treacăt, domeniul acelei convorbiri-examen din livada de palmieri.

— Declami atît de bine aceste cîntece, îi spuse Putifar, încît parcă le aud chiar din gura micii prinzătoare de păsări şi a flăcăului ei. Îţi plac cumva mai mult decît altele?

— Rîvna mea să te ştiu mulţumit, îi răspunse Iosif, e aceeaşi, marele meu stăpân, oricare ar fi subiectul.

— Se prea poate. Dar mă gîndesc că spiritul şi inima celui ce citeşte aduc un ajutor mai mult sau mai puţin prielnic unei asemenea rîvne. Subiectele ne sînt mai apropiate sau mai depărtate. Nu vreau să spun că citeşti cartea aceasta mai bine decît altele. Asta însă nu te împiedică s-o poţi prefera altora la lectură.

— Înaintea ta, îi zise Iosif, înaintea ta, stăpîne, citesc cu aceeaşi plăcere oricare carte.

— Mda, bine. Totuşi, vreau să-ţi aflu părerea. Găseşti că aceste cîntece sînt frumoase?

Iosif luă atunci o expresie cinică şi dispreţuitoare.

— Destul de frumoase, făcu el strîmbînd din buze. Frumoase, fără îndoială, căci fiecare cuvînt este înmuiat în miere. Oricum, sînt poate prea naive; puţin cam prea.

— Naive? se miră Putifar. Dar o operă care exprimă în chip desăvârşit simplitatea şi înfăţişează măiestrit o stare pilduitoare, cum se întîmplă mereu printre copiii oamenilor, va dăinui nenumăraţi ani jubiliari. Anii tăi te îndreptăţesc să judeci dacă aceste cîntece descriu măiestrit starea asta pilduitoare.

— Mi se pare, i-o întoarse Iosif, că vorbele pe care le schimbă această prinzătoare de păsărele cu tînărul ce zace din dragoste redau perfect starea de exemplară simplitate şi o fixează într-un mod durabil.

— Doar ţi se pare? îl întrebă Purtătorul evantaiului. Mă bizuiam pe experienţa ta. Eşti tînăr şi frumos la chip, însă vorbeşti de parcă nu te-ai fi plimbat chiar niciodată cu o asemenea fată seducătoare prin grădina înflorită.

— Tinereţea şi frumuseţea, îi răspunse Iosif, pot însemna, câteodată, o podoabă mai severă decît cea cu care această grădină îi încununează pe copiii oamenilor. Sclavul tău, stăpîne, cunoaşte o plantă mică, veşnic verde, simbol al tinereţii şi al frumuseţii şi, totodată, o podoabă a jertfei. Cine o poartă este apărat, iar cel pe care îl împodobeşte, predestinat.

— Vorbeşti de mirt?

— Da, de el. Ai mei şi cu mine îi zicem „Nu-mă-atinge“.

— O porţi şi tu?

— Sămînţa mea şi neamul nostru o purtăm. Dumnezeul nostru s-a logodit cu noi şi e un logodnic gelos, deoarece e singuratic şi îl mistuie dorul fidelităţii. Iară noi sîntem ca o logodnică a fidelităţii sale, închinată şi apărată întru credinţa sa.

— Cum, voi toţi?

— În principiu, toţi, stăpîne. Însă dintre căpeteniile şi prietenii lui Dumnezeu, din neamul nostru, însuşi Dumnezeu obişnuieşte să-l aleagă pe unul care să-i fie logodit în mod deosebit, în podoaba tinereţii sale închinate. Tatălui i se cere să-l aducă pe fiu ca jertfă de tot. Dacă poate, o face. Dacă nu, i se face.

— Nu-mi place să aud, spuse Putifar, răsucindu-se pe-o parte şi pe alta în pat, că i se poate cuiva face ce nu vrea şi nici nu poate. Vorbeşte-mi, Usarsif, despre altceva!

— Pot îndulci pe dată spusele mele, îi răspunse Iosif, căci oarecare îngăduinţă şi îndurare există, de bună seamă, în jertfirea de tot. Într-adevăr ce este cerut poruncitor este totodată interzis şi socotit păcat, încît sîngele unui animal trebuie să curgă în loc de sîngele fiului.

— Ce cuvînt anume ai întrebuinţat acum? Socotit — drept ce?

— Drept păcat, marele meu stăpîn. Socotit drept păcat.

— Ce-i asta — păcatul?

— Tocmai asta, stăpîne: este pretins şi, totuşi, neîngăduit, poruncit, dar blestemat. Sîntem, ca şi singurii pe lume, care ştim ce este păcatul.

— Asta trebuie să fie o cunoaştere chinuitoare, Usarsif, şi îmi pare o contrazicere plină de suferinţă.

— Şi Dumnezeu suferă din pricina păcatelor noastre, şi noi suferim laolaltă cu El.

— Şi, după cum încep eu să bănui, îl întrebă Putifar, şi a te plimba prin grădina prinzătoarei de păsări, ar fi, după concepţia voastră, un păcat?

— Chiar a asta miroase, stăpîne. Dacă mă întrebi, atunci hotărît, da. N-aş putea spune că ne place prea tare, să compunem cîntece ca *Desfătarea*, deşi am fi şi noi în stare, la nevoie. Grădina asta — nu că am socoti-o ţara Şeolului, nu vreau să merg prea departe. Ea nu este pentru noi pricină de scîrbă, ci de teamă, un domeniu demonic, un ţinut al poruncii blestemate, plin de gelozia lui Dumnezeu. Două fiare îi străjuiesc intrarea: una se numeşte „Ruşinea“, cealaltă „Vina“. Şi o a treia fiară pîndeşte dintre ramuri, pe nume „Rîsul batjocoritor“.

— După toate astea, îi zise Petepre, încep să înţeleg de ce socoteşti naivă *Cîntarea Desfătării*. Totuşi, nu mă pot împiedica să gîndesc, că este pe cît de ciudat, pe atît de primejdios pentru viaţa unui neam, faptul că starea de pilduitoare simplitate poate fi, în ochii lui, un păcat şi un rîs batjocoritor.

— Asta îşi are la noi istoria sa, îşi are locul în timp şi în istorii, stăpîne. Starea pilduitoare este dintîi, apoi se diversifică. A fost un bărbat şi prieten al lui Dumnezeu, ce era tot atît legat de o femeie gingaşă, pe cît era legat de însuşi Dumnezeu, iar această istorie a părinţilor a fost pilduitoare de simplitate. Dar Dumnezeu îi răpi, din gelozie, soţia, prăvălind-o în moarte, însă, de acolo, ea reînvie, pentru tată, sub alt chip, cel de flăcău-fiu şi, în făptura acestuia, el continua s-o iubească pe cea gingaşă. Astfel moartea făcu din iubită un fiu, în care ea trăia, şi care era un flăcău numai prin puterea morţii. Însă dragostea pe care tatăl i-o purta fiului, era o dragoste preschimbată prin scufundarea în moarte — o dragoste ce nu mai avea înfăţişarea vieţii, ci a morţii.

În felul acesta, cum vede stăpînul, în istoria asta s-au petrecut multe, în toate felurile, şi destul de puţin exemplare.

— Flăcăul-fiu, zise Putifar zîmbind, era desigur acelaşi despre care mi-ai spus, cu o exagerare foarte mare, că naşterea sa ar fi feciorelnică, numai fiindcă avusese loc sub semnul Fecioarei?

— Poate, stăpîne, vei binevoi, în bunătatea ta, îi răspunse Iosif, să mai îndulceşti mustrarea după cele auzite sau poate chiar o vei lepăda — cine ştie? Căci dacă fiul nu s-ar întrupa în flăcău decît prin puterea morţii, adică este însăşi mama-sa remodelată de moarte şi este, aşa cum stă scris, seara femeie, iar, dimineaţa bărbat — oare nu s-ar putea, cîntărind bine toate, să vorbim, cu drept cuvînt, de feciorie? Dumnezeu mi-a ales neamul şi noi, cu toţii, purtăm podoaba de jertfă a logodnicilor. Dar unul o poartă încă o dată şi este păstrat geloziei lui Dumnezeu.

— Să ne oprim aici, prietene, îi spuse Putifar. Am ajuns departe cu sporovăiala, de la simplu la compus. Dar de vreme ce mă rogi, îmi voi îndulci întrucîtva mustrarea, ba mi-o voi retrage, să rămînă doar o nimica toată. Şi acum, citeşte-mi altceva! Citeşte-mi *Călătoria de noapte a soarelui prin cele douăsprezece case ale lumii subpămîntene* — căci de mult n-am mai auzit-o, deşi mi-amintesc din ea de cîteva maxime frumoase şi vorbe alese.

Şi Iosif citi *Călătoria soarelui în lumea subpămînteană* cu un gust desăvîrşit, în aşa fel încît îl distra pe Putifar: expresia este la locul ei, căci glasul lectorului şi splendoarea textului citit întreţinură, într-adevăr, în sufletul ascultătorului euforia de care-l umpluse convorbirea precedentă — după cum flacăra este întreţinută pe altarul de jertfă, hrănind-o pe dedesubt şi presărîndu-i deasupra suave mirodenii — acea euforie, pe care sclavul ebreu se pricepea s-o stîrnească mereu iarăşi în sufletul lui Putifar, şi care era totuna cu încrederea, fie în sine însuşi, fie în slujitorul lui. De încredere depindea totul, pe care Iosif i-o insufla lui Putifar în amîndouă sensurile, şi de creşterea acestei încrederi, şi de aceea am reconstituit întocmai, măcar aici, această convorbire, pe care versiunile anterioare ale istoriei au neglijat-o, ca şi episodul cu examenul din livada cu palmieri.

Dar nu putem repeta toate convorbirile de-a lungul cărora euforia acestei încrederi a fost hrănită şi s-a consolidat, ajungînd la acea preferinţă absolută, care a făcut norocul lui Iosif. E destul că am pomenit aici cîteva pilde mai vădite ale metodei pe care Iosif o întrebuinţă pentru a-şi „măguli“ şi a-şi „ajuta“ stăpînul, potrivit legămîntului făcut cu minunatul Mont-kav, spre binele lui Putifar. Da, putem folosi cuvîntul „metodă“ fără teamă că e rece, deoarece noi ştim că, în arta cu care Iosif îşi trata stăpînul, calculul şi căldura inimii se împleteau într-un fel întru totul înrudit, ca şi în relaţiile sale cu mai înalte Singurătăţi. Dealtfel, ne întrebăm, poate oare căldura inimii s-o scoale vreodată la capăt fără oarecare ştiinţă a calculului şi fără o tehnică iscusită, cînd este să se realizeze — de pildă, cînd îşi propune să trezească un sentiment de încrezătoare euforie? Încrederea sălăşluieşte rar între oameni; dar la stăpîni constituiţi trupeşte ca Putifar, stăpîni onorifici cu o stăpână onorifică alături, o neîncredere generală şi nedeterminată îndreptîndu-şi arţagul împotriva tuturor celor cărora nu li s-a întîmplat ca lor, alcătuieşte chiar toată temelia vieţii, şi nimic nu ar putea să le dea sentimentul neobişnuit pentru ei, şi cu atît mai fericitor, al încrederii, decît descoperirea că, în mijlocul pizmuitei colectivităţi, unul poartă în păr podoaba severă a mirtului, care îi despoaie mîngîietor făptura de obişnuitul caracter neliniştitor. Cu socoteală, deci, cu metodă, Iosif i-a înlesnit lui Putifar această descoperire. Cel ce crede, însă, că ar trebui să se indigneze de asta, este rugat să facă uz de avantajul că ştie de mult istoria pe care o povestim şi,

privind în viitor, să-şi aducă aminte că Iosif n-a trădat cumva încrederea astfel dobândită, ci că i-a rămas cu adevărat credincios în furtuna ispitei, potrivit alianţei ce o încheiase cu Mont-kav, jurând pe capul lui Iacob şi, pe deasupra, şi pe viaţa faraonului.

Iosif crește ca lîngă un izvor

Cînd se elibera, deci, de îndatoririle faţă de persoana lui Putifar, Iosif îl însoţea pe Mont-kav, căruia îi spunea „tată“ încă de pe atunci, cînd colinda cu el, de-a lungul şi de-a latul domeniului, ca ucenicul şi învăţăcelul său, iniţiindu-se în arta de a veghea, la tot şi la toate, printre oamenii care surîdeau şi-şi lăsau pleoapele în jos. Mai întotdeauna, din cei ce-l însoţeau pe vechil făceau parte şi alţi slujbaşi ai casei, ca Ha'ma't, scribul paharnic şi Meng-pa-Re, scribul grajdurilor şi al temniţei. Dar aceştia erau oameni mediocri, fericiţi cînd izbuteau să răspundă cît de cît cerinţelor domeniului restrîns al activităţii lor, ţinînd în rînduială, spre mulţumirea vechilului, oameni, animale materiale şi evidenţa lor scrisă, şi nu se gîndeau mai departe sau mai sus, lucru pentru care ar fi fost nevoie de un cap cu aptitudini generale, şi nici nu pretindeau aşa ceva — suflete molatice, bucuroase să însemne doar poruncile dictate şi cărora nici nu le trecea prin cap că ar putea fi născuţi pentru supraveghere şi conducere, şi tocmai din pricina asta nici nu erau. Ajunge să-ţi dea în gînd că Dumnezeu are cu tine planuri ascunse, întru îndeplinirea cărora se cere să-i vii în ajutor: atunci sufletul se struneşte, inteligenţa se învredniceşte să-şi subordoneze lucrurile şi să le stăpînească, chiar de-ar fi atît de complexe ca acelea din binecuvîntata gospodărie a lui Petepre, de la Vese, din Egiptul de sus.

Erau, într-adevăr, complexe şi, dintre cele două ţeluri ale lui Iosif, primul, de a ajunge un slujitor personal, consolator şi indispensabil al lui Putifar, şi al doilea, ca acesta să-i dea toată casa pe mînă, cel din urmă era, desigur mai greu de atins. Mont-kav, sub oblăduirea căruia Iosif găsise gospodăria, se plîngea pe drept cuvînt că, pentru el, lumea asta era o adevărată caznă: căci, chiar şi cu un cap foarte bun pentru vederea de ansamblu, era cam multă muncă pentru un bărbat, care, pe deasupra, nu se simte prea grozav cu rinichii, astfel încît se poate înţelege că Mont-kav a folosit bucuros prilejul să atragă un tînăr ajutor de nădejde şi să-l formeze ca locţiitor, deoarece, fără îndoială, căutase încă de mult, pe tăcute, asemenea om.

Petepre, prietenul faraonului, căpetenia oştilor palatului şi mai-marele călăilor (potrivit titlului său), era un om foarte bogat, în stil mult mai mare decît Iacob la Hebron, iar averea sa creştea văzînd cu ochii; căci nu numai că avea leafă mare de curtean şi daruri multe, regeşti, iar gospodăria lui era numai în parte moştenită, grosul însă, îndeosebi din pămînturi, fiind tot un dar din mila zeului, iar banii primiţi intrau mereu în gospodărie şi o hrăneau, — şi astfel toată averea producea şi sporea mereu. El însă nu ştia decît să se poarte pasiv faţă de treburile gospodăriei şi se îngrijea doar de păstrarea huidumei sale de carne cu hrană bună, a conştiinţei sale de bărbat cu vînătorile în smîrcuri şi a spiritului său cu lecturi. Tot restul era lăsat în seama vechilului care, cînd îl ruga respectuos să cerceteze socotelile, se alegea doar cu o privire aruncată, nepăsătoare, peste scripte şi, îndeobşte, cam următorul răspuns:

— Bine, bine, Mont-kav, bătrîne, totul este în regulă. Ştiu, mă iubeşti şi le faci pe toate cît poţi de bine, ceea ce înseamnă mult, căci destoinicia ta e mare. Socotelile astea, privitoare la grîu şi

alac, sînt exacte? Da, fără îndoială, sînt exacte, cum, dealtfel, mi-am dat seama dintr-o privire. Sînt încredinţat că-mi eşti devotat ca aurul şi dăruit trup şi suflet. Oare s-ar putea să fie altfel? Nu, cu neputinţă, deoarece îţi cunosc firea, dar şi pentru că ar fi îngrozitor şi dezgustător să mă păgubeşti. Din dragoste pentru mine, tu socoţi treburile mele ca fiind ale tale — bine, ţi le las în seamă tocmai din pricina dragostei tale, că doar n-o să te păgubeşti singur, din neglijenţă sau din ceva şi mai rău, în propriile tale interese. Dealtminteri, Cel ascuns ar vedea totul, iar tu ai sfîrşi, mai tîrziu, în chinuri. Socotelile pe care mi le înfăţişezi sînt exacte. Ia-le şi-ţi mulţumesc mult. Dealtfel, tu n-ai nici soţie, nici copii, în folosul cărora m-ai putea păgubi. În folosul tău? Tu nici nu eşti prea sănătos — măcar că ai o cherestea bună şi mult păr pe trup, totuşi pe dinăuntru eşti cumva cam viermănos, de eşti adesea gălbejit la faţă, iar pungile de sub ochi ţi se umflă mereu, încît, pesemne, n-o să ajungi la adînci bătrineţe. Aşa stînd lucrurile, la ce ţi-ar sluji să-ţi silniceşti dragostea pentru mine, păgubindu-mă? Pe de altă parte, doresc din tot sufletul să îmbătrîneşti în slujba mea, căci nici nu ştiu în cine aş putea să mă încred, ca în tine. Cum este mulţumit Hun- Anup, vraciul, de starea ta? Îţi prescrie buruieni şi rădăcini care-ţi priesc şi-ţi sînt de folos? Nu mă pricep la alde astea, sînt sănătos, deşi nu-s atît de păros. Dar, dacă Hun-Anup nu cunoaşte un leac bun, iar boala ta se înrăieşte, atunci vom chema un medic de la templu. Căci, deşi faci parte dintre slugi, şi de fapt, în caz de boală, trebuie să te îngrijească Pîntece-învăpăiat, totuşi tu-mi eşti prea drag ca să nu cer ajutorul unui medic învăţat din Casa cărţilor, dacă trupul tău are nevoie de el. Nu-mi mulţumi, prietene, căci o voi face din pricina dragostei ce mi-o porţi, dar şi fiindcă socotelile tale sînt fără cusur. Iată, ia-le îndărăt şi poartă-te, în toate, ca şi pînă acum!

Aşa vorbea Putifar vechilului său, în asemenea împrejurări. Căci nu se ocupa de nimic sfîntul turn de carne: fie din rafinament aristocratic, fie dintr-o neputinţă a firii sale, speriată de realităţile practice ale vieţii, fie din încrederea în dragostea şi grija altora pentru el. Că, în privinţa aceasta, avea dreptate, şi Mont-kav îi era într-adevăr devotat cu toată credinţa şi îl tot îmbogăţea prin pricepere şi cea mai dezinteresată exactitate, este altă treabă. Dar ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi fost altfel şi atotputernicul vechil l-ar fi despuiat şi l-ar fi prăvălit în cea mai neagră sărăcie, pe el şi pe ai lui? Atunci, nu s-ar fi putut învinui decît pe sine şi n-ai fi putut să-l scuteşti de reproşul unei lenevoase încrederi. Putifar era însă prea obişnuit să se sprijine şi să se bizuie pe devotamentul plin de gingăşie şi profund emoţional pe care, fiecare în parte, trebuia să i-l poarte, tocmai din pricina alcătuirii sale speciale şi sfinte de curtean al Soarelui — nu ne putem abţine de a pronunţa sentinţa asta încă din acest loc.

Aşadar, nu vedea de nimic, în afară doar de mîncare şi de băutură ; Mont-kav, însă, avea cu atît mai multă bătaie de cap în viaţă, cu cît propriile sale afaceri se dezvoltau odată cu ale stăpînului lui şi se împleteau cu ele. Căci neputînd, fireşte, mînca şi folosi singur tot ce primea ca plată pentru serviciile sale din gospodărie, adică: grîu, pîine, bere, gîşte, pînză de in şi piele, trebuia să ducă prisosul la piaţă, pentru a-l schimba în valori durabile, sporindu-şi averea. La fel se petrecea, în mai mare, şi cu bunurile stăpînului, fie cele produse pe moşiile proprii, fie cele care li se adăugau din afară.

Purtătorul evantaiului se afla trecut la loc de frunte pe lista de daruri a faraonului, căci răsplăţile şi supraconsolările curgeau din belşug asupra existenţei sale nereale-titulare. Bunul zeu îi dăruia la începutul anului o cantitate mare de aur, argint şi aramă, precum şi veşminte, fire de tors, tămîie, ceară, miere, untdelemn, vin, legume, grîu şi in, păsări prinse în laţ, boi şi gîşte, ba chiar şi jilţuri cu spătar, sipete, oglinzi, trăsuri şi întregi corăbii din lemn. Din toate acestea, numai o parte

era folosită pentru nevoile casei, şi la fel se întîmpla şi cu roadele de pe ogoarele şi din grădinile proprii, cît şi cu lucrurile făcute de meşteşugarii lui. Cea mai mare parte era vîndută, după ce erau transportate cu corabia, fie în susul, fie în josul fluviului, pe diferite pieţe, unde neguţătorii dădeau în schimbul lor alte mărfuri, cît şi metale în lingouri sau brute, care umpleau tezaurul lui Putifar. Acest negoţ, îmbinat cu economia productivă şi consumatoare propriu-zisă a domeniului, da loc la numeroase socoteli şi contabilizări, impunînd o lucidă privire de ansamblu.

Mai întîi, trebuia asigurată îndestularea muncitorilor şi a servitorimii, să împărţi fiecăruia raţiile: pîinea, berea, fiertura de orz şi linte pentru zilele lucrătoare, şi gîşte pentru sărbători. Mai era, apoi, gospodăria deosebită a casei femeilor, care cerea în fiecare zi aprovizionarea şi socotelile respective. Trebuia cîntărit zilnic materialul dat spre prelucrare meseriaşilor: brutari, pantofari şi săndălari, cei care încleiau papirusul, berari, împletitori de rogojini, tîmplari, olari, torcătoare şi ţesătoare şi, după aceea, să reîmparţi produsul muncii lor, fie pentru îndestularea nevoilor zilnice, fie să-l aduni în magaziile cu provizii, pentru păstrare sau pentru a-l vinde departe; la fel eu produsele pomilor şi cu zar¬zavaturile. Mai trebuia avut grijă de hrana animalelor lui Putifar şi sporit numărul lor: cai pentru ham, cîinii şi pisicile ţinute pentru a-l întovărăşi la vânători, cîini mari, sălbăticiţi, pentru vînătoare în deşert, şi pisicile, tot foarte mari, aproape cît jaguarii, pentru vînătoarea de păsări prin smârcuri. Şi în curtea gospodăriei se aflau ceva vite; dar grosul turmelor lui Putifar păşuna într-o insulă din mijlocul fluviului, puţin mai în josul apei, spre Dendera şi Casa lui Hator, un dar pe care faraonul i-l făcuse din dragoste. Insula avea aproape cinci sute de pogoane arabile şi fiecare pogon îi aducea cam douăzeci de saci de grîu şi de orz, şi patruzeci de coşuri de ceapă, usturoi, pepeni galbeni, anghinarii şi dovleci: să se facă socoteala cît făcea asta pe aproape cinci sute de pogoane, ce bătaie de cap putea da asemenea producţie! Este adevărat, insula era condusă de un vechil agricol, priceput în meserie, care era şi scribul secerişului şi supraveghetor peste orz, şi umplea baniţele cu boabe, pînă dădeau pe dinafară, cînd îl măsura pentru stăpînul său. Chiar aşa de mulţumit de sine, în stilul unui epitaf, se exprima omul despre sine, dar toată încrederea tot nu puteai avea în el; aşa că lucrurile cădeau oricum în seama vechilului Mont-kav, prin mîinile sale treceau, în cele din urmă, nu numai socotelile privitoare la semănături şi recolte, dar şi ale teascurilor de untdelemn şi de vin, ale vitelor mari şi mici, pe scurt a tot ce producea, consuma, exporta sau importa asemenea casă binecuvîntată, şi tot el trebuia, la urma urmelor, să vegheze asupra ogoarelor, căci Putifar, proprietarul şi curteanul, în plăpînda lui nedestoinicie, nu era învăţat să vadă de nimic şi nici să ia asupră-şi vreo îndatorire oarecare.

Aşa s-a întîmplat că Iosif a fost trimis, totuşi, pe ogoare, dar în clipa potrivită şi-n împrejurările prielnice — slavă Domnului, deci nu la vreme nepotrivită şi nu între cei nepotriviţi. Căci se ducea acolo, nu ca un sclav de corvoadă, cum s-ar fi putut petrece dacă Dudu, piticul-soţ, izbutea să-şi impună concepţia sa conservatoare asupra lumii şi dacă se descotorosea de copilul nisipului înainte ca acestuia să-i fi fost îngăduit să vorbească în faţa lui Putifar, ci mergea întovărăşindu-l pe vechil, ca învăţăcel al acestuia, cu tăbliţe şi condeie de trestie, pentru a învăţa veghea peste toate şi tot; plutind într-o luntre cu pînze şi vîslaşi, el cobora pe fluviu, între cei ce-l însoţeau pe Mont-kav, pînă ajungea la insula lui Putifar, semănată cu grîu, vechilul şezînd în chioşcul cu pereţi din covoare, într-o solemnă încremenire, proprie celor mari, lucru pe care Iosif îl văzuse în treacăt, cu prilejul primei sale călătorii, însă, de data asta, el însuşi stătea în spatele chioşcului, împreună cu ceilalţi scribi. Cei care îi întîlneau, cunoşteau luntrea şi vorbeau între ei:

— Iată-l pe Mont-kav, vechilul casei lui Petepre, pornit în inspecţie, pe cît se pare. Dar oare

cine o fi acela a cărui frumuseţe tinerească şi străină se deosebeşte atît de vădit de ceilalţi tovarăşi ai lui?

Apoi coborau din luntre şi străbăteau insula roditoare, cercetînd cu atenţie semănăturile ori recolta, puneau să li se perinde prin faţă vitele şi urmăreau tot cu atenţie, spre spaima aceluia ce măsura cu baniţa de da pe din afară; iar acela se mira de tinerelul căruia vechilul i le arăta pe toate, avînd aproape aerul că-i înfăţişa socotelile, astfel încît acela se ploconea în faţa lui, cu gîndul la viitor. În schimb, Iosif se gîndea cît de uşor ar fi putut acest ins să-i fie vătaful corvezilor şi logofătul său cu biciul, dacă sosea pe ogor într-un moment neprielnic, aşa că, trăgîndu-l mai la o parte îi zise

— Să nu care cumva să laşi baniţa să dea pe dinafară în folosul tău, omule! Căci noi am băga de seamă îndată, iar tu ai fi prăvălit în cenuşă!

Această expresie „ai fi prăvălit în cenuşă“ era un fel de a vorbi pe care Iosif îl avea de acasă, nefiind obişnuit aici, în Egipt. Dar tocmai din pricina asta, scribul secerişului fu şi mai înspăimântat.

Cînd Iosif umbla, împreună cu Mont-kav, prin curtea casei lui Putifar, şi trecea printre mesele de lucru ale meşteşugarilor, cercetîndu-le munca şi ascultînd cu atenţie rapoartele pe care contramaiştrii şi scribii sectorului respectiv le făceau vechilului, cît şi lămuririle pe care i le dădea Mont-kav, el se fericea în sinea lui că a ştiut din vreme să-şi salveze demnitatea faţă de aceşti meseriaşi, ferindu-se să-şi dea pe faţă nepriceperea în ochii lor; altfel, acestora le-ar fi fost foarte greu să vadă în el o minte pricepută la toate, făcută să vadă totul şi să-i supravegheze. Însă cît este de greu să faci din tine pe cel ce eşti creat să fii, şi să te ridici la înălţimea intenţiilor lui Dumnezeu cu tine, chiar dacă aceste intenţii n-ar fi decît de nivel mediu! Dar intenţiile lui Dumnezeu, privitoare la Iosif, erau foarte mari, iar el trebuia să le facă faţă. În vremea aceasta, sta mult aplecat asupra socotelilor gospodăriei casei şi domeniului, verificând cu privirea cifrele şi dările de seamă, iar cu ochiul minţii urmărea realitatea din care proveneau. Lucra şi cu Mont-kav, tatăl său, în camera deosebită a încrederii, iar acesta se mira de repeziciunea şi pătrunderea inteligenţei lui, de capacitatea unui cap atît de frumos de a surprinde şi de a înlănţui lucrurile şi relaţiile dintre ele, ba de a mai face şi propuneri proprii. De pildă, întrucît anumite smochine produse în livada lor se vindeau foarte bine în oraş, mai ales în necropola de la apus, unde erau folosite cu grămada, atît pe mesele de jertfă ale templelor mortuare, cît şi, mai ales, ca ofrande funerare şi hrană rituală, aşezată în morminte, Iosif avu ideea să-i pună pe olarii casei să facă modele de argilă, copii ale fructului, vopsite în culori naturale, care în morminte îşi jucau rolul la fel de bine ca fructele adevărate. Ba, deoarece acest rol era magic, ca aluzie magică îl jucau mult mai bine, astfel încât peste apă fu, curînd, o mare cerere de smochine magice, care-l costau puţin pe producător şi puteau fi produse în orice cantităţi, încît ramura asta a industriei casnice a lui Putifar nu întârzie să ajungă înfloritoare şi să dea de lucru multor meşteşugari, contribuind, în felul acesta, la înavuţirea stăpînului, într-o măsură, fireşte, mică faţă de tot restul, totuşi, oricum, vrednică să fie luată în seamă.

Vechilul Mont-kav era recunoscător ajutorului său pentru credinţa lui faţă de alianţa pecetluită între ei într-o zi, de dragul nobilului lor stăpîn, şi adeseori, cînd observa strădania inteligentă şi superioară cu care tînărul îmbrăţişa dintr-o dată diversitatea, supunînd-o spiritului său, în adîncul lui se trezeau sentimentele ciudate care îl tulburaseră într-un rînd atît, atunci cînd Iosif i se ivise pentru prima dată în faţă, în mînă cu un sul de papirus.

Curînd, ca să se mai despovăreze, îl trimise pe tînărul său învăţăcel în călătorii de afaceri şi, cu

mărfuri spre vînzare, prin diferite pieţe: încît Iosif cobora, pe fluviu, fie spre Abodu, lăcaşul de odihnă al Sfîşiatului, fie pînă la Menfe, sau urca, tot pe fluviu, către miazăzi, pînă la insula Elefantina, fiind stăpîn pe luntre, ba cîteodată, pe mai multe, încărcate cu bunurile lui Petepre: bere, vin, legume, piei de vite, ţesături, olărie, ulei de ricin pentru ars, precum şi de cel mai fin, cu proprietăţi laxative, încît după un timp oarecare, cei care-l întîlneau în drum, spuneau:

— Uite-l, în luntrea cu pînze, trece ajutorul lui Mont-kav, de la curtea lui Petepre, un tînăr asiatic, cu chipul frumos şi cu purtări alese, ducînd la piaţă mărfurile ce i-au fost încredinţate, pe bună dreptate, de către vechil, fiindcă are în ochi o vrajă şi vorbeşte graiul oamenilor mai bine ca mine şi ca tine, astfel că-ţi place de mărfurile lui, pentru că îţi place de el şi obţine preţuri îmbucurătoare pentru prietenul faraonului.

Cam în felul acesta vorbeau corăbierii de pe Nehel, la trecerea luntrei lui Iosif. Şi se potrivea ceea ce spuneau; căci ceea ce făcea el era binecuvîntat, ştia să se poarte fermecător cu muşteriii din pieţe, din sate şi de prin oraşe, iar felul său de a vorbi era o plăcere pentru toţi cei ce se grămădeau în jurul lui şi a mărfurilor sale, astfel încît îi aduce vechilului cîştiguri mult mai mari decît ar fi realizat el sau oricare altul dintre oamenii săi. Totuşi, Mont-kav nu-l putea trimite pe Iosif prea des în asemenea călătorii, sau dacă-l trimetea, trebuia să se întoarcă cît mai iute; căci, de fapt, lui Petepre nu-i plăcea defel ca un altul să-i toarne apă pe mîini înainte de masă sau să-i servească mîncarea şi pocalul, şi nici să trebuiască să se lipsească de el la adormitoarea lectură de după prînz. Da, dacă ne gîndim că îndatoririle sale, de slujitor personal şi lector a lui Putifar, continuau pe lîngă obligaţia complexă de a se deprinde să vegheze asupra întregii gospodării a stăpînului, ne vom putea da seama la ce eforturi era supus atît creierul lui, cît şi puterea sa de muncă. Dar era tînăr, plin de avînt şi hotărîre, să se ridice la înălţimea intenţiilor lui Dumnezeu. Încă de pe atunci, Iosif nu mai era ultimul dintre cei de aici, de jos; ba chiar sumedenie şi începuseră să se plece înaintea sa. Dar multe încă mai trebuiau să ia o altă întorsătură, de aceasta spiritul său era pătruns, în numele lui Dumnezeu, pînă în adîncul fiinţei sale, adică mai trebuia ca, în faţa lui, să se plece nu doar cîţiva, ci toţi pînă la cel din urmă, în afară de Cel prea înalt, singurul căruia îi era lui îngăduit să slujească, aceasta fiind convingerea statornică şi indiscutabilă a strănepotului lui Avram, care îi determina drumul vieţii. Cum se va întîmpla asta şi prin care mijloace anume, Iosif nu ştia şi nici nu-şi putea închipui; datoria sa era numai să înainteze supus şi curajos pe calea pe care Dumnezeu i-o întindea sub picioare, să vadă atît de departe, cît îi este dat omului să vadă pe drumul său, şi să nu deznădăjduiaseă dacă drumul era povîrnit, căci tocmai asta prevestea un ţel înalt.

Astfel, nu pregetă, să supună tot mai mult minţii sale gospodărirea casei şi a afacerilor ei, devenind zi de zi tot mai de neînlocuit pentru Mont-kav, şi să respecte pe deasupra şi alianţa încheiată cu vechilul privitor la Putifar, bunul stăpîn, cel mai înalt în cercul apropiat, dedicîndu-i-se ca slujitor al trupului şi sufletului şi întărindu-se în încrederea sa, cum o făcuse în livadă şi în convorbirea despre grădina prinzătoarei de păsări. Era nevoie de mult spirit şi mult meşteşug, ca să-l ajute pe stăpîn pînă în adîncul sufletului şi să-i încălzească conştiinţa de sine, mai bine decît vinul la masă. Şi de ar fi fost numai atît! Dar dacă vrem, într-adevăr, să ne facem o imagine exactă despre nenumăratele îndatoriri ce cădeau în sarcina fiului lui Iacob, fiind totodată un ajutor al vechilului şi servindu-l pe stăpîn. se cuvine să adăugăm că Iosif trebuia să-i ureze în fiecare seară noapte bună lui Mont-kav, şi de fiecare dată cu vorbe şi expresii noi, anume culese din comoara cuvintelor sale; doar pentru asta fusese cumpărat, iar prima impresie a lui Mont-kav fusese prea plăcută, ca, după aceea, să renunţe cumva la această bucurie. Pe deasupra, bătrînul avea necazuri

cu somnul, pungile ce-i atîrnau sub ochi, făcîndu-i să pară mai mici, o dovedeau. Mintea lui se elibera greu de grijile zilei, pentru a se cufunda în linişte; şi, apoi, mai erau rinichii, cu care „nu stătea prea grozav“ şi-l împiedicau, desigur, să afle făgaşul prielnic al somnului, astfel că, la sfîrşitul zilei, îi erau de folos urările blînde şi îndemnurile şoptite, ce sunau plăcut şi dulce. De aceea, Iosif trebuia neapărat să apară la căpătîiul lui, în prag de noapte, să-i picure în ureche cîteva cuvinte liniştitoare, care, între multe altele şi pe lîngă ele, trebuiau de asemenea alese şi cumpănite peste zi, căci şi forma de exprimare trebuia să fie îngrijită.

— Tată, te salut la căderea nopţii! îi spunea Iosif, ridicând mîinile. Iată, ziua şi-a trăit traiul, a închis ochii, trudită de sine, iar tăcerea s-a pogorât peste întreaga lume. Ascultă, cât este de minunat! Din staul ne ajunge zvonul unor tropăieli, un câine mai latră, dar apoi pacea se face şi mai adâncă; şi se strecoară potolită în sufletul omului, adormindu-l, iar deasupra curţii noastre, a oraşului, a pământului roditor şi al pustiului se înalţă şi licăresc neadormitele candele ale lui Dumnezeu. Noroadele se bucură că amurgul a căzut la ceasul sorocit, cînd se simţeau trudite şi că ziua va deschide mîine iarăşi ochii, cînd vor fi odihnite. Orînduirile lui Dumnezeu sînt, cu adevărat, vrednice de slavă! Ar fi destul ca omul să-şi închipuie că noaptea s-ar putea să nu-i mai fie dăruită şi că în faţă i s-ar întinde drumul pîrjolit al trudei fără popas, în monotonia crudei lumini de zi, cît ar putea cuprinde cu ochii. N-ar fi asta, oare, de spaimă şi deznădejde? Dumnezeu însă, a făcut zilele şi i-a dat fiecăreia un sfîrşit, la care ajungem neîndoios, la ceasul ei: dumbrava nopţii ne îmbie la tihna sfîntă, iar noi intrăm cu braţele desfăcute, cu capul dat pe spate, cu buzele întredeschise, cu ochii fericiţi şi stinşi, în dulcea ei umbră. Iubitul meu stăpîn, nu te gîndi în pat, că trebuie să te odihneşti! Gîndeşte-te, mai curînd, că-ţi este îngăduit, întîmpină şi primeşte asta ca un mare har şi pacea va fi cu tine! Tată, întinde-te deci, să pogoare dulcele şi blîndul somn asupră-ţi, peste tine, ca să-ţi umple tot sufletul cu liniştea sa desfătătoare, iar tu, eliberat de zbucium şi de grijă, simte-i gustul şi strînge-te la pieptul lui Dumnezeu!

— Mulţumesc, Usarsif, îi răspundea vechilul, cu ochii cam umezi, ca odinioară, cînd Iosif, în plină amiază, îi urase pentru prima dată noapte bună. Să te odihneşti cum trebuie, şi tu! Ieri te-ai rostit poate şi mai armonios încă, dar şi azi vorbele tale mi-au adus alinarea şi cheamă somnul, astfel încît cred că mă vor ajuta. Mi-a plăcut, mai ales, deosebirea între a trebui şi a-ţi fi îngăduit să dormi; mă voi gîndi la această deosebire şi voi afla un sprijin în ea. Cum faci tu că vorbele îţi vin şi se alcătuiesc într-o formulă magică, ca de pildă: „Asupră-ţi, peste tine, ca să-ţi umple tot sufletul...?“ Fără îndoială că nici tu nu ştii. Ei, şi acum, noapte bună, fiule!

Amon se uită chiorîș la Iosif

Aşa a fost; în acea vreme Iosif trebui să facă faţă la multe şi felurite cerinţe, şi nu destul că le făcea faţă, dar trebuia să mai aibă grijă să i se ierte norocul ce dăduse peste el; deoarece zîmbetele şi pleoapele lăsate în jos, cu care oamenii întîmpinau o înălţare ca a sa ascundeau multă reavoinţă ce trebuia dezarmată în toate direcţiile prin inteligenţă, menajamente şi o delicată măiestrie: o cerinţă în plus de prudenţă şi vigilenţă ce se adăuga celorlalte. Este cu neputinţă ca unul ce creşte văzînd cu ochii, ca la margine de izvor, cum creştea Iosif, să nu încalce ogorul unuia sau altuia, şi să nu vatăme vreo piatră de hotar a cuiva; şi nici nu-i stă în putere să le ocolească, deoarece ştirbirea unora este legată neabătut de propria-i existenţă, şi o bună parte a inteligenţei sale trebuie să fie

mereu ocupată cu împăcarea celor cărora le face umbră sau îi calcă pe picioare. Iosif cel dinaintea gropii fusese lipsit de gingaşul sentiment al unor astfel de adevăruri; credinţa că toţi oamenii l-ar iubi mai mult decît pe ei înşişi, îl făcuse surd faţă de acel sentiment. În moarte şi ca Usarsif, el se deşteptase sau, dacă vrem, ajunsese mai înţelept, căci deşteptăciunea nu te apără de sminteală, aşa cum o dovedeşte în adevăr viaţa anterioară a lui Iosif; iar grija atentă ce o vădise, în convorbirea sa cu Mont-kav, în legătură cu Amenemuie, lectorul dinaintea lui, avusese drept scop, în primul rînd, să-l impresioneze pe vechil, deoarece Iosif nu se îndoise că această atitudine îi va fi plăcută, presupunînd chiar că ar fi fost un bărbat predispus să renunţe bucuros. Dar, şi faţă de Amenemuie, fiul lui Iacob procedă cît putu mai bine, adică îl căută şi îi vorbi cu atîta politeţe şi sfială, încît, pînă la sfîrşit, scribul se simţi cucerit şi primi din inimă să i se ia însărcinarea de lector, întrucît urmaşul său se arătase atît de fermecător cu el. Căci Iosif, punîndu-şi mîinile pe piept, îi mărturisi cu vorbe înduioşătoare, cît de mult îi îndureraseră sufletul, hotărîrea şi sfintele toane ale stăpînului, la care el nu-l îmboldise nicicum şi, ca dovadă, era însăşi încredinţarea sa că Amenemuie, învăţăcelul Casei cărţilor, citea mult mai frumos, dacă n-ar fi decît pentru că era fiul pămîntului negru, pe cînd el, Usarsif, era doar un asiatic, care stîlcea cuvintele. Dar, ce să-i faci, s-a întîmplat, într-o zi, în grădină, să fie silit să vorbească, în faţa stăpînului, despre arbori, albine şi păsări, ce se nimerise să le cunoască, şi — lucru aproape de neînţeles — stăpînului îi plăcuseră atît de mult cuvintele sale, încît, cu iuţeala de acţiune a celor mari şi puternici, a luat o hotărîre — însă nu spre folosul său, cum, dealtfel, avea foarte curînd, să-şi dea seama. Căci stăpînul nu mai înceta să i-l dea drept pildă pe Amenemuie, spunîndu-i mereu: „Amenemuie, cel care-mi citea înaintea ta, rostea cuvintele şi punea accentul în cutare şi cutare fel, şi tu va trebui să-mi citeşti ca el, dacă vrei să-mi fii pe plac; căci, pînă de curînd, am fost răsfăţat“. Din acea clipă, el, Iosif, a căutat să-l imite, încît pînă la urmă a văzut că-i datora înaintaşului său viaţa şi suflarea. Stăpînul, însă, nu revenea asupra poruncii sale, pentru că cei puternici nu vor, şi nici nu pot recunoaşte că au fost uşuratici în poruncile lor, ori s-au păgubit singuri. De aceea el, Iosif, se silea să-i liniştească tainicele remuşcări, repetîndu-i zilnic lui Petepre: „Trebuie, o stăpîne, să-i dăruieşti lui Amenemuie două veşminte de sărbătoare şi să-i încredinţezi o slujbă bună, de pildă, cea de scrib al zaharicalelor şi al desfătărilor din casa femeilor, întrucît numai astfel ne vom alina sufletele în ceea ce îl priveşte“.

Toate astea au fost fireşte un balsam pentru Amenemuie. El nici nu ştiuse că fusese un lector atît de bun, căci, de cele mai multe ori, stăpînul adormea aproape imediat ce el începea să citească; şi deoarece îşi spunea că trebuise să fie eliberat din slujbă ca să afle una ca asta, se resemnase cu situaţia. Remuşcările mărturisite ale urmaşului, laolaltă cu părerile de rău nemărturisite ale stăpînului, îl întăriră sufleteşte; mai cu seamă că primi, într-adevăr, cele două veşminte de sărbătoare şi se mai şi văzu numit mai-marele desfătărilor în casa femeilor lui Petepre, ceea ce era o slujbă foarte bună, dar şi dovedea că Iosif îi vorbise stăpînului despre el astfel încît, departe de a-i purta pică, înţelese să se aibă bine cu canaaneanul, găsind că acesta se purtase foarte frumos cu el.

Puţin îi păsa lui Iosif, dacă-i căpătuia pe alţii cu slujbe bune, căci el, cu ajutorul lui Dumnezeu, ţintea mult mai sus şi se pregătea, chiar de la început, să înveţe, pe lîngă Mont-kav, cum să vegheze asupra a tot şi toate. La fel ca şi cu Amenemuie, Iosif se purtă şi cu un oarecare Merab, slujbaş al casei, pe care, pînă mai ieri, Petepre îl lua să-l însoţească la vînătoarea păsărilor de baltă sau la aruncarea harponului. Căci, şi la această petrecere bărbătească, Putifar îl lua acum de însoţitor pe favoritul său, pe Usarsif, şi nu pe Merab, ceea ce ar fi trebuit să fie un ghimpe, şi încă unul veninos, în carnea aceluia. Dar Iosif îi luă ghimpelui împunsătura şi veninul, vorbindu-i cum îi vorbise lui

Amenemuie şi făcîndu-i de asemenea rost de un dar ca despăgubire şi de o bună slujbă în loc, cea de mai-mare al atelierului de făcut berea, astfel încît, în loc de duşman, Merab îi ajunse de-a dreptul prieten şi repeta mereu cui voia să-l asculte: „Într-adevăr, e de baştină din ticăloasa Retenu şi se înrudeşte cu neamurile pribege ale pustiei, da, şi cu toate astea, este un flăcău pe cinste, ce-i al lui e al lui, şi ştie să se poarte. Pe Treime! Mai face el greşeli în graiul nostru omenesc, şi totuşi, e aşa cum vă spun eu, nu altfel, încît, dacă trebuie să-i laşi cumva locul, te bucuri şi ochii îţi strălucesc de mulţumire. Nimeni să nu cate să-mi tălmăcească cum şi de ce, că nu-i de tălmăcit, şi ar spune doar prostii; dar ochii îţi strălucesc!...

Aşa vorbea Merab, un egiptean, oarecare; iar Seenh-Ven-nofre şi aşa mai departe, piticul Iubit-de-zeu, îi aduse la cunoştinţă lui Iosif, pe şoptite, cele spuse de acel căruia îi luase locul. „Ei, atunci e bine“, îi răspunse Iosif. El, însă ştia că nu toată lumea gîndea şi vorbea la fel: adică nu se mai legăna cu iluzia copilăroasă că fiecare ar trebui să-l iubească pe el mai mult decît se iubea pe sine, şi înţelegea limpede că înălţarea sa în casa lui Putifar, supărătoare în sine pentru mulţi, prin faptul că era străin, dobîndea un caracter şi mai supărător pentru că se trăgea din „locuitorii nisipurilor“, din ibrimi, ceea ce-l îndemna să se poarte cu şi mai mult tact. Iată-ne, aşadar, din nou în faţa adversităţilor şi a dezbinărilor lăuntrice, ce domneau în ţara nepoţilor, între care se împlinea cariera lui Iosif; în faţa principiilor evlavioase şi patriotice care se împotriveau acestei cariere şi care au provocat aproape trimiterea lui Iosif, în timp nepotrivit, la corvoada pe cîmp — şi, pe de altă parte, a curentului pe care l-am putea defini ca tolerant şi liber-cugetător, ori modernist şi lipsit de vlagă, care-i înlesnea înălţarea. Acest curent era sprijinit cu trup şi suflet de Mont-kav, şi asta pentru simplul motiv că stăpînul său, Petepre, marele curtean, şi-l însuşise în întregime. De ce oare şi-l însuşise? Fireşte, pentru că se afla la mare cinste la palatul faraonului; şi se afla la mare cinste, deoarece curtea era iritată de puterea lumească şi marile bogăţii ale templului lui Amon, care, în această ţară civilizată, întruchipa austeritatea, conservatoare şi patriotică, a moravurilor, şi de aceea puternicii de la curte favorizau cultul unui alt zeu — lesne de bănuit, care în palatul faraonului era venerat Atum-Re de la On, cetatea din vîrful Deltei, acest zeu străvechi şi blînd, cu care Amon se aşezase pe acelaşi plan, nu prin mijloace paşnice, prietenoase, ci prin violenţă, astfel încît îşi zicea Amon- Re, zeul împărăţiei şi al Soarelui. Amîndoi atît Re cît şi Amon, erau Soarele în luntrea sa, dar în ce spirit diferit şi în ce fel deosebit! Vorbind, chiar la faţa locului, cu preoţii lăcrămoşi ai lui Horahte, Iosif a putut primi dovezi de spiritul solar, senin-didactic şi mobil al acestui zeu; cunoştea rîvna de expansiune a zeului şi tendinţa lui să creeze legături şi să statornicească o înţelegere universală cu tot felul de divinităţi solare ale popoarelor, cu fiii asiatici ai Soarelui, care ieşeau ca mirele din odaia nuntirii, îşi străbăteau, veseli eroi, calea cerească, iar cînd apuneau, se înălţau plîngerile, plîngerile femeilor. Re năzuia, pe cît se pare, să nu mai fie mare deosebire între el şi ceilalţi zei, aşa cum, la vremea sa, Avram n-a mai vrut să fie deosebire între Dumnezeul său şi El elion al lui Melhisedec. Se numea Atum la apusul lui, cînd era foarte frumos şi isca lamentări; dar, de curînd, ca urmare a unei speculaţii isteţe, îşi însuşise, prin învăţaţii lui profeţi, un nume ce suna asemănător cu Atum, pentru întreaga lui cale şi fiinţă solară, adică nu numai pentru apus, ci pentru dimineaţa, amiaza şi seara: s-a numit, astfel, pe sine Aton — un nume cu o asonanţă deosebită, ce nu scăpa nimănui. Căci astfel numele său se apropia de al adolescentului sfîşiat de mistreţ, pe care flautele îl jeleau prin dumbrăvile şi văgăunile Asiei.

Atît de înrîurită de credinţe străine, schimbătoare şi cu înclinaţie spre bunăvoinţă universală era concepţia solară a lui Re-Horahte şi foarte preţuită la curte, iar învăţaţii faraonului se întreceau s-o studieze şi s-o interpreteze. În schimb, Amon-Re, de la Karnak, părintele faraonului, din templul

său măreţ şi plin de avuţii, se vădea contrariul lui Atum-Re din toate punctele de vedere. Era neînduplecat şi aspru, duşman hotărît al tuturor speculaţiilor cu caracter general, adversar a tot ce era venetic, legat statornic de indiscutabilele datini şi de străvechile, sfintele moşteniri ale trecutului — şi, toate astea, deşi era cu mult mai tînăr decît zeul din On, încît, în această împrejurare, străbunul dădea dovadă de mlădiere şi îngăduinţă, iar cel mai tînăr se arăta rigid şi conservator, provocînd astfel o confuzie a poziţiilor respective.

Dar cum Amon de la Karnak privea cu ochi răi favoarea de care se bucura Atum-Re-Horathe, Iosif simţea că-l privea chiorîş şi pe el, veneticul, slujitorul preferat şi lectorul curteanului; cumpănind, aşadar, între prielnic şi neprielnic, fiul lui Iacob ajunse repede la concluzia că ideologia solară a lui Re îi era binevoitoare, iar cea a lui Amon răuvoitoare, şi că această ostilitate îi cerea să vădească şi mai mult tact.

Pentru îosif, cea mai apropiată întrupare a spiritului lui Amon, era Dudu, prototipul demnităţii, mai-marele sipetelor cu giuvaericale. Chiar de la început şi-a dat seama că acesta, departe de a-l iubi pe el mai mult decît se iubea pe sine, îl iubea, vădit, mult mai puţin; şi nici nu se poate spune cîtă silinţă şi-a dat mereu, de-a lungul anilor, fiul lui Iacob cu virtuosul pitic, şi nici în ce chip şi prin cîte atenţii binevoitoare s-a trudit să-l cîştige nu numai pe el, dar şi pe cea care-l cuprindea cu un singur braţ, Ţezet, soţia lui, ce avea o slujbă importantă în casa femeilor, şi pe copiii lui, lungi şi urîţi, Ezezi şi Ebebi, şi cît s-a străduit să nu-i încalce nicicum pietrele de hotar! Oare se poate cineva îndoi că i-ar fi fost uşor lui Iosif, datorită naturii relaţiilor sale cu Putifar, în urma anumitor servicii ce-i încălzeau acestuia inima, că i-ar fi fost, deci, uşor să-l înlăture pe Dudu şi să facă să fie el numit mai-mare peste cămara cu veşminte? Stăpînul nici nu dorea decît să-l atragă tot mai mult în serviciul său personal şi este neîndoielnic că i-a oferit slujba lui Dudu, fără ca Iosif să i-o fi cerut, cu atît mai mult cu cît Putifar nu-l putea suferi pe trufaşul pitic-soţ, după cum băgase de seamă fiul lui Iacob şi înţelesese dealtfel şi din sila pe care credinciosul vechil o încerca faţă de Dudu. Dar Iosif refuză, totodată categoric şi smerit, propunerea, în primul rînd, fiindcă, trebuind să înveţe a veghea asupra a tot şi a toate, nu mai putea lua asupra sa alte noi obligaţii legate de persoana stăpînului, şi, în al doilea rînd, cum dealtfel o şi sublinia, pentru că nu putea şi nici nu voia să încalce ogorul demnului prichindel.

Credeţi, oare, că piticul i-a fost recunoscător? Cîtuşi de puţin — în privinţa asta, Iosif s-a legănat cu speranţe deşarte. Nici un menajament şi nici o politeţă nu izbutiseră să învingă sau măcar să înmoaie duşmănia lui Dudu, ce i-o arătase chiar din prima zi, mai precis, din prima oră, cînd piticul-soţ încercase să împiedice cumpărarea lui; iar cel interesat în dedesubturile şi forţele motrice ale acestei întregi istorii nu se va mulţumi, pentru a explica o antipatie atît de tenace, doar cu supărarea unui politician egiptean faţă de avantajarea unui străin şi de înălţarea acestuia în casa stăpînului. Desigur trebuie să ne gîndim aici, mai curînd, la ciudatele mijloace vrăjitoreşti prin care Iosif ştia să-şi „ajute“ stăpînul şi să-i cîştige bunăvoinţa, şi de care Dudu avea dovezi. Aceste mijloace îi fuseseră din cale afară de nesuferite, deoarece le socotea ca jigniri aduse valorii şi integrităţii sale personale şi anumitor calităţi care alcătuiau mîndria pipernicitei sale vieţi, dîndu-i conştiinţa propriului său merit.

Iosif presimţise şi asta. Nu-şi ascundea că, prin cele rostite de el în livada de curmali, lovise pe unul dintre ascultători în aceleaşi tainice adîncimi ale sufletului, în care izbutise să-i facă bine celuilalt, şi că, fără să vrea, îl jignise, totuşi, pe piticul-soţ. Tocmai de aceea se arată de o deosebită delicateţe faţă de soţia şi progeniturile lui Dudu. Dar fără folos; piticul îi arăta, de jos, antipatia sa,

de cum i se ivea prilejul, şi îndeosebi prin sublinierea, demnă şi în spiritul strictei respectări a vechilor moravuri, a necurăţiei lui Iosif, străinul de obîrşie kabiră. În timpul mesei, de pildă, cînd slujitorii mai de seamă ai casei, printre care Iosif, rupeau pîinea cu vechilul Mont-kav, Dudu, întinzîndu-şi cu demnitate buza de sus peste cea de jos, trasă înăuntru, ceru cu străşnicie ca egiptenii să fie serviţi laolaltă, iar ebreul deosebit; ba, cînd Mont-kav, împreună cu ceilalţi comeseni, pătrunşi de spiritul solar al lui Atum-Re, se arătară îngăduitori, Dudu îşi sublinia credinţa în Amon şi devotamentul său faţă de datini, trăgîndu-şi scaunul cît mai departe de veneticul spurcat, blestemă şi, pentru a se purifica de această vecinătate pîngăritoare, scuipă în cele patru colţuri ale zării, dedîndu-se la tot felul de ritualuri vrăjitoreşti în jurul său, din care reieşea mult prea clar dorinţa sa de a-l jigni pe Iosif.

Şi dacă lucrurile s-ar fi mărginit doar la atît! Dar Iosif află foarte curînd că preacinstitul Dudu acţiona împotriva sa, silindu-se să-l dea afară din casa lui Putifar, — află ştirea proaspătă şi cu foarte multe amănunte de la micul său prieten, Iubitul-de-zeu, Bez- în-sărbătoare; căci acesta, tocmai prin micimea sa, era deosebit de îndemînatic să iscodească şi să tragă cu urechea, parcă făcut anume să se strecoare nevăzut pretutindeni unde era ceva de surprins, stăpîn al unor ascunzători la care cei mari nici nu se puteau gîndi. Dudu, el însuşi din neamul piticilor ca dimensiune, şi asemănător lui Bez în lumea cea mică, s-ar fi cuvenit să se dovedească, în adevăr, mai puţin mărginit şi dezarmat decît cei mari. Dar, se pare că Iubitul-de-zeu avea dreptate, cînd afirma că Dudu, tocmai fiindcă se însoţise cu o femeie din lumea lunganilor, pierduse foarte multe din subtilităţile proprii piticilor, şi că natura, hărăzindu-i vrednicia care-l făcuse demn de această legătură, nu-i dăruise, în schimb, decît o nedesăvîrşită iscusinţă piticească. Destul, se lăsă prosteşte pîndit şi spionat pe furiş de către dispreţuitul său frăţior, iar acesta dibui curînd toate cărările pe care umbla Dudu pentru a-l pierde pe Iosif: toate duceau la casa femeilor şi ajungeau la Mut-em-enet, soţia lui Putifar doar cu numele; iar din tot ceea ce-i povestea piticul, reieşea că ea stătea de vorbă fie de faţă cu Dudu, fie între patru ochi, cu un preaputernic care putea intra oricînd în casa femeilor şi în încăperile ei personale: adică cu Beknehons, Primul Profet a lui Amon.

Ştim, de pe acum, din convorbirea răutăcioşilor părinţi ai lui Putifar, legăturile strînse care o legau pe stăpîna lui Iosif de templul puternicului zeu al împărăţiei, de Casa lui Amon-Re. Ca multe femei din clasa ei socială, ca de pildă şi prietena ei Renenutet, soţia mai-marelui peste vitele lui Amon, făcea parte din nobila tagmă a Hatorelor, a cărei înaltă patroană era Marea soţie a faraonului, iar stareţă, soţia Marelui Preot al zeului de la Karnak, pe atunci, evlaviosul Beknehons.

Locul lor de adunare şi căminul lor spiritual era frumosul templu de pe malul fluviului, „Casa de la miazăzi a femeilor lui Amon“, sau, cum i se mai zicea, „Haremul“, pe care aleea mare, străjuită de berbeci, îl lega de marele lăcaş de la Karnak, faraonul fiind tocmai atunci pe punctul de a-l mări, adăugîndu-i o sală hipostilă, mai înaltă decît toate celelalte săli; membrele acestei tagme purtau, în timpul sărbătorilor, titlul de „Femei ale haremului lui Amon“, ceea ce se potrivea cu faptul că stareţa lor, soţia Marelui Preot, purta atunci titlul de „Prima dintre femeile haremului“. Dar de ce oare erau intitulate aceste doamne „Hatorele“, cînd Mare soţie a lui Arnon-Re avea numele de Mut, adică „Mama“, pe cînd zeiţa Hator, cea cu ochii de vacă şi frumoasă la chip, ţinea mai curînd de Re-Atum, stăpînul de la On, ca stăpînă a lui? Da, astea erau subtilităţi şi echivalenţe ale înţelepciunii politice a ţării Egiptului! Căci de vreme ce Amon binevoia să se socoată egal lui Aton-Re, iar Mut, Mama fiului, se socotea egală cu biruitoarea Hator, şi femeile haremului pămîntesc al lui Amon, doamnele din înalta societate a Tebei, procedau aidoma: fiecare dintre ele era o Hator,

stăpîna iubirii în persoană, iar la marile sărbători, înveşmîntate cu rochia lipită de trup, ca a zeiţei, purtînd pe faţă masca de aur a soţiei Soarelui, în cap scufia de aur, cu discul solar între coarne de vacă, făceau muzică în cinstea lui Amon, dănţuiau şi cîntau, pe cît sînt în stare să cînte doamnele din înalta societate; căci nu erau alese după timbrul armonios al vocii, ci pentru că erau bogate şi de rang mare. Mut-em-enet, stăpîna casei lui Putifar, însă, cînta fermecător, ba învăţa şi pe altele arta de a cînta, ca, de pildă, pe Renenutet, soţia mai-marelui vitelor, fiind ţinută într-o atît de înaltă cinste în Casa femeilor zeului, încît locul ei, pe treptele tagmei, era aproape lîngă stareţă; iar soţul acesteia, Beknehons, Marele Profet al lui Amon, avea oricînd intrare liberă la ea, ca prieten şi cuvios confident.

Beknehons

Iosif îl cunoştea de mult din vedere pe acest bărbat; îl zărise în repetate rînduri, fie în trecerea lui prin curte, fie în faţa casei femeilor, cu prilejul vizitelor sale, şi de fiecare dată se necăjise, simţind ce simţea faraonul faţă de fastuosul alai de care era înconjurat Marele Preot: oştenii zeului, înarmaţi cu suliţe şi măciuci, alergau înaintea lecticii lui, ce plutea parcă pe ulube lungi, purtate pe umeri de patru ori patru slujitori ai templului, cu capetele rase şi lucioase ca oglinda; alţi ostaşi alergau după lectică, în părţi erau purtate evantaie din pene de struţ, ca la luntrea lui Amon însuşi, de-a lungul procesiunilor, iar în faţă, alţi oameni alergau repede, învârtind ameninţători ciomege prin aer, pentru a-i vesti sosirea, şi umpleau curtea întreagă de răcnete poruncitoare, ca toţi slujitorii să se adune şi, ca în locul lui Petepre, dacă acesta cumva, lipsea, să iasă în prag, întru întîmpinarea însemnatului oaspete, măcar mai-marele peste casă, vechilul. De obicei, cu asemenea prilejuri, Putifar lăsa vorbă că nu era acasă, astfel încît Mont-kav trebuia, neapărat, să fie de faţă, iar în spatele acestuia se afla, de multe ori, Iosif, care se uita atent la acest bărbat foarte mare, cea mai înaltă şi cea mai îndepărtată imagine a spiritului solar duşmănos, Dudu fiind întruparea lui cea mai apropiată şi mai pipernicită.

Beknehons era de o înălţime impunătoare, ţinîndu-se foarte drept, cu pieptul umflat trufaş, umerii traşi îndărăt şi bărbia ridicată în sus. Capul său oval, ras chilug şi totdeauna descoperit, era remarcabil şi cuta îngustă şi adîncă dintre sprîncene statornicea expresia întregii sale figuri, care nu pierdea nimic din asprime, nici cînd bărbatul zîmbea de sus, ceea ce se mai întîmpla, drept răsplată a unui gest deosebit de supunere. Faţa Marelui Preot, de pe care fuseseră curăţate cu grijă orice urmă de barbă, părea ca tăiată în piatră, neclintită, cu pometii ridicaţi, iar în jurul nasului şi al gurii, era însemnată de brazde, tot atît de adînci ca şi cuta verticală dintre sprîncene; exprima un fel de a privi de sus oameni şi lucruri, mai grav decît îngîmfarea, căci echivala cu refuzul oricărei existenţe actuale, cu o tăgăduire şi o osîndire a desfăşurării întregii vieţi de secole sau poate şi de milenii, după cum şi veşmîntul său, deşi costisitor şi fin, era învechit şi, potrivit tipicului preoţesc, rămas cu multe epoci în urmă faţă de modă: se distingea limpede că haina de deasupra, pornind de la subsuori, şi căzîndu-i pînă la glezne, acoperea un şorţ simplu, atît de scurt şi strîns pe trup, cum se croiau pe vremea primelor dinastii ale Vechiului Imperiu; ba timpuri şi mai străvechi şi, desigur, mai evlavioase, evoca blana de leopard aruncată preoţeşte pe umeri, cu capul şi labele din faţă ale felinei atîrnîndu-i pe spate şi cu ghearele labelor dindărăt încrucişate pe pieptul lui, pe care se vedeau şi alte însemne ale demnităţii lui: o panglică albastră şi un juvaer complicat de aur, cu capete de berbeci.

Cumpănind bine, blana aceasta de leopard era o uzurpare, căci făcea parte din odăjdiile Primului Profet al lui Aton-Re de la On, aşa că slujitorii lui Amon nu aveau căderea s-o poarte. Beknehons era, însă, tocmai omul care să hotărască numai el ce i se cuvine, şi nimeni, nici Iosif, nu se înşela asupra pricinii pentru care purta acest prim veşmînt al omului, sfînta blană de fiară. El înţelegea să afirme astfel că Aton-Re, absorbit de Amon, nu era decît o manifestare a Marelui de la Teba, întrucîtva supusul său, şi nu numai întrucîtva. Căci Amon, adică Beknehons, reuşise ca Mai-marele profeţilor lui Re de la On să fie silit să primească funcţiunile onorifice de al doilea preot al lui Amon, de la Teba, astfel încît autoritatea Marelui Preot asupra lui, precum şi pretenţiile sale asupra insignelor sacerdotale ale aceluia erau aici de actualitate. Dar chiar şi la On, cetatea de scaun a lui Re, întâietatea Marelui Preot se impusese. Căci Beknehons nu se numea numai, „Mai-marele preoţilor tuturor zeilor din Teba“ — ci îşi însuşise, de asemenea, şi titlul de „Mai-mare al preoţilor tuturor zeilor din Egiptul de sus şi de jos“, arogîndu-şi, astfel, primul loc şi în casa lui Aton-Re: ca atare, cum să nu fi avut dreptul de a purta pe umeri blana de leopard? Cum să nu te încerce groaza, văzîndu-l pe acest om şi gîndindu-te la tot ce întruchipa? Iosif, însă, cunoştea acum destul de bine viaţa şi obiceiurile din ţara Egiptului, pentru ca inima să-i bată de îngrijorare văzînd cum faraonul, închipuindu-şi împăcat că le dăruieşte propriului său tată, Amon, şi, deci, sie însuşi, îl îmbuiba pe acest bărbat puternic cu uriaşe danii de moşii şi alte avuţii, făcîndu-l să se înfumureze şi mai mult. Iosif, pentru care Amon-Re nu era decît un idol ca mulţi alţii, măcar că nu lăsa nimic să se întrevadă — cînd un berbec în culcuşul lui, cînd a păpuşă în racla paraclisului său, ce mai era purtată, într-o luntre fastuoasă, pe Jeor, pentru că la atît se pricepeau credincioşii lui — Iosif, însă, judeca în privinţa aceasta, mai liber şi mai pătrunzător decît faraonul; găsea că nu este nici bine şi nici înţelept ca acesta să sporească mereu puterea aşa zisului său tată, iar cînd îl vedea pe Marele Preot al lui Amon dispărînd în casa femeilor, îngrijorarea ce-l cuprindea era de un ordin înalt, depăşind, pe plan politic, preocuparea de interesul său personal, deşi ştia că va fi vorba de el acolo înăuntru, şi era îndoielnic dacă-i voiau binele.

Prin mijlocirea micuţului Iubit-de-zeu, ocrotitorul său dintru început în casa lui Putifar, el aflase că Dudu vorbise de multe ori înaintea lui Mut, stăpîna, şi că i se plînsese de el: pitit prin ascunzători de necrezut, micuţul ascultase aceste convorbiri şi i le adusese la cunoştinţă atît de amănunţit, încît Iosif avea impresia că-l vedea aevea pe păstrătorul veşmintelor, cu şorţul lui scrobit, cum sta drept în faţa stăpînei, împingînd cu demnitate buza de sus peste cea de jos, gesticulînd indignat cu micile lui braţe, şi vărsînd, cu glasul gros, zguduit de mînie, cuvinte de osîndă asupra pricinii de scandal şi indignare. Sclavul Usarsif cum şi-o fi spunînd atît de dubios şi, fără îndoială, samavolnic, perora Dudu, ţingăul ăsta de kabir, secătura asta a mizeriei, — înălţarea sa în casa asta ar fi o ruşine, iar favoarea de care se bucură, un cancer puturos, pe care Cel ascuns le vede, fără îndoială, ca pe un rău. Oricum, atunci, insul ăsta fusese plătit prea scump, cu o sută şaizeci de debene, în ciuda sfatului său înţelept, fiind cumpărat de Ia neguţători nomazi veniţi din pustie, oameni de nimic care-l furaseră dintr-o fîntînă, un fel de groapă de pedeapsă, şi a fost luat aici, în casa lui Petepre, la rugămintea stăruitoare a acestei nuci găunoase, a acestui burlac bătrîn, măscăriciul Şepzez-Bez. Apoi, în loc ca mîrlanul ăsta venetic să fi fost trimis Ia corvoadă pe ogoare şi în pofida sfaturilor date de persoane vrednice de stimă, a fost lăsat de către vechil să caşte gura prin curte, pentru ca, pînă la urmă, să i se îngăduie să vorbească, în livada cu palmieri, chiar lui Petepre, lucru de care acest ticălos bun de ştreang s-a folosit fără ruşine, acest cuvînt păcătuind nu printr-un prisos de asprime, ci de blîndeţe. Căci, atunci şi acolo, a împuiat urechile stăpînului cu tot felul de minciuni şirete, jigniri sfruntate aduse lui Amon şi o hulire a celei mai înalte puteri solare;

dar, cu acestea, i-a luat minţile slăvitului nostru stăpîn şi l-a vrăjit atît de rău, încît Petepre l-a numit să-i fie sluga cea mai apropiată şi lectorul său, în timp ce, pe de altă parte, Mont-kav îl ţine ca pe fiul lui, sau mai bine zis, ca pe fiul acestei case, pe care învaţă s-o gospodărească, de parcă ar fi moştenirea lui, iar el face mutre de ajutor de vechil — un asiatic rîios să ajungă stăpîn într-o casă egipteană! El, Dudu, îşi îngăduie cu toată smerenia să atragă atenţia stăpînei asupra acestei grozăvii, care l-ar putea înfuria uşor pe Nevăzut, încît să pedepsească pentru destrăbălată liber cugetare atît pe cei care au săvîrşit-o, cît şi pe cei care o îngăduie.

— Ce anume a răspuns stăpîna? întrebă Iosif la sfîrşitul acestei relatări. Spune-mi întocmai, Iubitule- de-zeu, şi pe cît se poate chiar cu cuvintele ei!

— Cuvintele ei au fost astea, îi răspunse piciul. ,,În timp ce dumneata, mai-mare peste sipetele cu giuvaeruri, îmi vorbeai, eu mă întrebam nedumerită la cine anume te-ai gîndit şi care era sclavul venetic ce-l aveai în minte cu plîngerea dumitale, că nu mă dumiream de fel şi-n zadar îl căutam printre amintirile mele. Doar n-o să-mi ceri să ţin minte toată slugărimea casei, să-mi pot da seama de-ndată de care e vorba, cînd pomeneşti de vreo slugă. Totuşi, fiindcă mi-ai lăsat timp de gîndire, bănui că ai în vedere un servitor, încă destul de tînăr în ani, care, de o vreme, umple la masă pocalul soţului meu Petepre. De acest şorţ de argint, pot într-adevăr să-mi amintesc tulbure, dacă îmi încordez memoria“.

— Tulbure? repetă Iosif, puţin dezamăgit. Dar cum pot apărea eu atît de tulbure stăpînei noastre, cînd, în timpul mesei mă aflu aproape de ea şi de stăpînul nostru, şi cînd, dealtfel, îndurarea pe care am găsit-o lîngă el şi lîngă Mont-kav, n-a putut să-i scape în întregime? De aceea chiar mă mir că a trebuit să-şi dea asemenea silinţă şi că s-a scociorît atît ca să ghicească pe cine îl pomenea răutăciosul de Dudu. Dar ce-a mai spus ea?

— A mai spus, urmă piticul relatarea, iată ce a mai spus: „De ce mă pui în încurcătură, povestindu-mi toate astea, păstrător al veşmintelor? Mă tem să nu atragi cumva asupra mea mînia lui Amon. Ai spus doar că se va înfuria împotriva acelora care îngăduie jignirea. Eu, însă, nu ştiu şi nici nu îngădui nimic, încît ar fi trebuit să mă laşi în neştiinţa mea, adică să mă aperi în loc să-mi dai de veste şi, astfel, să mă expui primejdiei.“

Iosif rîse auzind aceste vorbe şi le încuviinţă cu căldură.

— Iată un răspuns minunat şi o mustrare înţeleaptă! spuse el. Apoi, adăugă: Vorbeşte-mi mai mult despre stăpîna noastră, micuţe Bez, repetă-mi totul întocmai, deoarece îmi închipui că ai luat bine aminte!

— Cel care a mai vorbit, urmă Iubitul-de-zeu, a fost răutăciosul Dudu. Căci s-a dezvinovăţit, zicîncl: „Am adus la cunoştinţă stăpînei noastre această jignire, nu ca ea s-o îngăduie, ci ca să-i pună capăt, şi din credinţă faţă de ea, i-am dat prilejul să-i facă pe plac lui Amon, vorbind, în această privinţă, stăpînului, ca sluga spurcată să părăsească neîntârziat casa, şi deoarece a fost cumpărată, să fie trimisă la corvoadă pe ogoare, cum se cuvine, în loc să-şi dea, aici printre noi, aere de stăpîn şi să se înalţe cu neruşinare deasupra copiilor ţării“.

— Foarte urît, spuse Iosif. Vorbe rele, pline de ură! Dar stăpîna ce a mai răspuns la toate acestea?

— Ea a răspuns astffel, îi zise Iubitul-de-zeu: „Ah, prea-asprule pitic, se întîmplă rar să-i fie

dat stăpînei să vorbească între patru ochi cu stăpînul. Gîndeşte-te numai la ceremonialul casei noastre şi nu-ţi închipui cumva că între el şi mine dăinuiesc aceleaşi relaţii şi se folosesc aceleaşi vorbe ca, de pildă, între tine şi aceea al cărui braţ te învăluie, doamna Ţezet, care îţi este aproape. De bună seamă că ea vine la tine simplu şi cu inima deschisă, şi-ţi vorbeşte ţie, bărbatului ei, despre tot ce te priveşte pe tine şi pe ea, ba, poate, te şi îndeamnă la una sau alta. Căci ea este mamă, ţi-a făcut doi copii frumoşi, pe Ezezi şi pe Ebebi, încît îi eşti dator femeii recunoştinţă şi ai toate temeiurile să-ţi pleci urechea la ce spune rodnica-ţi soţie, şi să ţii seamă de dorinţele şi avertismentele sale. Pe cînd eu, da, eu, ce însemn în faţa stăpînului meu şi de ce m-ar asculta? Încăpăţînarea lui este mare, cum ştii, iar toanele îi sînt trufaşe şi surde; astfel încît sînt neputincioasă înaintea lui, cu sfaturile mele cu tot“.

Iosif tăcu, iar privirea lui gînditoare trecu dincolo de micul său prieten, care, îngrijorat, îşi sprijinea obrazul boţit în palma mică.

— Ei, ce-a răspuns păstrătorul veşmintelor la toate astea? îl iscodi, după o clipă, fiul lui Iacob. A mai răspuns ceva şi au mai vorbit despre asta?

Prichindelul însă îi răspunse că nu mai vorbiseră. Nu, după aceste cuvinte Dudu s-ar fi învăluit într-o tăcere demnă; stăpîna, în schimb, i-a făgăduit că va vorbi neîntîrziat cu Marele Preot, tatăl ei duhovnicesc. Întrucît Petepre înălţase sclavul străin după ce acesta îi vorbise de lucruri privitoare la Soare, era limpede că intrau în joc credinţa şi politica, ceea ce ar fi de competenţa lui Beknehons, Puternicul lui Amon, prietenul şi duhovnicul ei: el trebuia să fie încunoştinţat şi ea va încredinţa, spre propria ei uşurare, inimii lui de tată, tot ceea ce Dudu îi povestise în legătură cu această jignire.

Numai la atît s-au întins ştirile aduse de pitic. Dar mai tîrziu, Iosif îşi aminti că, în ziua aceea, Bez-em-heb mai rămase un timp oarecare lîngă el, cu veşmîntul lui caraghios, cu tichia unsuroasă de alifie deasupra perucii şi cu bărbia sprijinită în palma-i mică, clipind mărunt şi cu amărăciune.

— Ce ai de clipeşti, aşa, Iubitule-de-zeu-în-casa-lui- Amon, îl întrebă el, şi de ce te mai frămînţi atît cu toate astea?

Cu glasul său subţire de greiere, piticul îi răspunse:

— Ah, Usarsif, prichindelul se mai gîndeşte că nu-i a bine ca răutăciosul cumătru să-i tot vorbească stăpînei Mut despre tine, nu-i a bine, nu-i deloc a bine.

— Fireşte, îi răspunse Iosif. Dar de ce-mi spui asta? Ştiu şi eu că nu-i a bine, ba că e chiar primejdios. Uite-te, însă, la mine şi vezi că privesc totul cu seninătate, deoarece am încredere în Dumnezeu. N-a mărturisit oare însăşi stăpîna că trecerea ei pe lîngă Petepre nu este neîngrădită? Fii liniştit, trebuie mai mult decît o vorbă sau un semn de-al ei, ca să fiu trimis la corvoadă pe ogoare!

— Cum aş putea fi liniştit, murmură Bez, cînd este deopotrivă de primejdios, dar în alt înţeles şi din alte pricini, că Dudu, cumătrul, a prevenit-o pe stăpînă, şi i-a luminat întunecimile în privinţa ta.

— Să priceapă asta cine poate! exclamă Iosif, eu unul nu înţeleg nimic şi, cel puţin pentru mine, ciripeala ta n-are nici o noimă. Primejdios în alt înţeles şi din alte pricini? Cum vine asta şi ce tot şopteşti tu atît de tainic?

— Îmi şoptesc mie însumi neliniştea şi presimţirea mea, îi răspunse Iubitul-de-zeu, cu glas scăzut, şi-ţi şoptesc învăţăturile pline de înţelepciune ale neamului meu de mărunţei, pe care, totuşi, nu vrei să ţi le însuşeşti, lunganule! Cumătrul îţi vrea răul, dar se prea poate ca, fără voia lui, să-ţi facă un bine, chiar prea mult bine, încît ar fi iarăşi rău, mult mai rău decît se gîndise el.

— Ascultă prichindele, nu te supăra, dar omul nu poate înţelege ce nu are înţeles. Ce înseamnă: rău, bine, prea mult bine, ba mult mai rău? E numai vorbărie de pitic, în limbă păsărească, căreia eu, cu cea mai mare bunăvoinţă, nu pot să-i dau de rost!

— Atunci de ce te-ai îmbujorat la faţă, Usarsif, şi te arăţi nemulţumit, ca adineauri, cînd ţi-am spus că stăpîna nu-şi aminteşte decît tulbure de tine? Piticeasca înţelepciune ar dori ca tu să fii pentru ea de-a pururi tulbure, căci e primejdios, de două ori primejdios, şi mai primejdios decît însăşi primejdia, ca blestematul de cumătru, în răutatea lui, să-i deschidă ochii. Vai, exclamă piticul, ghemuindu-se între propriile lui braţe mici, piticul se teme cumplit şi se înspăimântă de duşman, de taur, a cărui răsuflare de foc pustieşte pajiştea!

— Ce pajişte? întrebă Iosif cu vădită lipsă de înţelegere. Şi despre care taur de foc vorbeşti? Văd că azi îţi lipseşte o doagă, iar eu nu ţi-o pot pune la loc. Cere Pîntecelui-învăpăiat să-ţi dea o zeamă liniştitoare de rădăcini, care să-ţi răcorească mintea. Eu, unul, mă duc să-mi văd de treburi. Dacă Dudu mă ponegreşte în faţa stăpînei, oricît ar fi asta de primejdios, stă oare în puterea mea să fac ceva? Tu vezi însă credinţa mea în Dumnezeu şi nu trebuie să te frămînţi atît. Fii şi pe viitor cu ochii în patru, să nu-ţi scape nici o vorbă spusă de Dudu stăpînei şi cu atît mai mult din ce-i răspunde ea, ca să mi le poţi repeta întocmai. Căci are o deosebită însemnătate să le ştiu pe toate.

Aşa se desfăşurase atunci această convorbire (despre care Iosif avea să-şi amintească mai tîrziu) de-a lungul căreia micuţul Iubit-de-zeu vădise o atît de stranie îngrijorare. Dar oare cu adevărat numai credinţa în Dumnezeu şi nimic altceva îi îngăduise lui Iosif să primească atît de senin ştirea privitoare la demersurile urzite de Dudu?

Pînă atunci, el, Iosif, era pentru soţia stăpînului său, dacă nu întocmai ca aerul, măcar un chip fără însemnătate, un oarecare lucru în spaţiu, ca slujitorul mut pentru Hui şi Tui. Dar uneltind să-i pricinuiască un rău, Dudu iscase, în orice caz, o schimbare. Acum, cînd, în timpul prînzului, în sufragerie, ea îl vedea pe Iosif, întinzîndu-i stăpînului său mîncărurile, sau umplîndu-i pocalul, privirea sa nu mai era întîmplătoare, cum ar fi căzut asupra unui oarecare lucru, ci se uita anume la el, ca la un ins a cărui vedere îţi stîrneşte amintiri şi legături, ce-ţi pot da de gîndit, a bine sau a rău. Într-un cuvînt, această înaltă doamnă a Egiptului, stăpîna lui, începuse, de puţin timp, să-l ia în seamă. Bineînţeles, fără vlagă şi în treacăt; şi ar fi prea mult spus, că privirea ei ar fi zăbovit asupra lui. Totuşi, uneori, preţ de o clipă, îl cerceta cu privirea — fără îndoială, însă, pentru a-şi aminti că urma să-i vorbească despre el lui Beknehons, iar Iosif, pe sub gene, lua act de aceste priviri: cu toată atenţia cu care trebuia să-l servească pe Petepre, nu-i scăpa nici una din ele, ba, o dată, sau chiar de două ori, făcu în aşa fel încît privirile lor, ale stăpînei şi ale slujitorului, să se întîlnească, ca din întîmplare, făţiş — ale stăpînei, obosite, trufaşe şi, ţintindu-l cu severitate, ale lui respectuoase, înfricoşate şi topindu-se iute, cu smerenie, sub pleoape.

Asemenea lucruri se petrecură de cînd Dudu îi vorbise stăpînei. Nimic asemănător nu se mai întâmplase înainte şi, între noi fie spus, pe Iosif nu-l supărau chiar de tot. Vedea în asta un oarecare progres, şi era ispitit chiar să-i fie recunoscător lui Dudu, potrivnicul lui, că atrăsese

atenţia asupra sa. Ba, cînd îl văzu din nou pe Beknehons pătrunzînd în casa femeilor, îi plăcu gîndul că, pesemne, se va vorbi despre el şi despre înălţarea sa; şi o oarecare mulţumire, aproape o bucurie, erau de asemenea legate de acest gînd — oricît era încărcat de îndoieli şi griji. Cum se desfăşură convorbirea, Iosif află tot de la bietul Vizir-măscărici, care izbuti s-o urmărească, pitic pitit în vreun ungher: mai întîi preotul şi preoteasa tagmei Hatorelor vorbiră despre treburi privind ceremonialul — apoi de întîmplări mondene — „îşi ascuţiră limba“, cum spuneau copiii ţării Keme, folosind de fapt o expresie babiloniană, făcură adică schimb de bîrfe din capitală; cînd, după asta, veni vorba despre Petepre şi casa acestuia, stăpîna îi aduse într-adevăr la cunoştinţă prietenului preot jeluirea lui Dudu şi îi povesti de zarva iscată în casă de sclavul ebreu, înălţat prin favoruri neobişnuite, şi cu neobişnuită bunăvoinţă, de către curtean şi vechilul său. Beknehons ascultă spusele, clătinînd din cap, ca şi cum toate cele auzite i-ar adeveri presimţirile, îndeobşte întunecate, şi s-ar potrivi prea bine cu icoana năravurilor unei vremi ce-şi pierduse atît de mult frica de zei, faţă de acele timpuri cînd se mai purta şorţul la fel de scurt şi strîmt ca şi cel pe care-l purta el, Beknehons. Se vădea, fără îndoială, un semn îngrijorător, spunea preotul. Era însuşi spiritul destrămării şi al dispreţuirii străvechii orînduiri a poporului, un spirit, este adevărat, senin şi ales la început, dar care se pierdea fără greş în desfrînare şi sălbăticie, sfîşiind cele mai sfinte legăminte şi surpînd puterea amînduror ţărilor, încît sceptrul lor nu mai insufla spaimă de-a lungul ţărmurilor, iar împărăţia mergea la pieire. Apoi, potrivit celor spuse de Iubitul-de-zeu, Primul Profet al lui Amon, schimbînd vorba, s-ar fi abătut de la această temă, trecînd la probleme mari şi expunînd, cu gesturi largi spre toate patru zările, chestiuni grave, politice, ale puterii şi păstrării ei: vorbi, astfel, despre Tuşratta, regele Mitanniului, a cărui întindere trebuia stăvilită prin înălţarea împotriva sa a lui Şubbilulima, marele rege al împărăţiei Hatti, de la miazănoapte, veghind, totuşi, ca nu cumva acesta să aibă prea mari izbînzi. Căci, dacă războinicul regat Heta ar supune în întregime Mitanni şi s-ar întinde spre miazăzi, faptul acesta ar primejdui posesiunile siriene ale faraonului, pămînturile alipite de către Men-heper-Re-Tutmes, cuceritorul, şi, pe deasupra, într-o bună zi, sălbaticii lui zei, dîndu-i imbold, ar putea ocoli Mitanni şi cotropi ţara Amki de pe ţărmul mării, aşezată între muntele Amanus şi muntele Cedronului. Este adevărat că, în marele joc al lumii, unei asemenea încercări i s-ar împotrivi figura regelui Abdaşirtu al amoriţilor, vasalul faraonului ce stăpâneşte pămînturile dintre Amki şi Sanigalbat, şi lui i-ar reveni rolul să stăvilească înaintarea lui Şubbilulima către miazăzi. Dar amoritul nu va face asta decît atîta vreme cît înfricoşarea inspirată de faraon va fi mai mare, în inima sa, decît frica de Hatti, — altfel, s-ar înţelege fără îndoială cu Şubbilulima, pentru a-l trăda pe Amon. Căci trădători ar fi cu toţii, toţi regii care plăteau tribut în urma cuceririi siriene, de îndată ce ar slăbi înfricoşarea, pe care se întemeiază totul; fără a mai vorbi de beduini şi de neamurile nomade din stepă, care, de n-ar fi înfricoşarea, s-ar năpusti laolaltă asupra ţinuturilor roditoare, pustiind oraşele faraonului. Pe scurt, pricini de nelinişte sînt din plin, ce silesc Egiptul să se ţină tare şi bărbăteşte, dacă mai vrea să păstreze puterea de înfricoşare a sceptrului său şi coroanelor, împărăţia. Dar, pentru asta, ar trebui să se reîntoarcă la cuminţenia întregului norod şi la asprimea obiceiurilor din vechi.

— Straşnic bărbat, îşi dădu cu părerea Iosif după ce ascultase aceste cuvinte. Ţinînd seama de faptul că este al zeului şi un craniu-lucitor în faţa zeului său, care ar fi un bun părinte pentru ai săi şi ar veni în ajutorul celor şovăielnici — marea lui înţelepciune, în privinţa celor pămînteşti şi a treburilor cîrmuirii statului, este chiar de admirat. Totuşi, între noi fie spus, Iubitule-de-zeu, el ar face bine să lepede grijile împărăţiei şi a înfricoşării neamurilor, lăsîndu-le în seama faraonului din palatul lui, al cărui rost şi menire tocmai asta este; căci, de bună seamă, aşa s-a obişnuit între

templu şi palat în zilele pe care le laudă în dauna celor de azi. Dar, stăpîna noastră, n-a mai adăugat nimic după vorbele lui?

— Am auzit, spuse piticul, cum a răspuns la astea, şi a zis: „Vai, părinte, nu-i aşa că pe vremea cînd ţara Egiptului trăia evlavioasă şi stăpînită de moravuri aspre, era mică şi săracă, iar pietrele sale de hotar nu se întindeau atît de departe, cuprinzînd neamurile care ne plătesc azi tribut, fie spre miazăzi, pînă dincolo de cascadele fluviului în ţara harapilor, fie către răsărit, pînă la fluviul care curge de-a-ndăratelea? Dar, iată că sărăcia s-a preschimbat în bogăţie, iar fîşia îngustă de pămînt a vechiului Egipt, în împărăţie. Acum, ţările noastre şi marea cetate a Vesetului forfotesc de străini, averile curg şiroaie şi totul s-a înnoit. Oare nu te bucuri şi tu de acest nou ivit din ce a fost vechi, fiindu-i tocmai răsplata? Din tributurile ridicate de la neamurile sale supuse, faraonul aduce jertfe bogate lui Amon, tatăl său, încît zeul poate zidi după pofta sa şi creşte ca Nilul primăvara, cînd apele vin mari. Şi nu s-ar cuveni, oare, ca părintele meu să încuviinţeze mersul lucrurilor de la evlavioasele vremi trecute pînă azi?“

„Pe deplin adevărat, i-ar fi răspuns Beknehons, după spusele îubitului-de-zeu, da, copila mea vorbeşte foarte potrivit asupra problemei ţărilor, aşa cum se pune. Căci iată cum se pune: bunele vremuri, străvechi, purtau întrînsele sămînţa timpurilor noi, adică a împărăţiei şi a bogăţiei, care îi alcătuiesc răsplata; dar răsplata asta, adică împărăţia şi bogăţia, cuprind în ele desfrînarea, moleşeala şi decăderea. Ce-i de făcut ca răsplata să nu se prefacă în blestem — iar binele să nu se sfîrşească în rău? Aceasta-i întrebarea, iar stăpînul de la Kamak, Amon, zeul împărăţiei, răspunde astfel: stăpîn trebuie să fie vechiul în nou şi înstăpînită puterea străvechei virtuţi a neamului în împărăţie, pentru a zăgăzui desfrînarea, ca nu cumva răsplata să-i fie răpită. Nu vlăstarelor noului, ci vlăstarelor vechiului li se cuvine, de drept, împărăţia şi coroanele, cea albă, cea roşie, cea albastră şi, în plus, coroana zeilor!

— Puternic, exclamă Iosif după ce ascultase redarea piticului. O vorbire puternică şi limpede, micuţule Iubit-de-zeu, iată ce ai auzit tu, acolo, datorită micimii tale. Sînt speriat de ea, dar nu mirat, căci, de fapt, am presimţit mereu că astfel socotea Amon în inima sa, chiar de cînd, pe Calea Fiului, am văzut bulucindu-se gloata sa de războinici. Prin urmare, stăpîna noastră abia a apucat să vorbească despre mine, că Beknehons a şi luat-o razna spre înălţimi, încît, fără îndoială, pînă la sfîrşit, m-au uitat cu desăvîrşire. Ai auzit cumva ca numele meu să mai fi fost pomenit în ce au mai vorbit?

,,Numai la sfîrşit de tot, ar mai fi venit vorba de el, îi spuse Şepzez-Bez. În chiar clipa plecării, marele preot al lui Amon ar fi făgăduit că-l va lua la întrebări, cît mai curînd cu putinţă, pe Petepre şi îl va face să-i pară îndoielnic şi îngrijorător, din punctul de vedere al vechilor moravuri, cazul sclavului străin favorizat“.

— Nu-mi mai rămîne deci decît să tremur, spuse Iosif, şi să-mi fie foarte teamă că Amon va pune capăt înălţării mele, căci dacă el îmi va fi potrivnic, cum voi mai putea oare trăi? Ar fi rău, micuţule Iubit-de-zeu, să fiu trimis la corvoadă pe ogor acum, după ce scribul secerişului s-a ploconit în faţa mea, ar fi mai cumplit azi, decît dacă aş fi fost trimis acolo din prima clipă, şi m-aş topi ziua de arşiţă, iar noaptea aş dîrdîi de frig. Dar, oare, crezi că lui Amon îi va fi dat să se poarte astfel cu mine?

— Atît de prost nu sînt, murmură Iubitul-de-zeu. Vezi eu nu sînt un pitic-soţ, ca să fi aruncat pe gîrlă mica înţelepciune. Este adevărat, am crescut — dacă îmi este îngăduit să mă

rostesc astfel — în frica lui Amon. Însă de mult am ghicit că tu, Usarsif, ai de partea ta un Dumnezeu mai puternic şi mai înţelept decît Amon, încît nu-mi închipui că te va da pe mîna lui şi va îngădui zeului din templu să pună capăt înălţării tale, altfel decît a hotărît El.

— Fii, deci, vesel, Bez-em-heb, iar, cît despre mine, nu-mi purta de grijă! exclamă Iosif, bătîndu-l pe umăr cu băgare de seamă, să nu-i facă vreun rău. La urma urmelor, sînt şi eu aproape de urechea stăpînului, încît pot, între patru ochi, să-i dau a înţelege cît sînt de primejdioase toate astea, ba poate primejdioase chiar şi pentru faraon, stăpînul lui. Astfel Putifar ne va asculta pe amîndoi, pe Beknehons şi pe mine. Marele Preot îi va vorbi de un sclav, iar sclavul îi va vorbi de un zeu: vom vedea către cine îşi va pleca urechea cu mai multă atenţie — dar înţelege-mă cum se cuvine, nu vreau să spun către cine, ci către ce obiect. Tu, însă, rămîi cu ochii în patru, bunul meu prieten, fii mereu de veghe prin colţuri şi cotloane, cînd Dudu se va mai văicări stăpînei, să aflu cuvintele lui şi ale ei.

Aşa s-a şi întîmplat. Deoarece este de la sine înţeles că păstrătorul veşmintelor nu s-a mărginit doar la o *singură* plîngere faţă de Mut-em-enet, ci că stărui, revenind din cînd în cînd, pentru a veşteji vădita favorizare a veneticului abia scăpat din groapa pedepsei. Iar micuţul Iubit-de-zeu, de veghe la locul său de pîndă, îi povestea lui Iosif, cu credinţă, fiece pas făcut de Dudu. Dar chiar dacă luarea lui aminte ar mai fi greşit cîteodată, Iosif tot ar fi aflat dacă piticul-soţ se mai plînsese din pricina ridicării sale; căci, oricum, mai rămîneau să-l vestească privirile din sufragerie. Ba, cînd mai multe zile în şir nu mai întîlnea asemenea priviri, Iosif se întrista, însă revenirea lor, a interesului iscoditor şi sever al femeii, privindu-l nu ca un lucru, ci ca pe o fiinţă, îl vestea în mod limpede şi precis despre un nou atac al lui Dudu, iar el, Iosif, îşi zicea în sinea lui: „I-a reamintit de mine. Cît este de primejdios!“ Însă, totodată, îşi mărturisea: „Cît este de plăcut!“ şi, într-o oarecare măsură, era recunoscător lui Dudu, că-i amintea stăpînei de el.

Iosif devine, văzînd cu ochii, egiptean

Invizibil ochilor tatălui său, dar foarte plin de viaţă şi la largul lui acolo unde se afla, Iosif, aşadar, privea şi se mişca în limpezimea zilei egiptene — fiind luat curînd în vîrtejul treburilor, tocmai el, care în copilărie habar n-avusese de nici o datorie, de nici o strădanie, ci îşi cam făcuse totdeauna de cap — acum, însă, lupta din răsputeri să se ridice la înălţimea intenţiilor lui Dumnezeu, cu capul plin de cifre, lucruri şi valori, de treburi negustoreşti, mai fiind, pe deasupra, prins şi într-o reţea de legături umane gingaşe, care cereau o neabătută atenţie şi grijă, cu fire ajungînd la Putifar, la bunul Mont-kav, la piticii casei, şi Dumnezeu mai ştia unde, fie în cuprinsul casei, fie în afara ei, tot felul de legături vii, de care cei din locurile unde-şi dusese mai înainte viaţa, unde se afla Iacob şi se aflau fraţii, n-aveau nici habar, nici idee.

Asta era departe, mai departe decît şaptesprezece zile şi mai departe încă decît fuseseră Isaac şi Rebeca de Iacob, cînd acesta privea şi trăia în lumina zilei mesopotamice. Atunci, nici părinţii nu ştiuseră nimic şi nici nu-şi putuseră închipui forfoteala vieţii din jurul lui şi problemele legăturilor lui cu lumea sa, şi fiul ajunsese foarte străin de viaţa lor. Unde te afli, acolo este şi lumea — un cerc îngust în care trăieşti, înveţi şi acţionezi; restul este ceaţă. De fapt oamenii au năzuit totdeauna să-şi mute, măcar o dată, centrul vieţii lor, să-l lepede, în ceaţă, pe cel obişnuit, pentru a privi în

lumina altei zile. Şi neastîmpărul lui Neftali era puternic printre ei, să alerge spre adîncul ceţurilor din zare, să le ducă veşti despre cele de aici locuitorilor de acolo, ce nu ştiau decît de ale lor, şi să culeagă, în schimb, de sub lumina unui cer străin, cîteva ştiri preţioase, pe care să le aducă acasă. Pe scurt, existau comunicaţiile şi schimbul. Şi între sălaşurile depărtate ale neamului lui Iacob şi locurile lui Putifar existau asemenea legături de foarte multă vreme, de fapt dintotdeauna. Chiar şi străvechiul călător din Ur, obişnuit să-şi schimbe mereu orizontul, fusese în ţara smîrcurilor, cu toate că nu ajunsese atît de departe spre miazăzi ca locul unde se afla, acum, Iosif, doar sora-soţie a lui Avraam, „străbunica“ lui Iosif, ţinuse un timp de Casa femeilor faraonului, care casă încă nu strălucea, pe atunci, în zarea Vesetului, ci mult mai spre miazănoapte, mai aproape de locul de baştină al lui Iacob. Da, dintotdeauna au dăinuit legături între această sferă şi cea care, acuma, îl cuprindea pe Iosif, căci oare Ismael, frumosul-întunecat, nu-şi luase de soţie o fiică a smîrcurilor, din care amestec se şi trăgeau ismaeliţii, aceşti oameni pe jumătate egipteni, aleşi şi meniţi să-l ducă pe Iosif tocmai în Egiptul de jos? Mulţi făceau, ca şi ei, negoţ între Nil şi Eufrat şi, de mai bine de o mie de ani, mesageri colindau lumea, purtînd în faldurile veşmintelor scrisori gravate pe cărămizi. Dar dacă negoţul şi comunicaţiile sub semnul neastâmpărului lui Neftali au dăinuit de timpuriu, ce obişnuite, răspîndite şi dezvoltate ajunseseră acum, pe vremea lui Iosif, cînd ţara celei de a doua vieţi a lui şi a răpirii sale era deja, vădit, o ţară a nepoţilor, — ce nu mai erau închistaţi în vechile moravuri naţionale şi evlavioşi ai vechii credinţe, cum Amon tot mai stăruia să fie, ci deveniseră atît de deschişi faţă de lume, atît de nesăţioşi după plăcerile ei şi ajunseseră la o atare destrămare a moravurilor, încît unui tînăr asiatic, cules de pe drumuri, i-a fost de ajuns oarecare viclenie în arta de a spune noapte bună şi în cea de a face doi din zero, pentru a ajunge sluga cea mai apropiată a unui puternic al Egiptului şi cine mai ştie încă ce!

Vai, nu, posibilităţile de comunicare nu lipseau între locurile unde trăia Iacob şi cele ale copilului său preferat; ar fi fost de datoria acestuia să le folosească (căci el ştia unde se afla tatăl său, dar tatăl nu ştia de el), iar ea mînă dreaptă a unui puternic vechil, învăţat să vegheze la toate şi tot, şi cunoscînd bine posibilităţile de comunicare, i-ar fi fost uşor să dea de veste unde se află — totuşi n-a făcut-o pe dată, şi nici de-a lungul mai multor ani, din pricini pe care noi le-am priceput de multă vreme şi care s-ar putea rezuma, aproape în întregime, într-un singur cuvînt: Aşteptarea. Viţelul nu mugea, ci tăcea de moarte şi nu-i da de veste vacii pe care ogor l-a dus omul, socotind, fără îndoială cu consimţămîntul omului, că şi ea trebuia să îndure aşteptarea, oricît de chinuitoare i-ar fi fost, căci vaca, de nevoie, îşi credea viţelul mort şi sfîşiat.

Este ciudat şi oarecum tulburător să gîndeşti că, în tot acest timp, bătrînul dindărătul ceţurilor îl credea pe fiul său mort, — tulburător fiindcă, pe de o parte, îţi venea să te bucuri că se înşela şi, pe de altă parte, îţi venea să-l plîngi, tocmai din pricina acestei erori. Căci, precum se ştie, moartea celui iubit are, de asemenea, foloasele sale pentru cel ce iubeşte, deşi, desigur, găunoase şi deznădăjduitoare; şi astfel, gîndindu-ne bine, ne dăm seama că bătrînul de acasă era de două ori vrednic de milă, tocmai fiindcă îl socotea mort pe Iosif, ceea ce nici măcar nu era cu adevărat. De dragul lui, inima de tată se legăna — cu mii de suferinţe, dar şi spre dulcea mîngîiere — în certitudinea morţii; această inimă şi-l închipuia apărat şi adă-postit în moarte, ferit de schimbări şi răni, nemaiavînd nevoie de îngrijire, rămas de-a pururi cu trăsăturile adolescentului de şaptesprezece ani, plecat călare, cîndva, pe Hulda cea albă: eroare absolută, atît din punct de vedere al suferinţei, cît şi din acela al certitudinii consolatoare care, încetul cu încetul, căpăta întîietate. Căci, în acest timp, Iosif trăia, expus tuturor primejdiilor vieţii. Răpirea nu-l smulsese de sub înrîurirea timpului, adică nu mai avea şaptesprezece ani, ci, acolo unde se afla, crescuse şi se

maturizase, împlinise nouăsprezece, douăzeci şi apoi douăzeci şi unu de ani, rămînd, desigur, acelaşi Iosif, dar, încă de pe atunci tatăl lui nu l-ar mai fi recunoscut uşor, cel puţin de la prima ochire. Căci substanţa vieţii sale se schimba, deşi păstra, fireşte, acelaşi tipar atît de reuşit; se maturiza, se mai lăţea ceva în umeri, se făcea mai vînjos, devenea dintr-un băieţandru-flăcău un flăcău-bărbat. Să mai treacă doar cîţiva ani, şi din substanţa acelui Iosif, pe care Iacob-Rebeca îl îmbrăţişase, pentru ultima oară, la plecare, nu avea să mai rămînă nimic — de parcă însăşi moartea i-ar fi destrămat carnea; doar că, această prefacere, nefiind lucrarea morţii, ci a vieţii, făptura lui Iosif se păstra întrucîtva. Desigur, mai puţin fidel şi exact decît l-ar fi menţinut, în amintire, păstrătoarea moarte şi decît o şi menţinea, în chip înşelător, în sufletul lui Iacob. Rămîne însă destul de tulburător că, în ce priveşte materia şi forma, deosebirea, dacă moartea ne răpeşte o fiinţă de sub ochi ori viaţa, nu este chiar atît de importantă, pe cît ar vrea s-o creadă omul.

La asta, se mai adăuga împrejurarea că, în cursul evoluţiei şi al schimbărilor maturizării, viaţa lui Iosif îşi trăgea din cu totul altă sferă substanţa cu care îşi dobîndea forma, decît ar fi făcut-o sub ochii lui Iacob, şi prin aceasta şi tiparul formei fusese atins, îl hrăneau văzduhul şi vlaga Egiptului, mînca bucatele ţării Keme, apa ei îi potolea setea şi-i umfla celulele trupului, iar soarele ei i le pătrundea cu razele sale; pînza care-l îmbrăca era ţesută din inul ei, călca pămîntul ei, care făcea să urce în Iosif străvechile sale puteri şi tăcutele lui concepţii ale formelor, absorbea viu, zi de zi, din ochi, cele înfăptuite şi desăvîrşite de mîna omului purtător al acestor concepţii fundamentale, ce se impuneau cu calm şi hotărîre, fiind obligatorii în toate privinţele, şi vorbea limba ţării, care îi modifica configuraţia buzelor, felul de a mişca limba şi fălcile, încît curînd Iacob, tatăl, i-ar fi spus: „Damu, vlăstarul meu, ce-i cu gura ta? Nu ţi-o mai recunosc.“

Pe scurt, Iosif devenea egiptean văzînd cu ochii, la chip şi în gesturi, iar schimbarea asta se făcu la el iute, uşor şi pe nesimţite, căci era mlădios la trup şi la spirit ca un copil al lumii, şi încă foarte tînăr şi fraged cînd venise în ţara asta, iar adaptarea persoanei lui la stilul ţării decursese cu atît mai uşor şi lesnicios, cu cît, în primul rînd, trupeşte, ţinuta lui avusese, Dumnezeu ştia de unde, din totdeauna, cu mădularele lui zvelte şi umerii drepţi, o anumită asemănare, o înrudire, cu cea egipteană, iar în al doilea rînd, din punct de vedere sufletesc, starea lui de străin, adaptîndu-se printre „copiii ţării“, nu-i părea nouă, ci obişnuită şi potrivită cu tradiţiile lui: şi în ţara sa, el şi ai lui, scoborîtorii din Abram, trăiseră mereu ca „gherimi“ şi musafiri printre „copiii ţării“, asimilaţi desigur, raliaţi şi statorniciţi de multă vreme, dar veşnic cu o reţinere lăuntrică şi cercetînd cu o privire rece, detaşată, obiceiurile cumplite şi comode ale cultului lui Baal, al adevăraţilor copii ai Canaanului. Şi, acum, Iosif retrăia în ţara Egiptului această situaţie; iar spiritului său de copil al lumii i se potriveau reţinerea lăuntrică şi adaptarea, căci cea dintîi i-o uşura pe cea de a doua, înlăturîndu-i astfel ghimpele necredinţei faţă de El, Elohim, care îl adusese în această ţară şi pe ale cărui iertări şi îngăduitoare treceri cu vederea se putea bizui plin de încredere, cînd Iosif trăia în toate privinţele ca un egiptean şi devenise, pe dinafară, un fiu al lui Hapi şi un supus al faraonului — cu rezerva, numai, mereu a reţinerii sale lăuntrice. Încît era o ciudăţenie cu atitudinea sa de copil al lumii; căci aceasta doar îi îngăduia să trăiască, voios adaptat, printre oamenii Egiptului, şi să-i placă de frumoasa lor cultură; apoi, însă, în sinea lui şi privind altfel lucrurile, ei erau, la rîndul lor, copiii lumii, ale căror isprăvi le urmărea cu binevoitoare indulgenţă şi o privire distantă, în ironia spirituală a neamului său faţă de gingaşele orori ale datinelor lor.

Anul egiptean îl prinse şi-l purtă prin crugul anotimpurilor naturii sale şi în hora rapidă a prăznuirilor lui, din care una sau alta putea fi luată drept origine: sărbătoarea Anului Nou, la

începutul revărsării Nilului, o zi neînchipuit de zgomotoasă şi plină de speranţe — de o semnificaţie fatală dealtfel pentru Iosif, cum se va vedea — sau aniversarea urcării pe tron a faraonului, de care se înnodau, an de an, toate nădejdile nebune ale poporului, urzite în chiar prima zi a noii domnii şi ere: nădejdea că, din acea zi, dreptatea va izgoni nedreptatea şi că se va trăi numai în rîs şi mirare de ce bine este — sau ce alte aniversări şi prăznuiri mai erau; căci se perindau într-o rotire a necurmatei întoarceri.

Iosif pătrunsese în natura Egiptului în anotimpul scăderii apelor Nilului, cînd pămîntul se şi ivise iar din ape şi însămînţările se terminaseră. Atunci fusese vîndut; şi după aceea se cufundă în curgerea anului şi trăi odată cu el: veni anotimpul secerişului, care, după nume, se întindea pînă în miezul arzător al verii şi pînă în săptămînile numite, la noi, luna iunie, cînd fluviul Nil avea apele cele mai scăzute şi reîncepea să şi le umfle, în entuziasta bucurie a poporului, ca, apoi, să şi le reverse domol peste maluri, de aproape supravegheat şi măsurat zi de zi de slujbaşii faraonului, căci era de cea mai mare însemnătate ca apele să vină bine, nici prea sălbatic şi nici prea lenevos, deoarece de asta atîrna, dacă vor fi bucate pentru copiii din Keme şi dările anului vor fi bogate, îngăduind faraonului să înalţe zidiri. Şi vreme de şase săptămîni, apele Hrănitorului se tot umflau, încetul cu încetul, deget cu deget, ziua şi noaptea, cînd oamenii dormeau şi aveau, şi-n somn, încredere în el. Apoi însă, în timpul soarelui celui mai arzător, ce corespunde la noi cu a doua jumătate a lunii iulie, numită de copiii ţării Keme luna Paofi, a doua din anul lor şi a primului lor anotimp, căruia îi ziceau Aket, fluviul se umfla întîi puternic, ieşea năvalnic din albia sa şi se întindea, lăţindu-se, pe amîndouă malurile, pînă hăt departe peste ogoare, acoperind întreaga ţară —această ţară ciudată, supusă unei condiţii fără pereche în lumea toată, care acum, Iosif rîsese şi se minunase de asta la început, se prefăcuse într-un singur lac Sfînt, iar pe apele lui nemărginite răsăreau, ici şi colo, asemenea unor insule, oraşe şi sate, clădite pe înălţimi prielnice şi legate între ele cu diguri pe care se putea circula. Aşa rămînea zeul, lepădîndu-şi grăsimea şi mîlul fertil, să pătrundă ogoarele, vreme de patru săptămîni, pînă în al doilea anotimp, al iernii, numit Peret : atunci fluviul începea să scadă şi să se retragă — „apele i se împrăştiau“, aşa cum Iosif, copleşit de amintiri, numea în sinea sa acest fenomen, şi astfel, în luna căreia îi corespundea ianuarie al nostru, apele Nilului curgeau iarăşi în vechea matcă, unde continua să descrească şi să scadă pînă în vară; acestea erau cele şaptezeci şi două de zile, zilele celor şaptezeci şi doi de uneltitori, zilele secetei de iarnă, cînd zeul pierea şi murea, pînă în ziua în care paznicii Nilului, puşi de faraon pentru măsurarea înălţimii apei, vesteau că Nilul porneşte iarăşi să-şi umfle apele şi începe un nou an al binecuvîntării, modest pînă la îmbelşugat, dar, oricum, păzească Amon, fără foamete şi scăderi prea mari ale veniturilor din dările datorate faraonului, încît, pînă la urmă, să nu mai fi putut înălţa ziduri.

Timpul trecuse repede, de la un început de an la altul, găsea Iosif, sau din ziua sosirii sale în această ţară pînă la reîntoarcerea aceleiaşi zile — trecuse repede, oricum l-ar fi calculat şi oriunde i-ar fi fixat începutul, de-a lungul celor trei anotimpuri, adică revărsarea Nilului, semănatul şi secerişul, cu cele patru luni ale fiecăruia, cu podoaba lor de sărbători, la care lua parte şi el, copil al lumii, încrezător în cea mai înaltă îngăduinţă şi cu reţinerea sa lăuntrică; dar trebuia neapărat să ia parte la toate sărbătorile şi, încă, vădind plăcere, pentru că petrecerile închinate idolilor se împleteau strîns cu viaţa economică a ţării, iar el, aflîndu-se în serviciul lui Petepre şi ca locţiitor în afaceri al vechilului Mont-kav, nu putea ocoli bîlciurile şi pieţele legate de sfintele prăznuiri, căci negoţul ţîşneşte ca din pămînt oriunde oamenii se adună în număr mare. În curţile exterioare ale templelor Tebei, iarmaroacele şi negustoria nu conteneau, din pricina neîncetatelor jertfe ce se

aduceau; dar numeroase erau, în susul şi în josul Nilului, locurile de pelerinaj, unde mulţimea se bulucea de pretutindeni, cînd era sărbătorit vreun zeu local, care îşi împodobea templul, se arăta pus pe profeţii şi făgăduia, odată cu mîngîieri spirituale, îmbulzite petreceri populare, bîlci şi negoţ cu străinii. Nu numai Bastet, cetatea pisicească din Deltă, îşi avea praznicul ei, despre care Iosif auzise destule amănunte deşucheate. În fiecare an, nu departe de acolo, Ţapul de la Mendes sau Diedet, cum spuneau copiii din Keme, atrăgea de la mari depărtări o întreagă lume, şi mai voioasă încă decît cea care se grămădea la Per-Bastet, căci, la Mendes, Bindini, Ţapul vînjos şi desfrînat, era mai apropiat de sufletul popular decît Pisica, deoarece se împreuna, în văzul tuturora, cu o fecioară de prin partea locului. Dar putem afirma categoric că Iosif, pe care afacerile îl chemau la bîlciul Ţapului, nu se sinchisea de această scenă, ci, ca om de încredere af vechilului, se îngrijea doar să vîndă hîrtia, olăriile şi zarzavaturile lui.

Existau multe în ţară şi în obiceiurile ţării, îndeosebi ale celor de sărbătoare — căci sărbătoarea este cu adevărat momentul suprem al datinilor din bătrîni, cînd ele trec în frunte şi se preamăresc pe sine — după care, cu toată atitudinea sa de copil al lumii, cu gîndul la Iacob, nici nu întorcea capul, ori privea doar foarte rece, cu ochii absenţi. Astfel nu-i plăcea gustul băştinaşilor pentru băutură; chiar şi numai gîndul la Noe ar fi împiedicat orice asemenea simpatie, apoi imaginea exemplară, sobră şi meditativă, a tatălui său, pe care o păstra în suflet, precum şi propria fire, care, deşi vioaie şi voioasă, ura tulbureala beţiei. Copiii ţării însă nu cunoşteau plăcere mai mare decît să se îmbete zdravăn, cu bere sau cu vin, în orice împrejurare, bărbaţii şi femeile de-a valma. La marile praznice, li se da tuturor vin din belşug, încît timp de patru zile puteau chefui cu soţiile şi copiii lor, nemaifiind buni de nimic altceva. Dar mai erau, de asemenea, zile anume hărăzite beţivăniilor, ca, de pildă, marea sărbătoare a berii, cînd se prăznuia străvechea poveste a zeiţei Hator, vajnica, Sehmet cea cu capul de leoaică, care făcuse prăpăd printre oameni, voind să-i nimicească, şi nu fusese împiedicată de la totala stîrpire a seminţiei noastre decît datorită unei viclenii grozave a zeului Re, care a îmbătat-o cu bere înroşită cu sînge. Iată de ce, în această zi, copiii Egiptului făceau adevărate orgii cu bere: bere neagră, o bere foarte tare, numită kes, bere amestecată cu miere, bere din port sau preparată în ţară — îndeosebi în oraşul Dendera, lăcaşul zeiţei Hator, unde, în acest scop, se mergea într-un adevărat pelerinaj, oraş căruia i se zicea „lăcaşul beţiei“, fiind casa stăpînei beţiei.

De astea Iosif nu se prea sinchisea şi se prefăcea, doar din bună cuviinţă, că bea, în măsura în care i-o cereau afacerile şi adaptarea la moravurile ţării. Şi alte obiceiuri populare ce se desfăşurau la marea sărbătoare a lui Osiris, stăpînul morţilor, în vremea zilei celei mai scurte a anului, cînd soarele murea, Iosif le privea, de dragul lui Iacob, cu o mare detaşare, deşi urmărea cu o atenţie plină de simpatie această prăznuire, jocurile şi reprezentaţiile sale. Căci erau redate aici zilele de suferinţă ale zeului sfîşiat şi înmormîntat, care înviase, şi erau evocate de preoţi şi popor în foarte frumoase scene cu măşti, cu grozăviile lor şi cu bucuria învierii, cînd întreaga mulţime sărea de bucurie într-un picior, cu care prilej erau înscenate, dealtfel, şi multe năzdrăvănii locale şi reînvieri ale unor obiceiuri străvechi, pe care nimeni nu mai era în stare să le explice prea bine, ca de pildă adevărate ciomăgeli între diferite grupuri de bărbaţi, socotiţi a fi, unii „bărbaţii oraşului Pe“, iar ceilalţi „bărbaţii oraşului Dep“ — însă nimeni nu mai ştia ce oraşe vor mai fi fost acelea — sau o turmă de măgari era fugărită, cu răcnete batjocoritoare şi cu strâşnice lovituri de ciomege, prin jurul întregului oraş. Era, dintr-un anumit punct de vedere, o contradicţie în faptul de a ciomăgi şi de a-ţi bate joc de făptura care trecea drept simbolul freneziei falice, căci, pe de altă parte, prăznuirea zeului mort şi înmormîntat, era, deopotrivă, şi sanctificarea vîrtoasei puteri

masculine care sfîşiase fesele mumiei lui Osiris, încît Eset-Isis, mica soţie-vultur, rămăsese grea cu el şi-i născuse pe fiul răzbunător, iar prin sate, la aceste aniversări, femeile purtau, în alai, simbolul virilităţii, lung de un cot, cîntînd imnuri de slavă şi mişcîndu-l de frînghii. Astfel, aceste batjocuri şi ciomăgeli contraziceau, în cuprinsul aceloraşi sărbători, cîntecele de slavă, şi anume pentru motivul clar că, dacă vîrtoşenia puterii virile era simbolul dragei vieţi şi a veşnicei rodnicii, era pe de altă parte, în chip deosebit, semnul morţii. Căci, de fapt, Osiris era mort, cînd vulturiţa zămislea cu el; dealtfel, în moarte, mădularul tuturor zeilor se învîrtoşa şi, între noi fie spus, tocmai din această cauză, cu toată simpatia lui personală pentru sărbătorirea sfîşiatului Osiris, Iosif se lepăda de anumite ritualuri legate de ea şi, în sinea lui, se ţinea departe de ele. Din care pricină? Da, este gingaş şi greu să vorbim despre acest subiect, cînd unii îl cunosc, iar alţii încă nici măcar nu-l presimt — neştiinţă care, dealtminteri, poate fi cu atît mai uşor iertată, cu cît însuşi Iosif abia întrevedea pricina şi nu-şi da socoteală de ea decât în parte, cam trei sferturi rămînînd în întuneric. În el se făcea simţită, încet, aproape inconştient, o teamă a conştiinţei din pricina necredinţei, a necredinţei faţă de „Domnul“ — oricare ar fi treapta pe care aţi situa conceptul acestui cuvînt. Nu trebuie să uităm că el se socotea mort şi aparţinând împărăţiei morţilor, în care creştea şi se împlinea, şi trebuie să ne gîndim la numele pe care şi-l luase acolo, cu o bine gîndită lipsă de modestie. Dealtfel, această lipsă de modestie nici nu era atît de grozavă, deoarece copiii ţării Miţrairn impuseseră încă de multă vreme ca, după moarte, fiecare dintre ei, şi cel mai umil, să ajungă Osiris - Usir, iar numele i se îmbina cu cel al Sfîşiatului, după cum, Hapi, taurul, se preschimba, în moarte, în Serapis, încît îmbinarea putea avea înţelesul: „să mori devenind zeu“ sau „să fii ca un zeu“. Dar expresiile „să fii ca un zeu“ şi „mort“, duceau gîndul la mădularul zămislirii, sfîşiind puternic feşele mumiei; astfel încît mustrarea de cuget, aproape inconştientă, a lui Iosif, se lega de tainica presimţire că anumite priviri provocate de uneltirile lui Dudu, ce începuseră atunci să aducă în viaţa sa un element de nelinişte şi bucurie, aveau de-a face, de departe, în chip primejdios, cu zeiasca vîrtoşenie în moarte şi, prin urmare, cu necredinţa.

Iată că am spus-o, şi am formulat-o cu toată cruţarea posibilă, pricina pentru care Iosif întorcea capul de la obiceiurile băştinaşe legate de sărbătoarea lui Osiris, de la procesiunile femeilor prin sate, legănând falusul, şi de la ciomăgirea măgarilor. În rest însă, urmărea cu plăcere, de-a lungul întregului an egiptean, prin oraş şi prin ţară, succesiunea sărbătorilor. Cîteodată, pe parcursul acestor ani, avusese chiar prilejul să-l vadă pe faraon... căci se întîmpla ca zeul să se arate: nu numai la „fereastra apariţiei“, cînd, de faţă cu cîţiva aleşi, zvîrlea favoriţilor lui aurul răsplăţilor, dar şi atunci cînd, scînteind, ieşea din orizontul palatului său şi strălucea în toată măreţia asupra întregului popor, care odată şi cu o singură mişcare, sărea de bucurie într-un picior, cum era regulamentul şi îi şi îmboldea inima pe copiii ţării. Iosif observase că faraonul era gras, îndesat şi nu avea o culoare prea bună în obraji, măcar atunci cînd fiul Rahilei îl văzu pentru a doua ori a treia oară, expresia sa amintindu-i-o pe a lui Mont-kav, cînd îl apăsa rinichiul.

Într-adevăr, de prin anii petrecuţi de Iosif în casa lui Putifar, din anii înălţării sale, Amenhotep al treilea, supranumit Neb-ma-re, începuse să bolească şi vădea, după părerea preoţilor templului, pricepuţi în tămăduiri, şi a vracilor din Casa cărţilor, în starea sa fizică o năzuinţă crescîndă de a se reuni iarăşi cu Soarele. Prorocii vindecători erau neputincioşi să frîneze această năzuinţă, pornită din prea multe pricini fireşti. Pe cînd Iosif străbătea pentru a doua oară crugul anului egiptean, divinul fiu al lui Tutmes al patrulea şi al midianitei Mutemveie, îşi serba jubileul domniei numit Hebsed, adică: trecuseră treizeci de ani de cînd, cu un ceremonial complicat, ce se repeta aidoma în ziua marii întoarceri, îşi pusese pe cap dubla coroană.

O viaţă splendidă de suveran, aproape fără războaie, încărcată de fast hieratic şi de grijile cîrmuirii ţării, ca de mantii de aur, cu multe plăceri vînătoreşti, în amintirea cărora poruncise emisiuni de scarabei, o viaţă strălucind de bucuria împlinită a patimii sale de a construi se întindea în urma sa, acum, însă, fiinţa sa se destrăma, aşa cum a lui Iosif sporea: înainte, majestatea acestui zeu suferise doar de viermi la dinţi, suferinţă ce o încuraja cu obiceiul să ronţăie toată ziua dulciuri parfumate, astfel încît se întîmplă destul de des să se arate cu falca umflată la audienţele sau recepţiile oficiale. Dar de la Hebsed încoace (cînd Iosif îl văzu ieşind în trăsură din palat) suferinţele lui începură să se datoreze altor organe mult mai ascunse: inima faraonului avea adesea şovăieli sau bătea atît de repede şi de tare în piept, că se înăbuşea; materiile pe care le elimina cuprindeau elemente pe care corpul ar fi trebuit să le reţină, însă, organismul le refuza, fiind hotărît să se distrugă pe sine; iar şi mai tîrziu, nu era umflată numai falca, dar şi pîntecul şi picioarele începuseră să i se umfle, în acel timp se întîmplă, ca semenul şi corespondentul din depărtare al zeului, care în părţile lui trecea de asemenea drept divin, regele Tuşratta din ţara Mitanni, fiul lui Şutarna, tatăl Mutemveiei, căruia Amenhotep îi zicea mamă, — aşadar cumnatul lui de pe Eufrat (căci faraonul primise de la Şutarna pe prinţesa Ghilu-hipa drept a doua soţie în haremul său) se întîmplă, deci, ca Tuşratta, aflînd din zvon, tocmai în depărtata sa capitală, despre suferinţele faraonului, să-i trimită, sub straşnică pază, o statuetă făcătoare de minuni a zeiţei Iştar, chip binecuvîntat, de a cărui putere tămăduitoare el însuşi se încredinţase, ce-i drept în cazuri mult mai uşoare. Întreaga capitală, ba tot Egiptul de sus şi de jos, de la graniţele negrilor şi pînă la mare, nu mai contenea să sporovăiască despre sosirea acestui convoi la palatul Merima't, ba, cîteva zile la rînd, chiar şi în casa lui Putifar aproape că nu se mai vorbi despre altceva. Dar este neîndoielnic că Iştar, Stăpîna drumului, se vădi neputincioasă şi răuvoitoare, şi nu-l uşură pe faraon decît trecător de năduful şi bolfele sale, spre marea satisfacţie a vracilor locali, ale căror veninuri mântuitoare se dovediseră, dealtfel, deopotrivă de neputincioase, pentru buna pricină că pornirea zeului de a se reuni iarăşi cu Soarele se arătă a fi mai puternică decît toate leacurile la un loc şi se impunea încet şi sigur.

Aşadar, Iosif îl văzu pe faraon cu prilejul Hebsedului, cînd întreg Vesetul ieşise să fie de faţă la plimbarea zeului în trăsura sa, una din solemnităţile şi ceremoniile obişnuite în ziua marii bucurii. Majoritatea acestor învestituri, urcări pe tron, încoronări, băi purificatoare, făcute sub privegherea preoţilor purtînd măşti de zei, tămîieri şi multe alte acte cu străveche semnificaţie aveau loc mai cu seamă înlăuntrul palatului, şi numai sub privirile mai marilor Curţii şi ai ţării, pe cînd afară poporul se beţivănea şi dănţuia, în iluzia că, odată cu această zi, se înnoiau timpurile şi începea o eră de belşug, de dreptate şi de pace, de hohote de rîs şi de obştească înfrăţire. Această convingere optimistă fusese legată încă de ziua urcării pe tron a faraonului, cu o viaţă de om în urmă, şi revenea în fiecare an, cu prilejul aniversării, desigur mai slabă şi mai puţin entuziastă. Dar cu ocazia Hebsedului, întreaga bucurie din prima zi renăştea în toate inimile, cu prospeţimea şi veselia dintru început, o biruinţă a credinţei asupra oricărei experienţe, cultul unei aşteptări pe care nici o decepţie nu o poate smulge din sufletul omenesc, fiindcă a fost sădită aici de o mînă divină. — Dar ieşirea faraonului în trăsura sa, la amiază, pentru a se duce la Casa lui Amon, să-i aducă jertfe, era un spectacol public, şi un puhoi de popor, în vălmăşagul căruia se afla şi Iosif, îl aştepta către apus, în faţa porţii palatului, pe cînd o altă mulţime se înşirase de-a lungul drumului de pe malul celălalt al fluviului, pe unde trebuia să treacă alaiul regal de-a curmezişul oraşului, şi mai ales, pe marele drum al berbecilor-sfincşi, calea triumfală a lui Amon.

Palatul regal, Marea Casă a Faraonului, de la care venea numele faraonului însuşi, căci cuvîntul faraon însemna tocmai „Casă mare", măcar că, în gura egiptenilor, această denumire se

deosebea la rostire de „faraon“, întocmai cum „Petepre“ se deosebea de „Putifar“ — aşadar, palatul se întindea pe hotarul deşertului, la picioarele colinelor sălbatice ale Tebei, străluminate de o învăpăiere de culori, înconjurat de un vast zid circular cu numeroase porţi păzite, cuprinzînd în afară de frumoasele grădini ale zeului, oglinda unui lac menit să desfete privirile, cu flori şi arbori exotici pe margini, lac pe care porunca lui Amenhotep îl făcuse să lucească în partea de răsărit a grădinilor, îndeosebi ca să o bucure pe Teie, Marea-i soţie.

Afară, poporul lungea zadarnic gîtul, dar nu izbutea să zărească mare lucru din strălucitul fast al palatului Merima't: vedea doar, la porţile palatului, străjerii cu şorţuri împodobite în faţă cu solzi de piele şi cu pene la coifuri, vedea coroanele însorite ale copacilor, legănîndu-se în neodihnitele adieri de vînt, vedea acoperişuri gingaşe, plutind parcă, sprijinite pe coloane policrome sculptate, şi vîrfurile unor catarge aurite, de care fluturau lungi flamuri multicolore, adulmeca mirezmele siriene, ce pluteau pe nevăzutele straturi cu flori şi se revărsau peste ziduri, atît de potrivite cu ideea divinităţii faraonului, căci parfumurile suave întovărăşesc de cele mai multe ori divinitatea. Iată, însă, că, deodată, aşteptarea guralivilor nesăţioşi şi veseli, care, în faţa porţii, plescăiau din limbă şi înghiţeau norii de praf, fu în sfârşit răsplătită: în clipa hotărâtoare, cînd luntrea scînteietoare a lui Re ajunse în creştetul cerului, răsună brusc o comandă, străjerii ridicară suliţele şi canaturile de bronz se deschiseră între catargele cu flamuri în multe culori, lăsînd liberă privirea pe calea sfincşilor, presărată cu nisip albastru, ce străbătea grădina, pe care fastuosul alai de trăsuri ale faraonului ieşea năvalnic de sub bolta marii porţi, intrînd în mulţimea care se trăgea îndărăt în valurile de praf, glumind şi răcnind de plăcere şi spaimă. Căci ostaşi, înarmaţi cu beţe, dădură buzna în mulţime, pentru a deschide drum trăsurilor şi telegarilor, făcînd un vuiet asurzitor: „Faraonul! Faraonul! Sus inimile! Plecaţi capetele! Faceţi loc! Loc, loc, loc, la ieşire!“ Nesigur parcă, tăiat în două, poporul se da în lături, se unduia în valuri asemenea mării clătinată de vîntoasă, oamenii săreau într-un picior, întindeau braţele descărnate sub cerul Egiptului, trimiteau bezele înflăcărate de pe buzele lor arse, iar femeile ridicau deasupra capetelor pruncii ce scînceau şi ţipau, dînd din picioare, altele, lăsîndu-se pe spate, îşi ofereau cu amîndouă mîinile sînii, în timp ce se înălţa în văzduh un nestăvilit val de bucurie şi de răcnete pătimaşe: „Faraonul! Faraonul! Taur vînjos al mamei tale! Cu măreţe pene! Să trăieşti milioane de ani! De-a pururi să trăieşti! Iubeşte-ne! Binecuvîntează-ne! Noi te iubim şi te binecuvîntăm nestăvilit! Şoim de aur! Hor! Hor! Tu eşti Re în toate mădularele tale! Hepre sub adevărata sa înfăţişare! Hebsed! Hebsed! întoarcerea vremurilor! Sfîrşitul chinurilor! Răsăritul norocului!“

Asemenea bucurie populară este foarte emoţionantă şi-i cuprinde inima chiar şi celui ce nu face cu totul parte din acel popor, pe cel distanţat lăuntric de el. Iosif chiui şi el puţin laolaltă cu ei, ţopăi şi el ceva, după felul copiilor ţării, dar, mai ales, deschise ochii mari şi privi în tăcere, tulburat. Ceea ce îl emoţionă şi-l făcu să fie foarte atent, fu faptul că-l văzu pe Cel mai înalt, pe faraon, care ieşise din palat ca luna pe cer, înconjurat de stele, şi că, datorită unei adînci moşteniri a trecutului, uşor deviată în făptura lui de copil al lumii, inima lui bătu pentru Cel mai înalt, singurul pe care omul trebuie să-l slujească. Mai lipsea încă mult ca el să fie primit a sta dinaintea curteanului ce-i urma în rang faraonului, adică a lui Putifar, cînd toate gîndurile lui Iosif se îndreptau, cum am şi observat, către întrupări şi mai evidente încă, şi mai absolute ale acestei idei. Acum vom vedea că pretenţia sa nici nu se oprea la atît.

Înfăţişarea faraonului era minunată. Trăsura sa, în întregime din aur şi din nimic altceva, avea roţile şi oiştea de aur curat, şi era acoperită cu imagini în relief, pe care nu le puteai deosebi bine în

iureşul trecerii în goană, căci totul răspîndea în jur asemenea fulgere sub pleasna soarelui de amiază, încît ochii abia îi îndurau strălucirea, şi, deoarece roţile carului, ca şi copitele telegarilor, stîrneau şi înălţau vîrtejuri dese de praf, faraonul părea că înainta înfăşurat în aburi şi văpăi, înfricoşător şi, totodată, măreţ. Oricine ar fi găsit firesc ca sirepii, înhămaţi la trăsura faraonului, „Primul mare atelaj“, cum îi spuneau oamenii celui în care se afla Faraonul, să fi scos foc pe nări, atît de buieci galopau, cu muşchi lucioşi, cu harnaşamentul bătut cu plăci de aur la piept şi pompoanele de pene colorate, ce se legănau, înfipte în capetele aurite de leu, ce le acopereau, între urechi, creştetele. Faraonul îi mîna el însuşi; stătea în picioare, singur în norii ca de foc care-i învăluiau trăsura, şi strunea hăţurile cu mîna stîngă, iar în cea dreaptă ţinea, într-o atitudine hieratică, biciul şi cîrja încovoiată, neagră şi albă, şi le apăsa pieziş pe piept, sub ghiordanul de pietre preţioase de la gît. Faraonul era destul de bătrîn, ceea ce se vedea după colţurile căzute ale gurii, după pleoşteala ochilor, dar şi după spinarea mai curînd gheboşată, sub inul alb ca lotusul. Obrajii lui descărnaţi, proeminenţi, păreau daţi cu sulimanuri. Panglici multicolore, înnodate şi împletite felurit între ele, precum şi amulete, menite să-l ocrotească împotriva duhurilor rele, îi atîrnau de sub veşmînt, pînă mai jos de şolduri. Capul îi era acoperit, pînă pe după urechi şi pe ceafă, de tiara albastră, încrustată cu stele galbene, în mijlocul părţii ei frontale, deasupra nasului, se înălţa dreaptă, lucind în toate culorile emailului, vipera veninoasă cu guşa umflată, talismanul vrăjit al lui Re.

Astfel, regele Egiptului de sus şi de jos trecu prin faţa ochilor lui Iosif, fără să-şi arunce privirea nici în dreapta, nici în stînga. Înaltele evantaie din pene de struţ se legănau deasupra lui, războinici din garda sa personală, scutieri şi arcaşi, egipteni, asiatici şi negri, alergau, sub stindardele lor, pe lîngă roţile trăsurii, iar, în urmă, veneau ofiţeri în trăsuri ale căror panere erau căptuşite cu piele purpurie. Apoi, poporul izbucni într-un nou chiot de slavă, căci după aceştia se ivi, prin valuri de praf, o trăsură izolată, cu roţile tot de aur, şi în ea sta, în picioare, un băietan de opt sau nouă ani, şi el adumbrit de evantaie de struţ, şi mîna singur telegarii, strunindu-i cu braţele sale slăbuţe, încărcate cu brăţări. Avea chipul prelung şi cam palid, iar buzele pline, zmeurii, ieşind bine în evidenţă în această paloare, zîmbeau timid şi afectuos strigătelor mulţimii, în timp ce-şi ţinea ochii închişi pe jumătate, ceea ce putea fi o dovadă de mîndrie, ori de tristeţe. Acesta era Amenhotep, sămînţa zeului şi prinţul-urmaş, chemat să moştenească tronurile şi coroanele, dacă înaintaşul său se va hotărî, cîndva, să se unească din nou cu Soarele, unicul fiu al faraonului, copil de bătrîneţe, Iosiful său. Bustul firav, încă de copil, al celui aclamat, era gol, în afară de strălucitorul guler de flori. Veşmîntul lui, însă, şorţul plisat, ţesut din fir de aur, i se ridica în spate sus pînă la umeri şi cobora pînă la gambe, în timp ce în faţă, sub franjuri de aur, era decupat mult sub buric, lăsînd să se vadă burta umflată a unui copil de negru. O năframă, ţesută toată din aur, netedă pe frunte, unde băiatul purta, ca şi tatăl său, vipera, îi cuprindea capul, formînd la ceafă o pungă pentru păr, iar peste ureche îi atîrna, ca o panglică lată cu franjuri, bucla de copil a fiilor de rege.

Poporul aclama din răsputeri acest soare zămislit, dar încă neînălţat, soarele de sub zarea răsăriteană, soarele de mîine! „Pacea lui Amon!“ răcnea mulţimea. „Viaţă îndelungată fiului de zeu! Cît de frumos răsări în lumina cerului! O, tu, copile Hor cu bucla! Şoim plin de farmec! Ocrotitor al tatălui, ocroteşte-ne pe noi !“

— Mulţimea mai avea mult de strigat şi implorat, căci după escorta soarelui de mîine, venea o altă caleaşcă învăpăiată, adumbrită de o umbrelă, iar în spatele vizitiului, aplecat mult înainte, sta, dreaptă în picioare,Teie, nevasta zeului, Marea soţie a faraonului, stăpîna ţărilor. Era micuţă şi

smeadă la chip, ochii ei, prelungiţi cu sulimanuri, aruncau fulgere, nasul mic şi voluntar al zeiţei se curba ferm, iar gura ei, proeminentă, zîmbea sătulă. Dar frumoasă ca găteala ei de pe cap nu mai era nimic pe pămînt, căci scufa reprezenta un vultur, în întregime de aur, cu gîtul întins înainte, iar trupul acoperea creştetul capului reginei, şi aripile păsării coborau, cu o mişcare minunată, de-a lungul obrajilor Teiei, pînă pe umeri. Pe spinarea păsării, aurarii prinseseră un inel, din care porneau o pereche de pene înalte şi ţepene, făcînd din scufie coroana zeilor; iar pe frunte, în afară de craniul pleşuv al vulturului cu pliscul încovoiat, regina mai purta şi pe Ureus, şarpele cu guşa plină de venin. Era un belşug de însemne şi embleme divine, mult prea deajuns să scoată poporul din fire, să-l facă să răcnească în neştire: „Isis! Isis! Mut, cerească vacă maternă! Născătoare de zeu! Tu, dulce Hator, care umpli palatul cu iubire, pogoară-ţi mila asupra noastră!“ Mulţimea entuziasmată mai aclamă şi fiicele regelui, ce stăteau îmbrăţişate în trăsura lor, îndărătul vizitiului care, aplecat înainte, îşi îndemna telegarii, dar strigătele mai continuară şi la trecerea, două cîte două într-o trăsură, a doamnelor de la Curte, cu evantaiele de onoare în braţe, cît şi a mai marilor din Anturaj şi a celor ai încrederii, adevăraţii şi singurii prieteni ai faraonului, şambelanii iatacului. Ieşind astfel din palatul Merimat,alaiul de Hebsed răzbătu prin mulţime şi ajunse pînă la fluviu, unde îl aşteptau luntrile multicolore, precum şi barca cerească a faraonului, numită „Steaua celor două ţări“, pentru ca Zeul, Născătoarea şi Sămînţa, laolaltă cu întreaga curte, să treacă pe ţărmul răsăritean şi să-şi continue drumul, cu alte echipaje, prin cetatea celor vii, unde pe uliţe şi de pe acoperişuri, lumea aclama cu tot atîta înflăcărare — ca apoi să ajungă cu întreg alaiul la casa lui Amon, pentru ceremonia marii tămîieri.

Aşadar, Iosif îl văzu pe „faraon“, întocmai cum, odinioară, cînd era numai un lucru de vînzare, îl zărise în curtea casei binecuvîntate, pe „Putifar“, adică pe stăpînul suprem al lumii sale imediate şi se gîndise din prima clipă la felul cum va izbuti să ajungă cît mai repede pînă la el. Acum, faptul acesta era împlinit, datorită unei convorbiri înţelept duse; dar istoria afirmă că, încă din acea clipă, şi-a propus în taină să ajungă la o legătură cu întruchipări mai depărtate şi mai categorice ale Prea-înaltului, ba i-a atribuit îndrăznelii sale şi o năzuinţă ce ţintea şi mai departe. Dar cum asta? Exista oare ceva mai înalt decît Prea-înaltul? Fără îndoială, atunci cînd ai în sînge simţul viitorului, adică a ce va fi mai înalt mîine. Scufundat în aclamaţiile mulţimii, la care luase parte cu o oarecare rezervă, Iosif îl privise destul de atent pe faraon în trăsura sa de foc. Şi, totuşi, lăuntrica sa curiozitate şi adîncul său interes nu se îndreptară spre zeul bătrîn, ci către cel ce venea după el, băiatul cu bucla şi cu buzele bolnăvicios-zîmbitoare, spre acel Iosif al faraonului, Soarele ce avea să vină. Pe acesta îl urmări cu privirea, umerii lui înguşti şi scufa de aur din cap, şi felul cum braţele sale, slabe şi încărcate cu brăţări, struneau hăţurile telegarilor; iar în sufletul său, numai pe el îl revăzu, nu pe faraon, după ce totul se sfîrşise şi mulţimea se buluci, revărsîndu-se spre Nil; da, gândurile sale se îndreptară doar spre băietan, spre cel ce avea să vină şi se prea putea ca, în privinţa asta, să se fi potrivit atitudinea sa cu a tuturor egiptenilor care, la apariţia tînărului Horus, aclamaseră şi se rugaseră cu şi mai multă ardoare decît chiar la trecerea faraonului. Căci viitorul este nădejde, iar timpul a fost hărăzit omului din bunătate, ca să poată trăi aşteptînd. Oare nu trebuia Iosif să crească puternic, în chiar locul pe care se afla, înainte ca gândul de a sta în faţa Prea-înaltului, ba, mai mult, lîngă el, să dobîndească cea mai mică şi mai generală şansă de a se înfăptui? Astfel, avea pricini întemeiate ca, la sărbătorirea Hebsedului, privirea lui să tindă să depăşească pe cel ce era acum Prea-înaltul, ţintind spre viitor şi spre soarele care încă nu răsărise.

Relatare despre moartea fără zarvă a lui Mont-kav

De şapte ori anul egiptean îl dusese cu sine pe Iosif în crugul său, şi de optzeci şi patru de ori astrul, pe care-l iubea şi cu care se înrudea, străbătuse toate fazele sale, iar din substanţa fiului lui Iacob, din acei zori cînd tatăl se despărţise de el cu sfaturile şi binecuvîntările lui, nu mai rămăsese, ca urmare a prefacerilor vieţii, chiar nimic; purta acum, ca să spunem aşa, un veşmînt cu totul nou, cu care îi îmbrăcase Dumnezeu viaţa, iar în ţesătura acestuia nu mai era nici o fibră din haina veche, ce o purtase adolescentul de şaptesprezece ani: un veşmînt din materiale egiptene, în care Iacob l-ar fi recunoscut doar cu neîncredere — încît însuşi fiul ar fi trebuit să-i spună şi să-l încredinţeze: da eu sînt, Iosif! Şapte ani trecuseră în somn şi-n veghe, de meditaţii, sentimente, fapte şi întîmplări, aşa, cum trec zilele, ceea ce însemnă: nici repede şi nici încet, ci, oricum, se petrecuseră, iar acum la douăzeci şi patru de ani ai vîrstei sale, ajunsese, deci, un tînăr-bărbat, foarte frumos la chip şi înfăţişare, fiul unei mame gingaşe, un copil al iubirii. Purtările îi deveniseră mai autoritare şi mai hotărîte, în deprinderea lui cu afacerile, iar glasul său, copilăros şi firav altădată, răsuna astăzi mai plin cînd, fiind mai-marele ce veghea asupra a toate şi tot, trecea printre meşteşugarii şi servitorii casei, dîndu-le porunci sau vestindu-le pe cele ale lui Mont-kav, în calitatea sa de locţiitor şi de „gură“ cea mai îndreptăţită a vechilului. Căci, de fapt, asta era de multă vreme şi tot atît de bine ar fi putut să i se zică ochiul, urechea şi braţul lui drept. Oamenii îi spuneau însă pur şi simplu „Gura“, potrivit obiceiului egiptean de a numi astfel pe împuternicitul unui stăpîn, adică pe cel ce transmitea poruncile şi, în cazul lui Iosif, acest nume era foarte potrivit din pricina înţelesului dublu pe care-l căpăta de data asta; căci tînărul vorbea ca un zeu, ceea ce era foarte preţuit, ba o bucurie şi o desfătare pentru fiii Egiptului, şi ei ştiau bine că prin vorbirea lui frumoasă şi înţeleaptă, de care ei n-ar fi fost în stare, Iosif îşi croise drumul, sau măcar şi-l pregătise, pe lîngă stăpîn şi vechil.

Mont-kav se încredea în el în toate privinţele, în administraţie, socoteli, supraveghere şi afaceri, iar tradiţia spune că Putifar şi-ar fi lăsat întreaga casă pe mîinile lui Iosif, şi că nu se mai sinchisea de nimic, decît doar de mîncare şi băutură, ceea ce era, de fapt, şi pînă la urmă, o deplasare a puterilor: de la stăpîn la vechil şi de la acesta pe umerii sclavului cumpărat, cu care, de altfel, încheiase o alianţă pentru a-l sluji cu dragoste pe Petepre; iar stăpînul şi casa puteau fi mulţumiţi că această împuternicire ajunsese, pînă la urmă, pe mîinile lui Iosif, şi nu ale altuia, şi că, în realitate, el avea grijă de toate, deoarece îşi îndeplinea îndatoririle cu foarte iscusit devotament faţă de Domnul şi de marile sale planuri şi se gîndea, zi şi noapte, la prosperitatea casei, astfel încît, potrivit vorbelor bătrînului ismaelit, şi propriului său nume, el nu numai că avea grija gospodăriei, dar o şi sporea.

De ce, tocmai spre sfîrşitul acestui răstimp de şapte ani, Mont-kav îi trecu lui Iosif tot mai mult, iar, pînă la urmă, în întregime, înalta cârmuire a casei, lepădîndu-se de toate îndatoririle sale şi retrăgîndu-se în Camera deosebită a încrederii — toate astea vor fi lămurite curând. Deocamdată, vom spune că silinţele răutăciosului Dudu nu izbutiră deloc să stăvilească drumul pe care Iosif înainta cu atâta noroc, care-l ajutase, în mai puţin de şapte ani, să întreacă cu mult nu numai întreaga servitorime a casei, dar şi rangul şi stima de care se bucura mărunţelul păzitor al podoabelor lui Putifar. Funcţia de cămăraş, deţinută de Dudu, care era, desigur, vrednică de toată cinstea şi îi revenise omuleţului datorită respectabilităţii, seriozităţii şi integrităţii sale piticeşti, îl menţinea în preajma persoanei stăpînului, astfel încît, după felul său, ar fi trebuit să-i dea prilejul

să cîştige asupra acestuia o înrîurire tainică, primejdioasă pentru Iosif. Numai că Putifar nu-l înghiţea pe piticul-soţ; demnitatea lui plină de îngîmfare şi importanţa cu care se împăuna îi erau nesuferite, şi, fără a se socoti îndreptăţit să-l scoată din slujbă, îl ţinea pe cît posibil la distanţă, introducînd, pentru serviciul în camera de dimineaţă şi de toaletă, slugi mai mărunte, şi lăsîndu-i pe mînă piticului numai supravegherea generală a podoabelor, a hainelor, a amuletelor şi a însemnelor onorifice, fără a-i îngădui să fie prezent înaintea sa mai des şi mai mult decît era absolut necesar, astfel încît Dudu nu mai ajungea să-i vorbească şi, mai puţin încă, să strecoare vorba rea ce ar fi rostit-o cu atîta plăcere împotriva veneticului şi a scandaloasei sale înălţări în casă.

Dar chiar dacă împrejurările i-ar fi îngăduit, tot n-ar fi îndrăznit să vorbească — în orice caz nu înaintea stăpînului. Căci ştia antipatia ce acesta i-o purta lui, piticului grav, din pricina tainicei sale trufii, pe care, faţă de sine însuşi, prichindelul nici nu voia, nici nu putea s-o conteste, cît şi pentru că, fiind partizan al supremaţiei solare a lui Amon, şi trebuia să se teamă că vorba sa ar fi neputincioasă înaintea lui Petepre. Era nevoie oare ca el, Dudu, soţul Ţezetei, să se expună unei asemenea încercări? Nu, ci prefera să apuce căi ocolite, fie prin stăpîna, înaintea căreia se plîngea des, şi care, cel puţin, îl asculta atentă, fie prin intermediul lui Beknehons, puternicul bărbat al lui Amon, pe care îl putea stîrni, în timpul vizitelor acestuia la stăpînă, împotriva favorizării kabirului, cu jignirea vechilor tradiţii; şi pe Ţezet, soţia lui de proporţii normale, ce o servea pe Mut-em-enet, pe care o mobiliză să-şi înrîurească stăpîna în sensul urii lui.

Numai că şi destoinicul poate să nu izbutească — să presupunem doar că doamna Ţezet nu i-ar fi rodit soţului, şi ne vom fi ilustrat gîndul. Astfel, uneltirile lui Dudu rămaseră sterpe; nu-i aduseră, bietului, nici un rod. Totuşi este neîndoielnic că, într-o zi, la curte, adică în chiar anticamera faraonului, Beknehons, Primul slujitor al lui Amon, îl cercetă pe Petepre, în mod diplomatic, în legătură cu supărarea ce o căşuna evlavioşilor din casa sa înălţarea unui spurcat, şi-i făcu cîteva mustrări părinteşti şi politicoase. Dar Purtătorul evantaiului nu pricepu, abia îşi aminti de cine era vorba, clipi din ochi, păru distrat, iar Beknehons, preocupat de lucruri mai de seamă, nici nu fu în stare să zăbovească mai mult de o singură clipă asupra unui caz izolat, asupra unui mărunţiş, a unei probleme gospodăreşti: curînd se avîntă într-o măreaţă digresiune, începu să arate spre cele patru zări şi, atacînd savantele probleme ale menţinerii puterii, vorbi de regii străini Tuşratta, Şubbilulima şi Abd-Aşirtu, şi, astfel, convorbirea se pierdu în nori. — Mut, însă, stăpîna, nu putea lua asupră-şi să rostească, în faţa soţului ei, măcar o vorbă în această chestiune, deoarece îi cunoştea încăpăţânarea surdă, şi nici nu era obişnuită să discute cu el lucruri practice, ci doar să schimbe vorbe goale, pe un ton de exagerată politeţă; dealtfel nu-i plăcea să-i ceară ceva lui Petepre. Acestea ar ajunge să-i explice pasivitatea tăcută. Dar noi vedem în atitudinea ei semnul că, în vremea aceea, adică spre sfîrşitul celor şapte ani, prezenţa lui Iosif acolo îi era indiferentă şi că, pe atunci, nu era interesată să-l vadă scos şi îndepărtat din casă şi din curte. Momentul să dorească să fie înlăturat şi să nu-l mai vadă în ochi avea să mai vină pentru soţia egipteanului, anume concomitent cu teama de ea însăşi, pe care mîndria ei nu o cunoştea încă. Şi încă o concomitenţă avea să se constituie în mod ciudat cu aceasta: Concomitent cu schimbarea ei de atitudine, cînd adică stăpîna îşi dădu seama că ar fi bine pentru ea să nu-l mai vadă pe Iosif şi vorbi într-adevăr cu Petepre pentru a-i cere să fie înlăturat — păru că Dudu ar fi trecut de partea kabirului şi ar fi devenit un susţinător al lui; căci începu să-i zîmbească lui Iosif şi să facă pe îndatoritorul, astfel încît s-ar fi zis că stăpîna şi piticul îşi schimbaseră rolurile între ei, părînd că ea preluase ura, pe cînd celălalt nu mai contenea să i-l laude în fel şi chip. Amîndouă atitudinile erau doar aparente. Căci, în

clipa în care stăpîna vru să dorească izgonirea lui Iosif, nu mai era în stare, cu adevărat, de aşa ceva şi se amăgea pe sine, prefăcîndu-se doar că ar tinde spre asta. Dudu, însă, care, fără îndoială, adulmecase cum stau lucrurile, urzea planuri viclene, nădăjduind că-i va căşuna fiului lui Iacob un şi mai mare rău, prefăcîndu-se că i-ar fi prieten.

Despre toate astea se va vorbi îndată, doar puţin mai la vale. Întîmplarea însă, care iscă această schimbare sau căreia, în orice caz, i-a urmat, a fost regretabila boală mortală a lui Mont-kav, vechilul, aliatul lui Iosif în legămîntul de dragoste încheiat întru slujirea stăpînului, — regretabilă pentru el însuşi, regretabilă pentru Iosif, care ţinea la el din toată inima, făcîndu-şi aproape un caz de conştiinţă din suferinţele şi din moartea lui, şi regretabilă pentru orice compătimire faţă de acest bărbat simplu, dar plin de presentimente, chiar dacă această compătimire ar fi fost legată de recunoaşterea necesităţii răposării sale, potrivit unui plan. În însuşi faptul că Iosif fusese adus într-o casă al cărei vechil era sortit morţii, trebuie văzut, desigur, un plan prestabilit, iar moartea vechilului ni se înfăţişează, întrucîtva, ca un sacrificiu. Din fericire, bărbatul acesta înclina, în sufletul său, spre renunţare, dispoziţie pe care altădată am vrut s-o atribuim vechii sale boli de rinichi. Este însă tot atît de posibil ca aceasta să fi fost doar modul de exprimare fizică al tendinţei sufleteşti de aceeaşi natură, deosebindu-se de ea cum se deosebeşte cuvîntul de gînd şi semnul hieroglific de cuvînt, astfel, încît, în cartea vieţii vechilului, un rinichi ar fi putut fi hieroglifa pentru „renunţare“.

Dar de ce ne preocupă Mont-kav? De ce oare vorbim, totuşi, despre vechil cu oarecare emoţie, fără a putea spune de el mult mai mult decît că era un om în mod conştient simplu, adică modest, şi un om onest, adică totodată practic şi sentimental, — un om ce trăia pe atunci pe pămînt şi în ţara Keme, tîrziu sau devreme, cum vrei s-o iei, în timpul cînd viaţa atoatenăscătoare îl iscase tocmai pe el, dar oricum atît de devreme, oricît era de tîrziu, încît mumia lui să se fi spulberat de mult în toate vînturile şi în Marele Tot? Era un fiu prozaic al pămîntului, care nu-şi închipuia deloc că ar preţui mai mult decît însăşi viaţa şi, la urma urmelor, nu voia să ştie nimic de cutezanţă şi măreţie — nu însă din josnicie, ci din modestie, şi deşi, în sinea lui, era foarte accesibil sugestiilor de sus, ceea ce i-a îngăduit, de altfel, să joace un rol, şi nu unul dintre cele mai mici, în viaţa lui Iosif, purtîndu-se în privinţa asta aproape cum s-a purtat într-o bună zi mătăhălosul Ruben: vorbind la figurat, Mont-kav se trase, la fel, trei paşi îndărăt, plecîndu-şi capul în faţa lui Iosif şi apoi se depărtă. — Acest rol, ce-i fusese menit de soartă, ne sileşte să ne interesăm într-o oarecare măsură de el. Dealtminteri, din propriu imbold şi în afară de orice îndatorire, preţuim biografia simplă şi, totuşi, sensibilă, învăluită într-o discretă melancolie, a acestui om pe care o reconstituim, aici, din milenara ei spulberare, printr-o evocare spirituală plină de simpatie, pe care el ar fi numit-o magie.

Mont-kav era fiul unui slujbaş de rang mijlociu al vistieriei templului Montu, de la Karnak. Tatăl său, pe nume Ahmose, îl închină de timpuriu, cînd avea abia cinci ani, zeului Tot, încredinţîndu-l casei de învăţătură de pe lîngă administraţia templului, unde erau educaţi într-o disciplină severă, cu hrană puţină şi multă ciomăgeală (căci potrivit unui dicton curent, elevul avea urechile pe spinare şi auzea numai de bătaie) noii slujbaşi ai lui Montu, zeul războiului, cu capul de şoim. Şcoala, urmată de copii de obîrşii diferite, mai alese sau mai mărunte, nu-şi propunea, dealtfel, numai acest singur scop, ci li se predau şi elemente de cultură literară, învăţătura zeului, adică scrierea, arta mînuirii condeiului de trestie şi un stil plăcut, creînd condiţiile atît pentru cariera de slujbaş-scrib, cît şi pentru aceea de învăţat.

Cît despre fiul lui Ahmose, acesta nu năzui să ajungă un învăţat: nu fiindcă ar fi fost prea prost pentru asta, ci din modestie, şi pentru că, de la bun început, fusese foarte hotărît să rămînă într-o mediocritate corectă şi nu voia, cu nici un preţ, vreo mărire. Că nu-şi petrecu restul vieţii ca tatăl său, întocmind acte în cancelariile zeului Montu, ci ajunse vechilul unui om mare — chiar şi asta s-a întîmplat aproape fără voia sa; căci dascălii şi mai-marii lui, a căror stimă o cîştigase prin destoinicia şi modestia sa, l-au recomandat acolo şi au făcut să fie numit în această frumoasă slujbă, fără vreo intervenţie de a lui. Cît despre ciomăgeală, nu primi, în aşezământul şcolar, decît porţia neapărat trebuincioasă, ce se cuvenea şi celui mai bun învăţăcel, ca să-l facă să audă; căci Mont-kav dovedise de mic inteligenţa sa multilaterală, prin iuţeala cu care îşi însuşi darul nobil al Maimuţei, scrierea, şi corectitudinea şi inteligenţa cu care transcria, pe liniile lungi ale sulurilor sale de şcolar, textele ce îi erau date de model, reguli de comportare şi scrisori tip, menite să-i formeze stilul, maxime străvechi, poeme didactice, exortaţii şi laude ale stării de scrib, iar pe dosul aceluiaşi sul trecea socoteli despre saci cu grîu primiţi şi înmagazinaţi sau îşi făcea însemnări privitoare la scrisori de afaceri, căci, chiar de la început, cancelaria templului îl folosea şi la lucrări practice — mai curînd după voia sa decît a tatălui său, care i-ar fi dorit din inimă o slujbă mai înaltă decît a lui, de pildă, aceea de profet al zeului, de vrăjitor sau cititor în stele, în vreme ce Mont-kav, modest încă de copil, se pregătise cu hotărîre pentru partea practică, de afaceri, a vieţii.

Este ceva ciudat în acest fel de resemnare înnăscută, ce se manifestă ca hărnicie onestă, precum şi ca senină îndurare a nedreptăţilor vieţii, pentru care un altul ar fi copleşit zeii cu învinuiri zgomotoase. Mont-kav se căsători, cam de timpuriu, cu fiica unui coleg al tatălui său, căreia îi dăruise inima. Dar soţia îi muri la prima naştere, împreună cu copilul. Mont-kav a jelit-o amar, fără însă ca lovitura să-l fi surprins prea tare, şi nici nu-i ameninţă pe zei cu gesturi dezordonate, din pricină că lucrurile luaseră această întorsătură. Dar nici nu mai încercă să-şi refacă o familie, ci rămase văduv şi singur. Avea o soră măritată cu un prăvăliaş de laTeba; o vizita, cîteodată, în timpul liber, dar, nu-şi îngăduia acest lucru prea des. Odată învăţătura încheiată, a lucrat, mai întîi, în cancelaria templului lui Montu, apoi ajunse vechilul Marelui Profet al acestui zeu şi, în sfîrşit, fu numit în fruntea frumoasei case a lui Petepre, curteanul, unde îşi îndeplinea de zece ani slujba cu o autoritate fermă, dar jovială, cînd ismaeliţii îi aduseră ajutorul de nădejde în serviciul devotat al gingaşului stăpîn, ajutor ce avea să-i fie, totodată, şi urmaş.

Presimţise, din vreme, că Iosif fusese ales să-i fie urmaş, căci cu toată simplitatea sa voită, Mont-kav era un om bîntuit de presimţiri, ba se poate spune că însăşi această simplitate, înclinarea spre autolimitare şi renunţare, erau un produs al presimţirii lui: al bolii, adică, ce mocnea în trupul lui vînjos, şi fără de efectul ei, ce-i slăbea, desigur, vlaga, dar, pe de altă parte, îi ascuţea şi mai mult simţirea, nu ar prea fi fost în stare de impresiile delicate pe care le-a avut, cînd l-a văzut pentru întîiaşi dată pe Iosif. Încă de pe atunci îşi ştia punctul slab; Pîntece-învăpăiat, vraciul, îi spusese pe şleau, cînd îl cercetase în legătură cu o apăsare surdă pe care Mont-kav o încerca în spate şi în partea stîngă a şalelor, cu durerile ce se întindeau pînă la inimă şi cu desele ameţeli şi mistuirea anevoioasă, cu lipsa de somn şi urinatul peste măsură, că toate veneau de la rinichii lui viermănoşi.

Răul acesta, adesea ascuns şi tîrîtor prin firea sa, prinde cîteodată rădăcini, chiar de la o vîrstă foarte fragedă, îngăduie păsuiri de părelnică însănătoşire, cînd lasă să se creadă că s-a oprit sau chiar că a trecut, pentru ca, apoi, să răbufnească şi să crească în putere, înfăţişînd iarăşi semne ale întinderii bolii. Mont-kav îşi amintea că, la vârsta de doisprezece ani, avusese, odată, dar numai o singură dată, sînge în urină, fără ca, dealtfel, faptul să se mai repete de-a lungul mai multor ani,

astfel încît întîmplarea aceea, înfricoşătoare şi prevestitoare, se pierduse în uitare. Cînd tînărul împlinise douăzeci de ani, răul se ivi iarăşi, ameţelile şi durerile de cap se înteţiră, ajungînd să verse fiere. Şi criza aceasta trecu; de atunci însă avu să-şi ducă viaţa, liniştit şi neînfricat, în lupta cu un rău intermitent, care îi dădea luni şi chiar ani de răgaz părelnic, pentru ca apoi să-l ia din nou în primire, cu mai multă sau mai puţină violenţă. Resemnarea, pe care acest rău i-o provoca, degenera adesea într-o oboseală adîncă, într-o silă şi o vlăguială a trupului şi a sufletului, împotriva cărora Mont-kav se deprinsese să-şi impună, cu un eroism calm, împlinirea muncii sale zilnice, iar tămăduitori pricepuţi, sau cei ce voiau să treacă drept atare, le combateau cu lăsări de sînge. Cum însă pofta de mâncare îi era mulţumitoare, limba curată, năduşeala nestînjenită, iar pulsul destul de regulat, aceşti tămăduitori nu-l mai socotiră un adevărat bolnav, pînă în ziua cînd, în jurul gleznelor i se iviră nişte umflături palide, care, înţepate, se goliră de un lichid apos. Ba, deoarece aceste goliri aveau de urmare o vădită uşurare a vaselor sale şi o încurajare a inimii, fenomenul a fost salutat ca prielnic, căci boala ieşea astfel afară şi ajungea să se scurgă.

Trebuie spus că cei zece ani pînă la intrarea lui Iosif în casa lui Putifar, Mont-kav a dus-o tîrîş-grăpiş, mulţumită ajutorului dat de Pîntece-învăpăiat cu leacurile lui din grădină, chiar dacă faptul că-şi întrerupea numai rar eficacea lui activitate de şef al unei mari gospodării se datora mai mult voinţei sale resemnate, dar îndîrjite, ce ţinea în frîu boala care mocnea ascuns, decît priceperii lui Pîntece-învăpăiat în ale medicinei populare. Prima criză într-adevăr grea, cu umflarea mâinilor şi picioarelor, o avu de înfruntat aproape îndată după cumpărarea lui Iosif, atît de dureroasă încît trebui să şi le înfăşoare, cu dureri de cap cumplite, năpraznice întoarceri pe dos ale stomacului şi chiar împăienjenirea ochilor; ba, pesemne, că această izbucnire se şi pregătea chiar în timp ce Mont-kav se tîrguia cu bătrînul ismaelit şi-i cerceta marfa. Aceasta este, cel puţin, bănuiala noastră; că, adică, înduioşarea şi presimţirile pe care Iosif le trezise în sufletul lui, împreună cu emoţia ciudată, iscată de acea urare-de-noapte-bună rostită de probă de către sclav, pus să-şi arate talentele, ar fi fost semnele evidente ale unei sensibilităţi exaltate de boală. Dar şi cealaltă concepţie medicală este verosimilă, potrivit căreia tocmai blîndeţea acestui salut i-ar fi slăbit firea şi puterea de rezistenţă în faţa suferinţelor care îl hărţuiau — şi, într-adevăr, noi înclinăm să ne temem că zilnicele urări de noapte bună ale lui Iosif, oricît de binefăcător erau resimţite de vechil, nu au priit în mod deosebit voinţei sale de supravieţuire, aflată inconştient în luptă cu boala.

Şi faptul că, la început, Mont-kav chiar nu s-a sinchisit de Iosif, nepăsarea lui, trebuia în mare măsură pusă pe seama crizei sale de atunci, care-i stînjenea iniţiativa. Dar ca şi celelalte crize ulterioare, mai slabe sau mai puternice, şi aceasta a fost biruită, mulţumită mai ales măsurilor luate de Hun-Anup: sîngerări, lipitori, amestecuri fanteziste de origini vegetale sau animale, şi comprese pe şale cu vechi papirusuri, muiate în untdelemn cald. După fiece criză a avut loc cîte o însănătoşire reală sau părelnică, ce au dominat răstimpuri mari din viaţa vechilului şi în vremea cînd Iosif era în casă şi se înălţa, pînă la a ajunge primul său ajutor şi „Gura“ sa. Dar în al şaptelea an de prezenţă a lui Iosif, la înmormântarea unei rude — a cumnatului său, cîrciumarul din Teba, care murise atunci — Mont-kav se alese cu o răceală, ce deschise calea nenorocirii şi-l doborî din şa.

Dintotdeauna a existat această contaminare a morţii, am spune „răpirea“ de către cineva faţă de care ne facem ultima datorie în paraclisul cimitirului străbătut de curenţi reci de aer, şi a fost frecventă atunci, ca şi azi. Era vară şi cumplit de cald, dar vîntul bătea tare, cum se petrece des în ţara Egiptului — o alăturare primejdioasă, căci, evaporarea sudorii făcîndu-se iute, provoacă o răcire rapidă a pielii. Copleşit şi hărţuit de treburi, vechilul zăbovise cam mult acasă, cînd îşi dădu

seama că era gata să întîrzie la ceremonia funebră. Se grăbi să ajungă la timp, năduşi şi, încă la traversarea fluviului, întovărăşind spre soare-aipune luntrea funerară, fiind îmbrăcat subţire, îl luă cu frigul şi un tremur îl zgîlţîi puternic. Apoi, trebui să stea în faţa mormîntului săpat într-o stîncă, pe care cîrciumarul, ajuns, acum, Osiris, şi-l făcuse din economiile lui, iar în faţa modestului portal, un preot, purtînd masca de cîine a zeului Anubis, ţinu mumia în picioare, pe cînd un altul îndeplini ceremonia rituală a deschiderii gurii cu misticul picior de viţel, în vreme ce un mic grup de rude îndoliate, cu mîinile puse pe creştetul acoperit cu cenuşă, priveau săvîrşirea actului magic. Lunga ceremonie tot nu i-a fost deosebit de prielnică, din pricina curentului foarte rece din preajma stîncilor şi a aerului ce ieşea din caverna larg deschisă. Astfel Mont-kav se întoarse acasă cu un guturai şi o răceală la băşică; încă de a doua zi, i se plînse lui Iosif ce greu îi venea să-şi mişte braţele şi picioarele; apoi îl toropi un fel de aromeală, care îl sili să renunţe, chiar în casă, la orice activitate şi, pe cînd zăcea în pat, tocmai în clipa cînd grădinarul-şef îi punea, la tîmple, nişte lipitori pentru a-i alina cumplitele dureri de cap, însoţite de vărsături şi de o semiorbire, avu un atac de apoplexie.

Iosif se înspăimîntă cumplit, cînd deosebi intenţiile lui Dumnezeu. Hotărî în sinea lui, că, recurgînd la mijloacele de care dispun oamenii pentru a împiedica răul, nu săvîrşea păcatul de a se împotrivi planurilor Voinţei supreme, ci doar o punere la încercare necesară. De aceea îl determină îndată pe Putifar să trimită la templul lui Amon, după un doftor învăţat, faţă de care Pîntece-învăpăiat n-avu decît să se retragă jignit, dar bucuros că i se luase de pe umeri o răspundere a cărei gravitate o putea măsura.

Tămăduitorul de la Casa cărţilor respinse cele mai multe dintre măsurile luate de Pîntece-învăpăiat, dar deosebirea, atît în ochii lumii, cît şi în ai săi, între prescripţiile lui şi acelea ale grădinarului, era mai puţin de ordin medical, decît de ordin social: unele leacuri erau hărăzite poporului, care putea trage oarecare foloase de pe urma lor, altele, însă, erau hărăzite păturilor înalte, ce trebuiau îngrijite cu mai multă eleganţă. Astfel, înţeleptul de la templu respinse compresele cu papirusuri vechi, muiate în untdelemn, cu care cel dinaintea lui acoperise pîntecul şi şalele bolnavului, şi ceru stăruitor cataplasme cu sămînţă de in şi, mai ales, făcute din ştergare bune. Strîmbă din nas şi în faţa străvechilor leacuri „bune-la-toate“ ale lui Pîntece-învăpăiat, scornite pe vremuri de zei, anume pentru Re, îmbătrânit şi bolnav, alifii din paisprezece pînă la treizeci şi şapte de scîrboşenii, cum ar fi: sînge de şopîrlă, dinţi pisaţi de purcel, scursori din urechile aceluiaşi animal, lapte de lehuză, excremente de antilopă, arici şi muscă, urină de om şi multe altele, amestecate toate între ele; pe lîngă astea, străvechile leacuri mai cuprindeau şi alte elemente, pe care învăţatul le prescrise şi el vechilului, fără acele scîrboşenii însă, anume miere şi ceară de albine, măselariţă, doze mici de lapte de mac, coji amărui, strugurii ursului, sodă şi ipecacuana. Mai recomandă ca bolnavul să mestece boabe de ricină preparate cu bere, cărora şi grădinarul le dăduse o mare însemnătate, precum şi să bea zeamă dintr-o rădăcină răşinoasă, un purgativ puternic. În schimb, declară dăunătoare lăsările drastice de sînge, pe care Pîntece-învăpăiat i le făcuse aproape în fiecare zi, ca singurele mijloace de a lupta împotriva cumplitelor dureri de cap şi a întunecării vederii sau, cel puţin, nu le îngădui decît dacă, pe viitor, aveau să fie folosite cu chibzuială; deoarece se vădea din gălbejeala bolnavului, spunea doctorul, că uşurarea lui, prin lăsările prea dese de sînge, era plătită foarte scump, întrucît pierdea seva hrănitoare care îi întreţinea viaţa.

Era, deci, vorba despre o dilemă de nedezlegat: căci, vădit, tocmai sîngele, sărăcit de

substanţe folositoare şi purtînd, în locul lor, otrăvuri, sîngele acesta, pe de altă parte, de care nu te puteai lipsi, provoca lente inflamaţii în tot organismul, pe care-l inunda cu felurite boli ce apăreau pe rînd sau mai multe odată, toate avîndu-şi originea, cum ştiau amîndoi tămăduitorii, în rinichii ce nu-şi făcuseră niciodată bine treaba. Astfel Mont-kav avu — indiferent de numele cu care cei doi tămăduitori desemnau aceste dureroase boli şi de ideile pe care şi le făceau despre ele — avu, aşadar, rînd pe rînd şi dintr-o dată, pleurezie, peritonită, pericardită şi pneumonie, la care se mai adăugară simptome grave ale unor tulburări cerebrale, adică: vărsături, orbire, congestii şi spasme ale membrelor. Pe scurt, moartea îl atacase din toate părţile şi cu toate armele, şi a fost aproape o minune că i s-a putut împotrivi vreme de multe săptămîni de cînd căzuse la pat, biruind chiar parte din boli. Era un bolnav puternic, dar oricît de vitejeşte se ţinu şi-şi apără viaţa — trebuia negreşit să moară.

De aceasta Iosif îşi dădu seama din capul locului, în timp ce, atît Hun-Anup, cît şi învăţatul lui Amon mai nădăjduiau să-l salveze pe vechil, şi fu foarte mâhnit; dar nu numai datorită ataşamentului său faţă de omul de treabă care-i făcuse bine şi pentru a cărui soartă amestecată avea multă simpatie — era cea a „omului trist-vesel“, amestecul Ghilgameş de favorizări şi pedepse — ci şi, ba mai ales, fiindcă îşi făcuse remuşcări pentru suferinţele şi moartea lui Mont-kav; deoarece era vădit că toate astea erau o pregătire să-i slujească lui şi înălţării sale, sărmanul Mont-kav fiind numai o jertfă în planurile lui Dumnezeu: acela fusese înlăturat, ceea ce era limpede şi în afară de orice îndoială, iar Iosif ar fi vrut să-i spună Domnului care urzea planurile: „Tot ce pui acum la cale, Doamne, este potrivit numai voii tale, nu şi alei mele. Trebuie s-o declar răspicat: nu vreau să am nici un amestec în toate astea, iar faptul că se întîmplă pentru mine, nu va însemna, nădăjduiesc, că am vreo vină aici — cu toată smerenia vreau să mă fi lepădat de ea!“ — Doar că asta nu-i sluji la nimic, Iosif tot avu mustrări de cuget din pricina morţii în chip de jertfă a prietenului său şi-şi da bine seama că, dacă în toată povestea asta se putea vorbi de vină, va cădea numai asupra sa, care a tras foloasele, căci Dumnezeu nu putea greşi. „Tocmai asta-i, îşi spunea în sinea lui, că Dumnezeu le săvîrşeşte pe toate, dar ne-a hărăzit nouă cugetul şi sentimentul că sîntem vinovaţi faţă de El, tocmai fiindcă ajungem vinovaţi pentru El. Omul poartă vina lui Dumnezeu, şi nu ar fi decît cinstit ca, într-o zi, Dumnezeu să se hotărască, în sfîrşit, să poarte el vina noastră. Cum o va scoate la capăt Sfîntul-Neprihănit, este nesigur. După judecata mea, pentru asta ar trebui chiar să devină om.“

Şi timp de patru sau cinci săptămîni, cît continuă lupta cu nenumăratele asalturi ale morţii, nu se mai depărtă de patul de suferinţă al celui jertfit — atît de cumplit îl chinui cugetul pentru suferinţele lui. Zi şi noapte, cu o desăvîrşită abnegaţie, Iosif îl îngriji pe omul atît de crîncen încercat, jertfindu-se pe sine, cum se spune şi cum ar fi întemeiat să se spună într-o asemenea împrejurare, deoarece între ei dăinuia o reciprocitate de sacrificii, iar Iosif împinsese sacrificiul pînă la a renunţa la somnul lui, ajungînd să-şi slăbească propriul său trup. Îşi aşeză patul la căpătîiul bolnavului, în Camera deosebită a încrederii, şi oră de oră îndeplini tot ce i-a stat în puteri: îi încălzi cataplasmele, îi dădu leacurile, îl fricţionă cu alifiile menite să-i pătrundă prin piele, aşa cum fusese prescris de tămăduitorul zeului, îl făcu să tragă în piept aburi din buruieni pisate, pe care le ardea pe pietre înfierbîntate, şi-i ţinea mădularele în timpul acceselor de spasme: în ultimele sale zile, nenorocitul se zbătu cumplit în asemenea accese şi răcnea sub pumnul greu al morţii, parcă aceasta nu mai putea aştepta să-l vadă predîndu-se singur şi-l trăgea cu brutalitate după ea. Mai cu seamă cînd Mont-kav încerca să aţipească, se năpustea asupra lui, alungind parcă din pat, în spasme, trupul lui vlăguit, ca şi cum ar fi voit să-i spună: „Ce? Vrei să dormi! Scoală, scoală şi mori!“ Atunci

alinătoarele urări de noapte bună ale lui Iosif se dovediră a fi mai potrivite ca niciodată, iar el folosea cu dibăcie această artă, descîntîndu-l în şoapte pe muribund şi spunîndu-i că, de data asta, va găsi neîndoielnic cărarea spre tărîmul mîngîierii, după care tînjea, şi va păşi pe ea netulburat, fără ca braţul şi piciorul stîng, pe care el i le legase grijuliu cu fîşii de pînză, să-l mai înjunghie şi să-l mai întoarcă, cu spaime, în ziua cea de chin.

Astea erau bune şi, într-o oarecare măsură, ajutau. Dar Iosif se sperie, băgînd de seamă că amăgelile sale aromitoare dădeau rezultate prea bune, căci de mulţi ani, vechilul se tot văitase de nesomn, şi, iată că, deodată, începuse să doarmă tot mai mult, tinzînd parcă să cadă într-o toropeală, ca de pe urma unei otrăviri, încît cărarea bună devenea o cărare rea şi era de temut ca drumeţul să uite de întoarcere. De aceea, Iosif trebui s-o încerce altcum şi, în loc să-i compună cîntece de adormit copiii, încercă să-şi reţină prietenul în această lume, hrănindu-i duhurile vieţii cu întîmplări şi povestiri străvechi, din provizia ce o avea la îndemînă încă de copil, învăţate de la Iacob şi de la Eliezer. Căci dintotdeauna îi plăcuse vechilului să-l asculte pe sclavul cumpărat, istorisindu-i de viaţa sa trecută, de copilăria lui din ţara Canaanului, de gingaşa lui mamă, moartă la o margine de drum, şi de dragostea uriaşă şi despotică pe care tatăl i-o purtase mai întîi ei şi, apoi fiului lor, astfel încît ea şi el nu mai alcătuiseră decît o singură fiinţă, în veşmîntul de sărbătoare al acestei iubiri. Şi de ura sălbatică a fraţilor auzise Mont-Kav, chiar din gura lui, şi de păcatul vinovatei încrederi şi înfumurării oarbe, săvîrşit copilăreşte de Iosif; mai ştia şi istorisirea sfîşierii şi a prăvălirii în fîntînă. Dealtfel, vechilul, ca Putifar şi ca toţi ai casei, socotiseră dintotdeauna trecutul lui Iosif şi ţara tinereţii sale, drept bunuri foarte depărtate şi prăfuit-sărăcăcioase, de care te înstrăinai în chip firesc foarte iute, dacă ai fost transplantat, printr-o hotărîre a sorţii, între Oameni, adică în ţara zeilor; astfel încît Mont-kav se mirase la fel de puţin ca toţi ceilalţi şi nici nu se revoltase deloc, că Iosif, egipteanul, renunţase să mai reia legăturile cu lumea barbară a copilăriei sale. Istoriile acelei lumi, însă, Mont-kav le ascultase totdeauna cu plăcere, iar în răstimpul ultimei sale boli, cea mai plăcută şi mai liniştitoare distracţie era pentru el să-l asculte, culcat pe spate, cu mîinile împreunate, pe tînărul său îngrijitor, povestindu-i plăcut şi pasionant, solemn şi voios, din amintirile neamului său, despre Roş şi despre Neted şi cum se ghionteau între ei, încă din pîntecul mamei; despre prăznuirea înşelăciunii cu Binecuvîntarea şi despre călătoria Netedului în lumea subpămînteană; despre unchiul rău şi fetele acestuia, pe care le-a preschimbat chiar în noaptea nunţii, şi despre felul cum isteţul şi-a dobîndit ce era al lui, din cîte toate fuseseră ale socrului său bădăran, printr-o iscusită şmecherie insuflată de cunoaşterea tainelor naturii. Înlocuire ici şi colo, în dreptul de întîi născut şi Binecuvîntare, a soţiilor şi a proprietăţilor, înlocuirea fiului cu animalul pe altarul de jertfă, a animalului cu fiul care îi semăna, cînd muri behăind. Atîtea înlocuiri şi amăgiri îl încîntau pe ascultător, ca o fermecătoare petrecere a timpului; căci ce este mai fermecător decît amăgirea? Între povestire şi povestitor luceau lumini răsfrînte: farmecul amăgitor al întîmplărilor istorisite îl ilumina cumva pe Iosif şi el le împrumuta strălucirea irezistibil revărsată din propria-i persoană, purtase în locul mamei vălul-veşmînt al iubirii şi avusese dintotdeauna, în ochii lui Mont-kav, ceva ciudat, plăcut şi, totodată, şăgalnic, ce-i reţinea atenţia — din chiar clipa cînd, pentru prima dată, Iosif stătuse în picioare, înaintea sa, cu un sul de papirus în mînă şi îi zîmbise, îndemnîndu-l parcă să-l confunde cu zeul cu cap de ibis.

Mont-kav nu mai vedea aproape deloc şi numai deosebea măcar cîte degete i se ţineau în faţa ochilor. în schimb, mai putea să audă, iar toate aceste istorisiri străine şi neobişnuite, care îi sunau, atît de iscusit, la căpătîi, îl ajutau să lupte împotriva toropelii comatoase spre care îl împingea mereu sîngele încărcat cu otrăvuri: află astfel, de veşnic prezentul Eliezer, ce biruise,

laolaltă cu stăpînul său, pe regii de la soare-răsare, şi căruia pămîntul îi sărea în întîmpinare, cînd pornise în peţit pentru jertfa refuzată. Mai află de fecioara de la fîntînă, ce descălecase de pe cămilă şi-şi acoperise faţa cu marama, zărindu-şi de departe mirele. Şi mai află de acel frate din pustie, de o sălbatică frumuseţe, care voise să-l convingă pe Blană-roşie, căruia i se furase Binecuvîntarea, să-şi ucidă tatăl, ca să-l mănînce. Şi de străbunul pribeag, tatăl tuturora, şi ce i s-a întîmplat odinioară lui şi soţiei sale surori, aici, în ţara Egiptului. Află de Lot, fratele acestuia, de întîmplarea cu îngerii la uşa cortului, şi de neruşinarea fără seamă a sodomiţilor. Află de ploaia cu pucioasă, de stana de sare şi de ce au fost în stare fiicele lui Lot, îngrijorate de viitorul neamului omenesc. Află şi de nimrudul din Senaar, şi de turnul semeţiei, de al doilea dintre marii străbuni ai lui Iosif, preaînţeleptul Noe, şi de arca sa. Şi despre primul său străbun află, plămădit din lut în grădina răsăritului, despre femeia din coasta lui şi despre şarpe. Aşezat la căpătîiul muribundului, Iosif îi împărtăşea din belşug, grăitor şi glumeţ, cele mai minunate istorii din bogata comoară moştenită, pentru a-i potoli neliniştea sufletească şi a-l mai opri aici încă vreo cîteva clipe. Iar Mont-kav, cuprins de suflul epic, începu şi el să vorbească, şi, sprijinit bine între perne, cu obrazul răvăşit de frămîntarea morţii apropiate, întinse mîna bîjbîind spre Iosif, de parcă ar fi fost Isaac în cort, care îşi pipăia fiii cu degetele.

— Lasă-mă să văd cu mîinile văzătoare, îi spuse el, cu faţa întoarsă către tavan, dacă eşti cu adevărat Usarsif, fiul meu, pe care vreau acum să-l binecuvîntez, înainte de a mă săvîrşi, înzdrăvenit puternic pentru binecuvîntare, de povestirile cu care m-ai hrănit din belşug! Da, tu eşti, te văd şi te recunosc în felul orbilor, şi aici nu se poate strecura nici o îndoială şi nici o amăgire, căci n-am decît un fiu vrednic să-l binecuvîntez şi acela eşti tu, Usarsif, pe care, de-a lungul anilor, am început să-l iubesc în locul micuţului meu copil, dus de maică-sa cu ea în durerile ei, de s-a înăbuşit, căci era prea strîmtă. La o margine de drum? Nu, a murit în timpul naşterii, în iatacul ei, acasă, nu cutez să spun că suferinţele i-au fost peste măsură de mari, măcar că, oricum, fuseseră înfricoşătoare şi atît de crîncene, încît m-am prosternat şi am implorat zeii să-i dea moartea, pe care i-au şi dăruit-o. Dar i-au dăruit-o şi băiatului, deşi, pentru asta, nu-i implorasem, însă, la urma urmelor, ce rost mai aveam cu copilul, fără ea? Se numea „Măslin“ şi era fiica lui Kegboi, un slujbaş de la visterie. De fapt, i se zicea Beket, iar eu n-am avut curajul s-o iubesc aşa cum a îndrăznit binecuvîntatul s-o iubească pe a lui, pe gingaşa de la Naharin, mama ta — nu, eu n-aş fi cutezat una ca asta. Dar gingaşă era şi ea, gingaşă şi încîntătoare de neuitat, cu podoaba genelor ei mătăsoase, aplecate peste ochi, atunci cînd îi şopteam cuvinte din suflet, cuvinte din cîntece, pe care, altfel, n-aş fi îndrăznit să le folosesc, dar care, în acea vreme, deveniseră ale mele, în acea frumoasă vreme. Da, ne-am iubit, deşi era strimtă în şolduri, iar cînd a murit cu pruncul, am plîns-o multe nopţi la rînd, pînă cînd timpul şi truda mi-au uscat ochii — mi i-au uscat, şi n-am mai plîns-o nici noaptea, însă, vezi tu, pungile care-mi atîrnă aici, sub ei, cît şi îngustimea lor, sînt, îmi închipui, de la acele multe nopţi — cu toate că nici nu mai ştiu, de fapt, dacă aşa a fost sau poate altfel, şi acum ochii mei, care au jelit-o pe Beket, mi se sting, iar lumea se va sinchisi prea puţin de cum s-au petrecut, într-adevăr, lucrurile odinioară. Dar de cînd ochii mi s-au secătuit de lacrimi, inima mea a rămas goală şi pustie; ba s-a micşorat şi s-a îngustat, ca şi ochii dealtfel, şi a rămas, deznădăjduită, căci a iubit în zadar, încît se părea că numai renunţarea mai afla loc în ea. Trebuie însă ca inima să îndrăgească ceva în afară de renunţare şi să bată pentru o grijă mai de preţ decît cîştigul şi folosul muncii. Am fost vechilul acestei case, a lui Petepre, şi cel mai vechi argat, şi nu mai ştiam decît de grija gospodăriei lui, s-o văd înfloritoare şi îmbelşugată. Căci cel ce a renunţat este bun să slujească. Vezi tu, asta merita să fie îndrăgit de inima mea micşorată: să-l slujesc şi să-i fiu de un duios ajutor lui

Petepre, stăpînul meu. Căci are oare cineva mai mult decît el nevoie de servicii izvorîte din duioşie? Nu se îngrijeşte de nimic, toate-i sînt străine, doar nu e făcut pentru viaţa practică. Străin, gingaş şi mîndru, iată cum este în faţa tuturor treburilor omeneşti, el, demnitarul onorific, încît te îngrijorează şi te prinde mila, fiindcă e bun. N-a venit el aici la mine, să mă vadă, în timpul bolii mele? Da, şi-a dat osteneala să vină la căpătîiul meu, pe cînd tu erai dus la treburi, şi, în bunătatea inimii lui, mi-a arătat că-i pasă de mine, un bolnav, dar îţi dădeai seama, totuşi, că, chiar în faţa bolii, el se simte străin şi temător, căci el nu-i niciodată bolnav, şi, totuşi, şovăi să-l socoţi sănătos sau să gîndeşti cumva că va muri — şi mie unul mi-e foarte greu să cred aşa ceva, căci, ca să fii bolnav, trebuie să fi fost sănătos, iar pentru a muri, se cere să fi trăit. Dar micşorează asta cumva îngrijorarea pe care o iscă şi nevoia de a veni în ajutorul demnităţii sale firave? Mai curînd dimpotrivă! Inima mi s-a zbătut de această îngrijorare, mai mult decît pentru cîştigul şi folosul muncii, plăcîndu-mi credinţa ce i-o purtam, încît i-am sprijinit demnitatea şi i-am spus mereu cuvinte să-i încurajeze mîndria, cît m-am priceput şi am putut mai bine. Tu, însă, Usarsif, te pricepi în asta mult mai bine încă, zeii hărăzindu-i spiritului tău subţirimi şi farmece mult mai alese, care-i lipsesc spiritului meu, fie că este prea grosolan pentru asta şi uscat, fie doar pentru că n-a rîvnit şi n-a îndrăznit niciodată să se avînte în sfere mai înalte. De aceea, am încheiat cu tine o alianţă, în vederea acestui serviciu, pe care tu s-o respecţi, dacă eu mor acum şi nu voi mai fi; căci dacă este să te binecuvîntez şi să-ţi las moştenire slujba mea de vechil al acestei case, trebuie să-mi juri, la patul meu de moarte, nu numai că vei veghea asupra casei şi afacerilor stăpînului nostru, cu toată iscusinţa şi priceperea ta, ci şi că vei respecta devotat, totodată şi îndeosebi, aspectul mai delicat al alianţei noastre, că nu-ţi vei precupeţi, adică, serviciile şi dragostea faţă de sufletul lui Petepre şi că-i vei apăra şi întări demnitatea cu toată dibăcia ta — şi, cu atît mai puţin îi vei jigni vreodată această demnitate atît de firavă, şi nici nu te vei lăsa cumva vreodată dus de ispită să i-o faci de ruşine, cu vorba sau cu fapta îmi făgăduieşti asta sub jurămînt, fiul meu, Usarsif?

— Jur solemn din toată inima, răspunse Iosif acestor vorbe, rostite cu limbă de moarte. Fii, în privinţa asta, fără nici o grijă, bunul meu tată! îţi jur, potrivit alianţei noastre, să-i sprijin sufletul cu o foarte grijulie credinţă de servitor supus, şi să-i apăr, cu devotamentul meu omenesc, strîmtorarea şi nevoia, şi îmi voi aminti de tine, dacă mă va încerca vreodată ispita să-i căşunez cumva acea durere pe care necredinţa o provoacă celui însingurat — bizuie-te pe mine!

— Asta mă linişteşte mult, îi răspunse Mont-kav, cu toate că tare mă mai tulbură sentimentul morţii, ceea ce, dealtfel, n-ar prea trebui să se întîmple; căci nimic nu este mai obişnuit decît moartea, şi, mai ales, a mea — moartea unui om atît de simplu, care s-a ferit totdeauna, cu hotărîre, de ce a fost mai înalt: aşa că nici nu mor de o moarte mai aleasă şi nici nu vreau să fac caz de ea, cum n-am făcut caz de iubirea mea pentru micul meu Măslin, nici n-am avut cutezanţa să-i socot peste măsură de mari chinurile facerii. Dar, tot vreau să te binecuvîntez, Usarsif, în locul unui fiu, şi nu fără solemnitate, căci binecuvîntarea este solemnă, nu eu, de aceea pleacă-ţi capul sub mîna orbului! Îţi las moştenire casa şi curtea, ţie, adevăratului meu fiu şi urmaş în slujba de vechil al lui Petepre, marele curtean, stăpînul Ineu, şi abdic în favoarea ta, ceea ce este pentru sufletul meu o mare desfătare, — da, moartea îmi dă această bucurie, că pot abdica, şi-mi dau seama foarte bine că numai bucuria asta mă tulbură şi nimic altceva. Faptul că ţi le las ţie toate, se săvîrşeşte din vrerea stăpînului care, după moartea mea, te va arăta pe tine cu degetul, te va alege dintre toţi slujitorii şi te va numi vechilul său în locul meu. Căci în timpul ultimei vizite ce mi-a făcut-o în marea bunătate a inimii sale, pe cînd mă cerceta nedumerit, i-am vorbit, rugîndu-l ca, atunci cînd eu voi fi printre zei, să-şi îndrepte degetul numai spre tine, şi să te strige anume pe

numele tău, ca să pot pleca, în sfîrşit, mîngîiat în legătură cu casa şi cu toate treburile sale. „Da, mi-a spus el, e bine, Mont-kav, bătrîne, este bine. Pe el îl voi alege, dacă tu, cu adevărat, va trebui să mori, ceea ce, de bună seamă, mă va îndurera, — da, fără nici o şovăire, alegerea mea se va opri asupra lui şi asupra nimănui altul, asta este sigur, iar dacă vreunul va încerca doar să se bage în vorbă, îşi va da seama că voinţa mea este de bronz şi tare ca granitul negru din carierele de la Rehenu. Chiar el mi-a spus că voinţa mea este aşa şi a trebuit să-i dau dreptate. El îmi insuflă sentimentul plăcut al încrederii, chiar mai mult decît ai făcut-o tu în timpul vieţii, şi adesea am crezut că bag de seamă că un zeu este cu el, sau mai mulţi, ce-l ajută să izbîndească în tot pe ce pune mîna. Şi voi fi poate chiar mai puţin înşelat de el decît am fost de tine, cu toată cinstea ta, căci ştie prin naştere ce este păcatul şi poartă în păr ceva, ca o podoabă de jertfă, care-l face să fie neatins de păcat. Pe scurt, aşa rămîne. După tine, Usarsif va fi aşezat în fruntea casei, să se ocupe de toate de cîte mie îmi este cu neputinţă să mai văd. Pe el îl va arăta degetul meu.“ Acestea au fost cuvintele stăpînului — pe care eu ţi le-am repetat întocmai. Aşa încît, ce aş mai putea face decît să te binecuvîntez, după ce el însuşi te-a binecuvîntat? Căci niciodată nu binecuvîntezi decît pe cei binecuvîntat, şi nu fericeşti decît pe cel fericit. Nici chiar orbul acela din cort nu l-a binecuvîntat pe Piele-netedă decît fiindcă el fusese binecuvîntat şi nu Părosul. Nici nu putea fi altfel, încît, fii binecuvîntat, precum eşti! Tu ai încredere în curajul tău şi te măsori cutezător cu cele supreme, îţi iei dreptul să numeşti peste fire caznele mamei tale şi să-ţi socoţi naşterea ca fiind din fecioară, pe temeiuri, oricum, contestabile: acestea sînt semnele Binecuvîntării, pe care nu am avut-o şi deci, nu ţi-o pot trece, dar fiindcă mor, binecuvîntîndu-te, te pot ferici de binecuvîntarea ce o ai. Deci apleacă-ţi capul şi mai tare sub mîna mea, fiule, capul celui ce năzuieşte spre înălţimi, sub mîna celui modest, îţi las moştenire, în numele lui Petepre, casa, curtea şi ogoarele pe care eu le-am gospodărit pentru el; îţi dau grăsimea pămîntului şi bogăţia lui, vei veghea asupra atelierelor, a proviziilor din hambare, fructelor din grădini, vitelor mari şi mărunte, ca şi asupra lucrării lanurilor de pe insulă, vei avea grijă de toate socotelile şi de negoţul de orice fel, şi te aşez mai-mare peste toate semănăturile şi secerişurile, peste bucătărie şi pivniţă, peste masa stăpînului şi îndestularea casei femeilor, mai-mare peste teascurile de untdelemn şi cele de vin, cît şi asupra întregii servitorimi. Nădăjduiesc că n-am uitat nimic. Dar nici tu să nu mă uiţi cînd voi fi zeificat, ajungînd asemenea lui Osiris. Fii Hor al meu, care îşi ocroteşte şi-şi apără tatăl, nu îngădui să mi se şteargă inscripţia funerară şi întreţine-mi viaţa. Spune, vrei să ai grijă să vorbeşti cu meşterul Min-neb-mat, îmbălsămătorul, şi cu ajutoarele sale, să facă din mine o mumie foarte arătoasă, nu neagră, ci de un galben frumos, căci doar le-am lăsat toate cele de trebuinţă, dar nu ca ei să se bucure de ele, ci ca să mă îmbălsămeze, spre a mă face veşnic, să mă săreze cu sodă bună şi să folosească aromate alese, stirax, lemn de ienupăr, răşină de cedru din port, mastic de fistic dulce şi să-mi înfăşoare trupul cu fîşii subţiri? Vrei oare să iei seama, fiul meu, ca îmbrăcămintea asta a mea de veci să fie pictată frumos, iar pe dinăuntru să fie scrisă cu ziceri ocrotitoare, fără goluri şi fără întreruperi? Îmi făgăduieşti să ai grijă ca Imhotep, preotul morţilor dinspre soare-apune, să nu împartă tuturor copiilor lui banii pe care i-am lăsat pentru pomenile mele, adică pentru pîine, untdelemn şi tămîie, ci să fie păstrate numai de unul, astfel încît, în zilele de prăznuire, tatăl tău să fie de-a pururi îndestulat cu hrană şi băutură? E frumos din partea ta şi e bine că-mi făgăduieşti toate astea cu căldură în glas, căci moartea este o treabă obişnuită, dar nu vine totuşi, fără griji mari, iar omul trebuie să se asigure în multe privinţe. Mai aşează şi o mică bucătărie în lăcaşul meu, ca slugile să aibă unde-mi frige cîte un but de taur! Pune acolo şi friptură de gîscă din alabastru, un urcior pentru vin, închipuit din lemn şi mai dă-mi din belşug smochine de-ale tale plăsmuite din argilă. Îmi place să te aud că mi le făgăduieşti pe toate, cu vorbe pioase, care mă alină. Şi mai aşază, pentru

orice împrejurare, chiar lîngă sicriul meu, o corabie mică, prevăzută cu vîslaşi şi vreo cîţiva mici slujitori cu şorţuri, care să se poată înfăţişa în locul meu, dacă Apuseanul mă va chema la muncă pe ogorul său roditor, căci doar am avut un cap care se pricepea să vegheze asupra a tot şi toate şi a rînduielilor, dar eu însumi nu m-am priceput să le rînduiesc, nu m-am priceput să umblu cu plugul şi nici să mînuiesc secera. Oh, cîte pregătiri îţi mai cere moartea! Oare n-am uitat chiar nimic? Făgăduieşte-mi, însă, să te gîndeşti şi la ceea ce eu voi fi uitat, de pildă, ai putea veghea să mi se pună, în locul inimii, frumosul scarabeu de matostat, dăruit mie de Petepre, în bunătatea inimii sale, şi pe care stă scris ca nu cumva inima mea să se ridice ca martor al acuzării împotriva mea pe talgerul cîntarului! Scarabeul se află acolo, în sipet, la dreapta, în besacteaua de lemn de tisă, la un loc cu cele două şiraguri de mărgele pe care ţi le las ţie moştenire.

— Cu asta destul, îmi închei rostirea mea de moarte. La toate doar nu te poţi gîndi şi rămîne multă tulburare, pe care moartea o aduce cu sine, şi numai părelnic nevoia de a avea grijă de toate. Chiar întrebarea şi nesiguranţa cum vom trăi după moartea noastră, sînt mai mult un pretext al tulburării căşunate de moarte şi forma ce o ia în gîndurile noastre, dar, oricum, astea sînt gîndurile mele, gînduri ale tulburării. Oare voi sta într-un copac, ca o pasăre printre alte păsări? Voi putea fi una sau alta, după dorinţă; un bîtlan în baltă, un scarabeu care-şi rostogoleşte bila sau un potir de lotus pe luciul apei? Voi trăi, oare, în lăcaşul meu veşnic şi mă voi bucura de ofrande din propriile mele pomeni? Sau voi fi acolo unde Re străluceşte noaptea, şi unde toate vor fi întocmai ca aici, adică cer, pămînt, fluviu, cîmp şi casă, iar eu voi fi iar cel mai bătrîn argat al lui Petepre, cum sînt obişnuit? Am auzit că lucrurile ar fi aşa şi altminteri şi toate laolaltă, dar fără îndoială că lucrurile pot fi înlocuite unele cu altele şi toate sînt scormonite de neliniştea noastră, însă, iată, că însăşi această nelinişte se scufundă în vîjîitul somnului care mă îmbie. Mai aşterne-mi o dată patul, fiul meu, căci sînt la capătul puterilor, cele ce-mi mai rămăseseră le-am dăruit binecuvîntării şi grijilor. Vreau să mă las în voia somnului, care-mi vuieşte prin cap şi mă îmbată, însă înainte de a mă lăsa dus, tare mi-ar mai plăcea să ştiu dacă, pe Nilul apusului, am să mai revăd micuţul meu Măslin, care mi s-a prăpădit. Vai, acum ar trebui să-mi fie mai ales grijă ca nu cumva, în ultima clipă, cînd să aţipesc, cîrcei să mă tragă nemilos îndărăt! Spune-mi noapte bună, fiul meu, cum te pricepi atît de bine, ţine-mi braţul şi piciorul şi descîntă cîrceii cu vorbe liniştitoare! Îndeplineşte-ţi încă o dată, gingaşul serviciu — pentru ultima oară! Şi nu pentru ultima oară; căci dacă, pe Nilul preafericiţilor, totul se va petrece iarăşi întocmai ca aici, chiar tu, Usarsif, vei fi din nou lîngă mine, tu, tînărul meu învăţăcel, şi-mi vei dărui binecuvîntarea ta de seară, atît de plăcută şi feluritǎ, cum numai tu ştii, pentru fiece noapte. Căci tu eşti binecuvîntat şi poţi binecuvînta, pe cînd eu nu pot decît să te fericesc... Nu mai pot vorbi, prietene! Cuvintele mele, de om care trage să moară, s-au sfîrşit. Dar să nu crezi cumva că nu te mai aud!

Mîna dreaptă a lui Iosif era aşezată pe mîinile palide ale muribundului, iar stînga îi ţinea coapsa.

— Pogoară-se liniştea asupra ta! îi spuse el. Odihneşte în pace la noapte, dragă tată. Uite, eu veghez şi am grijă de mădularele tale, iar tu eşti slobod să porneşti, eliberat de toate grijile, pe poteca mîngîierii, şi nu te mai sinchisi de nimic, gîndeşte-te bine şi bucură-te: de nimic! Nici de mădularele tale, nici de treburile casei, nici de tine însuţi sau de ce vei deveni şi nici de ce anume va putea fi viaţa după această viaţă, tocmai asta este, că toate celea acum, cu adevărat, nu te mai privesc, nu mai sînt treburile şi nici îngrijorările tale, nu, nu mai ai a te frămînta din pricina lor, poţi să le laşi pe toate aşa cum sînt, căci de vreme ce sînt, ele trebuie să fie într-un fel sau altul, şi să-şi

urmeze, fiecare, cutare sau cutare drum, deoarece de toate s-a avut grijă cît mai bine cu putinţă, iar tu ai terminat cu grijile, aşa că te poţi culca liniştit în patul dinainte pregătit. Nu-i oare, asta, minunat şi liniştitor? Acum a trebui şi a putea este tot ca şi odinioară, cînd urarea mea de seară te sfătuia să nu te mai gîndeşti că trebuie să te odihneşti, ci să-ţi spui că te poţi odihni. Uite, poţi! S-au sfîrşit muncile şi frămîntările şi plictiselile! Nu mai ai nici o durere, nici o înăbuşire, nici un cîrcel înfricoşător! nu-ţi mai trebuie nici un leac scîrbos, nici o cataplasmă să te ardă şi nici lipitori, să-ţi sugă sînge din ceafă. Se deschide temniţa necazurilor tale. Ieşi şi te plimbi agale, teafăr şi liber, pe cărăruia mîngîierii şi cu fiecare pas pătrunzi mai adînc în tărîmul ei. La început, mai treci încă prin locuri ce-ţi sînt cunoscute, în care pătrundeai fiece seară datorită binecuvîntărilor mele, şi încă mai simţi, fără a-ţi da bine seama, ceva din greutatea şi apăsarea acestui trup pe care, iaca, îl ţin în mîinile mele. Dar, curînd, nici nu bagi de seamă pasul care te trece dincolo — te întîmpină pajiştile deplinei uşurinţe, unde nici de departe, nici măcar neştiut, nu te va mai frămînta, nici nu te va mai apăsa vreun chin de pe pămînt, şi iată-te mîntuit de orice grijă şi de orice îndoială neliniştitoare, ce va fi cu tine, ce ţi se va întîmpla şi ce vei ajunge, ba te miri că asemenea îngrijorări au putut cîndva să te chinuie, căci lucrurile sînt cum sînt şi-şi urmează calea cea mai firească, cea mai dreaptă şi cea mai bună, într-o deplină împăcare cu ele însele şi cu tine, care eşti Mont-kav pentru vecii vecilor. Căci, ceea ce este, este şi ceea ce a fost, va fi. Te îndoiai, pe cînd mai erai încă supus greutăţii, şi te întrebai dacă vei regăsi oare micuţul tău Măslin pe pajiştile vesele, de acolo sus? Vei rîde de şovăiala ta căci, iată, micuţul tău Măslin este lîngă tine, — şi cum s-ar fi putut să nu fie, cînd este a ta? Şi eu voi fi lîngă tine, eu, Iosif răposatul, adică Usarsif, cum mă numesc pentru tine — deoarece tot ismaeliţii mă vor aduce în faţa ta. Şi în vecii vecilor vei umbla prin curtea aceasta, cu bărbuţa ta, cu cerceii la urechi şi cu pungile grele sub ochi, care ţi-au rămas, cu adevărat, din nopţile cînd plîngeai pe ascuns după Beket, Măslinul tău, şi vei întreba: „Ce-i asta? Cine sînt aceşti oameni?“ şi vei spune: „Fie-vă milă! Oare vă închipuiţi că am răgazul să stau să vă ascult sporovăind, cît e de lungă ziua lăsată de Re?“ Căci tu, fiind Mont-kav, nu vei ieşi din rolul tău, şi în faţa oamenilor te vei preface a crede că eu nu sînt, în fapt, decît numai Usarsif, un sclav străin adus spre cumpărare, măcar că, în taină, tu vei şti bine din prima clipă, în mărunta-ţi preştiinţă, cine sînt, care-mi sînt năzuinţele şi că deschid calea zeilor, a fraţilor mei. Şi, acum, drum bun, dragă tată şi vechil! în lumină şi în nefiinţă, ne vom revedea laolaltă.

Aci, Iosif tăcu şi nu mai continuă să ureze noapte bună, deoarece luase aminte că atît coastele, cît şi pîntecele vechilului încremeniseră şi că, pe nesimţite, trecuse de pe pămînt pe pajiştile desfătărilor. Luă o pană, pe care i-o purtase adesea prin faţa ochilor, să-şi dea seama dacă mai vedea, şi, de data asta, i-o puse pe buze. Dar nu se mai mişcă deloc. Nu avu nevoie nici măcar să-i închidă ochii, deoarece i se închiseseră lin, în toropeala dinaintea somnului.

Apoi sosiră vracii morţilor şi patruzeci de zile la şir sărară şi înmiresmară trupul lui Mont-kav, iar cînd isprăviră să-l înfăşoare în fîşii, îl aşezară într-o raclă pe măsura sa şi i se îngădui să mai rămînă încă vreo cîteva zile, în chip de Osiris multicolor, în fundul micului chioşc din grădină, sub ocrotirea stăpînilor de argint. După asta, trebui să mai călătorească cu luntrea în josul fluviului, pînă la mormîntul sfînt de la Abodu, pentru a se înfăţişa stăpînului de la soare-apune, înainte de a ajunge, întovărăşit de un convoi modest, la lăcaşul, de un lux mijlociu, plătit din economiile sale, săpat în colinele Thebei.

Iosif însă nu se gîndi niciodată la acest tată, fără să i să umezească ochii. Atunci vădeau o asemănare uimitoare cu ochii Rahilei, scăldaţi în lacrimile nerăbdării, pe vremea cînd Iacob şi cu ea

se aşteptau unul pe altul.

CAPITOLUL ȘASE

FEMEIA ATINSĂ

Cuvîntul nesocotinței

Se întîmplă, potrivit acestei povești, că femeia stăpînului său îşi aruncă ochii asupra lui Iosif şi-i zise...

O lume întreagă ştie cam ce anume ar fi spus Mut-em- enet, soţia titulară a lui Putifar, cînd îşi „aruncă“ ochii asupra tînărului vechil, iar noi nu vrem şi nici nu ne putem îndoi că ea, răpită de cel mai cumplit vîrtej al rătăcirii şi ajunsă în culmea desnădejdii, ar fi sfîrşit, cu adevărat, prin a-i vorbi, într-o zi, în felul acesta, că, deci, s-a folosit cu adevărat de o expresie îngrozitoare, fără ocol şi brutală, pe care, dealtfel, tradiţia i-a atribuit-o, şi că ar fi rostit-o atît de direct, ca şi cum ar fi fost vorba de o propunere foarte firească, de o deşănţată limpezime, şi care n-o costa nimic şi n-ar fi fost, mai degrabă, un ţipăt tîrziu, ţîşnit din extrema ananghie a sufletului şi cărnii sale. La drept vorbind, ne sperie sărăcia rezumativă a unei relatări care ţine atît de puţin seamă, ca cea la care ne referim, de amara amănunţime a vieţii, şi rar am simţit mai viu decît în acest caz nedreptatea pe care o fac adevărului o scurtare şi un laconism prea mare. Să nu se creadă, însă, că sîntem, totuşi, nepăsători faţă de mustrarea, rostită sau subînţeleasă, şi trecută eventual sub tăcere doar din curtoazie, împotriva întregii acestei expuneri a noastre, a lămuririi de către noi şi a punerii la punct a istoriei, în sensul că, în scurtimea care apare în textul original, povestea n-ar putea fi nicidecum depăşită şi că întreaga noastră strădanie, care a şi durat atît de mult, ar fi zadarnică. Dar, putem întreba, de cînd se ia un comentariu la întrecere cu textul respectiv ? Şi apoi: oare dezbaterea asupra lui „cum a fost“ nu comportă aceeaşi demnitate şi însemnătate vitală, ca tradiţia lui „a fost“? Ei, oare viaţa nu se împlineşte, cu adevărat, abia în „cum“? Aici este potrivit să reamintim, ceea ce, dealtfel, s-a mai pomenit mai de mult, că istoria, înainte de a fi povestită prima dată, se povestise singură pe sine — şi anume cu o rigoare în care stă marea măiestrie a vieţii, la care povestitorul nu are nici nădejdea, nici perspectiva, să ajungă vreodată. El nu poate decît să se apropie de această rigoare, slujind mult mai devotat pe „cum“ al vieţii, decît a binevoit s-o facă spiritul lapidar al lui „a fost“. De altfel, dacă devotamentul comentatorului se justifică vreodată, atunci este tocmai aici, în cazul soţiei lui Putifar şi a vorbelor rostite de ea după tradiţie, aşa pe şleau.

Imaginea pe care, potrivit acestei tradiţii, oamenii au fost siliţi să şi-o facă despre stăpîna lui Iosif, sau măcar au fost aproape irezistibil ispitiţi să şi-o facă, şi pe care, teamă ne este, cercuri largi, din toată lumea, şi-au şi făcut-o, e atît de neadevărată, încît, restabilind-o cît mai fidel, vom binemerita chiar faţă de textul originar — fie că prin text originar se înţelege prima povestire scrisă, fie, mai exact, viaţa însăşi, povestindu-se pe sine. Această imagine înşelătoare, de o destrăbălare desfrînată şi de o seducţie fără ruşine, nu se potriveşte, în orice caz, cu imaginea care reieşea din cele ce le-am auzit, împreună cu Iosif, pe seama nurorii, în chioşcul grădinii, din gura

bătrînei Tui, o femeie oricum venerabilă, şi care ne-au îngăduit să întrevedem o fiinţă cu o viaţă mai puţin categoric rea. „Mîndră“, o numea mama lui Petepre, declarînd totodată că este cu neputinţă să o trateze de gîscă; o arogantă, mai spune bătrîna despre ea, o călugăriţă a Lunii, o închinată, a cărei făptură răspîndea mireasma amară a frunzei de mirt. Spune o asemenea femeie vorbele pe care i le atribuie tradiţia? Şi, cu toate astea, le-a spus întocmai, cuvînt cu cuvînt şi le-a mai şi repetat, cînd patima îi frînsese cu totul mîndria — ceea ce noi, dealtfel, confirmăm. Dar tradiţia neglijează să adauge cît timp a trecut, în care Mut-em-enet mai curînd şi-ar fi retezat limba cu dinţii, decît să vorbească în felul acesta. Da, tradiţia neglijează să spună că, de fapt, zăvorîtă în propria-i singurătate, ea şi-a muşcat cu adevărat limba, înainte să-i scape de pe buze, pentru prima dată, sîsăind de durere, cuvîntul care o stigmatizează pe veci drept ademenitoare. Drept ademenitoare? O femeie bîntuită cum a fost ea, devine ademenitoare în mod firesc — aspectul ademenitor fiind manifestarea exterioară şi fizionomică a bîntuirii ei; natura însăşi îi străluminează ochii, cu o lucire mai dulce decît cea dobîndită cu picurările meşteşugite recomandate de arta toaletei; îi înviorează roşul buzelor cu o nuanţă mai atrăgătoare decît sulimanul şi i le împlineşte într-un zîmbet fericit şi plin de înţelesuri; tot natura o îndeamnă să se înveşmînteze şi să se gătească cu un calcul nevinovat, dar plin de şiretenie; în sfîrşit, însăşi natura dăruieşte mişcărilor ei un farmec urmărind un ţel anume şi imprimă întregului ei trup, în măsura în care conformaţia i se potriveşte cît de cît, şi chiar dincolo de aceasta, o făgăduială de desfătare. Toate acestea nu înseamnă din capul locului şi la drept vorbind nimic altceva decît ceea ce stăpîna lui Iosif i-a şi spus în cele din urmă. Dar oare poate fi făcută răspunzătoare cea a cărei atitudine izvorăşte din fibrele sale cele mai intime? Să fi pus ea totul la cale dintr-un imbold drăcesc? Este ea conştientă cumva — adică, îşi dă oare seama de ce se petrece, altfel decît prin suferinţa ei cumplită, ce se vădeşte în afară sub acea fermecătoare înfăţişare? Pe scurt, dacă a fost astfel făcută încît ademeneşte, este ea, din această pricină, o ademenitoare?

În primul rînd, modul şi esenţa ademenirii se modifică sensibil în raport cu naşterea şi educaţia femeii atinse de patimă. Mediul copilăriei sale, care fusese dintre cele mai nobile, ar fi putut, el singur, tăgădui părerea potrivit căreia Mut-em-enet, numită familiar Eni sau Enit, s-ar fi purtat, în dezlănţuirea extremă a patimii ei, ca o tîrfă. Ceea ce i-am acordat cinstitului Mont-kav, trebuie să-i fie concedat şi femeii, care a avut totuşi asupra sorţii lui Iosif o înrîurire altcum mai adîncă decît acela: sîntem, adică, datori să relatăm strictul necesar asupra originii ei.

Nimeni nu va fi mirat aflînd că soţia lui Petepre, Purtătorul evantaiului, nu era fiica unui berar sau a unui salahor, ce căra pietre la construcţii. Cobora, nici mai mult, nici mai puţin, dintr-un străvechi neam de principi provinciali, chiar dacă trecuse mult timp de cînd străbunii ei domniseră, ca mici regi patriarhali, peste teritorii imense din Egiptul mijlociu. În acele vremuri, domnitori străini, dintr-un neam de păstori asiatici, dar aşezaţi în Egiptul de miazănoapte, purtau dubla coroană a lui Re, iar principii Vesetului, în miazăzi, s-au supus secole în şir acestor venetici. Însă din Veset se ridicaseră eroi, Sekenienre şi fiul său Kemoze, care se răsculaseră împotriva regilor păstori şi îi combătuseră cu dîrzenie, folosind în chemările lor, adresate poporului, faptul că stirpea domnitoare era străină de ţară. Ba, Ahmoze, cutezătorul frate a lui Kemoze, atacase şi cucerise Auaris, cetatea de scaun a acestor regi venetici, gonindu-i cu totul din ţară, liberînd-o în măsura în care puse mîna pe ea pentru sine şi casa lui, şi înscăunînd stăpînirea sa în locul stăpînirii străine. Cu toate acestea, nu toţi suveranii provinciali ai ţării se învoiră să vadă un liberator în eroul Ahmoze şi nici să socotească domnia sa ca o eliberare, aşa cum obişnuia el să o proclame. Cîţiva dintre aceştia ţinuseră, vor fi ştiut ei de ce, mai curînd cu veneticii de la Auaris, şi ar fi preferat să rămînă vasalii

acestora, decît să fie eliberaţi de unul de-ai lor. Ba, chiar, după izgonirea deplină a celor care le fuseseră ani îndelungaţi suzerani, cîţiva dintre aceşti regişori provinciali, nedornici de libertate, se răsculaseră împotriva liberatorului şi, cum scria în hrisoave, „strânseră contra lui pe răzvrătiţi“, încît Ahmoze trebui mai întîi să-i biruie în luptă deschisă, înainte ca libertatea să fie restabilită. Că aceşti răsculaţi pierduseră pământurile lor, este de la sine înţeles. Dar, oricum, sta în năravul liberatorilor tebani să păstreze pentru ei ce luaseră de la străini, astfel că atunci se declanşă un proces care, ajuns destul de departe pe vremea istorisirii noastre, nu se încheiase încă, ci avea să se desăvârşească în lungul desfăşurării ei; era vorba de exproprierea străvechei aristocraţii a nomelor de pământurile sale şi de confiscarea moşiilor în folosul coroanei tebane, care devenea tot mai mult proprietară unică a tuturor părnînturilor şi le arenda sau le dăruia templelor şi favoriţilor, aşa cum faraonul îi dăruise, lui Petepre, acea mănoasă insulă de pe fluviu. Vechile familii domnitoare din nome, însă, deveniră o nobilime funcţionărească şi de spadă, sprijinindu-l pe faraon şi ocupând posturi de conducere în armata ori în administraţia sa.

Aşa se petrecură lucrurile şi cu neamul şi nobila stinpă a lui Mut. Stăpîna lui Iosif cobora în linie dreaptă din acel principe de nomă pe nume Teti-an, care, la timpul său, „strînsese pe răzvrătiţi“ şi trebuise să fie învins în luptă, înainte de a se socoti eliberat. Dar faraonul nu purtă pică, pentru atît, nepoţilor şi strănepoţilor lui Teti-an. Stirpea rămase ilustră şi nobilă, dăruind statului căipetenii de oşti, primi-miniştri şi vistiernici, iar curţii, mari stolnici, primi-vizitii, mai-mari ai băii regale, ba cîţiva dintre membrii acestei familii păstrară chiar vechile lor titluri de principi ai nomelor, aceasta cînd îndeplineau funcţia de guvernator al vreunui mare oraş, ca Menfe ori Tine. Astfel, Mai- Zahme, tatăl Eniei, deţinuse înalta funcţie de principe al oraşului Vese — fiind adică unul din cei doi; căci existau doi principi la Vese, unul al oraşului celor vii, iar altul al oraşului morţilor, dinspre soare-apune, iar Mai-Zahme era principele oraşului apusean. Ca atare, avea, pentru a vorbi ca Iosif, un rang înalt şi se putea unge, neapărat, cu untdelemnul bucuriei — atît el, cît şi ai lui, şi Eni, fiica sa cu mădularele frumoase, chiar dacă nu mai era principesă de nomă, proprietară a pământurilor, ci doar copila unui funcţionar din vremurile noi. Din ceea ce hotărâseră părinţii, principi urbani, privitor la soarta ei, se pot bine desluşi schimbările ce avuseseră, loc, din zilele strămoşilor, în felul de a gîndi al neamului. Căci, dînd de soţie scumpa lor copilă, încă din vîrstă fragedă, bineînţeles de dragul unor mari avantaje la curte, lui Petepre, fiul lui Hui şi Tui, ce fusese pregătit să devină purtătorul unor titluri onorifice, dovediră limpede că sensul fertilităţii, al strămoşilor legaţi de glie şi credincioşi pământului, aflase în ei o profundă slăbire modernă.

Mut era un copil în vremea cînd s-a dispus astfel de ea, după cum părinţii dornici de avantaje ai lui Petepre dispuseseră de pruncul ce se zvârcolise, făcînd din el, prin jertfă, un curtean al luminii. Cerinţele sexului ei, astfel nesocotite, aceste cerinţe ale căror întruchipări, glia neagră şi Oul-Lunii, sînt originea oricărei vieţi materiale, dormitau în ea, în germene şi neştiutoare, inconştiente şi fără a face cea mai mică obiecţie împotriva dispoziţiei pline de iubire şi duşmane vieţii. Eni era vînturatică, veselă, nepăsătoare, liberă. Era ca o floare de apă, care, plutind pe oglinda lacului, zîmbeşte săruturilor soarelui, fără a se gîndi măcar că lujerul ei lung îşi are rădăcinile în mîlul întunecat al adîncurilor. Pe atunci, antagonismul dintre ochii şi gura ei încă nu exista defel, dimpotrivă, între acestea mai domnea o armonie copilăroasă şi inexpresivă, căci privirea ei îndrăzneaţă, de fetiţă, nu cunoştea încă nimic, din asprimea care s-o întunece, iar sinuozitatea gurii sale, cu colţurile adîncite, era mai puţin pronunţată. Antagonismul dintre ele nu s-a ivit decît treptat, în cursul vieţii sale de călugăriţă a Lunii şi de soţie onorifică a şambelanului Soarelui, dovadă evidentă că gura este o structură şi o unealtă mai supusă puterilor subpământene

şi mai înrudită cu ele, decît ochii.

Cît priveşte trupul ei, fiecare i-l cunoştea după statură şi după toate frumuseţile sale, căci „aerul ţesut“, acele văluri de lux, mătăsoase şi aeriene, care o înveşmîntau, potrivit obiceiurilor ţării, îi dezvăluia fiecare linie, spre cea mai mare desfătare a tuturor. Se putea spune că trupul lui Mut-em-enet se armoniza mult mai bine cu gura decît cu ochii ei; situaţia de soţie onorifică nu-i frînase înflorirea şi nici nu-i împiedicase împlinirea, cu sînii săi mici şi tari, cu ceafa şi spinarea delicate, umerii gingaşi şi braţele desăvîrşite de statue, cu picioarele avântate şi lungi, ale căror linii se rotunjeau în sus în arcurile feminine ale şoldurilor şi şezutului — era după părerea tuturor, cel mai frumos trup de femeie din tot cuprinsul. Vesetul nu cunoştea alt trup de femeie mai vrednic de laudă şi, cum erau oamenii, vederea lui le trezea străvechi şi fermecătoare imagini de vis, imagini ale începutului şi începutului de mai nainte, imagini ce aveau de-a face cu Oul-Lunii originar: imaginea unei fecioare minunate, care în adîncuri — în umedele, străfundele adîncuri — era chiar gîsca dragostei cu chip de fecioară, în poala căreia se ghemuia, bătînd din aripile întinse, un splendid lebădoi, un zeu iubitor şi puternic, cu penele ca zăpada de albe, care, zburătăcindu-se, săvîrşea lucrarea dragostei cu fecioara onorabil surprinsă, ca ea să nască Oul...

Într-adevăr, asemenea imagini străvechi se iscau, străluminîndu-se, în minţile locuitorilor din Veset, imagini ce zăcuseră acolo în întuneric, pînă la apariţia siluetei transparente a lui Mut-em-enet, cu toate că ştiau starea onorifică, fecioria lunară în care femeia trăia, ce putea fi citită în căutătura severă a ochilor ei. Ştiau că aceşti ochi dădeau o socoteală mai exactă de fiinţa şi de faptele sale, decît gura, ce spunea eventual altceva şi ar fi putut, cumva, zîmbi de sus, îngăduitoare, la regeasca lucrare a lebădoiului; mai ştiau că acest trup gusta clipele sale supreme, cele mai înalte satisfacţii şi împliniri, nu în primirea unor astfel de vizite, ci numai în zilele sărbătoreşti, cînd scuturînd ritmic dairaua, se înălţa dreaptă înaintea lui Amon-Re, executând dansul ritual. Într-un cuvânt, nu i se reproşa nimic; pe socoteala ei nimeni nu bârfea şi nici nu făcea cu ochiul, tîlcuind cît de cît expresia gurii ei, pe care ochii ei ar fi dezminţit-o. Limbile răutăcioase cleveteau despre altele, căsătorite de fapt mai real decît nepoata lui Teti-an, şi care totuşi, cică, îşi făceau de cap, printre ele şi doamne din tagmă, şi femei din Haremul zeului, ca, de pildă, Renenutet, soţia mai-marelui vitelor, da, despre ea se ştiau lucruri pe care mai-marele vitelor lui Amon nu le ştia sau nu voia să le ştie, se ştiau mai multe, iar la trecerea lecticii sau a trăsurii ei, curgeau glumele deochiate, ca, de altfel, şi în urma altor înalte doamne. Dar despre prima şi aşa-zis adevărata soţie a lui Petepre, lumea nu ştia nimic la Teba, fiind încredinţată că nici nu era nimic de ştiut. Atît în casa şi în curtea lui Petepre, cît şi în afară, ea era socotită şi respectată ca o sfântă închinată şi consacrată, ceea ce nu era puţin, la o atît de înrădăcinată bucurie şi plăcere de zeflemea.

Orice iar putea gîndi, în privinţa asta, ascultătorii noştri — nu ne socotim ţinuţi să cercetăm moravurile din Miţraim şi, mai ales, pe ale femeilor şi doamnelor de la No-Amon: moravuri pe care le-am auzit, pe vremuri, vestejite solemn de bătrânul Iacob. Cunoaşterea lui, în ce priveşte lumea, nu era lipsită de oarecare accent patetic, tinzînd spre mitizare, de care se cuvine să ţinem seama pentru a nu cădea în exagerare. Totuşi, vorbele sale puternice nu erau cu totul lipsite de legătură cu realitatea. Între oameni care n-au nici înţelegere şi nici cuvînt pentru păcat şi care umblă în veşminte din aer ţesut, al căror cult al animalelor şi al morţii îngăduie pe deasupra, ba chiar şi încurajează, un anumit materialism desmăţat al gîndirii, este probabilă din capul locului, fără să mai fie nevoie de experienţă şi dovezi, acea indiferenţă a moravurilor pe care Iacob a descris-o, zugrăvind-o în cuvinte exagerate poetic. Şi, dealtfel, experienţa corespundea acestei probabilităţi —

ceea ce constatăm mai mult cu satisfacţie logică decît cu răutate. Dar să le ţinem femeilor din Veset socoteala apucăturilor lor prea slobode, ar însemna să cădem în indiscreţie şi mahalagism. Da, în privinţa aceasta sînt puţine de tăgăduit, dar multe vrednice de iertare. De aceea, ajunge să ne purtăm privirea de la Renenutet, mai-marea vitelor la un anume foarte chipeş ofiţer inferior din garda regală, ba şi, apoi, de la aceiaşi înaltă doamnă la un tînăr preot cu craniul lucitor, ţinînd de templul zeului Honsu, pentru a sugera legături ce îndreptăţeau din plin calificările plastice ale lui Iacob. Dar nu este treaba noastră să osîndim din punct de vedere moral oraşul Veset — un oraş atît de întins, cu peste o sută de mii de locuitori. Renunţăm să apărăm ce nu poate fi apărat. Pentru o femeie, însă, punem mîna în foc şi sîntem gata să ne punem în joc şi toată reputaţia noastră de povestitor, făcîndu-ne chezaşul purtării sale fără prihană, pînă într-un anumit moment, cînd, prin puterea zeilor, purtarea asta n-a mai fost decît împleticirea unei bacante: vorbim de Mut-em-enet, fiica lui Mai-Zahme, principele de nomă, soţia lui Putifar. Dar, că ar fi fost o tîrfă prin temperament, care ar fi avut aşa zicînd mereu pe buze cuvintul ce i-a fost atribuit şi l-ar fi rostit uşor şi cu neruşinare, este o concepţie atît de falsificatoare, încît, de dragul adevărului, trebuie să ne străduim, cu orice preţ, s-o nimicim. Cînd, în cele din urmă, după ce şi-a muşcat limba, murmură cuvântul, nu mai era stăpînă pe sine; îşi ieşise din fire, era destrămată de suferinţă, devenind o victimă a biciuitoarei plăceri de răzbunare a unor forţe subpămîntene, cărora le era datoare cu gura sa, pe cînd ochii ei crezuseră că le va fi îngăduit să le opună un rece dispreţ.

Ochii ce se deschid

Se ştie că Mut, potrivit unei înţelegeri statornicite între părinţi bine intenţionaţi, fusese logodită şi măritată la o vîrstă fragedă, cu fiul lui Hui şi Tui, ceea ce merită să fie reamintit din pricina consecvenţei lăuntrice a lucrurilor, că adică ea a fost dintotdeauna obişnuită cu natura formală a căsniciei sale, iar clipa ce ar fi putut învăţa carnea ei să-i afle-vreo lipsă, ţinea de întunericul fluid al trecutului. Nu este de prisos de menţionat: cu numele fusese liberată de fecioria ei încă înainte de vreme — şi apoi nu s-a mai întîmplat nimic. Abia cu adevărat fecioară, mai curînd încă o adolescentă, se pomeni dintr-o dată în fruntea unui harem aristocratic, stăpîna tuturor bogăţiilor, purtată pe palme de sălbatica slugărnicie a tinerelor arăpoaice goale şi a eunucilor slugarnici şi afectuoşi. Era astfel prima şi adevărata, între alte cincisprezece frumuseţi băştinaşe, de obîrşii foarte diferite, care vegetau în lux, ele însele, toate la un loc, constituind un lux zadarnic, un adaos de paradă şi decor al casei binecuvîntate, nefolosibilul personal de dragoste al unui curtean. Mut-em-enet era regina acestor femeiuşti visătoare şi gîgîitoare, ce trăiau atîrnate de încruntarea sprîncenelor ei, tînjind cînd era tristă şi izbucnind într-o slobodă gîgîială cînd stăpîna lor se arăta veselă, luîndu-se la ceartă, fără nici un temei, din pricina unor mărunte şi neînsemnate atenţii acordate de Petepre, stăpînul, atunci cînd juca solemn cu Mut, în mijlocul lor, o partidă de dame şi se serveau zaharicale şi rachiu de culoarea chihlimbarului: era steaua haremului, aşadar, în acelaşi timp, stăpîna, în linie femeiască, a întregii case, soţia lui Petepre, într-un înţeles mai strict şi mai înalt decît acele concubine, stăpîna pur şi simplu, care, în alte împrejurări, ar fi fost mama copiilor lui; ea dispunea în clădirea principală, de un iatac personal (aşezat la răsărit de sala hipostilă din miazănoapte, încît aceasta, unde losif îşi îndeplinea de obicei îndatoririle de lector, despărţea între ele camerele celor doi soţi); tot Mut era gazda şi doamna casei la petrecerile cu dans şi muzică, la care Putifar, prietenul faraonului, poftea înalta societate a Tebei, şi-şi întovărăşea soţul la primirile

asemănătoare date în alte case seniorale şi, îndeosebi, la curte.

Viaţa ei era încordată şi înţesată cu îndatoriri elegante, inutile, dacă vrem, dar nu mai puţin istovitoare decît cele importante. Doar se ştie din toate civilizaţiile, pînă la ce punct cerinţele imperioase ale vieţii sociale, ale culturii şi a copleşitoarelor ei amănunte, acaparează forţele vitale ale femeilor de neam mare, şi, silindu-le să jertfească totul formei, nu le mai lasă timp să se ocupe de esenţial, de viaţa sufletului şi a simţurilor, astfel încît un vid rece al inimii, lipsită de nevoi, cel puţin conştiente, devine o obişnuinţă, ce nu poate fi nici măcar socotită tristă. în toate timpurile şi zonele au existat asemenea cazuri de mondenitate rece a unor femei, şi se poate merge pînă acolo încît să se spună că e de mică importanţă dacă soţul, lîngă care femeia duce o asemenea viaţă de înaltă doamnă, este căpetenia de oşti în sensul adevărat al cuvîntului sau numai în virtutea unui titlu de Curte. Oricum, ritualul mesei de toaletă rămîne la fel de pretenţios, fie că ţinteşte să menţină trează dorinţa unui soţ, fie că este un scop în sine, pur şi simplu o datorie socială. Şi Mut, ca dealtfel toate consorele ei de rang social important, îi dedica zilnic multe ceasuri în şir. Din acest ritual făceau parte: întreţinerea, desfăşurată minuţios, a unghiilor de la mîini şi de la picioare, strălucitoare ca emailul; băile înmiresmate, depilarea, ungerea cu alifii şi masajele cărora le supunea desăvîrşirea trupului ei; delicatele fardări şi instilaţii cu ajutorul cărora ochii ei, cu irisul de un albastru metalic, frumoşi şi fără ele, dibaci în felurite ochiade şi semne, alungiţi cu pensula mulţumită înaltei şcoli a paletei fardurilor, cu privirea profundă, îndulcită de droguri, ochii aceştia deveniseră adevărate nestemate şi giuvaeruri; coafura, atît a părului ei propriu, un păr mai curînd scurt, strălucitor şi negru, în bucle dese, presărate adesea cu un praf albastru ori auriu, cît şi a perucilor de diverse culori, alcătuite din cozi, cocuri, cosiţe şi împletituri cu ciucuri şi perle; după aceea venea rîndul potrivirii, cu degete gingaşe, a rochiilor ca florile, cu eşarfe brodate şi călcate în formă de liră, strînse pe şolduri şi cu pelerine minuţios gofrate, şi în sfîrşit, alegerea giuvaerurilor pentru cap, piept şi braţe, ce-i erau prezentate în genunchi. La îndeplinirea acestui ritual le trecea orice poftă de rîs tinerelor arăpoaice goale, eunucilor-coafori şi jupîneselor-croitorese, iar Mut nu găsea nici ea nimic de glumit în asta, căci cea mai mică neglijenţă, o cît de neînsemnată scăpare din vedere în aceste chestiuni ar fi provocat comentariile lumii bune şi un scandal răutăcios la curte.

Apoi începeau vizitele la prietene ce trăiau ca şi ea, unde era purtată în lectică, sau pe care le primea la ea. Era şi serviciul la palatul Merima't, la Teie, căci Mut era doamnă de onoare a soţiei zeului — ea purta evantaiul la fel de bine ca soţul ei, Petepre, şi era obligată, de cea ce fusese vizitată de Amon, să ia parte la petrecerile nocturne date pe lacul artificial din grădina regală, iscat din porunca faraonului, lac înfrumuseţat de culorile scînteietoare ale focurilor de artificii de curînd născocite. Mai erau deasemenea — numele născătoarei zeului ne-o reaminteşte — reuniunile des pomenite, cucernice şi importante obligaţii onorifice, în care aspectele sociale-mondene treceau în aspecte religioase-preoţeşti şi care, mai mult decît oricare alte împrejurări, determinau expresia trufaşă şi severă a ochilor ei: îndatoririle, deci, ce-i reveneau ca membră a tagmei zeiţei Hator, ca femeie a haremului lui Amon, ca purtătoare a coarnelor de vacă, cu discul soarelui între ele, în scurt, ca zeiţă temporară. Este greu de crezut, cît au contribuit acest aspect şi această funcţiune din viaţa lui Eni, la sporirea răcelii faţă de lume a înaltei doamne şi la a-i menţine inima goală de visuri mai duioase. Luase atitudinea aceasta în legătură cu caracterul nominal al căsătoriei sale — o legătură care, dealtfel, nu se impunea ca o oonstrîngere. Într-adevăr, haremul lui Amon nu era un templu al fecioarelor neprihănite. Înfrînarea poftelor carnale era străină fiinţei divine a Marii Mame, ce se întrupa festiv în Mut şi consorele sale. Tagma se afla sub patronajul reginei, care primea în ea zeul şi era născătoarea noului Soare. Stareţa tagmei era, cum s-a mai pomenit ici-colo,

o femeie căsătorită, soţia importantului Mare Profet al lui Amon, iar tagma era alcătuită, în cea mai mare parte, din femei măritate, ca Renenutet, de pildă, soţia mai-marelui vitelor (şi nu vom mai vorbi aici de comportarea ei). În adevăr, funcţia lui Eni la templu avea de-a face cu căsnicia ei doar în sensul că datora funcţia aceasta poziţiei sale sociale. Totuşi, în sinea ei şi din imbold propriu, făcu ceea ce făcuse şi răguşitul Hui, în convorbirea lui cu gîrbovita-i soră şi tovarăşă de pat: stabili o legătură între oficiul ei de preoteasă a lui Amon şi particularitatea căsătoriei sale, găsi, fără s-o rostească anume, căi şi mijloace să exprime că socotea foarte potrivit, ba de-a dreptul indicat, ca o concubină a zeului să aibă un soţ pămîntesc alcătuit ca Petepre; ea ştiu să sugereze şi să comunice societăţii această concepţie, astfel încît aceasta o ajută, în schimb, să-şi păstreze nevătămată ideea şi privea poziţia ei în mijlocul femeilor din cercul hatorelor, în lumina unei feciorii închinate şi rezervate zeului, ceea ce îi asigura, tacit, într-o măsură mult mai mare decît vocea sa frumoasă şi talentul ei de dansatoare, eminenţa poziţiei sale şi un rang aproape egal cu cel al înaltei stareţe. Acesta era rodul gîndirii ei voluntare, care se întruchipa astfel în lume şi-i cerea consolări supracompensatoare, la care rîvnea, de fapt, din adîncurile ei tăcute.

Să fi fost o nimfomană? O femeie uşuratică? Este într-adevăr de rîs. Nu, Mut-em-enet era o sfîntă elegantă, o călugăriţă a Lunii, o femeie rece şi de lume, ale cărei puteri vitale, mistuite, în parte, de o civilizaţie exigentă, alcătuiau, în rest, un fel de bun al templului şi se transformau într-o trufaşă spiritualitate. Aşa trăise, ca prima şi adevărata soţie a lui Petepre, foarte îngrijită, purtată pe braţe, întărită în autosatisfacţia ei printr-o adorare obştească şi umilă, nefiind atinsă nici măcar în vis de dorinţe din sfera ce se manifesta în şerpuirea gurii ei, de dorinţele gîştei-lebede, ca s-o spunem limpede şi precis. Căci este greşit să ne închipuim că visul ar fi un loc vraişte şi de izbelişte, unde li s-ar îngădui gîndurilor, surghiunite în timpul zilei, să-şi facă de cap şi să se despăgubească însutit. Ceea ce nu ştim defel în stare de veghe, fiind izgonit cu hotărîre, nici visul nu-l ştie. Între domeniul veghei şi cel al visului, hotarul este şerpuitor şi permeabil; el străbate şovăitor un unic spaţiu sufletesc, şi că acest spaţiu este indivizibil pentru conştiinţă şi mîndrie ne-o dovedeşte tulburarea, ruşinea şi spaima resimţite de Mut nu la trezirea ei, ci chiar în vis, atunci cînd îl visă, într-o noapte, întîia oară, pe Iosif.

Cînd s-a întîmplat asta? Anii vieţii se numără fără grijă în ţara ei şi, fiind în mare măsură dependenţi de obiceiurile lumii în care se desfăşoară povestirea noastră, ne mulţumim şi noi cu aprecieri aproximative. Eni avea, fără îndoială, ani mai puţini decît soţul ei, pe care, în momentul cumpărării lui Iosif, l-am cunoscut ca un bărbat ce se apropia de patruzeci de ani, şi, între timp, mai trecuseră încă vreo şapte ani. Prin urmare, ea încă nu ajunsese la patruzeci şi cinci de ani, ca el, mai era mult pînă atunci; dar, oricum, era o femeie matură, incontestabil mai mare decît Iosif — cu cît anume, iată un punct cu care ne repugnă să ne batem capul, dintr-un respect moral faţă de o înaltă civilizaţie a cosmeticelor, care aproape netezeşte deosebirile de vîrstă ale unei femei şi ale cărei rezultate, valabile, cum sînt pentru simţuri, comportă un adevăr superior celor al socotelilor făcute cu creionul. De cînd îşi văzuse stăpîna întîia dată, trecînd prin curte, în lectica de aur, Iosif se schimbase, în avantajul său — şi, anume, vorbind în sensul interesului feminin — ea însă nu, cel puţin nu pentru cel care, de atunci, o văzuse neîncetat. Vai de sclavele ce-i preparau alifiile şi de masorii eunuci, dacă anii ar fi izbutit să-i ofilească cît de cît boiul! Dar şi chipul ei, care, cu nasul în şea şi ciudatele adîncituri, pline de umbre, ale obrajilor, nu fusese niciodată cu adevărat frumos, păstra acelaşi echilibru dintre acord şi capriciu al naturii, supunere faţă de modă şi farmec în afara ei, în care se aflase atunci; contrastul, uşor tulburător, dintre ochi şi gura ei şerpuitoare, i se mai accentuase încă sensibil de-a lungul anilor şi cine era înclinat să vadă frumuseţea în ceea ce este

neliniştitor — înclinaţia asta există — putea spune chiar că, între timp, se făcuse şi mai frumoasă.

Pe de altă parte, frumuseţea lui Iosif depăşise, în vremea asta, stadiul farmecului adolescentin dinaintea bărbăţiei, admirat de noi la timpul său. La douăzeci şi patru de ani tot mai era, ba abia era, frumos de-ţi sta mintea în loc, dar, deşi frumuseţea sa se maturizase, trecînd de farmecul dublu al acelei primăveri, ea îşi păstra desigur efectul ei atractiv general, dar îşi concentrase eficacitatea sentimentală mult mai categoric într-o direcţie, aceea a gustului femeiesc. Concomitent, devenind mai virilă, frumuseţea sa chiar se înnobilase. Chipul său nu mai avea înfăţişarea fermecătoare şi atrăgătoare de pe vremuri, a copilandrului beduin; mai păstra încă urme din ea, îndeosebi atunci cînd, deşi nu era defel miop, făcea ochii mici, ascunzîndu-i parcă sub vălul genelor, ca Rahila, dar obrazul îi era mai plin, mai serios, smolit de soarele Egiptului de sus, trăsăturile deveniseră mai armonioase, mai distinse. De schimbările ivite în făptura sa, în gesturile şi în tonalitatea glasului, care erau nu numai rodul anilor trecuţi peste el, ci, deopotrivă, şi a îndatoririlor pe care treptat le preluase, s-a şi pomenit în treacăt. La astea se mai adaugă, ca o înrîurire a civilizaţiei ţării, rafinarea înfăţişării sale, fapt care nu se cuvine să fie nesocotit, dacă vrem să-l vedem cum era în realitate. Trebuie, deci, să ni-l închipuim purtînd haina subţire şi albă de in a unui egiptean de rang înalt, prin care se străvede cămaşa cu mînecile largi, scurte pînă la coate, lăsînd libere antebraţele, împodobite, la încheieturile mîinilor, cu brăţări de email; cu capul acoperit la ocazii mai solemne — căci la cele mai intime îşi purta la vedere părul propriu, pieptănat lins — cu o perucă uşoară, făcută din cea mai bună lînă de oaie, ceva între năframă de cap şi perucă propriu-zis, ale cărei şuviţe foarte subţiri, egale şi strînse, îi cădeau de pe creştet ca o mătase ripsată, ajungîndu-i pînă la ceafă, însă, pornind de la o anumită linie piezişă şi trasă precis, şuviţele îşi schimbau consistenţa şi coborau pînă pe umeri în buclişoare mici şi regulate, aşezate unele peste altele ca ţiglele de acoperiş ; la gît, pe lîngă un şirag multicolor, mai avea şi un lanţ plat din trestie şi aur, de care atîrna un scarabeu-talisman; cu chipul puţin înstrăinat, în sens hieratic şi sculptural, prin artificii pe care, dornic de adaptare, le preluase în toaleta sa de dimineaţă, cum ar fi o îngroşare, egală şi prelungită, a sprîncenelor, alungirea lineară a pleoapelor superioare spre tîmple: aşa putea fi văzut străbătînd gospodăria, cu un toiag lung în mînă, el, Gura superioară a vechilului, aşa mergea la tîrguri, aşa sta în picioare, drept, în timpul meselor din sufragerie, în spatele jilţului lui Petepre, îndrumînd doar din ochi slujitorii — aşa îl văzu întîia oară şi stăpîna, în sufragerie sau cînd apărea în casa femeilor, chiar înaintea ei, pentru a-i vorbi, într-o atitudine smerită şi cu glas foarte umil. În legătură cu vreo dispoziţie — da, abia aşa îl văzu ea cu adevărat; căci înainte, cînd nu era decît un nimic cumpărat, şi chiar mai tîrziu, cînd şi ajunsese să încălzească inima lui Putifar, ea tot nu-l văzuse defel, ba chiar mai tîrziu, cînd el creştea în casa lui Putifar ca lîngă un izvor, tot mai fusese nevoie de plîngerile lui Dudu, ca, în sfîrşit, să-i deschidă ochii asupra lui.

Dealtminteri, chiar acea deschidere a ochilor, datorită limbii lui Dudu, mai era departe de a fi desăvîrşită: căci, la început, numai o curiozitate severă dădea sens privirilor îndreptate spre sclavul de a cărui necuviincioasă înălţare în rang şi în casă fusese silită să afle. Primejdia (cum se cuvine să ne exprimăm, dacă ne pasă de mîndria şi liniştea ei sufletească) stătea doar în faptul că tocmai Iosif era cel de care dădeau ochii stăpînei şi ai cărui ochi îi întîlneau pe ai ei cîteva clipe — o împrejurare ce trăgea cu adevărat greu, care îi şi insuflase îndată micului Bez, cu înţelepciunea sa piticească, teama şi presimţirea că răutăciosul Dudu făcea aici o ispravă ce depăşea răutatea lui şi că ochii stăpînei se vor deschide primejdios de mult. O spaimă şi-o înstrăinare înnăscută faţă de forţele pe care le vedea în zodia Taurului suflînd foc pe nări, îl făcea receptiv pentru presimţiri de acest fel.

Dar Iosif, cu o uşurătate demnă de osîndă — nu sîntem dispuşi să-l cruţăm în privinţa asta — nu voise să-l priceapă, prefăcîndu-se a crede că Vizirul bătea cîmpii, cînd, de fapt, în adîncul său, era de acord cu şoaptele lui. Căci, şi pentru el, înţelesul privirilor din sufragerie însemna mai puţin decît faptul că ele existau, iar în inima sa se bucura straşnic că, pentru stăpînă, el nu mai era doar un lucru oarecare din spaţiu, şi că ea îi adresa, anume lui cîte o privire, fie şi mînioasă. — Ei, şi Eni a noastră?

Nici ea nu era cu mai multă judecată. Nici ea nu voise să-l priceapă pe pitic. Că se uita la Iosif cu mînie şi încruntare îi părea o scuză îndestulătoare pentru faptul că, în genere, îl privea — ceea ce era, de la început, o eroare profundă, de iertat pînă a ştiut pe cine vedea, cînd se uita după aceea, însă, o greşeală tot mai mult voită şi condamnabilă. Nenorocita nu voia să bage de seamă că „severa curiozitate“ cu care se uita după slujitorul personal al soţului, pierdea, treptat severitatea, iar curiozitatea rămasă merita curînd un alt nume, fericit-nefericit. Ea îşi închipuia că vădea mult interes plîngerilor lui Dudu în legătură cu înălţarea lui Iosif; se socotea îndreptăţită, ba chiar obligată la această participare de însăşi poziţia ei religioasă sau, ceea ce era totuna, politică, şi de apartenenţa ei de partid, prin ataşamentul ei faţă de Amon, care trebuia să se simtă jignit de ridicarea unui sclav kabir în casă şi să vadă în aceasta o îngăduinţă faţă de preferinţele asiatice ale lui Aton-Re. Gravitatea scandalului trebuia să fie pretextul care să îndreptăţească plăcerea pe care i-o făcea să se ocupe cu această temă, plăcere căreia ea îi spunea grijă şi rîvnă. Capacitatea oamenilor de a se înşela pe sine este uluitoare. Cîteodată, cînd Mut, în răstimpul unei ore scurte de vară, sau al uneia mai lungi, de iarnă, liberă de îndatoriri sociale, se întindea, ca să-şi depene gîndurile, pe patul de la marginea bazinului pătrat, din sala hipostilă a casei femeilor, în apa căruia înotau peştişori multicolori şi pe a cărui oglindă pluteau potire de lotus, pe cînd o mică nubiană, cu cîrlionţii daţi cu grăsime, cinchită lîngă peretele din fund, acompania, cu gingăşie, pe coardele teorbei, gîndurile stăpînii sale — atunci era convinsă de intenţia ei, de a reflecta pentru sine asupra problemei cum, în pofida încăpăţînării soţului şi a vorbăriilor sforăitoare ale lui Beknehons, se putea stăvili răul, că un sclav din ţara Ţahi, unul din ibrimi, se înălţa atît de sus în casă şi, din pricina importanţei chestiunii, nici nu se mira că se bucura să se gîndească la ea — pe cînd şi ştia, aproape, că plăcerea asta izvora numai din împrejurarea că îşi pusese în minte să se gîndească la Iosif. O astfel de orbire ne-ar mînia, dacă nu ne-ar opri mila. Pe femeie nici nu o neliniştea că începuse să aştepte cu bucurie ora prînzului, la care îl va revedea pe Iosif. Ba, îşi închipuia că această bucurie se referea la privirile dezaprobatoare pe care avea de gînd să i le arunce. Este jalnic, dar nu-şi da seama că gura ei şerpuitoare zîmbea pierdută, cînd se gîndea cum privirea lui se topea în smerenie speriată sub bătaia pleoapei, cînd întîlnea severitatea privirii ei. Mut-en-enet îşi închipuia că era de ajuns dacă, în aceeaşi clipă, sprîncenele ei se încruntau a nemulţumire, datorită scandalului din casă. Desigur, dacă mica înţelepciune a piticului ar fi pus-o, cu îngrijorare, în gardă împotriva taurului de foc, şi ar fi vrut să-i atragă atenţia că toată înjghebarea vieţii sale, artificială cum era, se clătina, fiind ameninţată să se năruie, poate că o uşoară şi fugară îmbujorare i-ar fi întunecat faţa, totuşi, dacă cineva i-ar fi pomenit de asta, ea i-ar fi explicat-o prin nemulţumirea pricinuită de o vorbărie atît de încîlcită şi s-ar fi întrecut în sublinierea voioasă, ipocrită şi exagerată, a neînţelegerii ei faţă de o asemenea îngrijorare. Dar cine trebuia înşelat cu asemenea accente, atît de nefiresc exagerate? Cel ce o avertiza? Vai, ele trebuiau să slujească să-şi ascundă calea aventurii, pe care bietul suflet năzuia să pornească cu orice preţ. Era vorba doar să se amăgească pe sine, pînă cînd va fi prea tîrziu. Să fii stingherit, trezit, chemat să-ţi revii în simţire, înainte de a fi prea tîrziu, iată ,,primejdia“ ce trebuie evitată cu o şiretenie vrednică de milă.

Vrednică de milă? Iubitorul de oameni să aibă grijă ca o milă nelalocul ei să nu-l pună într-o lumină ridicolă! Presupunerea lui, de bună credinţă, că omul ar ţine, în adîncul său, la linişte, la pace şi ferirea de zguduiri sau chiar de năruire a edificiului vieţii sale, adesea construit şi asigurat cu atîta meşteşug şi grijă, ei, bine, această presupunere este, prudent spus, nedovedită. Experienţe, ce nu pot fi calificate de izolate, ne dovedesc că omul urmăreşte mai curînd fericirea şi pierderea lui, şi că nu-i mulţumeşte defel celui care ar vrea să-l abată de la acest drum. În acest caz — poftiţi vă rog!

Cît despre Eni, iubitorul de oameni trebuie să constate, nu fără amărăciune, că a izbutit, jucîndu-se, să depăşească clipa cînd încă nu era prea tîrziu şi încă nu era pierdută. O presimţire fericitoare şi cumplită a faptului că era gata pierdută i-a mijlocit visul mai sus pomenit cu Iosif, şi acum, bineînţeles, spaima o îngheţă. Acum, bineînţeles, îi trecu prin minte că ar fi o fiinţă înzestrată cu raţiune şi acţionă în consecinţă: adică, imită, chipurile, o fiinţă raţională şi acţionă mecanic ca asemenea fiinţă, dar nu în fapt ca atare. Făcu paşi al căror succes într-adevăr nu-l mai putea dori — un fel de paşi confuzi şi nedemni, faţă de care iubitorul de oameni ar fi preferat să-şi acopere faţa, dacă n-ar trebui tocmai să aibă grijă să nu-şi cheltuie prost mila.

Să exprimi vise prin cuvinte şi să le povesteşti este de aceea aproape cu neputinţă, deoarece substanţa lor exprimabilă reprezintă foarte puţin, în schimb aproape tot ce are valoare în ele este tocmai aroma, fluidul, sensul lor de nepovestit, sentimentul de spaimă ori cel de încîntare — sau amîndouă laolaltă —de care visui este străbătut, sentimente ce mai stăruie adesea, încă multă vreme, cu ecouri adînci, în sufletul celui ce visează. În istoria noastră, visele joacă un rol hotărîtor: eroul ei a avut vise măreţe şi copilăreşti, şi alte personaje ale povestirii vor visa. Dar in ce încurcătură i-a pus pe toţi îndatorirea de a comunica altora, măcar cît de cît, trăirea lor lăuntrică, ce nesatisfăcător a decurs pentru ei înşişi, de fiecare dată, încercarea! Să ne gîndim numai la visul lui Iosif cu soarele, luna şi stelele, şi să ne amintim cît de dezlînat şi neajutorat l-a istorisit chiar cel care-l visase. De aceea, ni se va ierta dacă, povestind visul pe care l-a avut Mut-em-enet, nu vom izbuti să redăm foarte limpede impresia pe care ea, cea care visa, a încercat-o şi pe care a păstrat-o. În orice caz, am făcut pînă acum prea des aluzii la acest vis, ca să ne mai poată fi îngăduit să-i amînăm povestirea.

A visat, aşadar, că ar şedea la masă, în sala cu coloane albastre, pe estradă, în jilţul ei, lîngă bătrînul Hui, şi ar prînzi în mijlocul aceleiaşi respectuoase linişti, ce domnea totdeauna, la ei, în timpul mesei. Dar, de data asta, liniştea era deosebit de ocrotitoare şi de adîncă, întrucît nu numai că toţi cei patru comeseni se fereau să rostească vreo vorbă, dar îşi dădeau silinţa să înăbuşe şi cel mai slab zgomot al mişcărilor lor în timp ce mîncau, astfel că, în această linişte, se auzeau limpede răsuflările învălmăşite ale slujitorilor ce serveau, şi anume atît de distinct, încît ar fi fost auzite, fără îndoială, şi într-o linişte mai puţin vătuită, căci ajunseseră aproape o gîfîială. Această gîfîială, înăbuşită şi grăbită, era neliniştitoare, şi, fie că Mut o asculta, fie din altă pricină, nu-şi mai supraveghe destul mişcările mîinilor şi se răni. Pe cînd împărţea în sferturi o rodie, folosind un cuţitaş foarte ascuţit, din bronz, lama îi alunecă, din nebăgare de seamă, intrînd destul de adînc în carne, între degetul gros şi celelalte degete, încît sîngeră. Sîngele curgea din belşug, de un roşu rubiniu ca sucul rodiei, şi ea, ruşinată şi chinuită, îl vedea cum curge. Da, era foarte ruşinată de sîngele ei, cu toate că avea o culoare splendidă, de rubin, desigur şi fiindcă îşi pătase cu el, îndată şi în mod inevitabil, veşmîntui ei alb ca floarea, dar oricum, şi chiar neţinînd seama de prihănirea asta, Mut se ruşină mai mult decît se cădea şi căută cu orice chip să-şi ascundă sîngerarea, faţă de cei din sală: cu succes, pe cît se părea sau trebuia să pară, căci toţi cei din jur se străduiră să-şi dea

aerul — mai mult sau mai puţin firesc şi demn de crezare — că nici n-ar fi observat accidentul lui Eni şi nimeni nu se îngrijea de necazul ei, ceea ce acum, totuşi, o necăjea pe rănită. Nu voia să arate nimănui că sîngera, şi asta de ruşine; dar că nimeni nu voia să vadă ce păţise, şi nu mişca măcar un deget s-o ajute şi că, de parcă fuseseră vorbiţi, toţi o părăsiseră, lăsînd-o de capul ei, iată ce o revolta, cu adevărat, în adîncul inimii. Şi slujitoarea ei, fandosita în veşmînt ca pînza de păianjen, se aplecă atentă deasupra măsuţei cu un singur picior, de la care o servea pe Mut, ca şi cum ar fi avut de rînduit ceva grabnic acolo. Iar lîngă ea, bătrînul Hui clătina din cap şi molfăia cu gura lui ştirbă prăjiturelele în formă de mici inele, muiate în vin şi înşirate pe un os aurit de pulpă de pui, pe care abia îl ţinea cu mîna lui de moşneag şi părea cu totul prins de treaba asta. Cît despre Petepre, stăpînul, el întindea, absent, pocalul peste umăr, ca paharnicul sirian din spate să i-l umple din nou. Şi mama lui, bătrîna Tui, cu faţa ei mare şi albă şi ochii ca nişte crăpături, chiar îi adresa lui Mut, care se pierduse de tot, semne încurajatoare, a căror intenţie era nesigură, după cum nu se putea şti dacă măcar observase necazul nurorii. Aceasta, însă, în visul ei, continua să sîngereze ruşinată şi-şi păta veşmîntui, copleşită de o tăcută amărăciune faţă de nepăsarea tuturora, şi, pe deasupra, o cuprinsese, fără legătură cu celelalte toate, o mare jale din pricina sîngelui ei foarte roşu. Căci îi părea tare rău de acest sînge, ce curgea neîncetat; o apucă o mîhnire adîncă, de nespus, a sufletului, nu de ea şi de necazul ei, ci de dragul ei sînge, că i se irosea aşa, şi, de jale, hohoti scurt, fără lacrimi. Deodată, îşi aminti că durerea asta o făcuse să nesocotească datoria pe care o avea faţă de Amon şi să arunce o privire mustrătoare spre ruşinea casei, sclavul canaanean, care se înălţa aşa, împotriva oricărei bune-cuviinţe; îşi încruntă, deci, sprîncenele şi-i zvîrli o privire tînărului Usarsif, care stătea, ca de obicei, în spatele jilţului lui Petepre. Dar Iosif, ca şi cum s-ar fi simţit chemat de această căutătură aspră, părăsi locul unde-l ţinea slujba şi se apropie de stăpînă. Şi îi era aproape, iar ea simţi puternic apropierea lui. Dar el se apropiase de ea, ca să-i oprească sîngele. Căci îi luă mîna rănită şi o duse la gura lui, în aşa fel încît cele patru degete ale ei se lipeau de un obraz al său, iar degetul mare de celălalt obraz, rana ei rămînînd însă lipită de buzele lui. Aceasta o încîntă într-atît, încît sîngele se opri din curs şi se închegă. În sală, însă, pe cînd ea era astfel mîntuită, atmosfera devenise temătoare şi potrivnică. Slujitorii începură să alerge cu toţii încoace şi încolo, ca nebunii, cu tălpile lor moi, este adevărat, dar gîfîind de-a valma în cor; iar Petepre, stăpînul, îşi învăluise capul şi născătoarea lui pipăia, bîjbîind cu amîndouă mîinile întinse, această spinare îndoită, acoperită, agitîndu-şi deznădăjduită, în toate părţile, chipul de oarbă. Pe bătrînul Hui, Eni îl văzu, însă, ridicîndu-se în picioare şi amenînţînd-o cu osul aurit de pe care molfăise prăjiturelele, în vreme ce, deasupra bărbuţei cărunte, gura i se deschidea şi i se închidea, zvîrlind blesteme fără glas. Numai zeii ştiau ce lucruri înfricoşătoare era în stare să mestece gura asta ştirbă, totuşi, pînă la urmă, înţelesul lor trebuia să se potrivească cu ceea ce gîfîiau servitorii, alergînd, ca năuci, prin toată sala. Căci din vaietul răsuflărilor lor unite, se desprindea un murmur care, treptat-treptat, începu să prindă sens: „Focului, fluviului, cîinilor, crocodilului!“ şi asta se repeta fără încetare. Cînd ieşi din vis, Eni mai avea încă în ureche acel vaier înfricoşător, era îngheţată de spaimă şi, îndată, iarăşi, fu fierbinte de fericirea mîntuirii, ştiind că fusese lovită de varga vieţii.

Soții

După această deschidere a ochilor, Mut se hotărî să se poarte ca o fiinţă cu judecată şi să facă

un pas de care să se poată mîndri în faţa scaunului raţiunii, căci tindea, vădit şi indiscutabil, la alungarea lui Iosif din ochii ei. Se strădui din răsputeri pe lîngă Petepre, soţul ei, să obţină îndepărtarea servitorului său.

Ziua ce urmă după noaptea visului, o petrecuse singură, izolată de surorile ei şi nu primi vizite. Şezuse pe marginea bazinului curţii ei, uitîndu-se după peştişorii neastîmpăraţi, cu ochii goi, „întorşi înlăuntru“, cum se spune, cînd privirea încremenită se pierde fără ţel şi se topeşte parcă în spaţiu. Însă, deodată, ţîşnind parcă din încremenirea lor înceţoşată, ochii i se dilatară, holbîndu-se cumplit, ca de spaimă, totuşi fără să se smulgă din neantul în care pluteau, în timp ce gura se deschise şi începu, grăbită, să tragă aer în piept. Apoi, ochii încetară să se mai holbeze a spaimă şi-şi regăsiră liniştea, gura însă începu să zîmbească, fără ştirea ei, cu colţurile buzelor ce se adînceau şi continuă, astfel, zîmbind nesupravegheată, minute în şir, cu ochii pierduţi în gînduri, pînă cînd, în sfîrşit, îşi dădu seama speriată şi, tresărind, îşi duse mîna la gură şi-şi apăsă buzele ce-o luaseră razna, cu degetul mare lipit de un obraz, iar celelalte patru degete pe obrazul celălalt. Şi, totodată, murmura: „O, zei!“ Apoi, toate o luau iar de la început, încremenirea ca de vis, tragerea grăbită a aerului în piept, zîmbetul pierdut şi inconştient, înfricoşarea cînd devenea conştientă de acest zîmbet, pînă ce Eni se hotărî, energică să termine cu nebunia.

Către apusul soarelui, încredinţîndu-se că Petepre, stăpînul, era acasă, porunci slujnicelor ei s-o gătească, pentru a-i face o vizită.

Curteanul se afla în sala dinspre apus, de unde se vedea via şi o latură a micului chioşc-templu, înălţat pe movilă. Roşeaţa amurgului se furişa printre coloanele zvelte şi viu colorate ale faţadei exterioare, începu să umple încăperea şi învioră culorile palide ale picturilor, aruncate, ca din întîmplare, de o mînă de artist, pe stucul ce acoperea pardoseala, pereţii şi tavanul, înfăţişînd păsări ce fîlfîiau peste un smîrc, viţei sburdînd, heleşteie cu raţe, un cîrd de vite mînat de ciobani prin vadul unei ape, priviţi de un crocodil ce scotea capul din rîu. Frescele peretului din spate, între uşile care legau această sală de sufragerie, îl înfăţişau pe însuşi Petepre, leit, după natură, în momentul cînd se reîntorcea acasă, înconjurat de servitorii grăbiţi să pregătească totul, după obicei. Uşorii erau acoperiţi cu pătrate de faianţă pe care, pe un fond de culoarea cămilei, se vedeau inscripţii hieroglifice, albastre, roşii și verzi, reproducînd texte din vechi autori consacraţi și fragmente din imnuri închinate zeilor. Între uşi, se întindea un fel de galerie sau pridvor, cu o treaptă, alcătuind o bancă cu spetează, din argilă acoperită cu stuc alb, avînd în faţă inscripţii policrome. Slujea ca podium pentru expunerea a tot felul de opere de artă, acele daruri de care şi celelalte încăperi ale lui Petepre erau pline, dar şi ca bancă de odihnă; aşa se făcea că dregătorul se oprise aici, iar acum, şedea în mijlocul băncii, pe o pernă, ţinând picioarele apropiate pe treapta-taburet, pe cînd în preajmă se înşirau, de amîndouă părţile, obiecte frumoase, ca animale, statuiete de zei şi sfincşi regali, din aur, malahită şi fildeş, iar în spatele său se vedeau hieroglife cu bufniţe, şoimi, raţe, linii încreţite figurînd apa, cît şi alte alegorii. Pentru a se simţi la largul său, îşi lepădase veşmintele, în afară de şorţul din pînză albă groasă de in, ajungînd pînă la genunchi, încins cu o panglică lată, scrobită. (Lîngă una dintre cele două uşi, pe un jilţ cu picioare de leu, se aflau hainele lui şi cîrja, de care-i erau legate sandalele). Totuşi, nu-şi îngăduia nici o odihnitoare delăsare, oricît de neînsemnată, în ţinuta sa, ci şedea foarte ţeapăn, ţinînd pe genunchi mîinile ce păreau tare mici faţă de trupul mătăhălos, purtînd foarte drept capul frumos, dar tot mic în raport cu trupul, cu năsucul distins curbat şi gura frumos croită. Părea statuia unui zeu şezînd, gras, dar nobil şi demn, cu gambele puternice, de parcă ar fi fost nişte coloane, braţele ca ale unei femei grase, sînii bine

căptuşiţi, proeminenţi, privind înaintea sa, din ochii blînzi, căprui. Era chiar mai curînd îngust în şolduri. Oricum, te mira buricul care, neobişnuit de mare şi lungit pe orizontală, amintea de o gură. Petepre şedea astfel, de mult, în această demnă încremenire, iar ţinuta lui îi înnobila inactivitatea. În mormîntul său, care-l şi aştepta, o imitaţie în mărime naturală a persoanei sale, poate cu spatele la o uşă falsă, va contempla, învăluită de întuneric, din ochi căprui de sticlă şi cu aceeaşi nemişcare ce şi-o impunea Petepre în acest moment, gospodăria sa întru veşnicie, cele ce-i fuseseră anume puse în mormînt şi cele pictate cu intenţii magice pe ziduri — le va contempla în eternitate. Statuia va fi aidoma cu el — şi chiar de pe acum i se identifica, semănînd leit, încît se deprindea să fie veşnic. Îndărătul său şi pe taburetul de sub picioarele lui, inscripţiile hieroglifice, roşii, albastre şi verzi, îşi dezvăluiau semnificaţiile lor; darurile pe care i le făcuse faraonul se înşirau de o parte şi de alta a sa; iar stîlpii pictaţi, printre care contempla lăsarea serii, erau perfecţi, în spiritul idealului egiptean al formei plastice. Proprietatea ce te înconjoară favorizează nemişcare. O laşi să dăinuie în frumuseţea ei, şi dăinui, cu mădularele aşezate ordonat, încremenit în mijlocul ei. Dealtfel mobilitatea se cuvine mai curînd celor care, zămislind, sînt deschişi către lume, care aruncă sămînţă şi se cheltuie şi, murind, se risipesc în sămînţa lor, — nu unuia alcătuit ca Petepre, în existenţa sa fără deschidere. Şedea drept, concentrat în sine, fără ieşire spre lume şi inaccesibil morţii prin zămislire, veşnic, un zeu în paraclisul său.

O umbră întunecată se furişă în sală, fără cel mai mic zgomot, printre stîlpi, pieziş faţă de punctul către care privea el, o siluetă sumbră în rumeneala amurgului, care, îndată ce se ivi, se şi prosternă, mută şi cu fruntea în mîini, lipită de pardoseală. Petepre întoarse alene ochii într-acolo: da, era o sclavă etiopiană goală, o mică jivină din ale lui Mut. Rămase pe gînduri, clipind.

Apoi, ridicînd de pe genunchi una din mîini numai din încheietură, porunci:

— Vorbeşte!

Roaba îşi smulse fruntea de pe pardoseala cu lespezi pătrate, roti ochii în orbite şi, cu glasul răguşit al celor din pustie, aproape strigă:

— Stăpîna se apropie de stăpîn şi ar dori să-i fie şi mai aproape!

Petepre rămase iarăşi pe gînduri. Apoi răspunse:

— Îngădui.

Mica jivină se făcu nevăzută, trăgîndu-se îndărăt peste prag. Petepre continuă să şadă nemişcat, ridicînd doar sprîncenele. După numai cîteva clipe, Mut-em-enet se găsea ea însăşi pe locul unde se prosternase sclava. Cu coatele lipite de trup, Eni întinse către soţul ei amîndouă palmele, ca la aducerea unei jertfe. Petepre văzu că veşmîntul ei era croit dintr-o stofă deasă. Un fel de mantie albă, plisată în întregime, îi acoperea rochia lipită pe trup, care îi cădea pînă la glezne. O năframă-perucă, de un albastru închis, strînsă cu o panglică brodată, îi încadra obrajii adumbriţi şi-i cădea pe umeri şi ceafă. În vîrful pieptănăturii avea un trunchi de con cu alifie mirositoare, perforat, prin care era petrecut lujerul unui lotus. Acesta se arcuia, uşor depărtat de rotunjimea capului, iar floarea propriu-zisă îi atîrna pe frunte. Pietrele preţioase ale ghiordanului şi ale brăţărilor aruncau fulgerări întunecate.

Petepre ridică şi el micile lui mîini spre Mut-em- enet, în semn de întîmpinare, şi-şi duse la buze dosul uneia din ele, pentru un sărut.

— Floare a ţărilor! îi spuse el, cu mirare în glas. Femeie cu chip frumos, ce are un loc în lăcaşul lui Amon! Nespus de drăgălaşă, cînd ţine cu mîinile neprihănite sistrul, şi vrăjind cu glasul, cînd cîntă! Păstră în continuare tonul de bucuroasă uimire, pe cînd recita grăbit aceste formule: Tu care umpli casa cu frumuseţe, tu, gingăşie, către care se îndreaptă prinosul tuturor, confidenta reginei — tu ştii să-mi citeşti în inimă, căci îi împlineşti dorinţele înainte chiar de a fi mărturisite, le împlineşti venind. — Iată, o pernă, adăugă el pe un ton mai sec, şi, luînd una de la spatele său, o puse la picioarele lui, pe treapta-taburet. Binevoiască zeii, urmă el, reluînd felul de a vorbi al curteanului, să vii şi tu minată de o dorinţă care, cu cît va fi mai mare, cu atît va fi mai mare şi bucuria mea să ţi-o împlinesc!

Avea temei să fie curios. Vizita asta era ceva cu totul neobişnuit şi-l neliniştea, căci constituia o abatere de la obişnuita orînduială ocrotitoare. Presimţea o rugăminte şi îl încerca, din pricina asta, un fel de bucurie îngrijorată. Deocamdată, însă, Mut rostea doar cuvinte alese.

— Ce dorinţă ar putea să-mi mai rămînă mie, fiindu-ţi soră, stăpînul şi prietenul meu? îi spuse ea, cu vocea ei mîngîietoare, de un alto plăcut, neîndoielnic şcolită cu exerciţii de cînt. Eu nu respir decît pentru tine, dar, mulţumită măreţiei tale, toate dorinţele îmi sînt împlinite. Dacă am un loc în templu, este pentru că eşti în fruntea podoabelor ţării. Şi dacă sînt numită prietena reginei, este numai pentru că eşti prietenul faraonului şi favoarea Soarelui îţi poleieşte cu aur întreaga arătare. Fără tine, aş fi o fiinţă pierdută în întuneric. Fiind a ta, mă bucur de belşugul luminii.

— Ar fi zadarnic, fără îndoială, să te contrazic, de vreme ce asta ţi-e credinţa, i-o întoarse el, zîmbind. Cel puţin vreau să am grijă să nu fii dezminţită, chiar aici, în ce spuneai de belşugul luminii... Bătu din palme. „Fă-ne lumină!“ porunci el unui slujitor în şorţ, venit în grabă din sufragerie.

— Renunţă totuşi, soţul meu! se împotrivi Eni, pe un ton rugător. Abia amurgeşte. Stăteai aici şi te bucurai de lumina blîndă a acestui ceas. O să mă faci să-mi pară rău că te-am tulburat.

— Nu! Stărui în porunca dată, îi răspunse el. Să vezi dacă vrei, în nestrămutarea mea, adeverirea unei mustrări care mi s-a făcut: anume că voinţa mea ar fi ca granitul negru din valea Rehenu. N-o pot schimba şi sînt prea bătrîn ca să mă mai îndrept. Asta ar mai lipsi, să primesc pe întuneric pe adevărata şi cea mai dragă, cînd ea a ghicit dorinţa cea mai tainică a inimii mele şi vine să mă vadă. Oare nu este venirea ta o sărbătoare pentru mine, şi poate fi o sărbătoare lăsată cumva fără lumini?

— Toate patru! se adresă el celor doi slujitori, care aduseseră foc şi se grăbeau să aprindă candelabrele cu cîte cinci braţe, aşezate pe piedestale în colţurile sălii. Ei, voi, faceţi flăcările cît mai mari!

— Ceea ce vrei tu, se îndeplineşte, îi spuse ea, de parcă ar fi fost cuprinsă de admiraţie şi ridicînd supusă din umeri. Cunosc, într-adevăr, statornicia hotărîrilor tale, şi vreau să las mustrarea în seama bărbaţilor care se izbesc de ea. Dar femeile nu pot să nu admire fermitatea bărbatului. Trebuie să-ţi spun, de ce?

— Aş auzi-o cu plăcere.

— Fiindcă abia fermitatea dă preţ cedării şi face din ea un dar, de care putem fi mîndre, cînd îl primim.

— Încîntător, răspunse Petepre şi clipi iute, pe de o parte din pricina luminii în care era scăldată întreaga sală (căci douăzeci de feştile, înfipte în grăsime ceroasă, ardeau cu flăcări atît de vii, încît strălucirea lor, prea albă, şi roşeaţa înserării se învălmăşeau prin aerul sălii, ca un amestec de lapte şi sînge) şi, pe de altă parte, fiindcă se gîndea la înţelesul cuvintelor ei. „Este vădit că are să-mi ceară ceva, gîndi el, şi nu o nimica toată; altfel, n-ar face atîtea pregătiri. E cu totul împotriva felului ei de a fi, căci ştie cît de mult ţin, eu, ca om deosebit şi sfinţit ce sînt, să fiu lăsat în pace şi să nu trebuie să mă îngrijesc de nimic. Şi, de obicei, este prea mîndră să-mi ceară ceva, şi astfel orgoliul Eniei şi dragostea mea pentru tihnă se îmbină în armonia noastră conjugală. Oricum, ar putea fi bine şi înălţător să-i fac pe plac, arătîndu-mă puternic în faţa ei. Dar, totodată, sînt neliniştit şi curios să aflu ce anume vrea. Cel mai bine ar fi ca dorinţa să-i pară numai ei mare, dar să nu fie mare pentru mine, încît să i-o pot împlini fără să mă coste prea mult din tihna mea. în piept mi se ciocnesc, de bună seamă, pe de o parte egoismul meu îndreptăţit, întemeiat pe singularitatea şi sfinţenia mea, şi îmi este foarte neplăcut cînd cineva se atinge de amorul meu propriu, sau numai de liniştea mea, şi, pe de altă parte, dorinţa ce o am, de a-i arăta acestei femei bunătatea şi puterea mea. E frumoasă, chiar şi cu veşmîntul ăsta gros, pe care îl poartă în faţa mea, din aceeaşi pricină pentru care eu am poruncit să se lumineze puternic sala — da, e frumoasă cu ochii ei ca nişte pietre preţioase şi cu obrajii adumbriţi. O iubesc, cît îmi îngăduie egoismul meu îndreptăţit; aici însă este adevărata contradicţie, căci, o şi urăsc, o urăsc neîncetat un pic şi din pricina cerinţei pe care, bineînţeles, nu o ridică faţă de mine, dar care este cuprinsă, îndeobşte, în relaţia noastră de soţ şi soţie. Dar nu-mi face plăcere s-o urăsc şi aş fi dorit s-o pot iubi fără ură. Dacă mi-ar da un prilej bun să-i arăt dragostea şi puterea mea, ura ar fi înlăturată, în sfîrşit, din dragostea mea, iar eu aş fi fericit. De aceea sînt foarte nerăbdător să aflu ce vrea de la mine, măcar că totodată mă îngrijorez pentru tihna mea.“

Astfel gîndea Petepre, clipind mărunt, în vreme ce sclavii care aduseseră focul şi aprinseseră lămpile, se retrăgeau grăbiţi în vîrful picioarelor, ţinînd masalalele pe braţele încrucişate.

— Îmi îngădui, aşadar, să mă aşez lîngă tine? o auzi el pe Eni întrebîndu-l zîmbind, iar dînsul se smulse din gînduri şi, încredinţînd-o iarăşi de bucuria pe care o încerca, se aplecă din nou, să-i potrivească perna. Mut-em-enet se aşează la picioarele lui, pe treapta acoperită cu inscripţii.

— La drept vorbind, îi spuse ea, se întîmplă prea rar să sărbătorim asemenea ceasuri şi să ne dăruim unul altuia prezenţa, doar de dragul darului, cu totul fără scop şi ţintă, pentru a vorbi vrute şi nevrute şi a sporovăi de una şi de alta, la întîmplare, fără un subiect anume — căci dacă un subiect şi o discuţie serioasă sînt o nevoie, în schimb o discuţie fără nici un subiect este o foarte îmbucurătoare zădărnicie. Nu eşti şi tu de aceeaşi părere?

El îşi întinse braţele enorme, de femeie, pe spătarul băncii şi încuviinţă din cap. Şi, totodată, gîndea: „Se întîmplă rar? Niciodată nu se întîmplă, căci noi, membrii familiei noastre, nobile şi sfinţite, părinţii şi copiii căsătoriţi, trăim fiecare în partea sa de casă şi ne ocolim unii pe alţii din grija delicată de a nu ne stingheri, afară doar cînd mîncăm pîinea; şi dacă azi se întîmplă, de bună seamă că, în adînc, se ascunde vreo pricină anume şi o nevoie, pe care le aştept cu o curiozitate neliniştită. Oare aş fi pe nedrept neliniştit? Oare femeia asta să fi venit acum, doar ca să fim laolaltă, s-o fi îmboldit o dorinţă din inimă după asemenea oră? Nu ştiu ce ar trebui să doresc, căci mi-aş dori cu adevărat ca ea să-mi ceară ceva, care să nu-mi tulbure însă prea tare liniştea; dar aş dori şi mai mult încă, să fi venit numai de dragul prezenţei mele“. — Gîndind acestea, spuse:

— Sînt întru totul de părerea ta. E treaba săracilor şi a oamenilor de rînd să folosească graiul pentru a se înţelege în privinţa nevoilor lor. În schimb, nouă, bogaţilor şi nobililor, ne este sortit preaplinul, frumosul inutil, şi în vorbirea noastră ca în toate celelalte, căci frumosul şi inutilul sînt una. Înţelesul şi demnitatea cuvintelor ne apar destul de surprinzătoare, atunci cînd se ridică de la slăbiciunea calităţii la mîndria substanţei lor. Nu înseamnă această părere: „inutil“, o mustrare întovărăşită de o ridicare din umeri şi de un uşor dispreţ? După aceea, însă, cuvîntul se înalţă drept şi-şi încinge fruntea cu panglica regalităţii şi nu mai este o părere, ci însăşi frumuseţea, potrivit fiinţei şi numelui ei, şi se numeşte „prea plin“. Adesea, cînd stau aici singur, iscodesc această taină a cuvintelor şi-mi desfăt astfel spiritul în chip frumos şi inutil.

— Sînt recunoscătoare stăpînului meu, că-mi îngăduie să iau parte la desfătarea sa, răspunse ea. Spiritul tău este luminos ca lămpile pe care le-ai aprins în cinstea întîlnirii noastre. Dacă n-ai fi şambelanul faraonului, ai putea fi cu uşurinţă unul dintre învăţaţii dumnezeirii ce trăiesc prin curţile templelor şi iscodesc cuvintele înţelepciunii.

— Se prea poate, îi spuse Petepre. Omul poate fi multe, în afară de ceea ce i s-a impus să fie sau să reprezinte. Adesea, e cuprins de un soi de uimire în faţa forţei ce-l sileşte să îndeplinească tocmai cutare misiune şi i se face înăbuşitor de fierbinte sub masca vieţii, cum se va fi sufocînd şi preotul, în timpul sărbătorii, sub masca zeului. Vorbesc pe înţelesul tău?

— Oarecum.

— Pe semne că nu chiar în întregime, îşi dădu el cu părerea. De bună seamă că, voi, femeile, pricepeţi mai puţin această constrîngere, fiindcă vouă ce este mai general vi s-a hărăzit prin bunătatea Marii Mame, şi vi se îngăduie să fiţi mai mult femeie şi imagine a Mamei decît cutare femeie anume, astfel încît tu nu ai fi într-atît Mut-em-enet, cît sînt ţinut eu să fiu Petepre de către mai severul spirit al Tatălui. Poţi încuviinţa spusele mele?

— E atîta lumină în sala asta, din cauza flăcărilor pe care le-a aprins voinţa ta bărbătească, îi răspunse ea plecînd capul. Mi se pare, că asemenea gînduri ar fi urmărite mai bine într-o lumină potolită; cred că în lumina amurgului mi-ar fi mai uşor să adîncesc acest adevăr, că îmi este îngăduit să fiu mai curînd femeie şi imagine a Mamei, decît numai Mut-em-enet.

— Iartă-mă, se grăbi Petepre să răspundă. A fost o stîngăcie din partea mea că n-am potrivit luminarea sălii cu convorbirea noastră, delicată şi zadarnică, fără scop şi fără subiect. Îi voi da, însă, de îndată o întorsătură pe măsura luminii care, totuşi, mi s-a părut că trebuie să se potrivească cu această oră voioasă. Nimic nu-mi e mai lesne. Căci voi trece, de la problemele spiritului şi ale naturii intime, la lumea lucrurilor pipăibile, care se află sub lumina unei înţelegeri mai uşoare. Ştiu cum voi face această trecere. Dar, lasă-mă să mă bucur, o clipă doar, de această taină, cum că lumea lucrurilor pipăibile este şi aceea a înţelegerii uşoare. Căci ce se poate prinde cu mîna, este lesne prins şi de spiritul femeilor, copiilor şi poporului, în timp ce necuprinsul nu poate fi înţeles decît de spiritul mai sever al Tatălui. A înţelege este cuvîntul metaforic pentru a prinde, dar acest cuvînt, la rîndul său, devine iarăşi uşor o metaforă şi despre un lucru al spiritului lesne de înţeles spunem cu plăcere că este uşor de prins.

— Observaţiile tale sînt nespus de elegante, ca, de altfel, şi gîndurile tale zadarnice, soţul meu, şi e de nedescris ce încîntare conjugală îmi dai cu ele. Dar să nu-ţi închipui cumva că sînt atît de grăbită să trec de la lucrurile înalte la cele pipăibile. Dimpotrivă, mi-ar face o mare plăcere să

pot zăbovi cu tine asupra, lor, să-ţi ascult prea plinul, răspunzîndu-ţi potrivit puterii mele de înţelegere de femeie şi de copil. Nu spusesem decît că, asupra celor ale naturii lăuntrice, s-ar putea vorbi mai adîncit la o lumină cu flacără mai mică.

Petepre tăcu, indispus.

— Stăpîna acestei case, spuse el apoi, clătinînd mustrător din cap, revine mereu la acelaşi lucru şi la punctul în care lucrurile nu s-au desfăşurat cu totul potrivit voinţei sale, ci după una mai puternică. Asta nu-i frumos şi nu devine mai frumos prin aceea că este felul de a fi îndeobşte al femeilor, să nu poată trece de asemenea punct, ci să trebuie mereu să înţepe şi să sîcîie în legătură cu el. Îngăduie-mi să-ţi fac observaţia că, măcar în această privinţă. Eni a noastră ar trebui să încerce să fie mai curînd Mut, femeia deosebită, decît femeie ca oricare alta.

— Aud şi mă căiesc, murmură ea.

— Dacă am vrea să ne facem reciproc reproşuri, urmă el, vădindu-şi mai departe mîhnirea, în legătură cu măsuri şi dispoziţii pe care le-am luat fiecare, cît de uşor mi-ar fi să stărui cu părere de rău şi să te mai şi înţep din pricină că tu, prietena mea, apari la această oră de vizită, înveşmîntată într-o mantie cu pliuri dese, deşi dorinţa şi plăcerea prietenului este să urmărească liniile trupului tău de lebădă, prin străvezimea unei binevoitoare ţesături.

— Într-adevăr, vai mie! exclamă ea şi lăsă capul în jos, roşind. Mi-ar fi mai bine să mor, decît să aflu că am făcut, din nebăgare de seamă, o greşeală în îmbrăcămintea mea la vizitarea stăpînului, prietenului meu. Mi-am închipuit, ţi-o jur, că-mi pun, cu veşmîntul acesta, cel mai bine frumuseţea în slujba ta. E mult mai scump şi a fost făcut cu mult mai multă osteneală decît cele mai multe rochii ale mele. Heti, cusătoreasa sclavă, şi-a alungat somnul din ochi ca s-o coasă şi amîndouă, am avut grijă ca, astfel înveşmîntată, să găsesc har înaintea ta; dar o grijă împărtăşită nu este o jumătate de grijă!

— Lasă, scumpa mea! îi răspunse el. Lasă că-i bine şi aşa! N-am spus că aş vrea să te dojenesc şi să te necăjesc, ci că aş putea s-o fac şi eu, dacă tu ai vrea cumva s-o faci. Dealtfel, nici nu bănui că ai această intenţie. Să urmăm aşadar pe îndelete convorbirea noastră fără ţel, ca şi cum nu s-ar fi strecurat între noi nici o stridenţă din vina unuia sau altuia. Căci fac acum trecerea la lucrurile pipăibile, mărturisindu-mi mulţumirea de mine însumi, că rolul meu în viaţă poartă pecetea prea plinului zadarnic, şi nu cea a nevoii. Am numit prea plinul regal şi aşa îşi şi află în adevăr, locul, atît la curte, cît şi în palatul Merima't: anume ca gingăşie, formă fără obiect şi înfloritură elegantă de stil, cu care trebuie salutat zeul. Toate acestea sînt treabă de curtean şi în acest sens se poate spune că, pe el, masca vieţii îl înăbuşe mai puţin decît pe necurtean, ce stă sub constrîngerea celor materiale, şi că este mai aproape de femei, prin faptul că i-a fost dat ce este mai general. Adevărat, nu fac parte dintre sfetnicii cărora faraonul le cere părerea asupra săpării unei fîntîni pe drumul ce duce, prin deşert, spre mare, sau asupra ridicării unui monument, ori, în sfîrşit, cîţi oameni sînt trebuincioşi pentru a asigura o caravană cu pulbere de aur, din minele jalnicului Kuş, şi, se prea poate, să-mi fi fost jignit vreodată amorul meu propriu, şi să mă fi supărat din pricina acestui Hor-em-heb, care comandă oştile palatului şi îndeplineşte funcţia de căpetenie a călăilor, aproape fără să-mi ceară sfatul, mie care sînt, de fapt, titularul acestor funcţiuni. Dar am depăşit de fiecare dată, repede, asemenea acces de proastă dispoziţie. Doar mă deosebesc de Hor-em-heb întocmai cum deţinătorul evantaiului de onoare se deosebeşte de omul de rînd, dar trebuincios, care, ţine, intr-adevăr, evantaiul în faţa faraonului, cînd iese la plimbare cu trăsura. Aşa

ceva este sub demnitatea mea. Mie îmi revine, însă, să stau înaintea faraonului, în iatacul lui, laolaltă cu toţi ceilalţi purtători de titluri şi mari dregători ai curţii, şi să salut maiestatea acestui zeu, cu un glas plăcut, rostind imnul: „Tu eşti asemenea lui Re“ şi să-i presar dinainte cuvinte înflorite, ca de pildă: „Limba ta este un cîntar, o Neb-ma-re, iar buzele tale cumpănesc mai bine decît limba balanţei lui Tot“, sau să-i chezăşuiesc supra-adevăruri, cum ar fi „Cînd tu spui apei: vino pe munte! oceanul se şi repede încoace, de cum ai vorbit“. În acest fel, frumos şi fără obiect, departe de orice necesitate. Căci formalitatea pură este treaba mea şi ornamentul fără scop, elementul regesc în regalitate. Atît pentru a-mi întări mulţumirea de mine însumi.

— Se potriveşte de minune, i-o întoarse Eni, dacă, totodată vorbele tale întăresc şi adevărul, cum este, de bună seamă, cazul. Îmi pare numai că ceremonialul, curţii şi cuvintele înflorate din iatacul dimineţii slujesc doar să îmbrace grijile materiale ale zeului, ca fîntînile, construcţiile şi negoţul cu aurul, în onoare şi spaimă, potrivit cu însemnătatea lor pentru ţară, şi că grija pentru aceste treburi constituie elementul cu adevărat regesc al regalităţii.

La aceste vorbe, Petepre se mai abţinu, încă o dată, strîngînd buzele, de la orice răspuns, continuînd să se joace cu panglica brodată a şorţului.

— Ar trebui să mint, rosti el, în cele din urmă, oftînd uşor, dacă aş spune, draga mea, că, în flecăreala noastră, mi-ai răspuns cu o iscusinţă neîntrecută. Căci, iată, am făcut, nu fără dibăcie, trecerea la chestiuni lumeşti-concrete, aducînd vorba despre faraon şi despre Curte. Dar tu, în loc să fi prins mingea din zbor şi să mă fi întrebat, de pildă, pe care dintre noi cei de faţă, la sfîrşitul primirii de dimineaţă de la Curte, la ieşirea din sala baldachinului, l-a ciupit faraonul de lobul urechii, ca o dovadă întîmplătoare de bunăvoinţă, ei bine, tu te-ai abătut de la această problemă destul de însemnată, şi ai început să discuţi subiecte neplăcute şi să faci consideraţii asupra fîntînilor din deşert şi asupra minelor, lucruri de care, între noi fie spus, draga mea prietenă, în chip necesar ştii şi mai puţin încă decît mine însumi.

— Ai dreptate, răspunse Eni, plecînd capul din pricina greşelii săvîrşite. Iartă-mă! Era prea vie curiozitatea mea să aflu pe cine anume faraonul l-a ciupit azi de lobul urechii. Aşa că mi-am ascuns-o îndărătul altor vorbe, care au luat-o razna. Înţelege-mă cum se cuvine: voiam să mai amîn clipa aflării ştirii, căci amînarea îmi pare un element frumos şi de seamă al convorbirii zadarnice. De altfel, cui i-ar trece prin cap să intre aşa de-a dreptul, în casă, arătînd fără-nconjur ce anume îl frămîntă. Dar fiincă mi-ai făgăduit, iată, te întreb: Oare nu cumva ai fost chiar tu acela, soţul meu, pe care zeul l-a atins în treacăt?

— Nu, spuse Petepre, nu eu am fost acela. Am fost adesea obiectul unei asemenea atenţii, dar nu azi. Ceea ce ai rostit, însă, ţi-a scăpat — nici eu nu ştiu cum. Ţi-a scăpat, de parcă ai fi înclinată să crezi cumva că Hor-em-heb, comandantul activ al oştirii, este mai mare decît mine, atît la Curte cît şi în amîndouă ţările...

— Pentru numele Nevăzutului, soţul meu prieten! exclamă ea înspăimîntată şi-şi puse nuna încărcată cu inele pe genunchiul lui Petepre, unde el o cercetă ca pe o pasăre ce s-ar fi aşezat acolo. Ar fi trebuit să fiu bolnavă la cap şi scrîntită fără nădejde de tămăduire dacă o clipă măcar, eu...

— Totuşi, în fapt, asta ţi-a scăpat din gură, repetă el, dînd din umeri cu părere de rău, deşi, pesemne, împotriva voiei tale. E ca şi cum ai fi vrut să spui — ei, ce exemplu să-ţi dau? Da, e ca şi

cum te-ai fi gîndit că un brutar, care lucrează în brutăria de la Curtea faraonului şi coace cu mîna sa pîinea pentru zeu şi pentru Curtea lui, vîrîndu-şi capul în cuptor, este cumva superior marelui supraveghetor al brutăriei regale, marelui pitar al faraonului, care poartă titlul de „Principe de Menfe“. Sau, e ca şi cum ai crede despre mine, care bineînţeles nu mă îngrijesc de nimic, că preţuiesc mai puţin în casa mea decît Mont-kav, vechilul meu sau, mai curînd, decît „gura“ lui, tînărul sirian Usarsif, care conduce gospodăria. Da, astea sînt comparaţii teribil de izbitoare...

Mut zvîcnise toată.

— Ele mă izbesc şi mă lovesc, încît zvîcnesc sub lovituri, zise ea. O vezi şi cred că mărinimia ta se va opri la această pedeapsă. Da, îmi dau acum seama că, cu pornirea mea de a tărăgăni lucrurile, am încîlcit foarte mult convorbirea noastră. Dar potoleşte-mi curiozitatea, ce voia să se ascundă, linişteşte-o, aşa cum potoleşti sîngele să nu mai curgă, şi spune-mi cine a fost alintat azi în sala tronului!

— Nofer-rohu, mai-marele alifiilor de la visteria regelui, o lămuri el.

— Aşadar, acest principe! spuse ea. Ei, s-a făcut cerc în jurul lui?

— Da, noi am făcut cerc şi l-am felicitat, cum se obişnuieşte la Curte, răspunse el. În clipa de faţă e, de bună seamă, pe primul plan al atenţiei şi ar fi important să fie văzut la ospăţul pe care vrem să-l dăm în următorul pătrar al lunii. Ar fi de o însemnătate hotărîtoare, atît pentru strălucirea ospăţului, cît şi pentru cea a casei mele.

— Fără nici o îndoială, încuviinţă ea. Se cuvine să-l pofteşti cu o scrisoare foarte frumoasă, pe care s-o citească într-adevăr cu plăcere, datorită titlurilor cu care îl vei cinsti, ca de pildă: „Preaiubitul stăpînului său“, ori „Răsplătitul şi intimul stăpînului 'său“, şi va trebui să i-o trimiţi la el acasă, împreună cu un dar, dus de slujitori aleşi. Aşa, este greu de crezut ca Nofer-rohu să-ţi răspundă cu un refuz.

— Eu cred la fel, spuse Petepre. Se cere, fără îndoială, ca şi darul să fie ales. Voi porunci să mi se aducă obiecte felurite, să le cercetez şi chiar în seara asta voi ticlui scrisoarea, dîndu-i titluri pe care le va citi cu plăcere. Şi trebuie să ştii, copila mea, urmă el, că ţin ca această petrecere să fie nemaipomenit de frumoasă, încît să se vorbească despre ea în oraş, să-i meargă vestea şi-n alte oraşe, pînă hăt departe: vor fi cam vreo şaptezeci de oaspeţi, belşug de alifii şi flori, muzicanţi, mîncăruri şi vin. Am cumpărat şi o foarte nostimă mumie-sfătuitoare, care să fie purtată, de data asta, printre musafiri, o piesă straşnică, de un cot şi jumătate. Ţi-o voi arăta, dacă doreşti s-o vezi înainte: sarcofagul este de aur, iar mortul este din lemn de abanos, purtînd pe frunte inscripţia: „Slăveşte ziua!“ Dar de dansatoarele babiloneene ai auzit cumva?

— De care, soţul meu?

— Este în oraş o trupă ambulantă de astfel de străine. Am poruncit să li se ducă daruri, ca să apară la petrecerea noastră. După cîte mi s-au povestit, ar fi de o frumuseţe stranie, iar dansurile şi le-ar însoţi cu zurgălăi şi cu tamburine din lut ars. Se spune că au gesturi şi atitudini noi şi solemne, şi că ar avea în ochi un fel de furie, atît la dans, cît şi la tandreţe. Sper că vor stîrni vîlvă şi vor avea succes în societatea noastră.

Eni păru îngîndurată; sta cu ochii plecaţi.

— Doreşti, întrebă ea după o oarecare tăcere, să-l pofteşti la petrecerea ta şi pe Beknehons, Primul preot al lui Amon?

— Fără îndoială şi neapărat, răspunse el. Beknehons? Dar e de la sine înţeles. Ce mai întrebi?

— Se pare că socoţi prezenţa lui chiar foarte importantă?

— Cum să nu fie importantă? Beknehons e mare!

— Mai importantă decît prezenţa fetelor din Babel?

— Ce fel de comparaţii mai sînt astea şi ce alegere îmi propui cu asemenea întrebări, draga mea?

— Nu poţi, soţul meu, să le împaci pe toate. Te fac atent că va trebui să alegi. Dacă chemi fetiţele din Babel, să danseze la serbarea ta în faţa Primului preot al lui Amon, s-ar prea putea ca furia din ochii lor ciudaţi să fie mai slabă decît furia din inima lui Beknehons şi ca acesta să se scoale, să-şi strige slujitorii şi să plece.

— Cu neputinţă!

— Ba, e chiar de aşteptat, prietene. Nu va răbda el ca Ascunsul să fie jignit sub ochii săi.

— De dansul unor dansatoare?

— Da, al unor dansatoare străine, — cînd însăşi Ţara Egiptului este plină de graţii şi mai trimitem şi în alte ţări.

— Cu atît mai mult îşi poate îngădui să guste farmecul a ce este nou şi rar.

— Nu aceasta este şi părerea severului Beknehons. Scîrba lui faţă de străinătate este nestrămutată.

— Nădăjduiesc, însă, că asta nu este şi părerea ta.

— Părerea mea este acea a stăpînului şi prietenului meu, îi spuse ea, căci cum poate fi acesta împotriva cinstirii zeilor noştri.

— Cinstirea zeilor, cinstirea zeilor, repetă el, ridicînd din umeri. Trebuie să-ţi mărturisesc că, din nefericire, starea mea sufletească începe să mi se tulbure din cauza spuselor tale, deşi aceasta nu poate fi nici sensul şi nici scopul unei fermecătoare flecăreli.

— Ar trebui să-mi pierd curajul, răspunse ea, dacă acesta ar fi rodul grijii mele pentru sufletul tău. Căci, cum va fi cu starea ta sufletească, dacă Beknehons, cuprins de furie, şi-ar chema slujitorii şi ar părăsi petrecerea, încît amîndouă ţările să trăncănească despre această lovitură în frunte?

— Nu va fi atît de mărunt, încît să se îndîrjească din pricina unei distracţii elegante şi nici atît de cutezător, să-l izbească astfel în frunte pe prietenul faraonului.

— E destul de mare ca şi dintr-un prilej mic, s-o ia razna, şi îl va lovi în frunte pe prietenul faraonului, mai curînd decît pe faraon, anume pentru a-l preveni şi a-l ameninţa. Amon urăşte

dezmăţul iscat de străini, care rupe legăturile sufleteşti, ca şi dispreţuirea străvechilor, evlavioaselor orînduiri, pentru că sleieşte puterea ţării noastre şi primejduieşte sceptrul împărăţiei. Iată ce urăşte Amon, ştim amîndoi, deoarece el vrea să restaureze puritatea obiceiurilor, care să domnească în Keme, iar copiii ei să nu se depărteze de datinele părinteşti. Dar tu ştii ca şi mine că acolo — şi Mut-em-enet arătă către soare-apune şi spre depărtările de dincolo de Nil, unde se afla palatul — da, acolo domneşte un alt spirit, solar, îngăduitor, drag gînditorilor faraonului, spiritul cetăţii On din vîrful Deltei, spiritul mlădios al lui Atum-Re, înclinat spre întindere şi împăcare, căruia îi mai zic şi Aton, prin nu ştiu ce sîcîitoare asonanţă. Oare nu trebuie Beknehons să se supere întru Amon, că propriul fiu al acestuia oploşeşte dezmăţarea şi îngăduie gînditorilor săi, aplecaţi asupra cercetărilor lor, să moleşească vigoarea poporului împărăţiei prin uşuratice obiceiuri străine? Pe faraon nu-l poate dojeni. Dar îl va dojeni în persoana ta şi va pune la cale o demonstraţie în numele lui Amon, înfuriindu-se ca un leopard din Egiptul de sus, cînd va vedea fetele din Babel, şi se va ridica brusc şi-şi va chema slujitorii.

— Te ascult vorbind, draga mea, i-o întoarse el, ca pe un papagal din Punt, cu limba dezlegată, care a auzit des nişte lucruri şi trăncăneşte, după alţii, vorbe care, bineînţeles, n-au ieşit din capul lui. Vigoarea poporului şi datinile părinţilor şi străinismul demoralizant — iată tot neplăcutul pomelnic de vorbe al lui Beknehons, pe care mi-l reciţi mereu, întru tulburarea stării mele de spirit, căci venirea ta îmi dăduse speranţa unei convorbiri plăcute cu tine, nu cu el.

— Eu îţi reamintesc doar ideile lui, îi replică ea, pe care le ştii, pentru a te scuti, soţul meu, de o mare supărare. Nu spun că ideile lui Beknehons sînt şi ale mele.

— Sînt, totuşi, şi ale tale, i-o întoarse el. Pe el îl aud, cînd vorbeşti, dar nu-i adevărat că îmi înşiri ideile lui, de parcă ţi-ar fi străine, şi n-ai lua parte la ele, ci ţi le-ai însuşit şi gîndeşti ca el, ca acest chelbos, împotriva mea, şi asta este urît în purtarea ta. Îţi închipui oare, că nu ştiu de vizitele pe care ţi le face, la fiecare pătrar de lună, ba chiar şi mai des? Din pricina asta încerc un fel de necaz tainic, căci nu mi-e prieten şi nici nu pot să-l sufăr, nici pomelnicul său de vorbe fără noimă. Firea şi starea mea sufletească au nevoie de un spirit solar blînd, ales şi îngăduitor, şi iată de ce aparţin din toată inima lui Atum-Re, zeul prietenos, mai cu seamă, însă, că sînt al faraonului şi curteanul său, căci el a dat gînditorilor lui sarcina să adîncească, în meditaţiile lor, spiritul solar, liberal şi universal al acestui splendid zeu. Şi în această împrejurare, care e atitudinea ta, soţia şi sora mea în faţa zeilor şi a oamenilor? În loc să fii de partea mea, adică să fii pentru faraon şi pentru felul de a gîndi ai Curţii sale, tu ţii cu Amon, neclintitul cu fruntea de bronz, treci de partea lui împotriva mea, şi stai sub aceiaşi plapumă cu respingătorul, chelbosul înalt preot a] zeului, fără a ţine seamă, că este deosebit de urît să mă ataci pe mine, cel apropiat ţie, şi să mă renegi.

— Foloseşti comparaţii, stăpânul meu, îi spuse ea cu o voce joasă şi sugrumată de mînie, lipsite de gust, ceea ce este de mirare la tine, cu lecturile tale. Căci înseamnă să fii lipsit de gust sau, mai curînd, să-l ai foarte prost, să mă învinuieşti tocmai pe mine că m-aş fi băgat sub aceiaşi plapumă cu profetul şi că te-aş fi renegat. Trebuie să-ţi atrag atenţia că comparaţia ta şchioapătă şi că e cu totul anapoda. Potrivit învăţăturii părinţilor noştri, cît şi a străvechii şi evlavioasei cucernicii a poporului, faraonul este fiul lui Amon, astfel încît n-ai greşi cu nimic faţă de obligaţiile tale de curtean, dacă ai ţine seama de sacrul spirit solar al lui Amon, chiar dacă ai găsi că-i fără de noimă şi i-ai face neînsemnatul sacrificiu al curiozităţii care vă îmboldeşte, pe tine şi pe oaspeţii tăi, în legătură cu o dănţuială mişelnic de sărbătorească. Atît în ce te priveşte. Eu, însă, îi aparţin cu totul lui Amon, cu toată onoarea şi evlavia mea, căci sînt logodnica templului său şi fac parte din Casa

femeilor sale, eu sînt Kator şi dansez dinaintea lui în veşmîntul zeiţei, asta este toată gloria şi desfătarea mea, altele nu am, da, demnitatea asta e singura comoară a vieţii mele — iar tu îmi cauţi gîlceavă fiindcă sînt credincioasă stăpînului meu, zeului meu şi soţului meu nepămîntean, şi foloseşti împotriva mea comparaţii strigătoare la cer, de nedrepte ce sînt.

Spunînd acestea, se aplecă şi îşi acoperi chipul cu un fald al veşmîntului ei.

Mai-marele oastei era foarte neplăcut atins. Ba, chiar se îngrozi şi îl luă cu frig, fiindcă lucruri, păstrate cu cruţare în străfunduri, ameninţau să fie rostite nemilos, putînd să-i dea peste cap întreaga existenţă. Cu braţele tot întinse pe spătarul băncii, se trase îndărăt, depărtîndu-se de ea şi încremeni, înşpăimîntat şi năucit, de un sentiment de vină, privind la cea care plîngea. „Ce se petrece? gîndi el. E ceva fantastic şi nemaiauzit, iar tihna mea este în mare primejdie. Am mers prea departe. M-am ascuns îndărătul îndreptăţitului meu egoism, dar ea m-a învins cu propriul ei egoism — şi nu numai în convorbire, ci în însăşi inima mea, pe care vorbele ei au lovit-o; mila şi chinul mi se îmbină cu spaima de lacrimile ei. Da, o iubesc; iar lacrimile acestea, care sînt îngrozitoare pentru mine, mă fac s-o simt.“ Şi în timp ce-şi ridică braţele de pe spătar, se aplecă spre ea, bineînţeles fără s-o atingă, spunîndu-i, nu fără îndurerare:

— Vezi bine, floare dragă, că din chiar cuvintele tale se vădeşte că nu mi-ai vorbit să mă previi de gîndurile fără noimă ale lui Beknehons, profetul, fără să le împărtăşeşti, ci, dimpotrivă, ai dovedit că sînt, totodată, şi ale tale şi că inima ta este de partea lui, împotriva mea, căci mi-ai spus-o deschis, aruncîndu-mi în faţă, mărturisirea: „Îi aparţin în întregime lui Amon“. Oare am folosit chiar atît de greşit comparaţia mea şi sînt eu vinovat dacă are un gust amar şi pentru mine, soţul tău?

Ea îşi descoperi chipul şi se uită la el.

— Eşti cumva gelos pe zeu, pe cel Nevăzut? îl întrebă ea, cu gura crispată.

Ochii ei, ca două giuvaeruri, în care batjocura scînteia, amestecîndu-se cu lacrimile, erau apropiaţi de ai lui şi îl priveau adînc, cu atîta răutate, încît el se sperie şi se dădu repede îndărăt. „Trebuie să mă retrag, îşi zise el. Am mers prea departe şi trebuie să fac unul sau doi paşi îndărăt, dacă vreau să-mi mai salvez liniştea şi pacea casnică, care par, pe neaşteptate, cumplit primejduite. Cum de s-a putut întîmpla să le văd dintr-o dată ameninţate şi ca, brusc, ochii acestei femei să capete o expresie atît de înspăimântătoare? Se părea că toate erau bune şi liniştite, în echilibru“. Şi el îşi aminti de multe întoarceri acasă, cînd venea fie de la curte, fie din vreo călătorie, şi prima întrebare ce i-o punea vechilului ieşit în întâmpinarea sa pentru a-l saluta, fusese, în mod neabătut: „Totul este în ordine? Stăpîna este bine dispusă?“ Căci îl încercase mereu, în adîncul inimii, o tainică îngrijorare în legătură cu casa, cu liniştea, demnitatea şi siguranţa ei, neguroasa conştiinţă că toate se sprijineau pe o temelie şubredă şi primejduită şi, în faţa ochilor înecaţi în lacrimi şi plini de răutate cu care Eni îl pironise, el îşi dădu seama că sentimentul acesta fusese mereu prezent şi că temerile sale tăcute ameninţau, în chip înfricoşător, să se îndeplinească într-un fel sau altul.

— Nu, îi spuse el, asta este departe de mine şi resping ce întrebi şi spui, cum că aş putea fi gelos pe Amon, stăpînul. Ştiu să fac deosebirea între îndatoririle tale faţă de cel Nevăzut şi îndatoririle pe care le ai faţă de soţul tău şi, fiindcă mi-a părut că ţi-a cam displăcut comparaţia pe care am folosit-o în legătură cu legăturile tale strînse cu nobilul Beknehons, cum, pe de altă parte, sînt mereu dornic şi caut prilejuri să-ţi isc bucurii, iată, îţi voi face plăcerea asta, să-mi retrag

comparaţia cu plapuma şi se cheamă că nu am întrebuinţat-o, încît să fie ştearsă de pe tablele cuvintelor mele. Ei, eşti mulţumită?

Mut îşi lăsă ochii neşterşi de lacrimi, să se zvînte singuri, de parcă n-ar fi ştiut de ele. Soţul ei se aştepta la recunoştinţă pentru retractarea sa, dar ea nu-i dădu nici o satisfacţie.

— E lucrul cel mai mic, îi zise ea, clătinînd capul.

„Mă vede spăşit şi îngrijorat de pacea caisei, gîndi el, şi foloseşte situaţia cît mai deplin, după felul femeilor. Căci este mai mult o femeie în înţelesul general, decît una anume şi a mea, şi nu-i de mirare, deşi întotdeauna cam dureros, să constaţi afirmîndu-se, chiar la propria-ţi femeie, ca o şiretenie simpluţă, feminitatea generală şi obişnuită. Este aproape jalnic şi ridicol, şi exercită un fel de farmec sîcîitor asupra spiritului, să constaţi fără isă vrei şi să iei act în sinea ta, cum crede careva că acţionează şi se comportă după capul lui şi după propria sa şiretenie, fără să-şi dea seama că se conformează doar unor umilitoare legităţi. Dar la ce-mi foloseşte asta, acum? Sînt lucruri de gîndit, nu de rostit. De rostit este, din partea mea, ce urmează“. Şi îi răspunse astfel:

— Nu o fi chiar lucrul cel mai mic, dar este într-adevăr cel mai mic din cîte voiam să ţi le spun. Căci nu mă gîndeam să mă opresc la el, ci doream să-ţi mai sporesc plăcerea, înştiinţîndu-te că, în cursul convorbirii noastre, eu am şi renunţat să mai poftesc dansatoarele din Babel la serbarea mea. Nu am de gînd să jignesc în părerile sale un om sus-pus şi care-ţi este apropiat, păreri pe care le poţi socoti şi prejudecăţi, fără, însă, ca prin asta să le înlături. Petrecerea mea va fi strălucitoare, chiar şi fără venetice.

— Şi asta este puţin, Petepre, i-o întoarse ea, spunîndu-i pe nume, ceea ce îi stîrni dregătorului şi mai mult luarea aminte şi neliniştea.

— Cum spui? o întrebă el. Iarăşi puţin? Dar puţin, din ce?

— Din ce este de dorit. Din ce trebuie pretins, îi răspunse ea, după ce trase o dată aer în piept. Ar trebui, ba chiar trebuie, să se schimbe ceva în casă, soţul meu, ca această casă să nu mai fie pentru evlavioşi o pricină de ruşine, ci o pildă. Tu eşti stăpînul casei, şi cine nu se pleacă înaintea stăpînirii tale? Cine nu va recunoaşte că sufletul tău are blîndeţea şi rafinamentul unui îngăduitor spirit solar, potrivit căruia trăieşti şi care se vădeşte în toate deprinderile tale? Îmi dau seama că nu poţi să vrei totodată şi împărăţia şi reîntoarcerea la viguroasa vechime, fiindcă din asta s-a născut, în timp, noua orînduire şi altfel se trăieşte în imperiu şi în bogăţie, decît în străvechea credinţă a trecutelor orînduiri. Să nu spui că nu pricep vremea noastră şi schimbările vieţii. Toate, însă, au o măsură şi trebuie s-o aibă, şi un rest din sfintele moravuri ale părinţilor noştri, care au făurit împărăţia şi belşugul, trebuie să se perpetueze şi să rămînă mereu în mare cinste, ca nu cumva totul să putrezească ruşinos, iar sceptrul să fie smuls ţărilor noastre. Tăgăduieşti acest adevăr sau îl tăgăduiesc gînditorii faraonului, care stăruie, în meditaţiile lor, să pătrundă mlădiosul spirit solar al lui Atum-Re?

— Adevărul nu poate fi tăgăduit, răspunse purtătorul evantaiului, şi s-ar putea ca unii să-l prefere chiar sceptrului. De fapt, tu vorbeşti despre soartă. Sîntem copiii vremii noastre, şi găsesc mai chibzuit să trăim potrivit adevărului acestei vremi, din care ne-am născut, decît să încercăm să trăim după o orînduire străveche şi să facem pe vajnicii apărători ai trecutului, renegîndu-ne sufletul. Faraonul are multe trupe de mercenari, asiatici, libieni, nubieni şi chiar dintre băştinaşi. Ei să păzească sceptrul, cîtă vreme le-o va îngădui soarta. Noi, însă, să trăim sinceri.

— Sinceritatea este comodă şi, deci, nu este nobilă. Ce ar deveni oamenii, dacă fiecare n-ar vrea decît să fie sincer şi ar pretinde să-şi acopere poftele fireşti cu demnitatea adevărului, fără să vrea defel să se îndrepte sau să se stăpînească? Sincer este şi hoţul, ca şi beţivul, ce se tăvăleşte în şanţ, sincer, cel care săvîrşeşte adulterul. Le vom îngădui, oare, acestora, să se apere cu adevărul lor? Tu, soţul meu, vrei să trăieşti sincer, ca fiu al vremii tale şi nu după vremile străvechi. Dar străvechimea sălbatică este tocmai acolo unde fiecare trăieşte după adevărul pornirilor sale, iar progresul vremurilor cere ca insul să fie îngrădit de interesele superioare.

— Şi cam în ce privinţă ai vrea tu isă devin mai bun? o întrebă el neliniştit.

— În nici o privinţă, soţul meu. Tu eşti de neschimbat şi nici nu-mi trece prin cap să zdruncin în tine însuţi neclintita şi sacra ta încremenire. Şi să rămînă deopotrivă departe de mine gîndul de a te mustra că nu te îngrijeşti de nimic, nici în casă, nici în gospodărie şi nici în lume, în afară doar că mănînci şi bei; căci, chiar dacă purtarea asta n-ar fi pe măsura firii tale, ea este potrivită cu rangul tău. Mîinile sclavilor tăi fac în locul tău cele de trebuinţă, aşa cum le vor face şi în mormînt. Treaba ta este una singură şi anume să porunceşti slujitorilor şi nici măcar atît, ci doar aceluia care le porunceşte, adică locţiitorului tău, ca acesta să conducă casa potrivit intenţiilor tale, ale unui dregător al Egiptului. Numai asta ai de făcut, o treabă de cea mai nobilă uşurinţă, însă lucrul de căpetenie. Nu cumva să-l greşeşti şi să nu arăţi greşit cu degetul, de asta depind toate.

— De ani al căror număr nu-l mai ştiu, îi spuse el, Mont-kav este vechilul casei mele, un suflet credincios, care mă iubeşte cum se cuvine şi are puternic sentimentul ce urît ar fi dacă m-ar mîhni. Şi, pe cît mi-am putut da seama după socotelile lui, nu m-a înşelat niciodată în chip serios şi a condus frumos casa, potrivit gusturilor mele. Avut-a el oare, cumva, nenorocul să-ţi provoace nemulţumirea?

Ea zîmbi cu dispreţ, văzînd că se fereşte să-i răspundă.

— Ştii atît de bine ca şi mine şi ca întreg Vesetul, îi spuse ea, că Mont-kav se prăpădeşte din pricina rinichilor săi viermănoşi, şi că, de la o vreme, îngrijeşte de treburile gospodăriei la fel de puţin ca tine. Un altul cîrmuieşte în locul lui, poreclit „Gura sa“, a cărui ridicare în acest rang n-ar fi trebuit vreodată să fie socotită cu putinţă. Şi, ca şi cum atît n-ar fi fost de-ajuns, s-a mai răspîndit şi zvonul că, după previzibila moarte a lui Mont-kav, această aşa numită „Gură“ va sfîrşi prin a-i ocupa locul, iar tu îi vei da pe mînă tot avutul. Văd că lauzi devotamentul vechilului în a-ţi păzi demnitatea. Îngăduie-mi să-ţi mărturisesc că în zadar caut, printre faptele sale, măcar o urmă din acest sentiment.

— Te gîndeşti la Usarsif?

Ea lăsă capul în jos.

— Este un fel ciudat de a te rosti, zise ea, că eu mă gîndesc la el. De ar fi vrut Nevăzutul, ca să nici nu existe, să nici nu te poţi gîndi la el, în loc să fiu, în mod ruşinos, obligată s-o fac, din vina vechilului tău. Căci bolnavul de rinichi l-a cumpărat, de copilandru, pe cel pomenit de tine, de la nişte neguţători nomazi de mărunţişuri, şi în loc să-l ţină potrivit stării lui josnice şi neamului său nenorocit, Mont-kav l-a făcut mare, îngăduindu-i să preia puterea în casă şi a pus sub cîrmuirea lui toată servitorimea, atît a ta cît şi a mea, iar lucrurile au ajuns atît de departe, stăpânul meu, încît vorbeşti despre acest sclav cu o uşurinţă care mă jigneşte şi împotriva căreia sufletul meu se răzvrăteşte. Căci dacă, după ce te-ai fi gîndit puţin, ai fi spus: „Bag de seamă, vorbeşti despre acel

sirian, ajuns la noi din nenorocitul Retenu, argatul ebreu“, ei, bine, în acest caz lucrurile ar fi fost fireşti, cum se cuvin. Dar unde am ajuns o dovedeşte şi felul tău de a te exprima, de s-ar spune că vorbeai de vărul tău — l-ai numit familiar pe nume şi m-ai întrebat: „Te gîndeşti la Usarsif?“

Iată, că şi ea îi rostise numele, cu o stăpînire de sine ce o încînta în taină şi pe care tare dorise s-o încerce.

Silabele mistice, în care sunau moartea şi divinizarea, ce cuprindeau pentru ea toată dulceaţa fatalităţii, le rostise într-un suspin, în care încercă să pună indignare şi-şi acoperi, ca înainte, ochii cu veşmîntul.

Putifar se înspăimîntă din nou, sincer.

— Ce este, ce este, buna mea prietenă? făcu el, întinzîndu-şi mîinile deasupră-i. Iarăşi lacrimi? De ce, fă-mă să înţeleg! Am numit servitorul cu numele pe care şi-l dă el şi i-l dă fiecare. Nu este oare numele mijlocul cel mai scurt pentru a ne înţelege în legătură cu o persoană? Văd că presupunerea mea era întemeiată. Te gîndeşti la flăcăul canaanean care-mi slujeşte de paharnic şi îmi citeşte, ce-i drept şi nu o tăgăduiesc, spre tăcuta mea mulţumire. N-ar fi, oare asta o pricină, să te gîndeşti la el cu blîndeţe? N-am avut nici un amestec în cumpărarea lui. Mont-kav, care are depline puteri în tocmirea şi alungarea servitorilor, l-a cumpărat, cu mulţi ani în urmă, de la nişte cinstiţi neguţători. Apoi, s-a întîmplat că, într-o zi, l-am cercetat într-o convorbire, pe cînd făcea curmalii să rodească în grădina mea, şi l-am găsit pe placul meu, înzestrat de zei cu daruri binefăcătoare ale trupului şi ale spiritului, şi anume într-o îmbinare demnă de luat în seamă. Căci frumuseţea sa apare ca vădirea firească a farmecului inteligenţei lui, aceasta, însă, la rîndul ei, ca o altă formă de exprimare, nevăzută, a văzutului, formă pentru care nădăjduiesc că-mi vei ierta epitetul „demnă de luat în seamă“, căci i se potriveşte. Dealtfel, nici proveniența lui nu este oarecare, naşterea sa putînd fi socotită, dacă vrem, o naştere din fecioară, şi, în orice caz, cel care l-a zămislit era un fel de rege al turmelor, un principe al lui Dumnezeu, copilul fiind, aşadar, de neam mare, încît a crescut copleşit de bogăţii, lîngă turmele tatălui său. Adevărat că mai tîrziu a avut parte de felurite necazuri şi s-au găsit oameni care i-au întins cu succes capcane sub paşi. Dar şi istoria suferinţelor sale este demnă de luat în seamă, deoarece e plină de înţeles şi de spirit, sau are, cum se spune, cap şi coadă, iar în ea domneşte aceiaşi îmbinare ca cea care face ca înfăţişarea lui plăcută şi inteligenţa sa să ne apară unul şi acelaşi lucru; căci istoria vieţii lui are, ce-i drept, realitatea sa proprie, însă pare, osebit de asta, să se refere la un model superior prestabilit, şi să i se adapteze, încît este cu neputinţă să le desparţi, una oglindindu-se în cealaltă, şi, cu al totului tot, o ambiguitate fermecătoare îl învăluie pe flăcău. Iar fiindcă s-a văzut că a trecut cu bine cercetarea la care l-am supus, mi-a fost dat ca paharnic şi lector, fără ca eu să-l fi cerut, ci numai din dragoste faţă de mine, cum este de înţeles, şi-ţi mărturisesc că în aceste îndatoriri, ce i-au fost încredinţate, mi-a devenit de neînlocuit. Apoi, tot fără sprijinul meu, s-a înălţat pînă la rangul de supraveghetor al tuturor treburilor casei, dovedindu-se, într-adevăr, că Nevăzutul îl sprijină cu noroc în tot ce întreprinde — altminteri n-am cum spune. Ei, şi acum cînd mi-a devenit absolut necesar, atît mie cît şi casei — cam ce-ai vrea tu să fac cu el?

De fapt, ce se mai putea vrea şi face, după ce el, stăpînul, îşi rostise cuvîntul? Privi mulţumit în jur, zîmbind cu gîndul la tot ce se spusese. Se asigurase straşnic, se întărise şi înfierase de mai înainte ameninţătoarea cerere nesăbuită, înfăţişînd-o ca pe o grozăvie şi o încălcare a dragostei care i se purta, ceea ce, din chiar aceeaşi clipă, o făcea de neînchipuit. Numai că Petepre era

departe de a presupune că vorbele sale nu aveau să producă asupra femeii lui efectul la care se gîndise, adică să fie stavilă şi zid de apărare; dimpotrivă, ea le sorbise, pe ascuns, ca pe un vin de miere, şi, cumva ascunsă sub veşmînt, cu o nesăţioasă şi adîncă încordare a întregii sale fiinţe, nu lăsase să-i scape absolut nimic din laudele rostite de Putifar cu privire la Iosif. Caracterul de avertisment, pe care Petepre voise să-l dea spuselor sale, se găsi, astfel, foarte micşorat, şi, printr-un proces straniu, faptul acesta n-o împiedică pe Mut să rămînă fidelă, cu toată lealitatea, intenţiei moral-raţionale cu oare venise. Se îndreptă din spate şi spuse:

— Presupun, soţul meu, că ai invocat în favoarea argatului maximul ce putea fi spus cu oarecare îndreptăţire. Ei bine, nu-i de ajuns; în faţa zeilor Egiptului, argumentele tale sînt şubrede, iar ceea ce ai avut bună-voinţa să mă faci să aud în legătură cu cutare sau cutare îmbinare în persoana servitorului tău, cît şi despre ambiguitatea lui fermecătoare, nu trage greu la cîntar, nici în privinţa a ceea ce este de dorit şi nici din aceea a cerinţei pe care Amon o rosteşte categoric prin gura mea. Deoarece şi eu sînt o „Gură“, nu numai acela pe care îl socoţi, cu o vădită nechibzuinţă, de neînlocuit pentru tine şi pentru casă; căci cum oare ar putea fi un venetic, cules la întâmplare, de neînlocuit în Ţara Oamenilor şi în casa lui Petepre, care era o casă binecuvîntată cu mult înainte ca acest sclav cumpărat să fi început să crească aici. Dacă tot a fost cumpărat, locul lui era la cîmp, la corvoadă, nu să fie ţinut aici, la curte, mergînd pînă acolo, încît să i se încredinţeze pocalul tău, precum şi urechea ta în sala cărţilor, de dragul unor daruri plăcute. Dar harurile nu sînt omul; el se cuvine deosebit de înzestrările lui. Care sînt calităţile care ar îndreptăţi înălţarea unui om de jos? Această întrebare ar fi trebuit să şi-o pună Mont-kav, vechilul, care a îngăduit, fără ajutorul tău, după cîte aflu, ca sclavul cel de jos să crească în casa ta, ca o buruiană, spre mîhnirea tuturor evlavioşilor. Îi vei îngădui oare să înfrunte zeii chiar şi în moarte, iar degetul său, arătîndu-l pe kabir drept urmaş, să pîngărească în faţa întregii lumi casa ta şi să înjosească slujitorimea ta băştinaşă, care scrîşneşte de pe acum din dinţi, fiindcă va ajunge sub mîna unei asemenea făpturi de jos?

— Cît te înşeli, buna mea prietenă! îi zise şambelanul. Nu eşti bine informată, judecînd după spusele tale, căci de scrîşniri de dinţi nici vorbă. Slujitorimea casei mele, de sus şi pînă jos, de la scribul bufetului la argatul ce îngrijeşte cîinii şi la ultimele tale slujnice, toţi, dar absolut toţi şi toate îl iubesc pe Usarsif şi nu se ruşinează defel să-i dea ascultare. Nu ştiu de unde ştii tu că, din pricina înălţării sale, se cam scrîşneşte din dinţi, dar asemenea ştire este cu desăvîrşire mincinoasă. Dimpotrivă, cînd se află şi umblă printre ei, dîndu-le sfaturi şi arătîndu-le ce anume trebuie să facă, toţi îi caută privirea, toţi se iau la întrecere cu un zel voios şi ascultă cu plăcere cînd el îi îndeamnă. Da, nici cei care au fost siliţi să plece din slujbele lor, fiind înlocuiţi de el, nu-l privesc chiorîş, ci dimpotrivă i se uită drept în faţă, fără viclenie, căci nu te poţi împotrivi darurilor cu care este înzestrat. Anume de ce? Fiindcă lucrurile stau cu totul altfel decît ai spus, şi mai ales în acest punct te dovedeşti prost informată. Căci nu-i adevărat că darurile lui constituie doar un adaus zăpăcitor al persoanei sale, de care se cuvine să fie deosebite. Din contra, sînt una cu persoana lui şi sînt darurile unui binecuvîntat, încît îţi vine să spui că merită să le aibă, dacă asta n-ar însemna iarăşi să deosebim în mod neîngăduit între persoană şi daruri, şi dacă, în legătură cu darurile fireşti, ar mai putea fi, îndeobşte, vorba de merit. Aşa se face însă că, pe drumurile pămîntului şi ale apei, oamenii au şi început să-l recunoască de departe, îşi dau cu coatele între ei şi-şi spun bucuroşi: „Uite trece Usarsif, omul de casă al lui Petepre şi „Gura“ lui Mont-kav, un flăcău minunat, ce călătoreşte pentru treburile stăpînului său, pe care le va duce la bun sfîrşit, cum îi este obiceiul“. Apoi, în vreme ce bărbaţii se uită la el cu plăcere şi cu inima deschisă, femeile îl iscodesc pieziş, cu coada ochiului, ceea ce la ele este, după părerea mea, un semn bun, ca şi purtarea bărbaţilor faţă

de el. Iar cînd se arată prin oraş, pe uliţe şi în dughene, am auzit că, adesea, fetele se urcă pe ziduri ori pe acoperişuri, şi aruncă după el cu inele de aur pe care şi le-au scos din deget, pentru a-i atrage privirile. Dar nu i le atrag nicicum.

Eni asculta cu o desfătare de nedescris. Nu există cuvînt să redea fiorul ameţitor pe care-l încercă auzind laudele aduse lui Iosif, faptul că era atît de îndrăgit; bucuria îi gonea prin toată fiinţa, de parcă i-ar fi trecut un şuvoi de foc prin vine, care îi umfla pieptul, făcîndu-l să zvîcnească şi să gîfîie cu zmucituri dureroase, ca în sughiţuri de plîns, îi înroşea urechile, Eni izbutind cu greu să-şi stăpînească un zîmbet de fericire la tot ce auzea. În faţa atîtor absurdităţi, iubitorul de oameni nu va putea clătina îndestul capul. Laudele aduse lui Iosif trebuiau să întărească slăbiciunea femeii pentru sclavul venetic, să îndreptăţească, dacă se poate spune aşa, această slăbiciune în faţa mîndriei sale, s-o înfunde pe biata femeie şi mai adînc în vîltoarea rătăcirii, s-o facă şi mai neputincioasă să îndeplinească scopul pentru care venise, adică să-şi salveze viaţa. Era oare aceasta o pricină de bucurie? — De bucurie, nu, dar de desfătare, o distincţie la care iubitorul de oameni se vede silit, clătinînd din cap, să se resemneze. De altfel, şi ea suferea, aşa cum se şi cade. Ştirea despre privirile piezişe ale femeilor şi că ar arunca inele după Iosif o umplu de o gelozie mistuitoare, dar o confirmă pe de altă parte, în slăbiciunea ei şi îi trezi totodată o ură deznădăjduită împotriva acelora care împărtăşeau această slăbiciune. Doar faptul că ele nu izbuteau să-i atragă privirile o mîngîia întrucîtva şi o ajuta să se poarte pînă la capăt ca o fiinţă raţională. Ea spuse:

— Trec, prietene, peste mica ta indelicateţe, că-mi vorbeşti despre purtările urîte ale fetelor din Veset, indiferent cît adevăr ar fi în aceste zvonuri, pe care poate că înfumuratul lor erou le răspîndeşte el însuşi, afară doar dacă nu sînt răspîndite de oameni cumpăraţi de el cu făgăduieli şi care vor să-l linguşească. — Îi venea mai uşor decît ne-am închipui, să vorbească astfel de cel pe care, încă de pe atunci, îl îndrăgise cu o patimă deznădăjduită. O făcea, însă, cu totul mecanic, de parcă ar fi îngăduit altcuiva, care nu era ea, să vorbească, iar vocea ei melodioasă căpătă un sunet dogit, potrivit cu încremenirea trăsăturilor ei şi cu golul din privirile sale, nevrînd măcar să dezmintă minciuna. — Lucrul de căpetenie, urmă ea pe acelaşi ton, este că învinuirea ta, că aş fi prost informată, n-are temei şi se întoarce împotrivă-ţi şi ar fi fost mult mai bine să nici n-o fi rostit. Obiceiul tău de a nu te îngriji de nimic şi de a privi toate lucrurile cu ochi străini şi distanţi, trebuia să te facă, într-un fel sau altul, să te îndoieşti puţin în legătură cu ceea ce crezi că se petrece în jurul tău. Adevărul este că înălţarea argatului în mijlocul oamenilor tăi, a fost o pricină de ură greu stăpînită şi de obştească nemulţumire. Mai-marele sipetelor tale cu podoabe, Dudu, mi-a vorbit nu o dată, ba chiar de mai multe ori, despre această treabă şi mi s-a plîns amar de jignirea oamenilor evlavioşi ai casei prin domnia unui spurcat...

Petepre izbucni în rîs şi i-o întoarse:

— Ei, bine, n-am ce spune, ţi-ai găsit, floare dragă, un martor impunător, un om cu greutate, nu mi-o lua în nume de rău! Acest Dudu, să fim serioşi, este un sfrijit, un fălos, un piţigoi, un sfert de om, un nătărău scurtat în chip caraghios. Cum îţi închipui că un cuvînt de-al lui ar putea avea vreo greutate în împrejurarea asta sau în oricare alta?

— Aici, îi răspunse ea, nu-i vorba de înălţimea lui. Dacă, într-adevăr, cuvintele sale ar fi fost atît de nevrednice de luat în seamă, iar judecata lui atît de lipsită de greutate, cum de l-ai numit păstrătorul veşmintelor tale?

— A fost mai mult în glumă, spuse Petepre, căci piticii, la o curte, capătă vreo îndatorire deoisebită, numai pentru a isca rîsul. Pe frăţiorul său, celălalt caraghios, îl numesc în batjocură, chiar Vizir, ceea ce, tot nu trebuie luat prea în serios.

— Nu-i nevoie eu să-ţi atrag luarea aminte asupra deosebirii, i-o întoarse ea. O ştii prea bine, numai că, în această clipă, nu vrei s-o recunoşti. Este destul de trist că mă văd silită să apăr pe cei mai devotaţi şi mai demni servitori ai tăi, împotriva nerecunoştinţei de care dai dovadă. Dar, deşi cam mic de stat, domnul Dudu este un om demn, serios, credincios, căruia nu i se potriveşte epitetul de caraghios, şi al cărui cuvînt şi judecată au, fără îndoială, greutate, în ce priveşte treburile casei şi cinstea ei.

— Îmi ajunge pînă acolo, observă căpetenia oştirilor, arătînd, cu latul mîinii o linie pe fluierul piciorului.

Mut tăcu un timp.

— S-ar cuveni să te gîndeşti, îi spuse ea, stăpînindu-se, că tu eşti deosebit de înalt şi bine făcut, ca un turn, soţul meu, încît Dudu ţi se pare mai mărunt decît altora, de pildă, Ţezetei, soţia sa şi slujnica mea, şi copiilor săi care au, de asemenea, o înălţime obişnuită, şi, totuşi, privesc în sus, cu o dragoste respectuoasă, către cel care i-a zămislit.

— Ha, ha, privesc în sus!

— Am chibzuit bine, folosind acest cuvînt în înţelesul înalt şi poetic.

— Ei, poftim, glumi Petepre, ai ajuns să vorbeşti poetic în legătură eu Dudu al tău. Mi te-ai plîns, cred, că aş fi adus vorba despre lucruri puţin plăcute. Îţi atrag luarea-aminte, că, de o bună bucată de timp, îmi vorbeşti de un măscărici înfumurat.

— Putem trece la un alt subiect, zise ea supusă, dacă îţi este neplăcut. Nu am nevoie de omul pomenit în convorbirea noastră, pentru a-mi sprijini rugămintea, întreit îndreptăţită, pe care trebuie să ţi-o fac, nici ţie nu ţi-e de trebuinţă onorabila sa mărturie pentru a pricepe că trebuie să faci ceea ce te rog.

— Ai să mă rogi ceva? întrebă el. „Aşadar, totuşi, gîndi el cu amărăciune. E adevărat că a venit cu o rugăminte mai mult sau mai puţin însemnată. Nădejdea că ar fi putut veni numai să se bucure de prezenţa mea, se dovedeşte falsă. Aşa fiind, nu sînt din, capul locului prea binevoitor faţă de cererea ei“. — Şi o întrebă: Ce rugăminte?

— Aceasta, soţul meu: să-l îndepărtezi pe sclavul venetic al cărui nume nu-l mai repet, din casa şi gospodăria ta, unde printr-o bunăvoinţă nelalocul ei şi o nepăsare vinovată a fost lăsat să crească fără măsură, făcînd din casa noastră pilduitoare, o casă a ruşinii.

— Pe Usarsif? Din casa şi gospodăria mea? La ce te gîndeşti?

— Mă gîndesc la ce este bine şi drept, soţul meu. Mă gîndesc la cinstea căminului tău, la zeii Egiptului, şi la ceea ce le datorezi — nu numai lor, ci ţie însuţi şi mie, sora-ta-soţie, ce cîntă din sistru înaintea lui Amon, înveşmîntată ca mamă, consacrată şi rezervată. Mă gîndesc la aceste lucruri şi sînt încredinţată că ai unge să ţi le amintesc, ca gîndurile tale să se unească în totul cu ale mele şi să-mi îndeplineşti pe loc rugămintea.

— Gonindu-l pe Usarsif... Buna mea prietenă, asta nu-i cu putinţă, scoateţi-o din cap, rugămintea ta este nesăbuită şi cu desăvîrşire lipsită de temei, nici nu pot îngădui ca acest gînd să se strecoare printre gîndurile mele, este străin printre ele şi toate se răzvrătesc împotriva lui, cu cea mai adîncă scîrbă.

„Iaca dandanaua, îşi zise el tulburat şi mînios. Asta era deci rugămintea pentru care a intrat la mine, la ora asta, chipurile, doar, ca să flecărim puţin inutil. Vedeam că vine să-mi ceară ceva şi, totuşi, pînă la sfîrşit, nu mi-am dat seama ce anume voia, într-atît îi este silă de asta îndreptăţitului meu egoism; din nenorocire, în loc ca cererea să aibă o însemnătate numai în ochii ei, nu şi în ai mei, dimpotrivă, ei i se pare un lucru vădit mărunt şi uşor de împlinit, iar pe mine, mă stinghereşte în cel mai înalt grad. Aşa că, nu în zadar, mi-am simţit liniştea ameninţată chiar de la început. Şi, totuşi, ce păcat că nu-mi dă prilejul să-i fac o bucurie, căci nu-mi place s-o urăsc“.

— Ideea ta preconcepută, floricica mea, împotriva acestui flăcău, îi zise el, care te îmboldeşte să mă rogi ceva atît de neîntemeiat, este, într-adevăr de plîns. Vădit, ştii despre el doar prin tot felul de cuvinte de ocară şi clevetiri ale unor pociţi, nu din proprie cunoaştere a firii lui alese, care, după mine, îl făcea vrednic, cît este el de tînăr, de o menire şi mai înaltă decît cea de vechil al bunurilor mele. Numeşte-l barbar şi sclav — cuvînt cu cuvînt ai acest drept, dar îţi ajunge oare dreptul, dacă nu este totodată drept şi din punctul de vedere al spiritului? Oare, obiceiurile ţării noastre şi felul nostru de a fi ne învaţă să preţuim un om numai după faptul dacă e liber sau sclav, băştinaş sau străin, şi nu, mai curînd, după acela dacă mintea sa este întunecată şi lipsită de învăţătură, sau dacă e străluminată de cuvînt şi înnobilată de puterile vrăjii? Care este obiceiul şi care sînt, în privinţa asta, datinile străbunilor noştri? Vorbirea lui însă este neprihănită şi senină, bine aleasă şi cu un accent fermecător, scrie cu o mînă măiastră şi-ţi citeşte cărţi, de parcă ar rosti propriile lui gînduri, sub imboldul spiritului, încît inteligenţa şi înţelepciunea par să izvorească din fiinţa lui şi să-i aparţină, şi rămîi înmărmurit. Ceea ce aş dori, ar fi să-i cunoşti calităţile, să-i arăţi bunăvoinţă şi să-i cîştigi prietenia, care ţi-ar prii mult mai bine decît aceea a nătîngului ăluia îngîmfat.

— Nu vreau să-l cunosc, şi nici să am de-a face cu el, îi răspunse ea, înţepată. Văd doar că m-am înşelat închipuindu-mi că ai sfîrşit cu lăudatul acestei slugi. Mai aveai de adăugat ceva. Acum aştept, însă, cuvîntul încuviinţării tale pentru sfînta şi îndreptăţită mea rugăminte.

— Nu am la îndemînă cuvînt de acest soi, îi răspunse el, deoarece rugămintea ta este născută dintr-o neînţelegere. Este greşită şi de neîmplinit, nu numai dintr-un singur punct de vedere — întrebarea este numai dacă voi izbuti să te lămuresc; şi dacă nu voi izbuti, rugămintea ta, crede-mă, nu va fi, din pricina asta, mai uşor de împlinit. Ţi-am mai spus-o, Usarsif nu este un oarecare. El ne sporeşte casa şi este un slujitor preţios — oare cine şi-iar călca pe inimă să-l dea afară? Pentru casă ar fi o pierdere neroadă şi o nedreptate grosolană faţă de el, un flăcău fără vină, de o natură atît de aleasă, încît ar fi tare neplăcut să-l scot din slujbă şi să-l dau, cu una, cu două, afară şi nimeni nu s-ar hotărî eu uşurinţă să ia asemenea măsură.

— Ţi-e frică de sclavul ăsta?

— Mi-e frică de zeii care sînt cu el, care-l ajută ca toate să propăşească în mîinile lui şi-l fac plăcut întregii lumi — nu ştiu cine sînt ei, scapă puterii mele de judecată, însă este neîndoielnic că se vădesc puternici prin el. Dacă nu te-ai împotrivi să-l cunoşti mai bine, anumite gînduri, ca, de pildă, acela de a-l arunca în groapa muncii silnice sau acela de a-l vinde altora, la întîmplare, ţi-ar

ieşi repede din cap. Dealtfel, sînt încredinţat că, de îndată ce te vei pleca asupra lui, inima ţi se va îmblînzi faţă de acest tînăr, căci între viaţa sa şi a ta există mai mult decît un singur punct comun, şi dacă-mi place să-l văd lîngă mine, îngăduie-mi să-ţi mărturisesc că se datoreşte faptului că-mi aminteşte destul de des de tine...

— Petepre!

— Spun ceea ce spun şi gîndesc ceea ce nu este nicidecum nechibzuit. Tu nu eşti oare consacrată şi dăruită zeului înaintea căruia dansezi, ca o sfîntă concubină a lui, şi nu porţi cu mîndrie, înaintea oamenilor, podoaba jertfei, a consfinţirii tale? Ei bine, acest tînăr, o ştiu chiar de la el, poartă o podoabă de acest fel, nevăzută ca şi a ta — trebuie să ne-o închipuim pe cît se pare, ca o plantă veşnic verde, care este simbolul tinereţii consacrate şi rezervate, aşa cum se exprimă în numele ei destul de ciudat, căci ei o numesc planta Nu-mă- atinge. Asta am auzit de la Usarsif, nu fără mirare, deoarece pentru mine era ceva nou. Ştiu destule despre zeii Asiei, Attis, Aştart şi Baalii creşterii. Dar el şi ai lui sînt supuşi unui Dumnezeu pe care eu nu-l cunoşteam, şi al cărui gelozie m-a uluit. Căci acesta este un singuratic dorind cu foc fidelitatea, şi li s-a logodit prin sînge — lucru destul de ciudat. În principiu, toţi poartă această plantă veşnic verde şi sînt juruiţi Dumnezeului lor, ca o logodnică. Dar, printre aceştia, Dumnezeu îşi alege încă unul deosebit, să slujească drept jertfă de tot, căruia îi este anume hărăzit să poarte podoaba tinereţii dăruite şi să fie închinat Dumnezeului gelos. Şi, gîndeşte-te, Usarsif este unul dintre aceştia! Ai lui cunosc ceva, spune el, numit păcatul şi grădina - păcatului şi au născocit şi nişte fiare care pîndesc printre crengile grădinii şi pe care nu ni le putem închipui destul de hîde. Sînt trei la număr, şi se numesc „Ruşinea“, „Vina“ şi „Rîsul batjocoritor“. Ei, şi acum îţi voi pune două întrebări: îşi poate cineva oare dori un slujitor şi un vechil mai bun deoît unul născut să fie credincios şi învăţat de acasă să se teamă de păcat? Şi apoi: Am spus oare prea mult, vorbindu-ţi de puncte comune între tine şi acest flăcău?

Ah, cît de înspăimântată a fost Mut-em-enet, la auzul acestor cuvinte! Chinul o pustiise, este adevărat, auzind că fecioarele aruncă după Iosif inele din degete; dar asta nu fusese nimic, ba chiar aproape o plăcere, pe lîngă spada care o străpunsese aflînd pricina pentru care fetişcanele din oraş nu izbutiseră să-i atragă privirile. O teamă cumplită, ca o presimţire a ceea ce va avea de pătimit din cauza lui, o copleşi, iar pe chipul ei, ce privea în sus, se zugrăvi paloarea suferinţei. Încercaţi numai să vă puneţi în situaţia ei, care, pe lîngă toate, nici nu era lipsită de ridicol! Dacă Putifar spusese adevărul, ce sens mai avea să lupte aici, ca să-i înfrîngă îndărătnicia? Dar dacă visul fericirii, care-i deschisese ochii şi o îmboldise să vină încoace, nu fusese decît o înşelăciune? Şi dacă acela, de care se străduia să salveze viaţa ei şi pe cea a stăpînului ei, mai-marele titular al oştilor, era o jertfă de tot, făgăduit, pizmuit şi rezervat? În ce rătăcire se temuse să se rătăcească? Nu avu putere şi nici nu crezu că-şi poate îngădui să-şi acopere cu mîna ochii care, pironiţi în gol, credeau că văd cele trei fiare ale grădinii: Ruşinea, Vina şi Rîsul batjocoritor, din care cea din urmă necheza ca o hienă. Era de neîndurat. „Afară, afară cu el, gîndi ea înspăimîntată, abia acum trebuie dat afară, cel despre care mă mint vise fericitoare, vise ruşinoase şi jignitoare, deoarece în van aş încerca, vai! chiar în van, să arunc după el inelul din deget! Da, lupt pe drept şi va trebui să continui lupta, mai ales dacă asta este! Dar oare o cred cu adevărat şi nu nădăjduiesc, mai curînd, în taină, cu o speranţă triumfătoare, că setea mea de mîntuire se va dovedi mai puternică decît logodirea sa, că o va înfrînge şi că va veni, la chemarea privirii mele, să-mi potolească sîngele? Nu cumva sper asta şi mă tem de asta, cu o forţă pe care o socot, în fond, irezistibilă? Dacă-i aşa, atunci abia trebuie şi trebuie cu atît mai mult să piară din ochii mei şi din casa mea, ca eu să scap cu viaţa. Iată, soţul

meu şade aici, cu braţele lui grase, ca un turn; Dudu, piticul care a zămislit, nu-i ajunge decît la fluierul piciorului. Soţul meu este comandantul oştirii. Numai de la el şi de la încuviinţarea lui trebuie să aştept mîntuirea şi eliberarea mea, de la el singur!“

— Şi era ca o refugiere pe lîngă soţul trîndav, care îi era cel mai apropiat, pentru a-şi încerca asupra lui puterea voinţei sale de mîntuire, atunci cînd, prinzînd iar a vorbi, îi zise cu un glas puternic şi melodios:

— Îngăduie-mi, prietene, să nu stărui asupra celor spuse de tine şi să nu-ţi răspund pentru a le combate. Ar fi de prisos. Nu face să ne certăm pe ce-mi spui, ba nici nu era nevoie s-o spui, ajungea să rosteşti doar: „Nu vreau“. Toate astea nu-s decît veşmîntul şi metafora neînduplecării tale, numai statornicia de bronz a hotărîrilor tale neabătute, voinţa ta de granit, mă întîmpină, impunătoare, în ele. Să lupt oare tocmai împotriva acestora, cu cicăleala vorbelor sîcîitoare, neputincioase, cînd, de fapt, mi-s dragi şi, femeie cum sînt, le admir cu duioşie? Acum, însă, aştept cealaltă vorbă a ta, care ar părea măruntă sau de nimic fără de aceea, dar îşi trage dintr-însa neasemuita valoare. Aştept cedarea şi încuviinţarea ta. În această oră, care nu este asemenea nici unei alte ore, în această oră în doi, plină de aşteptare, şi în care am venit la tine să te implor, bărbătească ta voinţă se va apleca asupra mea şi-mi va îndeplini dorinţa, spunîndu-mi: „Să fie înlăturată din casă această ruşine, iar Usarsif să fie scos din slujbă, alungat şi vîndut altora“. Oare îmi va fi dat să aud aceste cuvinte, stăpînul şi soţul meu?

— Ţi-arn mai spus-o, aşa ceva nu vei auzi de la mine, buna mea prietenă, oricît aş vrea să-ţi fiu pe plac. Nu sînt în stare să-l alung şi să-l vînd altora pe Usarsif, nu pot să vreau una ca asta, nu am voinţa s-o fac.

— Nu poţi să vrei una ca asta? Aşadar voinţa ta ar fi stăpînul tău, iar nu tu eşti stăpînul voinţei tale?

— Copila mea, asta înseamnă să despici firul de păr în patru. Oare există vreo deosebire între mine şi voinţa mea, încît unul să fie stăpîn, iar celălalt slugă şi unul să-l strunească pe celălalt? Încearcă tu o dată să-ţi struneşti voinţa şi să vrei ceea ce îţi este foarte neplăcut, ba de-a dreptul silnic.

— Sînt gata s-o fac, i-o întoarse ea, dînd cu mîndrie capul pe spate, dacă ar fi în joc cauze înalte, onoarea, mîndria şi imperiul.

— Nimic din astea toate nu se află în joc aici, zise el, sau, mai curînd, ceea ce ne preocupă este onoarea raţiunii sănătoase, mîndria înţelepciunii şi imperiul echităţii.

— Nu te gîndi la astea, Petepre! se rugă ea cu un glas fermecător. Gîndeşte-te la această oră unică şi la aşteptarea de care ea este plină, în care am venit la tine în afara ceremonialului şi tulburîndu-ţi liniştea! Uite, îţi cuprind cu braţele genunchii şi te rog: împlineşte-mi, cu puterea ta, dorinţa, soţul meu, doar acum, de data aceasta, şi îngăduie-mi să plec mîngîiată.

— Oricît îmi place, să-ţi simt braţele frumoase, înlănţuindu-mi genunchii, zise el, nu pot nicidecum să-ţi împlinesc dorinţa, şi, dat fiind că braţele tale sînt atît de frumoase, te dojenesc cu blîndeţe, că ai atît de puţin grijă de liniştea mea şi s-ar zice că nici nu-ţi pasă dacă îmi este bine. Dar, cu toate că tu nu întrebi, iată, îţi voi spune cîte ceva, între patru ochi, în această oră unică. Află deci, continuă el pe un ton oarecum misterios, că am temeiuri serioase să ţin ca Usarsif să fie

mereu pe lîngă mine — nu numai din pricina casei pe care o face să propăşească sau fiindcă flăcăul ăsta mi-ar citi foarte bine din cărţile înţelepţilor. Ci, prezenţa lui mai este deosebit de însemnată, ca să-mi fie bine şi din altă pricină. Spunîndu-ţi că-mi stîrneşte desfătătorul sentiment al încrederii în mine, încă nu am spus totul; vorbesc de ceva de care mă pot şi mai puţin lipsi. Mintea îi este bogată în născociri binefăcătoare de un fel sau altul; dar lucrul de căpetenie este că zilnic şi în fiecare ceas ştie să-mi spună despre mine vorbe care mă înfăţişează mie însumi într-o lumină frumoasă, într-o lumină divină, şi îmi umple inima de putere cu privire la mine, încît mă simt...

— Lasă-mă să lupt cu el, îi zise ea, îmbrăţişîndu-i şi mai tare genunchii, şi te încredinţez că-l voi pune pe fugă, chiar sub ochii tăi, pe cel ce ştie să-ţi înviореze şi să-ţi înflăcăreze conştiinţa de tine însuţi numai cu vorbe goale. Eu mă pricep mai bine. Îţi voi da prilejul ca tu singur, prin propria-ţi putere, să-ţi înviorezi inima în fapt, împlinind aşteptarea acestei ore şi redîndu-l pe argat deşertului. Căci cum te vei mai simţi de puternic, soţul meu, dacă îmi vei fi îndeplinit dorinţa şi voi pleca de la tine împăcată!

— Crezi? întrebă el, clipind des. Atunci, ascultă! Voi porunci, ca, în clipa cînd vechilul meu Mont-kav îşi va da duhul (căci nu mai are mult), să nu treacă Usarsif, ca urmaş al lui în fruntea casei, ci un altul, de pildă, Ha'ma't, scribul de la sufragerie. Dar Usarsif va continua să rămînă în casă.

Ea clătină din cap.

— Asta nu mi-ar sluji la nimic, prietenul meu, iar ţie nu ţi-ar ajuta să-ţi întăreşti conştiinţa valorii tale. Căci, în felul acesta, dorinţa mea nu va fi potolită decît pe jumătate, ba chiar şi mai puţin, şi nu va fi împlinită aşteptarea. Usarsif trebuie să plece.

— În cazul acesta, răspunse el repede, dacă asta nu-ţi este destul, îmi retrag şi propunerea, iar flăcăul va ajunge în frunte.

Ea îşi desfăcu braţele.

— Am auzit ultimul tău cuvînt?

— Din nefericire, n-am altul la îndemînă.

— Atunci, plec, şopti ea şi se ridică.

— Aşa şi trebuie, spuse el. Totuşi ora asta a fost, oricum, plăcută. Îţi voi trimite un dar să te bucure, adică o cupă de alifii, din fildeş, pe care sînt sculptaţi peşti, şoricei şi ochi.

Ea îi întoarse spatele şi se îndreptă spre coloanele cu arcade. Ajunsă acolo, se opri şi, o clipă, rămase nemişcată, strîngînd cîteva cute ale veşmîntului în mîna cu care se rezemă de una din coloanele subţiri şi, cu fruntea în palmă, îşi ascunse chipul în acele falduri. Nimeni, însă, n-a văzut faţa pe care Mut şi-o acoperise astfel.

Apoi bătu din palme şi ieşi.

Trei convorbiri

Cu relatarea acestei convorbiri am ajuns atît de departe la vale în povestirea noastră, încît sîntem siliţi să-i reînnodăm firul mai sus, la punctul unde se făcuse o aluzie prevestitoare şi prealabilă la ciudata constelaţie în care se potriviseră aici împrejurările în caleidoscopul vieţii. Căci acolo spusesem: în acelaşi timp cînd stăpîna se străduia, aparent serios, să-l îndepărteze pe Iosif din casa lui Putifar, ceea ce pînă atunci fusese doar strădania plină de zel a lui Dudu, piticul-soţ, acesta ar fi început să-i vorbească lui Iosif cu cuvinte mieroase şi să facă pe prietenul său devotat, nu numai faţă de tînărul slujitor, ci, deopotrivă, şi faţă de stăpînă, căreia i-l lăuda în fel şi chip. Întocmai aşa a fost, noi n-am spus acolo nici un cuvînt de prisos. Această schimbare de atitudine izvora însă din faptul că Dudu înţelesese şi îşi dăduse seama de starea stăpânei Mut-em-enet şi de unde-i venea zelul de a-l goni pe tînărul Iosif din ochii ei. Descoperirea asta însă o datoră puterilor solare cu care făptura sa măruntă fusese învrednicită, şi pe care le cinstea şi le cultiva cu atît mai mult, cu cît erau mai de mirare la unul ca el, astfel încît putea trece, într-adevăr, în acest domeniu, drept un cunoscător ager şi priceput, cu darul de a simţi şi adulmeca totul în această sferă — oricît de lipsit ar fi fost, în celelalte, de inteligenţa şi înţelepciunea piticească, tocmai din pricina acelui har precumpănitor.

Nu trecuse deci mult, că se şi lămurise ce stări iscase în sufletul stăpînei, ori măcar le încurajase cu jelaniile sale patriotice, privind înălţarea lui Iosif — ba se şi lămuri cu mirare de aceasta, mult mai curând decît ea însăşi; căci la început îi fu de ajutor neştiinţa ei mîndră, ce nu se gîndea încă la măsuri de prevedere, iar mai tîrziu, cînd şi lui Mut-em-enet i se deschiseră ochii, ştiuta neputinţă a celor prinşi şi zăpăciţi de patimă de a-şi tăinui starea lor oamenilor. Astfel, Dudu îşi dădu seama că stăpîna era pe cale să se îndrăgostească fără leac, jalnic şi cu întreaga seriozitate a firii sale, de venetic, slujitorul preferat şi lectorul soţului ei, iar el, Dudu, îşi frecă mâinile încîntat. Pentru pitic, era o întâmplare neaşteptată şi neprevăzută, care, însă, după părerea lui, putea ajunge pentru venetic o groapă mai adâncă decât i-ar fi putut săpa oricine altul; încât Dudu se hotărî, de azi pe mîine, să joace un rol — reluat, de atunci, adeseori — pe care, dealtfel, trăind într-o epocă, totuşi, destul de târzie a omenirii, nici el nu-l juca, fără îndoială, pentru întîia oară ci, oricît de puţin am şti de înaintaşii lui, putem bănui că, la prezentarea şi desfăşurarea acestui rol, păşea în urmele lor adînci şi vechi: ca ocrotitor perfid şi poştaş al unor dăunătoare sentimente reciproce, piticul începu să umble de la unul la altul. Între Iosif şi Mut-em-enet.

Faţă de ea, piticul îşi schimbă cu dibăcie felul de a vorbi, pe măsură ce-şi dădu seama, mai întâi bănuielnic, apoi cu siguranţă, ce era în inima stăpînei. Căci Mut-em-enet îl poruncise la dînsa în chestiunea pentru care el s-ar fi zorit să vină să i se plîngă, şi îi vorbi din proprie iniţiativă despre acea ruşine, încât la început, putu crede că o şi câştigase şi mobilizase de partea urii sale. Dar, curând, adulmecând, o pricepu mai bine, căci felul ei de a vorbi i se păruse ciudat.

— Supraveghetorule, îi spuse ea (spre marea lui bucurie stăpîna îi zicea simplu aşa, deşi nu era decît doar un supraveghetor subaltern al veşmintelor şi al sipetului cu podoabe), supraveghetorule, v-am chemat printr-unul din paznicii casei femeilor, la care am trimis o nubiană, căci am aşteptat zădarnic să veniţi din propriu imbold pentru necesara continuare a discuţiei noastre, în acel interes, căruia îi spun astfel, fiindcă vă interesează, şi asupra căruia mi-aţi atras atenţia. De altfel, trebuie să vă fac cîteva mustrări blînde, cruţîndu-vă, tocmai fiindcă am în vedere, pe de o parte, meritele dumneavoastră şi, pe de altă parte, faptul că sînteţi pitic, să vă mustrăm totuşi, că n-aţi venit din propriu îndemn în acest scop şi m-aţi lăsat să mă zbucium, aşteptîndu-vă; căci aşteptarea este, îndeobşte, un zbucium mare şi, pe deasupra, nevrednic de o femeie de rangul

meu, şi, prin asta, şi mai chinuitor. Întrucît istoria asta îmi frige inima, adică istoria acelui tînăr venetic, al cărui nume am fost silită să-l ţin minte, căci a ajuns, cum aud, vechil al casei în locul lui Osiris Mont-kav, şi, spre bucuria tuturor, sau cel puţin a celor mai mulţi dintre voi, este văzut, în frumuseţea lui, străbătînd în lung şi-n lat gospodăria, ca unul ce veghează asupra a tot şi toate, — ei bine, că ocara asta îmi frige inima, ar trebui, îmi spun eu, să vă fie pe plac, piticule, căci chiar tu mi-ai stîrnit-o cu plîngerile tale şi mi-ai deschis ochii asupra acestei ruşini, de care, altfel, poate nu mi-ar fi păsat, pe cînd aşa, îmi sta în faţă zi şi noapte. Tu, însă, după ce m-ai făcut să-mi pese de acest caz, nu mai vii la mine să vorbim împreună de el, cum ar fi fost de trebuinţă, ci mă laşi singură cu amărăciunea mea, astfel încît, pînă la urmă, sînt nevoită să trimit după tine cu poruncă să-mi fii adus înainte, pentru a chibzui treaba asta din păcate neîncheiată, căci nimic nu-i mai jalnic, decît să fii lăsată singură într-o asemenea împrejurare. S-ar cădea să-ţi dai însuţi seama de asta, prietene, căci ce mare lucru poţi face singur şi fără s-o ai pe stăpînă de aliată, împotriva celui pe care-l urăşti, care îţi este oricum mai presus în toate privinţele, încît ura ta, paznic al veşmintelor, ar putea fi numită de-a dreptul neputincioasă, oricît o încuviinţez eu în favoarea stăpînului, care pe tine nu te poate suferi, Usarsif ocupă un loc de neclintit, deoarece a ştiut să-i cîştige dragostea prin isteţime şi farmec şi pentru că zeii lui îl fac să izbutească în tot pe ce pune mîna. Cum de pot ei una ca asta? Nu-i socot chiar atît de puternici, mai cu seamă în ţările noastre, unde sînt străini şi nici n-au credincioşi, încît să pot pune pe seama lor izbînda întreprinderilor sale, de cînd a pătruns în casa noastră. În el însuşi trebuie să fie acele daruri ce l-au ajutat, căci fără acestea nu s-ar fi putut înălţa, din cel mai de jos sclav cumpărat, pînă la a ajunge supraveghetor a toate şi a tot şi urmaş al vechilului, şi este limpede, că tu, piticule, nu-i ajungi măcar pînă la glezne, nici în ce priveşte înţelepciunea, nici în ce priveşte simpatia tuturor, căci învăţătura şi purtările sale par nespus de plăcute întregii lumi, oricît de puţin, tu şi cu mine, am putea pricepe treaba asta. Toţi îl iubesc şi îi caută în ochi, să-i intre în voie, nu numai slugărimea casei, ci şi poporul de pe drumurile uscatului şi ale apei, ca şi din oraş, ba, mi s-a şoptit că, atunci cînd se arată prin tîrg, femeile de toate soiurile se urcă pe acoperişuri, să se zgîiască la el şi chiar zvîrlă după el inele din degetele lor, în semn de poftă trupească. Iată culmea grozăviei şi mai ales pentru asta ardeam de nerăbdare să vorbesc cu dumneata, supraveghetorule, şi să vă aud părerea asupra felului în care s-ar putea pune capăt unei asemenea neruşinări sau, altminteri spus, să vă comunic părerea mea. Deoarece, astă-noapte, neaflînd somn, am cumpănit în sinea mea, dacă n-ar trebui, cînd merge în oraş, să i se repartizeze o ceată de arcaşi, care să-l însoţească şi să împroaşte cu săgeţi în obraz femeile ce s-ar purta aşa, dar numai în obraz — şi am ajuns la încheierea că, fără îndoială şi neapărat, aşa ar trebui făcut şi că trebuie luată această măsură; şi fiindcă, în sfîrşit, tot ai venit, iată, îţi las în seamă să dai pe loc poruncile trebuincioase, pe răspunderea mea, chiar dacă nu vei dezvălui de îndată numele meu, adică n-ai decît să te faci ca şi cum ideea ţi-ar fi trecut ţie prin cap, împodobindu-te chiar cu ea. Cel mult, numai lui, lui Usarsif, îi vei putea spune anume că eu, stăpîna, am vrut asta, să se tragă cu săgeţi în obraz femeilor, iar tu vei asculta să-i afli răspunsul şi cum se rosteşte despre măsura hotărîtă de mine; apoi vei veni să-mi povesteşti, din propriu-ţi imbold şi neîntîrziat, fără să mai fiu silită să poruncesc să fii căutat, deoarece am îndurat destul chinul aşteptării şi amărăciunea de a fi lăsată singură într-o împrejurare atît de grea. Căci, din păcate, se pare că tu, paznic al veşmintelor, ai devenit cam nepăsător în această privinţă, în vreme ce eu îmi dau toată silinţa întru Amon. Potrivit vrerii preacinstitului Beknehons şi a tale însuţi, am îmbrăţişat genunchii soţului meu, Petepre, mai-marele oştirilor, şi m-am luptat cu el o jumătate de noapte, spre a pune capăt ruşinii, tulburîndu-i liniştea pînă la umilirea mea, însă m-am lovit de voinţa lui de granit şi am plecat de la el nemîngîiată şi singură. După tine, însă pitice, trebuie să trimit o ştafetă după alta, să vii măcar şi

să-mi dai ajutor, prin aceea, de pildă, că-mi vei povesti de una şi de alta despre mîrşavul tînăr, buruiana casei, şi despre purtarea sa: dacă se umflă în pene în noua demnitate dobîndită prin şiretenie, ce cuvinte foloseşte despre cei ai casei şi despre stăpînii lui, să zicem, despre mine, stăpîna, şi cam cum se rosteşte pe socoteala mea. Dacă trebuie să-l înfrunt şi să lupt împotriva înălţării sale, se cuvine să-l cunosc şi să ştiu cam ce spune despre mine. Dar mocăit cum eşti, mă laşi fără veşti, măcar că ar trebui să fii cumva mai întreprinzător, mai dibaci, şi, de pildă, să-l îmboldeşti să se apropie de mine, pentru a-mi prezenta omagiile sale şi a-mi cîştiga bunăvoinţa, întrucît astea mi-ar îngădui să-l cercetez de mai aproape, ca să dezleg taina vrăjitoriilor sale, cu care scoate oamenii din minţi şi-i atrage de partea lui ; căci asta este o taină şi temeiul biruinţelor sale rămîne de neînţeles. Sau vă simţiţi cumva în stare, lustruitor de giuvaeruri, să vedeţi şi să spuneţi ce anume află lumea la el? Ei, şi tocmai de aceea am trimis după dumneavoastră, om cu experienţă, pentru a adînci, laolaltă, lucrurile astea, iar întrebarea v-aş fi pus-o mai de mult, dacă te învredniceai să vii mai curînd, piticule. Este oare atît de nemaipomenit la trup şi făptură? Nicidecum, e clădit ca foarte mulţi, are doar înălţimea unui om obişnuit, fără să fie, bineînţeles, nici atît de mic ca tine, dar nu e nici pe departe uriaş ca Petepre, soţul meu. S-ar putea zice că e tocmai cît trebuie de mare, dar are oare asta ceva neobişnuit? Sau este oare atît de vînjos, încît ar putea scoate în spate, din hambar, cinci baniţe de grîu, odată, ori şi mai multe, ceea ce, desigur, ar impresiona bărbaţii şi ar fi o pricină de încîntare pentru femei? Nici atît, puterea sa este mijlocie, iarăşi doar cît se cuvine, iar cînd îşi încordează braţul, linia bărbătească a muşchilor n-are o vigoare brutală şi trufaşă, ci se vădeşte aleasă şi măsurată, într-un fel pe care l-am putea numi omenesc, dar şi divin... Vai, prietene, aşa este. Însă de cîte mii de ori se găsesc astea în lume şi cît de puţin îi îndreptăţesc, deci, izbînzile! Ce-i drept, mai există capul şi chipul, care abia dau, într-adevăr, înţeles şi preţ făpturii lui, şi trebuie să recunoaştem cinstit că ochii lui sînt frumoşi, noptatici, sub boitele lor, frumoşi şi atunci cînd privesc larg deschişi şi dacă doreşte să-i mijească, învăluiţi de şiretenie şi visători, într-un anumit fel care, fără îndoială, ţi-e cunoscut. Dar ce-i cu gura lui şi cum să pricepem faptul că vrăjeşte cu ea oamenii care, după cîte aud, îl numesc, fără înconjur, „Gura“, „Gura superioară a casei“? Asta nu-i de înţeles, şi iată o taină care ar trebui dezlegată, căci buzele lui sînt, mai curînd, prea groase, iar zîmbetul cu care ştiu să se împodobească, încît îi strălucesc dinţii între ele, lămuresc doar în mică parte încîntarea noastră, chiar dacă adaugi vorbele iscusite ce izvorăsc de acolo. Eu, una, înclin să cred că taina vrăjii sale este, în primul rînd, a gurii lui şi că de pe ea ar trebui, ascultînd-o cu grijă, desluşită taina asta, pentru a-l prinde cu atît mai sigur pe îndrăzneţ în propriu-i laţ. Dacă slujitorii mei nu mă trădează şi nu mă lasă să aştept, zbuciumîndu-mă, ajutorul lor, voi lua asupra mea să-i descopăr tertipurile şi să-l alung. Şi dacă mi se va împotrivi, atunci află, piticule, că voi porunci arcaşilor să întoarcă săgeţile împotriva lui, şi să tragă în faţa lui, a afurisitului, în noaptea ochilor lui şi în fericirea ucigătoare a gurii sale!

Astea au fost vorbele ciudate ale stăpînei, pe care Dudu le-a ascultat cu demnitate, întinzînd buza de sus ca un acoperiş peste buza de jos şi ţinîndu-şi mînuţa pîlnie la ureche, ca semn al atenţiei, ce nu era prefăcută; iar datorită priceperii lui în ale zămislirii, fu în stare să le tălmăcească. Dar, cînd îşi dădu seama ce-i în inima ei, Dudu îşi schimbă felul de a vorbi cu stăpîna sa, nu chiar dintr-o dată, ci treptat, alunecînd de la un ton la altul, vorbind azi altfel de Iosif decît ieri, întemeindu-se însă pe spusele sale din ajun, ca şi cum ar fi fost deopotrivă de binevoitoare (de fapt, ele şi avuseseră un sens ceva mai îngăduitor, dar tot încă foarte calomnios), dîndu-şi silinţa să întoarcă în contrariul lor toate cele spuse pînă atunci despre tînărul vechil, să prefacă adică fierea în păstură. O asemenea falsificare grosolană ar fi repugnat şi insuflat mînie oricărui spirit

nepărtinitor, din pricina dispreţului faţă de judecata omenească, vădit aici cu neruşinare. Dar duhul zămislirii îl învăţă pe Dudu la ce se putea aştepta de la o femeie în starea în care se afla Mut-em-enet, şi nu se temu că ar putea fi prea îndrăzneţ faţă de ea — care şi aşa era mult prea zăpăcită şi prostită de cap de cîte clocoteau în ea, ca să mai poată fi jignită de atîta neobrăzare, ba, dimpotrivă, se arătă chiar recunoscătoare piticului pentru schimbarea lui de atitudine.

— Preanobilă doamnă, îi zise el, dacă sluga ta prea plecată nu s-a prezentat ieri înaintea ta pentru a dezbate laolaltă cele curente şi pendinte (căci alaltăieri doar am fost aici, cum îţi vei aminti de îndată, şi numai zelul sfînt, cu care şi tu urmăreşti această chestiune, te-a făcut să ţi se pară mai îndelungată lipsa mea), — ei, bine, absenţa mea s-a datorat numai faptului că îndatoririle slujbei m-au ocupat în mod stringent, fără însă ca, în tot acest timp, să poată abate o clipă măcar gîndurile mele de la chestiunea ce-ţi stă ţie — şi de aceea şi mie — la inimă, privind pe Usarsif, noul vechil. Îndatoririle mele de mare garderobier îmi sînt, nu mă vei certa pentru asta, scumpe şi preţioase, mi s-au legat de suflet, cum se întîmplă cu îndatoriri şi greutăţi care, socotite la început numai ca atare, devin tot mai mult, cu trecerea timpului, obiecte ale pasiunii noastre. Aşa s-a şi întîmplat pentru mine cu afacerea şi cu serioasa frămîntare în legătură cu care cel mai smerit dintre slugile tale a avut adesea privilegiul să fie chemată de tine la sfat. Dealtfel, cum să nu îndrăgeşti o grijă care-ţi dă prilejul unei zilnice sau aproape zilnice convorbiri cu tine, stăpînă, fie că mă chemi, fie că nu sînt chemat? Şi cum s-ar putea oare ca recunoştinţa pentru această cea mai înaltă bucurie să nu se reverse şi asupra obiectului grijii, chiar dacă n-ar fi decît fiindcă i-a fost dat să se înalţe pînă la a ajunge obiectul propriei tale griji? Altcum ar fi cu neputinţă şi, din fericire, robul tău poate să-şi aducă aminte că nu s-a gîndit la acest obiect, adică la persoana în chestiune, altfel decît ca la o fiinţă vrednică de gîndurile tale. Dudu ar fi osîndit dureros şi nedrept, dacă s-ar presupune că frumoasa-i slujbă de păstrător al veşmintelor ar putea să-l împiedice, măcar un ceas, să se gîndească şi să se ocupe pe sub mînă şi de treaba la care stăpîna sa îi face cinstea să-l ia părtaş. Căci trebuie să faci una fără a lăsa alta nefăcută, acesta mi-a fost, dintotdeauna, principiul, fie că era vorba de cele pămînteşti, fie de cele divine. Mare zeu este Amon, nici n-ar putea fi mai mare. Dar se cuvine oare, din pricina asta, să nu dăm şi celorlalţi zei ai ţării slăvirea şi întreţinerea care li se cuvin, mai cu seamă celor înrudiţi de aproape cu el, pînă la identitate, care i-au dat şi numele, ca, de pildă Atum-Re-Horaşte de la On, din Egiptul de Jos? Chiar ultima dată cînd am avut cinstea să vorbesc înaintea Luminăţiei tale, am încercat să arăt, cu oarecare stîngăcie, desigur, şi fără şă izbutesc, cît de mare, înţelept şi iertător este acest zeu, neasemuit prin născocirile sale, ca ornicul şi calendarul timpului peste an, fără de care am fi asemenea animalelor. Încă din tinereţe, m-am tot întrebat în şoaptă, iar acum mă întreb cu glas tare, cum s-ar putea mînia pe noi Amon în paraclisul său, dacă am face un loc în inimile noastre gîndurilor blînde şi iertătoare ale maiestuoasei fiinţe cu al cărui nume el şi l-a confundat pe al său. Nu este, oare, preacinstitul Beknehons primul profet al unuia şi al celuilalt? Cînd, în timpul frumoasei sărbători, stăpîna dansează prin faţa lui Amon, în calitatea ei de concubină, ea nu se mai numeşte Mut, ca în toate zilele, ci Hator, fiind, cu discul soarelui şi coarnele, sfînta soră-soţie a lui Atum-Re, şi nu a lui Amon. Meditînd asupra acestor idei, preadevotatul tău n-a încetat niciodată să urmărească acea chestiune de inimă şi să încerce să se apropie de înfloritorul tînăr, vlăstarul Asiei, care s-a înălţat printre noi, ajungînd noul vechil şi obiectul frămîntării tale, ca să-l pot dibui cum se cuvine, spre a fi în stare să vorbesc despre el înaintea ta, mai bine şi cu mai multă pricepere decît am izbutit ultima oară, în pofida străduinţelor mele. Ei, cu al totului tot, l-am găsit fermecător — în limitele pe care orînduirea naturii le impune aici admiraţiei unui bărbat ca mine. Altfel stau lucrurile cu admiraţia muierilor de pe acoperişuri şi

de pe ziduri, dar îmi dau seama că tînărul nostru n-ar avea decît puţin sau chiar nimic împotrivă să se tragă în ele cu săgeţi şi, în această privinţă, nu pare să existe vreun temei de întoarcere a armelor. Căci, din întîmplare, l-am auzit spunînd că numai una ar avea dreptul să se uite după el şi să-l privească, şi spunînd asta mi-a zvîrlit pe sub sprîncene o privire înnoptată, la început deschisă şi strălucitoare, apoi învăluită şi vicleană, în felul său interesant. Dacă în această observaţie este de găsit vreun semn asupra felului cum se gîndeşte la tine, eu nu m-am mulţumit cu atît; şi cum sînt învăţat să cîntăresc şi să preţuiesc oamenii după purtarea lor faţă de tine, am ştiut să aduc vorba despre farmecul femeilor şi i-am pus, bărbăteşte, întrebarea care este, după el, cea mai frumoasă femeie pe care a întîlnit-o vreodată. „Mut-em-enet, stăpîna noastră este cea mai frumoasă, aici şi pînă foarte departe, mi-a răspuns el. Căci chiar dacă vei trece şapte munţi, una mai fermecătoare nu vei găsi.“ Şi, deodată, în obraji i s-a ivit îmbujorarea lui Aturn, ce n-o pot asemui decît cu propria ta îmbujorare din clipa asta, pricinuită, îmi spun eu, măgulindu-mă, de iscusinţa zelului prea devotatului tău, în această afacere de inimă. Căci, nemulţumindu-mă numai cu atît, ţi-am prevenit dorinţa, ca noul vechil să-ţi prezinte mai des omagiile sale şi să se supună cercetării tale, pentru a-ţi da, în felul acesta, prilejul să-l iscodeşti mai de aproape şi să descoperi vraja şi taina gurii lui, deoarece natura m-a făcut, în privinţa asta, cu desăvîrşire nepriceput. L-am îndemnat stăruitor, îmboldindu-i sfiala, să se apropie de tine, slăvită doamnă, încredinţîndu-l că va fi cu atît mai bine, cu cît va depune mai multă rîvnă, şi să sărute cu gura-i pămîntul din faţa ta, care-l rabdă. La acestea, el tăcu. Dar îmbujorarea lui Atum, care-i pierise din obraji, îi reapăru repede, şi am luat asta drept semn că i-ar fi teamă ca nu cumva să se trădeze înaintea ta şi să-şi dea în vileag taina. Oricum, sînt încredinţat că-mi va asculta sfatul. Ce-i drept, mi-a luat-o înainte în casa asta, oricare ar fi fost mijloacele, şi acum el se află în vîrf; dar eu sînt, totuşi, primul, prin vîrstă şi prin vechime, şi cu un asemenea tinerel vorbesc pe şleau, ca bărbatul dintr-o bucată ce sînt şi, ca atare, mă încredinţez, stăpînă, îndurării tale.

Apoi Dudu se înclină foarte cuviincios, lăsînd să-i atîrne din umeri braţele scurte, după care se răsuci în călcîie şi porni de-a dreptul la Iosif, pe care-l salută cu aceste vorbe:

— Adîncul meu respect, ţie „Gură a casei“!

— Ei, Dudu, îi răspunse Iosif, chiar vii la mine să-mi prezinţi preţiosul tău respect? Cum se face? Pînă mai ieri parcă nici nu voiai să mănînci cu mine şi dădeai a înţelege, cu vorba şi fapta, că nu-mi erai grozav de binevoitor?

— Binevoitor? îl întrebă soţul Ţezetei, dîndu-şi capul pe spate, ca să privească în sus. Am fost mai binevoitor faţă de tine decît mulţi care s-au prefăcut de-a lungul acestor şapte ani că ţi-ar fi binevoitori, însă eu nu m-am dat, aşa, pe faţă. De felul meu, sînt un bărbat rece şi prevăzător, care nu-şi anină bunăvoinţa şi devotamentul de gîtul primului venit, pentru ochii lui frumoşi, ci se stăpîneşte iscoditor şi lasă încrederea să i se pîrguiască şi şapte ani. Dar o dată pîrguită, poţi să te sprijini pe credinţa mea, iar cel încercat, s-o încerce.

— Prea bine, i-o întoarse Iosif. Sînt bucuros că ţi-am cîştigat simpatia, fără să fi cheltuit mare lucru pentru asta.

— Cu sau fără cheltuială, îi replică mărunţelul, cu o supărare stăpînită, fapt este că, de acum înainte, poţi să te sprijini pe toată rîvna mea de a te sluji, care se adresează, în primul rînd, zeilor ce-ţi ţin vădit partea. Sînt un om cucernic, plin de cuviinţă faţă de hotărîrile zeilor şi care preţuieşte virtutea unui om după norocul lui. Hatîrul zeilor este convingător. Cine oare ar putea fi

atît de îndărătnic, încît să-i înfrunte mult timp cu propriul punct de vedere? Dudu nu-i atît de prost şi de încăpăţînat, şi de aceea am ajuns al tău, cu trup şi suflet.

— Aflu asta cu plăcere, îi spuse Iosif, şi te felicit pentru înţelepciunea ta faţă de zei. Dar acum putem, fără îndoială, să ne despărţim, căci treburile ne cheamă.

— Îmi pare, stărui Dudu, că tînărul domn vechil nu preţuieşte la justa valoare şi însemnătate mărturisirea pe care i-am făcut-o şi care echivalează cu o ofertă. Altfel n-ai fi atît de grăbit să te întorci la treburile tale, înainte să fi pătruns bineînţelesul şi însemnătatea propunerii mele şi să te fi informat complet asupra foloaselor ce ţi le hărăzeşte. Poţi avea încredere în mine şi-mi poţi folosi devotamentul şi iscusinţa în toate privinţele: adică în treburile casei, deci şi în legătură cu persoana şi fericirea ta, şi te poţi bizui, de asemenea, pe experienţa temeinică a lui Dudu, omul de lume, dibaci să se strecoare pe căi lăturalnice, deprins cu toate şireteniile pîndei şi al iscodirii ascunse, ale transmiterii de mesaje, colportării de zvonuri şi informării mai de soi, fără a mai pomeni de discreţia sa, rafinată şi inviolabilă cum nu se mai află. Nădăjduiesc că acum ochii au început să ţi se deschidă asupra însemnătăţii ofertei mele.

— Pentru asta n-au fost niciodată orbi, îl încredinţă Iosif. Te înşeli foarte mult dacă-ţi închipui că n-aş preţui cum se cuvine prietenia ta.

— Cuvintele tale mă mulţumesc, îi spuse piticul, dar mai puţin tonul cu care le rosteşti. Dacă urechea nu mă înşală, se mai vădeşte în ele o oarecare rigiditate şi o reţinere din vremi de mult trecute, şi care n-ar mai trebui să se ridice între tine şi mine, căci, în ceea ce mă priveşte, le-am lepădat cu totul din suflet. Venind, însă, de la tine, o asemenea atitudine s-ar cuveni să mă îndurereze, ca o nedreptate jignitoare, deoarece ai avut şi tu destulă vreme ca încrederea ta în mine să se pîrguiască, acelaşi răstimp în care s-a întărit şi a mea, adică şapte ani. Încredere pentru încredere. Dar văd, că mă sileşti să mai fac un pas şi să-ţi arăt şi mai multă încredere încă, pentru ca astfel şi tu, să-mi acorzi, fără o reţinere rece, încrederea ta. Află, deci, Usarsif, îi spuse el scoborînd glasul, că hotărîrea mea, de a te iubi şi de a intra în slujba ta cu întreaga mea persoană, nu izvorăşte numai din frica mea de zei. A mai tras la cîntar şi, dacă o mărturisesc, apoi să spun drept, în mod hotărîtor, dorinţa şi indicaţia unei persoane pămîntene, deşi foarte apropiată de zei...

Şi Dudu clipi mărunt din ochi.

— De cine-i vorba? îl întrebă Iosif, nemaiputîndu-se stăpîni.

— Mai întrebi? i-o întoarse Dudu. Bine, fie! însă prin răspunsul meu îţi voi da cea mai adîncă dovadă de încredere, la care tu să răspunzi la fel!

Se înălţă în vîrful picioarelor, duse mînuţa la gură şi-i şopti:

— Stăpîna.

— Stăpîna?! i-o întoarse Iosif prea repede, tot în şoaptă, şi se aplecă spre Dudu, care se înălţa către el.

Din nefericire aşa a fost: piticul se pricepuse să rostească cuvîntul în stare să dezlănţuie în sufletul tînărului o curiozitate înfrigurată. Căci inima lui Iosif, pe care Iacob, acolo, acasă la el, o socotea de mult adăpostită în moarte, dar care continua să bată, aici, în ţara Egiptului, expusă întîmplărilor vieţii, i se opri în piept — şi o clipă încremeni, uitînd parcă de sine, pentru ca, apoi,

potrivit unei străvechi deprinderi a inimii, să pornească a bate cu atît mai iute, ca să recîştige timpul pierdut.

Dealtfel, Iosif îşi reveni repede şi-i porunci:

— Ia-ţi mîna de la gură! Poţi vorbi încet, fără să-ţi faci mîna căuş la gură!

Spusese asta ca nimeni să nu vadă că avea taine cu piticul-soţ — cu toate că era dispus, dealtfel, să le aibă, neputînd însă suferi gestul ce vădea caracterul secret al convorbirii.

Dudu se supuse şi, în continuare, adeveri:

— A fost Mut, doamna noastră, prima şi dreapta. M-a chemat să mă înfăţişez la ea în legătură cu tine, şi mi-a spus: Domnule supraveghetor — (iartă-mă, deoarece, de fapt, tu eşti vechilul şi supraveghetorul, de cînd Mont-kav s-a prefăcut în zeu, şi ocupi camera deosebită a încrederii, pe cînd eu sînt supraveghetor doar într-un sens mai restrîns, dar onorabil. Oricum este felul ei şi o frumoasă măgulire din partea stăpînei, spunîndu-mi astfel). Domnule supraveghetor, mi-a zis ea, pentru a ne întoarce la tînărul Usarsif, noul administrator al casei, despre care am mai schimbat cîteodată gîndurile noastre, îmi pare că a sosit clipa să vă despărţiţi de asprimea bărbătească şi de aşteptarea iscoditoare, pe care le-aţi arătat vreo cîţiva ani, cam şapte, cred, şi să vă consacraţi slujirii sale, aşa cum aţi dorit-o în inima voastră de multă vreme. Am cumpănit atent îndoielile pe care aţi crezut de cuviinţă să mi le aduceţi din cînd în cînd la cunoştinţă în legătură cu fulgerătoarea sa înălţare în casa noastră, acum însă le-am respins pentru totdeauna, din pricina virtuţii sale vădite, şi aceasta cu atît mai bucuros şi mai uşor, cu cît înşivă mi-aţi împărtăşit întîmpinările dumneavoastră tot mai şovăielnic şi mai molatic, fără a putea sau a vrea să-mi ascundeţi că, şi în inima dumneavoastră, începuse de mult să încolţească dragostea pentru el. Aşa că, nici dumneavoastră nu se mai cuvine — o vreau eu — să vă mai reţineţi în privinţa lui, ci trebuie să-l slujiţi cu o inimă binevoitoare şi devotată, căci asta este o chestie ce-mi stă la inimă, mie însămi, stăpîna. Căci se cade să ţiu din inimă, ca la puţine altele, să-i văd pe cei mai buni slujitori ai casei binevoitori unii faţă de alţii şi uniţi printr-o alianţă, spre binele ei. O astfel de alianţă, Dudu, trebuie să încheiaţi dumneavoastră cu tînărul vechil şi, ca bărbat cunoscător al vieţii, să-i fiţi pentru tinereţea lui, ajutor, sfetnic, sol şi călăuză — din inimă ţin la asta. Căci el este într-adevăr înţelept, iar zeii îi dau, de obicei, noroc în ce întreprinde; totuşi, în anumite privinţe, tinereţea sa îi este, oricum, o piedică şi o primejdie. Dar vorbind întîi de primejdie, tinereţea sa vine mînă în mînă cu o deosebită frumuseţe, ce stă atît în proporţiile sale armonioase, cît şi în ochii săi plini de necunoscut şi în gura sa desăvîrşit împlinită, încît ai putea trece şapte munţi fără să întîlneşti flăcău mai arătos. Ce vă poruncesc este să-l apăraţi cu propriul trup de curiozităţile supărătoare şi să-i daţi, la nevoie, cînd iese în oraş, o escortă de arcaşi, pentru apărarea lui de primejdie, care să răspundă cu o ploaie de săgeţi la orice aruncare de proiectile insistente de pe acoperişuri şi ziduri. Şi acum, ca să vorbim de piedică, se pare că tinereţea lui îl mai face, în unele privinţe, prea sfios şi şovăitor, aşa că voi întregi poruncile mele şi ca să vă străduiţi să-l ajutaţi să-şi depăşească această lipsă de îndrăzneală. De pildă, cutează foarte rar, sau aproape niciodată, să vină înaintea mea, stăpîna, pentru a discuta împreună despre afacerile curente şi pendinte ale casei. Mă lipsesc cu neplăcere de asta, deoarece eu nu sînt nicidecum ca Petepre, soţul meu, care, din principiu, nu se ocupă de nimic, ci particip cu foarte mare plăcere, ca stăpână, la treburile economice şi mi-a părut foarte rău că Mont-kav, vechilul devenit zeu, dintr-un fals respect, ori din spirit de dominaţie, m-a ţinut cu desăvîrşire în afara acestor lucruri. În acest punct, mi-am făgăduit mie însămi cîteva avantaje din schimbarea

titularului, dar, pînă acum, această nădejde a mea a fost înşelată, astfel încît vă poruncesc, prietene, să fiţi mijlocitorul delicat între mine şi tînărul vechil, şi să-l hotărîţi să-şi biruie tinereasca sfială şi să mi se înfăţişeze mai des, pentru a vorbi de una sau alta. Şi poţi considera asta de-a dreptul ca scopul principal şi obiectul alianţei pe care trebuie s-o închei cu el, aşa cum, şi eu, Mut-em-enet, închei acum una la fel cu tine. Căci te leg astfel cu jurămînt de credinţă de dragul lui, ceea ce s-ar putea numi o alianţă în trei, între tine, mine şi el.“ — Acestea, încheie Dudu, sînt vorbele stăpînei, tinere vechil; spunîndu-ţi-le întocmai, ţi-am arătat cea mai gingaşă încredere, ca şi tu să mi-o întorci la fel. Căci acum vei înţelege, fără îndoială, mai bine importanţa ofertei mele, prin care intru orbeşte în serviciul tău şi sînt gata să bat pentru tine toate felurile de căi tainice, de colo-colo, de dragul întreitei noastre alianţe.

— Bine, răspunse Iosif cu jumătate de glas, silindu-se să pară liniştit. Mai-mare al besactelelor cu giuvaeruri, te-am ascultat din respect pentru stăpîna ce vorbea prin gura ta, cel puţin aşa vreau s-o cred, dar şi din consideraţie pentru bărbatul de lume încercat ce eşti, faţă de care nu mi s-ar cădea să rămîn mai prejos, în ce priveşte dibăcia sau calmul. Vezi bine, nu prea cred în gîndul tău de a-mi fi, de acum încolo, credincios şi devotat — căci astea îmi fac impresia unor politeţi mondene, spun drept, a unor minciuni viclene, n-o să mi-o iei în nume de rău. Dealtfel, prietene, nici dragostea ce ţi-o port nu-i din cale afară de mare, dar se potriveşte numai bine cu entuziasmul pe care mi-l trezeşte persoana dumitale, care, pot spune, îmi este mai curînd nesuferită. Dar vreau să-ţi dovedesc că nu sînt mai puţin om de lume şi stăpîn pe sentimentele mele ca dumneata şi în stare să nu ţin seama de ele, dacă judecata rece mi-o cere. Un bărbat ca mine nu poate umbla mereu pe drumul drept; nu trebuie să se teamă să calce, din cînd în cînd, şi pe căi lăturalnice şi întortocheate. Iar un astfel de om nu poate avea de prieteni numai oameni oneşti, ci trebuie să ştie folosi, cu o lumească răceală, şi iscoade şi ciripitori pricepuţi. Iată de ce nu-mi îngădui să-ţi resping propunerea, meştere Dudu, şi primesc cu plăcere ofertele dumitale de serviciu. De vreo alianţă, să nu vorbim; cuvîntul acesta, între dumneata şi mine, nu-mi place, chiar dacă la aşa ceva ar fi să ia parte şi stăpîna. Cît despre ce ai avea să-mi şopteşti în legătură cu casa ori oraşul, dă-i drumul, voi încerca să le folosesc.

— Dacă te încrezi în lealitatea mea, îi răspunse pocitania, puţin îmi pasă că o socoţi întemeiată pe calcule lumeşti sau din inimă. N-am nevoie de dragostea altora, fiindcă o am acasă la mine, mulţumită Ţezetei, soţia mea, şi copiilor mei atît de izbutiţi Ezezi şi Ebebi. Dar neasemuita noastră stăpînă mi-a poruncit să pun la inimă alianţa cu tine, şi să fiu ajutorul, sfetnicul, solul şi călăuza tinereţii tale, — iar cît mă priveşte, mă voi mulţumi să fiu ajutorul, sfetnicul, solul şi călăuza tinereţii tale — şi voi fi împăcat dacă, într-adevăr, te vei sprijini pe mine, fie că o vei face din inimă sau din înţelepciune lumească. Nu uita, însă, ceea ce ţi-am şoptit, în legătură cu dorinţa stăpînei de a cunoaşte mai bine treburile casei decît pe vremea lui Mont-kav şi ca tu să vorbeşti cît mai des cu ea. Ai cumva să-mi mai dai vreo solie, pe drumul meu înapoi?

— Nu, după cîte îmi dau acum seama, i-o întoarse Iosif. Să-ţi fie de ajuns, deocamdată, că mi-ai adus solia ce ţi-a fost încredinţată şi lasă-mă pe mine s-o cumpănesc.

— Fie cum vrei, îi spuse piticul. Dar mai pot întregi ciripeala mea loială. Căci stăpîna a scăpat o vorbă în treacăt, că azi, în amurg, ar vrea să facă mişcare prin grădină, pentru liniştirea sufletului ei frumos, şi să urce dîmbul, ca acolo, în chioşcul izolat, să dea întîlnire gîndurilor sale. De ar ţine careva să-i vorbească, să-i supună vreo cerere sau să-i dea vreo ştire, apoi să folosească această neobişnuită mărinimie şi să se înfăţişeze deasemenea în chioşc, spre a fi primit în audienţă.

Aici, domnul Dudu minţea de stingea. Stăpîna nu spusese nimic asemănător. Dar el voia, dacă Iosif s-ar fi prins, să ducă minciuna mai departe, poftind-o pe Mut, din partea tînărului, să vină ca din întîmplare în chioşc, punînd astfel la cale o întîlnire tainică. Şi nici nu renunţă la intenţia sa, măcar că ispititul nu se prea lăsa prins.

Într-adevăr, Iosif răspunse şoaptelor celuilalt destul de rece şi, fără să-i spună mai marelui peste giuvaeruri limpede ce avea de gînd să facă, îi întoarse spatele. Totuşi, inima-i bătea, chiar dacă nu atît de grabnic ca adineauri (fiindcă, între timp recîştigase de mult clipa pierdută), dar, oricum, îi bătea foarte tare, iar povestirea nu vrea şi nici nu poate tăinui sau tăgădui că simţise o bucurie, vecină cu încîntarea, cînd află ce i se spusese despre stăpînă, precum şi ce era liber să întreprindă la ora apusului. Ne putem închipui cît de poruncitor era glasul din pieptul său, care îl sfătuia să nu se înfăţişeze la întîlnire; şi nimeni, desigur, nu se va mira, cînd vom spune că, în aceeaşi clipă, acest murmur se înălţă şi din afara lui, chiar lîngă el, ca un binecunoscut ţîrîit de greier. Căci, pe cînd se îndrepta spre casă, după convorbirea avută cu Dudu, pentru a-şi aduna gîndurile în camera deosebită a încrederii, se strecură odată cu el în încăpere Se'enş-Ven-nofre şi aşa mai departe, adică micul Iubit-de-zeu Şepzez-Bez, mătrăguna în haine de gală mototolite, şi îi şoptea, ridicînd capul spre el:

— Să nu faci, Usarsif, ce te-a sfătuit cumătrul răutăcios, să nu faci asta niciodată, în vecii vecilor!

— Ei, cum de eşti aici, micul meu prieten? îl întrebă Iosif, cam stînjenit.

Apoi îl iscodi să-i spună prin ce colţ şi-n ce ungher se mai ascunsese, pentru a putea pretinde că ştia ce-l sfătuise Dudu.

— Nicăieri nu m-am ascuns, i-o întoarse omuleţul. Dar ochii mei pătrunzători de pitic au văzut de departe cum nu i-ai îngăduit celuilalt să-şi ţină mîna făcută căuş la gură, dar abia după ce tu însuţi te aplecaseşi grăbit, să-i afli tainele. Atunci, mica înţelepciune a ghicit despre cine ţi-a vorbit.

— Eşti dat naibii, într-adevăr! îi răspunse Iosif. Şi acum te-ai furişat de bună seamă aici ca să mă feliciţi pentru o atît de fericită întorsătură, că însăşi stăpîna mi l-a trimis pe duşmanul ce de atîta amar de vreme n-a contenit să mă ponegrească înaintea sa, cu comunicarea limpede că, în sfîrşit, am aflat har în ochii ei şi că ar dori să vorbească cu mine de treburile casei? Mărturiseşte că asta este o schimbare minunată, şi bucură-te laolaltă cu mine, că mă pot înfăţişa azi, la apusul soarelui, în audienţă, în chioşcul din grădină, căci eu mă bucur grozav de asta. Dealtminteri, nu spun că chiar am de gînd să mă înfăţişez — ei, pînă să mă hotărăsc, mai va! Totuşi, faptul că depinde de mine şi am de ales dacă să mă duc sau nu, mă bucură nemaipomenit, şi pentru lucrul ăsta, tu eşti dator, degeţele, să mă feliciţi.

— Ah, Usarsif, suspină prichindelul, dacă ai vrea să nu te duci, n-ai fi într-atît de mulţumit că eşti liber să alegi, iar bucuria ta este, pentru mica înţelepciune, dovada că eşti mai curînd înclinat să te duci la întîlnire. Oare pentru asta să te felicite piticul?

— Astea-s palavre mărunţele, îl certă Iosif, şi ţîrîieli zadarnice, cu care mă tratezi. Cum, nu vrei să-i îngădui unui fiu al omului să se bucure de libera sa voinţă, mai ales într-o treabă în care nu şi-ar fi închipuit niciodată că îi va fi dat să se bucure de ea? Aminteşte-ţi, împreună cu mine, întoarce-te în trecut, pînă la ziua şi-n ceasul cînd stăpînul m-a cumpărat prin cel răposat între zei,

iar acesta, prin mijlocirea scribului Ha'ma't, de la tatăl meu, ce m-a scos din fîntînă, bătrînul midianit, şi cînd, după aceea am rămas numai noi, singuri, în curte: eu, tu şi maimuţa ta, îţi mai aduci aminte? Atunci ai strigat la mine, zăpăcitul: „Aruncă-te cu faţa la pămînt!“ căci tocmai trecea, purtată pe umerii mîncătorilor de gumă, mîndră şi atotputernică, şezînd în lectica-i înaltă, străina, stăpîna casei care mă cumpărase, iar braţul ei de crin îi atîrna afară, cum am văzut printre degetele răşchirate. M-a privit oarbă de dispreţ, ca pe un lucru, iar copilandrul a înălţat către ea, ca spre o zeiţă, ochii orbiţi de veneraţie. Apoi, Dumnezeu a vrut şi a pus la cale să cresc în această casă, ca lîngă un izvor, timp de şapte ani şi m-am ridicat deasupra tuturor slujitorilor, pînă în ziua cînd l-am moştenit pe bolnavul de rinichi şi am ajuns în frunte. Şi astfel Domnul, Dumnezeul meu, s-a preaslăvit în mine. O singură posomorîre îmi întuneca discul solar al fericirii, în bronzul lui nu era decît o zgură: stăpîna mi-era potrivnică, împreună cu cinstitul Beknehons, omul lui Amon, şi cu Dudu, soţul-pocitanie, iar eu eram bucuros chiar şi cînd ea îmi arunca priviri încruntate — tot era mai bine decît nimic. Acum, însă, uite-te şi tu: oare nu-i desăvîrşirea norocului meu şi nu-i abia acum limpezit de orice zgură, de vreme ce ei i s-au luminat privirile către mine şi-mi vesteşte proaspăta-i bunăvoinţă, precum şi dorinţa ei de a sta de vorbă cu mine, într-o audienţă deosebită, despre treburile casei? Cine ar fi crezut, în ceasul cînd tu i-ai şoptit copilandrului: „Aruncă-te cu faţa la pămînt!“ că va sosi o zi în care el va avea deplina libertate de a se înfăţişa sau nu în audienţă? Fie-mi iertat, prietene, că mă bucur de asta.

— Vai, Usarsif, bucură-te cît pofteşti, după ce te vei fi hotărît să nu te duci la această întîlnire — nu înainte!

— Orice spusă a ta o începi cu un „Vai!“, piticuţule, în loc s-o începi cu un „Oh!“, care să vădească marea bucurie uluită. Ce te-a apucat să storci din toate mereu tristeţe, să umbli după gînduri năstruşnice şi să-ţi născoceşti îngrijorări? Ţi-o spun doar, că înclin mai curînd să nu mă duc la chioşc. Totuşi treaba se cere cumpănită. Căci, la urma urmelor, stăpîna este aceea care mi-a trimis vorbă — s-ar şi putea spune: în primul rînd, ea, atît de însemnat este acest punct. Un bărbat ca mine se cade să vădească şi înţelepciune, să-şi cunoască interesul şi să nu şovăie meschin de a folosi prilejul ce i se prezintă, să ajungă mai puternic. Gîndeşte-te bine ce sprijin de preţ ar găsi starea mea în casă într-o alianţă cu stăpîna şi o legătură strînsă cu ea! Şi apoi: spune-mi cine sînt eu, să judec dorinţa şi porunca stăpînei cu un da ori un ba, şi să mă ridic împotriva ei cu hotărîrea mea? Sînt, e drept, mai-mare peste toate ale casei, dar aparţin casei, sînt cumpărat de ea şi sluga ei. Aici, ea este prima şi dreapta, e doamna casei, iar eu îi datoresc ascultare. Nu-i nimeni, între vii şi morţi, care m-ar putea osîndi că mă supun orbeşte, ca o slugă credincioasă, poruncii sale, ba, mai curînd morţii şi viii m-ar osîndi, de m-aş purta altfel. Căci, ar fi vădit că am ajuns prea curînd în frunte, dacă n-aş fi în stare nici măcar de supunere. De aceea încep să mă întreb, dacă nu aveai dreptate, micul meu Bez, să-mi judeci cu asprime bucuria de a fi liber în alegerea mea. Căci poate nu sînt liber deloc şi trebuie negreşit să mă înfăţişez la întîlnire?

— Vai, Usarsif, fîşîi încet glăsciorul, cum ai vrea să nu mă tot vait, cînd te aud spunînd numai fleacuri! Erai bun, frumos şi cuminte cînd ai venit la noi, ca a şaptea marfă, iar eu am stăruit să fii cumpărat, în pofida răutăciosului cumătru, fiindcă mica înţelepciune, netulburată, şi-a dat seama dintr-o ochire de cît preţuieşti şi că eşti binecuvîntat. Mai eşti şi acum frumos, şi de fapt, bun, cît despre cuminţenie, însă, să nu mai vorbim. Nu este oare jalnic să te asculte cineva azi, cînd gîndeşte cum erai înainte? Ai fost cuminte pînă astăzi, adevărată cuminţenie fără greş, iar gîndurile tale se mişcau libere, de-a dreptul voioase, cu capul sus, numai în slujba spiritului tău. A fost, însă,

deajuns, ca suflul taurului de foc, de care piciul se înspăimîntă mai tare decît de orice pe lume, să-ţi atingă obrajii, şi iată-te, dintr-o dată, prost, zeul aibă milă de tine, prost ca un măgar, încît te-aş hăitui, ciomăgindu-te, jur împrejurul oraşului, iar gîndurile tale umblă în patru labe, cu limba scoasă şi nu mai sînt decît în slujba pornirii necurate. Vai, vai, ce ruşine! Treierat de pleavă, şmecherii şi concluzii false, numai de astea se ţin gîndurile tale înjosite, doar ca să-ţi înşele spiritul, ajuns sluga patimii. Ba, ai mai vrea să-l înşeli şi pe prichindel, măgulindu-l cu o jalnică viclenie, lăudîndu-l că ţi-a criticat bucuria de a crede că ai libertatea alegerii, cînd, de fapt, nu o ai, — ca şi cum nu tocmai din asta abia îţi începea bucuria! Vai, ce ruşine cumplită şi ce mizerie!

Şi Iubitul-de-zeu izbucni în lacrimi, înfundîndu-şi chipul zbîrcit în mînuţe.

— Ei, hai, omuleţ văicăreţ, ei hai, ei lasă, spuse Iosif tulburat. Potoleşte-te şi nu mai plînge! Este jalnic pentru un om să te vadă atît de deznădăjduit, doar din pricina unor încheieri oarecum greşite, care îmi vor fi scăpat cumva în cele spuse! Ţie îţi vine uşor să judeci mereu cum se cuvine şi să gîndeşti potrivit înţelepciunii; dar mai trebuie să fii şi bun şi îngăduitor şi să nu-ţi mai fie chiar atît de jalnic ruşine cu unul supus greşelii şi care se mai întîmplă s-o ia razna.

— Iată că ţi se vădeşte iarăşi bunătatea, îi răspunse micuţul, printre suspine, şi-şi zvîntă ochii cu pînza subţire şi mototolită de in a veşmîntului sărbătoresc, căci ţi-e milă de lacrimile mele de pitic. Vai, dragul meu, de tine însuţi să-ţi fie milă şi să te agăţi cu toate puterile tale de înţelepciune, să nu-ţi scape cumva în clipa în care vei avea cel mai mult nevoie de ea. Am văzut de la început că această clipă se apropie, măcar că tu n-ai vrut să mă înţelegi şi ai făcut pe prostul în faţa şoaptelor mele neliniştite — am văzut-o venind şi mi-am dat seama, că din ponegrirele ticălosului cumătru în faţa lui Mut, a stăpînei, pot creşte rele mult mai cumplite decît răul şi primejdii mai cumplite decît primejdia! Căci a gîndit să facă rău, dar l-a făcut cît nu gîndise şi i-a deschis sărmanei ochii în chip nenorocit să te vadă, frumosul şi bunul meu! Te vei încăpăţîna, oare, să-ţi închizi pe ai tăi în faţa gropii mai adinei, de data asta, decît prima, în care te-au prăvălit fraţii tăi pizmaşi, după ce ţi-au sfîşiat cununa şi vălul, cum mi-ai povestit adesea? Nici un ismaelit din Midian nu te va scoate din groapa pe care scîrbosul soţ al Ţezetei ţi-a săpat-o, deschizând stăpînii ochii, să te vadă. Acum, ea însăşi, sfînta, îţi aruncă ocheade şi tu îi răspunzi, dar tocmai în acest înfricoşător joc de ocheade se află taurul de foc care pustieşte cîmpia şi, după el, nu mai rămîne decît cenuşă şi întuneric!

— Eşti prăpăstios din fire, biet omuleţ, îi replică Iosif, şi-ţi chinui sufleţelul cu arătări de pitic! Ci spune-mi odată, cam ce fel de slăbiciuni bănuieşti tu că ar avea stăpîna, numai fiindcă şi-a dat seama de existenţa mea? Cînd eram flăcăiaş, îmi închipuiam că oricine mă vedea trebuia pe loc să mă iubească mai mult decît pe sine însuşi — iată cît am fost de tontălău. Asta m-a băgat în groapă, dar am ieşit şi din groapă şi din neghiobie. Mi se pare, însă, că te-ai molipsit de ea, în legătură cu mine, şi de aceea vezi pretutindeni slăbiciuni. Află că stăpîna nu mi-a aruncat niciodată decît priviri aspre, iar ale mele au fost întotdeauna pline de veneraţie. Dacă îmi cere să-i dau socoteală de treburile casei şi vrea să mă cerceteze ce ştiu — să tălmăcesc asta luîndu-mă după îngîmfarea ta în legătură cu mine? Gîndurile nu-ţi sînt, dealtfel, prea măgulitoare pentru mine, căci tu îţi închipui, fără îndoială, că n-am decît să întind degetul meu cel mic stăpînei, ca să fiu numaidecît pierdut. Cît mă priveşte, însă, nu sînt atît de fricos şi nu cred să ajung prea curînd un copil al gropii. Dacă aş avea însă poftă să mă pun cu taurul tău de foc, îţi închipui oare că aş fi chiar atît de lipsit de puteri, încît să nu-l pot întîmpina şi apuca de coarne? Mă crezi, în adevăr, foarte slab. Hai, du-te mai bine şi dănţuieşte în faţa femeilor, spune-le glume şi liniştеşte-te! Cred că nu

mă voi înfăţişa în chioşc, pentru audienţă. Dar acum trebuie să chibzuiesc singur, ca un om copt la minte, la aceste lucruri, spre a găsi o împăcare: cum îmbin cele două înţelepciuni şi anume nici să nu-mi jignesc stăpîna, dar nici să nu săvîrşesc o necredinţă blestemată faţă de cei vii, nici faţă de cei morţi, şi nici faţă de... Dar asta tu nu o înţelegi, piciule, căci pentru copiii ţării tale, cel de al treilea este cuprins în al doilea. Morţii voştri sînt zei, iar zeii voştri sînt morţi şi voi nu ştiţi ce este Dumnezeul viu.

Astea i le spuse Iosif, foarte încrezător, piticului. Dar, oare, nu ştia că el însuşi era mort şi prefăcut în zeu, Usarsif, răposatul Iosif? însă la drept vorbind, tocmai pentru a putea chibzui la asta, voia să fie singur şi netulburat — da, la asta şi la rigiditatea divină, strîns legată, prin idee, de moarte, pregătită pentru femeia vulturului.

În strînsoarea șarpelui

Cît de neînsemnată este, comparată cu adîncimea timpurilor lumii, scurta privire în trecut asupra propriei noastre vieţi! Şi, totuşi, ochiul nostru, învăţat să vadă cele specific-personale şi intime, se pierde la fel de visător, plutind în vag, în originile şi depărtările vieţii noastre, cum, ţintind spre obiective mai măreţe, se pierde în cele ale vieţii omenirii — emoţionat de constatarea unei unităţi, ce se repetă în aceasta. La fel de puţin ca omul însăşi, putem răzbi pînă la începutul propriilor noastre zile, la naşterea noastră şi, cu atît mai puţin, încă mai în urmă; ea zace în bezna anterioară primelor zori ale conştiinţei şi ale amintirii — atît în scurta privire înapoi asupra vieţii omului, cît şi în cea lungă asupra vieţii omenirii. Însă chiar de la începutul activităţii noastre spirituale, îndată ce am pătruns în viaţa civilizată, cum a făcut-o, la vremea ei, omenirea, dînd formă primului nostru aport gingaş la civilizaţie şi dăruindu-l, aflăm un interes şi o preferinţă care ne îngăduiesc să simţim acea unitate — că este mereu acelaşi lucru — şi să constatăm, spre bucuroasa noastră mirare: Este ideea bîntuirii, a invaziei unor forţe bete, distrugătoare şi nimicitoare într-o viaţă organizată şi juruită, cu toate speranţele sale, demnităţii şi limitatei fericiri a organizării. Cîntul despre pacea cucerită, aparent sigură, şi acela despre viaţa ce mătură rîzînd din calea ei cucernica înjghebare, cîntul despre măiestrie şi înfrîngere, despre venirea Dumnezeului străin, a fost la început, după cum a fost la mijloc. Iar într-o epocă tîrzie a vieţii, care se întoarce cu dragoste către zorii proaspeţi ai omenirii, ne simţim îmbiaţi la aceeaşi veche participare, drept mărturie a unităţii.

Căci şi Mut-em-enet, soţia lui Putifar, cu glasul iubit de cei ce o auzeau cîntînd, chiar şi această făptură timpurie şi atît de îndepărtată, pe care duhul binevoitor al povestirii ne îngăduie cu bunăvoinţă s-o vedem de aproape, a fost o făptură bîntuită şi subjugată, o jertfă menadică a zeului străin, deoarece puterile subpămîntene, de care, din neştiinţă, a crezut că-şi poate rîde, au izbutit să răstoarne înjghebarea artificială a vieţii ei — căci ele, doar, erau cele ce-şi puteau rîde de toate consolările şi supraconsolările. Îi dăduse bătrînului Hui mîna să pretindă ca Mut să nu fie o gîscă şi nici pasărea gliei negre, grea de apă, care, după ce a fost călcată şi fecundată de lebădoi, se refugiază gîgîind în adîncurile jilave, ci neprihănita preoteasă a Lunii, ceea ce nu ar fi mai puţin feminin.

El însuşi trăise în frăţeştile bezne mocirloase şi dintr-un stîngaci scrupul de conştiinţă,

presimţind înnoirea lumii, îşi mutilase fiul neîntrebat, făcînd din el un curtean al luminii, golindu-l să fie un zero uman, şi l-a dat astfel de domn şi stăpîn unei femei ce purta numele mumei străbune: acum nu aveau decît să se descurce, cum să-şi susţină, cu gingaşe menajamente, unul altuia, demnitatea. Este inutil să tăgăduim că demnitatea omului se realizează în variantele sexuale, masculin şi feminin, încît cel care nu o exprimă nici pe una, se află, prin chiar acest fapt, în afară de umanitate, şi, în cazul acesta, de unde demnitate umană? Încercările de a o sprijini sînt desigur foarte respectabile, fiind de esenţă spirituală şi, prin urmare — s-o admitem întru cinstirea omului —, este vorba, totuşi şi neîndoielnic, de ceva eminamente uman. Adevărul, însă, oricît de amar ar fi, ne impune mărturisirea că tot ce este spiritual-intelectual nu se impune decît greu, cu dificultăţi şi prea rar durabil, elementului etern-natural. Cît de puţin preţuiesc echivalentele onorifice, înscăunate de datini şi convenţii sociale, în faţa adîncii, întunecatei şi tăcutei conştiinţe a cărnii, cît de anevoios se lasă aceasta înşelată de spirit şi gîndire, am putut afla dealtfel, chiar la începuturile acestei povestiri, în legătură cu tulburarea Rahilei. Mut, însă, sora ei princiară de aici, de jos, se situa, prin căsnicia ei cu şambelanul Soarelui, la fel de în afara umanităţii feminine, cum el era în afara umanităţii bărbăteşti; în cadrul sexului ei, Mut ducea o existenţă deopotrivă de goală şi de lipsită de demnitatea cărnii, cum o ducea Petepre în cadrul sexului său; iar onoarea divină, cu care gîndea să compenseze şi să supracompenseze conştiinţa obscură a acestei situaţii, era o plăsmuire la fel de fragilă a gîndirii, ca satisfacţiile şi suprasatisfacţiile pe care grăsunul ei soţ şi le cucerea, grozăvindu-se ca îmblînzitor de armăsari şi vînător de hipopotami, cu un curaj pe care Iosif ştiuse să i-l prezinte, printr-o abilă linguşire, ca specific virilităţii, deşi se simţea că acest curaj este intenţionat, făcut, iar, în fond, în pustie sau în smîrcurile Nilului, lui Petepre îi era mereu dor de calmul bibliotecii sale — de cele spirituale în puritatea lor deci, nu de aplicările lor practice.

Dar aici nu este vorba despre Putifar, ci despre Eni a sa, femeia zeului, şi despre alternativa constrîngătoare dintre cinstea spiritului şi cinstea cărnii, în care ea se simţea cu îngrijorare prinsă. Doi ochi negri de origine îndepărtată, ochii unei gingaşe, iubită cu prea mare înflăcărare, o fermecaseră şi emoţia ei în faţa lor nu era, de fapt, decît spaima, izbucnită în ultima sau penultima clipă, să-şi mai salveze, ori mai curând să-şi dobîndească, cinstea cărnii ei, purtarea ei omenească de femeie, ceea ce însemna însă jertfirea onoarei sale spirituale şi divine, renunţarea ia toate gîndurile înalte, pe care îşi întemeiase atîta vreme propria-i existenţă.

Să ne oprim totuşi aici şi să chibzuim bine chestiunea! S-o chibzuim împreună cu ea, care se gîndea la asta zi şi noapte, cu chin şi voluptate tot mai mare! Să fi fost reală alternativa constrîngătoare, şi dezonorează sau profanează vreodată jertfa? Aceasta era întrebarea. Este închinarea tot una cu castitatea? Da şi nu; căci în starea nupţială, anumite contradicţii se anulează între ele, şi, vălul, acest atribut al zeiţei, este totodată, simbolul castităţii şi al jertfirii ei, semnul distinctiv al călugăriţei, dar şi al prostituatei. Vremea aceea şi spiritul templelor sale au cunoscut femeia închinată şi neprihănită, denumită *kedeşa*, care era o „seducătoare“, adică o tîrfă de stradă. Vălul le aparţinea lor şi aceste *kadiştu* erau „fără pată“, cum este animalul a cărui neprihănire îl meneşte să fie jertfit zeului în timpul prăznuirii închinată? Se întreabă cui şi pentru ce. Dacă o femeie era închinată zeiţei Iştar, atunci castitatea nu însemna decît o treaptă a jertfirii şi un văl sortit să fie sfîşiat.

Am gîndit aici împreună cu gîndurile îndrăgostitei ce lupta împotriva dragostei sale şi dacă piticuţul Iubit-de-zeu, atît de străin, de duşman şi de temător faţă de sex, le-ar fi surprins cumva, desigur că ar fi izbucnit în plîns de jalnica viclenie a acestor gînduri, ce slujeau, pofta trupească, nu

spiritul. Putea plînge piticuţul, că el nu era decît un brotac şi un mic nebun dănţuitor, şi habar nu avea de demnitatea omenească. Pentru stăpîna Mut, însă, era vorba despre onoarea cărnii sale, şi astfel era constrînsă la gînduri în care aceasta se împăca, pe cît era cu putinţă, cu onoarea ei divină. Merita deci îngăduinţă şi simpatie, cu toate că gândurile ei erau întrucîtva determinate de scopul ce-l urmărea; căci gîndurile sînt arareori dezinteresate. Dealtfel ale ei nu-i făceau deloc viaţa uşoară, deoarece trezirea sa la feminitate din somnul simţurilor de doamnă şi preoteasă nu se asemăna cu aceea, străveche şi simbolică, a fiicei unui rege, trezită din pacea copilăriei la chinurile şi voluptăţile iubirii, la vederea unui prea frumos principe ceresc. Nu-i fusese hărăzit norocul, fatal dealtminteri, să se îndrăgostească atît de splendid mai presus de rangul ei (în care caz se putea împăca, la urma urmelor, cu prea înalta gelozie şi, pe deasupra, chiar cu preschimbarea ei în vacă), ci a avut nenorocirea să iubească un om de pe o treaptă mult mai joasă decît rangul ei — potrivit concepţiilor sale — şi să înveţe patima de la un sclav, un fiu al nimănui, un om-obiect, cumpărat de casa ei, o slugă asiatică. Mândria de doamnă i-a fost mult mai jignită decît ne-a relatat pînă acum istoria. Aceasta a împiedicat-o multă vreme să-şi mărturisească sieşi sentimentul, iar cînd a făcut-o, în cele din urmă, s-a amestecat, în fericirea pe care o aduce întotdeauna dragostea, un element de înjosire, care reuşeşte, din motive de cea mai mîrşavă cruzime, să stîrnească atît de cumplit dorinţa. Gîndurile adaptate scopului ei, cu care încerca să-şi justifice propria-i umilinţă, erau centrate în jurul ideii că nici chiar kedeşa, nici prostituata templului, nu avea putinţa să-şi aleagă iubitul, ci că aparţinea primului venit, care îi arunca în poală plata datorată zeului. Dar cît de nedreaptă era această judecată şi cît trebuia Mut să forţeze lucrurile, ca să poată socoti rolul ei drept un rol atît de pasiv! Căci doar ea era partea care alegea, cerea, avea iniţiativa, cu toate că alegerea iubirii sale nu-i fusese întru totul spontană, ci orientată de plîngerile lui Dudu — ei îi revenea iniţiativa, ca cea mai în vîrstă şi prin situaţia ei de stăpînă, care, vădea, bineînţeles, în această legătură, îndrăzneala amorului şi provocarea; că atîta ar mai fi lipsit, ca dorinţa şi voinţa dintîi să fi pornit de la sclav şi el să fi fost cel care a înălţat ochii la ea, încît ea să fi fost cea ascultătoare, supusă, iar sentimentul ei doar răspunsul umil dat sentimentului lui! Aşa ceva nu putea fi! În această acţiune, orgoliul ei voia neapărat să-şi aroge aşa-zisul rol bărbătesc — ceea ce, în străfundurile sale, nu-i prea reuşea. Căci oricum voiai să forţezi lucrurile, totuşi el, tînărul argat, era acela care, cu voie şi ştiinţă sau ba, prin puterea propriei sale personalităţi şi vieţi, trezise feminitatea ei din somnul ce o pecetluia şi se făcuse, chiar fără să fi vrut şi să-şi fi dat seama, stăpînul stăpînei, astfel încît gîndurile ei îl slujeau şi nădejdile-i atîrnau de ochii lui, ea temîndu-se ca, nu cumva, el să bage de seamă că ea vrea să-i fie femeie şi tremurînd totodată că Usarsif ar putea, totuşi, să nu răspundă dorinţelor ei de nemărturisit. Era, dacă gîndim bine, o umilinţă cumplit amestecată cu dulceaţă. Ca să fie însă mai puţin umilinţă şi, de asemenea, pentru că patima dragostei, care într-adevăr nu este deloc hotărîtă de valoare şi demnitate, arde întotdeauna să obţină o justă preţuire a valorii şi să se mintă singură, dincolo de orice închipuire, cu privire la demnitatea obiectului ei, Mut căută să-l ridice pe argatul, a cărui stăpînă în dragoste voia să devină, din starea lui de slugă, opunînd, în sinea ei, ţinuta, înţelepciunea şi poziţia lui în casă, originii sale de jos, şi căută chiar, dealtfel la îndemnul lui Dudu, ajutor în religie, apelînd în favoarea înclinaţiei ei, „în robia patimei“ cum ar fi spus Vizirul batjocoritor, împotriva stăpînului ei de pînă atunci, Amon cel sever şi tradiţionalist, la Atum-Re din On, blîndul prieten al expansiunii şi binevoitorul străinilor. În acest fel îi părea că aduce de partea dragostei sale Curtea, ba chiar puterea regală, ceea ce mai avea pentru conştiinţa ei, pornită pe interpretări forţate, avantajul că se apropia, cu aceasta, spiritual de soţul ei, prietenul faraonului, curteanul, reuşind astfel să facă, într-un anumit sens, dintr-însul, pe care dorea tot mai arzător să-l înşele, complicele voluptăţii ei...

Astfel s-a zbătut şi a luptat Mut-em-enet, prinsă, în mrejele poftelor sale, ca în strînsoarea unui şarpe trimis de zei, ce se încolăcea în jurul ei şi-i tăia suflarea, încît gîfîia din greu. Dacă ne gîndim că lupta singură şi fără nici un sprijin şi că, în afară de Dudu, cu care rămăsese la jumătăţi de cuvinte, ce nu mărturiseau mai nimic, stăpîna nu se putea destăinui nimănui — cel puţin la început (căci mai tîrziu pierdu orice sfială, îngăduind tuturor celor din jur să fie martorii turbării sale); dacă ne mai gîndim că ajunsese, cu patima sîngelui ei, la un bărbat vegheat de înalta gelozie, care trebuia să păstreze o deosebită rezervă şi purta în păr o iarbă a fidelităţii şi orgoliului, pe scurt a Alegerii, încît nici nu voia şi nici nu-i era îngăduit să se lase ispitit de ea şi dacă se mai adaugă că acest chin dură trei ani, de la al şaptelea pînă la al zecelea an al şederii lui Iosif în casa lui Putifar, şi că nici atunci chinul nu-şi află liniştea, ci fu doar ucis, — va trebui să recunoaştem că ,,muierea lui Putifar“, ispititoarea neruşinată şi capcana întrupată a răului, după gura lumii, a avut o soartă jalnică şi, măcar, să-i acordăm simpatia rezultată din constatarea că uneltele încercării poartă în ele însele propria lor pedeapsă şi că sînt mult mai lovite de ele însăşi decît li s-ar cuveni, dată fiind necesitatea funcţiunii lor.

Întîiul an

Trei ani: în primul, ea se sili din răsputeri să-i tăinuiască dragostea, în al doilea, o dădu pe faţă, iar în al treilea, i se oferi.

Trei ani: şi în răstimpul lor, ea trebui sau putu să-l vadă zilnic, deoarece trăiau aproape unul de altul, la curtea lui Putifar, ceea ce-i hrănea zilnic sminteala, pentru ea o mare fericire, dar, deopotrivă, mare chin. Căci lucrurile nu se petrec, cu „poţi“ şi „trebuie“, la fel de lin cînd este vorba de dragoste, ca atunci cînd este vorba de somn, fie chiar şi cel de pe urmă, la care, pentru împăcarea lui Mont-kav, Iosif înlocui în cuvinte liniştitoare, pe „trebuie“, cu „poţi“. Ci este, mai curînd, un conflict încîlcit de simţiri, plin de caznă şi confuzie, care sfâşie sufletul în două, într-un chip totodată dorit şi detestat, încît îndrăgostitul blestemă, deopotrivă de sincer, obligaţia de a vedea obiectul iubirii sale, după cum o binecuvîntează ca o fericită îngăduinţă şi, cu cît suferă mai cumplit de pe urmele ultimei întîlniri, cu atît năzuieşte mai arzător la un nou prilej să-şi aţîţe, printr-o revedere, patima — anume, cu atît mai mult atunci cînd aceasta stă să slăbească, lucru de care bolnavul ar avea un motiv raţional să se bucure cu recunoştinţă. Căci, de fapt, se şi întîmplă ca o revedere, ce a dăunat oarecum strălucirii obiectului iubit, să aducă cu sine o oarecare dezamăgire, trezire, răcire, care ar trebui să fie cu atît mai binevenite îndrăgostitului cu cît, prin scăderea propriei îndrăgostiri, datorită unei mai mari libertăţi a spiritului, creşte capacitatea de a cuceri şi de a-i impune celuilalt propria sa suferinţă. În astfel de împrejurări, ar avea importanţă să fii domnul şi stăpînul patimii tale, nu victima ei; căci, într-adevăr, putinţa de a-l subjuga pe celălalt creşte considerabil cu răcirea propriului sentiment. De asta, însă, îndrăgostitul nici nu vrea să ştie, iar foloasele însănătoşirii, prospeţimii şi îndrăznelii redobîndite, care sînt, doar, foloase şi, în raport cu ţinta pe care o socoate cea mai înaltă, le nesocoteşte cu totul, pentru pierderea ce crede că o suferă prin răcirea sentimentului său. Această răcire îl aruncă într-o stare de pustietate şi gol, cum ar putea să-i provoace drogatului lipsirea de drog, şi se străduie din răsputeri să-şi restabilească, prin impresii excitante, starea de spirit anterioară.

Aşa stau lucrurile cu „trebuie“ şi „pot“ în materie de sminteală din dragoste, dintre toate

smintelile cea mai mare, astfel încît esenţa smintelii, şi raportul victimei sale cu ea, după asta se recunoaşte cel mai bine. Căci cel apucat, oricît ar geme sub povara patimii sale, nu numai că nu este în stare să nu o vrea, dar nici măcar nu poate dori să fie în stare să nu o vrea. El ştie bine că la o despărţire ceva mai lungă ar scăpa de suferinţele dragostei într-un răstimp care ar fi poate chiar ruşinos de scurt; dar tocmai aceasta, adică uitarea, o urăşte mai mult decît orice — după cum, orice suferinţă provocată de despărţire se întemeiază pe tainica presimţire a inevitabilei uitări, care, de îndată ce se va fi instalat, nu ne va mai pricinui vreo durere şi pe care, deci, o deplîngem dinainte. Nimeni n-a văzut faţa stăpînei Mut-em-enet cînd, sprijinită de coloană, şi-o ascunsese în faldurile veşmîntului, după lupta sa zadarnică cu Putifar, soţul ei, pentru înlăturarea lui Iosif. Dar mult, ba totul, pledează în favoarea presupunerii, că această faţă, de nimeni văzută, strălucea de bucurie, fiindcă şi pe viitor va trebui să-i fie îngăduit să-l vadă pe cel ce o trezise la feminitate şi nu-i va fi îngăduit să-l poată uita.

Tocmai pentru Mut-em-enet asta trebuia să însemne totul, iar oroarea ei de despărţire şi de uitarea ce-i urma în chip necesar, de moartea patimii, era deosebit de puternică, pentru că femeile ajunse la maturitatea vîrstei sale, al căror sînge s-a trezit tîrziu, şi fără prilejul extraordinar poate nici nu s-ar fi trezit vreodată, se dăruiesc sentimentului lor, primul şi, totodată, ultimul, cu o înflăcărare neobişnuită, preferind să moară decît să schimbe această viaţă, nouă şi fericită în suferinţa ei, cu vechea lor linişte, pe care acum o numesc pustietate. Cu atît mai mult trebuie apreciat faptul că severa Mut a încercat, de dragul raţiunii, tot ce i-a stat în puteri, pentru a obţine, de la nepăsătorul ei soţ, înlăturarea obiectului împătimirii sale: ar fi consimţit să-i sacrifice şi sentimentul ei, dacă ar fi fost cu putinţă să-i smulgă firii lui actul dragostei. Dar, tocmai, nu era chip să-l urneşti şi să-l trezeşti, fiindcă era un desăvîrşit comandant onorific; şi pentru a spune tot adevărul, Eni a ştiut-o de mai înainte în sinea ei şi se şi socotise cu asta, astfel încît luipta sa cinstită cu Petepre fusese de fapt un spectacol, pentru a dobîndi, prin refuzul lui, libertatea pentru patima ei şi tragicul destin ce-i era menit de la naştere.

Se putuse socoti liberă, în fapt, îndată după întrevederea conjugală, avută în sala de la soare-apune; şi dacă a mai continuat încă, multă vreme, să-şi înfrîneze dorinţa, a fost, mai curînd, din mîndrie, decît din spiritul datoriei. De pildă, atitudinea cu care îl întîmpină pe Iosif în grădină, la ceasul apusului, în ziua celor trei convorbiri, la poalele micului templu al desfătării, a fost de o mîndrie desăvîrşită, şi numai un ochi foarte pătrunzător ar fi fost în stare să prindă, cîte o clipă, umbra părelnică a slăbiciunii şi dragostei sale. Căci Dudu, punînd în săvîrşirea micului său plan tainic multă dibăcie şi perfidie, se reîntorsese de la Iosif la stăpînă, aducîndu-i la cunoştinţă că noul vechil, fericit să-i dea toate lămuririle în legătură cu treburile casei, ţinea cu tot dinadinsul s-o poată face nestînjenit, între patru ochi, în locul şi la ora care îi va fi ei pe plac. În afară de asta, vechilul ar fi spus că ar avea de gînd să viziteze azi, în amurg, micul templu din grădină, pentru a cerceta starea mobilierului şi a picturilor murale. Dudu transmisese a doua ştire independent de prima, după ce vorbise, între timp, despre alte lucruri, lăsînd, în modul lui fin, stăpînii grija să le îmbine. Dar cu toată şiretenia lui, urzeala nu izbuti, de data asta, decît pe jumătate, căci fiecare dintre părţi făcu doar jumătate din paşii necesari: într-adevăr Iosif găsise şi alesese o cale de mijloc între alternativele liberei sale alegeri şi, în loc să viziteze chioşcul-templu, se învîrti prin grădină, pe la poalele movilei, pentru a cerceta dacă arborii şi peluzele sînt în bună rînduială, ceea ce oricum putea, ba trebuia, să facă; iar Mut, stăpîna, tot nu avusese poftă să urce pînă în vîrful dîmbului, dar nu văzuse nici o pricină să renunţe, din cauza a niscaiva informaţii piticeşti, ce abia îi trecuseră pe la ureche, la intenţia avută, cum ţinea bine minte, încă de dimineaţă, să se plimbe azi, pe la apus,

scurt timp prin grădina iui Petepre, întovărăşită, ca de obicei, de două fete, care s-o urmeze la tot pasul, dorind să vadă văpăile splendide ale cerului, oglindindu-se în iazul cu raţe.

Aşa se întîlniră atunci tînărul vechil şi stăpîna, pe nisipul roşu al aleii, iar întrevederea lor se desfăşură după cum urmează.

Zărind femeile, Iosif vădi o cucernică înspăimîntare, formă cu buzele un „oh!“ plin de respect şi, ridicînd mîinile, se trase îndărăt, ploconindu-se, cu genunchii uşor îndoiţi. Mut, la rîndul său, schiţă abia zîmbind un „ah?“ scurt, cu gura-i şerpuitoare, vag mirat şi întrebător, pe cînd ochii îi rămaseră mai departe severi, ba chiar întunecaţi şi, continuînd să înainteze, îl lăsă pe Iosif să mai facă încă vreo cîţiva din paşii lui ceremonioşi îndărăt, apoi, cu un mic gest al mîinii, îndreptată spre pămînt, îi porunci să se oprească. Şi ea se opri, şi odată cu stăpîna, domnişoarele de onoare cu pielea tuciurie, ai căror ochi, prelungiţi spre tîmple cu pensula, se umplură de veselie, ca de altfel ochii tuturor slugilor casei, la vederea lui Iosif, iar sub părul lor negru şi lînos, răsucit la capete în ciucuri, străluceau discurile mari ale cerceilor de smalţ.

Această revedere nu era dintre cele ce ar fi putut stîrni vreo trezire dezamăgitoare din vis uneia din cele două persoane ce-şi stăteau faţă în faţă. Lumina ce cădea pieziş, era colorată şi le venea bine la faţă, scăldînd privelişlea grădinii, a chioşcului şi a iazului cu trestii, în felurite nuanţe saturate şi stropea parcă aleea cu un foc de un roşu-portocaliu, învăpăia florile, făcea să scînteieze fermecător frunzişul tremurător al arborilor, dăruind ochilor omeneşti aceeaşi strălucire de oglindă ca feţei iazului, pe care raţele, băştinaşe şi străine, păreau pictate şi lăcuite, de arătau ca raţe cereşti şi nu pămînteşti. Cereşti şi ca pictate, purificate de trebuinţe şi păcate, arătau şi persoanele, oamenii înşişi, învăluiţi de această lumină, nu numai ochii lor sclipitori, ci întreaga lor făptură; erau asemenea zeilor şi statuietelor funerare, fardaţi şi mîngîiaţi de harul luminii, şi fiecare se putea bucura la vederea celuilalt, cum priveau unul la altul, cu ochi strălucind oglindă în feţele lor frumos colorate.

Mut era încîntată, văzîndu-l atît de desăvîrşit pe cel pe care ştia că-l iubeşte; căci iubirea, veşnic lacomă de justificări, tresare de susceptibilitate la fiecare ştirbire a chipului celui iubit, şi este plină de recunoştinţă triumfătoare pentru orice-i favorizează iluzia; şi dacă splendoarea iubitului, asupra căreia ea veghează întru propria-i onoare, îi este şi o mare suferinţă, fiindcă aparţine tuturora, este în văzul tuturor şi o face, spre cea mai mare nelinişte a ei, să se teamă mereu de rivalitatea întregii lumi — totuşi suferinţa aceasta, care o înjunghie, îi este scumpă, şi Mut îi strînge cu putere tăişul la piept, cu singura grijă că şi-ar pierde din ascuţiş, prin orice întunecare a chipului drag. Dealtfel, văzînd înfrumuseţarea lui losif, Eni putu crede, cu mare bucurie, în propria ei înfrumuseţare şi să spere că şi ea i-ar apărea lui splendidă, fie şi dacă în lumina prozaică, mai verticală, a amiezii, nu ar mai arăta chiar ca-n prima tinereţe. Oare nu ştia Mut că mantia ei, lungă şi deschisă, din lînă albă, pe care o purta strînsă cu o agrafă în jurul umerilor (căci se apropia iarna), peste ghiordanul ei lat de la gît, îi sublinia înfăţişarea maiestuoasă şi că sînii ei, tineresc de tari, împungeau sub pînza subţire de in a rochiei, lipită de trup şi tivită la glezne cu un şirag din mărgele roşii de smalţ? Priveşte, Usarsif! Pe umeri, rochia era ţinută de panglici cu copci de argint, şi cît de conştientă era Mut-em-enet că rochia îi lăsa în întregime libere braţele ei îngrijite şi ca sculptate în marmură, şi îngăduia să se deosebească perfect silueta înaltă a minunatelor ei picioare! Nu era oare aceasta un temei îndestulător să ţină capul sus în dragoste? Aşa şi făcu. Se prefăcu de mîndrie parcă i-ar veni greu să-şi ridice pleoapele şi ar trebui să-şi dea capul pe spate, ca să poată privi pe sub ele. Ştia, cu îngrijorare, că faţa ei, încadrată de această dată cu o basma cafeniu cu aur, prinsă

de o diademă lată, împodobită cu pietre multicolore, care-i încingea fruntea, nu mai era la prima tinereţe şi că arăta ciudată şi voluntară cu obrajii ei umbriţi, cu nasul în şa şi colţurile adînci ale gurii. Numai gîndul ce strălucitori vor privi, în paloarea sidefie a acestei feţe, ochii pictaţi, ca două giuvaeruri, îi da puternic nădejdea că faţa nu-i va fi umbrită de farmecul braţelor, al picioarelor şi al sînilor.

Cu gîndul mîndru şi nelinişţit al frumuseţii sale, Mut-em-enet privi frumuseţea lui — pe cea a fiului Rahilei, adaptată la moda egipteană, care, de altfel, cu tot rafinamentul ei, era comodă, ca pentru munca în grădină. Capul îi era dichisit, în adevăr, cu multă grijă, şi arăta deosebit de drăguţ, cum, chiar lîngă urechea lui mică, se zărea un vîrf din calota de in alb, pe care o purta, din curăţenie, pe sub basmaua de mătase neagră cu franjuri buclate, închipuind o perucă. Dar, în afară de perucă, de o garnitură de smalţ, alcătuită dintr-un colier şi brăţări, şi de un colan plat, din trestie şi aur, cu un scarabeu, ce-i atîrna pe piept, nu mai purta decît, în jurul şoldurilor înguste, un şorţ dublu, cu o croială dealtfel foarte elegantă, ce-i ajungea pînă la genunchi, şi a cărui albeaţă floral contrasta foarte plăcut cu bustul său împodobit, ce căpăta parcă, în lumina piezişă a amurgului, o patină de bronz: bustul acesta de bărbat tînăr, perfect proporţionat, delicat şi, totodată, vînjos, părea, în răcoarea adierii şi luminat de culorile crepusculului, să aparţină nu lumii carnale, ci lumii mai pure, a gîndurilor înfăptuite de Ptah — spiritualizat de capul cu privirea inteligentă de care ţinea şi împreună cu care realiza unitatea fericitoare, pentru sine însuşi şi pentru orice privitor, a frumuseţii cu înţelepciunea.

În sentimentul mîndru şi nelinişţit al propriei fiinţe, femeia lui Putifar privea la el, la trăsăturile întunecate ale feţii lui, mari în comparaţie cu ale feţii ei, la noaptea prietenoasă din ochii Rahilei, a căror forţă în privire mai era, la fiu, bărbăteşte sporită prin vigoarea inteligenţei; mai văzu, totodată, luciul de bronz auriu al umerilor lui şi graţiosul braţ ce ţinea în mînă bastonul de plimbare, braţ care, îndoindu-se, făcea să-i joace muşchiul în mod obişnuit, omenesc — şi emoţionată pînă în străfundurile ei, o duioşie matem-admirativă, sporită pînă la un entuziasm deznădăjduit, de ananghia ei de femeie, îi smulse un suspin din adîncurile ei cele mai adînci, atît de copleşitor şi de năprasnic, încît pieptul i se zbătu vizibil sub ţesătura subţire, întinsă, a rochiei, de nu-i mai rămînea decît nădejdea ca atitudinea ei de stăpînă să fi făcut suspinul acesta atît de neverosimil, încît Iosif să nu-l fi putut crede cu putinţă, oricît fusese de vizibil.

În aceste condiţii trebui să-i vorbească, şi o făcu cu asemenea înfrîngere de sine, încît se ruşină, că avusese nevoie de atîta curaj pentru asta.

— La timp foarte nepotrivit, după cum văd, spuse Mut-em-enet cu o voce nepăsătoare, femei fără nici o îndeletnicire se preumblă pe drumul ăsta, deoarece stînjenesc paşii în interes de serviciu a celui care este mai mare peste casă.

— Mai mare peste casă, îi răspunse el repede, nu eşti decît tu, stăpînă, căci tu eşti deasupra sa, asemenea luceafărului de dimineaţă şi celui de seară, căruia în ţara mamei mele i se spunea Iştar. Nici el nu are nici o îndeletnicire, dealtfel, ca tot ce e divin şi, totuşi, către strălucirea lui blîndă, noi trudiţii, ne înălţăm privirea, spre înviorarea noastră.

Ea îi mulţumi cu o mişcare a mîinii şi cu un zîmbet de îngăduitoare aprobare. Era încîntată şi, totodată, jignită de felul lui de copil alintat de a face un compliment, vorbind imediat de mamă-sa, necunoscută cu desăvîrşire aici, şi se simţi şi muşcată de gelozie la gîndul că mama aceasta, care-l născuse, îl îngrijise, spunîndu-i pe nume şi-i călăuzise primii paşi, îi mîngîiase părul, scoţîndu-i-l din

frunte şi-l sărutase, în neprihănirea unei iubiri îngăduite.

— Noi ne dăm deoparte, îi spuse Mut, eu şi slujnicele mele, care mă însoţesc şi azi, ca de obicei, pentru a nu-l mai ţine în loc pe vechil, întrucît e, fără îndoială, dornic să se încredinţeze, înainte de căderea întunericului, că grădina lui Petepre este bine întreţinută, dorind poate să cerceteze şi chioşcul de pe dîmb.

— Grădina şi templul grădinii, răspunse Iosif, nu sînt grija mea de căpetenie, cîtă vreme mă aflu în faţa stăpînei mele.

— Îmi pare că ar trebui să fie mereu grija ta şi mai mult încă decît restul gospodăriei, îi răspunse ea (ah, cumplitul şi primejdiosul farmec de a-i vorbi, de a-i spune „mie“ şi „te“, „tu“ şi „eu“ — de a zvîrli peste distanţa de doi paşi cît le despărţea trupurile, suflul cuvintelor ce creează intimitatea!); căci se ştie doar că amîndouă se află la începutul norocului tău. Am auzit spunîndu-se că în chioşc ţi-a fost dat întîi să faci pe slujitorul mut şi că privirea lui Petepre a căzut întîia oară asupra ta pe cînd făceai florile să călărească în grădina cu pomi.

— Da, aşa a fost, rîse el, şi rîsul o străpunse pe Mut în inimă, ca o dovadă de uşurinţă. — Da, totul s-a întâmplat întocmai cum ai spus tu, bună stăpînă! Îndeplineam slujba vîntului printre palmierii lui Petepre, potrivit îndrumărilor date de vraciul grădinar, căruia ei îi zic nu ştiu cum sau nu vreau s-o repet înaintea ta, e un nume caraghios, popular, nu-i pentru urechea ta de stăpînă...

Ea se uită la glumeţ, fără să zîmbească. Că vădit, acesta nu bănuia cît de puţin îi ardea ei de glumă şi de ce atît de puţin, era bine şi mai mult decît necesar, dar, totodată, foarte dureros. N-avea decît să socoată seriozitatea cu care îi întîmpina gluma ca o răMăşiţă din duşmănia ce o mărturisise odinioară faţă de înălţarea lui, însă important era s-o observe.

— Potrivit îndrumărilor date de grădinar, continuă el, ajutam vîntul aici, în grădină, cînd s-a ivit prietenul faraonului şi mi-a poruncit să-i vorbesc, şi cum am avut noroc înaintea lui, ceasul acela a însemnat începutul multor lucruri.

— Oamenii, adăugă ea, au trăit şi au murit în folosul tău.

— Nevăzutul le săvîrşeşte pe toate, îi răspunse Iosif, folosindu-se de o denumire a Celui-înalt, care nu risca să supere pe nimeni. Preaslăvit fie numele lui! Mă întreb, însă, adesea, dacă nu cumva m-a învrednicit, cu ajutorul lui, mai presus de meritele mele, iar tinereţea mea mă face să mă tem, în taină, din pricina îndatoririlor ce mi-au fost încredinţate, încît umblu ca vechil şi cel mai bătrîn argat al acestei case şi nu pot avea cu mult peste douăzeci de ani. Vorbesc deschis înaintea ta, mărită doamnă, deşi nu mă auzi tu singură, deoarece te afli însoţită în grădină, cum este firesc, de două domnişoare de onoare, potrivit rangului tău. Acestea mă aud şi ele şi află, vrînd nevrînd, cum vechilul se învinuieşte de tinereţea sa şi se îndoieşte dacă e destul de copt pentru o slujbă atît de înaltă. N-au decît! Trebuie să accept prezenţa lor şi nu se cuvine ca asta să-mi ştirbească încrederea în tine, stăpînă capului, a inimii, a mîinilor şi a picioarelor mele.

Prezintă, oricum, avantaje, să fii îndrăgostit de un om de rînd, care ne este şi supus, căci starea lui îi impune un fel de a vorbi care ne încîntă, orice ar gîndi cu acest prilej.

— Este de la sine înţeles, îi răspunse Mut-em-enet, şi în acea clipă atitudinea ei deveni şi mai dominatoare încă, că nu mă plimb neînsoţită, — şi nici nu s-ar putea altfel. Oricum, vorbeşte fără grijă că te-ai putea compromite faţă de Heţes şi Me’et, slujitoarele mele, căci urechile lor sînt

urechile mele — dar ce anume voiai să mai spui?

— Numai asta, stăpînă: împuternicirile mele sînt mai numeroase decît anii mei, şi sluga ta ar fi trebuit nu să se mire, ci, chiar în toată cinstea, să găsească întemeiat ca grabnica sa înălţare la rangul de vechil să nu fie însoţită numai de încuviinţări, ci să stîrnească anumite nemulţumiri şi chiar obiecţii aici în casă. Am avut un tată, pe Osiris-Mont-kav, care m-a crescut în bunătatea inimii sale şi, de s-ar fi îndurat Nevăzutul să mai fi trăit, cu cît s-ar fi simţit tinereţea mea mai la larg, socotindu-se chiar mai fericită, ca pe vremea cînd eram „Gura“ lui şi braţul său drept, decît azi, cînd el a trecut dincolo de porţile tainice, pentru a ajunge în minunatele locuri unde sălăşluiesc stăpînii veşniciei, iar eu, iată, am rămas singur, cu mai multe îndatoriri şi griji decît numărul anilor mei şi n-am pe nimeni pe lume de la cine să cer un sfat să-mi sprijine tinereţea şi să mă ajute să port greutatea sarcinilor mele strivitoare. Petepre, slăvitul nostru stăpîn să trăiască, să fie mîntuit şi sănătos, dar ştie oricine că nu se ocupă de nimic, în afară decît să mănînce, să bea şi să înfrunte îndrăzneţ hipopotamul Nilului, iar cînd eu îl întîmpin cu socotelile şi catastifele casei, el îmi spune cam aşa: „Bine, bine, Usarsif, prietene, lasă că este bine. Însemnările tale îmi par exacte, pe cît văd, şi bănuiesc că nici nu-ţi trece prin minte să mă înşeli, deoarece ştii ce este păcatul şi-ţi dai seama cît ar fi de mîrşav să mă păgubeşti. De aceea, te rog, nu mă mai plictisi!“ Aşa-i stăpînul nostru, în măreţia sa. Binecuvîntarea să pogoare pe capul său!

Iosif tăcu, pîndind un zîmbet pe chipul ei, după această descriere a lui Petepre. Era o trădare foarte mică, pe care o săvîrşise, chiar dacă o făcuse cu toată dragostea şi veneraţia, o încercare măruntă de a urzi cu ea o înţelegere glumeaţă pe socoteala stăpînului. Se gîndea că putea merge atît de departe, fără a jertfi ceva din alianţa sa. Şi multă vreme încă mai crezu că mai putea înainta, pînă aici şi pînă acolo, fără primejdie. Dealtfel, zîmbetul de învoială nu se ivi, ceea ce îi făcu plăcere, dar îl şi ruşină puţin. Deci, urmă:

— Dar eu sînt tînăr şi singur, cu atît de multe probleme şi răspunderi, care mi se pun în legătură cu producţia şi negoţul, cu sporirea averii şi chiar cu păstrarea ei. Aşa cum m-ai văzut venind în faţa ta, slăvită doamnă, capul mi-era plin de grijile semănatului. Căci fluviul a început să se retragă şi se apropie frumoasa sărbătoare a jalei, cînd ieşim la săpat, de înmormîntăm zeul în întuneric, semănînd în brazdă orzul şi grîul. Asta-i deci întrebarea şi-i umblă prin cap servitorului tău ca început al înnoirii, dacă să nu semănăm pe ogoarele lui Putifar, anume pe insula din mijlocul fluviului, în loc de orz, mult mai mult sorg decît pînă acum: vorbesc, bineînţeles, de sorgul alb; căci noi am semănat mult sorg brun, care satură telegarii şi le prieşte vitelor, însă problema înnoirii, despre care vorbeam, ne împinge să aflăm dacă n-ar trebui cumva să trecem pe o scară mai mare la sorg alb şi să-l semănăm, pe întinderi mai largi, pentru hrana oamenilor, ca truditorii moşiei să se hrănească şi ei cu o pîine bună, în loc de terci de orz şi de linte, şi să le sporească puterile cu folos. Căci bobul sorgului alb este tare făinos, iar grăsimea pămîntului se află în miezul lui, astfel încît muncitorii vor mînca mai puţin sorg, decît orz şi linte, şi-i vom sătura mai repede şi mai bine. Nu pot spune cît îmi umblă prin cap lucrurile astea, însă văzîndu-te, stăpînă, că ai venit în seara asta în grădină cu însoţitoarele tale, m-am socotit în sufletul meu şi mi-am zis, ca şi cum aş fi vorbit cu un altul: „Uite, eşti singur în nepriceperea ta, cu grijile casei, şi nu ai pe nimeni căruia să i le împărtăşeşti, deoarece stăpînului nu-i pasă de nimic. Iată, însă, că acolo păşeşte stăpîna, în măreţia ei, urmată de două slujitoare, cum i-o cere rangul. Încrede-te în ea şi vorbeşte-i despre această înnoire cu sorgul alb, îi vei afla astfel părerea şi, cu sfaturile ei bune, îţi va ocroti tinereţea!“

Eni se îmbujoră, parte de bucurie, parte fiindcă se simţea stînjenită, căci nu ştia nimic de sorg,

şi nici dacă ar fi bine să se semene mai mult. De aceea îi răspunse, puţin tulburată:

— Chestiunea asta merită, vădit, să fie cercetată. Voi chibzui la ea. Dar oare este pămîntul insulei prielnic acestei înnoiri?

— Cu cîtă pricepere întreabă stăpîna mea, exclamă Iosif, şi cît de iute a pătruns în miezul problemei! Ţarina este destul de nămoloasă, totuşi trebuieşte să te pregăteşti din vreme şi împotriva unor prime neizbînzi. Oamenii nu ştiu încă să cultive destul de bine sorgul alb, pentru hrană, ci numai pe cel brun, care nu slujeşte decît ca nutreţ. Bănuieşte oare stăpîna mea cîtă trudă trebuie pînă îi faci pe oameni să priceapă să mărunţească pămîntul cum se cere pentru sorgul alb, sau să înţeleagă că nu suferă buruieni, ca sorgul brun? Dacă nu-l vor prăşi cu grijă, s-a zis cu el, şi vom avea nutreţ, dar nu hrană.

— Cu oameni nepricepuţi trebuie să fie greu, fără îndoială, îi spuse ea, roşind şi pălind de nelinişte, căci nu ştia nimic de aceste treburi şi era foarte încurcată, neştiind să-i dea un răspuns practic, după ce ea îi ceruse să-i vorbească despre gospodărie. O chinuia cugetul, ruşinînd-o adînc în faţa vechilului, şi se simţea cumplit de umilită, fiindcă el îi vorbea de lucruri serioase şi cinstite, ca de producerea hranei, iar ea nu ştia şi nu voia să ştie de nimic, decît că era îndrăgostită de el şi că-l dorea... Foarte greu, de bună seamă, repetă Mut-em-enet, ascunzîndu-şi înfiorarea din glas. Dar cu toţii spun că te pricepi să obţii de la oameni muncă cinstită şi neabătuta îndeplinire a îndatoririlor. Aşa că vei izbuti, socot, să-i deprinzi cu această înnoire.

Privirea lui Iosif îi arătă că nu-i ascultase sporovăială, ceea ce o bucură, dar se simţi, totodată, şi cumplit de jignită. Dar el era cu adevărat cufundat într-o visare gospodărească.

— Paiele acestui soi de sorg, reluă el, sînt foarte vîrtoase şi mlădioase. Din ele se pot face perii şi mături minunate şi, astfel, dacă recolta iese prost, tot te alegi cu un folos pentru casă şi vînzare.

Mut-em-enet tăcu, îndurerată şi umilită, dîndu-şi seama că el nici nu se mai gîndea la ea şi că în sinea lui era preocupat de mături, lucruri desigur mai onorabile decît dragostea ei. Tînărul vechil, însă, băgă măcar de seamă că stăpînă tăcuse şi, speriat, îi spuse, cu acel zîmbet care cîştiga pe oricine:

— Iartă-mă, stăpînă, pentru această convorbire de nimic, cu care, în chip vinovat, te-am plictisit! De vină este singurătatea mea şi faptul că nu sînt de ajuns de copt faţă cu răspunderile mele, precum şi acela că am fost atît de ispitit să mă sfătuiesc cu tine.

— N-am ce ierta, i-o întoarse ea. Chestiunea este importantă şi posibilitatea de a face mături micşorează riscurile. M-am şi gîndit la asta, îndată ce mi-ai vorbit de noutatea ta, şi voi mai chibzui la toată treaba aceasta.

Nu se mai simţea stăpînă pe propriile picioare, ceva o îmboldea să plece de aici, din apropierea lui, cu toate că ţinea la el mai mult decît la orice pe lume. Aceasta este o veche contradicţie a îndrăgostiţilor: să caute apropierea celui iubit şi, totuşi, să fugă de ea. Străveche este şi convorbirea mincinoasă despre lucruri nevinovate, cu ochi vinovaţi, ce se caută şi se ascund, şi cu gura schimonosită. Teama că Iosif ar putea şti că ea, vorbindu-i de sorg şi mături, nu avea decît un singur gînd, cum ar putea să-i pună mîna pe frunte şi să-l sărute matern şi, totuşi, cu dorinţele ei de femeie; şi, totodată, dorinţa înfricoşătoare ca şi el s-o ştie şi să nu o dispreţuiască pentru asta, ba

chiar să-i împărtăşească dorinţa; aceasta şi marea ei nesiguranţă în treburi de nutreţ şi alimentaţie, ce constituiau, oricum, subiectul convorbirii lor, care, pentru Mut-em-enet, nu era decît o convorbire de dragoste şi amăgire (dar cum să amăgeşti, atunci cînd nu eşti stăpînă pe subiectul înşelător-aparent al convorbirii şi eşti condamnată, fără leac, să te poticneşti mereu!) — ei bine, toate astea o umileau, o enervau peste măsură, făceau s-o treacă ba cu cald, ba cu rece, o umpleau de panică şi o puneau pe fugă.

Picioarele îi zvîcneau, vrînd s-o ducă departe, în timp ce inima era pironită locului — după străvechea incoerenţă a îndrăgostiţilor. Îşi strînse mantia pe umeri şi, cu glasul gîtuit, îi spuse:

— Va trebui, vechilule, să mai vorbim de asta în alt ceas şi în alt loc. Seara a început să se lase şi mi s-a părut că am prins să tremur de răcoarea ei. (într-adevăr, un tremur o zguduia cu putere şi, fiindcă nu mai nădăjduia să-l stăpînească şi să-l ascundă cu desăvîrşire, încercă să-l motiveze printr-o cauză exterioară). Dar îţi făgăduiesc că mă voi gîndi la înnoirea ta şi-ţi îngădui să-i înfăţişezi stăpînei din nou chestiunea, dacă ar fi să te simţi prea singur s-o dezlegi, cu puterile fragedei tale tinereţi...

Aceste ultime cuvinte nu s-ar fi cuvenit să încerce să le rostească; şi le înăbuşi în fundul gîtului, căci erau în legătură numai cu el singur, cu nimic altceva; erau de fapt, echivalentul mai accentuat al acelui „tu“ care, străbătînd convorbirea mincinoasă, alcătuise canavaua ei adevărată, cuvîntul vrajei lui, cuvîntul dorinţei ei materne, încărcat cu atîta dragoste şi durere, încît o înfrînse şi i se stinse pe buze într-un murmur.

— Fii sănătos! îi mai şopti ea dintr-o suflare şi, urmată de fetele ei, fugi înainte, cu genunchii moi, trecînd prin faţa lui Iosif, care o salută cu veneraţie.

Nu ne putem îndestul mira de slăbiciunea dragostei şi nici stărui destul asupra ciudăţeniei sale, dacă o privim cu ochi proaspeţi, nu ca pe o searbădă banalitate, ci ca fenomenul nou, original şi unic, ce este de fiecare dată iarăşi, pînă în ziua de azi. O asemenea doamnă, distinsă, nobilă, înfumurată şi mondenă, zăvorită pînă acum în egocentrismul orgoliului legat de funcţiile ei religioase, — o asemenea doamnă s-a înjosit pe neaşteptate pînă la tutuire, la o tutuire hotărît nedemnă din punctul ei de vedere, ce o coborî pînă la o asemenea treaptă de slăbiciune şi o sili să abdice atît de categoric de la maiestatea sa de stăpînă, încît îi veni greu să menţină măcar, pînă la sfîrşit, rolul de stăpînă şi, de iniţiatoare-provocătoare a sentimentului, căci se şi ştia sclava sclavului tutuit, încît fugi de el cu genunchii moi, oarbă, zguduită ca de friguri şi cu gîndurile învălmăşite, murmurînd cuvinte fără şir, fără a se mai îngriji de fetele ce alergau în urma ei, pe care ea le adusese, cu bună ştiinţă şi din trufie, la această întîlnire:

„Pierdută, pierdută, trădată, trădată, sînt pierdută, eu însămi m-am trădat, el şi-a dat seama de tot, de minciuna din ochii mei, de tremurul picioarelor mele şi că eu însămi tremuram toată, a văzut tot, mă dispreţuieşte, s-a sfîrşit, trebuie să mor. «Se cuvine să semănăm mai mult sorg, să-l copilim, paiele sînt bune pentru mături». Ce am răspuns oare? M-am bilbîit, dîndu-mă de gol, iar el a rîs de mine, groaznic, da, trebuie să mă omor. Eram măcar frumoasă? De aş fi fost frumoasă în lumină, lucrurile nu ar fi chiar atît de cumplite, şi acum n-ar trebui să mă omor. Bronzul auriu al umerilor lui... O, Amon, din paraclisul tău! «Stăpîna minţii şi a inimii mele, a mîinilor şi a picioarelor mele»... Vai Usarsif! Nu-mi mai vorbi aşa cu gura, în vreme ce, în inimă, îţi rîzi de bîlbîiala mea şi de împleticirea genunchilor mei! Nădăjduiesc, nădăjduiesc... chiar dacă totul este pierdut şi trebuie să mor după nenorocirea asta, tot mai nădăjduiesc încă şi nu-mi pierd nădejdea, căci nu totul este

nenoroc, mai există şi noroc, ba chiar mult noroc, deoarece, aici, eu, copilul meu, sînt stăpîna ta, şi tu trebuie să-mi vorbeşti tot atît de dulce cum mi-ai mai vorbit, cînd mi-ai spus: «Stăpîna capului şi a inimii mele», chiar dacă asta n-ar fi decît o simplă formulă şi o politeţe deşartă. Dar cuvintele sînt puternice şi nu le rostim nepedepsiţi, ele lasă o urmă în suflet, rostite şi fără sentiment, tot îi vorbesc simţirii celui ce le-a spus, iar dacă minţi cu ele, vraja lor te preface întrucîtva potrivit sensului lor, încît încetează, odată rostite, să mai fie întru totul minciuni. Asta este foarte prielnic şi plin de făgăduieli, căci cuvintele pe care eşti silit să mi le spui mie, stăpîna ta, vor lucra asupra spiritului tău, slugă mică, vor pregăti terenul, fertil şi numai bun pentru sămînţa frumuseţii mele, dacă am cumva norocul să-ţi apar frumoasă în lumină, iar din sentimentul de slugă al vorbelor tale, dimpreună cu frumuseţea mea, îmi va veni, de la tine, mîntuirea şi voluptatea, deoarece din ele va încolţi adoraţia, care nu va aştepta decît o încurajare pentru a se preface în poftă, întrucît, băieţaşule, adoraţia încurajată devine poftă... Vai mie, femeie stricată! Ruşine gîndurilor mele şerpuitoare! Ruşinea să cadă pe capul meu şi pe inima mea! Iartă-mă, Usarsif, tînărul meu stăpîn şi mîntuitor, tu, luceafăr de dimineaţă şi de seară al vieţii mele! Cum de a fost cu putinţă ca întîlnirea noastră de azi să ia o întorsătură atît de nefericită, din vina picioarelor mele tremurînde, încît totul să pară pierdut? Totuşi, încă nu mă voi omorî şi încă nu voi trimite să mi se aducă o viperă, să mi-o pun la piept, căci a mai rămas multă speranţă şi mult noroc. Mîine, mîine şi toate zilele care vor veni! Rămîne la noi, continuă să poarte grija casei, Petepre s-a împotrivit rugăminţii mele de a-l vinde, îl voi vedea necontenit şi fiecare zi va fi doldora de speranţă şi noroc. «Va trebui, vechilule, să mai vorbim de asta, i-am spus. Voi chibzui la înnoirea ta şi-ţi îngădui să-mi înfăţişezi, cît mai curînd, un nou raport». Aşa este bine, şi înseamnă să ai grijă de data viitoare. Ei, da, Eni, ai fost totuşi destul de prevăzătoare, în pofida smintelii tale, ca să ai grijă de o nouă întîlnire! Va trebui să revină şi, dacă va întîrzia din sfială, i-l voi trimite pe Dudu, piticul, să-l cheme. Vreau să îndrept tot ce n-am izbutit azi şi să-l întîmpin cu o linişte binevoitoare, cu picioarele bine odihnite, şi doar foarte rar, cînd îmi va face plăcere, voi lăsa să se întrevadă un pic de încurajare pentru adoraţia lui. Ba poate că, de această foarte apropiată dată viitoare, îmi va apărea mai puţin frumos, încît inima mea să se potolească faţă de el, astfel că voi putea rîde şi glumi cu toată libertatea spiritului, făcîndu-l să se aprindă pentru mine, fără ca eu însămi să sufăr deloc?... Nu, vai nu, Usarsif, una ca asta nu trebuie să se întîmple, acestea sînt gînduri şerpeşti, iar eu aş îndura cu plăcere, pentru tine, orice suferinţă, stăpînul şi mîntuitorul meu, căci splendoarea ta este ca a primului fătat al vacii...

Această vorbire agitată, aproape fără şir, din care Heţes şi Me'et, cele două slujitoare, prinseră doar cîte ceva pe sărite, n-a fost decît una din multele, din sutele ce i-au scăpat stăpînei lor, Mut, în anul în care mai lupta să-i tăinuiască lui Iosif dragostea ei; iar dialogul în legătură cu sorgul, care a precedat-o, nu-i decît o pildă pentru nenumărate altele asemănătoare, ce s-au desfăşurat la diferite ceasuri ale zilei şi în felurite locuri: fie în grădină, ca de data asta, fie lîngă fîntîna haremului sau fie chiar în chioşcul mic, de acolo, de sus, unde Eni nu venea niciodată singură, ca şi Iosif, dealtfel, care era însoţit de unul sau de doi scribi, ce purtau sulurile de papirus, cu socoteli, planuri şi însemnări. Căci discuţiile între ei priveau numai conducerea moşiei şi a gospodăriei lui Petepre, se vorbea de tainuri, culturi, negoţ şi meserii, despre care tînărul vechil îşi informa stăpîna sau mărturisea că avea nevoie de sfatul ei; acestea au fost temele mincinoase ale convorbirilor şi întâlnirilor lor şi se cuvine să recunoaştem — chiar dacă ar fi să surîdem neîncrezători —, că Iosif ţinea şi stăruia să prefacă pretextul în realitate, străduindu-se de-adevărat să o informeze pe Mut asupra tuturor chestiunilor concrete şi să obţină, din partea sa, un adevărat interes, chiar dacă acesta nu se datora decît simpatiei ei faţă de dînsul.

Era un fel de plan de tămăduire sufletească: tînărul Iosif se complăcea în rolul de educator. Intenţia sa (aşa credea el) era să abată gîndurile stăpînei din domeniul subiectiv în cel obiectiv, de la ochii săi la grijile sale, ca s-o mai răcorească, s-o dezmeticească şi s-o vindece, astfel încît el s-ar fi ales cu cinstea, folosul şi plăcerea deosebită de pe urma faptului că o vedea des şi se bucura de bunăvoinţa ei, fără să rişte însă primejdia gropii, cu care îl ameninţa mereu micuţul Iubit-de-zeu. Era, desigur, cam înfumurat acest plan pedagogic de vindecare, cu ajutorul căruia tînărul vechil se gîndea să strunească sufletul stăpînei sale, o femeie ca Mut-em-enet. Pentru a preîntîmpina cu adevărat primejdia gropii, mijlocul cu mult cel mai sigur ar fi fost, fără îndoială, să-şi ocolească stăpîna şi să nici nu se uite la ea, în loc să aibă cu dînsa întîlniri educative. Faptul că fiul lui Iacob le-a dat acestora precăderea, te face să crezi că planul său de vindecare era doar un moft, iar intenţia de a preface pretextul în temă onorabilă şi esenţială, era ea însăşi un pretext al gîndurilor sale, puse nu în slujba cugetului curat, ci în slujba poftei.

Aceasta era în orice caz bănuiala sau, mai curînd, constatarea făcută, cu mica şi pătrunzătoarea sa înţelepciune, de micuţul Iubit-de-zeu; şi nu-i ascunse asta lui Iosif, ba, dimpotrivă, în fiecare zi, îl implora frîngîndu-şi mîinile, să nu se înjosească cu tot felul de nerozii şi tertipuri şi să se dovedească tot atît de deştept, pe cît era de bun şi frumos, adică să se ferească, mai ales, de răsuflarea pustiitoare a taurului focului, în zadar, căci prietenul său de statură înaltă, tînărul vechil, le ştia pe toate mai bine. Pentru că pentru cine este învăţat, pe drept cuvînt, să se încreadă în deşteptăciunea sa, obişnuita încredere în sine devine o primejdie mare, atunci cînd mintea i se întunecă.

Dar, între timp, şi Dudu, piticul viguros, îşi juca rolul ca la carte: rolul trepăduşului viclean, al ciripitorului care speculează pierzania, umblînd cu vorba între doi ce vor să păcătuiască, ici clipind şi sugerînd, colo făcînd cu ochiul şi explicînd, care se proţăpeşte lîngă tine, şi strîmbă botul şi, fără să dezlipească buzele, face colţul gurii pungă, din care scuipă un codoşlîc ce te scoate din fire. Juca în acest rol, necunoscîndu-şi înaintaşii şi urmaşii, aşa zicînd ca primul şi unicul, cum ar vrea, dealtfel, să se socotească fiecare în fiece rol al vieţii, ca şi cum l-ar fi născocit el şi l-ar juca după cum pofteşte — totuşi, însă, cu acea demnitate şi siguranţă pe care nu presupusa poziţie de cel dintîi şi unicul le conferă actorului abia apărut în lumina rampei, ci pe care le soarbe, dimpotrivă, din conştiinţa mai profundă de a reprezenta, din nou, un tip, întemeiat şi legitim, şi de a se comporta, oricît de respingător ar fi, în felul său, în chip exemplar.

Pe atunci nu mergea încă pe calea piezişă, ce face şi ea parte din rol, şi care, despărţindu-se de drumul bătătorit prin harnica alergătură de la unul la altul, ducea într-un al treilea loc, adică la Putifar, gingaşul stăpîn, ca să-i vîndă pontul şi să-i picure în urechi bănuieli în legătură cu anumite întîlniri. Avea să ajungă şi la asta, dar deocamdată povestea încă nu i se părea coaptă, ca s-o pornească şi pe acest drum, deopotrivă de umblat. Nu-i plăcea că, în ciuda tuturor prilejurilor pe care se silise să le pună la cale şi a tuturor ştirilor purtate de colo-colo, pe jumătate plăsmuite, pe care le scuipa la cele două capete ale drumului din colţul strîmb al gurii, tînărul vechil şi stăpîna lui rămîneau rareori singuri şi că vorbeau, aproape întotdeauna, de faţă fiind o suită de onoare; iar ceea ce-şi spuneau unul altuia, tot nu-i era pe plac; planul educativ-tămăduitor al lui Iosif nu-i convenea, îl irita, deşi, ca şi neprihănitul său cumătru, se dumirise că nu era decît un moft, pus în slujba poftei. Convorbirile economice îi păreau că întîrzie desfăşurarea dorită a lucrurilor, iar Dudu era cam îngrijorat că metoda lui Iosif ar putea izbuti, purificînd, astfel, gîndurile stăpînei şi dîndu-le o întorsătură practică, în stare să le abată de la esenţial. Căci, chiar şi cu Dudu, piticul serios, ea

vorbea, acum, mai des despre treburile gospodăriei, despre producţie şi negoţ, despre preţul untdelemnului şi al cerei, despre tain şi înmagazinaj; şi chiar dacă spiritului solar al piticului nu-i scăpa faptul că, la mijloc, era doar un fel învăluit de a vorbi despre Iosif, care o învăţase toate acestea, lui tot îi era ciudă şi, umblînd într-o parte şi în alta, ducea şi unuia şi celuilalt mesajele sale încurajatoare, care ţinteau, la un capăt de drum, să sugereze că tînărul vechil ar fi adesea foarte mîhnit, fiindcă, bucurîndu-se de hatîrul de a-şi întîlni stăpîna, sau în timpul zilei sau după oboselile de peste zi, tot nu-i era îngăduit să-i vorbească decît despre plictisitoarele treburi gospodăreşti, în loc să-şi clătească sufletul în frumuseţea ei, să poată aduce vorba, după cuviinţă, de lucruri mai personale, mai odihnitoare. Iar la celălalt capăt, spunea: stăpîna s-ar fi plîns şi i-ar fi poruncit lui, Dudu, să-i dea de ştire amărăciunea ei tînărului vechil, că acesta ar folosi atît de stîngaci favoarea audienţelor, vorbindu-i mereu numai de gospodărie, astfel că nu ajungea vreodată, în sfîrşit, să-i vorbească şi despre el, pentru a-i împlini curiozitatea plină de simpatie în legătură cu persoana sa, cu viaţa lui dinainte, cu jalnica lui ţară, cu mama sa şi despre cum se întîmplase cu naşterea lui din fecioară, cu coborîrea în iad şi învierea. Să audă de asemenea lucruri, spunea Dudu, era, fireşte, mai picant pentru o doamnă ca Mut-em-enet, decît relatările despre felul cum se încleiază hîrtia ori despre aprovizionarea războaielor de ţesut, şi dacă vechilul năzuia să facă progrese pe lîngă Mut, progrese spre un ţel suprem, mai înalt şi mai minunat decît toate cele atinse de el în această casă, atunci n-avea decît să prindă curaj pentru teme mai puţin banale.

— Lasă în grija mea treaba asta, atît ţelurile, cît şi mijloacele, îi răspunse Iosif, neprietenos. Ai putea vorbi mai deschis, lăsînd deoparte atîtea vorbe ocolite; astea nu-mi plac, şi aş fi dorit ca, la rîndul tău, să te mărgineşti mai mult la cele obiective, tu, soţ al Ţezetei. Nu uita că legăturile dintre tine şi mine sînt doar mondene, nu prieteneşti! Totuşi, vesteşte-mi mereu ce culegi de prin casă şi de prin oraş. Sfaturi prieteneşti nu ţi-am cerut.

— Pe capul copiilor mei! se jură Dudu. Potrivit înţelegerii noastre, nu ţi-am redat decît ceea ce am prins din suspinele amare ale stăpînei, în legătură cu plictisitoarele tale expuneri. Nu Dudu este acela care te sfătuieşte, ci ea, care tînjeşte după niscaiva picanterie.

Minţea, însă, mai mult decît pe jumătate, căci atunci cînd îi atrăsese stăpînei atenţia că, dacă năzuia să desluşească vraja tînărului vechil, ca să-l poată doborî, trebuia să dea convorbirii o întorsătură mai personală şi să nu-i îngăduie să se pitească în spatele slujbei şi a treburilor, sfetnicul pisălog primise următorul răspuns:

— Îmi face bine şi-mi potoleşte cumva sufletul, dacă îl aud vorbindu-mi despre ceea ce face cînd nu-l văd.

Un răspuns foarte semnificativ, chiar înduioşător, dacă vreţi, căci ne dezvăluie gelozia încercată de femeia îndrăgostită faţă de tot ce împlineşte existenţa bărbătească, invidia făpturii, toată numai sensibilitate, în faţa conţinutului material ce absoarbe în asemenea măsură viaţa iubitului, făcînd-o să resimtă caracterul pasiv-inutil al unei vieţi închinate numai sentimentului. Strădania femeii de a participa la asemenea conţinut rezultă, în general, din această gelozie, chiar dacă nu este vorba de un conţinut practic-economic, ci de unul de tip spiritual.

Stăpînei Mut, aşadar, „îi făcea bine“ să fie introdusă de Iosif în chestiunile materiale, chiar şi sub cuvînt că, din pricina tinereţii sale, ar fi vrut ca ea să-l sfătuiască. Şi apoi, într-adevăr, cît de indiferent este despre ce vorbesc cuvintele iubitului, de vreme ce el le dă glas, buzele sale le formează, frumoasa lui privire le însoţeşte, interpretîndu-le, şi toată prezenţa lui le încălzeşte şi le

dă viaţă şi celor mai uscate şi reci, aşa cum soarele şi apa încălzesc şi adapă glia. Astfel, orice convorbire se preface în dialog de dragoste şi, dealtminteri, asemenea dialog nici n-ar putea exista în stare pură căci, în asemenea caz, n-ar fi alcătuit decît din silabele „eu“ şi „tu“, dar atunci s-ar prăbuşi într-o excesivă monotonie, pentru care pricină trebuie să fie întotdeauna vorba şi despre alte lucruri. Dar, pe lîngă asta, cum reieşea din răspunsul ei de o naivă sinceritate, Eni preţuia foarte mult substanţa convorbirilor, fiindcă îi hrănea sufletul de-a lungul zilelor pustii, goale de nădejde, zile de tristă lîncezeală, cînd Iosif era în deplasare de afaceri, în susul ori josul fluviului şi nu putea, deci, nici schimba priviri cu el în timpul mesei, nici nu putea aştepta, cu o nelinişte încărcată de dorinţe, vreo vizită de-a lui în casa femeilor ori vreo altă întîlnire. Atunci se hrănea din acea substanţă, apreciind-o în mod deosebit şi mîngîindu-se la gîndui că ştie cu ce treabă era plecat iubitul în cutare sau cutare oraş şi în satele lui, la cutare bîlci sau tîrg, şi astfel putea, în nerorocita ei viaţă, de femeie sensibilă şi lipsită de orice îndeletnicire, măcar da un nume treburilor ce umpleau zilele lui bărbăteşti. Şi nici nu se putea stăpîni să se laude cu noile ei cunoştinţe, atît faţă de zgomotoasele concubine, cît şi de slujitoarele el sau faţă de Dudu, cînd acesta i se înfăţişa în vizitele lui de politeţă.

— Tînărul vechil, spunea ea cu aceste prilejuri, a plecat pe apă, în jos, către Neşeb, oraşul în care este prăznuită Neşbet, unde duce şlepuri încărcate cu fructe de palmier-dum, balanit, smochine şi ceapă, usturoi, pepeni, castraveţi de Agur şi boabe de ricin, pe care vrea să le schimbe, sub ocrotirea zeiţei, pe lemn şi piele pentru sandale, de care Petepre are nevoie în atelierele lui. Vechilul a ales, în înţelegere cu mine, momentul acestei călătorii, cînd zarzavaturile sînt foarte scumpe din pricina cererii mari, iar pielea şi lemnul au un preţ mai mic.

Iar glasul îi suna şi-i tremura atît de ciudat la aceste vorbe, încît Dudu, făcîndu-şi mînuţa pîlnie la ureche, să audă cît mai bine, se gîndea în sinea lui, dacă n-ar putea s-o apuce curînd pe cărarea lăturalnică ce ducea la Putifar, să-i vîndă pontul.

Ce să mai povestim mult din acest an, în care Mut se străduia încă, mîndră şi ruşinată, să-i tăinuiască lui Iosif că se îndrăgostise de el şi o mai ascundea, ori îşi închipuia că o mai ascundea, lumii? Lupta împotriva acestui sentiment pentru sclav, aşadar lupta împotriva sa însăşi, purtată un răstimp cu violenţă, se şi încheiase şi fusese hotărîtă, fericit-nefericit, în favoarea sentimentului. Deocamdată, Mut mai lupta încă să-şi ascundă emoţia faţă de oameni şi faţă de cel iubit; dar în sufletul ei, se lăsa, cu atît mai nestăpînită şi încîntată, am vrea să spunem cu atît mai naivă, în voia minunatei noutăţi, cu cît aceasta îi rămăsese mai străină pînă atunci ei, sfînta elegantă şi călugăriţa severă a Lunii, cu cît durase mai mult pînă să fi cunoscut această atingere şi deşteptare, şi cu cît era mai adîncă înstrăinarea cu care-şi amintea de timpuri anterioare, încă nebinecuvîntate de patimă, în a căror uscăciune şi încremenire abia dacă ştia să se mai transpună, ceea ce şi refuza, cu toate forţele feminităţii ei trezite din adormire. Copleşitoarea intensificare pe care o viaţă ca a ei o află în plenitudinea dragostei este pe cît de cunoscută, pe atît de nedescris; iar recunoştinţa pentru acest belşug de bucurie şi chin, caută un obiect ce nu-l găseşte decît în cel din care izvorăşte sau pare că izvorăşte totul. Şi ne mai putem oare mira că, atît de plină de el şi mai adăugîndu-se şi recunoştinţa, femeia trecuse de la dragoste la divinizare? Am putut observa în mai multe rînduri că, pentru scurte clipe de şovăială, unor oameni Iosif le păruse, pe jumătate, sau chiar mai mult decît atît, zeu. Dar se puteau numi asemenea încercări şi ispitiri „divinizare“? Ce hotărîre neînduplecată, cît entuziasm activ zac în acest cuvînt, luat în înţelesul pe care i-l conferă logica iubirii! O logică îndrăzneaţă şi destul de ciudată. Cel ce a fost în stare să-mi transforme viaţa în felul acesta,

glăsuieşte ea, şi care a dăruit trupului meu mort, de odinioară, aceste învăpăieri şi înfiorări, aceste izbucniri de bucurie şi aceste lacrimi, trebuie să fie un zeu, altfel nu se poate. Acela însă nu a făcut nimic, toate izvorăsc chiar din femeia împătimită. Doar că ea nu poate crede asta, ci clădeşte din înflăcărarea ei, în rugăciuni de mulţumire, divinitatea celuilalt. „O zile cereşti ale simţirii vii!... Tu mi-ai îmbogăţit viaţa — ea înfloreşte!“ Asta era una dintre rugăciunile de mulţumire a lui Mut-em-enet, sau un fragment dintr-asemenea rugăciune, adresată lui Iosif, bîlbîită în genunchi, la picioarele patului, cu lacrimi de bucurie, cînd nu o vedea nimeni. De ce însă, dacă viaţa ei era atît de bogată şi înfloritoare, de ce fusese în mai multe rînduri pe punctul de a trimite sclava nubiană să-i aducă năpîrca otrăvitoare, să şi-o pună la piept; ba, de ce, chiar dăduse o dată asemenea poruncă, încît vipera îi şi fusese adusă în coşuleţul de papură, iar Mut renunţase la intenţia ei doar în ultima clipă? Fiindcă, la ultima lor întîlnire, i se păruse că a stricat totul, nu numai pentru că ar fi arătat urîtă, dar şi pentru că, în loc să-şi fi întîmpinat iubitul cu o calmă bunăvoinţă, îşi dăduse pe faţă dragostea prin privirea şi prin tremurul ei — dragostea unei bătrîne, a unei hîde — aşa că, după asta, nu-i mai rămînea decît moartea; drept pedeapsă a sa şi a lui, care n-avea decît să afle, din pieirea ei, taina pentru a cărei proastă păstrare ea s-a sinucis.

Încîlcită, înfloritoare logică a iubirii. Toate astea se ştiu şi abia mai are rost să fie povestite, căci sînt străvechi şi, chiar şi pe timpul soţiei lui Putifar, tot erau străvechi de mult şi puteau părea noi numai celui care, ca ea, tocmai trăia, ca primul şi singurul, copleşit, această experienţă. Şoptea: „Ah, ascultă, aud o muzică! Un zvon de voluptăţi mi-adie pe la ureche“. Şi astea se ştiu. Sînt halucinaţiile auditive ale delirurilor sensibilităţii, care-i cercetează cînd şi cînd pe îndrăgostiţi, ca şi pe cei căzuţi în extaz religios, şi sînt caracteristice pentru apropiata înrudire şi nedelimitare a acestor stări, în care intervin, aici, elemente divine, iar dincolo, elemente foarte omeneşti.

Se ştiu, deopotrivă, şi este cu totul zadarnic să mai intrăm în amănunte, şi acele nopţi de febră ale iubirii, succesiuni de scurte vise, în care celălalt este mereu prezent, şi se arată rece şi bănuitor, şi întoarce spatele cu dispreţ — un şir de întîlniri fatale şi nimicitoare cu imaginea iubită, mereu reluate de sufletul adormit, mereu întrerupte de treziri bruşte, cu respiraţia gîfîitoare, ridicarea în capul oaselor, aprinsul luminii: „O zei! O zei! cum este cu putinţă? Se poate îndura atîta chin?“ Dar oare îl blesteamă ea pe cel ce i-a pricinuit asemenea nopţi? Nicidecum. Cînd zorii au eliberat-o de această caznă, stînd sleită pe marginea patului, ea îi şopteşte din locul unde se află:

— Îţi mulţumesc, mîntuitorul meu! Fericirea mea! Steaua mea!

La asemenea reacţii în faţa unor suferinţe cumplite, iubitorul de oameni clatină din cap; se simte tulburat, iar mila lui i se pare aproape de rîs. Cînd însă originea suferinţei este înţeleasă ca fiind nu de obîrşie omenească, ci divină, o asemenea reacţie este posibilă şi naturală. — Şi de ce este înţeleasă astfel? — Fiindcă este o origină de un fel cu totul deosebit, comună lui Eu şi Tu, părînd legată de unul, dar trăgîndu-se deopotrivă din celălalt: ea este alcătuită din confundarea şi îmbinarea unui fenomen din afară cu unul lăuntric, a unei imagini cu un suflet — o nuntire aşadar, din care într-adevăr s-au şi născut zei, şi ale cărei manifestări nu-i absurd să le socotim divine.

O fiinţă pe care o binecuvîntăm pentru suferinţa ce ne-o impune, trebuie să fie, de bună seamă, un zeu, căci altfel am blestema-o. Nu se poate tăgădui anumită logică acestei afirmaţii. O fiinţă de care depinde fericirea şi nenorocirea zilelor noastre, cum este cazul în dragoste, trece în rîndul zeilor, asta e limpede, deoarece dependenţa a fost dintotdeauna şi va rămîne, de-a-pururi, izvorul sentimentului divinităţii. Dar şi-a blestemat oare cineva vreodată zeul? — Se prea poate să

fi încercat aşa ceva. Dar atunci blestemul a sunat şi a fost rostit ca mai sus.

Asta pentru lămurirea iubitorului de oameni, dacă nu şi pentru mulţumirea lui. Dealtfel, nu avea Eni a noastră un temei deosebit să facă din iubit o zeitate? —Avea, desigur: căci prin divinizarea lui se anulau sentimentele de înjosire, care, altminteri, ar fi rămas de nedespărţit de slăbiciunea ei pentru sclavul străin şi împotriva cărora ea luptase timp îndelungat. Un zeu, însă, pogorît pe pămînt sub chipul unui slujitor, de recunoscut numai după frumuseţea sa, cu neputinţă de ascuns, şi după bronzul auriu al umerilor săi — ei, da, toate astea le găsea, întrucîtva prin lumea gîndurilor ei, le găsea din fericire, căci constituiau lămurirea şi justificarea patimii sale. Cît despre nădejdea să i se îndeplinească visul tămăduitor ce îi deschisese ochii şi în care acela îi oprise sîngele să mai curgă, — ei, bine, nădejdea asta îşi afla hrana într-o imagine şi o legendă şi mai străveche, regăsită, de asemenea, în adîncul ei, provenită cine mai ştie de unde: adică imaginea şi legenda, deopotrivă de depărtate, despre zeul ce-şi proiecta umbra peste muritoare. S-ar putea ca excentricitatea acestei reprezentări şi faptul că Eni revenea asupra ei, să fi ascuns ceva din teama ce i-o inspiraseră spusele soţului ei în legătură cu consacrarea lui Iosif, cu rezervarea lui şi cu podoaba capului său.

Al doilea an

Dar cînd veni al doilea an, în sufletul lui Mut-em-enet ceva slăbi, nu se mai împotrivi, încît începu să-i arate pe faţă lui Iosif dragostea ei. Nu mai putea face altfel; îl iubea mult prea tare. În acelaşi timp, şi ca o urmare a aceleiaşi slăbiri, începu să-şi încredinţeze patima, prin mărturisiri, cîtorva persoane din preajma ei — nu chiar lui Dudu, căci, în primul rînd, nu era nevoie de aceasta, ţinînd seama de perspicacitatea solară a piticului, ceea ce Mut de fapt ştia, şi, în al doilea rînd, în ciuda zisei slăbiri, mîndriei sale i-ar fi fost silă să i se mărturisească; dimpotrivă, între ei rămăsese în picioare învoiala că ar fi vorba să dezvăluie taina ruşinoasei vrăji a sclavului venetic şi „să-l facă să cadă“ — expresia tot mai era folosită şi, pe zi ce trecea, pierdea în gurile amândurora din echivocul ei. Cu toate că, pînă atunci, nu avusese niciodată confidente, Mut îşi alese, brusc, două dintre femeile din preajma ei, pe fiecare în parte, pentru a şi le face confidente, fapt de care ele se simţiră foarte mîndre — şi anume, pe concubina Meh-en-Vezeht, una mărunţică, veselă, cu părul despletit şi cu cămaşa străvezie, şi pe o negresă bătrînă, sclavă ce slujea pe lîngă borcanele cu sulimanuri, Tabubu pe nume, cu părul încărunţit, pielea neagră şi sînii ca burdufele — acestora Eni le deschise, pe şoptite, inima, după ce, bineînţeles, le stîrnise, prin purtarea ei, s-o măgulească şi s-o hărţuie cu tot felul de întrebări. Ea suspină şi zîmbi atît, într-o visătoare îngîndurare, refuzînd să le lămurească, încît femeile, una lîngă bazinul cu apă din curte, iar cealaltă în preajma măsuţei de toaletă, o rugară stăruitor, să le încredinţeze pricina melancoliei sale chinuitoare, la care, după multe mofturi şi fandoseli, sfîrşi, cu limba împleticită şi tremurînd toată, prin a le şopti lor, care, de asemenea, tremurau, mărturisirea patimii ei.

Deşi, fără îndoială că, dintr-una şi dintr-alta, li se trezise, încă dinainte o bănuială, confidentele îşi împreunară mîinile a surprindere, îşi acoperiră faţa cu ele, i le sărutară pe ale ei, precum şi picioarele, şi începură un cloncănit şi gungurit înfundat, în care se amestecau emoţie sărbătorească, înduioşare şi o tandră îngrijorare, de parcă Mut le-ar fi vestit că ar fi rămas grea. Într-adevăr, astfel primiră femeile această senzaţională istorie femeiască, marea ştire că Mut,

stăpîna, ar fi îndrăgostită. Un fel de neastîmpăr le cuprinse pe amîndouă, o năpădiră cu consolări şi felicitări pe binecuvîntată, îi mîngîiară trupul, de parcă devenise un vas cu un conţinut preţios şi primejdios, şi îi exprimară, în fel şi chip, încîntarea lor speriată de această cotitură şi mare schimbare, de începerea unei ere de jubilare femeiască, de dulci amăgeli şi intrigi, care să întrerupă, cu senzaţii tari, monotonia zilnică. Tabubu cea neagră, care se pricepea la tot felul de vrăjitorii parşive din ţările negrilor, şi la invocarea unor zei interzişi şi fără nume, vru să-şi înceapă pe dată vrăjile, pentru a-l ademeni pe tînăr şi a-l azvîrli, jertfă a voluptăţii, la picioarele stăpînei. Atunci, însă, fiica lui Mai-Sahme, principele nomei, mai respinse încă plină de oroare asemenea propuneri, dînd dovadă nu numai de un grad mai înalt de civilizaţie decît negresa, ci pe de altă parte, şi de demnitatea sentimentului ei, oricît de îndoielnic era acesta. Concubina Meh, în schimb, nici nu se gîndi la vrăji, pentru că nici prin minte nu-i trecea că ar putea fi nevoie de ele, socotind că, afară doar de caracterul lor primejdios, lucrurile erau, în sine, foarte simple.

— Fericito, de ce trebuie să suspini? o întrebă ea. Nu este frumosul tînăr cumpărat de casă şi sclavul ei, cu toate că o gospodăreşte, adică, de la început chiar, proprietatea ta supusă? Dacă îţi place, n-ai decît să-i faci un semn din sprînceană, iar el va socoti cea mai mare cinste să-şi poată apropia picioarele de picioarele tale şi capul de capul tău, încît să-ţi fie bine!

— Pentru numele Celui Nevăzut. Meh! şuşoti Mut, acoperindu-şi faţa cu vălul. Nu vorbi aşa fără înconjur, că nu ştii ce spui şi-mi sfîşii inima!

Nu crezu că-i e îngăduit să se mînie pe această făptură proastă, căci o ştia, cu un fel de invidie, pură şi liberă de iubire şi dorinţă vinovată, recunoscîndu-i dreptul conştiinţei curate de a sporovăi, veselă, de picioare şi de cap, deşi pe ea, Mut, aceste vorbe o tulburau cumplit. De aceea continuă:

— Se vede bine, copila mea, că n-ai fost niciodată într-o asemenea stare şi că nici nu te-a surprins şi înhăţat astfel de simţire, ci doar te-ai mulţumit să ronţăi dulciuri şi să trăncăneşti cu surorile în casa femeilor lui Putifar. Altfel n-ai fi spus că n-am decît să-i fac un semn din sprinceană şi ţi-ai fi dat seama că, de vreme ce inima îmi este rănită de el, starea sa de sclav şi starea mea de stăpînă sînt desfiinţate, dacă nu preschimbate una într-alta, încît mai curînd atîrn eu de sprîncenele sale, neasemuit de frumos desenate, să văd dacă sînt senine şi binevoitoare, sau dacă nu cumva se încruntă bănuitoare la mine, încît să tremur. Uite, tu nu eşti mai de soi decît Tabubu, cu înapoierea ei, care mă îndeamnă să facem împreună farmecele negrilor, ca flăcăul să mi se supună fără să-şi dea seama cum, să ajungă o pradă trupească a descîntecelor ei. Ruşine vouă, nepriceputelor, care îmi înfigeţi, cu sfaturile voastre, o spadă în inimă şi mi-o răsuciţi în rană! Vorbiţi şi daţi poveţe de parcă el n-ar fi decît trup, nu şi un suflet şi un spirit, unite laolaltă — faţă de care, însă, o poruncă dată din sprinceană n-ar fi mai bună decît ademenirea prin vrăjitorie, căci amîndouă ar avea puterea numai asupra trupului şi nu mi l-ar aduce decît pe acesta, un leş cald. Dacă vreodată mi-a fost plecat şi supus la porunca sprîncenei mele — patima mea i-a dăruit libertatea, deplina libertate, nesăbuită Meh, şi m-a făcut să-mi pierd, fericită, puterea de stăpînă asupra lui, şi acum îi port eu jugul, atîrnînd, şi la bucurie şi la durere, de libertatea sufletului lui viu. Acesta este adevărul şi sufăr destul că nu e dat pe faţă şi că, pe faţă, el tot este, ceea ce nu-i cu adevărat, o slugă, căreia eu îi poruncesc. Cînd îmi spune stăpîna capului şi a sufletului său, a mîinilor şi a picioarelor sale, nu-mi dau seama dacă vorbeşte ca slugă, potrivit obiceiului, sau poate ca suflet viu. Nădăjduiesc că a doua presupunere este cea bună, dar de îndată mă cuprinde din nou deznădejdea. Ascultă-mă cu luare aminte! Dacă n-ar fi decît gura lui, s-ar putea, la nevoie, să primesc ceea ce-mi spui în legătură

cu porunca dată din sprînceană şi cu descîntecul, căci gura este trupească. Dar mai sînt şi ochii lui, în frumuseţea nopţii lor, plini de libertate şi de suflet, vai! iar eu mă tem în chip deosebit de libertatea din adîncul lor, în măsura în care ea este, adică, libertate de patima care pe mine, pierduta, mă ţine legată în lanţurile sale de întuneric, şi totodată o veselă derîdere — nu atît de-a dreptul de mine, nu, asta nu, ci de patima mea, încît mă umileşte şi mă nimiceşte, fiindcă admiraţia ce o port libertăţii lui nu face decît să-mi stîrnească şi mai mult patima şi mă leagă mai strîns. Pricepi tu, asta, Meh? Şi atît încă nu-i destul, căci, pe deasupra, mai trebuie să mă tem de mînia, dar şi de mustrarea ochilor săi, fiindcă simţămîntul ce i-l port este înşelăciune şi trădare faţă de Petepre, curteanul, stăpînul lui şi al meu, căruia el i-a trezit cu bună-credinţă plăcutul sentiment al încrederii, — iar eu vreau să-l îndemn să-şi înjosească, împreună cu mine, stăpînul, venind la inima mea! Toate acestea mă ameninţă din ochii lui, şi iată, vezi, că nu am treabă numai cu gura sa, şi că el nu-i numai trup. Căci un simplu trup nu este pus în situaţii şi înlănţuiri, care-l determină, cum determină şi relaţia noastră cu el şi o complică, încărcînd-o cu scrupule şi consecinţe şi făcînd din ea o chestie de statut, de onoare şi de poruncă morală şi ne retează aripile dorinţei, încît rămîne ţintuită la pămînt. Cît am sucit şi răsucit, Meh, aceste lucruri pe toate feţele, zi şi noapte! Căci un trup este singur şi liber, nedepinzînd de nimeni, ba s-ar cuveni ca pentru dragoste să nu fie decît trupuri, care să plutească, libere şi singure, în spaţiul gol, şi să se îmbrăţişeze, fără reţineri şi fără consecinţe, gură în gură, cu ochii închişi. Asta ar fi fericirea şi, totuşi, o fericire pe care eu o repudiez. Căci aş putea, oare, dori ca iubitul meu să fie numai trup, fără nici un caracter propriu, un leş şi nu o persoană? Nu, asta n-o pot, fiindcă nu-i iubesc numai gura, ci îi iubesc şi ochii, ba chiar ochii mai presus de orice, şi de aceea sfaturile voastre, ale lui Tabubu şi ale tale, nu-mi sînt pe plac şi le resping cu nerăbdare.

— Nu înţeleg, îi răspunse concubina Meh, de ce lucrurile îţi par atît de gingaşe. Am crezut că, de vreme ce-ţi place, n-ar trebui decît ca picioarele şi capetele voastre să stea laolaltă, ca să-ţi fie bine.

Parcă, la urma urmelor, nu ar fi fost asta şi ţelul dorurilor lui Mut-em-enet, al frumoasei Mutemone! Ideea că picioarelor ei, care prindeau să-i freamăte în prezenţa lui Iosif, le-ar fi îngăduit să se odihnească lipite de ale lui — tocmai această imagine o zguduia şi chiar o înflăcăra pînă în străfunduri, şi faptul că Meh-en-Vezeht îi atribuise aşa de-a dreptul acele cuvinte, fără a gîndi, fireşte, nici pe departe, la rostirea lor cît Mut, mai încurajă acea dezlegare lăuntrică, pe care comunicativitatea ei cu femeile o şi semnalase, şi astfel începu să-i sugereze tînărului vechil, cu fapta şi cu vorba, slăbiciunea şi decăderea ei .

În ce privea faptele, erau gesturi cu înţeles, copilăreşti şi, la drept vorbind, mişcătoare, atenţii ale stăpînei faţă de slugă, a căror simbolică limpede făcea anevoioasă atitudinea lui Iosif. Într-o zi, de pildă — şi, după acea primă dată, în mai multe rînduri — ea îl primi, în audienţa pentru treburi gospodăreşti, purtînd un veşmînt asiatic, o rochie scumpă, a cărei stofă fusese cumpărată din porunca ei în dugheana unui sirian bărbos din oraşul celor vii, şi pe care i-o cususe Heti, cusătoreasa sclavă. Era pestriţă ca nici o haină egipteană, de parcă două basmale de lînă brodate, una albastră şi una roşie, ar fi fost îmbinate şi, în afară de broderii, mai avea toate cusăturile garnisite cu un găitan multicolor şi străin. Broderii, în acelaşi stil, îi acopereau umerii, iar peste turbanul la fel de colorat, care, la locul de origine al acestei mode, se numea „sînip“, Eni îşi aruncase vălul de rigoare, care îi cădea pînă peste şolduri şi mai jos. Aşa împodobită, privea la Iosif, cu ochii măriţi totodată de sulimanuri cu plumb şi de o aşteptare temătoare şi şăgalnică.

— Cît de străină şi de măreaţă îmi pari, înaltă stăpînă, îi spuse el cu un zîmbet stînjenit, căci o cam înţelesese.

— Străină? întrebă ea de asemenea zîmbind silit, tandru şi stînjenit. Gîndeam mai curînd să-ţi par apropiată în rochia asta, după portul femeilor din ţara ta, pe care, am îmbrăcat-o azi pentru variaţie — dacă la asta ai făcut aluzie.

— Sigur, îi spuse el cu ochii plecaţi, veşmîntul îmi este fără îndoială, familiar, la fel şi tăietura lui, dar, cu toate astea, puţin cam străin pe tine.

— Nu găseşti că-mi stă bine şi că mă prinde? îl întrebă ea cu o şovăielnică provocare.

— Ar mai trebui ţesută stofa, îi răspunse el cu ochii plecaţi, şi croită rochia ce nu ţi-ar sluji frumuseţea, de ar fi chiar şi din sac din păr de capră, stăpînă.

— Ei, dacă ţi-e totuna şi puţin îţi pasă ce port, i-o întoarse ea, m-am ostenit în zadar cu acest veşmînt. L-am pus, însă, în cinstea vizitei tale şi ca să-ţi răspund cu aceeaşi măsură. Căci tu, flăcău din Retenu, te îmbraci după portul egiptean, din respect faţă de obiceiurile noastre. De aceea am socotit să nu-ţi rămîn datoare şi, în schimb, să te primesc în costumul femeilor din neamul tău. În felul acesta ne-am schimbat sărbătoreşte hainele. Căci din vremi străvechi dăinuie, în acest schimb, ceva divin, sărbătoresc, cînd bărbaţii poartă veşminte femeieşti, iar femeile, bărbăteşti, şi deosebirile se pierd.

— Îngăduie-mi să observ, la aceasta, i-o întoarse Iosif, că asemenea obicei şi cult nu-mi sînt nici familiare, nici pe plac. Este în ele ceva ca o beţie şi ca o decădere a înţelegerii treze a lui Dumnezeu, care n-ar fi plăcut părinţilor mei.

— Aşadar am greşit, spuse Mut-em-enet. Ce noutăţi îmi aduci din gospodărie?

Era adînc jignită, deoarece Iosif păruse să nu priceapă (deşi de fapt pricepuse), ce sacrificiu îi aducea lui şi sentimentului ei, prin aceea că, tocmai ea, fiica lui Amon, concubina preaputernicului şi partizana severităţii sale, omagia exotismul, pentru că iubitul ei era străin. Sacrificiul îi fusese dulce şi se simţi fericită renunţînd pentru Iosif la concepţia ei statală; iar acum era foarte nenorocită, văzîndu-i atitudinea atît de rece. Cu alt prilej izbuti mai bine, deşi gestul ei simbolic vădea o şi mai mare renunţare.

Camera de zi a lui Mut-em-enet, locul preferat al însingurării sale, era un mic portic deschis spre deşert, tavanul fiind sprijinit doar de doi pilaştri cu capiteluri simple şi arhitrave pătrate sub cornişă, aşezaţi fără soclu, direct pe sol. Privirea cădea peste o curte la dreapta căreia se întindeau case albe, scunde, cu acoperişuri plate, în care locuiau concubinele, iar alături se ridica, mult mai înaltă, o altă clădire, cu coloane. Un zid de lut, înalt pînă la umeri, tăia curtea pieziş, nelăsînd să se vadă nimic, în afară doar de crîmpeiul de cer de deasupra. Săliţa era elegantă şi simplă, nu prea înaltă; umbrele întunecate ale stâlpilor se întindeau peste pardoseala de lespezi; pereţii şi tavanul erau spoiţi galben ca lămîia, iar sus, de jur împrejurul lui, se vedea o bandă decorativă în tonuri pale. În încăpere nu mai era decît o canapea cu perne de puf şi, în faţa ei, pe jos, blănuri. Aici Mut-em-enet îl aştepta adesea pe Iosif.

El obişnuia să apară în curte, cu papirusurile de socoteli ţinute strîns sub braţ, şi să ridice palmele spre încăpere şi doamna care se odihnea. Atunci, Mut-em-enet îi îngăduia să intre şi să-i vorbească; dar, într-o zi, el simţi îndată că în salon se schimbase ceva, ceea ce îi sugera şi privirea ei,

care îl întîmpina cu aceeaşi expresie de bucurie sfioasă, ca atunci cînd purtase rochia siriană; Iosif, însă, se prefăcu că nu observase nimic, o salută cu vorbe alese şi începu chiar să-i vorbească de afaceri, pînă cînd ea îl făcu atent:

— Uite-te în jur, Usarsif! Ce noutăţi vezi aici, la mine?

Putea, în adevăr numi „noutate“ ce se vedea acolo. Mai să nu-ţi vină să crezi: pe o masă de altar, acoperită cu o ţesătură, lipită de zidul din fund, sta, într-un dulăpior deschis, o statuetă aurită a lui Atum-Re!

Era stăpînul orizontului, fără nici o îndoială: semăna leit cu semnul lui grafic; şedea pe un mic postament cubic, cu genunchii ridicaţi, cu capul de şoim pe umeri, deasupră-i se înălţa discul oval al soarelui, din care ieşea în faţă, capul umflat al şarpelui haie, iar în spate coada lui. Pe un trepied, lîngă altar, erau cîteva căţui cu toarte, o scăpărătoare de aprins focul şi, pe o tipsie, mici bile, plăcut mirositoare.

Uluitor şi aproape de necrezut! Totodată foarte emoţionant, de o îndrăzneală copilărească, ca mijloc şi formă de exprimare a nevoii de mărturisire a inimii sale! Stăpîna Mut, din Casa femeilor Celui bogat în vite, cîntăreaţa şi sfînta dansatoare a Zeului imperiului, cel cu fruntea de berbec; confidenta bărbatului politic priceput, primul dintre craniile lucioase, zelatoarea spiritului său solar, tradiţional şi conformist, înălţase, în camera ei cea mai intimă, un altar în cinstea Stăpînului vastului orizont, căruia învăţaţii faraonului îşi dădeau silinţa să-i definească prin gîndire esenţa, în cinstea fratelui, prietenos şi iubitor de străini, al zeilor solari asiatici, a lui Re-Horahte-Aton din cetatea On, din vîrful Deltei! Astfel se exprima dragostea ei, în acest grai căuta o evadare — graiul spaţiului şi al timpului, care le era comun amîndurora, egiptenei şi tînărului ebreu. Cum s-ar fi putut ca Iosif să nu o înţeleagă? Înţelesese încă de mult şi trebuie să recunoaştem că, în acea clipă, îl încerca emoţia: o bucurie, amestecată cu spaimă şi grijă, îl făcu să-şi plece capul.

— Îţi văd evlavia, stăpînă, rosti el încet. Şi, în ceva, mă sperie. Căci dacă Beknehons, Marele Preot, ar veni la tine şi ar vedea ce văd eu?

— Nu mi-e teamă de Beknehons, îi răspunse Mut cu un tremur triumfal. Faraonul este mai mare!

— Să trăiască, să strălucească şi să fie sănătos, murmură Iosif, mecanic. Dar tu, urmă el foarte încet, eşti închinată stăpînului din Epet-Esovet.

— Faraonul este fiul cărnii lui, i-o întoarse Mut atît de repede, încît era vădit că îşi pregătise răspunsul. Zeul pe care el îl iubeşte şi a cărui fiinţă porunceşte învăţaţilor lui s-o pătrundă, îmi va fi şi mie îngăduit să-l slujesc. Unde ar mai fi altul mai străvechi şi mai măreţ, prin toate ţările? El este ca Amon, iar Amon este ca el. Amon i-a împrumutat numele, zicînd: „Cine mă slujeşte pe mine, pe Re îl slujeşte“. Astfel, eu îi slujesc deopotrivă şi lui Amon, slujindu-i lui Re!

— Cum socoţi, îi răspunse Iosif, încet.

— Îl vom tămîia, zise Mut, înainte de a ne gîndi la treburile casei.

Şi-l luă de mînă, ducîndu-l în faţa chipului aurit, la trepiedul pe care se aflau cele trebuincioase jertfei.

— Pune tămîie, îi porunci Mut (ea spunea „senter neter“ în graiul egiptean, ceea ce însemna, „mireasmă divină“) şi, dacă ai bunătatea, aprinde-o!

Dar Iosif şovăi.

— Nu este bine pentru mine, stăpînă, să tămîiez un chip. Ai mei nu îngăduie.

Atunci Eni îl privi mută, cu o durere atît de făţişă, încît Iosif se înspăimîntă iarăşi, deoarece citi în ochii femeii: „Nu vrei să-l tămîiezi laolaltă cu mine pe acel care-mi îngăduie să te iubesc?“

Iosif îşi aminti însă de cetatea On din vîrful Deltei, de învăţăturile blînzilor dascăli de acolo şi de tatăl mare-profet, al cărui zîmbet voia să spună că acela ce-i jertfeşte lui Horahte, îşi cinsteşte totodată propriul zeu, în spiritul triunghiului. De aceea el răspunse privirii ei:

— Vreau cu plăcere să te ajut, voi pune miresmele în căţuie, le voi aprinde şi-ţi voi fi de ajutor în timpul jertfei.

Puse în căţuie boabele de răşină de terebint, scapără din amnar, le aprinse şi-i trecu căţuia, să tămîieze. Iar în timp ce fumul se înălţa sub nasul lui Aton, el ridică mîinile şi aduse slavă zeului îngăduitor, cu rezervă mintală fireşte şi încrezător în milostenia Prea-înaltului. După aceea, în vreme ce Iosif îi vorbea de treburile casei, Emi mai gîfîia de emoţia acelei acţiuni simbolice.

Iată faptele cu care îi mărturisea pofta ei; dar nici de cuvinte nu se mai feri multă vreme, sărmana. Patima de a-l face pe iubit să afle tocmai ce căutase să-i ascundă, cu orice preţ, vreme îndelungată, devenise atotputernică, după ce stăpînirea ei de sine cedase; şi, cum, pe deasupra, Dudu, care tot alerga de la unul la altul, o sfătuia şi o aţîţa mereu să împingă discuţiile dintre ei, prea de tot obiective, pe un tărîm mai personal, ca să-l dea astfel de gol pe nelegiuit şi să-l „facă să cadă“ — Mut se străduia neîncetat să sfîşie cu mîinile înfrigurate, straiul gospodăresc, ficţiunea ocrotitoare a convorbirilor, frunza lor de viţă, să le dezgolească astfel, reducîndu-le la adevărul şi goliciunea lui Tu şi Eu — fără a presimţi ce înfricoşătoare asociaţii de idei erau legate, în capul lui Iosif, de ideea „dezgolirii“: asociaţii de idei canaanite, pline de avertismente împotriva a ceea ce este oprit şi a oricărei neruşinări bete, care veneau tocmai din origini, de acolo unde se întîlniseră, întrepătrunzîndu-se, goliciunea şi cunoaşterea, şi ţîşnise, din această întrepătrundere, deosebirea dintre Bine şi Rău. Mut, străină de o astfel de tradiţie şi, cu tot simţul ei pentru cinste şi ruşine, cu totul lipsită de o înţelegere mai adîncă a ideii de păcat, pentru care nici nu avea cuvîntul în vocabularul ei, şi, mai ales, nedeprinsă cît de cît de a lega această idee tocmai de cea de nuditate, nu putea şti ce spaimă cumplită, ancestrală, ereditară, stîrnea, în cel pe care îl iubea, dezgolirea convorbirii. De cîte ori Iosif voia să îmbrace iarăşi convorbirea cu veşmîntul preocupărilor practice, ea i-l smulgea şi îl obliga pe Iosif să vorbească, în loc de treburile gospodăriei, despre sine însuşi, despre viaţa şi trecutul lui; întrebîndu-l despre mamă-sa, de care el îi pomenise de multe ori, afla de farmecul ei proverbial, iar de aici nu mai era de făcut decît un pas pînă la moştenirea sa personală de gingăşie şi de frumuseţe, pe care Mut nu-şi mai interzicea, întîi, s-o pomenească în cuvinte zîmbitoare, iar apoi, s-o laude cu patimă, în vorbe sunînd mai grav şi înflăcărat.

— Este rar, spunea stăpîna, tolănită într-un jilţ larg, instalat pe coada unei piei de leu ale cărui gheare şi cap se întindeau în faţa lui Iosif, este rar, stăruia ea, ca răspuns la istorisirile tînărului vechil, şi, în vremea asta, îşi aşeza picioarele încrucişate într-o poziţie mai odihnitoare pe taburetul capitonat, se întîmplă foarte rar, să auzi povestindu-se despre o persoană şi să receptezi descrierea ei, pe cînd totodată imaginea explicativă a descrierii ni se vădeşte aievea. Este ciudat, ba

de minune pentru mine, să văd aţintiţi asupra mea, în timp ce aud vorbindu-se despre ei, în noaptea lor prietenoasă, ochii acelei gingaşe, ai oii-mame, de sub pleoapele cărora bărbatul din apus, tatăl tău, ştergea, sărutîndu-le, lacrimile nerăbdării, în vremea lungii aşteptări; căci nu spuneai în zadar că te asemeni atît cu cea aşteptată, încît a retrăit în tine după moartea ei, iar tatăl tău vă confunda în dragostea sa, pe mamă şi pe fiu. Doar te uiţi la mine, Usarsif, cu ochii ei, în vreme ce-mi descrii neasemuita lor frumuseţe. N-am ştiut, însă, atîta vreme, de unde ai aceşti ochi, care, după cîte aud, cuceresc inimile oamenilor pe drumurile uscatului şi ale apei; erau pînă acum, dacă pot spune aşa, o apariţie izolată. Este însă potrivit şi plăcut, ca să nu zic consolator, să te familiarizezi cu originea şi povestea unei apariţii care îi vorbeşte sufletului tău.

Nu trebuie să ne mire caracterul copleşitor al unor astfel de vorbe. Iubirea este o boală, chiar dacă-i de felul sarcinei şi a durerilor naşterii, adică, aşa zicînd, o boală sănătoasă, dar, ca şi acelea, deloc neprimejdioasă. Femeia era confuză şi, cu toate că se exprima limpede, ca o egipteană instruită, ba chiar literar şi, în felul ei, raţional, totuşi facultatea ei de a deosebi între îngăduit şi neîngăduit era puternic redusă şi întunecată. Ceea ce se adăuga agravant ori, de fapt, uşurător, era puterea ei neîngrădită, de stăpînă, obişnuită să spună tot ce-i trecea prin cap, încredinţată fiind că ce avea chef să spună n-ar putea, prin natura lucrurilor, păcătui niciodată împotriva nobleţei şi a bunului gust — şi, în zilele ei de sănătate, chiar aşa fusese. Acum, însă, nu se îngrijise să mai ţină seama de starea ei, ce-i era cu totul nouă, şi o supuse şi pe aceasta obişnuitei ei nestăviliri, rezultatul neputînd fi decît jalnic. Neîndoielnic că Iosif găsea toate lucrurile astea penibile, ba chiar jignitoare, nu numai fiindcă Mut se făcea de rîs, ci şi pentru că le socotea şi ofensatoare pentru el însuşi. Că vedea eşuînd treptat planul lui educativ de salvare, simbolizat de sulurile cu socoteli ce le purta sub braţ era însă, din toate necazurile, cel mai mic. Ceea ce îl indispunea pe el, în fond, era, mai ales, trufaşa ei nestăvilire, cu care aplica, şi în noile lor legături, libera vorbire a stăpînei şi-i spunea drăgălăşenii dubioase în legătură cu ochii lui, ca un îndrăgostit domnişoarei sale. Trebuie să ne gîndim că în forma feminină a cuvîntului „stăpîn“, adică stăpînă, elementul originar masculin îşi păstrează mereu întîietatea. Stăpînă este, carnal vorbind, stăpînul în formă feminină, iar moral, este o femeie cu o structură de stăpîn, încît un fel de dualitate, în care primează chiar ideea de masculin, rămîne veşnic nedespărţit de cuvîntul de stăpînă. Pe de altă parte, frumuseţea este o calitate pasivă, feminină, în măsura în care stîrneşte atracţia şi sădeşte în pieptul celui ce o vede emoţiile viril-active ale admiraţiei, dorinţei, peţirii, încît şi ea poate crea, pe drumul invers, acea dublă natură, şi anume cu predominanţa elementului feminin, în domeniul dualităţii, însă, Iosif se simţea ca la el acasă, spiritului său îi era foarte familiară ideea că, în persoana zeiţei Iştar, erau uniţi laolaltă o fecioară şi un flăcău şi că acelaşi fenomen se petrecea şi cu cel ce schimba cu ea vălul, cu Tammuz, păstorul, frate, fiu şi soţ totodată, astfel încît ei, laolaltă erau, de fapt, patru. Dar dacă toate aceste amintiri se pierdeau în depărtări şi zări străine, şi nu mai erau decît doar un joc al minţii, în schimb, faptele din chiar sfera de viaţă a lui Iosif şi realitatea sa, tot asta îl învăţau. Israel, numele religios al tatălui său, în sensul său cel mai larg, era deopotrivă feciorelnic, logodit Domnului, Dumnezeului său într-un dublu înţeles, ca mire şi ca mireasă, un bărbat şi o femeie. Iar El însuşi, însinguratul, gelosul? Nu era El totodată tatăl şi mama lumii, avînd două chipuri, de bărbat după faţa lui întoarsă către lumina zilei, de femeie, însă, după cealaltă faţă, care privea spre întuneric? Nu fusese oare această dualitate a naturii divine datul elementar, ce determinase abia ambiguitatea sexuală a relaţiei lui Israel eu el şi, îndeosebi, relaţia personală, foarte nupţială, foarte feminină, a lui Iosif cu Domnul?

Asta este drept, este adevărat. Totuşi, cititorului atent nu-i va fi scăpat desigur că, de un

timp, avuseseră loc anumite schimbări în mîndria lui Iosif, care-i făceau neplăcut să fie obiectul admiraţiei, dorinţei şi solicitărilor unei stăpîne, ce-i lăuda frumuseţea ca bărbatul pe a unei domnişoare. Asta nu-i mai era la îndemînă, iar virilizarea firească, datorată nu numai celor douăzeci şi cinci de ani ai săi, ci şi poziţiei ce o deţinea în slujba sa şi succesului cu care supusese controlului şi supravegherii sale o bună parte a vieţii economice egiptene, ne lămureşte uşor de ce nu-i mai putea fi la îndemînă. Dar o explicaţie prea uşoară nu este în mod necesar şi o explicaţie completă; mai existau şi alte pricini ale acestei neplăceri: pricini legate de virilizarea băieţandrului Iosif, care evocau imaginea trezirii lui Osiris mort de către vulturul-şoţie, plutind deasupra lui şi concepîndu-l cu el pe zeul Horus. Mai trebuie oare arătată marea potrivire a acestei imagini cu împrejurările reale — cu împrejurarea, de pildă, că şi Mut, concubina zeului, purta pe cap boneta de vultur, cînd dansa înaintea lui Amon? Nu-i nici o îndoială: ea însăşi, femeia atinsă de patimă, era cauza unei virilizări ce înţelegea să-şi asume dorinţa şi peţirea, Iosif găsind necuviincios să accepte complimente din gura stăpînei.

De aceea, în asemenea împrejurări, Iosif o privea doar tăcut pe femeie, cu ochii lui atît de lăudaţi, apoi şi-i întorcea spre papirusurile ce le avea în mîini, îngăduindu-şi s-o întrebe dacă, după abaterea la cele personale, nu voia să revină la treburile gospodăreşti. Mut, însă, întărită de Dudu, instigatorul, în aversiunea ei faţă de aceste teme, se prefăcea că nu-l aude şi asculta mai departe de dorinţa de a-i dezvălui dragostea ei. Nu vorbim aici doar de o scenă izolată, ci de numeroase episoade foarte asemănătoare între ele, ale celui de al doilea an al dragostei. Buimăcită şi dezlănţuită, Mut continua să-i spună cît de fermecată era nu numai de ochii lui, dar şi de talia, glasul şi părul lui, pornind de fiecare dată de la mamă-sa, gingaşa, şi minunîndu-se de schimbările eredităţii, prin care calităţi vădite la aceasta sub înfăţişarea şi forma feminină, reapăreau la fiu sub un chip şi cu un accent viril. — Ce mai putea face Iosif? Să recunoaştem că era drăguţ şi bun faţă de ea, şi că-i vorbea prieteneşte; ba, chiar, pentru a o trezi, îl vedem recurgînd la observaţii judicioase asupra materialului mizer al obiectului admiraţiei ei.

— Lasă asta, săpînă, nu mai vorbi aşa! Înjghebarea aceasta, pe care o cinsteşti cu o privire, cu un gînd — ce este la urma urmelor? La drept vorbind, o mizerie! Este bine să ne amintim şi să-i amintim şi aceluia care, poate, i-ar zîmbi — ceea ce fiecare ştie oricum, dar este înclinat din slăbiciune să uite: din ce material vremelnic sîntem clădiţi, sortit să putrezească, Dumnezeu aibă milă de el! Gîndeşte-te că părul acesta va cădea curînd în chip jalnic, iar dinţii aceştia, azi strălucitori de albi, aşijderea. Ochii aceştia, piftie de sînge şi apă, se vor scurge, aşa cum se va topi şi tot restul arătării noastre, menită să se ofilească şi să piară în nimicnicie. Iată, socot cinstit să nu păstrez numai pentru mine aceste judecăţi, ci să ţi le pun şi ţie la îndemînă, pentru cazul că ai crede că ţi-ar putea fi de vreun folos.

Dar ea nu credea asta, iar starea în care se afla o făcea cu totul inaptă pentru educare. Fireşte, nu-i purta supărare că o mustrase; era mult prea bucuroasă că nu se mai vorbea de sorg şi alte asemenea lucruri supărătoare, deşi vrednice de cinste, ci că discuţia se desfăşura pe un tărîm unde îşi simţea competenţa femeiască, încît nu le mai venea picioarelor ei s-o ia la fugă.

— Cît de ciudat vorbeşti, Usarsif! i-o întoarse ea şi buzele ei îi mîngîiară numele. Cuvîntul tău este crud şi fals — fals anume din cauza cruzimii; căci deşi este adevărat şi de netăgăduit după cuprinsul său raţional — tot nu rezistă de fel în faţa inimii şi a simţirii şi nu-i, pentru acestea, mai mult decît o zdrăngănea sunătoare. Căci vremelnicia materialului nu ar fi un temei mai puţin pentru inimă şi simţire să-i admire forma, ci este chiar unul în plus, deoarece amestecă în admiraţia

noastră o emoţie, de care este lipsită admiraţia ce o purtăm frumuseţii din material trainic, din bronz şi piatră. Neasemuit mai înflăcărată este înclinarea noastră faţă de frumoasa făptură a vieţii, decît faţă de frumuseţea trainică a chipurilor din atelierele lui Ptah; cum vrei tu să înveţi inima că materialul vieţii e mai prost şi mai ticălos decît materialul trainic al imitaţiilor sale? Niciodată, nicicum, o inimă nu va deprinde şi nici nu va recunoaşte una ca asta. Căci durata este moartă, şi numai ce este mort este trainic. În zadar pun îndemînaticii învăţăcei ai lui Ptah fulgere în ochii statuilor, să pară că privesc: statuile nu te văd, doar tu le vezi, ele nu răspund cu existenţa lor, ca un tu care este un eu şi semenul tău. Mişcătoare însă este numai frumuseţea semenilor noştri. Oare cine ar mai fi ispitit să pună mîna pe fruntea statuii, ieşită din atelier şi care va dăinui, sau să o sărute pe gură? Vezi, aşadar, cu cît este mai arzătoare şi mai emoţionată înclinarea care ne împinge către formele, este adevărat, trecătoare ale vieţii! — Vremelnicie! De ce şi cu ce intenţii îmi vorbeşti oare tu, Usarsif, de vremelnicie şi mă înfricoşezi cu acest cuvînt? Oare mumia este purtată în jurul sălii ca un îndemn să se încheie petrecerea, fiindcă totul este vremelnic? Nu, dimpotrivă! Căci pe fruntea mumiei stă scris: „Bucură-te de ziua aceasta!“

Răspuns bun şi chiar excelent — în felul lui, adică în starea de transă, căreia inteligenţa ce mai dăinuia din zilele ei de sănătate trebuia să-i slujească de veşmînt ispititor. Iosif suspină doar şi nu mai răspunse nimic. Socotea că-şi făcuse datoria şi renunţă să mai stăruie asupra scîrboşeniei cumplite a toată carnea de sub faţa pielii — dîndu-şi seama că transa ei trece peste asta şi că, „inima şi simţirea“ nu voiau nicicum să ştie de ce spunea. Avea ceva mai bun de făcut decît să-i explice acestei femei că înşelătorie ar fi ori viaţa, ca în cazul statuilor din atelier, ori însăşi frumuseţea, ca la copilul omului, supus putreziciunii — şi că acel adevăr, în care viaţa şi frumuseţea formează o unitate, trainică şi neînşelătoare, ţine de o altă stare, singura către care merită să-ţi îndrepţi gîndul. De pildă, i-a fost foarte greu să nu primească darurile cu care ea începuse, de curînd, să-l copleşească — potrivit unei străvechi şi mereu vii porniri a îndrăgostiţilor, izvorîtă din sentimentul de atîrnare de o fiinţă din care ţi-ai făcut un zeu, din instinctul jertfirii, al împodobirii şi măririi, precum şi din instinctul solicitării prin corupţie. Dar asta nu-i încă tot. În dragoste, darul mai slujeşte luării în stăpînire şi confiscării, slujeşte să însemni această fiinţă, faţă de restul lumii, cu semnul tău, s-o îmbraci în livreaua indisponibilităţii. Porţi darul meu, eşti al meu. Cel mai ales dar de dragoste este inelul: cine îl oferă ştie ce vrea, iar cine îl primeşte ar trebui, de asemeni, să ştie ce i se întîmplă şi că fiecare inel este veriga văzută a unui lanţ nevăzut. Astfel, Eni îi dărui, cu un aer stînjenit, lui Iosif, chipurile drept mulţumire pentru meritele sale, precum şi pentru că o iniţiase în treburile gospodăriei, un inel foarte preţios, împodobit cu un scarabeu gravat, apoi de-a lungul vremii şi alte giuvaeruri, ca brăţări de aur şi ghiordane de pietre multicolore, ba şi straie de sărbătoare minunat lucrate; adică, vru să-i „dăruiască“ toate astea şi încercă de fiecare dată să i le impună cu vorbe nevinovate. El, însă, după ce primise respectuos una sau alta, le refuză pe celelalte, la început folosind cuvinte gingaşe şi rugătoare, apoi cu mai multă asprime în glas. Şi aceste daruri îi dezvăluiră situaţia sa, încît o recunoscu.

Într-adevăr, cînd, pentru a nu primi un veşmînt de sărbătoare ce i-l hărăzise, îi spuse foarte scurt: „Veşmîntul meu şi cămaşa îmi sînt de ajuns“ — îi fu deodată limpede ce joc se juca. Fără să bage de seamă, îi răspunsese ca Ghilgameş, cînd Iştar îl implora, din pricina frumuseţii lui, şi-i cerea: „Hai, Ghilgameş, trebuie să te împreunezi cu mine şi să-mi dărui rodul tău“ — făgăduindu-i splendoarea multor daruri, dacă el îi va face pe plac. Asemenea recunoaştere este atît liniştitoare, cît şi de spaimă. „Iată-l iarăşi!“ îşi spune omul şi resimte caracterul întemeiat — existent, apărat

mitic şi mai mult decît real, adică adevărat, al celor ce se întîmplă, ceea ce înseamnă o liniştire. Dar îl străpunge, totodată, şi o spaimă, să se vadă introdus să-şi joace rolul într-un sărbătoresc joc cu măşti, actualizarea unei poveşti cu zei, ce se desfăşoară după tipicul ei, şi are impresia că visează. „Da, da, gîndea Iosif, privind-o pe sărmana Mut. Eşti fiica desfrînată a lui Anu, în adevărul tău şi, pînă la urmă, n-o ştii nici tu. Eu te voi mustra şi-ţi voi reproşa numeroşii tăi iubiţi, pe care i-ai lovit cu dragostea ta şi i-ai preschimbat pe unul în liliac, pe altul, într-o pasăre bălţată, pe al treilea, într-un cîine sălbatic, astfel încît pe el, păstorul turmei, l-au izgonit propriii lui argaţi, iar cîinii i-au muşcat blana. Şi mie mi s-ar întîmplă la fel, mă obligă jocul s-o spun. De ce ţi-a vorbit Ghilgameş aşa şi te-a jignit, încît, în furia ta, ai alergat la Anu, hotărîndu-l să trimită, împotriva neascultătorului, taurul ceresc ce varsă foc pe nări? Acum ştiu de ce, căci mă înţeleg în el, după cum îl înţeleg prin mine. Ghilgameş a vorbit astfel fiindcă nu-i plăceau complimentele tale de stăpînă, şi a făcut pe fecioara faţă de tine, încingîndu-se cu castitate împotriva poftelor şi darurilor tale, bărboasă Iştar!“

Despre castitatea lui Iosif

Văzîndu-l pe Iosif, cititorul pietrelor, îmbinîndu-şi astfel gîndurile cu cele ale înaintaşilor, el ne dă cuvîntul-cheie pentru o analiză, totodată însumare şi rezumat, pe care o introducem cel mai bine aici, cu încredinţarea că o datorăm artelor frumoase: cuvîntul-cheie „castitate“. De-a lungul mileniilor, printr-o asociaţie de idei, acest cuvînt-cheie a fost inevitabil legat de figura lui Iosif şi este epitetul clasic, de nedespărţit, al numelui său; „castul Iosif“, sau, transpus pe planul simbolic-tipic, „un Iosif cast“, aceasta este formula, drăguţă şi nătîngă, sub care i se perpetuează amintirea într-o omenire despărţită printr-atît de adînci prăpăstii de zilele vieţii lui; iar noi n-am crede că ne-am făcut cu totul datoria în reconstituirea exactă şi serioasă a istoriei sale, dacă n-am fi strîns la locul cuvenit, oricît de felurite şi ciudate ar fi, aspectele şi elementele constitutive ale acestei castităţi, de multe ori descrise, şi nu le-am fi înfăţişat limpede, să-şi poată face o impresie observatorul care, dintr-o compătimire lesne de înţeles cu suferinţele lui Mut-em-enet, s-ar putea supăra văzîndu-l pe Iosif atît de îndărătnic.

Nu-i nevoie de numeroase explicaţii: cuvîntul castitate nu-şi află nicicum locul, unde lipseşte libertatea viguroasă, la comandanţii onorifici, adică, şi la şambelanii mutilaţi ai Soarelui. Că Iosif era un om viu şi întreg, asta este de la sine înţeles. Dealtminteri, ştim că, la maturitate, s-a căsătorit, sub ocrotirea regală, după legea egipteană, şi a avut doi copii, băieţii Efraim şi Manase (ei vor fi înfăţişaţi, de altfel, mai tîrziu). Aşadar, ca bărbat nu şi-a păstrat castitatea, ci numai în tinereţe, ideea de castitate părîndu-i, într-un fel specific, de nedespărţit de cea de tinereţe. Şi este limpede că şi-a păzit fecioria (acest termen se foloseşte doar şi vorbind de feciori) numai atît timp cît renunţarea la ea se afla sub semnul distinctiv al interzicerii, al ispitei şi al căderii. Mai tîrziu, cînd ea nu mai avea, aşa-zicînd, nici o însemnătate, a renunţat cu nepăsare la castitate, astfel încît epitetul clasic nu i se potriveşte pe toată viaţa, ci numai pe o anumită perioadă.

Mai rămîne de respins neînţelegerea potrivit căreia castitatea lui tinerească ar fi fost cea a unui prostănac de la ţară şi a unui împiedicat în materie de dragoste, acuzaţia de gogomănie stîngace — idee pe care un temperament întreprinzător o asociază uşor cu cea de „castitate“. Că fiul scump al durerii lui Iacob ar fi fost în privinţa femeilor, un împiedicat şi un încuiat, este o presupunere care nu s-ar potrivi cu imaginea lui, ce a apărut chiar de la început sufletului nostru şi

pe care am cercetat-o cu ochii osteniţi ai tatălui: cum, anume, adolescentul de şaptesprezece ani cocheta pe marginea fîntînii cu frumoasa Lună, el însuşi făcînd pe frumosul pentru ea. Celebra lui castitate era, într-adevăr, atît de departe de a fi produsul unei lipse de har, încît, mai curînd dimpotrivă, se întemeia pe o pătrundere generală a lumii de spiritul dragostei, şi a relaţiei lui reciproce cu lumea, pe o îndrăgostire universală, ce-şi merita de aceea atît de bine acest epitet cuprinzător, pentru că nu se oprea la graniţele pământescului, ci era prezentă în absolut orice relaţie, ca aromă, ca nuanţă delicată, ca semnificaţie gingaşă, ca fond tăcut, chiar şi în cea mai înfricoşător de sfîntă. Că era prezentă, tocmai de aci rezulta castitatea.

Ani încercat mai demult să cercetăm fenomenul geloziei vii a lui Dumnezeu, cu prilejul bîntuirilor, fără îndoială pătimaşe, cu care fostul demon al deşertului, mai urmărea, în condiţiile unei foarte avansate sfinţiri reciproce, în alianţă cu spiritul omenesc, obiectele excesului de sentimente şi ale idolatriei, gelozie de care Rahila, păţită, ştia multe. Am prevestit atunci că Iosif, vlăstarul Rahilei, va înţelege chiar mai bine această vivacitate divină şi că va şti să ţină mai mlădios seama de ea decît Iacob, sentimentalul său părinte. Aşadar, castitatea lui Iosif era, înainte de toate, expresia acestei înţelegeri şi reflexii. Înţelesese, fireşte, că suferinţele sale şi moartea lui — orice alt obiectiv important se va mai fi urmărit cu ele — fuseseră pedeapsa pentru sentimentul trufaş al lui Iacob, imitaţia, ce nu fusese tolerată, a unei maiestuoase bucurii a alegerii — un act al geloziei supreme, îndreptat împotriva bietului bătrîn. Într-atît, pedepsirea lui Iosif îl ţintea numai pe tată, fiind doar continuarea pedepsirii Rahilei, pe care Iacob nu încetase s-o iubească prea mult, şi anume în fiu. Gelozia, însă, are un înţeles dublu şi o dublă posibilitate de referire. Poţi fi gelos pe un obiect, pentru că un altul, al cărui sentiment îl pretinzi întreg, îl iubeşte prea mult; sau poţi fi gelos pe acel obiect, pentru că însuţi l-ai ales cu patimă şi pretinzi pentru tine integritatea sentimentului său. O a treia posibilitate este ca amîndouă cazurile pomenite să se contopească, dînd gelozia perfectă — iar Iosif nu greşea, principial, întru totul, presupunînd, în cazul său, perfecţiunea. După părerea lui, fusese sfîşiat şi dus în străini, nu numai, şi nici măcar în primul rînd, pentru pedepsirea lui Iacob — sau totuşi, mai ales, de aceea, în scopul acestei pedepsiri, pentru că el, Iosif, însuşi fusese un obiect al unei prea violente voluptăţi a alegerii, a unei foarte puternice dorinţi şi al unei geloase rezervări: şi, anume, într-un sens de care Iacob bănuia desigur, cîte ceva, cu îngrijorare, sens care rămîne însă departe de propriul său simţ aşezat de părinte, încă neridicat la asemenea grad de viclenie. Contăm, în mod absolut, pe faptul că şi o sensibilitate modernă poate fi grav încurcată şi jignită de idei ca acestea, printr-o asemenea accentuare a legăturilor dintre creator şi creatură; căci ni se potriveşte la fel de puţin ca şi înţelepciunea aşezată a părinţilor. Totuşi, această idee îşi are locul ei în timp şi-n devenire, şi, din punct de vedere psihologic, nu-i nici o îndoială că mai multe din dialogurile transmise de tradiţie, desfăşurate la adăpostul unui nor, între Cel Nevăzut (orice nume ar fi purtat El) şi învăţăcelul şi favoritul său, aveau un caracter de uriaşă picanterie, care, în principiu, îndreptăţeşte concepţia lui Iosif asupra lucrurilor şi n-ar mai face să depindă probabilitatea lor decît de demnitatea sa personală, pe care nu vrem s-o mai discutăm.

„Mă păstrez curat“, auzise, odinioară, micul Beniamin, în dumbrava lui Adonis, din gura fratelui pe care îl admira, iar cuvintele se refereau atît la curăţenia feţei sale de barbă, care ar fi frumuseţea deosebită a celor şaptesprezece ani ai lui, cît şi la legătura lui cu lumea exterioară, care fusese, şi rămăsese, o abstinenţă foarte departe de nerozie. Ea nu însemna decît prudenţă în relaţiile cu Dumnezeu, o sfîntă cruţare, în care trăirea înfricoşătoarei violări, cu sfîşierea cununei şi a vălului, nu putuse decît să-l întărească şi mai mult; şi trebuie să ne încredinţăm că orgoliul legat

de castitate îndepărta de el orice posomorîre a lipsei. Nu este vorba de mortificarea chinuitoare-întunecată a trupului, cum spiritul modern îşi închipuie, aproape inevitabil, castitatea. Acest spirit va trebui să recunoască, pînă la urmă, că există o castitate voioasă, ba chiar zglobie; şi dacă o anumită spiritualitate luminoasă şi cutezătoare îl făcea pe Iosif să încline către această castitate, pe de altă parte, fericirea mîndriei unei legături cucernice, contribuia şi ea să-i facă uşor, ceea ce altora le era cumplită greutate. Din gura lui Mut, stăpîna, se auzise, în convorbirea cu concubina onorifică Meh-en-Veseht, un cuvînt de plîngere despre plăcerea de a-şi bate joc pe care pretindea că o zărise în ochii tînărului vechil — de ironie la adresa întunecatelor lanţuri ale patimei, ruşinea celor împătimiţi. Era o observaţie foarte justă; căci, în adevăr, dintre cele trei fiare care, potrivit lui Iosif, păzeau grădina Ademenitoarei, „Ruşinea“, „Vina“ şi „Rîsul batjocoritor“, aceasta din urmă îi era cea mai familiară; dar nu în mod pasiv, ca victimă a fiarei, cum fusese iniţial înţeles, ci, el însuşi rîdea a batjocură, iar femeile, care îl pîndeau de pe acoperişuri şi ziduri, nu vedeau nimic altceva în ochii lui. Asemenea atitudine faţă de sfera voluptăţii îndrăgostite fără îndoială că se întâlneşte; ea poate fi determinată de conştiinţa, unei legături mai înalte şi a unei alegeri în iubire. Dacă însă cineva va vedea în asta o atitudine semeţ-umilitoare faţă de ce e omenesc şi va găsi că prezentarea patimii într-o lumină ridicolă este reprobabilă, afle că povestirea noastră se apropie de ceasuri cînd lui Iosif i-a pierit rîsul şi că a doua catastrofă a vieţii sale, repetarea prăbuşirii lui, a fost stîrnită tocmai de acea forţă căreia, în trufia sa tinerească, îşi închipuise că trebuie să-i refuze tributul.

Acesta era primul argument pentru care Iosif s-a refuzat femeii lui Putifar: Era logodit cu Dumnezeu, practica o înţeleaptă prudenţă şi ţinea seama de deosebita durere pe care călcarea fidelităţii i-o provoacă Singuraticului.

Al doilea argument, legat strîns de primul, era oglindirea acestuia şi, aşa zicînd, acelaşi lucru în forma pămîntească-civilă: Era devotamentul întemeiat pe alianţa încheiată cu Mont-kav, cel apus, faţă de Putifar, stăpînul delicat, cel mai înalt în cercul apropiat.

Egalizarea şi confuzia jucăuşă între cel absolut mai înalt — Prea-înaltul — şi acela care nu era mai înalt decît în mod relativ şi într-un cerc îngust, ce se săvîrşeau în mintea nepotului lui Avram ar putea părea absurde şi grosolane unui spirit modern. Oricum, trebuie să le admitem şi să le înţelegem, dacă vrem să ştim ceea ce se petrecea în acest cap din vremurile timpurii (cu toate că destul de tîrzii), care-şi gîndea gîndurile cu aceeaşi demnitate intelectuală, seninătate şi firesc, cum le gîndim noi pe ale noastre. De bună seamă că făptura grăsană, totuşi nobilă, a şambelanului Soarelui, soţul, cu titlu numai, al stăpînei Mut, părea să reprezinte, cu melancolicul său egocentrism, pentru capul visător al lui Iosif, replica inferioară şi repetarea carnală a Dumnezeului părinţilor săi, cel fără femei, nici copii, singuratic şi gelos, replica faţă de care era foarte hotărît să păstreze, în concomitenţa jucăuşă şi nelipsită de influenţa unor speculaţii utilitare înrudite, fidelitatea plină de menajamente a oamenilor. Dacă la toate astea, adăugăm sfîntul jurămînt, făcut lui Mont-kav în ceasul morţii lui, anume să sprijine cum s-o pricepe mai bine demnitatea vulnerabilă a stăpînului şi să n-o lase batjocorită, se va înţelege cu atît mai mult că dorinţele sărmanei Mut, ce abia mai erau tăinuite, trebuie să-i fi apărut ca ispita şerpească de a afla ce este Binele şi Răul şi de a repeta neghiobia lui Adam. — Acesta era al doilea argument.

Pentru al treilea, va fi de ajuns să spunem că bărbăţia sa, acum trează, nu îngăduia să fie înjosită la o pasivă feminitate prin solicitarea masculină a unei stăpîne, voia să fie el săgeata, nu ţinta voluptăţii — şi cu asta ne-am făcut înţeleşi.

Uşor se adaugă şi al patrulea argument, fiindcă ţine deopotrivă de mîndrie, dar de cea spirituală. Lui Iosif îi era silă de tot ce întrupa în ochii săi Mut, femeia egipteană, cu care îi era oprit, printr-o poruncă de neprihănire legată de mîndria eredităţii sale, să-şi amestece sîngele: adînca bătrîneţe a acestei ţări, în care fusese vîndut, durata ei, ce nu promitea nimic, înţepenită într-o încremenire sălbatică, cu privirea aţintită într-un viitor sterp, mort, lipsit de aşteptare şi care, totuşi, parcă voia să ridice gheara, pentru a prinde la pieptul ei copilul Făgăduinţii, care stătea în picioare, înaintea sa, să-i ghicească şi să-i spună numele, oricare i-ar fi fost, de altfel, natura. Căci bătrîneţea fără perspectivă era totodată desfrînată, setoasă de sînge tînăr, mai ales de sîngele tînăr nu numai prin vîrstă, dar şi prin faptul că fusese ales pentru viitor. În fond, Iosif nu uitase niciodată această alegere divină, încă de pe cînd el, un nimic şi un nimeni, tînăr sclav al durerii, sosise în această ţară şi, cu tot cosmopolitismul înnăscut şi zîmbitor cu care se amestecase între copiii nămolului şi-şi făgăduise, încă de pe atunci, că va ajunge aici, departe, păstrase totuşi mereu distanţa şi o rezervă lăuntrică, ştiind sigur că, pînă la urmă, nu se cuvenea să aibă nimic comun cu cel înfierat, simţind prea bine, cînd se ajungea la situaţii grave, din ce spirit era, şi fiul cărui tată.

Tatăl! Acesta era al cincilea argument — dacă nu era cumva primul, dominînd totul. Nu ştia bătrînul atît de lovit, care, într-o tristă obişnuire, socotea copilul la adăpost, în moarte — nu ştia unde anume trăia şi muncea copilul, îmbrăcat acum într-un veşmînt cu totul străin. De-ar afla, — ar cădea pe spate, încremenit de durere, asta e sigur. Cînd Iosif, însă, se gîndea la cea de-a treia dintre cele trei teme care-l preocupau: răpirea, înălţarea şi reunirea în Egipt, el nu-şi ascundea niciodată ce împotriviri vor trebui învinse în Iacob ; căci ştia prejudecata patetică a venerabilului contra „Miţraimului“, groaza lui de tată şi copil, faţă de patria Agarei, ciudata ţară a Egiptului. Printr-o interpretare greşită a numelui Keme, care se lega de roditorul pămînt negru, bunul Iacob îl făcea să se tragă din numele lui Ham, neruşinatul, cel care îşi batjocorise tatăl, şi nutrea concepţii foarte exaltate despre înfiorătoarea nebunie a copiilor ţării Keme în privinţa educaţiei şi moravurilor, concepţii pe care Iosif le bănuise totdeauna că ar fi fost părtinitoare şi, de cînd trăia aici, învăţase să zîmbească de ele, socotindu-le întemeiate pe legende; căci, la urma urmei, desfrînarea acestor copii nu era mai scandaloasă decît aiurea, şi de unde mai puteau avea zburdălnicia să se mai apuce şi de sodomie ţărănuşii, gemînd sub dijmă şi cei care scoteau apă de sub biciul statului, pe care Iosif îi cunoştea de nouă ani? Pe scurt, bătrînul îşi închipuia pe seama comportării egiptenilor vicii solemne, — încît traiul lor i-ar putea ispiti pe fiii lui Dumnezeu.

Totuşi, Iosif era ultimul care să-şi ascundă grăuntele de adevăr cuprins în această împotrivire morală a lui Iacob faţă de ţara celor care adorau animalele şi leşurile, şi, în acel timp, i-au şi umblat adesea prin cap cuvinte cucernice şi aspre, rostite de bătrînul îngrijorat despre oamenii care îşi apropiau patul, după buna lor plăcere, de cel al vecinului, şi îşi schimbau femeile între ei; despre femeile care, zărind prin piaţă vreun tinerel pe placul lor, se întindeau pur şi simplu lîngă el, fără să ştie ce-i păcatul. Iosif cunoştea sfera de unde tatăl său împrumutase aceste imagini îndoielnice; era sfera Canaanului, cu înfricoşătorul său clocot al cultului potrivnic raţiunii divine, sfera dementială a lui Moloh, cu dansurile întovărăşite de cîntece, cu *aulasaukaula* şi prostituarea înaintea idolilor fecundităţii, în vîrtejul unei patimi nebune întru împreunare rituală. Iosif, fiul lui Iacob, nu voia să se prostitueze, după pilda Baalilor: acesta era, de altfel, al cincilea argument din cele şapte pentru care se refuza.

Al şaselea este îndată la îndemînă; acum se cade, însă, de dragul compasiunii, să semnalăm în treacăt fatalitatea tristă ce lovise dorul de dragoste al sărmanei Mut: că anume, cel de care îşi

legase speranţa tîrzie o vedea chiar în această lumină, o înţelegea atît de mitic greşit din pricina tatălui şi era silit să atribuie chemării tandreţei ei tonuri atît de vicios-ispititoare, care, practic, aproape că nici nu existau; căci slăbiciunea pentru Iosif ce o încerca pe Eni avea prea puţin de-a face cu sminteala lui Baal şi cu *aulasaukaula*, ci era numai o durere sinceră şi adîncă, iscată de frumuseţea şi tinereţea lui Iosif, o dorinţă din adîncuri, la fel de onestă sau neonestă ca oricare alta, şi nu mai destrăbălată decît, tocmai, este dragostea. Dacă, după aceea, acea tandreţe a degenerat, iar Mut şi-a pierdut minţile, de vină a fost numai deznădejdea ei, în faţa refuzului întemeiat pe şapte argumente, de care s-a lovit. Căci nenorocirea a vrut ca asupra iubirii sale să hotărască, nu ce era Mut, ci ceea ce însemna ea pentru Iosif, şi acesta era, în al şaselea rînd, „Alianţa cu Şeolul“.

Lucrul trebuie bine înţeles. În felul lui Iosif de a cîntări spiritual-principial un caz în care dorea să se poarte înţelept şi plin de cruţare, fără a fi indulgent cu sine şi fără să strice nimic, la ideea duşmănoasă şi ispititoare a nebuniei bîlbîitoare a lui Baal, ce era canaaneană, se mai adăuga, cea mai mare agravare, ceva foarte egiptean: veneraţia faţă de moarte şi morţi, de fapt, forma locală a prostituării înaintea lui Baal, a cărei întrupare îi apărea a fi, spre nenorocirea lui Mut, stăpîna care-l cerea. Nici nu poate fi închipuit destul de grav avertismentul originar, acel nu fundamental, urcînd din străvechimea vremurilor, care pentru Iosif lovea ideea cuprinzînd laolaltă moartea şi desfrîul, ideea alianţei cu lumea subpămînteană şi cu cei de jos; a merge împotriva acestei interdicţii, „a păcătui“ aici, a te comporta greşit în acest punct sinistru, însemna într-adevăr a pierde totul. Ca iniţiaţi în aceste lucruri şi familiarizaţi cu ele, încercăm să vă cîştigăm pe voi, ce sînteţi departe, pentru gîndirea sa, care, împreună cu serioasele înfrînări ce i le-a provocat, ar putea desigur să apară mai tîrziu plină de ciudăţenii. Şi, totuşi, era însăşi raţiunea, cea părintească purificată, care se opunea aici ispitirii iraţionalei neruşinări. Asta nu înseamnă nicidecum că Iosif n-ar fi avut simţul şi gustul iraţionalului; îngrijorarea bătrînului de acasă ştia de ce se putea teme. Dar pentru a putea păcătui, oare nu trebuie să ştii ce este păcatul? Pentru a păcătui, este necesar spiritul; ba, privit cu luare-aminte, orice spirit nu-i altceva decît simţul păcatului.

Dumnezeul părinţilor lui Iosif era un Dumnezeu spiritual, cel puţin după ţelul devenirii sale, pentru care făcuse legămîntul cu omul; şi niciodată, unindu-şi voinţa sa de sfinţire cu aceea a omului, El nu avusese nimic comun cu lumea subpămînteană şi cu moartea sau cu vreo nerozie din beznele fecundităţii. Prin om, Dumnezeu a devenit conştient că asemenea nerozii îi sînt odioase, iar omul, la rîndul său, a devenit conştient, prin Domnul, de ele. Cînd Iosif îi urase noapte bună lui Mont-kav, ce trăgea să moară, acceptase, pentru liniştirea muribundului, să discute grijile sale legate de moarte şi discutase pe un ton consolator, cum va fi după această viaţă şi cum aveau să fie iarăşi şi mereu împreună, pentru că îi uneau întâmplările vieţii lor. Dar aceasta era o concesie prietenească faţă de neliniştea omului, un gest de filantropică liber-cugetare, prin care făcuse momentan abstracţie de principiul statornicit: strictul şi severul refuz de a arunca orice privire în lumea cealaltă, care fusese mijlocul părinţilor şi al Dumnezeului lor, ce se sfinţea în ei, să se delimiteze prin asemenea legi de zeii-cadavre din vecinătate, în mormintele lor temple şi în rigiditatea lor cadaverică. Căci numai prin comparaţie te deosebeşti şi afli cine eşti, pentru a deveni din plin cel ce trebuie să fii. Aşa încît, zisa şi cîntata castitate a lui Iosif, a viitorului soţ şi tată, nu era negarea principială şi flagelatoare a domeniului dragostei şi procreaţiei, ceea ce, de altfel, s-ar fi împăcat rău cu făgăduiala făcută străbunului său, că sămânţa lui va fi mai numeroasă decît pulberea pământului; ci era doar porunca moştenită a sîngelui său, care îi prescria să păstreze neştirbită, în acest domeniu, înţelepciunea primită de la Dumnezeu, şi s-o apere de nebunia

încornorată, de *aulasaukaula*, ce alcătuia, în ochii săi, o indisolubilă unitate sufletească şi logică cu cultul morţilor. Nenorocul lui Mut a fost însă că el a văzut în dorinţa ei ispitirea de către acest complex al morţii şi desfrîului, ispitirea de către Şeol, iar să-i cedeze ar fi însemnat o despuiere totală, ce strica totul.

Cu aceasta am ajuns la al şaptelea argument şi ultimul — ultimul şi în sensul că le concentra pe toate celelalte şi că, la drept vorbind, toate reveneau la această aversiune. Era „despuierea“. Această temă se şi făcuse auzită cînd Mut voise să dezbrace convorbirea de foaia de viţă a pretextului obiectiv, dar aici trebuie să mai luăm o dată în consideraţie tema în solemna multiplicitate a relaţiilor sensurilor ei şi a consecinţelor sale, ce ţinteau departe.

Se întâmplă ceva destul de ciudat cu sensul unui cuvînt, cu conceptul său, cînd se răsfrînge felurit în spirit, întocmai cum unitatea luminii este descompusă de nor în culorile curcubeului. Atunci ajunge, într-adevăr, ca una din aceste fracţii să se asocieze în mod nefericit cu ideea de rău şi să devină blestem, pentru ca asemenea cuvînt să fie compromis în toate înţelesurile sale şi să devină odios în orice sens al său, fiind bun doar să desemneze grozăvia şi osîndit să slujească drept nume pentru toate grozăviile posibile — ca şi cum, fiindcă roşul este o culoare nefastă, culoarea pustiei, culoarea stelei polare, ar fi blestemată toată seninătatea nevinovată a întregii lumini cereşti, nedescompuse. La origine, gîndul de goliciune şi despuiere nu era lipsit de nevinovăţie şi seninătate; încă nu băgai de seamă la el nici culoarea roşie, nici blestemul. Dar, de la afurisita întîmplare a lui Noe din cort, cu Ham şi Canaan, ticălosul său flăcăiaş, acest gînd fusese pentru totdeauna frînt, dacă se poate spune aşa, devenind roşu şi îndoielnic în această frîngere şi roşit astfel cu totul, încît nu s-a mai putut face nimic cu el, decît să se desemneze grozăvia cu numele lui, după cum tot ce era îngrozitor, sau aproape tot, îşi revendica de la sine acest nume şi se recunoştea în el. Purtarea lui Iacob, cel îngrijorat, la fîntînă — sînt aproape nouă ani de atunci — cînd i-a interzis, cu severitate, fiului goliciunea, cu care acesta voise să răspundă lunii pline — purtarea aceasta putea servi bine pentru studiul regretabilei întunecări a unei idei, care, în sine, era la fel de veselă ca goliciunea unui băietan lîngă fîntînă. Goliciunea în sensul ei simplu şi, într-adevăr, corporal, a fost, la început, tot atît de nevinovată ca şi lumina cerului; abia în sens figurat, ca sminteală a lui Baal, dar şi ca privire, ucigător de profanatoare, a unei rude apropiate, noţiunea a roşit. Acum, însă, era aşa că, din forma figurată, roşul se răsfrînsese şi asupra noţiunii nevinovate iniţiale şi, în acest du-te-vino al luminării reciproce, o făcu în cele din urmă atît de roşie, încît putu deveni numele tuturor păcatelor sîngelui, atât al celor săvârşite, cît şi al acelora făptuite doar cu privirea sau dorinţa, astfel încît, pînă la urmă, orice fapt interzis şi sortit blestemului, în domeniul voluptăţii şi al amestecului cărnii în carne, între acestea, îndeosebi — şi anume iarăşi în amintirea pîngăririi lui Noe, — pătrunderea fiului în cele rezervate tatălui, se numi „despuiere“. Ba, mai mult, aici avu loc o nouă echivalare şi contragere a noţiunilor, prin aceea că pasul greşit al lui Ruben, întinarea patului părintesc de către fiu, a început să se aplice totalităţii gândurilor şi faptelor reprobabile, şi orice ar fi fost neîngăduit, ca încrucişare de priviri, dorinţă şi faptă, nu era departe să fie resimţit ca profanarea tatălui şi chiar să treacă drept atare.

Iată ce-i umbla lui Iosif prin cap — sîntem siliţi s-o recunoaştem. Ceea ce îi pretindea femeia-Sfinx a ţării morţilor, îi apărea ca o despuiere a tatălui — dar oare nu şi era asta, dacă ne gîndim ce grozăvie însemna pentru bătrînul de-acasă ţara mîlului, ce spaimă plină de îngrijorare l-ar fi cuprins, să-şi afle copilul rătăcitor printre ispite, în loc să fie pus de-a pururi la adăpost de toate? Sub ochii lui, pe care Iosif îi simţea privindu-l, căprii, neliniştiţi, încercănaţi şi cu pungi gingaşe de

oboseală, să săvârşească el despuierea şi să uite de sine atît de prosteşte, ca odinioară Ruben, încît îi fusese luată binecuvântarea pentru nestăpînirea lui? Acea binecuvîntare plutea de atunci deasupra capului său, iar el s-o piardă prin grosolană nestăpînire, hîrjonindu-se cu felina echivocă, cum făcuse pe vremuri Ruben cu Bilha? Cine se mai miră că răspunsul lui lăuntric la această întrebare suna: „Cu nici un preţ“! Cine, spunem noi, ar mai vrea să se mire de acestea, dacă socoate cît de complexă şi de încărcată de identificări i se înfăţişa lui Iosif ideea de tată şi, deci, şi cea de jignire a tatălui? Şi oricât de nepotolit şi de pătimaş ar fi cineva in dragoste, va putea oare găsi extraordinară o „castitate“ ce consta in hotărârea, impusă de cea mai elementară prudenţă faţă de Dumnezeu, de a evita cea mai gravă şi mai dăunătoare, pentru viitor, greşeală, din toate cîte ar putea fi, îndeobşte, comise?

Acestea erau cele şapte argumente pentru care Iosif nu voia să răspundă chemării sîngelui stăpînei, cu nici un preţ. Sînt aici laolaltă, în ordinea şi cu greutatea lor, şi le examinăm cu o anumită linişte, care oricum, în ceasul festiv pe care-l prăznuim acum, nu-şi are încă defel locul, deoarece Iosif mai pluteşte în plină ispită şi, în vremea cînd istoria asta se istorisea iniţial pe sine, nu era încă deloc sigur dacă va putea ieşi teafăr din ea. A scăpat cumva, aproape teafăr, destul de ieftin — asta o ştim. Dar de ce a îndrăznit să meargă atît de departe? De ce a trecut peste prevenirile şuşotite ale micului prieten cinstit, care şi vedea cum se cască groapa pentru Iosif, şi a rămas în cîrdăşie cu piticul falie, care-i tot îndruga ameţitoare codoşlîcuri? Pe scurt: de ce, cu toate acestea, n-a preferat să-şi ocolească stăpîna, îngăduind ca lucrurile să ajungă, cu el şi cu ea, acolo unde ştim că au ajuns? — Da, era din cochetărie cu lumea şi simpatie curioasă faţă de ce era interzis, dintr-o oarecare complezenţă meditativă faţă de numele său de răposat, dar şi faţă de starea divină pe care o implica; mai era ceva dintr-o sfruntată încredere în sine, convingerea că poate cuteza să meargă departe cu primejdia, — oricum, ar mai putea da înapoi, la nevoie; şi mai era, ca reversul mai lăudabil al acestui sentiment, gustul pentru înfruntare, ambiţia de a învinge greul, de a nu se cruţa pe sine, de a împinge situaţia pînă la extrem, ca în felul acesta să depăşească cu atît mai biruitor ispita, — să execute un număr de măiestrie al virtuţii şi să fie mai scump spiritului părintesc decît după o încercare prudentă, mai uşoară... Poate să fi fost chiar cunoaşterea tăinuită a căii sale şi a cotiturilor ei, presimţirea că iar urmează să se încheie un ciclu mai mic şi că i-ar fi sortit, din nou, să ajungă în groapă, ce nu putea fi evitată, dacă era să se împlinească ce stă scris în Cartea planurilor.

CAPITOLUL ȘAPTE

GROAPA

Bilețele dulci

Vedem și am spus-o că, în al treilea an ale îndrăgostirii sale şi în al zecelea de cînd Iosif se găsea în casa şambelanului, soţia lui Putifar a început să-l îmbie pe fiul lui Iacob cu dragostea ei, şi aceasta cu o patimă crescîndă. La drept vorbind, deosebirea între „a da să se înţeleagă“, din răstimpul celui de al doilea an, şi „a îmbia“, din cel de-al treilea, nu este atît de mare; ultima este cuprinsă în prima, iar hotarul dintre amîndouă este nesigur. Totuşi, există, şi ca să-l treacă, să

ajungă adică, de la simpla admiraţie şi privirile dornice, care bineînţeles, tot o chemare însemnau, la o adevărată chemare, o costă pe femeie aproape tot atîta stăpînire de sine, cît ar fi costat-o să triumfe asupra propriei slăbiciuni şi să renunţe la patima pentru slujitorul ei, — dar oricum parcă ceva mai puţin; altfel ar fi trebuit, vădit, să prefere această din urmă victorie, asupra sa însăşi.

N-a făcut-o, însă; decît să-şi înfrîngă dragostea, şi-a înfrînt mîndria şi ruşinea, ceea ce era destul de greu, totuşi ceva mai uşor — cu o nuanţă mai uşor, dacă n-ar fi decît pentru că, în acest caz, nu era singură, cum ar fi fost la înfrîngerea dorinţei ei, ci afla un sprijin în Dudu, piticul zămislitor, care, tot umblînd între Mut-em-enet şi fiul lui Iacob, făcea, cu multă demnitate, socotindu-se primul şi singurul în acest rol, pe protectorul, răul sfetnic şi mesagerul fatal, suflînd de ambele părţi, din răsputeri, în foc. Că de fapt, existau aici, pînă la urmă, două focuri, nu doar unul; că planul pedagogic de salvare urzit de Iosif, cu care voia să se justifice că n-o evita pe stăpînă, ci i se înfăţişa aproape zilnic, era o prostie şi o neghiobie desăvîrşită, deoarece, în realitate, cu sau fără ştiinţă, el şi era de mult în starea zeului ce-şi sfîşia panglicile care-l înfăşau, astea toate, Dudu le înţelegea, fireşte, la fel de bine ca fremătătorul prichindel Iubit-de-zeu, căci viclenia şi priceperea sa, nu numai că egalau în această privinţă pe ale cumătrului său, ci chiar le întreceau.

— Tinere vechil, spuse Dudu la acest capăt de drum, pînă aici te-ai priceput să-ţi chiverniseşti soarta, asta trebuie să recunoască şi invidia, care-i străină de mine. I-ai întrecut pe cei ce fuseseră mai presus, de tine, în ciuda obîrşiei tale, fără îndoială cinstite, dar mărunte. Dormi în camera deosebită a încrederii şi de toate tainurile de care se bucura odinioară Mont-kav, în grîu, pîine, bere, gîşte, pînză de in şi piele, te bucuri tu acum. Le duci la tîrg, căci nu le poţi nicicum folosi pe toate, îţi sporeşti averea şi pari un om făcut. Dar, în lumea asta se spune, adesea, că ce se face, se şi desface, şi ce se agoniseşte, se şi risipeşte, cînd omul nu ştie să-şi păstreze şi să-şi închege norocul şi nici nu se pricepe să-l întărească cu temelii de nezdruncinat, ca să fie veşnic, ca un templu al morţilor. Se întîmplă, însă, mai des, în schimb, ca fericirii unui asemenea om să nu-i lipsească decît încă ceva, pentru încununarea şi desăvîrşirea ei şi închegarea ei de veci, şi să nu trebuiască decît să întindă mîna ca să-l apuce. Dar fie de teamă, fie din şovăială, fie din nepăsare sau fie, chiar, din înfumurare, nebunul se stăpîneşte, îşi înfăşoară braţul în veşmînt şi se încăpăţînează să nu-l întindă spre fericirea cea mai înaltă, pe care o nesocoteşte, o dispreţuieşte şi renunţă la ea. Urmarea? Urmarea tristă este că tot norocul şi toată agonisita lui se prăpădesc, sînt făcute una cu pămîntul, astfel încît, pentru acest singur gest de dispreţ, nici de locul pe care a stat nu se mai ştie pe pămînt. Şi-a înstrăinat, astfel, puterile care voiseră să-i sprijine norocul, gîndind să-i adauge, ca ultim şi suprem aport, minunata lor bunăvoinţă, să-i fie norocul veşnic, dar văzîndu-se dispreţuite şi jignite, ele se înfurie ca marea, ochii le aruncă văpăi, iar din inimă le ţîşneşte o vijelie de nisip, ca din munţii răsăritului, şi nu numai că întorc spatele norocului său, ci se năpustesc furioase împotrivă-i, năruindu-l din temelie, ispravă ce nu le costă nimic. Nu mă îndoiesc că-ţi dai seama cît de mult mă interesează pe mine, un om de onoare, norocul tău — ce-i drept, nu numai al tău, ci tot atît şi cel al persoanei la care vorbele mele fac aluzie, după cum sper, fără a da loc la vreo neînţelegere. Dar este unul şi acelaşi lucru: norocul ei este al tău şi al tău este al ei; această contopire este de mult un prea fericit adevăr, şi nu trebuie decît să fie împlinită desfătător în realitate. Căci, de ce mă gîndesc şi-mi închipui în sufletul meu desfătarea pe care această contopire va trebui să ţi-o ofere, îmi vin ameţeli, chiar şi mie bărbat vînjos. Nu vorbesc despre desfătarea cărnii, în primul rînd, din pudoare şi, apoi, se înţelege de la sine, că va fi foarte mare, judecînd după pielea mătăsoasă şi după făptura minunată a celei în cauză. Eu vorbesc de desfătarea sufletească, prin care cealaltă va trebui să fie ridicată în nemărginire, ce va sta pentru tine în gîndul că tu, un

flăcău de obîrşie cinstită, desigur, dar cu totul măruntă şi străină, o vei strînge în braţe pe cea mai frumoasă şi mai nobilă femeie din amîndouă ţările şi îi vei smulge gemetele ei cele mai pătimaşe, de dragul tău, oarecum ca semn că tu, flăcăul nisipurilor şi al mizeriei, ai subjugat ţara Egiptului, care geme sub tine. Şi oare cu ce vei plăti tu această îndoită desfătare, dintre care una o va exalta mereu pe cealaltă, tot mai sus, pînă la culmi nemaiauzite? Nu o vei plăti, ci tu vei fi răsplătit pentru ea — şi anume prin veşnicirea de nezdruncinat a fericirii tale, deoarece vei ajunge, într-adevăr, domnul şi stăpînul acestei case. Căci cel care stăpîneşte stăpîna, încheiă Dudu, este cu adevărat stăpînul.

Şi, ridicînd cioturile lui de braţe, ca înaintea lui Putifar, trimise un sărut către pămînt, în semn că, încă de pe acum, îl sărută în faţa lui Iosif.

Acesta ascultase, este drept, în silă, vorbăria şireată şi murdară a codoşului, dar, o ascultase, astfel încît aerul mîndru cu care răspunse, era puţin cam nelalocul său:

— Mi-ar place, piticule, dacă nu te-ai strădui atît să vorbeşti de la tine şi să-mi desfăşori pe cont propriu, ideile tale minunate, care nu prea au ce căuta aici, mărginindu-te să rămîi la rolul tău de sol şi de „gură“ ce poartă veşti. Dacă ai cumva să-mi comunici şi să-mi transmiţi ceva din sferele înalte, spune-o. Dacă nu, mai bine ia-o din loc.

— Aş fi vrednic de pedeapsă, îi răspunse Dudu, s-o iau din loc înainte de vreme şi fără să-mi fi îndeplinit solia. Căci am să-ţi aduc şi să-ţi înmînez ceva. Unui mesager superior şi purtător de veşti i se va îngădui, desigur, să înfrumuseţeze şi să facă mai plăcută solia sa, ba chiar s-o comenteze.

— Despre ce este vorba? îl întrebă Iosif.

La care, piticul îi întinse ceva, un bileţel de papirus, îngust şi lunguieţ, pe care Mut, stăpîna, scrisese, cu pensula, cîteva cuvinte...

Căci la celălalt capăt al drumului, perfidul vorbise astfel:

„Transpunîndu-se în sufletul tău, mare stăpînă, pe cel mai credincios din slujitorii tăi (cu aceste cuvinte de mine vorbesc) îl supără ritmul lent în care lucrurile şi treburile se pornesc şi înaintează, căci se mişcă încet şi şovăitor. Asta îl ciupeşte pe zisul slujitor pe dinăuntru, cu necaz şi amărăciune, de grija ta, căci frumuseţea ţi-ar putea suferi de asemenea încetineală. Nu doar că mi s-ar şi fi părut ştirbită — ferească zeii — ea este în plină îmbobocire, ai mai mult decît este nevoie, încît, chiar dacă ar scădea cu mult, tot ar întrece cu strălucire măsura omenească. Pînă aici — toate bune! Dar dacă nu frumuseţea, onoarea ta suferă totuşi de astfel de situaţie şi împrejurări — şi cu aceasta şi onoarea mea — că, adică tu, cu flăcăul ce este mai-marele casei, de-şi zice Usarsif, pe care eu însă aş vrea să-l numesc *Nefernefru*, căci este, cu adevărat, cel mai frumos dintre cei frumoşi... îţi place numele acesta, nu-i aşa? L-am născocit pentru el, gîndindu-mă la tine — sau, mai curînd, nu l-am născocit, ci l-am auzit şi l-am prins doar din zbor, să ţi-l pun la îndemînă; căci mulţi îi zic aşa în casă, ca şi pe drumurile de uscat şi de ape, cît şi în oraş, ba chiar şi femeile cocoţate pe acoperişuri, şi pe ziduri îl numesc aşa cu plăcere, aceste femei împotriva purtării cărora, din păcate, tot nu a fost luată încă vreo măsură serioasă... Dar îngăduie să reiau firul vorbirii mele, îndelung chibzuite! Pe supusul tău devotat îl ustură la ficaţi grija de onoarea ta, că prea te apropii încet de ţinta ce o urmăreşti cu acest Nefernefru, şi care este, o ştim amîndoi, să-i dezvălui farmecul şi să-l duci la pierzanie, iar el să-ţi spună numele său. Este adevărat că am aranjat şi am obţinut, atît de la

tine, cît şi de la el, ca stăpîna şi slujitorul să nu se mai vadă cu o acoperire de scribi şi de însoţitoare, ci să converseze fără constrîngere şi fast plictisitor, singuri, numai în două guri şi patru ochi, oriunde s-ar nimeri. Astfel vor creşte şansele ca, în sfîrşit, el să-şi spună numele în ceasul cel mai tăcut şi mai dulce, iar tu să leşini de voluptatea biruinţei tale asupra lui, răutăciosul, şi asupra tuturora cîte sînt robite de gura şi ochii săi. Căci tu îi vei pecetlui în aşa fel gura, încît să-i tacă vorbirea ce le cucerea şi vei face ca ochii, ce le ademeneau pe toate, să se închidă în fericirea înfrîngerii. Greutatea este că flăcăul nu vrea să se lase înfrînt de tine şi nici să cadă prin tine, stăpîna lui, ceea ce în ochii mei este curată răsmeriţă şi un fel de ruşine, pe care Dudu nu şovăie s-o veştejească, spunîndu-i neruşinare. Ei cum?! Dar ce?! Tu doreşti să-l birui şi-l pofteşti să se plece, tu, copila lui Amon, floarea haremului de la miazăzi, iar el kabirul amu, sclavul venetic., fiul unei obîrşii josnice, el să ţi se împotrivească, el să nu vrea ce vrei tu, şi se mai şi ascunde îndărătul fleacurilor şi socotelilor gospodăriei? Asta nu-i de răbdat. E o nesupunere şi o lipsă obraznică de respect din partea zeilor Asiei, faţă de Amon, stăpînul din paraclisul său, căruia îi datoresc tribut. Astfel scandalul casei şi-a schimbat şi înfăţişarea şi conţinutul, care, la început, a constat doar din înălţarea în rang a sclavului. Acum, însă, a devenit revolta făţişă a zeilor Asiei, care nu vor să-şi aducă lui Amon tributul lor, plătibil sub forma înfrîngerii acestui tînăr de către tine, copila lui Amon. Asta trebuia să se întîmple. Te-am prevenit de cu vreme. Dar nici pe tine, strălucită doamnă, cel drept nu te va putea spăla şi curăţa cu totul de vină în legătură cu această grozăvie, că lucrurile încremenesc în aşa hal şi nu se mai urnesc din loc. Căci tu nu le împingi înainte şi îi îngădui, dintr-o feciorelnică gingăşie, acestui flăcău, să-şi rîdă cu tot felul de prefăcătorii şi tertipuri de Amon, regele zeilor, şi să tot amîne lucrurile de la o lună la alta. Asta-i înfiorător. Dar, răspunzătoare este tocmai fecioria ta, lipsită şi de plinătatea forţei în acest domeniu şi de o matură experienţă. Iartă-i cinstitului tău servitor această observaţie, dar, într-adevăr, de unde ţi-ar putea veni, ce-ţi lipseşte? Ce ar trebui să faci, ar fi să-l chemi fără şovăială pe cel ce te ocoleşte şi să-l pofteşti de-a dreptul să-şi recunoască înfrîngerea, plătindu-ţi tributul, ca să nu-ţi mai poată scăpa. Dacă nu vrei să i-o spui din gură, din feciorelnică sfială, ei bine, există calea scrierii şi a bileţelului dulce, pe care va trebui să-l înţeleagă, cînd îl va citi, de vrea sau ba, şi care să sune cam aşa: „Vrei să mă învingi azi la jocul de dame? Hai să facem o partidă în doi!“ Aşa ceva se numeşte un bileţel dulce, în care energia maturităţii ştie să se exprime cu o feciorelnică alegorie, făcîndu-se, totuşi, înţeleasă. Îngăduie-mi să-ţi aduc cele trebuincioase scrisului, vei scrie bileţelul după cum îţi spun, ca să i-l duc chiar eu şi treaba să progreseze în sfîrşit, spre slava lui Amon.

Aşa vorbi Dudu, piticul destoinic. Iar Eni, în zăpăceala ei, şi din feciorelnică supunere faţă de autoritatea virilului pe acest tărîm, întocmi bileţelul după indicaţiile lui, aşa cum Iosif îl citi, de nu-şi putu ascunde îmbujorarea lui Atum, care i se urcase în obraji; iritat de acest reflex, îl goni brutal pe aducătorul scrisorii, fără un cuvînt de mulţumire. Dar, în ciuda şoaptelor temătoare, ce le auzea din altă parte, implorîndu-l fierbinte să nu răspundă provocării viclene, el îi dădu totuşi curs şi, astfel, jucă dame cu stăpîna în salonul cu coloane, chiar sub chipul lui Re-Horaşte, o dată biruind-o pe ea, apoi lăsîndu-se el biruit, încît biruinţa şi înfrîngerea se cumpăniră, rezultatul întîlnirii putînd fi declarat nul — spre dezamăgirea lui Dudu, care văzu acţiunea încremenind din nou locului.

Mai făcu, deci, una şi riscînd totul, puse la cale şi reuşi să-i arunce din nou o vorbă lui Iosif, din colţul strîmb al gurii sale:

— Am să-ţi înmînez ceva de la anumită persoană.

— Ce mai e? întrebă Iosif.

Piticul îi întinse un bileţel despre care se putea zice că împingea lucrurile înainte cu un gest deznădăjduit, ce conţinea, limpede şi fără putinţă de a fi greşit înţeles, acel cuvînt pe care l-am numit un cuvînt al nesocotinţei, pentru că nu era cuvîntul unei tîrfe, ci acel al unei învinse — fie chiar în exprimarea ocolită pe care scrierea o conferă tuturor lucrurilor, scrierea egipteană îndeosebi, de care se folosise, bineînţeles, Mut, scrierea care, în densitatea decorativă a desenului ei, ce presupunea doar vocalele, şi cu imaginile simbolice strecurate peste tot, între semnele categoriei de sunete consonantice abia evocate, păstra mereu ceva din rebusul magic, din semideghizarea înflorată, dintr-o spirituală mascaradă logografă, încît era parcă anume creată pentru a sluji bileţelelor dulci, dînd chiar cuvintelor cele mai directe o înfăţişare imaterială-spirituală. Pasajul hotărîtor al biletului trimis de Mut-em-enet, ceea ce am numi poanta sa, era format din trei semne fonetice, precedate de cîteva altele deopotrivă de drăgălaşe, toate încheindu-se cu imaginea aluzivă, schiţată la repezeală, a unui pat cu cap de leu, pe care sta întinsă o mumie. Iată rebusul:

sjrl

care însemna, totodată, ,,a fi culcat” și ,,a dormi”. Căci în graiul din Keme există numai un singur cuvînt pentru: ,,a fi culcat” și ,,a dormi”, avînd același înțeles iar întregul şir de semne de pe bileţelul îngust şi semnat cu imaginea unui vultur, care însemna „Mut“, exprima limpede şi sincer: „Vino, să dormim împreună o oră“.

Ce document! Preţuind aur, foarte venerabil şi emoţionant, deşi penibil, îngrijorător şi nefast prin natura sa. Avem aici, în forma sa iniţială, în versiunea originală şi marcată cu caracterul particular al limbii Egiptului, cuvîntul dorinţei şi solicitării pe care soţia lui Putifar l-a adresat lui Iosif — i l-a adresat pentru prima dată în această formă scrisă, la instigarea lui Dudu, piticul procreator, care i-l suflase din colţul gurii lui pocite. Şi, dacă pe noi, privindu-l, ne emoţionează, ce fior trebuie să-l fi străpuns pe Iosif, cînd l-a descifrat! Palid, îngrozit, a boţit hîrtia în pumn şi l-a gonit pe Dudu cu coada apărătorii de muşte. Dar mesajul, dulcea intenţie, chemarea plină de făgăduinţe a stăpînei iubirii, ţipătul voluptăţii ei, le auzise, şi cu toate că, cinstit, astea nu mai trebuiau să-l mire, l-au zdruncinat totuşi profund, iar sîngele începu să-i clocotească în asemenea măsură, încît ne-am putea teme pentru tăria celor şapte contraargumente, dacă, prinşi în actualul moment festiv al istoriei, n-am şti sfîrşitul ei. Dar Iosif, căruia istoria i se întîmpla, cînd ea se povestea iniţial pe sine însăşi, trăia, într-adevăr, în întregime în ora prezentă a sărbătorii şi nu putea vedea dincolo de ea şi nici nu putea fi sigur de felul cum se va sfîrşi. În punctul unde ne-am oprit, istoria era în suspensie, iar în clipa care i-a hotărît mersul, nu avea să atîrne decît de un singur fir de păr, ca toate cele şapte argumente să fie într-adevăr călcate în picioare, terfelite, iar Iosif să cadă pradă păcatului — căci lucrurile puteau tot aşa ieşi prost sau, doar la limită, bine. Sigur, Iosif se ştia hotărît să nu săvîrşească marea greşeală şi să nu se strice cu nici un preţ cu Dumnezeu. Dar stafiditul, micuţul Iubit-de-zeu avusese, de bună seamă, dreptate, cînd întrevăzuse în plăcerea prietenului său de a alege în mod liber între bine şi rău, ceva ca o înclinare către rău, nu numai către libertatea de a alege; mai ales că asemenea înclinare spre rău, nemărturisită şi ascunsă sub masca trufaşă a liberului arbitru, o include pe cealaltă, de a te încurca în noţiunile în ce priveşte răul, ba chiar, printr-o întunecare a raţiunii, să bănui că binele ar exista în rău. Dumnezeu avea intenţii atît de bune cu Iosif — să fi vrut cumva să-i ia în nume de rău plăcerea mîndră şi dulce ce i se oferea şi pe care, poate, chiar El însuşi i-o oferea? Nu era, oare, această plăcere mijlocul

plănuit al înălţării, în aşteptarea căreia trăia cel răpit, ce progresase atît de mult prin ridicarea sa în ierarhia casei, încît acum stăpîna îşi aruncase ochii asupra lui şi dorea să-i spună, cu dulcele ei nume, numele întregii ţări a Egiptului, ca să-l facă, aşa-zicînd, stăpîn al lumii? Care flăcău, căruia iubita i se dăruieşte, nu socoate asta, ca şi înscăunarea lui ca stăpîn al lumii? Şi oare nu era tocmai asta intenţia lui Dumnezeu, să facă din el stăpînul lumii?

Ne dăm seama ce ispite îi solicitau raţiunea, dealtfel uşor tulburată. Noţiunile de bine şi de rău erau cu adevărat pe cale să se încurce în capul său; în unele clipe era ispitit să-i dea răului înţelesul binelui, chiar dacă hieroglifa după „culcare“ era de natură să-l lămurească, întrucît prezenta o mumie, din ce tărîm îi venea ispita şi că, a-i cădea pradă, ar fi fost o ofensă de neiertat pentru Prea-înaltul, ce nu era un zeu mumie, de o durată fără speranţă, ci un Dumnezeu al viitorului — şi, totuşi, Iosif avea toate motivele să fie neîncrezător în puterea celor şapte argumente şi în desfăşurarea viitoarelor ore sărbătoreşti şi să dea ascultare micului său prieten, care îl implora, în şoaptă, să nu mai treacă pe la stăpînă, să nu mai primească bileţele de la ticălosul cumătru şi să se teamă de taurul de foc ce sta gata să prefacă, numai cu suflul său fierbinte, toată vesela pajişte într-un cîmp de cenuşă. Un sfat desigur mai uşor de dat decît de urmat, să-şi ocolească stăpîna, deoarece ea era stăpîna şi cînd îl chema, trebuia să se înfăţişeze. Dar cu cîtă plăcere îşi păstrează omul facultatea de a opta pentru rău, se complace în libertatea de a-l alege şi se joacă cu focul, fie dintr-un curaj optimist, ce se încumetă să apuce taurul de coarne, fie din nechibzuinţă şi tainică plăcere — cine le mai poate deosebi!

Limba dureroasă

(dramă și epilog)

Veni şi noaptea celui de-al treilea an, cînd Mut-em-enet, soţia lui Putifar îşi muşcă limba, deoarece era torturată de dorinţa prea puternică de a-i spune prin viu grai tînărului vechil al soţului ei onorific, ceea ce-i şi scrisese în chip de rebus, şi, totodată, voia, dimpotrivă, de mîndrie şi ruşine, să interzică limbii să-i vorbească astfel şi să-i ofere sclavului sîngele ei, ca să i-l potolească. Această contradicţie era cuprinsă în rolul ei de stăpînă că pe de o parte, era îngrozitor pentru ea să vorbească aşa şi să-şi ofere carnea şi sîngele în schimb pe carnea şi sîngele lui, dar, pe de altă parte, asta era treaba ei şi îi revenea, ca organizatoare, aşa-zicînd, virilă şi bărboasă a dragostei. De aceea, noaptea, îşi muşcă limba, mai să desprindă o bucată, iar în ziua următoare, stînjenită de durere, se pelticea ca un copil mic.

Cîteva zile după predarea biletului, nu mai voise să-l vadă pe Iosif şi refuzase să i se arate, deoarece nu îndrăznea să-l privească, după ce îl invitase, în scris, s-o înfrîngă. Dar tocmai această lipsă, grav resimţită, a prezenţei lui Iosif o maturizase, fiind acum gata să-i spună din gură ce-i comunicase în scriitură magică; dorinţa de a-i simţi prezenţa se întrupa în dorinţa de a-i spune cuvîntul, care lui, servitorului iubirii, îi era oprit să-l rostească, astfel încît, de voia vreodată să afle, dacă acel cuvînt exprima ce era în sufletul lui, nu-i rămînea decît ca ea, stăpîna, să-l spună şi să-i ofere carnea şi sîngele ei, cu nădejdea profundă că va întîmpina astfel propriile lui dorinţe ascunse şi îi va lua astfel vorba din gură. Rolul ei de stăpînă o condamna să fie fără de ruşine; dar Mut se şi pedepsise pentru asta în timpul nopţii, muşcîndu-şi limba, încît putea oricum spune acum ceea ce

era de trebuinţă, pe cît de bine reuşea după ce se pedepsise, adică peltic, cum vorbesc copiii, ceea ce constituia şi un refugiu, în măsura în care asta da şi vorbelor ei celor mai slobode, un aer de nevinovăţie şi neajutorare, ce le făcea emoţionante.

Prin Dudu, îi trimise poruncă lui Iosif să i se înfăţişeze într-o audienţă legată de treburile gospodăriei, urmată de o partidă de dame, şi îl primi în salonul lui Amon, la vremea cînd tînărul vechil, o oră după prînz, tocmai isprăvise să-i citească lui Putifar. Venind din iatacul ei, Mut intră la el în salon, şi cînd i se înfăţişă, Iosif făcu, desigur pentru prima dată, sau prima dată în mod conştient, constatarea, pe care şi noi am păstrat-o pentru acest ceas, că stăpîna se schimbase mult în timpul de cînd se simţea atrasă de el şi deci, cum trebuie conchis, prin atracţia aceasta.

Era o schimbare ciudată cu care noi, caracterizînd-o şi descriind-o, am risca să deconcertăm ori să nu fim înţeleşi, dar care-i dădu lui Iosif, de cînd i se vădi, mult material de mirare şi adîncită meditaţie. Căci viaţa este adîncă nu numai în spirit, nu, ci şi în carne. Nu că femeia ar fi îmbătrînit cumva în acest răstimp; iubirea împiedicase asta. Devenise oare mai frumoasă? Da, şi nu. Mai curînd, nu. Ba chiar, hotărît, nu — dacă prin frumuseţe se înţelege admirabila puritate şi fericitoarea perfecţiune, un chip al splendorii ce ar trebui să fie divin de strîns în braţe, dar care nu ne îndeamnă la asta, ci, mai curînd, se sustrage acestui gînd, fiindcă se adresează celui mai lucid dintre simţuri, ochiului, nu însă gurii şi mîinii — în măsura în care se mai adresează cuiva. Frumuseţea păstrează, în toată plinătatea simţurilor, ceva abstract şi spiritual, ea afirmă independenţa şi întîietatea ideii asupra fenomenului; nu este rodul şi nici instrumentul sexului ei, ci dimpotrivă, acesta devine materie şi mijloc. Frumuseţea feminină — poate fi frumuseţea întrupată într-un tipar femeiesc, femininul slujind, în acest caz, ca mod de exprimare al frumuseţii. Dar ce s-ar întîmpla oare dacă raporturile dintre spirit şi materie s-ar inversa şi, în loc să vorbim despre frumuseţea feminină, am vorbi, mai curînd despre feminitatea frumoasă, pentru că, anume femininul a devenit temeiul iniţial şi gîndul principal, iar frumuseţea atributul său, în loc ca femininul să fie atributul frumuseţii? Şi, ne mai întrebăm, ce s-ar întîmpla dacă sexul s-ar folosi de frumuseţe ca de un material în care s-ar întrupa, în aşa fel încît frumuseţea ar sluji şi ar acţiona drept expresie a elementului feminin? — Este limpede că ar rezulta o frumuseţe de un gen cu totul deosebit de aceea lăudată mai sus — o frumuseţe îngrijorătoare, ba înspăimîntătoare, ce s-ar putea apropia chiar de urîţenie şi ar exercita totuşi, într-un mod negativ, atracţia şi acţiunea sentimentală a frumuseţii, aceasta cu ajutorui sexului, care i se substituie, acţionează în locul ei şi-i uzurpă numele. Atunci nu mai este o frumuseţe respectabilă spiritual, manifestată în feminitate, ci o frumuseţe în care feminitatea se manifestă ca o explozie a sexului, o frumuseţe de vrăjitoare.

Acest cuvînt, fără îndoială- înfricoşător, s-a dovedit absolut necesar pentru caracterizarea schimbării petrecute, în decursul timpului, cu trupul lui Mut-em-enet. Era o transformare, înduioşătoare şi tulburătoare, totodată rea şi emoţionantă, o schimbare ce-i da, cumva, un aspect vrăjitoresc. Se înţelege, la realizarea lăuntrică a acestui cuvînt trebuie evitat ceea ce ar aminti de o cotoroanţă — trebuie, repetăm, evitată această noţiune, pe care vom face totuşi bine să n-o înlăturăm cu totul. O vrăjitoare nu este, desigur, neapărat, o cotoroanţă. Şi, cu toate acestea, chiar la vrăjitoarea cea mai încîntătoare, se găsesc cîteva vagi trăsături de cotoroanţă, ce fac parte, inevitabil, din tablou. Trupul nou al lui Mut era un trup de vrăjitoare, de sex şi dragoste, şi amintea pe departe de o cotoroanţă, măcar că această trăsătură se vădea cel mult în contrastul dintre plinătatea ei şi slăbiciunea membrelor sale. O cotoroanţă sadea, de pildă era mai-marea borcanelor cu sulimanuri, Tabubu cea neagră, cu sînii ca burdufele. Cît despre pieptul lui Mut, înainte gingaş-

feciorelnic, se dezvoltase foarte puternic şi fălos din pricina patimii ei, în foarte mari fructe ale dragostei, al căror belşug sfidător sugera ceva de cotoroanţă, numai şi exclusiv prin contrastul în care se afla cu slăbiciunea, ba uscăciunea firavilor omoplaţi. Umerii, însă, apăreau gingaşi, înguşti, ba copilăroşi-înduioşători, iar braţele pierduseră mult din plinătatea lor, ajunseseră aproape subţiri. Cu totul altfel se petrecuseră lucrurile cu pulpele ei, care, la rîndul lor, în contrast, s-ar putea zice neîngăduit, cu braţele, se dezvoltaseră peste măsură de puternice şi trandafirii. Da astfel iluzia că ar fi strîns între ele o coadă de mătură, peste care aplecată, ţinîndu-se strîns de ea cu braţele scheletice, femeia cu spinarea osoasă şi sînii doldora o lua razna, călare, spre culmea muntelui — iluzia aceasta, spunem, nu era numai firească, ci se şi impunea categoric. Iluzia mai era sprijinită de faţa încadrată de cîrlionţi negri, ca de pudel, această faţă, cu nasul în şa, cu obrajii mîncaţi de umbre, dominată încă de mult de o contradicţie, căreia abia aici i s-a găsit numele potrivit şi care abia acum ajunsese la cea mai înaltă expresie: contradicţia, absolut vrăjitorească, dintre expresia severă, ba chiar întunecată şi ameninţătoare a ochilor şi provocătoarea şerpuire a gurii ei, cu colţurile adînci — acea contradicţie emoţionantă, împinsă la extrem, ce dădea feţei sale o încordare bolnăvicioasă, de mască, intensificată, probabil, de durerea arzătoare a limbii muşcate. Între pricinile, însă, pentru care se muşcase astfel, era desigur şi aceea că ştia că va fi silită să vorbească peltic ca un copil nevinovat, iar această pelticeală copilărească îi va înfrumuseţa şi deghiza, poate, înfăţişarea vrăjitorească, de care ştia mult prea bine, a noului ei trup.

Ne putem închipui strîngerea de inimă încercată văzînd-o, de cel ce pricinuise această schimbare. Atunci începu, dintîi, să priceapă cît de uşuratic se purtase, neluînd în seamă implorările micului său prieten devotat şi neocolindu-şi stăpîna, ci lăsînd lucrurile să ajungă pînă acolo încît, dintr-o fecioară ca lebăda, ea se preschimbase în vrăjitoare. Deveni conştient de nerozia planului său pedagogic de mîntuire sufletească şi pentru prima dată, poate, întrevăzu că atitudinea sa, în această împrejurare a noii sale vieţi, nu era mai puţin vinovată decît cea de odinioară, faţă de fraţii lui. Această înţelegere, ce avea să se maturizeze, devenind din presimţire o cunoaştere deplină, lămureşte destule întîmplări viitoare.

Deocamdată, conştiinţa lui încărcată şi înduioşarea plină de emoţie, văzîndu-şi stăpîna prefăcută într-o cotoroanţă îndrăgostită, se ascunseră îndărătul respectului deosebit, ba adoraţiei, cu care o salută şi vorbi înaintea ei, conformîndu-se, de bine de rău, vinovatului şi neghiobului său plan de tămăduire sufletească şi, expunîndu-i, cu ajutorul papirusurilor sale cu socoteli, consumul şi aprovizionarea casei femeilor cu felurite alimente, de prima necesitate sau de lux, precum şi concedierile poruncite sau noile angajări de personal. Aceasta îl împiedică să observe de îndată vătămarea limbii ei, căci Mut se mărgini să-l asculte, cu figura exaltată, fără să spună aproape nimic. Cînd se aşezară la partida de dame, de o parte şi de alta a mesuţei de joc, frumos cizelate, ea, pe divanul de abanos şi de fildeş, el, pe un taburet cu picioarele de bou, şi aliniară pietrele, ce reprezentau lei culcaţi, în timp ce discutau în privinţa jocului, fu nevoit să constate, spre marea lui strîngere de inimă, că stăpîna vorbea peltic. După ce remarcă de mai multe ori acest lucru şi nu mai avu nici o îndoială, îndrăzni o întrebare delicată:

— Ce-mi pare mie, stăpînă, şi cum este cu putinţă? S-ar zice că vorbeşti cam peltic?

Iosif trebuie să audă drept răspuns că „o du'ea 'imba"; căci îşi făcuse „foa'te 'ău" în cursul nopţii, deoarece îşi „mu'case 'mba"; dar el, Iosif, să nu-i dea faptului nici o atenţie!

Astfel vorbi Mut, — noi redăm în limba noastră, nu într-a ei, felul cum se văicărea şi se alinta

copilăreşte, dar cam aşa suna; iar Iosif, foarte speriat, încetă jocul şi declară că, nu se va mai atinge de nici o piatră, înainte ca stăpîna să se îngrijească şi să fi luat în gură un balsam, ce trebuia de îndată poruncit lui Hun-Anup. Dar Mut nu voi să-l asculte şi-l învinui, cu ironie, că ar recurge la tertipuri, ca să scape de această partidă, al cărui început se şi anunţa foarte prost pentru el, căci urma în scurt timp să-l înfrîngă, şi căuta acum să se salveze, întrerupînd partida şi aducînd vorba despre spiţer. Pe scurt, îl opri să se ridice de pe taburet, cu vorbe de copil rănit şi glume îngrijorătoare, căci, fără să vrea, îşi adapta modul de exprimare la neajutorarea limbii sale şi vorbea, în toate privinţele, ca un copilaş, încercînd totodată să dea chipului ei, încordat de suferinţă, o expresie de drăgălăşenie neroadă. Nu mai imităm felul cum scîlcia cuvintele, căci s-ar putea crede că vrem să ne batem joc de Mut-em-enet, cînd, sărmana, era cu moartea în suflet şi gata să se lepede de toată mîndria sa şi de onoarea spiritului ei, din prea puternica dorinţă de a dobîndi, în schimb, onoarea cărnii sale, în împlinirea visului de mântuire ce-l visase.

Acel care îi insuflase această dorinţă avea şi el moartea în suflet, şi pe drept. Nu îndrăznea să ridice ochii de pe tabla de joc şi-şi muşca buza, căci îl mustra conştiinţa. Totuşi, juca raţional, nu putea altfel, şi ar fi fost greu de spus, dacă el îşi stăpînea raţiunea sau dacă, nu cumva, raţiunea îl stăpînea pe el. Şi Mut îşi mişca pietrele, le ridica, le aşeza iar, dar atît de fără noimă, încît, curînd, nu numai că rămase fără ieşire şi înfrîntă de tot, dar nici nu-şi dădu seama de situaţie şi continuă să mute pietrele de una singură, de parcă şi-ar fi ieşit din minţi, pînă cînd nemişcarea lui Iosif o sili să-şi vină în fire, şi consideră, cu un zîmbet rătăcit, haosul înfrîngerii sale. Tînărul vechil vru să treacă peste momentul neplăcut cu vorbe înţelept aşezate şi politicoase, în iluzia deşartă că i-ar putea astfel lua caracterul morbid, lucrurile s-ar mai aşeza şi ar putea salva situaţia; de aceea spuse calm:

— Va trebui, stăpînă, să luăm partida de la început, acum ori într-altă zi, căci asta a mers alandala, de bună seamă pentru că am deschis-o foarte stîngaci, astfel încît, după cum prea bine vezi, nici unul nu mai poate înainta: tu, din cauza mea, eu, din cauza ta — aşa că jocul ăsta este pierdut pentru amîndoi şi, deoarece nu mai poate fi vorba de vreo biruinţă sau de vreo înfrîngere, fiecare dintre jucători fiind totodată învingător şi învins...

Rosti ultimele cuvinte şovăitor şi aproape fără glas, doar pentru că începuse să le spună, fără nădejdea de a mai salva situaţia sau măcar de a o discuta, căci, între timp, faptul se şi produsese: capul şi faţa stăpînei se prăbuşiseră pe braţul lui, ce sta pe marginea tăbliei de joc, astfel încît părul ei, pudrat cu praf de aur şi argint, mişcă din loc leii culcaţi pe tăblie, iar pe braţul lui se revărsa suflarea fierbinte a bîiguielilor ei înfrigurate şi a şoaptelor ei pierdute, pe care, din respect pentru jalea femeii, nu le imităm, cum erau bolnăvicios de copilăroase, dar ale căror sensuri şi nonsensuri sunau cam aşa:

— Da, da, nu mai putem înainta, nu putem merge mai departe, jocul este pierdut, iar nouă nu ne mai rămîne decît înfrîngerea în doi, Usarsif, zeu frumos sosit de departe, lebădoiul şi taurul meu, cel iubit de mine cu foc, din răsputeri, în veci, spre a muri împreună şi a ne scufunda în noaptea unei fericiri deznădăjduite! Spune-o, ci spune şi vorbeşte fără teamă, fiindcă nu-mi vezi chipul, care se odihneşte pe braţul tău, în sfîrşit pe braţul tău, iar buzele mele, pierdute, îţi ating carnea şi sîngele, rugîndu-se şi implorîndu-te să-mi mărturiseşti deschis, fără să-mi vezi ochii, dacă ai primit dulcele meu bilet pe care ţi l-am scris înainte de a-mi muşca limba, ca să nu-ţi spun ceea ce ţi-am scris şi sînt silită, totuşi, să-ţi spun, căci eu sînt stăpîna ta şi mie îmi revine să rostesc cuvîntul pe care tu n-ai voie să-l spui şi care îţi este interzis să-l îndrăzneşti, din pricini rămase de

multă vreme fără rost. Dar nu ştiu cu cîtă plăcere l-ai rosti, asta-i jalea mea, deoarece de aş şti că l-ai spune cu multă plăcere, de ţi-ar fi îngăduit eu ţi l-aş culege fericită de pe buze şi l-aş repeta ca stăpînă, măcar murmurându-l şi şoptindu-l doar, cu faţa ascunsă pe braţul tău. Spune, ai primit prin pitic foaia pe care mi-am pictat dorul şi ai citit-o? Fost-ai încîntat, văzîndu-mi semnele, şi ţi-a bătut tot sîngele, în val de fericire, la ţărmul sufletului? Mă iubeşti, Usarsif, zeu întrupat în sclav, şoimul meu ceresc, mă iubeşti, oare, aşa cum te iubesc eu, încă de mult, cu voluptate şi chin, îţi arde şi ţie sîngele de dor după al meu, cum îmi arde mie sîngele după tine, încît a trebuit să-ţi pictez scrisori după o luptă îndelungată, vrăjită cum sînt de umerii tăi aurii, şi de faptul că toţi te iubesc, şi mai ales de privirea ta de zeu, sub care trupul mi s-a prefăcut, iar sînii mi-au crescut, ajungînd ca fructele iubirii? *Culcă-te — cu — mine!* Dăruieşte-mi, dăruieşte-mi tinereţea şi splendoarea ta, iar eu îţi voi dărui o voluptate ce n-ai visat, ştiu eu ce spun! Lasă capetele şi picioarele noastre să stea laolaltă, să ne fie nespus de bine şi să murim unul într-altul, căci nu mai pot îndura să trăim în doi, unul într-o parte, celălalt în alta!

Cam astfel vorbi femeia, în focul patimii ei; şi noi n-am mai imitat cum se auzea, în realitate, ruga ei, peltică cum era, datorită limbii spintecate, cînd fiecare silabă parcă o sfîşia, şi totuşi, cu fruntea sprijinită pe braţul lui, le şopti pe toate dintr-o suflare, deoarece femeile rabdă multă durere. Dar trebuie să ştim, trebuie să ne fixăm în minte şi să reţinem pentru totdeauna, că ea nu a rostit cuvîntul nesocotinţei, cuvîntul lapidar al tradiţiei, cu gura sănătoasă şi ca o fiinţă matură, ci cu durerile cumplite ale limbii mutilate, şi în felul de a vorbi al copiilor mici, gîngurind parcă: ,,Cu'că-te cu mine!" Căci doar de asta îşi sfîşiase astfel limba, ca să fie întocmai aşa.

Iar Iosif? Şedea şi-şi perinda repede prin minte cele şapte argumente, de la cap la coadă şi de la coadă la cap. Nu vrem să afirmăm că sîngele nu i-ar fi zvîcnit, în valuri puternice, la ţărmul sufletului său, dar argumentele împotrivă erau şapte la număr şi rezistau. Spre lauda lui, trebuie reţinut, că nu s-a referit prea zgomotos la ele şi nici n-a făcut pe cel plin de dispreţ; faţă de vrăjitoare, pentru că ea îl încerca, să se strice cu Dumnezeu, ci a fost blînd şi bun cu ea şi s-a străduit s-o consoleze, cu un respect plin de duioşie, cu toate că în aceasta, cum va recunoaşte orice om înţelept, exista pentru el o mare primejdie; căci unde se termină, în asemenea caz, consolarea? Şi-a interzis chiar şi gestul, ce ar fi putut părea brutal, de a-şi retrage braţul, în pofida răsuflării fierbinţi, a şoaptei peltice şi a apăsării buzelor ei, ci i l-a lăsat calm, pe loc, pînă cînd Mut a sfîrşit cu bolborositul, ba chiar ceva mai mult, în timp ce-i vorbea:

— Stăpînă, pentru numele lui Dumnezeu, ce caută faţa ta aici şi ce tot îndrugi în febra rănii? — Revino-ţi, te implor, ai uitat de tine, da, şi de mine! Şi peste toate — odaia ta este deschisă fiecăruia, gîndeşte-te că oricine ne poate vedea, fie el pitic, fie om, în toată firea, şi poate zări unde ţi-ai culcat capul, — iartă-mă, dar nu pot s-o îngădui şi, cu voia ta, sînt silit acum să-mi retrag braţul şi să văd ca, nu cumva, cineva, din afară...

Şi făcu întocmai. Mut, însă, s-a ridicat violent din locul unde nu mai era braţul lui şi dreaptă, cu ochii scînteietori şi cu o voce brusc foarte puternică, a strigat vorbe ce l-ar fi putut învăţa cu cine avea de-a face şi la ce se putea, în orice caz, aştepta din partea sa; ea, care, cu puţin înainte, încă îl mai implora ca o fiinţă zdrobită, iată că, acum, părea să ridice gheara, ca o leoaică, şi în clipa aceea nici nu mai vorbea gîngav; căci, dacă voia şi răbda durerea, putea sili limba să articuleze bine, astfel încît începu să strige sălbatic de corect:

— Lasă încăperea larg deschisă, deschisă privirii întregii lumi, să ne vadă pe mine şi pe tine,

cel pe care-l iubesc! Ţi-e teamă? Nu mă tem nici de zei, nici de pitici, nici de oameni, nu mă tem să mă vadă cu tine şi să ne iscodească, atunci cînd sîntem împreună. N-au decît să vină buluc să ne vadă! Am să le arunc la picioare, ca nişte zdrenţe, sfiala şi ruşinea mea, căci pentru mine nu mai sînt altceva; zdrenţe şi biete vechituri faţă de tine şi mine, şi faţă de deznădejdea mea! Să mă tem, eu? Numai eu sînt de temut, sînt cumplită în dragostea mea! Isis sînt, şi dacă oarecine ne-ar surprinde, m-aş întoarce de la tine spre el şi i-aş arunca o privire, atît de înfricoşătoare, încît, pe loc, ar păli de moarte.

Aşa a răcnit Mut, ca o leoaică, nepăsătoare la rana ei şi la durerile sfîşietoare ce i le isca fiece cuvînt violent. Iosif, însă, trase draperia între pilaştri şi-i spuse:

— Lasă-mă să fiu chibzuit pentru tine, fiindcă mi-este dat să prevăd ce s-ar putea întîmpla dacă am fi iscodiţi, şi pentru că trebuie să-mi fie sfînt tot ce vrei tu să arunci la picioarele lumii, care nu o merită, şi nici nu merită măcar să fie fulgerată de privirile tale.

Cînd, însă, după ce trase draperia, se întoarse, în umbra încăperii, spre ea, Mut nu mai era leoaică, ci iarăşi copilul peltic şi, totodată, şiret ca şarpele, care, răsturnînd situaţia împotriva lui, începu să se pelticească, fermecătoare:

— Ne-ai întemniţat, răutăciosule, şi ai tras acoperămîntul de umbră între noi şi lume, ca să nu mă mai poată ocroti cumva de răutatea ta? Ah, Usarsif, cît eşti de rău, că ai ajuns să mă vrăjeşti într-asemenea hal şi mi-ai schimbat trupul şi sufletul, încît nu mă mai pot singură recunoaşte! Ce-ar spune oare maica ta, de-ar şti ce le faci oamenilor şi în ce hal îi aduci, că nu mai sînt în stare să se recunoască? Ar fi oare să fie şi fiul meu tot atît de frumos şi de rău şi trebuie să-l văd în tine, fiul meu frumos şi rău, feciorul Soarelui, pe oare l-am născut, şi care la amiază îşi apropie capul şi picioarele cu mama sa, pentru a se zămisli din nou cu ea? Usarsif, mă iubeşti tu oare, ca în cer şi pe pămînt? Am pictat oare şi sufletul tău, cînd am pictat biletul ce ţi l-am trimis, şi te-ai înfiorat pînă în străfundurile tale, cînd l-ai citit, aşa cum m-am înfiorat eu de o nesfîrşită voluptate şi de ruşine, cînd ţi-am scris? Cînd mă ameţeşti cu gura ta şi-mi zici stăpîna capului şi a inimii tale — ce vrei să spui cu asta? Mi-o spui că aşa se cade sau chiar înseamnă patimă? Mărturiseşte-mi-o, acum, că sîntem feriţi de priviri! După atîtea nopţi de chinuri ale îndoielii, în care am zăcut singură, fără tine, şi sîngele meu, ce nu ştia de sine, răcnea şi te chema, trebuie să mă mîntui, mântuitorul meu, şi să mă eliberezi, mărturisindu-mi că foloseai frumoasa ta formulă mincinoasă ca să-mi spui cu ea adevărul, că mă iubeşti.

Iosif: Prea aleasă doamnă, nu aşa... Da, este cum spui, dar cruţă-te pe tine, dacă este să cred că-mi porţi bunăvoinţă — cruţă-te pe tine şi pe mine, îndrăznesc eu să te rog; căci inima mea nu mai poate îndura cum îţi sileşti limba rănită să îngăime cuvinte, în loc să se odihnească în balsam — cuvinte crude! Cum s-ar putea să nu te iubesc pe tine, stăpîna mea? În genunchi te iubesc şi te implor în genunchi să nu încerci să deosebeşti, cu cruzime, în dragostea pe care ţi-o port, partea de smerenie şi partea de foc, partea de evlavie şi partea de dulceaţă, şi binevoieşte să o laşi aşa cum e, cu părţile ei alcătuitoare, ele sînt laolaltă un tot preţios şi gingaş, ce nu merită să fie despicat şi desfăcut cu o cruzime iscoditoare, căci este păcat de dragostea mea! Nu, mai ai încă puţină răbdare şi lasă-mă să-ţi spun... Fiindcă de obicei asculţi cu plăcere, cînd îţi vorbesc de o treabă sau alta, ascultă-mă cu bunăvoinţa şi de data aceasta! Căci un slujitor bun îşi iubeşte stăpînul, dacă acesta este, cît de cît, nobil, asta-i în firea lucrurilor! Dar dacă numele stăpînului se schimbă într-un nume de stăpînă şi de gingaşă femeie, atunci schimbarea chiar îl umple de dulceaţă şi de o suavă ardoare

şi dragostea slujitorului tot este pătrunsă de această suavitate — este smerenie şi dulceaţă, o tandreţe în adoraţie adică, ce se numeşte atunci „ardoare“, iar blestemul inimii lovească-l pe cel ce o jigneşte, încercînd să despice firul în patru şi s-o deoache — încît să nu-i priască! Dacă îţi spun stăpîna capului şi a inimii mele, o fac desigur fiindcă aşa este obiceiul, dar şi pentru că aşa se cade, potrivit acestei formule. Cît, însă, este de dulce pentru mine formula şi cît de fericit se nimereşte, pentru, capul şi inima mea, că aşa se cade, iată un lucru de o discreţie delicată şi aceasta este taina. Te vădeşti oare mărinimoasă şi, cumva, înţeleaptă, întrebîndu-mă, iscoditoare, ce înţeles îi dau, şi nelăsîndu-mă să aleg, drept răspuns, decît doar între minciună şi păcat? Greşită şi crudă alegere, nu vreau să ştiu de ea! Şi, ce te rog în genunchi, este să fii bună şi îndurătoare cu viaţa inimii!

Femeia: Oh, Usarsif, eşti cumplit în frumuseţea ta grăitoare, ce te face să apari divin în faţa oamenilor şi ţi-i supune pe toţi, pe mine însă mă arunci în deznădejde, cu iscusinţa ta! Cumplită zeitate este iscusinţa, copil al inteligenţii şi al frumuseţii — ucigătoare încîntare pentru o inimă cuprinsă de o tragică dragoste! Mă certi că-s indiscretă, cînd te întreb din suflet, dar cît de indiscret eşti tu în răspunsul tău grăitor, deşi frumuseţea ar trebui să tacă şi, de dragul inimii, să nu vorbească — în preajma frumosului s-ar cuveni să fie tăcere, ca în jurul mormîntului sfînt de la Abodu, căci moartea, ca şi iubirea, cere tăcere, iar vorbirea le jigneşte. Pretinzi o cruţare înţeleaptă pentru viaţa inimii şi parcă îi ţii partea, împotriva mea şi a iscodirii mele stăruitoare. Dar asta înseamnă a întoarce lumea pe dos, căci tocmai eu, în ananghia mea, sînt ceea ce luptă pentru această viaţă, iscodind-o cu stăruinţă. Ce să fac altceva, iubitule, şi cum să ies la liman? Îţi sînt stăpînă ţie, stăpînului şi mântuitorului meu, după care ard, şi nu pot să-ţi cruţ inima, nici să dau pace iubirii tale, căci e păcat de ea. Sînt silită să le atac pe amîndouă, cu o cruzime iscoditoare pînă în străfunduri, cum atacă bărbatul bărbos gingaşa fecioară, care nu se cunoaşte pe sine, şi trebuie să facă să ţîşnească, din smerenia ei, pasiunea şi, din evlavia ei, voluptatea, ca ea să se îndrăznească pe sine şi să poată concepe gîndul ca tu să te culci cu mine, căci în asta dăinuieşte întreaga fericire a lumii, da, să te culci cu mine, de asta atîrnă fericirea cerească sau chinul iadului. A ajuns pentru mine un chin al iadului ca mădularele noastre să stea despărţite, aici şi acolo, şi cînd tu vorbeşti numai de genunchii tăi, zici că îmi ceri ceva, nu ştiu ce, în genunchi, o gelozie fără seamă mă apucă din cauza lor, că sînt ai tăi şi nu şi ai mei, căci trebuie să fie aproape de mine, ca tu să te culci cu mine, altfel mă pierd şi mă prăpădesc!

Iosif: — Copilă dragă, asta este cu neputinţă, revino-ţi în fire, dacă îi este îngăduit slugii tale să te roage, şi nu mai stărui asupra acestui gînd, căci este, cu adevărat, de rău! Dai o însemnătate nemăsurată, bolnăvicioasă, acestei apropieri a unei ţărîne de altă ţărînă, căci pe loc ar fi, desigur, plăcut; că însă plăcerea ar compensa urmările supărătoare şi toate remuşcările de după aceea, asta îţi poate doar părea, în sminteală, înainte de faptă, în judecata ta cuprinsă de fierbinţeală. Vezi, nu e bine şi nu-i poate prii nimănui, cum te porţi cu mine, de parcă ai avea barbă şi mă peteşti, ca stăpînă, pentru voluptatea dragostei mele; este, cumva, o grozăvie într-asta şi nu se potriveşte în zilele noastre. Căci robia mea nu are mare greutate aici, iar gîndul cu care mă îmbii, îl pot foarte bine gîndi pe seama mea — chiar mult prea bine, te asigur, dar nu ne este îngăduit să-l săvîrşim, nu numai dintr-o pricină, ci dintr-o mulţime, cît mulţimea de stele din constelaţia Taurului. Înţelege-mă bine — nu mi-e îngăduit să muşc din minunatul măr, pe care mi-l întinzi, ar însemna să păcătuim şi să stricăm totul. Iată de ce vorbesc în loc să tac, iartă-mă pentru asta, copila mea; căci, de vreme ce nu-mi este îngăduit să tac lîngă tine, trebuie să vorbesc şi să aleg cuvintele consolării, pentru că, dincolo de orice, scumpă stăpînă, vreau din inimă să te consolez.

Femeia: Prea tîrziu, Usarsif, acum e prea tîrziu pentru tine şi pentru amîndoi. Nu mai poţi da înapoi, eu nici atît, ne-am şi contopit. Nu ai şi tras draperiile încăperii, de ne-ai închis, laolaltă, aici, în umbră, feriţi de lume, încît sîntem, acum, o pereche? N-ai şi spus „noi“ şi „a noastră“ şi „s-ar putea să ne vadă“, şi ne impreuni laolaltă, pe tine şi pe mine, într-o dulce unire, cu aceste cuvinţele de preţ, care sînt însuşi cifrul fericirii ce ţi-o propun, de pe acum, împlinită în ele după ce am rostit *Noi*, şi înfăptuirea nu mai săvîrşeşte nimic nou, întrucît, în faţa lumii, tot avem în comun această taină şi sîntem amîndoi în afara ei cu taina noastră, încît nu ne mai rămîne decît s-o înfăptuim...

Iosif: Nu, ascultă, copilo, asta nu-i drept, răstălmăceşti lucrurile, trebuie să te contrazic! Cum? Felul în care uitaseşi de tine m-a silit să închid încăperea, pentru a-ţi apăra cinstea, să nu se vadă din curte unde îţi rezemi capul — iar acum tu le întorci aşa, că ar fi oricum totuna — ca şi cînd totul ar şi fi fost consumat, fiindcă am avea taina şi ar trebui să ne ascundem de lume. Asta-i tare nedrept, fiindcă eu n-am nici o taină, eu o apăr numai pe a ta; de aceea nu poate fi vorba de „noi“ şi „al nostru“, decît numai în acest sens, şi nimic nu s-a petrecut cu asta, după cum nici pe viitor nu este îngăduit să se petreacă nimic, dintr-o puzderie de pricini.

Femeia: Usarsif, dragă mincinosule! Nu vrei să accepţi realitatea comunităţii noastre şi a tainei noastre, cînd chiar tu mi-ai mărturisit abia acum, că ce-ţi propun, peţindu-te, ar fi foarte dorit şi de tine? Asta numeşti tu, răutăciosule, să n-ai nici o taină cu mine faţă de lume? Nu te gîndeşti oare la mine, cum mă gîndesc eu la tine? Dar cum te-ai mai gîndi la mine şi te-ai lipi de mine, dacă ai bănui măcar, tu, fiu de aur al Soarelui, ce desfătări te aşteaptă în braţele mele de zeitate cerească! Lasă-mă să-ţi vestesc şi să-ţi făgăduiesc la ureche, în taină faţă de lume, în umbra adîncă, ce te aşteaptă! Căci n-am iubit pe nimeni, niciodată, şi n-am primit bărbat, n-am dăruit nimănui nici o fărîmă din comoara iubirii şi a voluptăţii mele, numai pentru tine le-am păstrat pe toate şi numai tu vei fi înavuţit şi copleşit de ele, cum nici nu poţi visa. Ascultă-mi şoapta: pentru tine, Usarsif, trupul mi s-a înnoit şi s-a schimbat, devenind un trup de dragoste, din creştet pînă în tălpi! Cînd te vei lipi de mine şi îmi vei dărui tinereţea şi splendoarea ta, nu-ţi va veni să crezi că te afli lîngă o muritoare, ci, dimpotrivă, vei gusta cu nesaţ, pe cuvîntul meu, desfătarea zeilor, drăgostindu-te cu mama, soţia şi sora, căci, iată, pe toate, eu le întruchipez! Eu sînt untdelemnul, care-ţi cere sarea, ca lampa să poată arde la noptateca sărbătoare! Eu sînt pajiştea însetată, care te strigă, talaz viril, taur al mamei tale, ca s-o acoperi şi s-o inunzi şi să te împreuni cu mine, înainte de a mă părăsi, zeu frumos, şi de a-ţi uita cununa de lotuşi lîngă mine, pe pămîntul jilav. Ascultă, ascultă-mă acum, ce-ţi şoptesc! Căci cu fiecare din vorbele mele te atrag mai adînc în taina ce-o avem împreună, din care nu mai poţi ieşi de mult, că oricum, sîntem laolaltă în taina cea mai adâncă, astfel încît n-are rost să refuzi ceea ce îţi cer...

Iosif: Ba da, copilă dragă! — iartă-mă că-ţi spun aşa, dacă tot sîntem împreună în această taină, din rătăcirea ta, care m-a şi silit să închid încăperea privirilor de afară, dar asta îşi păstrează rostul, înşeptitul, că trebuie să refuzi ceea ce mi-ai dat ademenitor să înţeleg! Vrei să mă tragi într-o mocirlă adîncă, în care cresc numai ierburi sterpe şi nici un fir de grîu, şi să faci din mine un măgar al adulterului, iar tu să ajungi o căţea fără căpătîi, — cum să nu încerc, aşa fiind, să te ocrotesc împotriva ta însăţi, iar pe mine să mă apăr de această josnică preschimbare? Oare îţi dai seama cam ce ni s-ar putea întîmpla, dacă asemenea fărădelege ne-ar înşfăca şi ar cădea asupra capului nostru? Şi s-ar cuveni să las să ajungi să fii gîtuită, iar trupul tău, sorocit iubirii, să fie aruncat hrană la cîini, ori să ţi se taie, cumva, nasul? Nici nu se poate gîndi aşa ceva! Cît despre măgar, partea lui ar fi o ciomăgeală zdravănă, o mie de lovituri de ciomag, pentru neghioaba sa necuviinţă, dacă,

chiar, nu ar fi aruncat crocodilului. Aceste pedepse ne-ar ameninţa, dacă asemenea faptă ar pune stăpînire pe noi.

Femeia: Ah, băiat fricos, dacă ai visa măcar ce voluptăţi te aşteaptă în braţele mele, nu te-ai mai gîndi mai departe, şi ţi-ai rîde de toate pedepsele cu putinţă, care, oricum, nu vor fi nimic pe lîngă ce vei fi încercat în braţele mele!

— Da, dragă prietenă, îi spuse el, vezi tu, cît te scoboară tulburarea ta şi, vremelnic, te înjoseşte pînă sub nivelul omenesc; căci superioritatea şi demnitatea omului stă tocmai în puterea de a gîndi dincolo de clipă şi de a prevedea urmările. Aşa că n-am nici o teamă...

În picioare, în mijlocul încăperii cufundate în umbră, aproape unul de altul, continuau să-şi vorbească cu glas scăzut, dar stăruitor, cu sprîncenele ridicate şi obrajii îmbujoraţi, ca oameni ce dezbat ceva foarte important: — Şi nici nu mă tem, tocmai spunea Iosif, de mulţimea de pedepse ce ne-ar putea lovi pe tine şi pe mine, ele sînt lucrul cel mai neînsemnat. Mă tem, însă, de Petepre, stăpînul nostru, de el, nu de pedepsele lui, întocmai cum te temi de Dumnezeu, dar nu din pricina răului pe care ţi l-ar putea face, ci pentru el însuşi, adică din chiar teama de Dumnezeu. De la el îmi vine toată strălucirea şi tot ce însemn eu în casa asta şi în cuprinsul ţării, lui i le datorez pe toate, — cum aş mai cuteza să mă înfăţişez înaintea sa şi să-mi cufund privirea în ochii lui blînzi, chiar dacă n-aş avea a mă teme de vreo pedeapsă, după ce m-am culcat cu tine? Ascultă aici, Eni, pentru numele lui Dumnezeu, adună-ţi minţile să înţelegi ce vreau să-ţi spun, căci vorbele mele vor dăinui, iar dacă se află povestea noastră şi ajunge în gura lumii şi se va înălţa de pe buzele oamenilor, ele vor fi repetate aşa cum le auzi acum. Căci tot ce se petrece cu noi poate ajunge istorie şi convorbire frumoasă, şi uşor poate fi ca noi să fim într-o istorie. De aceea fereşte-te şi tu, şi fie-ţi milă şi ţie de legenda ta, ca nu cumva să devii o sperietoare în ea şi o mamă a păcatului! Ţi-aş mai putea spune încă altele, multe şi încîlcite, ca să mă împotrivesc ţie cu ele şi totodată propriei mele dorinţe; dar pentru cazul că am încăpea în gura lumii, vreau să-ţi spun cuvintele cele mai potrivite şi mai simple, pe care le-ar pricepe orice copil, şi-ţi spun: *Iată, stăpînul meu, de cînd mă are pe mine, nu mai duce grijă de ce este în casa lui şi toate cîte are le-a dat pe mîna mea. Nu este nimeni mai mare decît mine în casa aceasta şi nu m-a oprit de la nimic, doar numai de la tine, fiindcă eşti femeia lui. Deci, cum să săvîrşesc această mare nelegiuire şi să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?* Iată cuvintele pe care ţi le spun ţie pentru toate vremurile viitoare, împotriva dorinţei ce ne arde pe amîndoi. Căci nu sîntem singuri pe lume, să ne bucurăm simplu unul de carnea şi sîngele celuilalt, ci mai există şi Petepre, marele nostru stăpîn în singurătatea sa, pe care nu este îngăduit să-l jignim cu asemenea faptă, terfelind demnitatea lui gingaşă şi călcînd legămîntul de credinţă, în loc să închinăm sufletului său un cult al iubirii. El stă în calea fericirii noastre şi cu asta punct.

— Usarsif, şopti ea, pelticindu-se aproape de el şi se pregăti să-i facă o propunere. Usarsif, iubitul meu, care eşti, de mult, părtaşul tainei mele, ascult-o şi înţelege-o bine pe Eni a ta...

Şi aceasta fu clipa în care se vădi dintîi cu adevărat şi ieşi la lumină de ce şi pentru ce Mut-em-enet îşi muşcase, de fapt, limba, şi care răspuns, anume pregătit de multă vreme, voise să-l rostească cu o neputinţă emoţionantă şi o gingăşie sfîşietoare din pricina acestei răni: nu în primul rînd şi în ultimul, cuvîntul prin care i se oferea, — ori dacă în primul rînd, atunci desigur nu în ultimul, căci ultimul şi esenţialul, pentru care o făcuse şi se mutilase în asemenea hal, încît să vorbească de parcă ar fi un copilaş, era propunerea care să-l împace, pe care i-o făcu în acea clipă, punînd pe umărul lui Iosif frumoasa operă de artă, mîna ei cu vinele albăstrii, împodobită cu inele

multicolore, iar de mîna ei era lipit obrazul, ţuguindu-şi gingaş buzele şi spunînd peltic:

— Doa'aş puhea să-l uhid...

Iosif se trase repede îndărăt, ca sub lovitură, căci, simţi că stăpîna se cam întrece cu drăgălăşenia, lui aşa ceva nu i-ar fi dat în cap şi nici pe femeie nu ar fi crezut-o în stare de una ca asta, cu toate că, puţin înainte, o văzuse ridicînd gheara, ameninţătoare ca o leoaică, şi o auzise răcnind: „Cumplită sînt în singurătatea mea!"

— Puhem să-l uhidem, se alintă ea, încercînd să se lipească de el, care se trase îndărăt, şi să-l vîrlim din calea noas'ă, căci ce însemnătate mai a'e, şoimul meu? Nu-i mare lucru nicicum, căci îţi închipui, oare, că Tabubu nu mi-ar face rost, la un semn din ochi, de vreo fiertură limpede sau de vreun zaţ cristalin cu tainică putere, pe care doar ţi-l dau, iar tu i l-ai turna la masă, în vinul pe care-l bea, ca să-şi încălzească trupul, dar de va fi băut, se va răci pe dată, şi nimeni nu va băga de seamă nimic, datorită artei culinare din ţările negre, şi va fi încărcat într-o luntre mare şi va pluti spre soare apune, încît nu va mai fi din lumea asta şi nu va mai sta în calea desfătării noastre. Îngăduie-mi, numai, s-o fac, iubitule, şi nu te împotrivi unei măsuri atît de nevinovate! Oare nu-i carnea lui moartă încă de pe acum, în viaţă fiind, slujeşte oare la ceva, sau nu sporeşte în van, o carne nefolositoare? Îmi este cu neputinţă să spun, pot doar să strig, cît îi urăsc carnea asta leneşă, de cînd dragostea mea pentru tine îmi sfîşie inima şi a făcut din carnea mea un trup al dragostei. De aceea, dulcele meu Usarsif, haide să-l răcim, tot nu contează. Ţi-ar fi oare scîrbă să dobori cu o lovitură de băţ o ciupercă găunoasă, o iască, o băşina-porcului spurcată? Asta nici n-ar fi o faptă, ci doar un gest nepăsător, de a zvîrli ceva la gunoi. Dacă însă a ajuns în mormînt, şi nu va mai fi în casă, noi vom fi liberi şi singuri, trupuri fericite în dragoste, fără piedici, nici oprelişti, care să se îmbrăţişeze fără a mai ţine seamă de nimeni şi nimic, gură în gură. Doar ai dreptate cînd spui, băiatul meu divin, că el stă în calea desfătării noastre şi că nu ne este îngăduit să-i facem una ca asta — îţi aprob scrupulul. Dar iată de ce trebuie să admiţi că trebuie răcit şi alungat din lumea aceasta, ca scrupulul să fie înlăturat, iar îmbrăţişarea noastră să nu-i mai facă nici un rău. Nu înţe'egi asta, micuţul meu? Închipuieşte-ţi numai fericirea noastră, cum va fi, dacă ciuperca va fi fost zdrobită, înlăturată, iar noi vom fi singuri în casă, tu, însă, în tinereţea ta, eşti stăpînul casei. Tu eşti stăpîn, fiindcă eu îţi sînt stăpînă şi cel ce se culcă cu stăpîna, acela este stăpînul. Noaptea vom bea fericire, şi ziua tot vom sta culcaţi unul lîngă altul, pe perne de purpură, în aburi de nard, iar fete şi băieţi, cu cununi de flori pe cap, vor cînta din strune cu tot felul de schime suave, iar noi, privind şi ascultînd, ne vom gîndi la noaptea care a fost şi la aceea care va veni. Căci îţi întind potirul, din care bem în acelaşi loc al marginii lui de aur şi, pe cînd bem, ochii noştri îşi spun desfătările gustate noaptea trecută şi cele plănuite pentru noaptea viitoare, iar picioarele noastre se mîngîie între ele...

— Nu, Mut-din-valea-pustie, ci ascultă-mă odată! îi răspunse Iosif. Trebuie totuşi să te conjur... Aşa se zice de obicei: „Te conjur", însă, acum, expresia are înţelesul propriu şi, într-adevăr, se cuvine să te conjur pe tine sau mai curînd demonul care vorbeşte din tine şi de care, vădit, eşti stăpînită, căci asta este şi nu alta! Nu ţi-e milă de legenda ta şi vrei să faci din tine o femeie care să fie numită, în vecii vecilor, „mama păcatului"? Gîndeşte-te că poate, ba chiar probabil, sîntem într-o istorie, aşa că adună-te, cît de cît. Şi eu, vezi bine, tot trebuie să-mi adun puterile, să mă împotrivesc chemării tale fermecătoare, chiar dacă rezistenţa îmi este înlesnită de spaima ce mi-o insuflă propunerea ta, de nebună apucată, de a-l ucide pe Petepre, stăpînul meu şi soţul tău onorific. Dar asta-i îngrozitor! N-ar mai lipsi decît să spui că asta ar fi o taină a noastră, fiindcă,

împărtăşindu-mi gîndul tău, acesta ar fi ajuns acum, din nenorocire, şi al meu. Dar că va rămîne doar gînd şi că noi nu vom face asemenea istorie, de asta lasă că o să am eu grijă. Dragă Mut! Viaţa în doi, aici, în această casă unde te gîndeşti să trăim laolaltă, ca să ne bucurăm unul de altul, după ce vom fi scăpat de stăpîn printr-un omor, nu-mi este de loc pe plac. Dacă-mi închipui cum ar fi să locuiesc împreună cu tine în casa omorului, ca sclavul tău pentru dragoste, ajuns stăpîn fiindcă doarme cu stăpînă, simt că mi se face silă de mine. Nu cumva va trebui să port un veşmînt femeiesc, străveziu, de in, şi mă vei chema în fiecare noapte să facem dragoste, pe mine, stăpînul uzurpator, care şi-a ucis tatăl, împreună cu tine, ca să se culce cu mamă-sa? Căci întocmai asta ar însemna pentru mine: Putifar, stăpînul meu, îmi este ca un tată şi, locuind cu tine în casa omorului, mi s-ar părea că trăiesc cu mama. De aceea, dragă, bună copilă, te conjur prea prieteneşte să te linişteşti şi să nu-mi ceri o atît de mare fărădelege.

— Nebun! Copil nebun! i-o întoarse Mut, cu vocea ei melodioasă. Cît de copilăreşte îmi răspunzi, în teama ta de dragoste, teamă pe care eu trebuie s-o înving, ca stăpînă peţitoare. Fiecare se culcă cu mamă-sa, asta încă n-o ştii? Femeia este mama lumii, fiul ei este bărbatul şi fiecare bărbat zămisleşte cu mamă-sa — oare trebuie să ţi le spun chiar toate de la început? Sînt Isis, marea mamă şi port chivăra vulturului. Numele meu de mamă este Mut şi tu trebuie să mi-l spui pe al tău, fiu frumos, în dulcea, zămislitoarea noapte a lumii...

— Nu aşa, nu aşa! se împotrivi Iosif îndîrjit. Nu-i bine ce gîndeşti şi spui, — trebuie să-ţi îndrept părerea. Tatăl lumii nu este fiul nici unei mame şi nu printr-o stăpînă este el Stăpînul. Eu îi aparţin şi păşesc sub ochii lui, un fiu al Tatălui, şi-ţi spun o dată pentru totdeauna: nu vreau să cad astfel în păcat împotriva lui Dumnezeu, a Stăpînului, căruia îi aparţin, încît să-mi pîngăresc şi să-mi ucid tatăl, împreunîndu-mă cu mama, ca un hipopotam fără de ruşine. — Şi cu asta, copila mea, plec. Scumpă stăpînă, îţi cer îngăduinţa să mă retrag! Nu vreau, de bună seamă, să te părăsesc în rătăcirea ta, desigur că nu. Te voi mîngîia cu vorbe şi te voi sprijini cît voi putea mai bine, asta ţi le datorez. Dar acum, trebuie să mă retrag, cu voia ta, pentru a mă îngriji de treburile casei stăpînului meu.

Şi plecă. Din urmă, Mut îi mai strigă:

— Crezi c-o să-mi scapi? Crezi că putem fugi unul de altul? Ştiu, ştiu prea bine de Dumnezeul tău gelos, cu care eşti logodit şi a cărui cunună o porţi. Dar acest venetic nu mă înspăimîntă, şi-ţi voi rupe cununa bucăţi, ori din ce ar fi, şi în schimb te voi încununa cu iederă şi viţă de vie, pentru sărbătoarea Mamei, cînd vom serba iubirea noastră! Rămîi, iubitul meu! Rămîi, o tu cel mai frumos dintre frumoşi, rămîi, Usarsif, rămîi!

Şi se prăbuşi, plîngînd.

Iosif dădu înlături cu braţele draperia şi ieşi repede prin mijloc. Însă în faldurile draperiei, cum le împinsese, ieşind, era înfăşurat, la stînga şi la dreapta, cîte un pitic, primul se numea Dudu, iar celălalt, micuţul Iubit- de-zeu-Şepzez-Bez; căci se întîlniseră aici, venind, din amîndouă părţile, să pîndească, şi stătuseră amîndoi în dreptul deschizăturii, cu o mînuţă pe genunchi, cealaltă la ureche, ascultînd amîndoi sîrguincioşi, unul din răutate, celălalt tremurînd de teamă, se ameninţară scrâşnind din dinţi unul la altul şi arătîndu-şi pumnişorii, fiecare cerînd celuilalt s-o şteargă, ceea ce îi stingheri totuşi destul pe cînd trăgeau cu urechea, dar nici unul nu plecase.

Ţîşnind în spatele lui Iosif, dintre falduri, săriră sîsîind unul împotriva celuilalt, cu pumnişorii

ridicaţi pînă la tîmple, şi-şi arseră, la repezeală, cîteva scatoalce zdravene, furioşi cum erau unul pe altul, fiind amîndoi pitici şi atît de feluriţi prin firea lor.

— Ce cauţi tu, aici? şuieră întrebător primul, adică Dudu, soţul Ţezetei, mitocanule, căpuşă, stîrpitură! Trebuia neapărat să te vîri în deschizătură, unde numai eu am ce căuta în numele datoriei şi dreptului meu şi, după cîte văd, nici n-ai de gînd să te cărăbăneşti, deşi ţi-am poruncit să ocupi cît mai puţin loc în lume, mormolocule, jalnic măscărici! O să-ţi trag o scărmăneală să te las lat, larvă, strigoi năpîrlit, păduche neputincios. Fireşte, trebuia să iscodească şi să tragă cu urechea aici, paiaţa asta smochinită, să stea de şase, pentru a-şi sluji stăpînul şi marele prieten, pe frumosul fălos, corcitura păpurişurilor, otreapa, pe care l-a adus în casă, s-o spurce, iar el să ajungă tare şi mare aici, spre ruşinea ţărilor noastre, ca pînă la sfîrşit să facă şi din stăpînă o fleoarţă...

— Vai, vai, tu blestematule, pleavă, pocitanie făţarnică! ţîrîi celălalt, cu mica faţă smochinită de furie, iar tichia cu alifii strîmbă pe cap. Cine trage oare cu urechea şi pîndeşte aici, pentru a iscodi ceea ce el însuşi a pus drăceşte la cale, cu bileţele şi cuvinte aţîţătoare, iar aici şi acum, în faţa acestei draperii întredeschise, se bucură de zbuciumul şi jalea celor mari, ca să-i vadă prăpădindu-se după planul său ticălos — cine, dacă nu chiar tu, molîu buhăit, fanfaronule, cavaler al frigării, — ei, ei! vai, vai! tu sperietoare de grădină, iepuroi caraghios, făptură de batjocură, în care totul e pitic şi uriaş un singur lucru, sculă destrăbălată, amurez scîrbos...

— Aşteaptă, mîrîi celălalt, aşteaptă tu, spărtură şi bortă în lume, tu sărăcie cu lipsă la cîntar, nătăfleaţă nepriceput! Dacă nu-ţi iei imediat tălpăşiţa de aici, unde veghează Dudu asupra cinstei casei, ai să-ţi aduci aminte de mine, zdreanţă nenorocită! Cît despre ruşinea ce te aşteaptă, vierme, mă duc chiar acum să-l caut pe Petepre, spre a-i dezvălui ce se întîmplă aici, în umbră, şi ce anume îi şopteşte vechilul stăpînei, în chiar odaia ei, cu draperiile trase, iar ce-i al tău, ţi-e pus de o parte. Căci doar tu ai adus secătura aici, în casa asta, şi n-ai avut tihnă, nici odihnă, pînă nu i-ai împuiat capul răposatului vechil cu înţelepciunile tale piticeşti şi nu ţi-ai lăudat perspicacitatea de pitic în legătură cu oamenii şi negoţul, şi negoţul de oameni, dar cu atîta iscusinţă, încît pînă la sfîrşit, l-a cumpărat de la pungaşi pe pungaşul ăsta, împotriva sfaturilor mele, şi l-a aşezat în casa asta, spre a o face de ocară pe stăpîna noastră şi a-i pune coarne marelui eunuc al faraonului. Tu eşti vinovat de această porcărie, tu, în primul rînd, tu, chiar de la început. Tu meriţi să fii zvîrlit la crocodil, ca supliment şi ca desert, după ce, bine înţeles, îi va fi servit prietenul tău intim, stîlcit în bătaie şi legat fedeleş.

— Ah, limbă spurcată, răcni micuţul Iubit-de-zeu, tremurînd şi mototolit de mînie reţinută, rit puturos, nu din minte îţi vin vorbele pe care le rosteşti, nu, ele urcă din altă parte şi sînt doar scîrnă şi venin! Îndrăzneşte să te atingi de mine şi încearcă să mă ultragiezi cît de cît, pe mine, biet sfrijit cum sînt, şi vei simţi unghiile mele ascuţite pe faţa ta de beţivan şi în ochii tăi, căci chiar şi celor neprihăniţi li s-au dat arme împotriva ucigaşilor... De ananghia celor de-acolo dinăuntru și de necazurile lor, să fiu oare eu vinovat, cel mic? Vina o poartă chestia asta rea, jalnica dorinţă trupească, la care te făleşti că te-ai pricepe, şi pe care tu ai pus-o drăceşte în slujba pizmei şi urii tale, să-i sape groapa prietenului meu Usarsif. Dar încă nu-ţi dai seama, ţap de şoarece ce eşti, că lovitura ta a dat greş şi că frumosul meu este fără prihană? Dacă tot a trebuit să iscodeşti, n-ai înţeles cît de neclintit a fost, ca un iniţiat în taine, şi că şi-a apărat legenda ca un erou? Dealtfel, ce-ai fost în stare să deosebeşti tu, de după draperii şi ce poţi să fii auzit ca martor, tu care ai pierdut orice spirit de fineţe piticească şi a cărui minte s-a prostit de cînd tot faci pe cocoşul. Aş dori să ştiu

ce o să vrei şi o să-i poţi şopti stăpînului în legătură cu Usarsif, cînd urechile tale clăpăuge n-au fost în stare să prindă nimic ca lumea la postul tău de ascultare...

— Oho! ţipă Dudu. Află că soţul Ţezetei îţi primeşte provocarea, prichindel prăpădit, în legătură cu fineţea auzului meu şi cu ascuţimea urechilor mele, mai cu seamă cînd e vorba de chestia la care mă pricep şi de care tu habar n-ai, neputincios piţigăiat! Oare n-a gungurit şi flirtat acolo înăuntru drăguţa pereche, n-au ţopăit şi n-au dănţuit, gîdilaţi de dragoste cum erau? Mă pricep eu la de-alde astea şi am auzit deosebit de bine că el, sclavul stăpînei, îi spunea „copilă iubită“ şi „comoara mea“, iar ea îl numea „şoim“ şi „taur“ cu glasul cel mai dulce, şi că au hotărît în amănunt cum se vor desfăta unul cu carnea şi sîngele celuilalt. Vezi, acu, că Dudu este bun de martor cu ce a auzit? Dar cel mai de preţ lucru auzit prin deschizătură a fost cum, în focul patimei, au uneltit să-l ucidă pe Petepre şi au pus la cale să-l doboare cu un băţ...

— Minţi! Minţi! Acum vezi, că, de la locul tău n-ai înţeles decît nerozii grosolane, şi vrei să-i pîrăşti lui Petepre pe amîndoi, cu vorbe ce se sprijină pe cea mai vădită neînţelegere! Tînărul meu i-a spus stăpînii „copil“ şi „prietenă“, din bunătate curată şi din duioşie, pentru a o mîngîia în rătăcirile ei, dar a şi dojenit-o, refuzînd să nimicească chiar şi o ciupercă. El, la vîrsta lui, a avut o atitudine exemplară şi, pînă acum, nu are nici o pată pe legenda sa, în pofida unei îmbieri atît de desfătătoare...

— Şi pentru asta crezi tu, gogomanule, i-o trînti Dudu, că nu voi putea să-l pîrăsc şi să-l duc la pierzanie în faţa stăpînului? Tocmai asta-i fineţea şi este tăria mea în jocul ăsta, din care tu, mogîldeaţa dracului, nu pricepi nimic: puţin interesează cum se poartă prostovanul, ceva mai cuviincios sau mai destrăbălat, ce are însemnătate este că stăpîna s-a aprins, nebună, după Iosif şi că nu vede în lume nimic mai minunat decît să se giugiulească cu dînsul — numai atît, şi-l duce la pieire şi nu va mai depinde defel de vechil să se salveze. Un sclav care-i cade cu tronc stăpînei este sorocit fără doar şi poate crocodilului şi, în orice caz, asta-i figura şi capcana. Căci dacă primeşte să se giugiulească cu ea, îl am la mînă. Dacă se împotriveşte însă, îi va îmboldi şi mai aprig pofta şi o s-o înrăiască, încît oricum ar fi, este sortit crocodilului sau cel puţin cuţitului băieşului, care, scopindu-l, îl va face să-i treacă pofta de giugiuleli şi o va tămădui şi pe stăpînă de nebunia ei.

— Ah, blestematule, urîciune! răcni micuţul Iubit- de-zeu. Vede lumea şi află acum, o dată pentru totdeauna, datorită ţie, ce grozăvenie se poate isca şi tîrî pe acest pămînt, cînd unul din neamul piticilor nu este cuvios şi fin, cum trebuie să fie piticii, ci-i înzestrat cu putere bărbătească — atunci piticul acela este un nelegiuit ca tine, o scîrbă, un nesăţios al patului...

Dudu îi răspunse că, după ce bărbierul îşi va face datoria Usarsif va fi mai potrivit cu el, fantoşa găunoasă. Şi, astfel cei doi cumetri se mai batjocoriră multă vreme, spunîndu-şi vorbe amare şi răutăcioase, pînă cînd oamenii din curte se adunară în jurul lor. Atunci lăsară totul baltă, unul să-l pîrască pe vechil stăpînului, celălalt să-i dea de veste lui Iosif să se păzească, dacă mai era cu putinţă, de groapa căscată.

Pîra lui Dudu

După cum ştie fiecare, Putifar nu-l putea suferi pe Dudu, că prea era înfumurat, tot de aceea

şi Osiris Mont-Kav se uitase totdeauna chiorîş la vajnicul bărbat mărunt; curteanul, s-a mai spus, îl ţinea la distanţă pe împuternicitul besactelelor cu giuvaeruri şi nu-i îngăduia aproape niciodată să se arate înaintea sa, punînd între el şi celălalt, pentru serviciul său personal, alţi inşi: sclavi de înălţime obişnuită, mai apţi, în primul rînd prin statura lor, să îmbrace turnul de carne cu podoabele şi veşmintele sale, pe cînd Dudu ar fi avut nevoie, pentru treaba asta, de o scară, şi în al doilea rînd, pentru că, fiind dezvoltaţi cum se cuvine, dădeau mai mică atenţie anumitor daruri şi puteri solare fireşti, fălindu-se mai puţin cu ele decît Dudu, căruia această vigoare îi prilejuia o mirare de o viaţă întreagă şi o mândrie gravă faţă de cei de care-l deosebea. Aşa stînd lucrurile, ciotului de om nu i-a fost prea uşor să ajungă la ţel, adică la stăpîn, pentru a-l lămuri, luînd-o pe drumul pieziş pe care crezuse că e bine s-o apuce, după atît du-te-vino sîrguitor, între tînărul vechil şi stăpînă, nu, n-a putut să-şi atingă ţinta îndată după cearta cu Vizirul-bufon, pe pragul încăperii cu draperie, încît nu zile, ci săptămîni s-a tot văzut amînat, aşteptînd o audienţă, — ba, a fost silit, el, mai-marele, să mituiască sclavii camerişti sau să-i ameninţe, că pur şi simplu nu le va încredinţa cutare giuvaer sau cutare veşmînt şi le va ţine încuiate, ceea ce le-ar fi adus mari strîmtorări şi griji cu stăpînul, dacă nu-i vor repeta mereu acestuia că Dudu vrea şi trebuie să-i vorbească într-o gravă chestiune a casei; — şi, astfel, de-a lungul unor întregi pătrare de lună, s-a căznit din răsputeri, s-a rugat, a bătut din picior şi a uneltit intrigi, pînă ce i s-a făcut acest hatâr, pe care îl dorea cu atît mai aprig, cu cît gîndea că, odată acordat, nu-i va mai fi retras pe viitor, pentru că, îşi zicea Dudu, serviciul atît de însemnat pe care avea să-l facă stăpînului, era, de natură să-i cîştige pentru totdeauna dragostea şi milostenia lui.

Pînă la sfîrşit, vajnicul Dudu izbuti să cîştige cu daruri doi sclavi băieşi, şi obţinu ca, la fiecare găleată de apă vărsată pe pieptul şi spatele stăpînului, care sufla din greu, să-i spună, pe rînd, mereu: „Stăpîne, aminteşte-ţi de Dudu!“ şi acest îndemn îl repetau amândoi chiar şi cînd, şiroind de apă, turnul de carne se culca pe dalele de marmură, să se usuce, înfăşurat în cearceafuri parfumate — da, chiar şi în acele clipe, ei reluau formula: „Stăpîne, aminteşte-ţi de Dudu, care aşteaptă!“ pînă cînd, apelpisit, Putifar porunci: „Să vină şi să vorbească!“ Atunci, sclavii băieşi făcură un semn sclavilor masori şi alifieri, şi ei mituiţi, care aşteptau în iatac, iar aceştia, la rîndul lor, chemară piticul din sala de la apus, unde se frământa de nerăbdare, şi-l introduseră la stăpîn; aici, ridică foarte sus mânuţele către bancheta pe care prietenul faraonului tocmai se întindea să-şi dea cărnurile pe mîinile masorilor şi înclinînd pieziş şi umil capul de pitic între micile braţe înălţate cît putea mai mult, aşteptă o vorbă, şi pîndi o privire a lui Petepre; dar nu auzi şi nu primi, nimic, şambelanul mulţumindu-se să geamă încet sub palmele late şi vînjoase ale masorilor care, ungîndu-l cu ulei de nard, îi frămîntau umerii, şoldurile şi coapsele, braţele dolofane ca de femeie şi pieptul foarte gras, ba, el întoarse chiar, pe perna de piele, micul şi nobilul lui cap, care încununa imensa-i masă de carne, în partea opusă salutului lui Dudu — atitudine foarte umilitoare pentru pitic; totuşi, treaba pentru care venise i se părea acestuia atît de bogată în făgăduieli, încît nu se descumpăni şi nici nu-şi pierdu curajul.

— Zece mii de ani peste ce ţi-a sorocit soarta, zise el, tu, care eşti în fruntea oamenilor, războinic al suveranului! Patru urcioare pentru măruntaiele tale şi un sarcofag de alabastru pentru dăinuirea veşnică a formei tale!

— Mulţumesc! mormăi Petepre. Spusese asta în limba babiloneană, aşa cum zicem noi „mersi“, apoi adăugă, ca pentru sine: Oare ăsta mă ţine mult?

Cuvîntul „ăsta“ era amar. Dudu legase, însă prea multe speranţe de treaba pentru care

venise, încît nu se lăsă.

— Nu mult, stăpîne, o, Soarele nostru, răspunse el. Dimpotrivă, voi fi scurt şi cuprinzător.

Şi, la un semn al mîinii mici a lui Petepre, piticul duse un picior înainte, îşi încrucişă mînuţele la spate şi cu buza de jos înăuntru, iar cea de sus scoasă, streaşină, în afară, începu să-şi înşire pomelnicul, ştiind că nu va fi lăsat să-l ducă la capăt de faţă cu cei doi sclavi masori, ca stăpînul să-l asculte între patru ochi.

Felul în care înfăţişă ce avea de spus ar fi putut fi socotit destul de dibaci, numai să fi fost ceva mai delicat. Începu cu lauda lui Min, zeul recoltei, care în unele locuri era slăvit ca o formă deosebită a celei mai înalte puteri solare, dar al cărui nume fusese preluat de Amon-Re, încît în ipostaza de Amon-Min sau Min-Amon-Re alcătuia, împreună cu acesta, una şi aceeaşi fiinţă, iar faraonul vorbea la fel de lesne de „Tatăl meu Min“ ca şi de „Tatăl meu Amon“: asta, mai ales la serbarea încoronării şi a recoltei, cînd calitatea Min a lui Amon se vădea în chip deosebit şi era acel zeu fecund, ocrotitorul călătorilor prin deşert, în toată erecţia puterii sale zămislitoare, Soarele prea-falnic. Aşadar, Dudu îl invocă potrivit uzului şi, referindu-se la el, imploră aprobarea stăpînului pentru, faptul că, în calitate de înalt slujitor al casei şi scrib al sipetelor cu veşmintele stăpînului, nu se mărginea, în rîvna lui, numai la cercul restrîns al îndatoririlor impuse de funcţia sa, ci, ca soţ şi tată ce era, ca zămislitor a doi copii de mărime obişnuită, pe nume aşa şi aşa, la care, se va mai adăuga încă unul, dacă anumite semne nu sînt înşelătoare, potrivit chiar mărturisirii doamnei Ţezet, ce i-a şoptit-o cu capul pe pieptul lui — el, prin urmare, ce participă la sporirea casei şi este legat cu tot devotamentul de demnitatea sa de bărbat şi de maiestatea lui Min (respectiv a lui Amon, în ipostaza sa Min), el urmăreşte cu vie atenţie chestiunile esenţiale şi mai ales pe cele privind fecunditatea şi reproducerea omenească, şi chiar a luat sub deosebita sa ocrotire, înregistrare şi control toate evenimentele fericite ce aveau loc, precum căsătorii şi binecuvîntarea lor, logodne, însămînţări ale poalelor şi naşteri, îi povăţuia pe slujitorii casei aflaţi în asemenea situaţii, îi încuraja şi se dădea, pe sine şi persoana sa, drept pildă de activitate rodnică şi rînduială riguroasă. Căci, spunea Dudu, exemplul de sus are mare însemnătate, — desigur, nu chiar de sus de tot, unde bineînţeles, nu exista intenţia sau putinţa să se ocupe de asta mai mult decît de altele. De aceea era cu atît mai important şi mai urgent să se ia măsuri de stăvilire a tot ce ar putea tulbura sacra linişte a strălucitului creştet, înălţat mai presus de pilde, de stăvilire a tot ce ar putea, cumva, înlocui demnitatea cu contrarul ei. Dar toţi cei ce veneau imediat în urma stăpînului erau datori, potrivit părerii lui, a piticului, să slujească drept pildă celor mai de jos, atît în ce priveşte activitatea procreatoare, cît şi în ce priveşte ordinea. Oare vorbitorul aici de faţă a căpătat pînă acum încuviinţarea stăpînului, soarelui nostru?

Petepre dădu din umeri şi se întoarse pe burtă, pentru a le oferi masorilor spinarea sa vînjoasă, apoi înălţîndu-şi capul graţios, întrebă ce anume voiau să spună aluziile la tulburarea liniştei sale, la demnitate şi la contrarul ei.

— Primul dintre slujitorii tăi ajunge de îndată la asta, răspunse Dudu. Şi urmă, vorbind despre răposatul vechil Mont-kav, care trăise cinstit şi-şi adusese în casă, la timpul potrivit, pe fiica unui funcţionar, şi chiar ar fi devenit tată sau fusese pe cale să devină, dacă lucrurile nu s-ar fi întors în rău şi însăşi vrednicia sa n-ar fi dat greş în faţa sorţii, astfel că, pierzîndu-şi încrederea, şi-a sfîrşit zilele ca văduv, după ce, totuşi, dăduse dovadă de bunăvoinţă. Asta despre Mont-kav. Acum, Dudu avea să vorbească despre prezentul frumos, cel frumos în înţelesul că răposatul găsise un

urmaş deopotrivă cu el — ori, dacă nu chiar deopotrivă (fiind vorba despre un venetic) cel puţin nu mai prejos în ce priveşte isteţimea minţii, şi, astfel, în fruntea casei a ajuns un tînăr, fără îndoială deosebit, cu un nume, este drept, cam ciudat, dar cu o faţă atrăgătoare, bun de gură şi iscusit, pe scurt un ins cu strălucite calităţi.

— Tîmpit! murmură Petepre, sprijinit pe braţele lui încrucişate, deoarece nimic nu ni se pare mai stupid decît aprecierea elogioasă a unui lucru a cărui justă apreciere am vrea să ne-o rezervăm.

Dudu se prefăcu a nu fi auzit. Se prea putea ca stăpînul să fi spus „tîmpit“, dar el nu voia să ştie nimic de asta, pentru că trebuia să-şi păstreze curajul şi moralul.

Niciodată n-ar fi în stare, spuse el, să laude şi să vădească suficient calităţile cuceritoare şi orbitoare, ba chiar ameţitoare, pentru anumite persoane, ale amintitului tînăr, căci tocmai prin ele îşi capătă toată greutatea îngrijorarea ce o stîrneşte în legătură cu rînduiala şi prosperitatea casei, în fruntea căreia a ajuns prin zisele calităţi.

— Ce tot trăncăneşte ăsta? spuse Petepre, ridicînd capul şi întorcîndu-l uşor într-o parte, ca şi cum s-ar fi adresat masorilor. Calităţile vechilului ameninţă rînduiala casei?

„Trăncăneşte“ era tot atît de amar ca şi repetarea acestui „ăsta“. Dar piticul nu-şi pierdu cumpătul.

— Aceste calităţi n-ar trebui să fie o ameninţare, în alte condiţii decît cele, din păcate, existente, răspunse el, ci ar putea fi o binecuvîntare pentru casă, de ar avea parte de acea îngrădire şi satisfacţie legală, ori, mult mai bine, ar fi avut încă înainte parte de ele, pe care asemenea calităţi — adică o faţă atrăgătoare, viclenie şi vorba dulce — le impun, dacă este să nu işte în jurul lor nelinişte, fierbere şi prăpăd.

Dudu mai deplînse faptul că tînărul vechil, ale cărei convingeri religioase erau, dealtfel, de nepătruns, nu voia să plătească legiuitul tribut maiestăţii lui Min, că, în ciuda înaltei sale funcţii, rămînea celibatar şi nu binevoia să aibă măcar o concubină potrivită obîrşiei sale — de pildă, sclava babiloneană Iştar-ummi, din casa femeilor — şi să sporească numărul de copii ai curţii. Ar fi regretabil şi supărător; ar fi îngrijorăto; ar fi primejdios. Nu numai că bunacuviinţă era jignită, însă astfel mai era nesocotită şi pilda de mai sus, a activităţii procreatoare şi rînduielii, în sfîrşit, în al treilea rînd, acele calităţi ademenitoare ale tînărului vechil, pe care nimeni nu i le tăgăduieşte, erau lipsite de îngrădire şi, de aceea, ar fi fost foarte binefăcătoare îmblînzirea de care aveau atîta nevoie — şi ar fi avut nevoie încă mai demult — pentru a nu mai învăpăia inimile, suci capetele şi tulbura sufletele, pe scurt, a nu mai aduce nenorociri în jurul lui, şi asta nu numai la nivelul său, ci mult mai sus încă, ajungînd şi într-o sferă augustă.

Pauză. Petepre se lăsa masat şi nu răspunse nimic. Ori-ori! explică Dudu. Un asemenea tînăr ar trebui ori însurat, încît calităţile sale să nu mai aprindă pojaruri prin jur, ci să devină paşnice în portul căsniciei şi nepăsătoare faţă de tentaţiile lumii — ori poate ar fi şi mai bine, să-şi facă briciul meseria şi să se asigure, astfel, salutara îmblînzire, pentru a apăra persoane ilustre de tulburarea liniştii lor şi de întoarcerea cinstei şi demnităţii lor în contrarul.

Din nou tăcere. Petepre se întoarse deodată pe spate, iar masorii, ocupaţi cu spinarea lui viguroasă, îşi pierdură o clipă cumpătul şi rămaseră cu mîinile în aer. El înălţă capul spre pitic, îl

măsură de sus în jos şi de jos în sus, doar scurt drum pentru ochii săi şi îşi aruncă iute privirea spre scaunul pe care îi erau aşezate veşmintele, sandalele, evantaiul şi alte obiecte mărunte. Apoi se răsuci iarăşi pe burtă, cu fruntea între braţe.

O ciudă, ce avea răceala groazei îl copleşi, un fel de spaimă indignată din pricină că scîrbosul ăsta, înalt de o şchioapă, îi ameninţa liniştea. Vădit, stîrpitura asta ştia şi voia să-i comunice o taină, care, dacă era adevărată, desigur că şi el, Petepre, trebuia s-o ştie, şi totuşi resimţea ca o dovadă grosolană de lipsă de afecţiune, să i se aducă aşa ceva la cunoştinţă. „Totul în casă e în bună ordine? Nici o neplăcere? Stăpîna este bine dispusă?“ Vădit, despre asta era vorba, şi careva voia, vădit, să-i dea, chiar neîntrebat, un răspuns dezgustător. Îl ura, — pe ăsta în primul rînd; în rest, nu era pregătit să urască pe nimeni — asta înainte de a şti măcar de era ceva adevărat. Trebuia, prin urmare, să termine cu masorii şi să rămînă între patru ochi cu acest mascul nenorocit, paznic al onoarei, ca să se lase instigat de el în legătură cu onoarea, ascultînd fie lucruri adevărate, fie simple calomnii. Onoarea: trebuie numai să ne gîndim ce este asta, în împrejurarea anume, de care, fără îndoială, se vorbeşte aici. Este onoarea sexuală, aceea a cocoşului căsătorit, şi constă în fidelitatea soţiei faţă de soţ, ca o dovadă că acesta ar fi un cocoş grozav, ce n-o lasă să tînjească şi la care află o împlinire aşa deplină, încît nici nu i-ar da prin gînd s-o încerce cu altul, iar solicitările altuia nici n-ar mai ispiti-o, ghiftuită cum e de dragoste. Dacă, totuşi, asta s-ar întîmpla şi ea s-ar fi încurcat cu un altul, acesta ar însemna contrarul a tot ce s-a spus: dezonoarea sexuală se instalează, cocoşul căsătorit devine un încornorat, şi asta înseamnă un clapon, o mînă delicată îi împodobeşte creştetul cu coarne ridicole şi, pentru a salva ce mai poate fi salvat, trebuie să-l străpungă în duel pe cel lîngă care soţia şi-a închipuit că va afla mai mult şi mai bine, n-ar fi rău s-o ucidă pe loc şi pe ea, pentru a-şi restabili prin fapte sîngeroase, atît de impresionante, în ochii săi şi ai lumii, reputaţia sa de mascul.

Onoarea. Petepre n-avea deloc onoare. Îi lipsea în însăşi carnea sa; chiar prin conformaţia lui, acest cocoşism nu-i spunea nimic şi găsea îngrozitor faptul că alţii, ca, vădit lucru, acest popîndău al onoarei, voiau să facă, pentru el, mult tămbălău din asta. În schimb avea o inimă şi, anume, una iubitoare de dreptate, în stare să simtă, adică, dreptatea altora; dar inima aceasta era şi vulnerabilă, spera să afle ataşamentul plin de cruţare al celorlalţi, ba şi dragostea lor, şi era făcută să sufere amarnic din pricina trădării. În scurta pauză a convorbirii, în care masorii reîncepură să-i frămînte spatele gras, iar el sta cu obrajii vîrîţi între braţele-i dolofane, ca de femeie, îi trecură, repezi, prin minte gînduri privind două persoane, de la care spera într-adevăr atît de arzător dragoste şi credinţă, încît trebuie chiar spus că-i iubea: era Mut, soţia onorifică, pe care, desigur, o şi ura puţin din pricina mustrării pe care, firește, ea nu i-o putea face, ci i-o făcea doar prin simpla ei existenţă. Mut, faţă de care ar fi dorit, totuşi, din toată inima, şi nu numai de dragul său, să se arate iubitor şi puternic; şi mai era Iosif, tînărul a cărui prezenţă îi făcea bine, care ştia să-l îmbărbăteze mai mult decît vinul, şi de dragul căruia n-a vrut şi n-a putut, spre părerea lui de rău, să se arate bun şi puternic, împlinind dorinţa femeii sale, în sala cufundată în amurg. Petepre cam bănuise, ce-i refuzase el atunci; între noi fie zis, această intuiţie, că, adică, motivele pentru care ea îi ceruse alungarea lui Iosif erau pretexte şi costumaţie şi că ridicase această pretenţie faţă de el, din teamă de ea însăşi, de dragul onoarei lui, această intuiţie nu fusese prea departe de Petepre în timpul dialogului conjugal. Deoarece, însă, era lipsit de onoare, teama femeii preţuise mai puţin pentru dînsul, decît să-l aibă lîngă el pe înviorătorul flăcău. Petepre însuşi îl preferase pe flăcău, femeii şi, lăsînd-o pe ea pradă propriilor simţiri, îi provocase pe amîndoi, ca fiecare să i-l prefere lui pe celălalt şi să-l trădeze.

Recunoscu că era aşa. Şi fiindcă avea inimă, suferea. Dar o recunoscu, căci inima aceasta înclina spre dreptate — poate chiar numai de dragul liniştii şi pentru că dreptatea te scuteşte de mînie şi de nevoia de a-ţi răzbuna onoarea. Şi mai simţea că dreptatea era cel mai sigur refugiu al demnităţii. Se părea, că acest scîrbos paznic al onoarei voia să-l convingă că demnitatea lui ar fi primejduită prin trădare. Ca şi cum, gîndea Petepre, demnitatea ar înceta să mai fie demnitate, dacă era silită să-şi acopere îndurerată faţa înaintea trădării! Ca şi cum cel trădat n-ar fi mai demn decît trădătorul! Dar dacă nu era mai demn, tocmai fiindcă săvîrşise greşeala şi provocase trădarea, atunci tot mai există dreptatea, ca demnitate să-şi recunoască, prin ea, vina şi dreptul celorlalţi, refăcîndu-se, astfel, în dreptate.

Petepre, eunucul, tindea deci spre dreptate, neîntîrziat şi dinainte, orice ar fi fost să i se comunice de către unii, care ar vrea să-l stîrnească în numele onoarei. Dreptatea are un caracter spiritual, opus caracterului carnal al onoarei şi, în lipsă de onoare, Petepre ştia că îi rămînea dreptatea. Tot pe valorile spirituale se bizuise şi în legătură cu aceştia doi, care îl înşelau laolaltă, cum voia, pe cît se pare, să-l convingă aici, neîntrebat, aţîţătorul şi pîrîtorul. Puternici oprelişti morale impuneau doar, pe cît ştia, o disciplină strictă cărnii lor, amîndoi fiind predestinaţi şi înrudiţi prin spirit: femeia supraconsolată, concubina lui Amon, mireasa templului său, ce dănţuia înaintea zeului în rochia strîmtă a zeiţei, — şi tînărul, obiect al geloziei divine, cu cununa fecioriei în păr, flăcăiandrul Nu-mă-atinge. Oare îi înrobise carnea? Acest gînd îl îngheţă de groază, căci carnea era duşmanul său, oricît de multă avea, şi de fiecare dată cînd, la întoarcerea acasă întrebase: „Totul este bine? Nici o neplăcere?“ îngrijorarea lui, subconştientă, fusese ca, nu cumva, carnea să fi învins în vreun fel opreliştea spirituală, liniştitoare şi cruţătoare, dar nesigură, ce învăluia casa şi să fi iscat niscaiva îngrozitoare neorînduieli. Groaza rece se îmbina însă cu necazul, căci, îşi spunea Petepre, trebuia oare neapărat să mi se spună şi nu s-ar fi putut să fiu lăsat în pace? Dacă, în spatele lui, aceşti doi închinaţi fuseseră biruiţi de carne şi aveau taine faţă de el, atunci tocmai în aceste taine, în înşelătoria lor, tot mai exista o afecţiune plină de cruţare, pentru care era gata să le fie recunoscător. În schimb, era furios pe această stîrpitură ce se grozăvea, voind să-i impună ştiri necerute şi, ca minimascul şi fudul campion al onoarei, îndrăznise să întreprindă un atac josnic împotriva liniştii lui.

— Mai aveţi? întrebă el. Se adresa sclavilor masori, pe care trebuia să-i îndepărteze şi n-o făcea cu plăcere, deoarece îl silea ticălosul pîrîtor, şi, totuşi, trebuia. Erau, e adevărat, proşti să le dai paie, ba se şi îngrijiseră de îndobitocirea lor, astfel încît să se potrivească cu meseria lor aspră şi cu zicala după care erau, într-adevăr, proşti ca sclavii masori. Dar deşi nu pricepuseră desigur nimic, şi nici pe viitor nu aveau să priceapă uşor mare lucru, Petepre nu avea, totuşi, încotro, trebuia să dea ascultare dorinţei mute a pisălogului şi să rămînă între patru ochi cu el. Dar cu atît mai proastă părere avea despre dînsul.

— Nu plecaţi înainte de a fi terminat, le spuse Petepre, şi nu vă grăbiţi prea tare. Dar dacă aţi isprăvit, daţi-mi cearşaful şi căraţi-vă.

Sclavii n-ar fi înţeles, în ruptul capului, că trebuiau să plece înainte de a sfîrşi. Dar cum, de fapt, isprăviseră treaba, întinseră cearşaful pînă la gît peste grămada de carne a stăpînului, se prosternară, atingînd pămîntul cu fruntea lată abia de două degete şi se cărăbăniră, cu coatele depărtate de trup, într-un pas uniform, greoi şi legănat, care, numai el singur, vădea convingător prostia lor voită şi deplină.

— Apropie-te, prietene! zise şambelanul. Vino cît de aproape vrei sau socoţi necesar pentru ceea ce doreşti să aflu, căci, se pare a fi ceva la care nu-i bine să stai departe de mine, ca să trebuie să strigi — ci e mai curînd o taină ce ne va apropia într-o familiaritate şuşotită, ceea ce socot că este un cîştig, ori despre ce ar putea fi vorba. Tu eşti pentru mine un slujitor de preţ, mic, e adevărat, mult sub înălţimea mijlocie şi, aşa fiind, o făptură caraghioasă, dar ai demnitate şi prestanţă şi dispui de însuşiri ce te îndreptăţesc să depăşeşti atribuţiile tale de cămăraş, poţi privi casa în totul ei şi face pe maistrul rînduielii şi fecundităţii sale. Nu mi-amintesc să-ţi fi dat cumva vreodată asemenea însărcinări, nici să te fi împuternicit în această privinţă — asta, nu. Dar te întăresc acum, ulterior, în aceste funcţii, căci trebuie să-ţi recunosc chemarea pentru ele. Dacă am înţeles bine, afecţiunea şi datoria te îmboldesc să-mi aduci la cunoştinţă fapte neliniştitoare din domeniul în care se exercită controlul şi înregistrarea ta, întîmplări de natură să provoace neorînduiala?

— Într-adevăr! răspunse cu vehemenţă potrivnicul lui Iosif la aceste vorbe, ale căror nuanţe jignitoare le înghiţi, căci tonul i se păruse, în rest, încurajator. O fidelitate de servitor îngrijorat mă aduce în faţa ta, pentru a te preveni, stăpîne, Soarele nostru, de anumite primejdii a căror urgenţă ar fi cerut să fiu primit mai curînd de tine, cum de altfel te-am rugat de nenumărate ori, căci s-ar putea, ba în fiecare clipă se poate, ca avertismentul meu să vină prea tîrziu.

— Mă sperii!

— Îmi pare rău. Dar, pe de altă parte, chiar asta şi vreau, să te sperii, căci primejdia este din cale afară de ameninţătoare şi, cu toată isteţimea de care am dat dovadă, sluga ta plecată nu poate spune sigur, dacă nu cumva nu şi este prea tîrziu, iar dezonoarea ta nu s-a şi săvîrşit. De-ar fi aşa, avertismentul meu n-ar mai veni la timp, decît într-o singură privinţă, anume că încă mai eşti în viaţă.

— Sînt ameninţat şi de moarte?

— De amîndouă, şi de ruşine şi de moarte.

— Moartea ar fi binevenită, pentru mine, dacă n-aş putea-o ocoli pe cealaltă, spuse Petepre cu nobleţe. Şi din ce parte mă ameninţă aceste rele?

— Am şi ajuns, răspunse Dudu, cu sugerarea sursei pericolelor pînă la claritatea fără echivoc. Numai teama de a înţelege, ar putea explica faptul că nu m-ai fi înţeles.

— Neruşinarea ta îmi dovedeşte în ce situaţie proastă mă aflu, îi răspunse Petepre. Ea corespunde, fără îndoială, împrejurărilor jalnice în care mă aflu şi nu-mi rămîne decît să laud rîvna devotată care te îmboldeşte. Mărturisesc că teama mea de a înţelege este de neînvins. Ajută-mă să trec peste ea, prietene, şi spune-mi atît de deschis adevărul, încît teama mea să fie lipsită de orice putinţă de a se ascunde de el.

— Bine, deci, i-o întoarse piticul, proptindu-se în celălalt picioruş şi punînd pumnul în şold. Situaţia este că sălbaticele însuşiri, incendiare şi nestăvilite, ale tînărului vechil Usarsif au iscat un foc năprasnic în pieptul stăpînei Mut-em-enet, soţia ta, şi că flăcările au şi început, cu fum şi trosnete, să atace edificiul onoarei tale, gata să se surpe şi să-ţi îngroape şi viaţa sub dărîmături.

Petepre îşi trase mai sus cearşaful care-l acoperea, peste bărbie şi gură, pînă sub nas.

— Vrei să spui, întrebă el vorbind de sub cearşaf, nu numai că stăpîna şi vechilul se uită unul la altul, dar umblă chiar să-mi scurteze viaţa?

— Aşa-i, îi răspunse piticul şi, cu un gest energic, îşi înfipse celălalt pumn în şold. Iată starea în care a ajuns un om ca tine, care încă nu demult era atît de mare aici.

— Pe ce dovezi poţi să-ţi sprijini o atît de înspăimîntătoare învinuire? întrebă, cu glasul stins, căpetenia trupelor, iar gura lui făcu să se mişte cearşaful.

— Stăpîne vrednic de plîns, îi răspunse Dudu, vigilenţa mea, ochii mei, urechile mele şi ascuţimea pe care rîvna pentru cinstea casei tale a dat-o spiritului meu de observaţie să-ţi fie martorii de trista şi groaznica realitate a dezvăluirii mele... Cine va putea spune care anume dintre ei amîndoi — căci aşa se cuvine să vorbim acum despre aceste două făpturi atît de deosebite, una de alta, prin rangul lor, da, aşa trebuie să spunem: „amîndoi“ — aşadar, care dintre ei doi s-a uitat primul la celălalt? Privirile lor s-au întîlnit şi s-au cufundat, una într-alta, cu vinovăţie — asta-i tot. Nu trebuie să ne ascundem, ilustre stăpîne, că Mut-din-valea-deşartă este o femeie singură în pat, cît despre vechil, el pustieşte de jur împrejur. Ce slujitor ar aştepta să i se repete chemarea unei asemenea stăpîne? Pentru asta ar trebui o dragoste şi o fidelitate faţă de stăpînul stăpînei, care vădit nu se întîlneşte deloc la înalta funcţie de vechil, ci doar în funcţiile imediat următoare... Vinovăţia ? Ce folos să cercetezi care anume s-a uitat primul la celălalt şi în mintea căruia din amîndoi a încolţit dintîi stricăciunea? Vinovăţia tînărului vechil nu stă numai în fapta sa ca atare, ci în însuşi faptul că există, că există aşa cum este, aici în casa în care darurile sale îşi dezlănţuie, în mod liber, acţiunile lor pustiitoare, nefiind potolite nici de patul conjugal, nici de briciul bărbierului; şi dacă stăpîna s-a aprins după slujitor, vinovăţia este numai a lui, pentru simplu fapt că există, şi cade tot numai asupra capului său, iar cît despre vină, este ca şi cum ar fi încercat s-o siluiască pe neprihănita — aşa trebuie tratat. Dar, în sfîrşit, aşa stau lucrurile, şi, din nenorocire, aici au ajuns: între ei domneşte cea mai fierbinte înţelegere. Bileţele dulci circulă între ei, pe care le-am şi văzut, încît pot depune mărturie despre tonul lor pătimaş. Sub pretextul că vorbesc de treburi gospodăreşti, ei se întîlnesc cînd ici, cînd colo: în salonul femeilor, unde stăpîna, în dragostea pentru slujitor, a înălţat un chip al lui Horaşte, în grădină şi, acolo, în chioşcul de pe dîmb, sau, în sfîrşit, în propriul ei iatac, aici, în casa ta, — ei bine, în toate aceste locuri, perechiuşa asta îşi dă în taină întîlniri şi, de multă vreme, între amîndoi nu mai este vorba de lucruri îngăduite, ci doar de giugiuleli, de gunguriri şi de şoapte înflăcărate. Cît de departe au ajuns, dacă deci s-au şi bucurat unul de carnea şi sîngele celuilalt, încît ar fi prea tîrziu pentru măsurile de prevenire şi, prin urmare, n-ar mai rămîne loc decît pentru răzbunare, asta nu pot spune cu o siguranţă deplină şi absolută. Dar ceea ce pot jura pe capul meu, în faţa oricărui zeu şi a ta umilitul meu stăpîn, ca un adevăr sigur, pentru că am auzit-o cu urechile mele, trăgînd cu urechea de după draperie, este că au uneltit, gungurind, cum să te izbească în cap cu beţe, pînă te vor da gata, pentru ca apoi, în această casă, din care te vor fi înlăturat, ucigîndu-te, ei să rămînă să-şi împlinească poftele lor, pe un pat încununat cu flori, ca stăpîn şi stăpînă.

La auzul acestor cuvinte, Petepre îşi trase complet cearşaful pe cap, pînă nu se mai văzu. Rămase aşa destul de mult, încît lui Dudu începu să-i pară prea de tot, măcar că, la început, se uită cu plăcere la stăpînul culcat acolo, ca o grămadă informă, acoperit de ruşine şi dispărut sub ea. Dar brusc Petepre aruncă cearşaful pînă la şolduri, şi ridicîndu-se pe jumătate, întoarse către pitic capu-i mic, sprijinit în mîna-i mică.

— Trebuie să-ţi mulţumesc cu toată seriozitatea, zise el, ţie, mai mare peste sipetele mele, pentru ceea ce ai aflat pentru mine, pentru salvarea fericirii mele sau, mai curînd, pentru a stabili că e pierdută şi că mai pot doar, poate, să-mi salvez viaţa — dar nu pentru viaţa în sine trebuie să mă gîndesc la salvarea ei, ci pentru răzbunarea cumplită, în slujba căreia o voi pune de aici înainte. Primejdia care mă paşte este ca, din pricina gîndului pedepsei, să pierd din vedere gîndul, la fel de însemnat, al mulţumirii şi răsplăţii, ce ţi le datorez pentru cercetările tale. Spaima şi mînia pe care mi le insuflă nu sînt la fel de mari cu mirarea mea faţă de isprăvile devotamentului şi dragostei tale. Da, îţi mărturisesc uluirea mea — pe care ar trebui să mi-o strunesc, o ştiu bine; căci ce des ne vine de la cineva neînsemnat o binefacere, pe care n-am prea meritat-o prin stimă şi încredere! Totuşi, nu pot să mă apăr de o mirare neîncrezătoare. Eşti o stîrpitură şi o pocitanie, o paiaţă caraghioasă de pitic, căruia funcţia de cămăraş i-a fost dată mai mult în glumă decît în serios, un ins pe jumătate ridicol, pe jumătate dezgustător, două însuşiri subliniate de fudulia ta. Nu este, aşa fiind, aproape de necrezut, ba chiar cu totul, că ai izbutit să pătrunzi în viaţa tainică a celor două persoane mai sus-puse, după mine, în această casă, şi, de pildă, să citeşti bileţelele dulci care, dacă ar fi să-ţi iau de bună învinuirea, îşi făceau drum între vechil şi stăpînă? Oare, nu trebuie, sau nu mi-e îngăduit, să mă îndoiesc de însăşi existenţa acestor hîrtii, cîtă vreme îmi pare de necrezut că ai fi izbutit, într-adevăr, să le vezi? Pentru asta, dragul meu, ar fi trebuit să fi înşelat încrederea omului de credinţă ales, a cărui treabă era să poarte aceste scrisori, şi oare cum să pot, cît de cît, crede aşa ceva, dată fiind spurcăciunea ta de netăgăduit?

— Teama, îi replică Dudu, că trebuie să crezi în ruşinea şi lamentabila ta înjosire, te face, sărman stăpîn, să-mi cauţi pricini de neîncredere. Te mulţumeşti cu îndreptăţiri foarte păcătoase — într-atît tremuri şi te temi să vezi adevărul, care, negreşit, îţi arată un chip atît de batjocoritor şi jalnic, încît tremuriciul tău e de înţeles. Recunoaşte, deci, cît de neîntemeiată este îndoiala ta: N-am avut nevoie să cîştig încrederea omului de credinţă, ales să ducă scrisorile voluptoase, fiindcă acest om ales am fost eu însumi.

— Enorm! exclamă Petepre. Tu ai dus scrisorile, tu, un om atît de mărunt şi de caraghios? Respectul meu pentru tine creşte văzînd cu ochii, numai ascultîndu-ţi declaraţia; dar mai trebuie să crească cu o bucată bună, pînă s-o pot crede cu adevărat. Atît de mare încredere are, aşadar, stăpîna în tine, şi aşa te bucuri de prietenia sa, încît ţi-a încredinţat astfel fericirea şi vina ei?

— Fireşte! îi răspunse Dudu şi se proţăpi cutezător pe celălalt picior, punîndu-şi şi pumnul în celălalt şold. Şi nu numai că mi-a dat să-i duc scrisorile, ci chiar eu le-am dictat trestiei sale. Căci habar nu avea de bileţele dulci, aşa că a trebuit să fiu eu, bărbatul de lume, care s-o învăţ acest mijloc delicat.

— Cine s-ar fi gîndit la una ca asta! se miră şambelanul. Tot mai mult îmi dau seama cît te-am subapreciat, iar respectul meu pentru tine creşte iute şi neîncetat. Ai făcut toate astea, bănuiesc, pentru a împinge lucrurile la extrem, să vezi cît de departe va merge stăpîna pe calea greşelii, nu-i aşa?

— Se înţelege, întări Dudu. Am făcut asta aşa din dragoste şi devotament pentru tine, umilitul meu stăpîn. Altfel, aş fi, oare, aici, pentru a-ţi da lămuririle trebuincioase, ca să treci la răzbunare?

— Dar în ce fel, vru Putifar să afle, caraghios şi respingător cum eşti la prima vedere, ai cîştigat prietenia încrezătoare a stăpînii şi ai ajuns stăpîn pe taina ei?

— Astea s-au petrecut totodată, îi răspunse piticul. Amîndouă deodată. Ca toţi cei de treabă, m-am amărît şi m-am înfuriat întru Amon, în legătură cu vicleana creştere a veneticului în casă, şi răspîndeam neîncrederea în el şi în inima lui perfidă — nu fără pricină, după cum vei recunoaşte acum, cînd vezi că te înşală în chip jalnic, şi-ţi pîngăreşte patul onorific şi pe tine, care l-ai copleşit cu milostenia ta, te face de rîs, aici în capitală şi, curînd, în amîndouă ţările. În mîhnirea mea bănuitoare, m-am plîns, deci, soţiei tale, Mut, de această ruşine şi nedreptate, dar, vorbindu-i de ticălos, i-am atras luare-aminte asupra lui, căci, la început, îmi spunea că nu ştia de care anume servitor vorbeam. Mai tîrziu, însă, au început s-o intereseze plîngerile mele amare şi să se învîrtă în mod ciudat în jurul lor, vorbea de el în termeni îndoielnici, sub învelişul neliniştii, şi cu cuvinte tot mai neruşinate, atît de mult şi atît de vădit, încît am înţeles că i se aprinsese pur şi simplu o patimă în poală pentru servitor şi că era ieşită din minţi, ca o slujnicuţă de la bucătărie, — iată unde ajunsese ea, orgolioasa, prin vina prezenţei lui, şi dacă nu s-ar fi ocupat de toată treaba un bărbat ca mine şi nu intram, cu bunul meu simţ, în jocul lor, pentru a putea, la momentul potrivit, să le nimicesc planul murdar, se sfîrşea cu onoarea ta. De aceea, cînd am văzut gîndurile soţiei tale strecurîndu-se pe cărări atît de întunecate, m-am strecurat după ele, ca după un hoţ în noapte, pe care vrei să-l prinzi asupra faptului, i-am dat ideea cu bileţelele dulci, ca s-o încerc şi să văd cît de adînc a şi căzut, şi de ce ar fi în stare — şi am putut vedea că toate aşteptările mele îngrijorate fuseseră întrecute; căci mulţumită încrederii oarbe cu care mă onorase, crezîndu-mă pe mine, bărbatul de-lume, gata să-i slujesc pofta, mi-am dat seama cu spaimă, că josnicul şi ademenitorul tînăr vechil o şi adusese, cu adevărat, pe nobila doamnă în stare de- orice, şi că nu numai demnitatea, ci şi viaţa ta, erau ameninţate de un pericol imediat.

— Aşa, aşa, făcu Petepre, tu, prin urmare, i-ai atras ei luarea-aminte asupra lui şi, tot tu, i-ai sugerat toate astea, înţeleg. Asta-i, deci, în privinţa stăpînii! Dar nu pot crede, că ai izbutit să cîştigi, aşa pocit cum eşti, şi încrederea vechilului, şi continui să socot lucrul acesta cu neputinţă.

— Neîncrederea ta, stăpîne înfrînt, îi replică Dudu, trebuie să se predea în faţa faptelor. O pun pe socoteala spaimei pe care ţi-o insuflă adevărul, dar de asemenea şi a alcătuirii tale deosebite şi sacre, care, o vei recunoaşte, este prima cauză a acestei nenorociri, deoarece ea te face să nu poţi cunoaşte oamenii şi să nu înţelegi cît de mult depinde părerea ce o au de aproapele lor, şi simpatia faţă de el, că ar fi înalt de stat ori mărunt, de graba ce acesta o arătă să le satisfacă poftele şi plăcerile. Mi-a fost destul să iau un aer prevenitor şi să mă arăt, în mod delicat, gata să fiu mijlocitorul, discret şi monden, între dorinţa lui şi aceea a doamnei noastre, pentru a-l şi vedea pe nătăfleţ căzînd imediat în capcană, încît am ajuns cu el într-o intimitate atît de mare, că nu mi-a mai ascuns nimic, şi, de atunci, nu numai că am putut să supraveghez şi să urmăresc de aproape jocul criminal al perechiuşii, ci să-i şi încurajez şi aţîţ pe amîndoi cu o aparentă bunăvoinţă, ca să văd pînă unde se încumetă să meargă şi pînă unde se înfundă în greşeală, pentru a-i surprinde, pînă la urmă, asupra faptului. Asta-i practica paznicilor ordinei, şi mi-am însuşit-o în chip desăvîrşit. Căci, urmărindu-i cu răbdare, am izbutit să descopăr şi gîndul ce-l nutreau pe ascuns şi aspectul remarcabil ce stă la baza jocului lor: anume că bărbatul ce se culcă cu stăpîna este stăpînul. Aceasta este, trebuie s-o ştii, sărmane stăpîne, ipoteza lor amoroasă şi ucigaşă, ce o discută zilnic, cînd se întîlnesc sub tot soiul de pretexte, şi din ea deduc ei dreptul şi mai înalta îndreptăţire să te doboare cu băţul şi să te înlăture din casă, ca să-şi poată sărbători, în casa golită prin omor, serbările amorului, ca stăpînă şi ca iubit-stăpîn. Dar, cînd am izbutit să-i aduc atît de departe şi am surprins, în calitatea mea de om de credinţă, aceste vorbe cumplite din chiar gurile lor, mi s-a părut că buboiul s-a copt şi este numai bun de tăiat, şi am venit la tine, batjocoritul, căruia îi rămîn

credincios şi la strîmtoare, cu gîndul să dau totul la iveală şi să-i înhăţăm.

— O vom face, spuse Petepre. Cumplit ne vom prăvăli asupra lor — tu, dragă piticule, şi cu mine, şi îi va ajunge pedeapsa pentru fărădelegea lor. Cum te gîndeşti tu, oare, că e mai bine să începem şi ce pedepse ţi se par destul de dureroase şi de cumplite, ca să-i pedepsim cu ele?

— Eu am o fire îngăduitoare, îi răspunse Dudu, cel puţin în ce o priveşte pe Mut a noastră, frumoasa păcătoasă, căci pentru singurătatea ei în pat i se pot trece multe, şi chiar dacă tu pici prost prin greşeala ei, între noi fie spus, tot nu-ţi şade bine, tocmai ţie, să faci mare tărăboi în privinţa asta. Pe de altă parte, este aşa cum ţi-am spus: dacă stăpînei îi cade cu tronc un slujitor, el trebuie urmărit, căci prin simpla lui prezenţă, el este vinovat de toată nenorocirea şi el trebuie să ispăşească. Dar, şi în privinţa lui, mă voi arăta milos şi nici nu voi cere măcar să fie legat şi zvîrlit crocodilului, aşa cum ar fi meritat norocul şi nenorocul lui. Căci Dudu nu gîndeşte atît la răzbunare, cît la măsuri preventive, ca să pună capăt pustiirilor săvîrşite de vechil, care va trebui să fie legat, doar cît să-şi facă briciul datoria, ca răul să fie stîrpit de la rădăcină, încît să-i ajungă nesuferit lui Mut-em-enet, iar boiul lui frumos să nu mai aibă nici un rost în ochii femeii. Eu însumi sînt gata să săvîrşesc potolirea lui, numai să mi-l lege cineva, înainte, fedeleş.

— Eşti destul de cumsecade, i-o întoarse Petepre, că te arăţi gata să faci şi asta, după atîtea cîte le-ai şi făcut pentru mine. Dar oare nu crezi şi tu, mititelule, că prin aceasta s-ar reaşeza, în mai multe privinţe, dreptatea pe lume, încît săvîrşind ce ai spus, te-ai găsi într-o poziţie avantajoasă faţă de cel diminuat, ceea ce ţi-ar da, ciudat clădit cum eşti, o satisfacţie ce ar compensa statura lui?

— Este ceva în asta, îi răspunse Dudu, şi nu vreau s-o tăgăduiesc, numai că e de pomenit doar în treacăt. Spunînd acestea, piticul îşi încrucişă braţele pe piept, împinse un umăr înainte, începu să mişte ritmic prin aer piciorul şi legăna, privind îndrăzneţ capul încoace şi încolo, într-o veselie crescîndă.

— Dar mai departe, cam ce crezi tu? urmă Petepre. În fruntea casei, acela, de bună seamă, nu mai poate rămîne, după ce i-o vei fi făcut-o, supunîndu-i unei asemenea modificări?

— Nu, fără îndoială, rîse Dudu, purtîndu-se ca mai înainte. În fruntea casei, pentru a porunci întregii servitorimi, nu se cade să stea un răufăcător cuminţit, ci un bărbat în toată puterea şi în stare să reprezinte stăpînul în orice treabă şi să-i ţină locul în orice chestiune, de care dînsul nu vrea, ori nu poate, să se ocupe.

— Şi, astfel, încheie căpetenia, voi fi aflat, deodată, avansarea şi răsplata cu care te pot răsplăti, bravule Dudu, ca să-ţi mulţumesc pentru cinstitele tale servicii de spion, şi că mi-ai vîndut pontul, ca să mă salvezi de ruşine şi moarte.

— Să nădăjduim! exclamă Dudu, întrecîndu-se cu obrăznicia. Vreau chiar să sper că ştii locul ce i se cuvine lui Dudu, şi-ţi este limpede ce înseamnă recunoştinţă şi necesitatea succesiunii. N-ai exagerat spunînd că te-am apărat de ruşine şi moarte, şi pe frumoasa păcătoasă, idem. Las să ştie că mi-am pus obrazul pentru ea, rugîndu-te şi invocînd singurătatea patului ei, că i-am dăruit viaţa, astfel că, dacă mai răsuflă, o datorează bunăvoinţei şi milostivirii mele. Căci dacă vreau şi ea îmi va răspunde cu nerecunoştinţă, voi putea să-i vestesc, oricînd şi oriunde, ruşinea şi crima, în tot oraşul, în toată ţara, încît vei mai fi silit s-o gîtui şi să-i prefaci frumosul trup în cenuşă sau măcar s-o trimiţi la ea acasă, după ce-i vei fi tăiat nasul şi urechile. De aceea să fie înţeleaptă, cocheta,

sărmana nenorocită, să-şi mute ochii ei, ca pietrele preţioase, de la frumuseţea devenită fără rost, asupra lui Dudu, consolatorul cu toate rosturile, stăpînul stăpînii, micul vechil vînjos!

Spunînd acestea, Dudu îşi aruncă privirile tot mai încrezătoare, la dreapta, la stînga, apoi le lăsă să plutească în gol, se răsuci din umeri şi din mijloc, făcu cîţiva paşi de dans, ca un cocoş de munte în copac în perioada împerecherii, ce se leagănă orb şi surd, ameţit de propriul său strigăt de îndrăgostit. Dar piticul avu soarta cocoşului, pe care vînătorul îl doboară la pămînt. Deodată, Petepre, stăpînul, zvîrli cearşaful şi sări în picioare, cu desăvîrşire gol, un turn de carne cu un cap mic — iar din al doilea salt ajunse la jilţul pe care se aflau hainele sale şi înşfăcă ghioaga de onoare. Am mai văzut, tot în mîna sa, acest obiect frumos, un însemn al comandamentului, acesta sau altul asemănător: un baston împodobit cu aur şi piele, terminat cu un con de brad, încununat cu frunze aurite, simbolul puterii şi, de fapt, totodată un fetiş al vieţii şi un obiect de cult pentru femei. Stăpînul îl învîrti prin aer şi lovi, pe neaşteptate, spatele şi umerii lui Dudu, şi îl bătu atît de tare, încît piticului îi pieriră văzul şi auzul, dar din cu totul alte pricini decît cele dinainte, şi începu să guiţe ca un purcel,.

— Vai, vai! striga el, îndoindu-se din şale. Aoleu, vai! Mă doare, mor, sîngerez, mi se frîng oscioarele, fie-ţi milă de servitorul tău credincios!

Petepre, însă, nu-l iertă deloc, şi continuă:

— Na, na! Ţine, astea-s pentru tine, drept mulţumire, înşelător mincinos, iscoadă neruşinată care ţi-ai mărturisit propriile uneltiri!

Şi-l urmări, astfel, lovindu-l fără milă, dintr-un colţ în altul al iatacului, pînă cînd credinciosul nimeri uşa şi, luîndu-şi picioruşele la spinare, numai cucuie, şterse putina val-vîrtej.

Amenințarea

Istoria relatează că femeia lui Putifar îl îmboldea zilnic pe Iosif cu „asemenea vorbe“, adică îl poftea să se culce cu ea. — El să-i fi dat, deci, prilejul? Nu s-a ferit din calea ei, nici după ziua limbii dureroase, ci a continuat s-o întîlnească pe Mut, în diferite locuri şi la felurite ceasuri? — Aşa a făcut. Trebuia, se vede, căci ea era stăpîna, stăpînul sub formă femeiască, şi putea să-l cheme şi să-i poruncească, unde şi cînd i se năzărea. Afară de aceasta, Iosif îi şi făgăduise să n-o lase, zăpăcită cum era, de izbelişte şi să o consoleze cu vorbe, cum s-ar pricepe, căci asta i-ar fi dator. De aceasta îşi da seama. Conştiinţa vinovăţiei îl lega de Mut, şi-n inima lui recunoştea că lăsase, în chip vinovat, lucrurile să ajungă unde au ajuns, şi că planul său de mîntuire sufletească fusese o aiureală vrednică de pedeapsă, ale cărei urmări trebuia acum să le îndure şi să le potolească pe cît era cu putinţă, oricît de primejdioasă şi grea, ba chiar aproape fără perspectivă, s-ar fi vădit această treabă.

— Se cade oare deci să lăudăm faptul că nu a ocolit-o pe cea apucată, ci că a înfruntat „zilnic“, sau, să spunem, aproape zilnic, suflarea taurului de foc şi a îndrăznit, mai departe, să înfrunte una dintre cele mai puternice ispite ce au asaltat vreodată un flăcău pe lumea asta? Desigur, dar sub anumite condiţii şi doar în parte. Printre mobilele lui, unele erau lăudabile, asta trebuie să recunoaştem. Astfel erau vrednice de laudă sentimentul greşelii şi cel al răspunderii ce l-

au însufleţit; apoi curajul cu care, la ananghia aceasta, s-a încrezut în Dumnezeu şi în cele şapte argumente; precum şi, dacă vreţi, înverşunarea ce începuse, de asemenea, să-i hotărască purtarea şi-i cerea să măsoare puterea raţiunii sale cu nebunia femeii: căci Mut-em-enet îl ameninţase şi se lăudase că-i va sfîşia cununa pe care o poartă întru slava Dumnezeului său, pentru a i-o înlocui cu propria ei cunună. Iosif, însă, socotise asta o neruşinare, şi spunem aici imediat că, în acest sens, s-a mai adăugat cîte ceva, care să-l facă, pur şi simplu, să resimtă asta ca un conflict între Dumnezeu şi zeii Egiptului — după cum, pentru ea, cu timpul, rîvna ei întru Amon a devenit un motiv al dorinţei sale, sau alţii i-au sugerat asta; şi astfel se poate pricepe, ba chiar încuviinţa, că Iosif a socotit că nu-i este îngăduit să se sustragă şi că trebuie să ducă refuzul pînă la capăt, întru slava lui Dumnezeu.

Toate bune. Dar nu chiar numai bune, căci mai erau şi alte pricini pentru care o căuta pe Mut, o întîlnea, şi-i făcea vizite, ceea ce, după cum ştia şi el foarte bine, nu era deloc lăudabil; fie că s-ar numi curiozitate şi uşurinţă, fie că s-ar vorbi de dorinţa de a nu renunţa definitiv la alegerea răului, de dorinţa de a mai menţine încă, pentru un timp, posibilitatea liberei alegeri dintre bine şi rău, chiar dacă deloc cu intenţia de a cădea de partea răului... Să-i fi făcut, poate, plăcere, oricît de serioasă şi de gravă era situaţia, să aibă cu stăpîna întrevederi între patru ochi, la modul „copila mea“, la care îl îndreptăţea patima şi descumpănirea ei? O presupunere banală, care, alături de explicaţii mai cuvioase, mai profund visătoare ale purtării lui, îşi are totuşi, desigur, justificarea: anume ideea fantastică şi profund exaltantă a morţii şi divinizării lui, ca Usarsif, şi a stării de disponibilitate sacră ce o presupunea, deasupra căreia, de altfel, plutea, iarăşi, blestemul lubricităţii măgarului.

Oricum, destul că-şi vedea des stăpîna. A rezistat lîngă ea. A acceptat ca ea să-l îmboldească într-una cu „asemenea vorbe“ şi să-i ceară: „Culcă-te cu mine!“ A răbdat asta, spunem noi, deoarece nu era glumă şi nici fleac să continuie să rămînă pe lîngă femeia sfîşiată de pofte cumplite, s-o încurajeze cu blîndeţe şi, să-şi amintească mereu, cu toată puterea, cele şapte contraargumente, pentru respingerea dorinţei ei, pe care şi aşa o întîmpinau destule din propria lui stare de decedat divin. Într-adevăr, te simţi înclinat să-i ierţi fiului lui Iacob pricinile mai puţin lăudabile ale comportării sale, dacă gîndeşti la ce ananghie era cu nefericita, care era mereu astfel zvîrlită spre el, încît erau clipe cînd îl înţelegea pe Ghilgameş, care, de furie şi deznădejde, sfîrşise prin a-i arunca în faţă zeiţei Iştar, mădularul, smuls, al taurului.

Căci femeia degenera şi-şi alegea tot mai puţin mijloacele, cînd îl implora să-şi pună alături capetele şi picioarele. Este adevărat că nu i-a mai repetat propunerea de a-l ucide pe stăpînul casei, pentru ca, apoi să ducă, stăpînă şi stăpîn-iubit, o viaţă de desfătări printre flori, căci îşi dăduse totuşi seama că această idee îi era cu totul odioasă şi trebuia să se teamă că reluînd-o, şi l-ar înstrăina fără leac. Starea ei de tulburare şi ameţeală nu o împiedica, aşadar, să-şi dea seama, că Iosif avea în mod firesc şi vădit dreptate, cu refuzul său categoric de a lua în considerare această idee sălbatică, şi că se putea arăta tuturor cu fruntea sus, respingînd indignat o intenţie, pe care chiar ei, femeii, i-ar fi fost foarte greu s-o formuleze din nou, cu limba vindecată, ce nu mai vorbea peltic-copilăreşte. Dar nu înceta să-l atace cu argumentul că ar fi lipsit de noimă să i se refuze, întrucît, fiind oricum uniţi prin taina lor, ar fi putut la fel de bine ajunge pînă la arderea de tot a fericirii lor trupeşti, precum şi cu făgăduiala unor plăceri negrăite, ce avea să le afle în braţele dragostei ei, păstrată neatinsă pentru el. Cum, la aceste dulci rugăminţi, Iosif îi opunea mereu refuzul său: „Copila mea, nu ne este îngăduit“, stăpîna începu să-l provoace, spunînd că are îndoieli

cu privire la bărbăţia lui.

Mut nu credea foarte serios ce spunea — asta nu era cu putinţă. Totuşi, comportarea lui Iosif îi da un anumit drept, formal şi raţional, să-l batjocorească astfel. Tînărul vechil nu-i prea putea expune cele şapte argumente; cele mai multe i-ar fi fost de neînţeles, iar cîte îi spunea în locul lor, trebuiau să-i pară mărunte şi slabe, ba, de-a dreptul dezvinovăţiri scornite anume. Ce putea face nevoia şi patima ei cu sentinţa morală pe care, în ipoteza că această întîmplare ar deveni o istorie, el ar fi vrut s-o fi dat, ca răspuns, gurii lumii: că anume, stăpînul său îi încredinţase totul şi nu-l oprise de la nimic din casă, în afară de ea, căci era soţia lui, iar el, nu voia să săvîrşească asemenea greşeală, păcătuind cu ea? Asta doar nu era decît un tertip subţire, nu ţinea faţă de nevoia şi patima ei şi, chiar presupunînd că ar ajunge să fie vorba de ei într-o istorie, Mut-em-enet era încredinţată că întreaga lume ar găsi, în toate timpurile, drept, ca asemenea pereche, ca ea şi Iosif, să-şi pună laolaltă capetele şi picioarele, fără să le pese de comandantul trupelor şi soţul onorific, şi că tuturor, asta le-ar plăcea mult mai mult decît sentinţa morală.

Altminteri, ce mai spunea Iosif? Spunea:

— Vrei să vin noaptea la tine şi să dormim alături. Dar tocmai noaptea, Dumnezeul nostru, pe care tu nu-l cunoşti, s-a dezvăluit cel mai adesea părinţilor mei. Ce s-ar întîmpla oare cu mine, dacă, vrînd într-o noapte să mi se dezvăluie, m-ar găsi aşa?

Curată copilărie. Sau mai spunea:

— Mă tem din pricina lui Adam, care pentru o greşeală atît de mică a fost izgonit din grădină. Cu cît mai amarnic aş fi pedepsit eu?

Iar stăpînei asta-i părea deopotrivă de sec, ca atunci cînd Iosif îi răspundea:

— Nu ştii nimic din toate astea. Fratele meu Ruben, luînd-o razna ca un torent, şi-a pierdut dreptul său de prim născut, pe care tata mi l-a dat mie. Dar mi l-ar lua, de-ar auzi că ai făcut din mine un măgar.

Lui Mut, răspunsul acesta trebuia să-i fi părut nespus de slab, ba îndoielnic, şi Iosif nu mai trebuia să se mire dacă, după asemenea motivaţii trase de păr, ea îi dădu să înţeleagă, printre lacrimi de durere şi furie, că începea să creadă, şi nici nu mai putea presupune altceva, că acea cunună a lui era, pur şi simplu, cununa de paie a neputinţei. Dar, repetăm, ea nu credea şi, desigur, nici n-ar fi putut crede asta cu adevărat. Era, mai curînd, o sfidare deznădăjduită, aruncată onoarei cărnii lui Iosif, iar privirea cu care el îi răspunse, o ruşină şi o învăpăie deopotrivă, căci exprima, şi mai emoţionant şi mai limpede, ceea ce Iosif prinse în următoarele cuvinte:

— Crezi în ce spui? o întrebă cu amărăciune. Ei bine, în cazul acesta, renunţă! Dacă, însă, ar fi adevărat ceea ce-ţi pare că ghiceşti, atunci mi-ar fi mai uşor, iar ispita n-ar mai fi ca un balaur sau fiorosul leu. Crede-mă, femeie, m-am şi gîndit de multe ori să pun capăt suferinţei tale şi alei mele, trecînd la starea pe care greşit mi-o atribui şi să-l imit pe flăcăul dintr-o legendă de-a voastră, care s-a scopit singur, cu o frunză tăioasă de papură, şi a aruncat în fluviu partea învinovăţită, să fie hrană peştilor, pentru a-şi dovedi nevinovăţia. Dar mie nu-mi este îngăduită asemenea faptă; păcatul ar fi la fel de mare, ca şi cînd aş fi fost înfrînt de ispită, şi mi-aş pierde toată vrednicia în faţa lui Dumnezeu. Căci el vrea să învingă teafăr şi întreg.

— E groaznic! strigă Mut. Usarsif, unde-ţi umblă mintea? Să nu faci una ca asta, iubitul

meu, mîndrul meu, căci ar fi o jale cumplită! Nicicînd n-am crezut ce-am spus! Mă iubeşti, mă iubeşti şi chiar privirea ta severă te dă de gol, şi planul tău criminal. Dragul meu blînd, vino şi mă mîntuie, potoleşte-mi sîngele, de care e mare păcat.

Dar el îi răspunse: „Asta nu-i îngăduit“.

Atunci ea turbă şi-l ameninţă cu schingiuiri şi moarte. Atît de departe ajunsese, iar pe noi la aceasta ne ducea gîndul, cînd am afirmat ca alegea tot mai puţin, mijloacele cu care îl ataca. Acum Iosif află cu cine avea de-a face şi înţelese semnificaţia strigătului ei fremătător: „Cumplită sînt singură în dragostea mea!“ Pisica uriaşă ridicase laba, iar ghearele ei ameninţătoare ieşiseră din tecile de catifea, ca să-i sfîşie carnea. Dacă nu-i făcea pe plac, îi spuse Mut, şi nu-i lăsa cununa Dumnezeului său, pentru a primi, în schimb, cununa voluptăţii ei, va trebui să-l nimicească, şi o va face. Îl rugă stăruitor s-o ia în serios şi să nu-şi închipuie cumva că vorbea în vînt, căci aşa cum o vedea, era în stare de toate şi gata de orice. Îl va învinovăţi în faţa lui Petepre de chiar ceea ce el îi refuza şi-l va învinui că s-ar fi năpustit tîlhăreşte asupra ei. Îl va pîrî că a siluit-o, iar asta îi va face o nemărginită plăcere. Se va pricepe atît de bine să joace rolul pustiitei şi al pîngăritei, încît nimeni nu se va îndoi de sinceritatea ei. Cuvîntul şi jurămîntul ei vor afla mai multă crezare decît ale lui în această casă, de asta putea fi sigur, iar nici o tăgadă nu-i va fi de folos. De altfel, era încredinţată că el nici nu va tăgădui, ci că va lua în tăcere asupra sa toată vina; căci a lui era vina, că a ajuns pînă aici cu mînia şi pînă la această furie deznădăjduită, a lui, cu ochii, cu gura şi cu umerii săi aurii şi cu împotrivirea sa de a se iubi cu ea, şi va recunoaşte că este tot una în ce învinuire se îmbracă vina, căci orice învinuire ar deveni îndreptăţită prin temeinicia vinii sale şi el ar trebui să fie gata să sufere moartea pentru vina lui. Dar va fi o moarte care îl va face să-i pară rău că a tăcut şi poate chiar de cruzimea refuzului său. Căci bărbaţi ca Petepre, zicea ea, sînt deosebit de născocitori în răzbunare, iar destrăbălatului care şi-a siluit stăpîna, îi va fi hărăzit un fel de moarte care, în ce priveşte rafinamentul, nu va lăsa nimic de dorit.

Şi, apoi, îi descrise cum va muri în temeiul acuzaţiei ei — zugrăvindu-i această moarte, cînd cu un glas cîntat şi răsunător, cînd aproape de urechea lui, într-o şoaptă ce ar fi putut trece drept un tandru murmur de dragoste:

— Să nu nădăjduieşti cumva, îi susură ea, că va isprăvi repede cu tine, azvîrlindu-te de pe o stîncă, sau că vei fi spînzurat cu capul în jos, ca sîngele să ţi se grămădească în creier şi să mori fără chinuri. La porunca lui Petepre, spatele îţi va fi zdrobit cu ciomegele, dar nu vei scăpa atît de uşor. Căci inima lui va isca un uragan de nisip ca muntele din răsărit, cînd te voi învinui că m-ai siluit, iar furia sa vicleană nu va mai cunoaşte margini. E groaznic să fii dat pradă crocodilului, să zaci legat în păpuriş, fără apărare, cînd jivina se va apropia hulpavă şi se va tolăni pe tine cu burta ei jilavă, începîndu-şi ospăţul cu o coapsă sau un umăr, încît răcnetele tale sălbatice să se amestece cu clefăitul lui nesăţios şi nimeni nu te va auzi, sau nu va voi să te audă pe tine, cel părăsit. S-a întîmplat şi altora, o milă superficială îi încerca pe cei ce o aflau, fără să le stăruie mult gîndul la asta şi o luau uşor, de vreme ce nu era la mijloc propria lor carne. Dar acum eşti tu, este carnea ta din care rupe fiara flămîndă, începînd de ici, sau de colo — deci fii stăpîn pe tine însuţi şi reţine ţipătul neomenesc ce ţi-ar ţîşni din piept — şi nu striga, iubitule, după mine, care aş fi vrut să te sărut acolo unde bestia udă îşi înfige colţii hidoşi! — Dar sărutările vor fi, poate, şi de alt soi. Poate să te culce, frumosul meu, pe spate, la pămînt, cătuşe de aramă te vor strînge de mîini şi de picioare, şi vor grămădi cîlţi muiaţi în ulei pe trupul tău, şi-i vor aprinde, încît carnea ţi se va scrumi la foc mic, în chinuri dincolo de orice închipuire, pe care numai tu singur le vei cunoaşte, cerşindu-ţi

moartea în cumplită tînguire, iar ceilalţi toţi vor privi. — Aşa ar putea fi, iubitule, dar poate şi aşa: să te închidă de viu, într-o groapă cu doi duläi, acoperită cu blăni de lemn şi pămînt, şi iarăşi nu-şi poate nimeni închipui, nici tu însuţi, cîtă vreme viitorul nu s-a prefăcut încă în realitate, ce anume se va petrece acolo cu timpul, pe întuneric, între voi trei. — Dar de uşa sălii şi de fusul ei, ai auzit cumva? Potrivit plîngerii mele, tu vei fi omul care se va ruga şi va urla de durere, căci fusul uşii va fi înfipt în ochiul tău, iar uşa ţi se va învîrti în cap ori de cîte ori i se va năzări răzbunătorului să treacă pragul. — Astea sînt doar cîteva dintre osîndele ce te aşteaptă neîndoielnic, dacă te voi învinui aşa cum sînt hotărîtă s-o fac, în cea mai mare deznădejde; iar tu nu vei putea să te mai dezvinovăţeşti, faţă cu jurămîntul meu. Usarsif, de mila ta, dă-mi cununa!

— Stăpînă şi prietenă, îi răspunse el, ai dreptate, n-am să mă pot dezvinovăţi, dacă o să-ţi placă să mă defăimezi astfel în faţa stăpînului meu. Dar dintre atîtea pedepse cu care m-ai ameninţat, Petepre va trebui să aleagă; nu mă va putea osîndi la toate, ci doar la una singură, ceea ce va şi însemna, de la început, o mărginire a răzbunării lui şi suferinţelor mele. Însă, chiar în cuprinsul acestei prime îngrădiri, suferinţa mea va fi cît putinţa omenească de a simţi şi, fie că se va socoti această graniţă foarte apropiată, fie foarte depărtată, suferinţa nu o poate depăşi, căci toate au un hotar. Voluptatea şi suferinţa, pe amîndouă mi le zugrăveşti ca nemărginite, dar exagerezi, căci destul de curînd amîndouă se lovesc de hotarele simţirii omeneşti. Nemărginită ar trebui numită doar greşeala ce aş săvîrşi-o, dacă m-aş strica cu Dumnezeu, Stăpînul, pe care nu-l cunoşti şi, de aceea, nu poţi şti ce este şi ce înseamnă să-şi întoarcă Dumnezeu faţa de la tine. Iată pentru ce, copila mea, nu pot să-ţi fiu pe plac, după dorinţa ta.

— Vai de înţelepciunea ta! îi strigă Mut cu o voce cîntată. Vai de ea! Eu nu sînt înţeleaptă! Sînt nebună din pricina nepotolitei pofte după carnea şi sîngele tău, şi voi face ce spun! Sînt îndrăgostita Isis, iar privirea mea este moartea. Fereşte-te, păzeşte-te; Usarsif!

Sindrofia doamnelor

Ah, tare părea grozavă, Mut a noastră, cînd sta în faţa lui şi îl ameninţa cu glas de clopot. Şi, totuşi, era slabă şi neajutorată ca un copil, nepăsîndu-i de mîndria şi legenda ei, ba începuse chiar să iniţieze pe toată lumea în secretul patimei sale şi în necazul ce-l avea cu tînărul ei. Deci, asta era situaţia: nu numai Tabubu, mîncătoarea de gumă, şi Meh-en-ve-seht, concubina, erau acum iniţiate în dragostea şi deznădejdea ei, dar şi Renenutet, soţia mai-marelui peste boii lui Amon, cît şi Neit-em-het, soţia mai-marelui băieşilor faraonului, şi Aşvere, soţia lui Ka-kabu, scribul caselor argintului regelui, pe scurt, toate prietenele, toată Curtea şi jumătate din oraş. Era un semn vădit de depravare, că, la sfîrşitul celui de al treilea an de cînd îl iubea pe Iosif, Mut istorisea tot, fără ruşine şi fără reţinere, punînd la curent în mod brutal lumea întreagă cu ceea ce, la început, păstrase, cu atîta mîndrie şi ruşine, ascuns în pieptul ei, încît ar fi preferat să moară decît să-şi dezvăluie taina, fie chiar iubitului însuşi, fie altcuiva. Da, Dudu, piticul demn, nu fusese singurul care degenerase în povestea asta, ci şi Mut, stăpîna, se deşănţase, pînă la a-şi pierde stăpînirea de sine, uitînd pînă şi de buna ei creştere. Era o femeie foarte greu încercată, atinsă pînă în străfunduri, cu totul scoasă din ale ei, ce nu mai ţinea de lumea civilizată, ale cărei cerinţe şi criterii îi deveniseră străine, o bacantă cu ochii halucinaţi, care alerga, încununată cu flori sălbatice, fluturînd tirsul, chiuind şi gîfîind, gata să-şi ofere sînii fiarelor. Unde ajunsese pînă la urmă? Între noi fie spus, şi o spunem de

pe acum, chiar pînă la a face farmece cu negresa Tabubu. Dar, deocamdată, nu-i locul să vorbim despre asta. Acum, ne mulţumim să constatăm, cu mirare şi cu milă, că flecărea peste tot despre dragostea şi pofta ei nepotolită, neputînd să le mai ascundă nici faţă de cei mari, nici faţă de cei mărunţi, astfel încît nenorocirea ei ajunse curînd tema bîrfei zilnice a servitorimii, iar bucătarii, amestecînd sosurile sau jumulind orătăniile, ca şi străjile de la porţi, pe banca de cărămidă, îşi spuneau între ei:

— Stăpînei i s-a făcut de tînărul vechil, dar acesta nu vrea. Ştii că are haz!

Căci aşa înfăţişare ia asemenea treabă în capul şi-n gura oamenilor, potrivit contradicţiei jalnice dintre conştiinţa serios-sacră şi dureros de frumoasă despre sine a pasiunii oarbe — şi impresia ce o face celor reci şi lucizi, pentru care neputinţa şi lipsa ei de voinţă de a-şi păstra taina, constituie un obiect de scandal şi bătaie de joc, ca beţivanul de pe uliţă.

Toate repovestirile istoriei noastre, — cu excepţia, este adevărat, a celei, pentru noi, mai respectabile, dar şi mai laconice, a Coranului — atît cele şaptesprezece cînturi persane ce vorbesc de ea, cît şi marele poem al lui Firdusi, dezamăgitul, care i-a închinat bătrîneţea lui, precum şi versiunea mai tîrzie şi mai rafinată a lui Diami, — toate acestea, cît şi nenumărate reprezentări datorate penelului şi stilului, ştiu de sindrofia pe care prima şi dreapta lui Petepre a dat-o, în acea vreme, pentru a-şi încunoştinţa şi lămuri prietenele, doamnele înaltei societăţi din No-Amon, de suferinţa ei, ca să dobîndească compătimirea, precum şi pizma surorilor ei. Căci dragostea, oricît ar fi de neîmpărtăşită, nu este numai blestem şi biciuire, dar, totdeauna, deopotrivă, şi o comoară minunată, care nu-ţi place s-o ţii sub obroc. Aceste cîntece au alunecat în multe erori, făcîndu-se vinovate de numeroase versiuni greşite şi înfloriturі, în care frumuseţea gingaşă, către care tindeau, a fost obţinută în dauna simplului adevăr. Dar în ceea ce priveşte sindrofia doamnelor au dreptate; şi, dacă, de dragul efectului gingaş, se depărtează de forma în care istoria s-a povestit pe sine din începuturi, ba chiar dacă aceste cînturi se dezmint reciproc prin deosebirile dintre ele, iată că acest episod al sindrofiei nu-i o născocire a celor care au cîntat-o, ci istoria însăşi sau chiar femeia lui Putifar, în persoană, biata Eni, a născocit-o şi a pus-o la cale, cu o viclenie ce contrastează foarte ciudat, dar realist, cu inconştienţa ei.

Noi, însă, care cunoaştem visul revelator pe care Mut l-a visat la începutul celor trei ani de dragoste, surprindem limpede atît legătura dintre vis şi născocirea ei, cît şi succesiunea de idei care i-a sugerat acest mijloc, trist şi glumeţ totodată, pentru a-şi lămuri prietenele; iar realitatea visului (a cărui autenticitate sare în ochi) este, pentru noi, cea mai bună dovadă a istoricităţii sindrofiei doamnelor, precum şi a faptului că tradiţia ce ne este mai familiară şi mai vrednică de crezare, o trece sub tăcere, doar din lapidară sobrietate.

Prologul acestei sindrofii a fost îmbolnăvirea lui Mut-em-enet. Era acea boală cu simptome destul de neprecise, de care se îmbolnăvesc principii şi fetele de împărat din toate basmele, cînd iubesc fără nădejde, şi care, totdeauna, „face de rîs arta celor mai vestiţi doftori“. Mut a căzut astfel bolnavă, pentru că aşa scria la carte, fiindcă se cădea şi sosise vremea, şi deoarece este greu să te împotriveşti la ce se cade şi i-a venit vremea; în al doilea rînd, însă, pentru că ţinea cu orice preţ să impresioneze (dealtfel, şi pentru principii şi fiicele de împărat, din alte istorisiri, acesta era îndeobşte un motiv principal al îmbolnăvirii), să emoţioneze lumea, să fie întrebată de sănătate, foarte stăruitor, de parcă ar fi fost viaţa ei în joc, şi să fie întrebată de cîte toate, căci schimbările ce avuseseră loc, cu timpul, în înfăţişarea ei dăduseră, încă dinainte, prilejul la întrebări răzleţe, mai

mult sau mai puţin sincer îngrijorate. Se îmbolnăvise, deci, din dorinţa imperioasă ca lumea să se intereseze de patima ce o bîntuia, de fericirea şi chinul iubirii sale; căci în rest, în sensul strictei ştiinţe, nu era chiar straşnică boala asta, cum reiese şi din faptul că, atunci cînd a fost vorba să dea sindrofia, Mut s-a putut foarte bine ridica din pat, să facă pe gazda: ceea ce, de altminteri, nu era nici o minune, pentru că această sindrofie figurase desigur, încă de la început, în planul bolii sale.

Aşadar, Mut se îmbolnăvi rău, de o boală, ce-i drept, neprecisă, şi căzu la pat. Doi medici eleganţi o îngrijiră, adică doctorul de la Casa cărţilor lui Amon, care fusese chemat şi la căpătîiul fostului vechil Mont-kav, şi încă un alt înţelept de pe lîngă templu, iar surorile ei de la casa schimnicelor, concubinele lui Petepre, avură grijă de ea, şi prietenele ei din Marele ordin al Hatorelor şi din Casa femeilor de la miazăzi a lui Amon veniră s-o vadă. Îi făcură vizite doamnele Re-nenutet, Neit-em-het, Aşvere şi multe altele. Mai veni, de asemenea, în lectica ei, Nez-ba-met, stareţa Ordinului, soţia marelui Beknehons, ,,Mai-marele preoţilor tuturor zeilor-din Egiptul de sus şi de jos“. Şi toate, singure sau cîte două-trei, şezînd la căpătîiul suferindei, o căinau şi o întrebau de starea ei, vorbind iute, unele din inimă, altele nepăsătoare, din curată convenienţă sau, chiar, bucuroase de necazul alteia.

— Eni, tu, cu glasul atît de îndrăgit cînd cînţi! spuneau doamnele. Pentru numele Celui nevăzut, ce-i cu tine, ce necazuri ne faci, urîcioaso? Aşa cum este adevărat că regele trăieşte, încă de o bucată de vreme nu mai eşti cum ai fost, iar noi, cu toatele, care te purtăm în inimă, am văzut la tine semne de oboseală şi schimbări, nu atît de adînci, de bună seamă, ca să-ţi fi ştirbit frumuseţea, dar care totuşi, ne-au pricinuit o duioasă îngrijorare. Să nu te fi deochiat careva!

Noi toate am băgat de seamă, şi ne-am spus plîngînd una alteia, că te-a copleşit o lîncezeală şi ai început să slăbeşti, este adevărat, nu prin toate părţile trupului — dimpotrivă, unele ţi s-au împlinit, iar altele, în schimb, s-au sfrijit: obrajii, de pildă, ţi s-au tras; ochii tăi au început să privească aţintiţi, iar în jurul prea vestitei tale guri şerpuitoare, se citeşte chinul. Noi, surioarele tale, le-am văzut pe toate şi am vorbit plîngînd despre asta. Iar, acum, sfîrşeala te-a stors într-atît, încît ai căzut la pat, fără să mai mănînci, nici să bei, iar boala ta face de rîs arta doftorilor. Cînd le-am aflat toate astea, spaima noastră a fost atît de mare, că nici n-am mai ştiut pe ce lume sîntem! I-am înghesuit cu întrebări pe înţelepţii de la Casa cărţilor, adică pe Te-Hor şi pe Pete-Bastet, doctorii tăi, iar ei ne-au spus că au ajuns aproape la capătul ştiinţei lor, ba ne-au mărturisit că se simt într-un fel descumpăniţi. Nu ar mai şti decît puţine leacuri de la care s-ar putea aştepta la vreo îmbunătăţire, deoarece, pînă acum, sleirea ta şi-a bătut joc de tot ce ţi s-a prescris. Ei cred că un necaz greu te roade şi te mistuie, ca un şoarece care roade copacul la rădăcină, de boleşte. Pentru numele lui Amon, nepreţuito, spune-ne dacă este adevărat şi dacă te roade vreun necaz? Spune-i pe nume, să-l ştim, noi, surioarele tale, înainte ca blestemul să-şi fi înfipt colţii în dulcea ta viaţă!

— Să zicem chiar că ar fi vreunul, le răspunse Eni cu glasul slăbit — la ce mi-ar folosi să vi-l mărturisesc? Bunele şi miloasele mele prietene, voi nu mă puteţi scăpa de el, încît probabil nu-mi rămîne decît să mor de pe urma lui.

— Prin urmare, e adevărat, izbucniră prietenele şi chiar te roade asemenea necaz? Şi, piţigăindu-se pe diferite tonuri, doamnele se minunară că ar fi cu putinţă una ca asta. O femeie ca ea! Din crema amînduror ţărilor, bogată, de o frumuseţe răpitoare, pizmuită între femeile imperiului! Ce-i mai putea lipsi? Trebuia oare să pună oprelişte vreunei dorinţe? Prietenele ei nu se puteau dumiri. Şi continuară s-o iscodească stăruitor, parte din inimă, parte doar din curiozitate,

din bucurie răutăcioasă văzînd-o că suferă, dar şi de dragul emoţiei, iar ea, vlăguită, se împotrivi multă vreme să li se dezvăluie, tînjind deznădăjduită, căci doar tot nu-i puteau ajuta. Dar, în sfîrşit — ce să-i faci — le mărturisi că ar avea de gînd să le răspundă tuturora la o sindrofie între femei, la care le va pofti, curînd, pe toate. Căci, dacă are să ciugulească poate cîte ceva, chiar fără poftă, un ficăţel de pasăre şi niscaiva legume, speră să se poată ridica din pat şi să le dezvăluie prietenelor pricina schimbării şi a istovirii sale.

Zis şi făcut! În următorul pătrar de lună — mai era foarte puţin pînă la Anul Nou şi la marea sărbătoare Opet, cînd aveau să se petreacă evenimente atît de hotărîtoare în casa lui Putifar — Mut îşi pofti într-adevăr prietenele la acest taifas, la acea des, dar nu totdeauna exact, cîntată sindrofie, ce avu loc în încăperile casei femeilor lui Petepre: şi, astfel, într-o după-amiază, petrecerea se desfăşură cu destul de multă lume, însufleţită, cu o deosebită strălucire, de prezenţa lui Nez-ba-met, soţia lui Beknehons, prima dintre femeile haremului. Nimic nu lipsi la petrecere, nici flori şi alifii înmiresmate, nici băuturi, unele ameţitoare, altele numai răcoritoare, prăjituri erau din belşug, fructe zaharisite şi dulciuri, prezentate de sclave tinerele, cu rochiţe scurte şi plăcute, cu cosiţele negre, atîrnîndu-le pe umeri şi cu obrajii încadraţi de văluri — noutate ce nu se mai văzuse şi care a fost foarte preţuită. O încîntătoare orchestră de harpiste, cîntăreţe din lăute şi din flaute duble, înveşmîntate în ţesături subţiri ca pînza de păianjen, prin care li se vedeau, în jurul şoldurilor, cingătorile brodate, cîntau în curtea cu fîntînă, unde se afla adunată cea mai mare parte dintre doamnele poftite, alcătuind grupuri la întîmplare, unele dintre ele şezînd pe jilţuri ori taburete, printre mescioarele încărcate cu bunătăţi, altele în genunchi, pe rogojini multicolore. Şi salonul cu coloane, pe care-l cunoaştem şi de unde efigia lui Aton-Re fusese îndepărtată, era plin de invitate.

Prietenele stăpînei erau graţioase şi meşteşugit dichisite: din creştet o mireasmă grasă li se prelingea de-a lungul părului răsucit în codiţe, printre care se vedeau discurile de aur ale cerceilor, braţele şi picioarele le erau frumos bronzate, ochii strălucitori li se prelungeau pînă la tîmple, nasurile lor mici nu exprimau decît trufie şi obrăznicie, iar motivele din faianţă şi din pietre colorate ale salbelor şi ale brăţărilor, plasele ce le cuprindeau strîns dulcii sîni, ţesute, pe cît se părea, din aur solar sau clar de lună, erau de un suprem rafinament. Respirau mireasma florilor de lotus, îşi ofereau una alteia zaharicale de ronţăit şi flecăreau, ciripind ascuţit sau cu glasuri groase şi aspre, cum au, cîteodată, femeile de prin aceste locuri, — şi chiar aşa era vocea soţiei lui Beknehons, Nez-ba-met. Sporovăiau de apropiata sărbătoare Opet, de marele alai al sfintei treimi, în luntrile şi paraclisele sale, pe uscat şi pe apă, cît şi despre ospăţul oferit zeilor în haremul de la miazăzi al lui Amon, unde ele, doamnele, vor trebui să dănţuiască, să bată din palme şi să cînte cu glasuri seducătoare în faţa zeului, în calitatea lor de concubine ale lui. Tema era importantă şi frumoasă, şi totuşi, în acel ceas nu era decît un pretext şi slujind doar să flecărească, să umple timpul aşteptării, pînă ce Mut-em-enet, gazda, le va împărtăşi răspunsul şi le va destăinui pricina nemaiauzită a vlăguirii ei.

Şedea printre ele, pe marginea bazinului, o icoană vie a suferinţei, avînd pe buzele şerpuitoare şi chinuite fluturarea unui zîmbet, în aşteptarea clipei prielnice. Ca în vis şi după modelul din vis, îşi luase toate măsurile să-şi lămurească prietenele şi, ca în vis, avea încredinţarea că, ceea ce pusese la cale, va izbuti. Clipa aleasă coincidea cu punctul culminant al sindrofiei. Fructe splendide fuseseră pregătite în coşuri împodobite cu flori: bulzi de aur înmiresmaţi, plini, sub coaja pîsloasă, cu un suc răcoritor, lămîi indiene, roşii ca sîngele, mere chinezeşti, o mare raritate; iar

pentru curăţitul de coajă al acestor fructe, erau pregătite drăgălaşe cuţitaşe, avînd mînerele încrustate cu lapis lazuli, iar lamele, de bronz, foarte bine şlefuite, cărora însăşi stăpîna casei le acordase o deosebită atenţie. Căci pusese să fie şlefuite şi ascuţite peste măsură — ajunseseră într-adevăr foarte ascuţite, desigur că n-au mai fost pe lume cuţitaşe aşa de tăioase. Lamele erau mai subţiri decît firul de păr, încât un bărbat şi-ar fi putut uşor rade barba, oricît de sîrmoasă, cu asemenea cuţit — cu condiţia, totuşi, să fie foarte atent, căci cea mai mică nebăgare de seamă, cel mai uşor tremur al mîinii puteau provoca o rană adîncă. Aveau, aceste cuţitaşe, un tăiş nemaipomenit, de-a dreptul primejdios; părea că era de-ajuns să le apropii doar de vîrful degetelor, ca sîngele să şi ţâşnească. — Dar, oare, pregătirile se mărgineau la atît? Nicidecum. Căci mai era încă şi un vin scump din port, vin de Cipru, care învăpăia plăcut sîngele, dulce, potrivit la desert, împreună cu portocalele; şi mai erau frumoasele potire de aur ciocănit, şi cele de pămînt ars, pictate şi smălţuite, care, la un semn al gazdei, au fost împărţite în curtea cu fîntînă şi în salonul cu coloane, de slujitoare nostime, care nu aveau, drept îmbrăcăminte, decît o cingătoare pestriţă, strînsă în jurul şoldurilor. Dar cine avea să toarne vinul din insulă în potire? Tot sclavele nostime? Nu, stăpîna casei socotise că asta n-ar fi făcut destulă cinste nici sindrofiei, nici doamnelor poftite — Mut dăduse alte dispoziţii.

La încă un semn al ei, au fost servite merele de aur şi încîntătoarele cuţitaşe. Şi unele şi altele au stîrnit un freamăt de încântare: au fost admirate fructele, dar, deopotrivă, şi frumuseţea tacîmurilor, graţia lor îndeosebi, căci principala lor calitate rămînea încă necunoscută. Toate se apucară imediat să cureţe coaja pentru a ajunge la carnea dulce; dar curînd au fost abătute de la această treabă şi au trebuit să ridice ochii.

Mut-em-enet mai făcuse un semn şi cel ce intră era paharnicul cu vinul; era Iosif. Da, lui îi hărăzise îndrăgostita să îndeplinească acest rol şi, ca stăpînă, îi ceruse să toarne el vinul de Cipru prietenelor ei, fără să-i spună de măsurile ce le mai luase, încît Iosif nu ştia la ce învăţătură trebuia să servească. O duruse, o ştim bine, să-l amăgească prin această tăinuire şi să abuzeze, într-un scop urît, de frumuseţea lui, dar ţinea prea mult să-şi lămurească prietenele şi să le explice inima ei. De aceea Mut îi pretinsese acest serviciu şi, cum el se mai împotrivise iar, cu foarte multă cruţare, să se culce cu ea, stăpîna îi spusese:

„Usarsif, vrei cel puţin să-mi faci plăcere ca poimîine, după masă, la sindrofia mea, să serveşti tu însuţi vinul de nouă ori bun de Alaşia, ca dovadă a bunătăţii lui, ca dovadă că totuşi mă iubeşti un pic şi ca dovadă, în sfîrşit, că preţuiesc şi eu ceva în casa asta, de vreme ce vechilul ei mă serveşte, pe mine şi pe doamnele mele?“

— Bineînţeles, stăpînă, îi răspunsese el. O fac cu drag, şi voi turna vinul cu cea mai mare plăcere, dacă asta îţi este dorinţa. Căci stau, cu trup şi suflet, la porunca ta, în toate privinţele, în afară de cea a păcatului.

În felul acesta, deci, apăru, în curte, pe neaşteptate, în mijlocul doamnelor care curăţau fructe, fiul Rahilei, tînărul vechil al lui Petepre, într-un veşmînt de sărbătoare, alb şi subţire, purtînd pe braţ un ulcior micenian multicolor, salută, aduse ofrandă cîteva picături de vin, apoi începu să umple potirele jur împrejur. Toate doamnele însă, atît cele care mai avuseseră prilejul să-l vadă, cît şi cele care încă nu-l cunoşteau, uitară, la vederea lui, nu numai de curăţat fructele, ci, ca să spunem aşa, chiar de ele însele, nemaiştiind altceva decît să se zgîiască la paharnic, iar perfidele cuţitaşe îşi făcură treaba, astfel că toate doamnele, cîte erau, se tăiară îngrozitor la degete — dar

fără să-şi dea imediat seama de nenorocirea care le umpluse de sînge, căci o tăietură făcută de o lamă extrem de ascuţită, abia o simţi, mai cu seamă cînd atenţia ţi-e atît de distrasă de la ce faci, cum se întinpla tocmai în cazul prietenelor lui Eni.

Scena aceasta, descrisă adesea, a fost socotită, de unii, apocrifă şi neaparţinînd istoriei întîmplate. Pe nedrept; căci este adevărată şi toate probabilităţile pledează pentru ea. Dacă ne gîndim că, pe de o parte, era vorba de cel mai frumos tînăr al sferei sale şi, pe de altă parte, de cele mai ascuţite cuţitaşe pe care, probabil, le văzuse vreodată lumea, ne va fi limpede că întîmplarea nici nu se putea desfăşura în alt chip, adică fără vărsare de sînge, şi că siguranţa de vis cu care Mut calculase şi prevăzuse diferitele ei peripeţii, era, în întregime, întemeiată. Cu figura ei suferindă, cu acea mască de tenebre şi şerpuiri, ea privea prăpădul ce-l provocase, baia de sînge ce se întindea pe tăcute, pe care, deocamdată, tot numai ea singură o observase, căci chipurile acestor doamne, rămase cu gurile căscate, se întorseseră stîrnite, apucate parcă, după tînărul ce se îndepărta încet spre sala cu coloane, unde Mut era încredinţată, pe drept cuvînt, că lucrurile se vor petrece la fel. Şi, abia cînd iubitul dispăru din ochii tuturora, ea rupse tăcerea, întrebînd pe un ton de răutăcioasă îngrijorare:

— Ce-aveţi, surioarele mele, ce faceţi? Vi se scurge sîngele!

Era o privelişte îngrozitoare! Deoarece sprintenele cuţitaşe pătrunseseră destul de adînc în carnea mai multor doamne, sîngele nu picura doar, ci ţîşnea şi şiroia, revărsarea lichidului roşu năpădind şi mînjind mînuşiţele şi merele de aur, pătrundea şi păta ţesăturile rochiilor de culori primăvăratece, făcînd mici băltoace în poalele femeilor, pentru a li se prelinge apoi pe picioruşe şi, de aici, pe lespezile pardoselii. Ce de ţipete, de văicăreli, ce strigăte ascuţite şi ochi daţi peste cap, cînd Mut-em-enet, prefăcîndu-se mirată, le atrăsese luarea-aminte asupra celor întîmplate! Unele, care nu puteau îndura vederea sîngelui, mai cu seamă al lor, ameninţau să leşine şi au trebuit să fie ţinute treze cu ulei de şofran indian şi săruri, cu care sclavele nostime treceau iute de la una la alta. Făcură faţă cazurilor celor mai urgente, şi curînd începură să circule printre doamnele rănite cu lighenaşe, ştergare, oţet, scamă, fîşii de pînză, încît sindrofia oferea privelişte a unui lazaret sau a unei săli de pansament, atît aici în curte, cît şi în încăperea cu coloane, unde Mut-em-enet intră o clipă, spre a se încredinţa că şi acolo totul plutea în sînge. Renenutet, soţia mai- marelui peste vite, era printre marile rănite şi, temporar, a trebuit să-i omoare de-a dreptul mînuţa, despărţind-o, printr-o ligatură brutală, de fluxul vital, încît devenise palidă-lividă, ca să oprească astfel hemoragia. Şi Nez-ba-met, soţia lui Beknehons, doamna cu vocea groasă, era într-o stare jalnică. Veşmîntui i se prăpădise, iar ea blestema cît o ţinea gura, fără să fie clar pe cine, pe cînd două sclave tinere, una albă şi alta neagră, o îngrijeau şi încercau s-o liniştească.

— Scumpă stareţă şi voi, inimioarele mele, spuse Mut-em-enet pe un ton făţarnic, cînd calmul şi tăcerea se mai restabiliseră cît de cît, cum de s-a întîmplat că v-aţi putut face, la mine, un rău atît de mare, încît acest incident roşu mi-a dezonorat sindrofia? Este într-adevăr îngrozitor de neplăcut gazdei, că aşa ceva a trebuit să vi se întîmple în casa mea, — dar cum de a fost cu putinţă? Se mai întîmplă, desigur, ca una sau alta să se taie cojind un fruct — dar toate odată şi unele pînă la os? Aşa ceva nu s-a mai văzut, cît cunosc şi eu lumea, iar faptul va rămîne, fără îndoială, unic în istoria mondenă a ţărilor noastre — cel puţin aşa nădăjduiesc. Însă, consolaţi-mă, dragelor, şi spuneţi cum de s-a putut întîmplă aşa ceva!

— Să nu mai vorbim despre asta, răspunse, pentru toate, doamna Nez-ba-met, cu glasul ei

gros. Să nu mai vorbim, Eni, căci am scăpat destul de bine, chiar dacă Set cel roşu ne-a prăpădit gătelile de după amiază, iar unele dintre noi mai sînt cam palide din pricina sîngelui pierdut. Nu te necăji! Intenţiile tale, recunoaştem, au fost bune, iar sindrofia ta este *fashionable*[1] în cele mai mici amănunte. Dar, ţi-ai îngăduit, draga mea, chiar în plină petrecere, o acţiune foarte necugetată — iaca, îţi vorbesc deschis şi pentru noi toate. Pune-te, tu, în locul nostru! Ne pofteşti la tine, să ne dezvălui pricina lîncezelii tale, care îşi bate joc de ştiinţa medicilor, şi ne laşi să-ţi aşteptăm atît de mult destăinuirea, încît ajunseserăm nervoase şi ne ascundeam curiozitatea sub o sporovăială artificială. Cum vezi, le spun pe toate deschis, în numele nostru, al tuturora, potrivit adevărului-adevărat, fără să fac pe delicata. Apoi ne-ai oferit nişte mere de aur — foarte bine, foarte lăudabil, nici faraonul nu mănîncă zilnic asemenea mere. Însă, cînd noi tocmai începusem să le curăţăm, tu ai poruncit să intre în mijlocul cercului nostru plin de simţire paharnicul ăsta — oricine ar fi, dar presupun că este tînărul vostru vechil, de-i zic „Nefernefru“ pe toate drumurile uscatului şi ale apei; socot dealtfel că este destul de umilitor ca o doamnă să fie de acord în judecată şi gust cu oamenii stăvilarelor şi canalelor, dar aici nici nu mai este vorba de gust şi nici de vreun acord sau dezacord, deoarece acest tînăr doar este o făptură cerească din cap pînă în picioare, şi asta cînd şi numai ivirea unui tînăr, între atîtea femei cu nervi încordaţi, chiar şi de-ar fi mai puţin fermecător, produce un şoc — şi atunci cum vrei tu să nu ne fi simţit ca fulgerate şi să nu mi se umezească ochii, cînd, brusc, mi s-a arătat în faţă un ştrengar divin şi-şi apleacă urciorul deasupra potirului meu? Ne poţi cere să ne mai gîndim la ce facem şi să ne ferim degetele de ascuţişurile ce le ameninţă? Ţi-am făcut neplăceri şi multă bătaie de cap cu sîngerările noastre, Eni, cea cu glas plăcut, dar nu te pot scuti de mustrarea că eşti singură răspunzătoare de aceste plictiseli, cu poruncile tale care au provocat asemenea şoc.

— Aşa este! strigă Renenutet, nevasta mai-marelui peste vite. Trebuie, scumpo, să primeşti această mustrare, căci, cu regia asta a ta, ne-ai jucat o festă bună, de care nu ne vom aminti cu mînie, toate cîte sîntem aici, doar pentru că nevinovăţia ta habar nu avea, desigur, ce face. Dar, în sfîrşit, fapt este, draga mea, că ai fost cu totul lipsită de prevedere şi grijă, şi trebuie să iei numai pe seama ta vina acestei neplăcute şi sîngeroase întâmplări. Oare nu-i limpede că feminitatea însumată de o atît de numeroasă sindrofie de doamne, se răsfrînge asupra sistemului nervos al fiecăreia în parte şi-i stîrneşte, în cel mai înalt grad, simţirea? Şi, într-un asemenea cerc, aduci pe neaşteptate, un mascul, şi în ce moment? Momentul curăţirii fructelor! Draga mea, cum se putea oare ca astea să se petreacă fără vărsare de sînge — judecă şi tu! Şi mai trebuia, pe deasupra, să fie acest paharnic, tînărul vostru vechil, un ştrengar în adevăr divin! Cînd l-am văzut, m-am simţit foarte nu ştiu cum — ei, da, v-o spun pe şleau, fără să mă feresc, căci doar sîntem într-o clipă şi în împrejurări cînd inima şi gura dau pe dinafară şi simţim că este îngăduit să vorbim şi noi o dată deschis. Sînt o femeie care preţuieşte mult bărbăţia şi, deoarece tot o ştiţi foarte bine, vreau doar să amintesc că, în afară de soţul meu, directorul vitelor, care este în puterea vîrstei, mai cunosc şi pe acel ofiţer din gardă, precum şi pe un tînăr preot al templului închinat lui Honsu, care-mi slujeşte şi acasă, — doar tot o ştiţi prea bine. Dar astea toate nu mă împiedică să fiu foarte simţitoare în faţa oricărei bărbăţii, care uşor îmi stîrneşte o emoţie divină — am însă o slăbiciune deosebită pentru paharnici. Un paharnic are totdeauna un ceva divin sau de favorit al zeilor — chiar nu ştiu de ce îl simt aşa — totuşi îmi spun că ţine de funcţiunea şi mişcările lui. Şi iată că s-a ivit acest Nefertem şi lotus albastru, flăcăul dulce cu urciorul — şi, fetelor, s-a zis cu mine! Eram sigură că văd un zeu şi, de cucernică bucurie, nici nu ştiam unde mă aflu. Eram toată numai ochi şi, în timp ce-i aruncam ocheade, mi-am tăiat carnea pînă la os cu cuţitaşul de cojit, fructe, iar sîngele

mi-a ţîşnit în valuri, fără să simt măcar, nemaiştiind ce se întîmpla cu mine. Dar cu asta n-am ajuns încă la capătul pătimirilor mele, căci sînt sigură de un lucru: ori de cîte ori mi se va mai întîmpla să curăţ fructe, îmi va răsări în minte chipul uitat al ştrengarului ăsta de paharnic şi, de fiecare dată, într-atît mă va tulbura, încît iarăşi mă voi tăia pînă la os, aşa că, de acum înainte, nu voi mai îngădui să mi se servească fructe cu coajă, cu toate că-mi plac la nebunie, şi asta ai făcut-o tu, scumpo, cu înscenarea ta nechibzuită!

— Da, da! strigară în cor toate doamnele din curtea cu fîntînă şi din salonul cu coloane, căci se adunaseră la un loc cît vorbiseră Nez-ba-met şi Renenutet, da, da! continuară ele să strige de-a valma, cu glasurile lor piţigăiate sau groase. Asta-i aşa, aşa a fost, vorbitoarele au spus drept, şi puţin a lipsit ca toate să pierim de această moarte sîngeroasă, atît am fost de uluite la apariţia fără veste a acestui paharnic, şi în loc să ne spui pricina lîncezelii tale, căci doar pentru aceasta am fost poftite, ne-ai jucat, Eni, această farsă!

Atunci, însă, izbucni Mut-em-enet, a cărei voce se înalţă cu putere, de parcă ar fi cîntat:

— Proastelor! le strigă ea. Nu numai că i-am dezvăluit numele, — dar v-am şi arătat pricina lîncezelii mele de moarte şi a întregii mele mizerii! Aşa că, uitaţi-vă şi la suferinţa mea, după ce aţi fost numai ochi pentru el! Totuşi, voi nu l-aţi văzut decît doar preţ de cîteva clipe, şi v-aţi şi rănit, pierdute cum eraţi, contemplîndu-l, încît mai sînteţi palide de pe urma nebuniei roşii în care v-aţi scufundat la vederea lui. Dar eu trebuie sau pot să-l văd zilnic şi în fiece oră — ei bine, ce mă fac eu în această ananghie fără sfîrşit? Vă întreb pe voi: eu, încotro s-o apuc? Căci flăcăul acesta, oarbelor, cărora în van v-am redat vederea, vechilul ăsta al casei soţului meu şi paharnicul lui la masă — el este ananghia şi pieirea mea, el m-a dat gata şi eu mă prăpădesc, vrăjită de gura lui, de ochii lui, încît pentru el, surioarelor, îmi vărs sîngele meu roşu, jeluindu-mă, şi mă voi stinge, dacă el nu mi-l va potoli. Văzîndu-l în treacăt, doar, v-aţi şi tăiat la degete, dar mie, dragostea pentru frumuseţea sa mi-a sfîşiat inima, iar eu îmi irosesc tot sîngele!

Astfel se tîngui Mut, cîntîndu-şi parcă suferinţa, iar glasul ei se stinse cu încetul, pînă cînd se prăbuşi, în jilţ, într-un hohot de plîns bolnăvicios.

Se poate închipui tulburarea întregii sindrofii, emoţia cu care corul prietenelor primi aceste dezvăluiri! Se purtară foarte asemănător cu Tabubu şi Meh-en-vezeht, încă mai demult, faţă de marea noutate, că Mut ar fi lovită de dragoste; în linii mari, făcură cu biata victimă ce făcuseră acele două, totuşi cu o deosebire între ele: adică se adunară în jurul ei, o mîngîiară şi-i exprimară, într-o învălmăşeală de glasuri înduioşate, urările lor de fericire, dar şi compătimirea. Însă, privirile schimbate între ele pe furiş şi cuvintele ce şi le şopteau una alteia, vădeau cu totul altceva decît o caldă compasiune: anume o dezamăgire răutăcioasă, că nu e decît atît şi că toată această suferinţă pretenţioasă se reduce doar la o dragoste banală pentru un sclav; mai vădeau dezaprobarea şi o gelozie a tuturor din pricina bărbăţiei lui, şi, pe deasupra, încîntarea răutăcioasă că pe Mut, cea mîndră şi pură, neprihănita logodnică lunară a lui Amon, o ajunsese, astfel, patima, cînd nu mai era chiar tînără, cu o încercare dintre cele mai banale, anume că trebuia să tânjească după un servitor frumos, şi nu era măcar în stare să păstreze pentru sine asemenea sentimente, ci, neajutorată, dădea în vileag decăderea ei la nivelul celorlalte cucoane şi se văicărea: „Ce se va întîmpla cu mine?“ Asta măgulea prietenele, chiar dacă nu le scăpa că, sub această destăinuire şi confesiune, tot se mai auzea vechea ei îngîmfare, care voia ca foarte banala peripeţie să fie socotită, acum că se întîmplaise şi ei, ca un eveniment nemaipomenit, o treabă care să zdruncine lumea — ceea ce,

iarăşi, le supăra pe prietene.

Dar chiar dacă privirile ce le schimbau doamnele între ele exprimau toate astea, totuşi bucuria sărbătorească, datorită noii senzaţii şi frumosului scandal monden, a fost destul de mare să le provoace o compătimire sinceră şi din inimă cu nenorocirea surorii şi să arate milă femeiască, încît se grămădiră în jurul ei, o îmbrăţişară, o descîntară, mîngîind-o, i într-o flecăreală spumoasă, fericindu-l pe tînărul căruia i-a fost dat să trezească un asemenea sentiment în inima stăpînei sale.

— Da, dulce Eni, exclamară ele, ne-ai învăţat şi am înţeles cît se poate de bine că, pentru o inimă de femeie, nu e fleac să trebuie să poată vedea zilnic asemenea ştrengar divin, — nu-i de mirare că şi tu ai ajuns, în sfîrşit, în situaţie gingaşă cu inima. Norocosul! Ce n-a reuşit nici un bărbat de-a lungul atâtor ani, iată că a izbutit el cu tinereţea sa, tulburîndu-ţi simţurile, ţie, o sfîntă! Asta nu i-a fost ursit, de bună seamă, la leagăn, dar asta-i inima, nu are prejudecăţi şi nu-i pasă nici de rang, nici de stare. Nu este fiu de prinţ, nici ofiţer sau consilier intim, ci doar vechilul casei soţului tău, dar ţie ţi-a aprins simţurile, ăsta-i rangul şi titlul său, iar faptul că e venetic, un tînăr din Asia, un aşa-zis ebreu, mai dă un *cachet*[2] trebii şi o notă picantă. Cît sîntem de bucuroase, prea-scumpo, şi de alinate în adîncul inimii, aflînd că amărăciunea şi lîncezeala ta sînt datorate numai faptului că-ţi umblă mintea după acest tînăr frumos! Dealtfel, îţi cerem iertare dacă încetăm să ne mai temem pentru tine şi începem să ne temem pentru el; căci ar putea să-şi piardă capul, copleşit de prea multă cinstire, aceasta ar fi desigur singura pricină de îngrijorare, căci, altcum, treaba ne pare simplă.

— Ah, dacă aţi şti! hohoti Mut. Dar voi nu ştiţi, iar eu am ştiut că încă multă vreme nu veţi şti şi nici nu veţi înţelege nimic, chiar după ce vă voi fi deschis ochii. Căci n-aveţi idee cum stau lucrurile cu acest tînăr şi ce-i cu gelozia zeului căruia îi aparţine şi a cărui cunună o poartă, astfel încît este prea mîndru să-mi potolească sîngele, mie, o femeie egipteană, iar sufletul său nu-şi pleacă urechea să-mi asculte chemările. Ah, surorile mele, ar fi mult mai bine să nu-i purtaţi de grijă pentru prea marea cinste ce i-ar putea fi hărăzită, şi să vă păstraţi întreaga grijă numai pentru mine, căci divinul său dispreţ mă împinge la moarte.

Atunci, prietenele se înghesuiră curioase în jurul ei, spre a afla cît mai multe amănunte în legătură cu acest dispreţ şi nu le veni să-şi creadă urechilor că sclavul, nu numai că n-ar plesni de atîta cinste, dar că n-ar vrea să facă stăpînei sale pe plac. Privirile ce le schimbară între ele nu erau lipsite de răutate, în sensul bănuielii că Eni a lor ar fi fost, la urma urmelor, prea bătrînă şi că sclavul ar face mofturi cuvioase fiindcă nu-i e poftă de stăpînă ; iar cîte una se măgulea că, pe ea, tinerelul ar pofti-o mai curînd; dar sincera indignare în faţa acestei împotriviri a unui servitor venetic avu întîietatea în luarea lor de poziţie şi îndeosebi Nez-ba-met, stareţa, interveni şi declară, cu glasul ei gros, că, din acest punct de vedere, cazul ar fi ruşinos şi de neîngăduit.

— Chiar şi numai ca femeie, îi spuse ea, sînt alături de tine, dragă, iar mîhnirea ta este şi a mea. Dealtfel treaba asta este, după părerea mea, politică, privind, deopotrivă, templele şi statul, căci împotrivirea acestui mucos (vai, iartă-mă, ştiu că-l iubeşti, dar îi spun astfel dintr-o mînie justificată, nu pentru a-ţi jigni sentimentele) — aşadar împotrivirea lui de a-ţi plăti tributul tinereţii sale, este semnul sigur al unei neascultări ce ar primejdui statul, şi ar fi ca şi cum un Baal oarecare, fie din Retenu, fie din Ţara fenicienilor, s-ar răzvrăti împotriva lui Amon şi n-ar mai vrea să-i plătească tributul datorat, în care caz ar trebui, neîntârziat, să se pună la cale o expediţie de pedepsire pentru a apăra onoarea lui Amon, chiar dacă cheltuielile ar întrece cu mult valoarea

tributului. În această lumină, draga mea, văd necazul tău, încît, îndată ce mă voi înapoia acasă, am să vorbesc cu soţul meu, mai-marele preoţilor tuturor zeilor din Egiptul de sus şi de jos, de acest ruşinos caz de răzvrătire canaaneană, si am să-l întreb ce măsuri crede de trebuinţă pentru a pune capăt neorînduielii.

Cu această încheiere se sparse, în mare hărmălaie, sindrofia cucoanelor, ajunsă de pomină şi reconstituită, în sfîrşit, aici, în autentica şi adevărata sa desfăşurare prin care Mut-em-enet a izbutit, mai cu seamă, să facă din patima ei nefericită subiectul convorbirilor întregului oraş; o izbîndă ce o înfiora brusc în clipele ei mai lucide, dar, pe de altă parte, îi da o ameţitoare mulţumire, atît se afundase în propria-i decădere: căci cei mai mulţi îndrăgostiţi n-ar crede că sentimentul lor ar fi îndeajuns preţuit, dacă nu s-ar ocupa lumea întreagă de el, chiar în rîs şi batjocură; totul este să fie în centrul interesului. Prietenele îi şi făcură des vizite lui Mut, cîte una sau în grupuri mici, să se intereseze de mersul bolii ei, s-o mîngîie şi să-i dea poveţe, care însă atît de prosteşte nu ţineau seama de împrejurările adevărate, foarte deosebite, încît suferinda nu putea decît ridica din umeri şi răspunde: „Vai, copii, flecăriţi şi mă sfătuiţi, dar nu pricepeţi nimic din cazul meu deosebit“, — astfel încît doamnele din Vese, iarăşi enervate, vorbeau între ele: „Dacă crede cazul ei mult prea complicat pentru noi şi ceva cu totul deosebit, mai presus de priceperea noastră, să-şi ţină gura şi să nu ne mai bată capul cu amorurile ei“.

Dar iată că mai sosi cineva, personal, purtat în lectică, escortat de avangarda şi ariergarda sa, şi se opri la haremul lui Petepre: era însuşi marele Beknehons, primul slujitor al lui Amon, căruia soţia îi povestise toată istoria şi care nu era dispus să o ia uşor, ci, dimpotrivă, hotărî să considere totul în perspectiva celor mai înalte interese. Vajnicul craniu-lucitor şi om de stat al zeului, purtînd uzurpata piele de leopard, prinse să străbată încoace şi încolo încăperea, prin faţa jilţului împodobit cu lei al frumoasei Mut; umflîndu-şi pieptul şi, ridicînd foarte sus bărbia, îi explică: „Orice punct de vedere personal sau numai moral trebuie înlăturat în cîntărirea acestei întîmplări, desigur regretabile, în spiritul regulilor morale şi al ordinii sociale, dar care, de vreme ce a avut loc, trebuie dusă la bun sfîrşit, potrivit însemnătăţii sale. Ca preot, păstor sufletesc şi paznic al cuvioasei orînduiri, şi, nu în ultimul rînd, ca prieten şi curtean, egal în grad, cu bunul Petepre, s-ar cuveni să veştejesc interesul pe care Mut îl arată acelui tînăr şi să lupt împotriva dorinţelor pe care sclavul le-ar stîmi. Dar templul socoate de neîngăduit îndărătnicia veneticului în această împrejurare şi împotrivirea lui de a plăti tributul, şi trebuie să stărui pentru rostuirea fără întîrziere a neînţelegerii, întru slava lui Amon. De aceea, el, Beknehons, trebuie, fără a ţine în nici un fel seama de ceea ce ar fi personal de dorit sau de osîndit, s-o oblige pe Mut, fiica lui, şi să-i ceară poruncitor, să folosească toate mijloacele, chiar şi pe cele din urmă, ca să-l aducă la supunere pe răzvrătit, — nu pentru propria ei mulţumire, chiar dacă Mut va găsi cu acest prilej, fie şi fără încuviinţarea lui, vreuna în treaba asta — ci pentru onoarea templului; şi, la nevoie, cel rău de plată va fi adus la ascultare pe calea constrângerii.

Că lui Mut această indicaţie a ierarhiei religioase şi înalta dezlegare pentru pasul ei greşit i-au uns inima, că a izbutit să vadă în acestea o întărire a poziţiei sale faţă de iubitul ei, arată cu o jalnică limpezime în ce hal ajunsese — tocmai acea femeie care, încă de curând, în acord cu gradul ei de cultură morală, făcuse să depindă fericirea şi nefericirea ei de libertatea sufletului lui, şi al cărei sentiment căzuse acum atît de jos, încît, în descumpănirea ei, găsea o anumită satisfacţie desperată şi monstruoasă la gîndul că, cel dorit cu atîta foc, îi va fi adus la dispoziţie de poliţia templului. Da, era coaptă să facă vrăji împreună cu Tabubu.

Dar nici lui Iosif, atitudinea luată de templul lui Amon în această chestiune nu i-a rămas necunoscută; căci nu era spărtură sau crăpătură prea îngustă ca devotatul său Bez-em-heb, să nu o fi putut folosi pentru a fi de faţă la vizita pe care marele Beknehons o făcea lui Mut-em-enet, şi să culeagă, cu auzul său ascuţit de pitic, îndrumările Marelui Preot, pe care să le comunice, calde încă, prietenului său. Aflînd de cele petrecute, Iosif a fost puternic întărit în convingerea lui că astea ar fi un conflict şi o încercare a puterii între marea autoritate a lui Amon şi Dumnezeu, Domnul, şi că, în nici un caz şi cu nici un preţ, oricît de puţin ar coincide această necesitate cu pofta lui Adam, Domnul, Dumnezeul său, nu trebuia să fie învins cu acest prilej.

Căţeaua

Aşa s-a făcut că mîndra Mut-em-enet, în procesul degenerării ei, descumpănită de suferinţa dragostei, s-a coborît la o faptă pe oare, cu puţin timp înainte, o respinsese ou multă demnitate; a căzut pînă la treapta de înapoiere a lui Tabubu, femeia kuşită, şi s-a învoit să se dedea cu ea la practici tainice, necurate: anume, pentru a face de dragoste, să aducă jertfe unei oribile zeităţi subpămîntene, al cărui nume nu-l ştia şi nici nu voise vreodată să-l ştie — Tabubu îi zicea, simplu, „căţeaua“, şi asta ajungea.

Pe această arătare nocturnă, megeră straşnică şi vampir, după cîte se părea, negresa făgădui să o descînte în aşa fel încît s-o înduplece, ca stăpîna Mut să-şi vadă dorinţele împlinite. În cele din urmă, Mut se învoi — semn că, renunţînd la sufletul iubitului, ar fi fost bucuroasă să-i strîngă în braţe măcar trupul, deci un leş cald — sau, dacă nu bucuroasă, cel puţin potolită în chip jalnic; căci este de la sine înţeles că, prin farmec şi descîntece, doar trupul şi leşul îl poţi stăpîni şi arunca în braţe cuiva, nu şi sufletul, şi trebuie să fi ajuns la o cumplită deznădejde, ca să te mulţumeşti cu atât şi cu gîndul că, în potolirea poftelor dragostei, ai nevoie mai ales de trup şi că, la o adică, te poţi mai uşor lipsi de suflet, decît dimpotrivă, oricît ar fi de jalnic saţul ce ţi-l oferă un cadavru.

Că Mut a cedat sugestiilor primitive ale mîncătoarei de gumă şi s-a arătat gata să facă vrăji împreună cu ea, ţinea dealtfel şi de noua alcătuire a trupului ei, de caracterul vrăjitoresc al acestuia, de care era, cum am văzut, pe de-a-ntregul conştientă, simţindu-se cumva marcată, ca făcînd parte din tagmă, de acele caracteristici bătătoare la ochi, şi de-a dreptul îndemnată să corespundă prin fapte noii ei alcătuiri. Căci, nu trebuie uitat că noul ei trup era un produs şi o creaţie a dragostei, adică o exacerbare dureroasă a feminităţii frumoasei Mut; după cum vrăjitorescul nu este, îndeobşte, altceva, decît feminitate exasperată, împinsă, neîngăduit de excitant, pînă la culme; de unde, deci, nu rezultă numai că vrăjitoria a fost totdeauna o treabă şi o activitate mai ales, ba exclusiv, feminină şi că maiştri vrăjitori bărbaţi abia dacă există, ci mai rezultă, fireşte, şi că, în vrăjitorie, dragostea a jucat totdeauna, un rol de seamă, a fost totdeauna în miezul oricărei activităţi vrăjitoreşti, şi că farmecele de dragoste trebuie socotite, cu adevărat, ca esenţa oricărei magii, ca obiectul pe care, în chip firesc, îl preferă.

Uşoara nuanţă vrăjitorească a fizicului bietei Mut, pe care şi noi a trebuit s-o constatăm, cu cuvenita delicateţe, va fi contribuit ca ea să se simtă adaptată şi, întrucîtva, predestinată să intre în practica vrăjitoriei şi să-i îngăduie, deci, sclavei Tabubu să săvîrşească pentru ea îndoielnica acţiune de jertfă şi magie căci fiinţa divină, căreia aceasta avea să i se adreseze, era, după spusele negresei,

întruparea desfrînării, sinteza supremă şi realizarea tuturor reprezentărilor abjecte ce pot fi cumva legate de cuvîntul tîrfă, o scîrboşenie cu cele mai murdare obiceiuri, tîrfa prototip. Asemenea zeităţi există şi trebuie să existe, căci lumea, are părţi respingătoare, pline de scîrboşenie şi necurăţenia sîngelui şi, aparent, puţin vrednice să fie zeificate, dar care, la fel ca şi părţile mai ademenitoare ale lumii, au nevoie de o reprezentare şi o conducere eternă, aşa-zicînd, de întruparea spiritului ori de spiritualizarea persoanei; şi aşa se face că numele şi natura divinului se contopesc în oribil, iar căţea şi doamnă devin una, deoarece este doar vorba de căţeaua-prototip, căreia, tocmai ca atare, caracterul de doamnă îi aparţine prin esenţa sa, după cum Tabubu vorbea într-adevăr de chintesenţa desfrînării murdare, pe care se gîndise s-o cheme în ajutor, ca de „stimata doamnă căţea“.

Muierea neagră crezu nimerit s-o prevină pe Mut că, atît stilul, cît şi caracterul particular al ceremoniei pusă la cale, vor ieşi din cadrul obişnuinţelor mondene ale înaltei doamne; se scuza, de la bun început, de aceasta, faţă de rafinamentul stăpînei, şi o ruga să accepte, de astă dată, avînd în vedere cauza şi scopul urmărit, tonul trivial, ce trebuie, oricum, să domnească în timpul ceremoniei, deoarece „stimata doamnă căţea“ nu cunoştea şi nu înţelegea altul, şi, fără o vorbire neruşinată, n-o scoteai la capăt cu întunecata zeitate. Procedura nici n-ar fi foarte curată, anunţă Tabubu, ca s-o pregătească pe Mut — căci cele aduse jertfă ar fi, în parte, tare scîrnave — şi nu vor putea fi ocolite înjurăturile şi lăudăroşenia; stăpîna trebuie să le aştepte cu calm şi, în clipa aceea, să nu se scandalizeze, sau, dacă va fi totuşi cazul, măcar să n-o arate; căci tocmai prin violenţă, fudulie şi caracterul înfricoşător s-ar deosebi asemenea act silnic de slujba divină cu care ea este obişnuită, pentru că asta nu ar merge după voia omului şi propriul gust, ci aici s-ar resimţi şi ar răzbate tocmai caracterul neruşinat al celei invocate şi aduse între oameni, al străvechii căţele, a cărei slujbă nu poate fi decît scîrnavă, preacurvia ei impunînd, în chip necesar, nivelul scăzut al decenţei întregii ceremonii. La urma urmei, îşi mai dete cu părerea Tabubu, pentru un ritual ce urmăreşte silnicirea unui flăcău şi supunerea lui, doar trupească, dragostei, nici nu s-ar cădea un ton prea ales.

Mut păli şi-şi muşcă buzele la auzul acestor vorbe, datorită atît bunei sale creşteri înspăimîntate, cît şi fiindcă o ura pe femeia şleampătă care îi propusese şi-i impusese silirea tînărului, iar acum, cînd ea fusese de acord, o făcea să resimtă, jignitor, dispreţul ce-l merita asemenea hotărîre. Omul ştie, dintr-o foarte veche experienţă, că cei ce-l duc în ispită, cei ce-l trag în jos, după ce au izbutit să-l înjosească, îl înspăimîntă şi-l terfelesc, prin dispreţul cu care îi vorbesc, pe neaşteptate, în legătură cu noua decădere, neobişnuită pentru el. Atunci mîndria îi porunceşte să nu-şi dea pe faţă frica şi descumpănirea, ci să răspundă: „întîmple-se aici orice — ştiam ce fac, atunci cînd m-am hotărît să te urmez“. Cam aşa se rosti şi Mut — arătîndu-şi, sfidătoare, solidaritatea, cu hotărîrea, ce-i fusese, la început, cu totul străină, de a-şi ademeni iubitul prin farmece.

Dar trebuie să mai aibă cîteva zile răbdare: în primul rînd, fiindcă preoteasa neagră mai avea de făcut pregătiri şi nici nu avea la îndemînă toate cele necesare jertfei, printre care unele erau groaznice şi nu putea face rost de ele de azi pe mîine, ca, de pildă, cîrma unei corăbii eşuate, lemn dintr-o spînzurătoare, carne în putrefacţie, cutare sau cutare alt mădular al unui ucigaş spînzurat, dar, mai presus de toate, păr din capul lui Iosif, de care Tabubu făcu rost prin şiretenie, mituindu-l pe bărbierul casei; în al doilea rînd, însă, mai trebuia aşteptată rotunjirea lunii, ca să poată lucra mai spornic şi cu mai mulţi sorţi de izbîndă, sub înrîurirea deplină a acestui astru echivoc, feminin

în raport cu soarele, masculin în raport cu pământul, şi care, tocmai în virtutea acestui dublu sens al său, chezăşuieşte oarecare unitate a lumii, fiind bun şi de tălmaci între muritori şi nemuritori. La actul de jertfă trebuiau să participe, în afară de Tabubu, ca preoteasă a jertfei, Mut, stăpîna, în calitate de clientă, o servitoare negresă ca ajutoare, precum şi Meh-en-vezeht, concubina, drept martoră. Ca loc al acţiunii, a fost ales acoperişul-terasă al haremului.

Temută ori dorită, ori şi dorită temător în nerăbdătoarea ruşine — orice zi soseşte odată şi devine zi a vieţii, aducînd cu sine ce a fost să fie. Aşa şi ziua, bogată în speranţe, a decăderii frumoasei Mut-em-enet, cînd, din amară ananghie, şi-a trădat treapta şi s-a cufundat în nedemnitate. Căci orele zilei au trecut, ca înainte zilele, şi au fost învinse de aşteptare, una după alta; cînd soarele a dispărut, focurile apusului s-au stins, pămîntul s-a învăluit în întuneric şi luna s-a ridicat, necrezut de mare, deasupra pustiei, ivindu-se, cu lucirea ei de împrumut, în locul mîndrei lumini proprii a soarelui, ce pierise, schimbînd ziua strălucitoare pe dubioasa urzeală a palidei sale magii a durerii; cînd luna, micşorîndu-se cu încetul, s-a ridicat pe culmile lumii, iar viaţa s-a culcat să se odihnească, şi toţi dormeau şi în casa lui Putifar, cu genunchii la gură şi feţele împăcate, atunci a venit clipa pentru cele patru femei, ele singure rămase treze, căci aveau împreună o treabă tainică-femeiască pentru această noapte, să se întîlnească laolaltă pe acoperişul-terasă, unde Tabubu pregătise, cu ajutoarea ei, totul pentru jertfă.

Mut-em-enet, cu pelerina albă pe umeri şi cu o torţă aprinsă în mînă, sui atît de repede treptele scării care lega curtea cu fîntînă de primul cat, apoi pe cele, mai înguste, ce duceau pe acoperiş, încît concubina Meh, şi ea cu o torţă ce ardea cu flacără alburie, abia se putu ţine după stăpînă. Eni începuse să alerge, îndată ce ieşise din iatac, ţinînd torţa aprinsă deasupra capului dat pe spate, cu ochii ficşi şi cu gura căscată, adunîndu-şi cu mîna dreaptă poalele rochiei.

— De ce alergi, drăguţo? o întrebă Meh în şoaptă. N-o să mai poţi sufla, mi-e frică, te împiedici, stai, ia seama la torţă!

Dar prima şi dreapta soţie a lui Putifar îi răspunse sacadat:

— Trebuie să alerg, să alerg mereu şi încă, să urc cu sufletul la gură, într-un avînt năvalnic — nu mă ţine, Meh, lasă-mă, duhul mi-o porunceşte, aşa trebuie, să alergăm!

Gîfîind, cu ochii holbaţi, învîrtea deasupra capului torţa, încît din cînepa aprinsă, înmuiată în smoală, săriră, iscînteind, cîteva puzderii, iar concubina, gonind şi ea din urmă, abia ţinîndu-şi răsuflarea, apucă îngrozită coada torţei din mîna stăpînei, dar Mut n-o lăsă şi împotrivirea ei mări primejdia. Asta se petrecea pe scara de sus, mai îngustă, spre acoperiş, iar Mut se împiedică într-adevăr, cît pe ce să cadă din pricina încăierării, dacă Meh n-o prindea în braţe; şi, astfel, femeile, îmbrăţişate, se îmbulziră, clătinîndu-se şovăitoare, gesticulînd violent cu torţele, prin uşa îngustă şi o zbughiră afară, pe acoperişul-terasă învăluit în noapte.

Le întîmpină vîntul şi glasul aspru al preotesei, care, aici, începuse să fie poruncitor. Şi continuă să vorbească tot aşa, neîntrerupt, îngîmfat, fără oprire, tiranic şi grosolan, şi în această fanfaronadă se amesteca, uneori, urletul vreunui şacal, răzbind din adîncul pustiei vineţii-gălbui, dinspre răsărit, sau de încă şi mai de departe, răcnetul surd al vreunui leu rătăcitor. Vîntul bătea de la apus, dinspre oraşul adormit şi fluviu, în care juca lumina lunii din înalt, tresăltînd argintat, dinspre ţărmul morţilor şi munţii lui. Şuierînd, se învîrteja, pătrunzînd mînios, aici, sus, prin deschizăturile anume făcute sub streşini, pentru a răcori aerul din casă. Pe acoperişul neted se mai

găseau cîteva chiupuri cu grîu, dar astăzi mai erau în afară de cele obişnuite şi alte lucruri şi pregătiri: felurite obiecte necesare acţiunii pusă la cale, între ele unele, pentru care chiar era bine că mai sufla vîntul; căci atît pe trepiede, cît şi pe jos, zăceau bucăţi de carne albăstrie, putredă, ce sta să pută şi-şi revărsa duhoarea dulceagă de îndată ce vîntul se potolea. Cît despre celelalte pregătiri făcute pentru sumbra ceremonie şi un orb le-ar fi simţit şi văzut cu ochiul său lăuntric, sau cineva care nu s-ar fi uitat în jurul său şi n-ar fi vrut să vadă, ca Mut-em-enet, rămasă încremenită în loc şi uitîndu-se în gol, cu gura întredeschisă şi colţurile gurii căzute, cu ochii ficşi, ridicaţi pieziş, cu privirea pierdută. Căci Tabubu, neagră şi goală pînă la brîu, cu şuviţele ei, de păr cărunt, încîlcite de răbufnirile vîntului, încinsă cu o piele de capră pe sub sînii ei de hoaşcă (ajutoarea ei arăta aidoma), trăncănea fără contenire din gura în care nu mai rămăseseră decît doi dinţi singuratici, înşirînd, pe rînd, numele şi menirea fiecărui lucru pregătit, ca la piaţă.

— Ei, femeie, iată-te şi pe tine! spuse ea, continuînd să trebăluiască şi să dea porunci, cînd stăpîna Mut-em-enet se ivi, clătinîndu-se, pe acoperiş. Fii binevenită, tu care ai venit să implori ajutor, dispreţuito, sărmană însetată, coajă căreia i se refuză miezul, muiere îndrăgostită, vino aici lîngă vatră! Ia ceea ce ţi se întinde aici! Ia, în palmă, boabe de sare şi atîrnă-ţi o rămurică de dafin la ureche, apoi cincheşte-te în faţa vetrei, care pîlpîie în vînt din borta ei; pîlpîie pentru tine, icoană a durerii, ca să primeşti ajutorul, în hotarele statornicite!

Eu vorbesc! Am vorbit aici, sus, şi am domnit ca preoteasă cu mult încă înaintea venirii tale. Iar acum continui să vorbesc, vorbesc tare şi grosolan, căci nazurile nu fac parale; cîtă vreme luptăm cu aceea, trebuie, fără pic de ruşine, să spunem lucrurilor pe nume, pricină pentru care te şi numesc pe tine, care mă implori, o plîngăreaţă, o amorezată bleagă şi dispreţuită. Eşti aici, strîngi sarea în pumn şi mai ai dafinul la ureche? Însoţitoarea ta, le are şi ea pe ale ei? S-a cinchit şi ea în faţa altarului? Atunci să ne sculăm pentru săvîrşirea jertfei, preoteasa şi ajutoarea ei! Căci totul este pregătit pentru praznic, atît podoabele, cît şi darurile fără sminteală.

Unde-i masa? E acolo, unde este, adică în faţa vetrei, împodobită cuviincios cu frunze şi crengi, cu ramuri de iederă şi cu grîne, pe placul musafirei care se şi apropie — bezna cojii ţine în frîu grăunţele făinoase. De aceea sînt încununate masa şi tăvile, de pe care carnea te momeşte cu duhoarea ce-ţi stîrneşte pofte. Cîrma putredă se sprijină de masă? — Da, se sprijină. — Şi, afară de astea, ce se mai vede încă? — Se vede o bîrnă a crucii, de care se spînzură răufăcătorii — în onoarea ta, tu desfrînată, care te alături cu plăcere celor nemernici, iar acum e sprijinită de masă pentru a te stîrni. Dar cum, oare nu vei fi îmbiată chiar cu nimic întru desfătarea ta, nici măcar cu o bucăţică din cel spînzurat, vreo ureche sau măcar un deget? — Ba bine că nu! Printre frumoase bucăţi de catran, degetul putred, cît şi zgîrciul urechii ticălosului, ca de ceară şi vîrstat de sînge închegat, întocmai pe gustul tău, iată cu ce te îmbiem, diavoliţă, pentru a te ademeni! — Dar aceste smocuri de păr de pe masa darurilor, strălucitoare, de aceeaşi culoare, n-au fost ale ucigaşului, ci au crescut pe alte capete, depărtate şi apropiate, însă noi le-am strîns frumuşel laolaltă, după culoare, ce este depărtat şi ce este apropiat, iar mireasma lor te va desfăta, dacă binevoieşti să ne vii în ajutor, tu cea din întuneric, pe care te chemăm!

Şi, acum, tăcere, nimeni să nu mai crîcnească! Iar voi, care şedeţi lîngă vatră, pironiţi-vă ochii numai asupra mea şi nicăieri altundeva, deoarece nu se ştie cam din care parte se va furişa ea! Poruncesc tăcerea jertfei. Mai stinge şi torţa asta, putoareo! Aşa-i bine!

— Unde-i satîrul cu două tăişuri? — Aici. — Şi javra?

— Mai stă, deocamdată, tolănită pe jos, ca o hienă tînără, cu ghearele legate şi botul înfăşat, acest bot jilav, care ar scormoni cu plăcere în toate soiurile de scîrnă. — Daţi-mi mai întîi catranul! Preoteasa vînjoasă are să arunce în foc bucăţile negricioase, ca fumul lor de plumb să înalţe greoi, către tine, mireasma jertfei, doamnă subpămînteană! — Ei, şi acum, libaţiunea; rînduiţi-mi vasele după tipicul prescris: apă, lapte de vacă şi bere — torn, împroşc, dărui. În adăpătoare, în balta şi-n mocirla care chifteşte cu băşici, stau acum picioarele mele negre, pe cînd săvîrşesc jertfirea cîinelui, destul de greţoasă, dar nu noi oamenii ţi-am ales-o; noi ştim doar atîta: nici una nu-ţi place mai mult.

Acum, daţi-mi copoiul, jivina neruşinată, să-i tai gîtiţa! Iată, îi spintec burduhanul şi-mi bag mîinile în măruntaiele-i calde, iar aburii lor se înalţă către tine, în răcoarea nopţii lunare. Năclăite de sînge şi înfăşurate cu maţe, întind spre tine mîinile mele de jertfitoare, căci le-am făcut să-ţi semene. Astfel, te salut şi te chem cu evlavie şi cu cinstire la praznicul jertfei, doamnă a neamului noptatec! Deocamdată, te rugăm cuviincios şi solemn să binevoieşti a-ţi lua partea ce ţi se cuvine din ospăţul şi darurile fără cusur. Te învoieşti să primeşti cererea noastră? — Dacă nu, află că preoteasa are să-şi adune toate puterile, ca să te înfrunte, şi are să te înhaţe vînjos, spre a te sili, dibaci şi cutezător. Apropie-te! Fie că sari pînă aici, ţîşnind dintr-un laţ — sau după ce ai chinuit vreo femeie lehuză — sau te-ai giugiulit cu o sinucigaşe — fie că te înfăţişezi mînjită de sînge, iscîndu-te dintre mormintele pe care le-ai bîntuit ca o stafie şi unde ai ronţăit cîte ceva — fie că murdăria te-a momit încoace, întorcîndu-te de pe la vreo răspîntie unde, cu o voluptate bolnăvicioasă, te agăţai de nelegiuiţi.

Ei, te cunosc şi te recunoşti în vorbele mele? În încleştarea noastră, te-am strîns mai de aproape şi fără scăpare? Îţi dai seama cîte ştiu despre îndeletnicirile şi năravurile tale de nedescris, despre faptul că mănînci şi bei scîrnăvii şi de toate poftele tale fără seamăn? Sau trebuie oare mîinile mele să te înşface cu mai multă pricepere şi mai bine, iar gura mea, renunţînd la ultima cruţare, să spună pe nume fiinţei tale cumplit de porcoase? Iată, te înjur, arătare înspăimîntătoare, tu, căţea şi tîrfă, tu, hîzenie de coşmar cu ochii urduroşi! Ciupercă otrăvitoare şi nemernică, hoaşcă jegoasă a iadului, tu ce baţi toloacele pustii, unde se jupoaie mortăciunile, te tîrîi pe acolo, prinzi cu ghearele ciolanele stîrvurilor şi, rozîndu-le, îţi curg balele! Tu, care îi dai celui spînzurat, în clipa cînd crapă, ultima voluptate, şi te împreuni cu deznădejdea — pe deasupra, fricoasă, fleşcăită şi scoasă din minţi de propriile dezmăţări, tremurînd de fiece boare de vînt, văzînd pretutindeni numai strigoi, laşă faţă de tot ce-i noptatec. — Tu, cea mai scîrnavă dihanie! — Ei, te cunosc? Ţi-am spus pe nume? Te-am prins? Te ştiu? — Da, ea este! Tocmai, un nor a întunecat luna! Lătratul turbat al cîinelui din faţa casei îi adevereşte sosirea! Flacăra pîlpîie şi se zbate în vatră! Iată, pe însoţitoarea celei ce mi s-a jelit a apucat-o zvîrcoleala! Încotro i se întorc ochii? Încotro îşi dă ochii peste cap, dintr-acolo se apropie zeiţa!

Stăpînă, te salutăm! Serveşte-te! Te îmbiem cu ce ne-am priceput. Ajută-ne, dacă te bucură ospăţul prihănit, ca şi celelalte daruri, deplin împuţite şi fără cusur. Ajută ahtiata, dispreţuita aici de faţă! Căci geme după un flăcău, ce nu-i face pe plac. Ajut-o, pe cît poţi; trebuie, fiindcă te-am prins, acum, în cercul vrăjii. Căzneşte trupul răzvrătitului, adu-l cu de-a sila în culcuşul ei, să nici nu ştie cum, şi dă grumazul lui în mîinile acestei femei, ca, în sfîrşit, să se bucure şi ea, măcar o dată, de apriga mireasmă de flăcău, după care tînjeşte!

Ei, şi acum dă-mi şuviţele tăiate, pocitanie! Jertfa dragostei, descîntecul focului se face în faţa zeiţei! Vai, şuviţele minunate de pe capul depărtat şi cel apropiat, strălucitoare şi mătăsoase! Parte

căzută din trupurile lor, pildă a materiei — iar eu, preoteasa, cu mîinile mele însîngerate, de vrăjitoare, le încîlcesc, le împletesc, le înnod şi le împreun, în multe chipuri şi cît mai strîns, şi, iată, le arunc astfel în flacăra ce le mistuie iute, pîrîind... Jinduitoareo, de ce ţi s-a schimonosit chipul scîrbit-îndurerat? Să cred oare că mireasma părului pîrlit te dezgustă? Doar este urzeala voastră, drăguţo, putoarea trupurilor voastre învăpăiate — ei, da, aşa miroase dragostea! — Şi cu asta, gata! Încheie negresa, grosolan. Slujba s-a sfîrşit cît se poate de bine. Priască-ţi şi te desfată cu frumosul tău! Stăpîna-căţea ţi-l dăruieşte, mulţumită iscusinţei lui Tabubu, care-şi merită răsplata.

Treaba odată isprăvită, scîrnava sclavă se dădu la o parte şi, lepădîndu-şi trufia, îşi şterse nasul cu braţul şi-şi vîrî mîinile, spurcate de jertfă, într-un lighean cu apă. Luna era senină. Concubina Meh se trezi din leşinul în care căzuse de groază.

— Mai e aici? întrebă ea, tremurînd...

— Cine? făcu Tabubu, negresa, care-şi spăla mîinile, ca un medic după o operaţie sîngeroasă. Căţeaua? Fii liniştită, concubină, asta a şters-o iarăşi. La urma urmelor, n-a venit de plăcere şi m-a ascultat nu doar pentru că am ştiut s-o scarmăn cu atîta neruşinare, dar şi pentru că am încuiat-o atît de bine cu vorbe. Dealtminteri, nu-i în stare să săvîrşească nimic în afară de ce i-am cerut, căci sub prag sînt îngropate trei leacuri împotriva relelor. Dar va îndeplini porunca, nu-i nici o îndoială. Doar a primit jertfa şi, pe de altă parte, o leagă farmecele arderii părului înnodat.

Atunci Mut-em-enet, stăpîna, ridicîndu-se, părăsi locul din faţa vetrei, unde stătuse cinchită şi oftă adînc. Cu pelerina albă pe umeri şi dafinul încă la ureche, ea se opri lîngă stîrvul cîinelui şi-şi împreună mîinile, sub bărbia ridicată. De cînd simţise mirosul de ars al părului lui Iosif amestecat cu al ei, gura de mască îi rămăsese întredeschisă, iar colţurile i se adînciseră, apăsate de o amărăciune sporită, de parcă ar fi fost trase în jos de durere, şi era de jale să vezi cum vorbea cu gura asta, mişcînd anevoie buzele, înţepenite şi triste, pentru a înălţa o tînguire melodioasă:

— Ascultaţi-mă, voi, spirite mai pure, pe care mult aş fi dorit să le văd zîmbind marii mele iubiri pentru Usarsif, tînărul ebreu, ascultaţi-mă şi priviţi cît sufăr din pricina adîncii înjosiri la care am ajuns şi ce jale de moarte port în inimă, pentru că a trebuit să mă hotărăsc, cu sau fără voie, la această cumplită renunţare, deoarece, ah, Usarsif, şoimul meu, stăpîna ta, femeia deznădăjduită, totuşi nu avea altă ieşire! Vai, spirite preacurate, cît de zdrobitor de grea şi cît de jignitoare este această renunţare şi lepădare! Căci am renunţat la sufletul lui, pînă la sfîrşit am fost silită să mă dedau cu vrăjitoria — la sufletul tău am renunţat, Usarsif, iubitule: cît de jalnică şi amară îi este această renunţare dragostei mele! Am renunţat la ochii tăi, neţărmurită durere, dar n-am putut face altfel, descumpănită nu avea de ales. Morţi şi închişi vor fi ochii tăi pentru mine şi numai gura ta frumoasă va rămîne a mea — cu umilită voluptate o voi acoperi de sărutări. Ţin la răsuflarea gurii tale mai mult ca la orice, este adevărat, dar încă şi mai mult, mai de preţ decît toate, fiu al Soarelui, mi-ar fi fost privirea sufletului tău — aceasta este tînguirea care se ridică din întreaga mea fiinţă! Daţi-i ascultare, voi spirite preacurate! Din faţa acestei vetre de neagră magie o înalţ către voi, din străfundul amărăciunii mele. Priviţi, eu, femeie de cin înalt, m-am coborît din pricina dragostei, sub treapta naşterii mele, jertfind fericirea pentru a avea măcar voluptatea — ca în locul fericirii din privirea lui, să-mi rămînă cel puţin voluptatea gurii sale! Dar îngăduiţi-mi, ca fiică de principe ce sînt, să nu vă ascund, vouă preacuratelor, zbuciumul şi durerea acestei renunţări, înainte de a ispăşi voluptatea dobîndită printr-o viclenie vrăjitorească şi de a gusta o beţie fără suflet, cu leşul lui mult iubit! Lăsaţi-mi, voi, spirite, în starea înjositoare în care mă aflu, nădejdea şi

cel mai adînc şi mai tainic gînd că, poate, la sfîrşit, voluptatea şi fericirea se vor uni, că nu vor putea rămîne despărţite şi că, oricum, dacă voluptatea va fi destul de puternică, ar putea înflori şi fericirea, iar sub sărutările voluptăţii, băiatul mort ar deschide ochii, să-mi dăruie privirea sufletului său, încît s-ar putea întîmpla să jucăm o festă condiţiei puse la săvîrşirea farmecului. Lăsaţi-mi, voi spirite preacurate, cărora mă rog, acest tainic gînd ascuns în umilirea mea şi nu-mi luaţi nădejdea că am putea juca această festă, această mică festă doar...

Şi Mut-en-enet ridică braţele şi, hohotind de plîns, căzu de gîtul soaţei sale, concubina Meh, care o coborî de pe acoperiş în casă.

Ziua de Anul Nou

Nerăbdarea cercului ascultătorilor noştri de a afla ceea ce fiecare ştie de pe acum, a ajuns, fără îndoială, la culme. A sunat ora de a le-o satisface, — o oră sărbătorească supremă şi o cotitură hotărîtoare a istoriei, stabilită din chiar clipa cînd istoria aceasta s-a ivit pe lume şi s-a povestit pe sine de la început: ora şi ziua în care Iosif, de trei ani vechilul lui Putifar şi de zece ani proprietatea lui, a ocolit, abia, cu greu, cea mai grosolană dintre greşeli pe care ar fi putut-o săvîrşi, scăpînd aproape teafăr din vîlvătaia arzătoarei ispite — cu care oră se închidea astfel, încă o dată, un ciclu mai mic al vieţii sale şi iarăşi cădea în groapă — din proprie vină, cum bineînţeles o recunoştea, dar drept pedeapsă pentru o purtare care era, vai! mult prea asemănătoare cu aceea din viaţa sa anterioară, purtare de o nesăbuită provocare, ca să nu spunem, de o nelegiuită îndrăzneală.

Este cu totul îndreptăţit să se stabilească un paralelism între greşeala săvîrşită, acum, faţă de femeie şi cea anterioară, faţă de fraţii săi. Iar împinsese prea departe lucrurile, cu dorinţa sa de a-i „uimi“ pe oameni, iar îngăduise efectelor farmecului său, de care se putea, pe bună dreptate, bucura, avînd tot dreptul să le folosească şi să le încurajeze întru slava deplină a lui Dumnezeu, le îngăduise să crească la întîmplare, ca nişte buruieni, în chip periculos şi, pînă la urmă, să-l depăşească: în prima sa viaţă, aceste rezultate luaseră forma negativă a urii, de data aceasta, însă, luară o formă cumplit de pozitivă şi, de aceea, tot fatală, şi, anume, cea a patimii dragostei. Orbit, le încurajase şi pe una şi pe cealaltă, şi, înşelat de ceea ce într-însul venea în întîmpinarea sentimentelor dezlănţuite ale femeii, mai voise să joace şi rolul de învăţător al sufletului ei — el care, vădit, mai avea mare nevoie de învăţătură. Că asta cerea strigător o pedeapsă, nu este de tăgăduit; consemnăm aici, nu fără un zîmbet discret, cît de bine a fost potrivită osînda, care l-a lovit pe bună dreptate, încît să contribuie la fericirea lui viitoare, mai măreaţă şi mai strălucită decît cea distrusă. Ce amuză aici, este imaginea ce ne-o putem face, în felul acesta, despre viaţă sufletească supremă, care a îngăduit acest proces. Prezumţia este veche, urcînd pînă la preludiile şi stadiile pregătitoare ale istoriei, că, anume, păcătoşenia creaturii a dus, de fiecare dată, la o satisfacţie sarcastică a acelor cercuri superioare, cărora le plutea de totdeauna pe buze învinuirea: „Ce este omul, că îi porţi de grijă?“ — pe Creator, însă, îl stînjenea, silindu-l să dea imperiului severităţii ceea ce i se cuvinea, şi să îngăduie exercitarea justiţiei punitive, vădit mai puţin după propriul gînd, decît acţionînd sub o presiune morală, căreia nu i se putea, cuviincios, sustrage. Exemplul nostru ne învaţă foarte drăguţ cum suprema bunătate şi simpatie se pricepe, este adevărat, să cedeze cu demnitate în faţa acestei constrîngeri şi să dea, totodată, un bobîrnac imperiului jignirii şi al neînduplecatei severităţi, practicînd arta de a tămădui cu ce a lovit şi a face, din nenorocire, ogorul

unei înnoite fericiri.

Ziua hotărîrii şi a cotiturii în soarta lui Iosif a fost marea zi de sărbătoare a venirii lui Amon-Re în Casa femeilor de la miazăzi, ziua cînd începe să se umfle apele Nilului, ziua oficială a Anului Nou în Egipt. Cea oficială, ne grăbim să subliniem; căci ziua adevărată, firească a noului an, aceea în care ciclul sfînt se închidea într-adevăr, cînd Sirius se ivea iar pe cerul dimineţii, iar apele fluviului începeau să crească, era foarte departe de a coincide cu cea din calendar; în această privinţă în ţara Egiptului, care altminteri ura foarte tare neorînduiala, aceasta domnea aproape totdeauna. S-a mai întîmplat de-a lungul timpului, în viaţa oamenilor şi a dinastiilor, ca ziua firească a Anului Nou să coincidă cu aceea a calendarului; însă după aceea, pentru ca acest frumos fenomen de concordanţă să se mai ivească, erau necesari o mie patru sute şaizeci de ani, şi cam patruzeci şi opt de generaţii de oameni trebuiau să se petreacă, fără a le fi hărăzit să apuce acea concordanţă, nepotrivire ce ar fi acceptat-o uşor, dacă, altminteri, n-ar fi avut alte griji. Nici secolului în care Iosif îşi petrecu viaţa sa egipteană nu-i fusese hărăzit să privească asemenea frumuseţe, concordanţa dintre real şi oficial, iar copiii din Keme, care, în acea vreme plîngeau sau rîdeau sub soare, nu ştiau decît că treaba nu era în regulă, şi nici că le păsa. Dealtfel, nici nu era aşa că, acum cînd se serba începutul anotimpului Ahet, ziua Anului Nou, ar fi fost chiar Semu, anotimpul recoltei; dar, în orice caz, ziua cădea în anotimpul iernii, Peret, numit şi timpul semănatului, iar dacă oamenii din Keme nu se sinchiseau de asta, fiindcă o neorînduială ce avea să mai dăinuie o mie de ani trebuia să treacă drept rînduială, lui Iosif însă, din pricina distanţării sale lăuntrice de datinile din ţara Egiptului, acest fapt îi părea, de fiecare dată, vrednic de rîs şi nu prăznuia nefirescul An Nou decît în felul în care înţelegea să participe la toată viaţa şi activitatea acestora de aici de jos: plin de rezervă şi cu chiar aceeaşi îngăduinţă de care se credea asigurat, de sus, pentru toată participarea sa la forfota lumească. În treacăt fie spus, merită apreciat şi este aproape de mirare că un ins atît de critic faţă de lumea în care fusese transplantat, între oameni a căror comportare îi părea, la drept vorbind, o nebunie, a putut, totuşi, să ia într-atît de serios viaţa, încît să crească între ei, ca Iosif şi să săvîrşească atîtea fapte vrednice de recunoştinţa lor, ca acelea ce-i fuseseră menite lui să le împlinească.

Vrednică sau nu de a fi luată în serios de către un spirit detaşat — ziua oficială cînd începeau apele Nilului să crească era sărbătorită în întreg Egiptul şi, mai ales, în Novet-Amon, adică în oraşul Vese, cel cu o sută de porţi, în cadrul unor solemnităţi despre care nu ne putem face o idee decît numai amintindu-ne de învălmăşeala de la noi, din timpul celor mai mari şi mai turbulente zile de sărbătoare ale statului, poporului sau patriei. Din zori, oraşul întreg era în picioare, iar numărul uriaş al populaţiei sale — mult peste o sută de mii, precum se ştie — mai sporea încă datorită îmbulzelii locuitorilor de la ţară, din susul şi din josul fluviului, veniţi în grabă să ia parte la prăznuirea marii zile a lui Amon, în chiar cetatea de scaun a zeului imperiului, unde, cu gura căscată şi sărind într-un picior, se buluceau, de-a valma cu orăşenii, să admire ce de spectacole măreţe oferea statul, a căror splendoare era menită să-l despăgubească pe micul clăcaş, încovoiat sub bici, de sărăcia cenuşie a unui an întreg, şi să-l călească, patriotic, pentru bătăile anului viitor. Se adunase o mulţime asudată, cu nările pline de mirosul grăsimilor arse şi al maldărelor de flori, o omenire venită să umple curţile templelor sclipitoare de culori, pardosite cu alabastru, curţi umbrite cu pînze de cort şi străbătute de cîntări evlavioase. Pentru această serbare populară, templele fuseseră umplute cu uriaşe cantităţi de alimente şi băuturi, căci mulţimea de oameni năzuia ca, măcar de această dată, să-şi ghiftuiască burduhanul pe cheltuiala zeului sau, mai bine zis, a celor puternici care, tot anul, îi împilaseră şi le storseseră vlaga, astăzi, însă, le zîmbeau,

risipitori. În pofida dureroaselor experienţe trecute, mulţimea voia să se legene în iluzia că, de azi înainte, va fi mereu aşa, că această dată va fi începutul unei ere de veselii şi de plăceri, vîrsta de aur a berei degeaba şi a gîştelor fripte, că niciodată scribul birurilor, însoţit de nubienii înarmaţi cu vergi de palmier, nu-l va mai jupui pe bietul ţăran, şi că, de aci înainte, va trăi chiar ca în templul lui Amon, unde putea fi văzută o femeie beată, cu părul răvăşit, tocîndu-şi zilele numai în petreceri, fiindcă purta în pîntec pe regele zeilor.

În adevăr, către asfinţit, întregul Vese era atît de beat, încît oamenii se bălăbăneau orbeşte pe străzi, răcneau cît îi ţinea gura şi făceau o mulţime de năzbîtii. Dar, pentru splendorile şi minunăţiile din zori şi, apoi, de-a lungul dimineţii, cînd faraonul se ducea „să primească demnitatea tatălui său“, cum suna expresia oficială, şi cînd însuşi Amon, la rîndul lui, trecea Nilul, întovărăşit de un alai măreţ, pentru a merge la Opet Resit, adică la Casa femeilor dinspre miază-zi, — ei, da, atunci, în cinstea acestor manifestări, oraşul mai avea ochii limpezi şi o veselie cuviincioasă, căci desfătarea cucernică şi curiozitatea evlavioasă îl făceau sensibil la desfăşurarea marelui fast al statului şi al zeului, ce era, la urma urmelor, menit să înzestreze inimile fiilor şi oaspeţilor lui cu o nouă provizie de răbdare zilnică şi de mîndră, dar şi sfioasă, supunere faţă de patrie, menire la fel de bine îndeplinită de aceste fastuoase serbări, ca de străvechile triumfuri ale regilor ce se întorceau, încărcaţi de prăzi, din războaiele nubiene şi asiatice, ale căror scene de biruinţă erau veşnicite de basoreliefurile templelor; ei făuriseră marele Egipt, după cum, este drept, tot atunci a fost statornicită şi cumplita bătaie cu vergi a micilor clăcaşi.

În această însemnată zi a calendarului, faraonul, încoronat şi înmănuşat, ieşea, strălucitor ca soarele la răsărit, din palatul lui, într-o lectică înaltă, cu baldachin, sub evantaiele din pene de struţ, învăluit în mireazma înăbuşitoare a norilor de tămîie, pe care tămîitorii nu conteneau să i le înalţe, întorşi cu faţa către bunul zeu, ce se ducea în casa tatălui său, să-i contemple splendoarea. Glasurile preoţilor-cititori erau acoperite de entuziasmul mulţimii, ce ţopăia în jur. Toboşari şi trîmbiţaşi păşeau zgomotoşi în fruntea cortegiului, în care se aflau rubedeniile regale, dregătorii, singurii prieteni unici şi adevăraţi, precum şi prietenii pur şi simplu ai suveranului, iar oşteni cu flamuri, lăncii şi satîre de luptă închideau procesiunea. Să trăieşti cît Re, pacea lui Amon!

Dar unde să stai şi să înghiţi prăfăria, cu gîtul sucit şi cu ochii holbaţi — aici sau mai curînd la Karnak, la casa lui Amon, pe care filfiiau flamurile şi către care, pînă la urmă, tot se revărsa mulţimea. Căci, astăzi, zeul însuşi apărea, părăsindu-şi cel mai august şi întunecat sanctuar, din chiar adîncimea mormîntului său gigantic, aflat în fund, dincolo de toate porticele, curţile interioare şi sălile, tot mai tăcute şi mai scunde, pe care acum, mica păpuşă cinchită, ciudat de informă, le străbătea spre ieşire, trecînd astfel, prin încăperi tot mai înalte şi în culori tot mai strălucitoare, ca să fie urcată în luntrea împodobită cu capete de berbeci şi purtată pe umeri de douăzeci şi patru de cranii-lucitoare, cu şorţurile ţepene, de scrobite ce erau. Astfel, zeul, cuvios tăinuit în capela sa, acoperită cu perdele, era şi el tămîiat şi i se făcea, de asemenea, vînt cu evantaie din pene de struţ, în drumul ce-l străbătea să-şi întîmpine fiul, în văpaia luminii şi-n vuiet.

Era foarte important să observi „zborul gîştelor", străvechiul obicei practicat chiar pe frumosul loc al întîlnirii, deci în piaţa din faţa templului. Într-adevăr, tare era frumos şi vesel acest loc! Pe catarge aurite, încununate cu tiara zeului, fluturau flamuri multicolore. Munţi de flori şi de fructe erau îngrămădite pe mesele de jertfă, în faţa sanctuarelor sfintei treimi, a tatălui, a mamei şi a fiului, iar înaintaşii faraonului erau înfăţişaţi prin statui, foştii regi ai Egiptului de sus şi ai Egiptului de jos, aduse cu acest prilej de echipajul luntrei solare, împărţit în patru schimburi de

veghe. Dominînd poporul de la înălţimea unor socluri aurite, preoţii, întorşi cu feţele către răsărit, apus, miazăzi şi miazănoapte, dădeau drumul gîştelor sălbatice în cele patru zări ale cerului, să ducă zeilor acestora ştirea că Horus, fiul lui Osiris şi al lui Isis, îşi pusese pe cap coroana albă şi coroana roşie. Căci această formă de vestire o folosise cel zămislit în moarte pentru a da de ştire despre urcarea sa pe tronul amînduror ţărilor egiptene, şi, de-a lungul sărbătoririi nenumăraţilor ani jubiliari, această vestire se repetase sărbătoreşte, iar învăţaţii şi poporul, cercetînd zborul solilor, după criterii felurite, trăgeau încheieri deosebite, privitoare la soarta obştească şi la cea a cîte unora.

Ce frumoase taine şi lucrări săvîrşea faraonul după zborul gîştelor în acest loc! Aducea jertfe la statuile regilor străvechi. Cu o seceră de aur, tăia un snop de alac, pe care i-l întindea un preot, şi aşeza spicele dinaintea tatălui său, în semn de mulţumită şi rugă. Apoi, răspîndea mireasma divină dintr-o căţuie cu coadă lungă, pe cînd cititori şi cîntăreţi psalmodiau cîntări de pe sulurile de papirus. Pe urmă, maiestatea acestui zeu se aşeza în jilţ şi primea, într-o atitudine nepăsătoare. urările de fericire ale curţii, rostite în cuvinte nobile şi alese, sau prezentate, adesea, în formă de complicate scrisori de felicitare din partea dregătorilor împiedicaţi să fie de faţă; ceea ce, pentru toţi ascultătorii, era o desfătare.

Acesta, însă, era abia primul act al sărbătorii, ce nu contenea să crească în frumuseţe. Căci, acum se pornea în procesiune la Nil, cu sfînta treime, ale căror luntre erau purtate pe umeri de cîte douăzeci şi patru de cranii-lucitoare; iar faraonul, mînat de smerenie filială, urma pe jos, ca un simplu muritor, luntrea tatălui său, Amon.

Întreaga mulţime se bulucea spre fluviu, luîndu-se după cele trei grupuri divine, în fruntea cărora se afla, după trîmbiţaşi şi toboşari, însuşi Marele Preot, Beknehons, cu pielea de leopard pe spate. Cîntările se înălţau, fumul de tămîie se ridica în vălătuci, mlădioasele evantaie se legănau. Trei corăbii, trase la ţărm, aşteptau să primească luntrele sfinte, — largi şi lungi, uluitor de frumoase, una mai minunată decît alta, dar cea mai splendidă era a lui Amon, construită din lemnul cedrilor pe care îi tăiaseră chiar prinţii din Retenu şi — aşa se spunea — tot ei fuseseră siliţi să-i tîrască peste munţii Cedronului. Corabia era toată bătută în argint, cu baldachinul şi tronul în întregime de aur, înălţat la mijlocul punţii, iar beţele flamurilor şi obeliscurile aşezate în partea dinainte erau de asemenea de aur, lemnăria prorei ca şi grinda cîrmei erau împodobite cu coroane, apărate de şerpi, cu figurine simbolice şi inscripţii sacre, neînţelese, în cea mai mare parte, şi de multă vreme cu totul necunoscute de popor, atît erau de înspăimîntător de străvechi, ceea ce, dealtfel, nu era pricină să scadă bucuria şi respectul pe care le insuflau, ci, dimpotrivă, le sporea.

Navele de paradă ale marii treimi, de fapt, luntre fără vîsle, erau mişcate de-a lungul ţărmului de vase uşoare cu pînze şi de edecari, ce le trăgeau în susul Nilului, pînă ajungeau la Casa femeilor de la miazăzi. Era o mare favoare să faci parte dintre edecari, căci aceasta aducea foloase practice de-a lungul întregului an următor. Dealtminteri, întregul Vese, în afară doar de muribunzi şi de bătrînii neputincioşi (căci mamele îşi aduceau pruncii, fie legaţi pe spate, fie atîrnaţi la piept) — se revărsa pe maluri, într-o uriaşă mulţime, ce se alătura edecarilor şi întovărăşea divinul cortegiu de pe Nil, orînduindu-se treptat în procesiune. Un preot al lui Arnon mergea în fruntea mulţimii, intonînd imnuri; urmau ostaşii zeului, înarmaţi cu scuturi şi buzdugane: după ei, negrii, împopoţonaţi şi înzorzonaţi, întîmpinaţi cu hohote de rîs, dănţuiau bătînd darabanele, scălîmbăindu-se în fel şi chip, făcând tot soiul de şotii, adesea neruşinate (ştiindu-se dispreţuiţi, se purtau mai caraghios decît le era felul, pentru a măguli imaginea grotescă ce o avea poporul despre

ei); şi procesiunea continua, cu preoţi şi preotese agitînd geamparale şi sistre, cu animale de jertfă împodobite cu flori, purtători de stindarde, care de luptă, cîntăreţi din luth, scripcari, clerici de rang înalt, urmaţi de slujitorimea lor şi, apoi, buluc, locuitorii din oraş şi de prin sate, cîntînd laolaltă şi bătînd măsura cu mîinile.

Aşa se îndreptau, veseli şi zgomotoşi, către Casa coloanelor de pe malul fluviului, unde navele zeilor erau trase la ţărm, iar luntrele sfinte erau iarăşi ridicate pe umeri şi purtate într-o nouă procesiune, în sunete de tobe şi buciume, la splendida Casă a Naşterii, fiind ajunse din urmă şi întîmpinate de concubinele pămîntene ale lui Amon, nobilele doamne din tagma Hatorelor, în veşminte străvezii, făcînd plecăciuni, contorsiuni, agitînd ramuri de palmieri şi dănţuind în faţa augustului soţ (adică a păpuşii cinchite, înfăşate ca o mumie, ascunse în paraclisul ei), scuturînd geamparale şi cîntînd cu glasurile lor fermecătoare. Aceasta era marea vizită de Anul Nou la haremul lui Amon, prăznuită cu mormane de bucate şi mulţime de băuturi aduse jertfă, slăviri fără sfîrşit şi încîlcite ceremonii simbolice, chiar dacă rosturile lor se şi pierduseră în cea mai mare parte, desfăşurate în sfînta sfintelor, în interiorul şi în pronaosul templului îmbrăţişării şi al Naşterii, în încăperile împodobite cu basoreliefuri policrome şi inscripţii misterioase, în peristilurile de granit roz cu coloane amintind planta papirus, în sălile pardosite cu argint, în care se întindeau corturi, în curţile pline de statui, deschise acum poporului. Ca să ne facem o idee despre frumuseţea acestei zile a Anului Nou, să ne închipuim alaiul divin reîntorcîndu-se strălucitor şi vesel de la Karnak, pe apă şi pe uscat, şi cum, după aceea, în toate templele se ţineau lanţ chefurile, feluritele distracţii populare, dar şi reprezentaţiile teatrale, în care preoţii, purtînd măşti, jucau scene din viaţa zeilor; astfel atmosfera de bîlci se prelungea pînă la apusul soarelui. La căderea serii, marele oraş plutea, datorită berii, într-o dulce nepăsare şi fericită credinţă în întoarcerea vîrstei de aur. Cei ce trăseseră zeul la edec străbăteau cîntînd oraşul, încununaţi cu flori, unşi cu untdelemn, beţi cît încăpea, cu libertatea aproape neîngrădită de a-şi face de cap.

Casa goală

A fost nevoie să descriem, măcar în linii mari, sărbătoarea Opet şi ziua oficială cînd începeau să crească apele Nilului, pentru a-i familiariza pe ascultători cu atmosfera publică în care avea să se desfăşoare ceasul suprem al istoriei noastre particulare, ce ne preocupă de fapt. O cunoaştere, măcar sumară, a acestui cadru ne ajută să înţelegem cît de ocupat fusese Petepre, curteanul, în acea zi. Făcea doar şi el parte din suita cea mai apropiată a maiestăţii sale, Horus în palatul său, şi în nici una din zilele, obişnuite sau extraordinare, ale vieţii sale, nu avusese de îndeplinit atîtea îndatoriri papale, ca astăzi — în suita cea mai apropiată, cum spuneam, printre prietenii unici ai regelui. Căci în această dimineaţă a zilei de Anul Nou, se înfăptuise înălţarea sa în acea foarte rară demnitate: avansarea îi fusese adusă la cunoştinţă printr-un înscris, a cărui citire îi făcuse cu adevărat plăcere.

Comandantul titular al trupelor îşi petrecuse, aşadar, întreaga zi departe de casă, care, dealtfel, ca toate casele capitalei, se golise de oameni; căci cum am mai spus, acasă rămăseseră numai neputincioşii şi cei foarte apropiaţi de moarte. Dintre aceştia făceau parte şi părinţii sacri de la catul de sus, Hui şi Tui; căci drumul lor nu-i mai ducea dincolo de movila din grădină şi de micul chioşc al plăcerilor, şi nici pînă acolo nu mai ajungeau decît foarte rar. Era aproape nefiresc că,

îndeobşte, mai trăiau; în urmă cu zece ani amîndoi se aşteptau, din clipă în clipă, să-şi dea ultima suflare, şi iată, că de atunci, guzganca şi castorul smîrcurilor continuau să mai vegheze, ea cu găvanele oarbe, el cu bărbuţa parcă din argint învechit în încăperea întunecată a frăţietăţii lor, fie pentru că unii bătrîni trăiesc la nesfîrşit şi nu-şi mai află moartea, nemaifiind în stare nici să moară, fie că se temeau de regele subpămîntean şi de cei patruzeci cu nume înfricoşătoare, din pricina greşelii săvîrşite pe vremuri, întru împăcarea zeilor.

Aşadar, amîndoi rămaseră acasă, la catul de sus, doar cu nişte slujnice necoapte, două netoate mici care le înlocuiseră pe fetiţele de altădată, cînd acestea, cu timpul, încetaseră să mai fie destul de fragede; în afara lor, casa şi curtea erau goale, pustii, ca multe altele. — Oare aşa să fi fost, cu adevărat, goale? — Iată că ne vedem siliţi să mai restrîngem puţin afirmaţia în legătură cu acest aspect important: Mut-em-enet, prima şi dreapta lui Putifar, rămăsese şi ea acasă.

Cît de surprinzător poate părea lucrul acesta celui familiarizat cu atmosfera zilei. Aşadar, ea nu luase parte, cu surorile ei, concubinele lui Amon, la prăznuirea frumoasei serbări! Nu se legănase în ritmul dansului, purtînd pe cap coarnele şi discul solar, înveşmîntată cu rochia strîmtă a lui Hator, iar glasul ei, tînguitor-pătimaş, nu răsunase în sunetul zornăitoarelor de argint. Dăduse de veste stareţei că va lipsi şi rugase să se transmită regretele sale augustei patroane a ordinului, Teie, soţia zeului, invocînd acelaşi motiv ca odinioară Rahila cînd, aşezată pe terafimii ascunşi în aşternutul de paie al cămilelor, nu se ridicase în picioare să-l primească pe Laban; trimise vorbă că, din păcate, tocmai în acea zi, ar fi indispusă, în sensul discret al cuvîntului; înaltele doamne avură faţă de această împiedicare mai multă înţelegere decît Putifar, căruia deasemenea îi dăduse de ştire. Lipsit de sensibilitate pentru omenesc, el se vădi la fel de neînţelegător ca, la vremea sa, Laban, bădăranul. „Cum indispusă? Te dor dinţii sau ai nevricale?“ o întrebă el, cu un termen doftoricesc stupid, folosit în societatea elegantă, pentru a caracteriza o proastă stare generală, iscată de un capriciu. Şi cum Mut sfîrşi prin a-i explica, destul de limpede ca să fie şi pe înţelesul lui, el refuză să vadă în aceasta un motiv de absenţă. „Asta-i tot? Păi nu-i nimic“, îi răspunsese el, întocmai ca Laban, dacă este să ne mai amintim şi de acela. „Asta nu-i o boală care merită să fie pomenită şi din pricina căreia să poţi lipsi de la praznicul zeului. Multe s-ar tîrî, pe jumătate moarte, să ia parte la asemenea praznic, şi tu renunţi pentru un lucru atît de firesc, atît de obişnuit?“ — „O suferinţă nu trebuie să fie nefirească, prietene, ca să ne doboare“, îi răspunse Mut — şi-i ceru să aleagă între a o scuti de a lua parte la festivitatea publică sau la banchetul intim şi recepţia în cerc restrâns, cu care trebuia să se încheie, la ei acasă, ziua Anului Nou, pentru sărbătorirea conferirii titlului de „prieten unic“, cu care fusese cinstit. Îi era cu neputinţă, mai spusese ea, să facă faţă amînduror ceremoniilor. Dacă, în starea în care se găsea, lua parte la dansul zeului, seara ar fi fost zdrobită de oboseală şi s-ar fi văzut silită să nu se mai arate la petrecerea de acasă.

Necăjit, Petepre sfîrşi prin a consimţi ca ea să se cruţe peste zi, pentru a putea face, seara, pe gazda — era necăjit, deoarece avea o presimţire, o putem afirma cu certitudine. Curteanul era înciudat şi neliniştit că soţia rămînea singură în casă şi-n curte, din pricina unei aşa-zise indispoziţii; vedea asta cu neplăcere, cu o presimţire neplăcută — atît pentru liniştea sa, cît şi pentru păstrarea vrăjii ce plutea asupra casei, şi de aceea se şi întoarse, de la festivităţile zeului, mai curînd decît ar fi cerut-o recepţia lui de seară, avînd pe buze obişnuita lui întrebare, rostită cu fermitate, dar, de fapt, neliniştită: „Totu-i în ordine? Stăpîna e bine dispusă?“ — ca să primească de data asta, în sfîrşit, răspunsul cumplit pe care, în taină, îl aştepta din totdeauna.

Prin aceste precizări, noi am anticipat, ceea ce, pentru a vorbi ca Renenutet, mai-marea peste vite, tot se ştie prea bine, încît de curiozitate poate fi vorba cel mult cu privire la amănunte. Şi pe nimeni nu-l va mira afirmaţia că, în necazul şi neliniştea lui Petepre, intra şi gîndul la Iosif, că în legătură cu indispoziţia şi lipsa de la festivităţi a soţiei sale se întrebase, în sinea lui, ce o fi cu vechilul şi cam pe unde s-ar putea afla. La fel ne întrebăm şi noi, nu fără nelinişte cu privire la forţa de împotrivire a celor şapte argumente, dacă, adică, nu rămăsese cumva, din întâmplare, şi el acasă?

Nu, nicidecum; dealtfel ar fi fost din partea lui o mare necuviinţă, care ar fi încălcat în chip mult prea vădit obiceiurile şi principiile sale. Se ştie că egipteanul Iosif, împământenit de zece ani în Ţara morţilor, avea, la douăzeci şi şapte de ani, înfăţişarea unui autentic egiptean — prin fiinţa sa lumească, dacă nu şi prin cea spirituală — iar, de trei ani din cei zece, era într-o slujbă tipic egipteană, astfel încît făptura lui Iosif era acum alcătuită şi îmbrăcată de o stofă egipteană, — şi se mai ştie, de asemenea, cum astfel adaptat, deşi în sinea lui păstra distanţele, devenit un fiu şi conlocuitor al anului egiptean, înţelegea să-i prăznuiască, cu amabilitate mondenă, obiceiurile trăsnite şi sărbătorile idolatre, cu măsură desigur şi oarecare ironie, dar cu încredere în îngăduinţa bărbatului ce adusese viţelul pe ogor. Îndeosebi prăznuirea primei zile a anului, marea sărbătoare a lui Amon, era un astfel de prilej să-şi manifeste jovialitatea, plăcerea de a trăi, lăsînd şi pe alţii să trăiască; astfel fiul lui Iacob sărbători ziua ca oricare altul de aici de jos, îmbrăcat în straie de sărbătoare şi sculat dis-de-dimineaţă, ba — în treacăt, pentru a cinsti datina populară şi a lua parte şi el la serbare — băuse puţin mai mult decît îi trebuise. Dar asta abia spre miezul zilei, căci, la început avusese îndatoriri de serviciu. Ca vechil al unui mare dregător, intrase în alaiul alaiului ce-l însoţea pe rege şi făcuse parte din cortegiul regal, de la Casa dinspre apus a orizontului pînă la Augusta Locuinţă a lui Amon, apoi însoţise convoiul pe fluviu, pînă la templul Opet. La întoarcere, alaiul familiei divine nu mai urma ordinea riguroasă, ca pe drumul în susul fluviului; oricum, aveai posibilitatea să te faci nevăzut, şi Iosif îşi petrecu ziua, ca mii de alţi egipteni, hoinărind, căscînd gura şi ochii la tot felul de slujbe prin temple, la chefurile jertfelor şi la reprezentaţiile teatrale în cinstea zeilor — este adevărat, însă, că preocupat de gîndul că trebuia să se întoarcă acasă la timp, către seară sau chiar mai curînd, de fapt spre sfîrşitul după-amiezii, înaintea tuturor celorlalţi slujitori, pentru a-şi vedea de îndatoririle sale de vechil şi de om ce veghea asupra a toate şi tot, şi a se încredinţa că încăperea lungă, ce slujea drept cămară (aceea unde primise de la scrib gustarea pentru Hui şi Tui), cît şi sala banchetului, împreună cu restul casei, erau pregătite în vederea petrecerii de Anul Nou şi de prăznuire a avansării lui Petepre.

În gîndul şi intenţia lui, ţinea să facă controlul acesta şi verificarea — singur, nestingherit, în casa încă goală, înainte ca personalul din subordinea sa, scribii şi slujitorii, să se fi întors de la serbare. Aşa se cuvine să acţionezi, gîndea Iosif, şi, pentru a-şi întemeia şi sprijini hotărîrea, făcu apel la zicale care, de fapt, nici nu existau, dar şi le făurea singur, după nevoie, prefăcîndu-se, totuşi, că le ia drept ziceri consacrate de înţelepciunea poporului, ca de pildă: „Rang slăvit — necaz aurit“; „Ai onoare — ai supărare“; „Ultimul în pat — primul sculat“, şi alte asemenea reguli de aur. Le plăsmuia şi le recita pentru sine de cînd aflase, pe drumul de întoarcere, în vreme ce cortegiul mai plutea pe apă, că stăpîna nu voise să ia parte la dansul Hatorelor din pricina unei indispoziţii, care o reţinuse în casă — căci înainte nici nu-i trecuseră prin minte aceste potriveli rimate, nici nu încercase să se încredinţeze că ar fi zicale populare, şi nici nu întrevăzuse nevoia (insuflată de această înţelepciune înaripată, care acum i se părea imperioasă) de a se reîntoarce în casa pustie înaintea slugilor, să se îngrijească ca totul să fie în bună rînduială.

Folosise în sinea lui această expresie „să se îngrijească ca totul să fie în bună rînduială“, deşi i se păruse rău-prevestitoare, şi că o voce lăuntrică îl îndemnase s-o ocolească, ca primejdioasă. Dealtfel, Iosif, ca tînăr cinstit ce era, nu se amăgea, că, ascultînd de zicalele bătrîneşti, se expunea unei primejdii mari de natură să-i tulbure inima — de natură să-i tulbure inima, însă, nu numai ca primejdie, dar şi ca bucurie, ca un prilej deosebit. Un prilej, pentru ce anume? Un prilej, micuţule Iubit-de- zeu, care murmuri, de a isprăvi, în sfîrşit, într-un fel sau altul, o treabă devenită o chestiune de onoare între Dumnezeu şi Amon, prilejul de a lua taurul de coarne şi de a pune, în numele Domnului, totul în joc. Asta îmi oferă, micul meu prieten, ce tremuri mereu, marele, tulburătorul prilej, iar tot restul este doar vorbărie măruntă. „Cînd gloata se mai odihneşte, stăpînul se şi opinteşte“; cu astfel de zicale, pline de miez şi de croială venerabilă, se îndruma tînărul vechil Iosif, şi nu avea să se lase abătut de ţîrîiala supărătoare a unui pitic sau de ciudata însingurare a stăpînii.

Atît ar trebui dedus din gîndurile sale, că nu există temei să ne simţim liniştiţi în ce-l priveşte. Dacă n-am cunoaşte deznodămîntul acestei povestiri, care la timpul său, s-a împlinit istorisindu-se pe sine, naraţiunea noastră nefiind decît repetarea şi repovestirea ei solemnă şi, ca să spunem aşa, un spectacol în templu, îngrijorarea pentru soarta lui ne-ar îmbroboni fruntea de sudoare. Dar ce înseamnă „repetare“? Repetarea în sărbătoare este anularea deosebirii între „a fost“ şi „este“; şi pe cît de puţin ne puteam simţi liniştiţi, pe cînd istoria se povestea pe sine, în acel ceas al desfăşurării evenimentelor, liniştiţi că eroul lor va scăpa uşor, şi că nu va strica, dimpotrivă, totul, stricîndu-se cu Dumnezeu, pe atît de puţin este, aici şi acum, locul unei nepăsătoare lipse de grijă. Tînguirea femeilor, care îngroapă zeul frumos în peşteră, nu răsună mai puţin sfîşietor, pentru că va veni ceasul cînd zeul are să învie. Căci acum, deocamdată, zeul este mort şi sfîşiat, şi se cuvine să dăm fiecărui ceas festiv al evenimentului deplina cinstire şi demnitate a prezenţei sale, în jale şi bucurie, în bucurie şi jale. Oare nu şi-a serbat Esau ceasul său de slavă, umflat peste poate, cînd păşea aruncînd picioarele înainte, încît a fost de plîns şi de rîs cu lăudăroşenia sa? Căci istoria lui încă nu era destul de înaintată, ca să poată urla şi plînge. Nici pentru noi nu este încă destul de înaintată, să nu ne năpădească frunţile sudoarea îngrijorării, faţă de gîndurile lui Iosif şi ieftinele sale zicale.

O privire prin casa lui Putifar, lăsată fără stăpîn în timpul sărbătorii, va face să ne treacă şi mai rău sudorile. Femeia rămasă acolo singură şi care trebuia să joace rolul de Mamă a păcatului — nu şi-a atins oare în acest ceas sărbătoresc cea mai arzătoare nădejde? S-o credem, cumva, mai puţin hotărîtă decît fiul lui Iacob, să împingă lucrurile pînă la capăt, să socotim că nu are acum toate temeiurile să fie sigură de izbînda amar-fericitoare a patimii ei — şi toate soiurile de motive să nădăjduiască cu deznădejde, din inimă, că, în curînd, se va împreuna, într-o strînsă îmbrăţişare, cu iubitul ei? Nu numai că dorinţa ei se ştie încurajată de suprema autoritate religioasă, ocrotită de slava lui Amon şi puterea lui solară, dar şi forţele subpămîntene i-au chezăşuit împlinirea, datorită înfricoşătoarei constrîngeri infernale, cu care fiica prinţului se înjosise, fireşte sub rangul ei, deşi în sinea sa nădăjduia să-şi poată bate joc de umilitoarele condiţii acceptate, socotind, cu viclenia ei femeiască, că, în dragoste, trupul şi sufletul nu prea pot fi uşor despărţite unul de altul şi că, în dulcea îmbrăţişare a trupurilor, va izbuti, desigur, să cucerească şi sufletul iubitului ei, dobîndind, pe lîngă voluptate, şi fericirea. Fiindcă, însă, istoria se întîmplă din nou, în cuvintele noastre, femeia lui Putifar este, aici şi acum, la fel de strîns legată de ceasul întîmplării aceleia, ca atunci (acest „atunci“ devenit „acum“) şi nu poate şti ce se va petrece. Dar, că Iosif va veni s-o găsească în casa goală, ştie — de asta inima ei este sigură. Stăpîna-căţea îl „va chinui şi-l va aduce încoace“ — adică el va afla, încă de pe drum, că Mut nu ia parte la serbare, că a rămas singură în casa goală şi acest

gînd va creşte şi se va înstăpîni în mintea lui, făcîndu-l să-şi grăbească întoarcerea, cît timp mai dăinuie această stare semnificativă şi cu totul deosebită. Şi chiar dacă nu-i decît lucrarea Căţelei, că gîndul acesta se înstăpîneşte şi-i îndrumă paşii — Iosif doar nu va şti nimic de Căţea, nici de farmecele josnice făcute de Tabubu, gîndeşte femeia chinuită de dorinţă, Iosif va crede că imboldul care îl împinge spre Mut în casa goală, ţîşneşte dintr-însul, că „ceva“ l-ar împinge irezistibil s-o caute, în singurătatea ei, pe stăpînă şi dacă el va fi de această părere, dacă va lua gîndul acesta drept propriul lui gînd şi va fi convins că acţionează din propriu imbold, nu va deveni oare înşelătoria, cu aceasta chiar, adevărul sufletului său, şi nu-i va trage ea astfel, tocmai în acest punct, chiulul marii hoaşce? „Ceva mă împinge“, spune adesea omul; dar ce o mai fi acest „ceva“, încît să-l poată deosebi de sine însuşi şi să dea vina faptelor sale pe „ceva“, ce nu este el? Ba, chiar el este! — iar „ceva“ nu este decît el, împreună cu dorinţa lui. Este oare vreo deosebire între a spune: „Vreau“, ori a spune : „Ceva vrea în mine“? Trebuie, măcar, să spui „Vreau“, pentru a acţiona? Decurge fapta din voinţă sau nu cumva voinţa ştie că a vrut să vină şi pentru ce? Dar dacă vine, dacă va auzi chemarea marelui prilej şi îi va da ascultare, atunci totul s-a şi hotărît, atunci Mut a şi învins, şi-l va încununa cu iederă şi curpeni de viţă!

Astfel se învolburează gîndurile ameţite şi supralucide ale femeii lui Putifar. Ochii ei sînt nefiresc de mari şi de o strălucire deasemenea nefirească, pentru că şi-a dat sprîncenele şi genele cu un beţigaş de fildeş, muiat în suliman de antimoniu. Aceşti ochi privesc, întunecaţi în strălucirea lor şi obsedaţi, gura însă vădeşte mereu zîmbitoarea şerpuire a siguranţei triumfătoare. Totuşi, buzele ei au şi o mişcare, abia vizibilă, de supt şi mestecat, căci, pentru a-şi înmiresma suflarea, Mut sugea mici buline de tămîie pisată, amestecată cu miere, lăsîndu-le să i se topească în gură. Poartă o rochie din cel mai subţire in regal, prin care i se străvăd picioarele, anume modelate pentru dragoste, amintind vag de o vrăjitoare; din cutele rochiei şi din păr se răspîndeşte un parfum suav de chiparoase. Zăboveşte în iatacul doamnei, din casa stăpînului, iar încăperea aceasta, hărăzită ei acolo, este despărţită, de o parte, printr-un perete interior, de vestibulul cu şapte porţi, pardosit cu un mozaic cu semnele constelaţiilor, iar, de cealaltă parte, spre miazănoapte, se învecinează cu sala hipostilă, în care Petepre obişnuieşte să citească împreună cu Iosif, din cărţile lui. Iatacul se învecinează, printr-un colţ, cu sala de recepţii şi banchete, care, la rîndul ei, dă în sufrageria familiei, unde în seara aceea urmează să se desfăşoare ospăţul în cinstea promovării lui Petepre la curte. Mut ţine deschisă uşa camerei sale, spre sala de la miazănoapte, iar una dintre cele două uşi, care dau de acolo în sala de recepţie, este, deasemenea, deschisă. Prin aceste încăperi îşi petrece Mut aşteptarea plină de nădejde, iar însingurarea ei o împarte în casă numai cu cei doi bătrîni de la catul de sus, care aşteaptă să-şi dea ultima suflare. Se întîmplă ca Eni, nora lor, umblînd încoace şi încolo, să se gîndească la părinţii sacri cu o privire, pe care ochii ei, ca pietrele preţioase, întunecaţi în strălucirea lor exagerată, o trimit spre tavanul împodobit cu picturi. Adesea se întoarce din vestibul şi din sala festivă, în penumbra camerei sale, în care lumina se cerne prin dantelăriile de piatră ale ferestrelor aşezate sus, şi, acolo, se trînteşte pe patul de odihnă, îmbrăcat în piatră verde, şi-şi înfundă faţa în perne. În căţuile cu piedestale din încăpere mocneşte, sub jeratic, scorţişoară şi smirnă, iar mireasma lor plăcută se răspîndeşte, plutind prin uşile deschise, tocmai pînă în fundul celeilalte săli, în care oaspeţii obişnuiesc să se retragă după masă.

Atît despre Mut, vrăjitoarea.

Dacă ne întoarcem privirea asupra răposatului fiu al lui Iacob, el se întorcea acasă chiar

atunci, înaintea întregii servitorimi — aşa cum, dealtfel, se ştie. Da, se întorcea, şi din asta şi-ar fi putut da seama, fie că voise el să vină, fie că fusese îmboldit de ceva să vină — tot una! Împrejurările de peste zi nu-l făcuseră să uite nici îndatorirea sa şi nici încredinţarea că se cuvenea şi era treaba lui să-şi întrerupă, înaintea altora, plăcerea sa şi să-şi îndrepte atenţia asupra casei pe care o conducea. Oricum, şovăise şi amînase, mai mult decît ar fi fost de aşteptat, îndeplinirea unei obligaţii întărite şi recomandate de atîtea zicale înţelepte. Este adevărat că se reîntorcea cînd casa era încă deşartă; dar nu mai lipsea mult ca şi ceilalţi să se întoarcă de la serbare, măcar cei ce nu fuseseră învoiţi să petreacă seara în oraş, căci era nevoie de ei prin casă şi prin curte — nu mai lipsea, decît vreo oră de iarnă sau poate chiar mai puţin, iar în privinţa aceasta mai trebuie ţinut seamă că, în ţara aceasta, orele iernii sînt mult mai scurte decît ale verii.

Îşi petrecuse cu totul altfel ziua decît femeia care aştepta: în soare şi-n hărmălaie, în vălmăşagul pestriţ al serbării idolatre. Sub pleoape i se îngrămădeau imaginile cortegiilor fastuoase, ale reprezentaţiilor teatrale şi ale forfotei poporului. În nările nasului său, aidoma cu al Rahilei, stăruiau mirosurile jertfelor mistuite în foc, miresmele florilor şi duhoarea înţepătoare a sudorilor unor oameni înfierbîntaţi de ţopăielile de bucurie şi de dezmăţul simţurilor. Urechile îi mai erau pline de vuietul tobelor şi trompetelor, de bătutul ritmic din palme şi de strigătele pătimaşe ale veseliei pline de speraoaţe. Mîncase şi băuse, şi fără a exagera cu nimic privitor la starea lui de spirit, o caracterizăm cel mai bine cu constatarea că era aceea a unui tînăr care, aflat într-o primejdie ce este totodată un prilej, este înclinat să vadă mai curînd prilejul, decît primejdia. Purta o cunună de lotuşi albaştri pe cap şi o floare în gură. Din încheietura mîinii îşi zvîrlea, pe după urechi, coada albă de cal, ce-i slujea drept apărătoare de muşte, cântând încetişor pentru sine: „Cînd gloata benchetuieşte — stăpînul se opinteşte“, închipuindu-şi că era o veche zicală, pentru care doar plăsmuise melodia. Aşa sosi, cînd ziua scăpăta, la curtea stăpînului său, deschise poarta, din bronz masiv, a casei, străbătu vestibulul, călcînd pe mozaicul cu semnele zodiacului, şi intră în frumoasa sală cu estradă, în care totul fusese dinainte pregătit, cu rafinament şi din belşug, pentru serata lui Petepre.

Tînărul vechil Iosif venise să se încredinţeze că se făcuseră toate pregătirile şi să vadă dacă, nu cumva, scribul răspunzător cu ospăţul, adică Ha’ma’t, merita vreo mustrare. Trecu în sala cu coloane, strecurîndu-se printre jilţuri, mese, amfore cu vin aşezate pe socluri şi micile bufete încărcate cu fructe şi prăjituri, stivuite în forme piramidale. Se uită, apoi, la lămpi, la masa cu cununi şi şiraguri de flori, la cutiile cu condimente şi alifii înmiresmate şi făcu puţin zgomot, rînduind mai frumos pocalele de aur aşezate pe poliţe. După ce îşi aruncase de jur împrejur privirea pricepută, ciocnind tocmai, iarăşi, două sau trei pocale de aur, deodată, tresări; o voce vibrantă, venind de la o oarecare depărtare, o voce melodioasă, ce-l striga pe nume, ajunse pînă la el, pe numele ce şi-l luase singur în ţara asta:

— Usarsif!

În tot lungul vieţii sale nu avea să uite acea clipă, cînd, în casa goală, sunetul numelui său îi izbi, de departe, auzul. Stătea în picioare, cu apărătoarea de muşte sub braţ, ţinînd în mîini două pocale de aur, a căror strălucire o cercetase, şi pe care, oricum, le făcu să mai sune o dată, şi trase cu urechea, căci parcă i se păruse că se făcea că nu auzise bine. Dar, de bună seamă, i se păruse, căci rămase mult timp ascultând nemişcat, cu pocalele în mînă, deoarece foarte multă vreme vocea nu mai vru să-l cheme. În sfîrşit, vocea răsună iarăşi, melodioasă ca o cîntare, străbătînd încăperile:

— Usarsif!

— Aici sînt, răspunse el. Dar fiindcă răguşise, parcă, şi glasul aproape nu i se auzea, şi-l drese şi adăugă:

— Ascult!

Iar se aşternu tăcerea, şi Iosif rămase nemişcat, în aşteptare. Apoi vocea melodioasă reluă:

— Aşadar, tu eşti, Usarsif, pe care-l aud în sală, şi te-ai şi întors de la serbare, înaintea tuturora, în casa goală?

— Tu o spui, stăpînă, răspunse vechilul, punînd pocalele la locul lor, şi trecu prin uşa deschisă în sala de la miazănoapte a lui Petepre, ca sunetul vorbelor lui să răzbată mai bine pînă în odaia alăturată. Da, intr-adevăr, sînt aici pentru a vedea dacă în casă totul este în bună rînduială. Paza bună trece primejdia rea. Cunoşti, socot, această zicală înţeleaptă şi, pentru că stăpînul m-a pus în fruntea acestei case şi nu se îngrijeşte decît de banchetul pe care-l oferă, căci a dat totul, fără osebire, pe mîna mea, cu deplină încredere şi n-a vrut, cu adevărat, să fie mai mare decît mine în această casă — eu le-am îngăduit servitorilor ceva răgaz, să petreacă în voie, dar, cît mă priveşte, am găsit de cuviinţă să mă lipsesc de ultimele desfătări ale zilei de azi şi să mă întorc mai grabnic acasă, potrivit zicalei: „mulţimea s-o ocroteşti — pe tine să te struneşti!“ Dealtfel, n-aş vrea să mă laud faţă de tine, căci n-am ajuns acasă mult înaintea celorlalţi, şi timpul astfel câştigat nici nu mai merită să fie pomenit — nu-l mai pot folosi la mare lucru, şi aproape în fiece clipa se pot întoarce, buluc, cu toţii, şi Petepre se poate întoarce, prietenul unic al zeului, soţul tău şi nobilul meu stăpîn...

— Şi de mine, se auzi glasul din încăperea cufundată în amurg, tu care te îngrijeşti de toate în casa asta, de mine nu te îngrijeşti deloc, Usarsif, deşi ai auzit că am rămas singură în casă şi că sînt suferindă? Treci pragul şi vino la mine!

— Aş face-o cu plăcere, răspunse Iosif, şi ţi-aş trece pragul, stăpînă, dacă n-ar mai fi cîteva fleacuri în mare neorânduială în sala banchetului, de care trebuie să mă mai îngrijesc degrabă...

Dar vocea răsună:

— Intră la mine! Stăpîna îţi porunceşte.

Şi, trecînd pragul, Iosif intră la ea.

Chipul tatălui

Aici istoria tace. Asta înseamnă: tace în actuala versiune şi formă festivă; atunci cînd s-a petrecut în original şi s-a povestit pe sine însăşi, n-a tăcut defel, ci a continuat acolo, înăuntru, în încăperea crepusculară, sub forma unui dialog agitat, sau chiar al unei vorbiri în doi, în sensul că amîndoi vorbeau deodată — noi însă vom arunca vălul delicateţii sufleteşti şi al respectului uman asupra acestei discuţii. Căci, pe atunci, istoria asta s-a depănat pe proprie socoteală şi fără martori, pe cînd aici şi astăzi se desfăşoară în faţa unui public vast — din punctul de vedere al tactului o deosebire hotărâtoare, ceea ce nu va nega nimeni. Îndeosebi Iosif n-a tăcut defel şi nici nu-i era

îngăduit să tacă, ci, dimpotrivă a vorbit, dintr-o singură ţîşnitură şi suflare, a opus femeii, cu multă uşurinţă şi dibaci, toată gingăşia şi înţelepciunea spiritului său, să-i scoată din cap nebunia. Dar tocmai în aceasta stă principala cauză a rezervei noastre. Căci Iosif s-a încurcat aici într-o contradicţie — ori, mai curînd, cu acest prilej s-a dezvoltat o contradicţie foarte chinuitoare şi dureroasă pentru sensibilitatea omenească; aceea dintre spirit şi trup. Da, în faţa replicilor femeii, a celor spuse şi a celor mute, carnea i se răzvrăti atît de categoric şi de definitiv, împotriva propriului său spirit, încît, cu toată vorbirea lui, elocventă şi deşteaptă, el însuşi a devenit măgar; şi, ce contradicţie cutremurătoare este aceasta, care ne impune să fim cruţători în povestire: înţelepciunea elocventă, cumplit denunţată ca mincinoasă de carne, care oferă imaginea măgarului!

Pentru femeie, starea, asemănătoare cu a zeului mort, în care el a fugit (se ştie, doar, că a izbutit să fugă) a fost un prilej deosebit de deznădejde şi furie turbată a dezamăgirii; căci dorinţa ei îl şi găsise pregătit bărbăteşte, iar strigătul, de jale şi victorie, cu care părăsita îi sfîşia şi îi mîngîia, în paroxismul durerii şi înflăcărării, haina, ce rămăsese în mîinile ei (se ştie doar că-i lăsase în mîini o parte din îmbrăcăminte) — da, strigătul repetat al egiptencei suna: *„Me'eni nahtef!"* adică „l-am văzut vîrtoşenia!"

Dar ceea ce i-a îngăduit lui Iosif să se smulgă, în clipa ultimă şi extremă, a fost că a văzut chipul tatălui — toate versiunile mai exacte ale istoriei ne-o relatează, iar noi o confirmăm, ca adevăr. Da, aşa este: când, în pofida vorbirii lui iscusite, el era aproape gata să fie învins de ispită, i s-a arătat chipul tatălui. Aşadar, chipul lui Iacob? Al lui, desigur. Dar nu un chip cu trăsăturile limpezi, personale, pe care să-l fi văzut în cutare sau cutare loc în spaţiu. L-a văzut mai curînd în spirit şi cu spiritul; era o viziune ce amintea şi prevenea, imaginea tatălui în înţelesul mai larg şi mai general — trăsăturile lui Iacob se amestecau în acel chip cu trăsăturile părinteşti ale lui Putifar, ba, într-o privinţă, şi cu cele ale modestului vechil răposat, Mont-kav, şi chipul mai avea, în total, şi dincolo de aceste asemănări, trăsături mult mai impresionante încă. Cu ochi părinteşti, căprui şi strălucitori, cu gingaşe pungi lacrimale, privea, iscodind îngrijorat, la Iosif.

Asta l-a salvat; sau, mai curînd (deoarece vream să judecăm raţional şi să-i atribuim totuşi lui însuşi meritul salvării sale şi nu unei arătări), sau mai curînd, Iosif s-a salvat prin faptul că spiritul lui a proiectat chipul ce-l prevenea. Şi astfel, s-a smuls dintr-o situaţie ce nu poate fi descrisă decît ca foarte avansată şi în care fusese foarte aproape de înfrângere, s-a smuls — spre jalea de neîndurat a femeii, cum trebuie adăugat de dragul unei drepte împărţiri a compătimirii — şi a fost doar un noroc că sprinteneala lui trupească a fost egală cu elocvenţa sa, căci, în doi timpi şi trei mişcări, a izbutit să se desfacă din veşmîntul („mantia", „haina" după alte versiuni) de care îndrăgostita deznădăjduită se zbătea să-l reţină, şi, străbătînd în goană încăperea, să ajungă în sala de recepţie şi, apoi, în vestibul, pînă în curte — într-o ţinută puţin corespunzătoare, este adevărat, pentru un vechil.

În urma lui, răcnea dragostea dezamăgită, pe jumătate beată de extaz: *„Me'eni nahtef!"* — totuşi jalnic înşelată. E cumplit ce a făcut Mut-em-enet cu veşmîntul rămas, cald încă, în mîinile ei: l-a acoperit cu sărutări, l-a udat cu lacrimi, l-a sfîşiat cu dinţii, l-a călcat în picioare, adică nu s-a comportat mult altfel cu veşmântul decît fraţii lui, odinioară, cu vălul fiului, la Dotan, în vale. ,,Iubitule! a strigat ea. Unde fugi? Stai! Vai, băiat fericit! Slugă ticăloasă! Te blestem! Moartea te aşteaptă! Înşelată! Pîngărită! Prindeţi fiara! M-a necinstit! Ajutor! Stăpîna vă cheamă în ajutor! O fiară a dat buzna peste mine!"

Asta era. Gândurile ei — dacă se poate vorbi de gânduri, unde nu era decît un vîrtej de mînie şi lacrimi — se întorseseră iarăşi la învinuirea cu care îl ameninţase în mai multe rînduri pe Iosif, cînd, cuprinsă de frenezia dorinţei şi preschimbată în leoaica, ridicase gheara asupra lui: la învinuirea ucigătoare de a o fi necinstit pe stăpîna lui. Această amintire sălbatică s-a revărsat în sufletul femeii, a năpădit-o, a răcnit în ea din răsputeri, ca atunci cînd omul încearcă, forţîndu-şi glasul, să dea minciunii o înfăţişare de adevăr — şi, să fim bucuroşi, de dragul unei drepte compătimiri, că s-a deschis această ieşire pentru suferinţa femeii jignite, că i s-a oferit o exprimare, care era, ce-i drept falsă, dar corespunzătoare ca grozăvie, menită să înspăimânte întreaga lume şi s-o transforme în apărători setoşi de răzbunare a onoarei ei batjocorite. Strigătele ei răsunau, asurzitoare.

În vestibul, se şi buluciseră slugile. Soarele apunea, iar personalul lui Petepre, în cea mai mare parte întors de la serbare, se împrăştiase prin casă şi prin curte. Fugarul a avut noroc, că îi mai rămăseseră cîteva zeci de paşi şi ceva timp, să-şi vină în fire, cît servitorimea asculta, încremenită de spaimă, căci răcnetele stăpînei răzbăteau în afară, pînă departe, şi cu toate că tînărul vechil ieşise cu pas tacticos din sala de recepţie şi trecuse printre oameni cu o ţinută stăpînită, tot era aproape cu neputinţă să nu faci o legătură între îmbrăcămintea lui răvăşită — şi strigătele ce răzbăteau din iatacul stăpînei. Iosif vru să ajungă în odaia sa, camera deosebită a încrederii, pe mîna dreaptă, să-şi pună rînduială în veşminte, dar cum servitorii îi stăteau în cale şi pe deasupra, îl cuprindea tot mai mult dorinţa să iasă din casă, o luă de-a curmezişul, prin poarta de bronz deschisă, ieşi în curte, unde domnea forfota întoarcerii acasă, căci tocmai soseau, în faţa haremului, lecticile gîgîitoarelor concubine, cărora li se îngăduise să ia parte la spectacolele zilei, sub supravegherea scribilor de la casa schimnicelor şi a eunucilor nubieni, şi acum erau aduse îndărăt în cinstitul lor coteţ.

Unde voia să ajungă acest fugar, scăpat aproape teafăr? Să iasă pe poarta pe care intrase odinioară? Dar de acolo, încotro? Nici el nu ştia, şi era bucuros că mai avea înaintea sa o bucată de curte, pe care putea s-o străbată, ca şi cum ar fi ştiut unde merge. Se simţi tras de cămaşă — era micuţul Iubit-de-zeu, piticul cu chipul mototolit de mîhnire, care-şi înălţa către el ţîrîiala glasului: „Pustiită-i pajiştea! Scrumită de taur! E numai cenuşă! Cenuşă! Ah, Usarsif!“ — Asta se petrecea cam la jumătatea drumului între casa principală şi poarta zidului exterior. Cu prichindelul agăţat de cămaşa lui, Iosif se întoarse. Îl ajunsese din urmă vocea femeii, a stăpînei, ce sta, albă, în picioare, pe înaltul treptelor, înconjurată de slugile care, în spatele ei, se îmbulzeau în vestibul. Mut-em-enet întinse braţul spre el şi, în direcţia arătată de braţul ei, bărbaţi alergau, întinzînd deasemenea braţele spre Iosif. L-au prins şi l-au adus înapoi, între oamenii de la curte, strînşi în faţa casei: meşteşugari, paznici de la porţi şi de pe turnuri, rîndaşi, grădinari, bucătari şi cei cu şorţurile de argint, care serveau la masă. Piticuţul, scîncind rămăsese agăţat de Iosif.

Atunci soţia lui Putifar, rosti către slugile soţului ei onorific, strînse în curte, parte în spatele, parte în faţa sa, bine cunoscuta alocuţiune, dintotdeauna dezaprobată de omenire, şi pe care şi noi, oricît am făcut pentru cauza şi legenda stăpînei Mut-em-enet, sîntem siliţi totuşi s-o veştejim, — nu din pricina inexactităţii afirmaţiilor sale, care ar mai putea trece drept o costumare a adevărului, ci din pricina demagogiei la care n-a şovăit să recurgă, pentru a aţîţa spiritele.

— Egipteni! răcni ea. Copii ai ţării Keme! Fii ai fluviului şi ai pămîntului negru!

Ce mai însemna şi asta? Se adresa unor oameni de rînd şi, pe deasupra, atunci, aproape toţi, cam băuţi. Caracterul lor, de autentici copii ai lui Hapi, în măsura în care această autenticitate

exista, căci printre ei se aflau şi negri din Kuş, precum şi destui ce purtau nume caldeene, era un merit firesc, pentru care nu li se cuvenea laudă, nici dojană, şi de care nu se ţinea nici atîtica socoteală, dacă săvîrşeau vreo greşeală în serviciul casei: spinarea tot le era plină de cicatrice de pe urma bătăilor, fără să se ţină seamă de nobila lor obîrşie. Şi iată că, deodată, tocmai această obîrşie, de obicei neluată în seamă şi cu totul lipsită de valoare practică pentru individ, le era amintită pe un ton umflat şi linguşitor, fiindcă sentimentul lor de onoare şi fornăitul mîndriei lor colective putea sluji împotriva unuia ce trebuia nimicit.

Apelul stăpînei lor li se păru ciudat, dar nu-şi greşi ţinta, cu atît mai mult cu cît duhul berii de orz îi făcea bănuitori şi arţăgoşi.

— Fraţi egipteni! (Fraţi, aşa nitam-nisam? Desigur, cuvîntul le merse drept la inimă şi le plăcu grozav). Mă vedeţi, eu stăpîna şi mama voastră, prima şi dreapta lui Putifar? Mă vedeţi, oare, în pragul casei, noi doar ne cunoaştem între noi, voi şi cu mine? („Noi“, „voi şi cu mine“! Tonul le plăcea nespus şi bieţii oameni îşi spuneau că astăzi aveau o zi bună.) Dar îl cunoaşteţi la fel de bine şi pe acest tînăr ebreu, ce stă aici de faţă, pe jumătate despuiat, în solemnul amurg al Anului Nou, fiindcă nu mai poartă veşmîntul lui de deasupra, pe care îl am eu în mîinile mele... îl mai recunoaşteţi pe cel care a fost pus vechil peste voi — peste casa unuia dintre mai-marii regatului? Priviţi-l, a coborît dintr-un loc al mizeriei, încoace, în Egipt, frumoasa grădină a lui Osiris, jilţul lui Re, orizontul bunului spirit. Ne-a fost vîrît pe gît, nouă, un venetic, în casă („nouă“ încă o dată!) să-şi bată joc de noi şi să ne facă de ruşine. Căci asta-i grozăvia ce s-a întîmplat: stam singură în iatacul meu, singură în casă, fiind scutită în faţa lui Amon, căci nu mă simţeam bine, şi rămăsesem numai eu în casa goală. De asta s-a folosit ticălosul şi a pătruns la mine, el, monstrul ebreu, spre a face cu mine după voia lui şi a mă acoperi de ruşine — da, sluga rîvnea să se culce cu stăpîna, zbieră ea cu un accent pătrunzător, să se culce cu ea de-a sila! Dar eu am strigat după ajutor, cît am putut de tare, cînd a încercat să-mi facă una ca asta, să-şi potolească pofta sa de slugă desfrînată — şi vă întreb pe voi, fraţi egipteni, m-aţi auzit oare strigînd, cu glasul meu cel mai pătrunzător, ca dovadă a împotrivirii şi a apărării mele înspăimîntate, aşa cum o cere legea? M-aţi auzit! Dar şi el, desfrînatul, m-a auzit răcnind şi făcînd zarvă, şi atunci, părăsindu-l nelegiuita îndrăzneală, s-a smuls din veşmîntul pe care-l am, acum, în mînă, ca dovadă că m-am luptat să-l opresc, ca să puteţi pune mîna pe el, însă a izbutit, totuşi, să fugă, fără să-şi fi putut înfăptui, fărădelegea, şi astfel, datorită strigătelor mele, stau neprihănită în faţa voastră. Iar el, care era mai-mare peste voi toţi şi peste această casă, iată-l acum acolo, stînd ca un păcătos, pe care fapta sa îl va prinde şi judecata îl va osîndi, îndată ce se va întoarce stăpînul, soţul meu. Să i se pună mîinile în butuc!

Aceasta a fost cuvîntarea rostită de Mut, nu numai mincinoasă, dar, din păcate, şi aţîţătoare. Oamenii de casă ai lui Putifar erau buimăciţi şi descumpăniţi, ameţiţi nu numai de berea de pomană băută prin temple, dar, mai vîrtos încă, de cele auzite. Oare nu aflaseră şi ei, şi nu ştiau cu toţii, că femeia aceasta se da în vînt după frumosul vechil, care n-o voia? Şi iată că, deodată, se descoperă că el ar fi întins mîna asupra stăpînei, încercînd s-o siluiască? Capul li se învîrtea, şi din pricina berii, şi din pricina acestei poveşti, care nu se prea potrivea cu ce ştiau ei, şi tuturor, dealtminteri, le era drag tînărul vechil. Negreşit, cea dreaptă ţipase; toţi o auziseră şi cu toţii cunoşteau legea, anume că ţipătul acesta este dovada nevinovăţiei unei femei, cînd răcneşte din răsputeri în timp ce un bărbat încearcă s-o necinstească. Afară de asta, ea ţinea în mînă veşmântul vechilului, atît de mototolit şi de sfîşiat, de parcă într-adevăr îi rămăsese zălog, cînd o rupsese la fugă; iar el însuşi sta cu capul plecat în piept şi nu scotea nici un cuvînt.

— De ce şovăiţi? strigă atunci un glas respectabil şi bărbătesc, glasul lui Dudu, micul domn, care, cu şorţul său scrobit de sărbătoare, se şi găsea la faţa locului... N-aţi auzit-o pe stăpîna noastră, acoperită cu ocară şi pîngărită, care a poruncit să puneţi mîinile mişelului de ebreu în butuc? Iată-l, l-am şi adus. Căci, de cum am auzit răcnetele ei, cele cerute de lege, am ştiut pe loc cum stau lucrurile şi cît e ceasul, şi m-am repezit în camera bicelor, să caut butucul, să nu lipsească. Iată-l! Nu mai căscaţi gura şi legaţi mîinile trîndave ale acestui nemernic, cumpărat odinioară în pofida unor poveţe înţelepte, după sfaturi cu totul şi cu totul găunoase, el care a făcut destul pe stăpînul cu noi, adevăraţii băştinaşi! Pe obelisc! Ăsta va fi dus în casa torturilor şi a execuţiei.

Era ceasul prielnic lui Dudu, piticul-soţ, şi se bucura de el. Se găsiră doi dintre servitori, care luară butucul şi-l puseră lui Iosif, cu toate jelaniile lui Şep- zez-Bez, de care nu puteai decît rîde: era, acest butuc, o bucată mare de lemn, în formă de fus, cu o spintecătură la mijloc, ce se deschidea şi se închidea cu un pocnet sec, prinzînd astfel foarte strîns mîinile, care, sub apăsarea lemnului, nu puteau face nici o mişcare.

— Aruncaţi-l în grajdul cîinilor! porunci Mut, cu un hohot cumplit de plîns. Apoi se ghemui jos, chiar pe locul unde se afla, în faţa porţii deschise a casei şi puse haina lui Iosif lîngă ea. Mă aşez aici, zise ea cu vocea melodioasă, în curtea întunecată, pe pragul casei, cu veşmântul acuzator lîngă mine. Depărtaţi-vă cu toţii din preajma mea şi nimeni să nu cuteze să mă roage să intru în casă, zicînd că aş putea răci, fiind îmbrăcată prea subţire în amurgul răcoros. Voi fi surdă la asemenea rugăminţi, căci vreau să stau aici, lîngă zălogul meu, pînă cînd Petepre va veni şi mă voi putea răzbuna de cumplita mea umilire!

Judecata

Orele sînt mari, fiecare potrivit caracterului ei, falnică sau mişelnică. Cînd lui Esau îi fusese îngăduit să se fălească şi să păşească zvîrlind picioarele înainte, fără îndoială că se simţea grozav, era ora sa de cinste. Dar cînd ţîşnise afară din cort, răcnind: „Blestemat! Blestemat!“ — apoi se cinchise şi izbucnise într-un hohot de plîns cu lacrimi mari cît alunele, oare ora aceea fusese mai puţin mare şi solemnă pentru el, părosul? Luaţi aminte! Aceasta este cea mai chinuitoare oră sărbătorească a lui Petepre, cea pe care, dealtfel, la drept vorbind, o aşteptase mereu; căci se pregătise mereu, cumva, pentru asemenea oră, fie la vînătoarea de păsări, fie la cea de hipopotam, fie la vînătoarea în deşert, precum şi citind bunii autori din vechi, numai că nu-i ştia particularităţile, care însă, cînd avea să fie, depindeau în mare măsură de el — şi iată că, atunci, Petepre o investi cu nobleţe.

Se întorcea în trăsură, cu vizitiul său Neternaht, însoţit de purtători de facle, mai curînd, cum am spus-o, decît ar fi fost neapărat nevoie pentru petrecerea de seară, căci îl frămîntau presimţiri. Era o întoarcere acasă asemenea multor altora, cînd, de fiecare dată, se aşteptase la rău în inima lui, numai că, de data aceasta, chiar aşa se întîmplase. „Toate sînt în ordine, în casă? Stăpîna este bine dispusă?“ — Nu tocmai. Stăpîna şade în pragul casei tale, iar paharnicul tău, a cărui prezenţă îţi făcea atît de bine, zace în grajdul cîinilor, cu mîinile prinse în butuc.

Va să zică aşa, în acest chip, deci, se împlineşte destinul. Să-l luăm aşadar asupra noastră! —

Că Mut, soţia sa, şedea, cumva înfricoşător, în faţa porţii, văzuse încă de departe. Totuşi, coborînd din trăsura lui de paradă, aruncă, oricum, întrebările obişnuite, care, însă, de data asta, rămaseră fără răspuns. Cei care îl ajutaseră să coboare lăsară capul în pămînt şi tăcură. Va să zică aşa, iată că lucrurile se petreceau întocmai cum le aşteptase mereu, chiar dacă alte amănunte ale orei se vădeau contrarii presupunerilor sale.

În timp ce trăsura era dusă la grajduri, iar oamenii păstrau o distanţă respectuoasă în curtea luminată de facle, Petepre, fragilul turn-Ruben, cu evantaiul şi ghioaga de onoare într-o mînă, urcă treptele spre femeia ce şedea cinchită.

— Ce trebuie să gîndesc despre acest spectacol, scumpă prietenă? o întrebă el, prudent şi curtenitor. Stai atît de subţire îmbrăcată, într-un asemenea loc de trecere, şi văd că ai lîngă tine ceva de care nu pricep ce este?

— Aşa e! îi răspunse Mut-em-enet. Doar că tu, ce e drept, foloseşti cuvinte spălăcite, fără vlagă, căci acest spectacol este mult mai năprasnic şi mai îngrozitor decît îl înfăţişezi tu, soţul meu. Însă, în mare, constatarea ta este justă: Şed aici şi am lîngă mine ceva de a cărui semnificaţie înspăimîntătoare va trebui să înveţi să-ţi dai seama.

— Ajută-mă! i-o întoarse el.

— Şed aici în aşteptarea judecăţii tale, îi zise Mut-em-enet, deoarece este vorba de cea mai cumplită nelegiuire pe care au văzut-o vreodată aceste ţări şi, pesemne, împărăţiile popoarelor.

Putifar făcu, din mînă, un gest de conjurare a răului şi aşteptă calm.

— Argatul ebreu, începu Mut cu glasul cîntat, pe care tu l-ai introdus la noi, a venit să-şi bată joc de mine. Te-am implorat, acolo, în sala cufundată în amurg, şi ţi-am îmbrăţişat genunchii, rugîndu-te să-l izgoneşti pe veneticul pe care tu l-ai adus în casă, deoarece nu mă aşteptam la nimic bun în legătură cu el. Degeaba, sclavul îţi era prea scump, şi m-ai lăsat să plec fără să-mi faci voia. Şi iată că, deodată, în casa asta goală, netrebnicul, cu vînjoşenia lui bărbătească gata pregătită, s-a năpustit asupră-mi, să-şi potolească pofta desfrînată. Nu-ţi vine a crede şi nici măcar nu-ţi poţi închipui asemenea faptă groaznică? Atunci priveşte acest semn şi tălmăceşte-ţi-l cum se cuvine! Semnul este mai puternic decît cuvîntul; aici nu încape nici îndoială, nici răstălmăcire, căci semnul vorbeşte în graiul aspru al lucrurilor. Priveşte! Este sau nu veşmîntul acesta veşmîntul sclavului tău? Cercetează-l cu luare-aminte, căci acest semn mă curăţă înaintea ta de orice vină. Pe cînd răcneam în braţele monstrului, care mă înghesuia, acesta s-a înfricoşat şi a luat-o la goană, eu însă îl apucasem de veşmînt şi, în spaima lui, l-a lăsat în mîna mea. Dovada groaznicei sale vinovăţii — iată, o întind acum în faţa ochilor tăi; la care mai adaug fuga sa şi răcnetele mele. Căci dacă nu fugea, n-aş fi rămas cu veşmîntul lui; şi dacă nu răcneam, n-ar fi fugit. În afară de asta, toată servitorimea ta e martoră că am răcnit — întreabă-ţi oamenii!

Petepre rămase cu capul plecat şi tăcu. Apoi suspină şi zise:

— Întîmplarea este nespus de tristă.

— Tristă? repetă ea, ameninţătoare...

— Am spus: nespus de tristă, i-o întoarse Petepre. Ba, e chiar îngrozitoare şi aş fi căutat un cuvînt şi mai tare încă, dacă n-aş fi putut întrevedea din spusele tale, că mulţumită prezenţei de

spirit şi cunoaşterii legii de care ai dat dovadă, nenorocirea a fost evitată şi nu s-a ajuns la tot ce e mai rău.

— Pentru sclavul tău mişelnic, nu cauţi nici un cuvînt de ocară?

— Este un sclav mişelnic. Dealtfel, e de la sine înţeles că prin cuvintele „nespus de tristă“ mă refeream în primul rînd la purtarea lui, de vreme ce despre ea este vorba. Şi tocmai în seara asta, dintre atîtea seri, trebuie să mă lovească asemenea grozăvie — în seara frumoasei zile a înălţării mele la rangul de prieten unic, cînd mă înapoiez acasă spre a sărbători, într-un cerc restrîns, dragostea şi favoarea faraonului, iar oaspeţii trebuie să sosească din clipă în clipă. Recunoaşte, că e nemilos!

— Petepre! Ai în trupul tău o inimă de om?

— De ce întrebi aşa ceva?

— Fiindcă în ora asta fără nume, poţi vorbi despre noul tău titlu de curtean şi despre felul cum înţelegi să-l sărbătoreşti.

— Doar n-am făcut-o decît pentru a pune în contradicţie categorică caracterul nemaipomenit al orei, cu gloria acestei zile, şi a vădi astfel şi mai bine cît de nemaipomenită este. Căci stă în natura unei ore nemaipomenite să nu poţi vorbi despre ea şi, pentru a o exprima, trebuie să vorbeşti despre altceva.

— Nu, Petepre, tu n-ai inimă de om.

— Draga mea, am să-ţi spun ceva: sînt împrejurări în care ar fi chiar îngăduit să saluţi o anumită lipsă de inimă omenească — atît spre binele celui în cauză, cît şi spre binele împrejurărilor a căror stăpînire s-ar putea să izbutească mai curînd fără amestecul de inimă omenească. Ce trebuie, deci, făcut acum în această istorie, nespus de tristă şi îngrozitoare, care sluţeşte ziua mea de glorie? Trebuie, fără nici o întârziere, să-i pun capăt şi s-o alung din lume, deoarece, în primul rînd, înţeleg cît se poate de bine, că nu vrei să te ridici din acest loc, în sine atît de nepotrivit, pînă nu vei primi satisfacţie, pentru nespusa neplăcere ce ţi s-a întîmplat. În al doilea rînd, trebuie ca toate să fie iară în bună regulă, pînă la sosirea oaspeţilor, ce stau să vină din clipă în clipă. Aşadar, trebuie să instituie de îndată un scaun de judecată al casei, putînd astfel recurge, lăudat fie Nevăzutul, la cea mai scurtă procedură, deoarece cuvîntul tău, prietena mea, este singurul valabil în acest caz şi nici un altul nu i se poate opune, astfel încît verdictul va fi dat repede. — Unde-i Usarsif?

— În grajdul cîinilor.

— Mi-am închipuit. Să fie adus înaintea mea. Să fie chemaţi, chiar dacă dorm, părinţii sfinţi de la catul de sus, ca să ia parte la scaunul meu de judecată. Oamenii curţii să se adune în faţa înaltului meu jilţ de judecată, pe care vreau să-l aşez chiar aici, pe locul acesta, unde se află stăpîna, ca aceasta să se ridice doar după ce voi fi dat sentinţa!

Aceste porunci au fost împlinite în grabă şi n-au întîmpinat greutăţi decît din pricina lui Hui şi Tui, perechea de părinţi-fraţi, care s-au împotrivit să se înfăţişeze la faţa locului. Firavele lor slujnicuţe le dăduseră de veste despre zarva din casă: făcîndu-şi gurile pîlnie, fetiţele astea, cu braţele subţiri ca lujerele, le spuseseră ce se întîmplase, dar, asemenea fiului lor ispăşitor,

curteanul luminii, amîndoi bătrînii trăiseră aşteptînd mereu, în taină, această clipă şi, acum, cuprinşi de spaimă, nu voiau în ruptul capului să vină, deoarece li se părea că presimt, în ancheta care se punea la cale, ceva din gustul judecăţii dinaintea regelui subpămîntean, şi se ştiau amîndoi prea slabi de minte ca să mai poată aduna toate temeiurile dezvinovăţirii lor, astfel încît nu vor putea spune mai mult decît că „gîndurile noastre au fost bune“. De aceea trimiseră vorbă că nu mai au mult pînă să-şi dea duhul şi nu se mai simţeau în stare să ia parte la acest scaun de judecată al casei. Însă fiul lor, stăpînul, se supără atît de tare, încît bătu din picior şi ceru cu străşnicie să fie neapărat sprijiniţi să vină încoace, în orice stare s-ar găsi; şi că, dacă ar avea chiar de gînd să-şi dea duhul, ei bine, locul unde Mut, nora lor, şedea la pămînt, gemînd şi cerînd stăruitor să i se facă dreptate, era chiar nimerit pentru asta.

Aşa că, vrînd-nevrînd, coborîră, de la catul de sus, pînă în faţa porţii, sprijiniţi de micile lor îngrijitoare: bătrînul Hui cu bărbuţa argintie tremurîndă şi cu capul ce i se bîţîia necontenit, bătrîna Tui întorcînd în toate părţile, cu un zîmbet deznădăjduit, golurile oarbe ale ochilor de pe faţa ei albă şi mare, ca şi cum ar fi căutat ceva, şi amîndoi trebuiră să stea în picioare lîngă jilţul de judecată al lui Petepre. La început, cuprinşi de o emoţie puternică, bătrînii bîiguiau întruna „gîndurile noastre au fost bune“, dar, încetul cu încetul, se potoliră. Stăpîna Mut şedea jos, cu zălogul şi semnul ei lîngă taburetul jilţului, îndărătul căruia un negru, în haină roşie, legăna evantaiul cu coadă lungă, iar făclieri luminau grupul. Şi curtea, plină de servitorii care nu erau învoiţi, era luminată de torţe; apoi a fost adus dinaintea jilţului Iosif, cu butucul la mîini, urmat de Se’ens-Ven-nofre şi aşa mai departe, mititelul, care-l ţinea strîns de şorţ; şi Dudu era de faţă, demn şi cu nădejdea sigură că ceasul său cel bun va deveni tot mai frumos. Amîndoi piticii stăteau lîngă învinuit.

Cu glasul lui subţire, Petepre vorbi iute şi potrivit procedurii:

— Aici ţinem scaun de judecată, însă sîntem grăbiţi. — Te invoc pe tine, zeul cu cap de ibis, care ai scris legea oamenilor, pe tine, maimuţă albă de lîngă cumpănă; şi, deopotrivă pe tine Ma’at, stăpînă, care, împodobită cu pene de struţ, veghezi asupra adevărului. Jertfele izbăvitoare pe care vi le datorăm, vă vor fi dăruite mai tîrziu, stau eu chezăşie pentru asta, prin urmare sînt ca şi cum v-ar fi fost predate. Acum sîntem grăbiţi. Împart dreptate în casa asta, care este a mea, şi o împart cum veţi auzi.

Rostise aceste vorbe cu mîinile ridicate, apoi se aşeză mai comod într-un colţ al jilţului şi, sprijinindu-se în coate, urmă, plimbîndu-şi mîna mică pe rezemătoare:

— În pofida numeroaselor oprelişti pe care le-a pus această casă în calea răului şi în ciuda neînduplecatelor farmece, menite să-l alunge, şi a cuvintelor binevoitoare, duhul destrămării a izbutit să se strecoare în casa noastră şi să-i tulbure, vremelnic, frumoasa atmosferă de pace şi de gingaşă cruţare în care odihnea. Asta trebuie socotit nespus de trist şi de îngrozitor, cu atît mai mult cu cît răul a trebuit să se afle în chiar ziua cînd dragostea şi favoarea faraonului au binevoit săj mă răsplătească cu splendidul titlu de prieten unic, adică într-o zi cînd aveam toate motivele să mă aştept din partea oamenilor doar la politeţuri şi urări binevoitoare, nu să întîmpin spaima clătinării rînduielii. Dar asta este! Încă de multă vreme, duhul nefast, strecurat în pofida tuturor opreliştilor, a tot ros pe ascuns frumoasa rînduială a acestei case, pentru a o nărui, ca să se împlinească prezicerea că bogaţii vor sărăci, săracii vor ajunge bogaţi, iar templele vor rămîne pustii. De multă vreme, vă spun, răul a ros în tăcere, ascuns pentru mulţime, dar nu şi pentru ochiul stăpînului, care

este, totodată, şi tatăl şi mama casei, căci privirea sa este ca raza lunii care lasă grea vaca, iar suflul vorbelor sale e asemenea vîntului ce poartă polenul din pom în pom, ca semn al rodniciei celui Nevăzut. Cum orice începere şi orice bunăstare izvorăşte din sînul Lui, ca mierea din fagure, nimic nu scapă veghei Sale, iar ceea ce este ascuns mulţimii — ochilor Săi li se dezvăluie. Aflaţi toate astea acum, cu prilejul acestei neorînduieli! Căci cunosc bine băsmirile legate de numele meu, că adică nu m-aş îngriji de nici o treabă de pe pămînt, în afară, cumva, de ospătarea mea. Dar astea sînt trăncăneli, sînt scorneli. Aflaţi că ştiu tot; iar dacă frica de stăpîn şi teama de ochiul său pătrunzător se vor afla întărite prin tulburătoarea faptă pe care o voi judeca, se va putea spune că, în pofida profundei sale tristeţi, va fi avut şi părţi bune.

Petepre duse la nări un flaconaş de malahit cu miresme, atîrnat la gît cu un lănţişor, şi după ce se învioră, urmă:

— Astfel, îmi erau de mult cunoscute cărările pe care umbla duhul răului, strecurat în casa asta. Dar am mai descoperit şi potecile celor care, cu înfumurată perfidie şi răutăcioasă invidie, au încurajat şi au făcut drum răului — şi, mai mult decît atît, ca nişte trădători, l-au învăţat cum să pătrundă şi să se strecoare în casă, printre bunele sentinţe apărătoare. Aceşti trădători se află întruchipaţi înaintea scaunului nostru în persoana pitică a fostului păstrător al giuvaerurilor şi al veşmintelor mele, numit Dudu. A fost silit să-mi mărturisească el însuşi toată răutatea lui şi cum a deschis uşa răului nesăţios şi i-a arătat drumul. Osînda să cadă asupră-i! Departe de mine gîndul să-i iau puterea cu care stăpînul Soarelui a avut năstruşnicia să-i compenseze statura pipernicită, nu mă voi atinge de ea, nu-l voi scopi. Trădătorului să i se taie limba. — Numai jumătate de limbă, rectifică el dezgustat, îndepărtînd parcă ceva cu gestul, pe cînd Dudu prinse să urle din răsputeri. Dar, urmă Petepre, fiindcă sînt obişnuit să-mi ştiu pietrele de preţ şi veşmintele în paza unui pitic, şi pentru că nu este de dorit ca obiceiurile mele să sufere din pricina acestei rătăciri, îl numesc pe celălalt pitic al casei, adică pe Se'enş-Ven-nofre-Neteruhotpe-em-per-Amon, scrib al camerei mele cu veşminte. De astăzi înainte o va gospodări cu toată grija!

Micul Iubit-de-zeu, cu vîrful năsucului roşu-chinovar în faţa boţită de atîta plîns din pricina lui Iosif, sări în sus de bucurie. Dar Mut, stăpîna, înălţînd capul spre jilţul lui Petepre, îi murmură printre dinţi:

— Ce sînt sentinţele acestea, pe care le rosteşti acum, soţul meu? Ating doar marginea lucrurilor, sînt cu totul lăturalnice. Ce să creadă lumea despre felul tău de a judeca şi cum mă voi putea ridica vreodată de aici, dacă tu judeci aşa?

— Răbdare, i-o întoarse Petepre, tot atît de încet, aplecîndu-se spre ea. Fiecare îşi va primi, la rîndul său, osînda meritată, iar nelegiuitul îşi va plăti vina. Şezi liniştită! Curînd te vei putea scula de aici, împăcată, ca şi cum tu însăţi ai fi judecat. Căci eu judec pentru tine, draga mea, numai că nu las inima prea mult să se amestece — fii bucuroasă de asta! Căci, de-ar fi inima, în mînia ei năprasnică, să pronunţe sentinţa, ar ameninţa-o veşnice remuşcări!

După ce-i şopti, cu blîndeţe, aceste vorbe, aplecat spre ea, se îndreptă iarăşi în jilţ şi spuse:

— Adună-ţi curajul, tinere Usarsif, fostul meu vechil, căci acum ajung la tine şi vei auzi şi tu sentinţa ta, pe care o aştepţi, poate cu teamă, de multă vreme — pentru agravarea pedepsii ţi-am prelungit înadins această aşteptare. Căci sînt hotărît să mă arăt aspru şi să-ţi dau o osîndă grea — fără a mai pune la socoteală aceea care-ţi va veni din propriul tău suflet, deoarece, de azi înainte,

se vor ţine după tine, de parcă ţi-ar fi legate de picior, trei fiare cu nume urîte: ele se numesc, dacă îmi amintesc bine, „Ruşinea“, „Vina“ şi „Rîsul batjocoritor“. Acestea te fac în mod firesc să stai cu capul plecat şi ochii în pămînt înaintea jilţului meu, lucru de care mi-am dat seama mai demult; căci n-am încetat să te urmăresc pe ascuns în tot lungul aşteptării chinuitoare pe care ţi-am impus-o. Stai cu capul adînc plecat, cu mîinile în butuc şi taci; şi oare cum să nu taci, cînd nu ţi se cere măcar să te dezvinovăţeşti, fiindcă însăşi stăpîna te învinovăţeşte cu mărturia ei de neînlăturat, mărturie care, numai ea singură, ar fi de-ajuns să dezlege totul, dacă, pe lîngă asta, n-ar mai fi, aici, să te dea în gît, şi semnul, uşor de tălmăcit, al veşmîntului tău, ce vorbeşte graiul limpede al lucrurilor, vădindu-ţi înfumurarea, care te-a îndemnat pînă la urmă să te ridici asupra stăpînei şi, cînd ea a vrut să-ţi ceară socoteală, a trebuit să-ţi laşi veşmîntul în mîna ei. Te întreb: ce rost ar mai avea să mai spui ceva întru apărarea ta, ţinînd seama de cuvîntul stăpînei şi graiul limpede al lucrurilor?

Iosif tăcu, plecîndu-şi şi mai adînc capul.

— N-ar mai avea, vădit, nici un rost, urmă Petepre. Trebuie să stai mut ca mielul la tunsoare, şi nici nu-ţi rămîne azi altceva de făcut, oricît de iscusit şi plăcut ai vorbi altminteri. Mulţumeşte însă Dumnezeului neamului tău, acel Baal sau Adon, care este, fără îndoială, asemenea soarelui ce apune, că te-a ocrotit, în pofida înfumurării tale, şi nu a îngăduit să ajungi pînă la capăt cu răzvrătirea ta, ci te-a zvîrlit din veşmîntul tău — mulţumeşte-i, deoarece fără ocrotirea sa, ai fi fost, chiar în această oră, al crocodilului sau soarta ţi-ar fi fost să mori încet ars de viu, dacă nu te-ar fi aşteptat cumva fusul de la uşa sălii. Dar acum, fireşte, nu poate fi vorba de nici una dintre aceste pedepse — căci, de vreme ce ai fost ferit de greşeala cea mai cumplită, nici eu nu te mai pot pedepsi cu ele. Totuşi, nu te gîndi că n-aş fi hotărît să mă arăt aspru cu tine, şi ascultă osînda ce ţi-o dau, după ce, anume, te-am făcut s-o aştepţi atît de mult! Te zvîrlu în temniţa unde sînt ţinuţi prinşii regelui, adică la Ţavi-Re, fortăreaţa de pe insula fluviului; din clipa aceasta nu mai eşti al meu, ci al faraonului, eşti sclavul regelui. Te dau pe mîna temnicerului, un om ce nu ştie de glumă şi despre care putem socoti că nu se va lăsa curînd corupt de purtarea ta plăcută, de făţărnicia ta, astfel că, măcar la început, o vei duce foarte greu la închisoare. Dealtfel, voi avea grijă să-i trimit acestui slujbaş îndreptări deosebite în legătură cu tine, printr-o scrisoare pe care mă gîndesc s-o trimit odată cu tine, şi în care te voi înfăţişa cum se cuvine. Vei fi îmbarcat mîine pentru acest loc de ispăşire, unde nu-i de rîs, şi n-o să-mi mai vezi chipul, după ce ai avut privilegiul să-mi fii apropiat de-a lungul unui şir plăcut de ani, să-mi umpli cupa şi să-mi citeşti din autorii buni şi vechi. Toate astea s-ar putea să-ţi fie dureroase şi n-aş fi deloc mirat dacă ochii tăi, atît de plecaţi spre pămînt, s-ar umple acum de lacrimi. Oricum, mîine vei fi dus în acel loc de mare asprime. Deocamdată nu mai trebuie să te întorci în grajdul cîinilor. Această osîndă ai şi ispăşit-o, şi mai curînd Dudu va petrece acolo noaptea, pînă mîine, cînd i se va scurta limba. În schimb, tu vei putea dormi, ca de obicei, în ,,camera deosebită a încrederii“, care, pentru această noapte, va purta numele de „camera deosebită a deţinerii“. În sfîrşit, fiindcă ţi s-au pus mîinile în butuc, dreptatea cere să i se pună şi lui Dudu, iar dacă nu mai e altul, adică dacă avem un singur butuc, acesta va fi pentru Dudu. — Am vorbit. Judecata s-a încheiat. Şi, acum, fiecare să treacă la locul său pentru primirea oaspeţilor.

Nimeni nu va fi mirat că, la auzul acestor sentinţe, toţi cei din curte s-au aruncat cu frunţile la pămînt şi, cu mîinile ridicate, au aclamat numele stăpînului lor înţelept şi îndurător. Şi Iosif s-a prosternat cu recunoştinţă, ba chiar şi Hui şi Tui, sprijiniţi de fetiţele care-i ajutau, şi-au omagiat cu faţa la pămînt, fiul şi dacă întrebaţi de Mut-em-enet, stăpîna — aflaţi că n-a făcut excepţie: a fost

văzută înclinîndu-şi peste taburetul din faţa jilţului judecătoresc şi lipindu-şi fruntea de picioarele soţului ei.

— N-ai de ce să-mi mulţumeşti, prietena mea, ii spuse Putifar. M-ar bucura să fi izbutit să-ţi dau satisfacţie în această încercare şi să-ţi fi fost pe plac cu puterea mea! Acum, putem intra în sala de recepţie, pentru a sărbători ziua mea de mărire. Căci, întrucît ai stat cu chibzuială acasă în timpul zilei, te-ai cruţat pentru această seară.

Aşa a coborît losif a doua oară în groapă şi în temniţă. Cum s-a ivit însă iarăşi din această gropniţă, la o viaţă mai înaltă, asta face obiectul unor cînturi viitoare.

Notes

[←1]
Distins (engl.)

[←2]

Originalitate, şic (fr.).